Ayn Rand

Revolta lui Atlas

VOLUMUL II

Ori-ori

CARTIER

AYN RAND

REVOLTA LUI ATLAS

Roman

Volumul II

Ori-ori

Traducere din engleză de CĂTĂLINA STANISLAV

CARTIER CLASIC

Colecţia Clasic Cartier

Editura CARTIER, 2014

———————————————————

Ayn Rand

ATLAS SHRUGGED
Penguin Books 2007

———————————————————

———————————————————

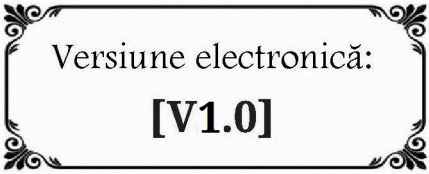

———————————————————
Corectură [V1.0]: august 2016
———————————————————

Capitolul I
Omul care aparţinea Pământului

Dr. Robert Stadler se plimba prin birou, încercând să alunge frigul. Primăvara întârziase să vină. Dincolo de geam, negrul mort al dealurilor făcea trecerea de la albul murdar al cerului la negrul plumburiu al râului. Din când în când, pe o coastă îndepărtată a dealului ţâşnea o flacără galben-argintie, care se făcea aproape verde, apoi dispărea. Norii continuau să se întredeschidă doar pentru câte o singură rază de soare şi apoi se strângeau încet la loc. Nu era frig în birou, s-a gândit dr. Stadler, locul îngheţase din pricina acelui decor.

Nu era frig astăzi, răceala era în oasele lui, s-a gândit, o acumulare din timpul lunilor de iarnă, când fusese distras de la munca lui de nişte defecţiuni ale centralei termice din perioada în care oamenii vorbeau numai despre conservarea energiei. S-a gândit că această frecventă intervenţie a dezastrelor naturale în problemele oamenilor era absurdă: nu contase niciodată până acum dacă iarna era aspră; dacă o inundaţie distrugea o porţiune dintr-o cale ferată, nu trăiai două săptămâni mâncând legume la conservă; o instituţie cum era Institutul Ştiinţific de Stat nu putea să rămână vreme de cinci zile fără curent numai fiindcă o furtună electrică lovea o centrală. Numai cinci zile de răgaz în iarna aceasta, s-a gândit el, cu motoarele din laboratorul cel mare oprite şi timp pierdut, cu neputinţă de recuperat, când oamenii lui se ocupaseră de chestiuni care priveau centrul universului. A plecat nervos de la geam, dar s-a oprit şi s-a întors. Nu voia să dea ochii de cartea de pe birou.

Voia să vină odată dr. Ferris. A aruncat o privire la ceas: dr. Ferris întârziase – surprinzător, întârzia la o întâlnire cu el, dr. Floyd Ferris, valetul ştiinţei, care întotdeauna l-a întâmpinat în aşa fel de parcă şi-ar cere scuze că nu are de dat jos mai mult de o pălărie.

Pentru luna mai, vremea era uimitoare, i-a trecut prin minte uitându-se în vale înspre râu; cu siguranţă, din cauza vremii se simţea aşa, nu din cauza cărţii. Când şi-a dat seama că dezgustul pe care i-l trezea era mai mult decât o simplă repulsie, că avea structura unei emoţii care nu trebuia niciodată recunoscută, a aşezat cartea la vedere, pe birou. Şi-a zis că s-a ridicat de la birou nu din cauza cărţii de acolo, ci doar pentru că voia să se mişte, doar pentru că-i era frig. S-a plimbat prin cameră, prins între birou şi fereastră. S-a gândit să arunce volumul la gunoi imediat ce o să discute cu dr. Ferris, acolo unde trebuia să fie deja locul lui.

S-a uitat la bucata verde şi strălucitoare de pământ de pe dealul din depărtare, promisiunea unei primăveri într-o lume în care părea că

nu va mai apărea vreodată vreun fir de iarbă sau vreun mugure. A zâmbit cu însufleţire, iar când bucata de pământ a dispărut, a simţit în partea de jos o împunsătură de nerăbdare, de disperare pentru că voia să păstreze sentimentul ăla. Asta i-a amintit de un interviu din iarna trecută cu un distins romancier. Romancierul venise din Europa să scrie un articol despre el – şi el, care dispreţuise cândva interviurile, a vorbit cu înflăcărare şi mult prea mult, văzând o inteligenţă promiţătoare pe faţa romancierului şi simţind, fără niciun motiv, o nevoie disperată să fie înţeles. Când a fost publicat, articolul era o grămadă de propoziţii care îl lăudau exagerat şi care-i deformau fiecare gând pe care îl exprimase. Închizând revista, a simţit acelaşi lucru pe care-l simte şi acum, când se risipeşte o rază de lumină.

În regulă, s-a gândit, plecând din faţa geamului, atacurile de singurătate au început să-l lovească din când în când; dar era o singurătate justificată, era foamea de certitudine a unei minţi care trăieşte şi gândeşte. Se săturase de toţi oamenii aceia, s-a gândit cu amărăciune dispreţuitoare; a avut de a face cu raze cosmice, în timp ce ei nu erau în stare să se descurce cu o furtună electrică.

Şi-a simţit gura contractându-i-se brusc, ca după o palmă care-l împiedica să-şi urmeze cursul gândurilor. Se uita la cartea de pe birou. Coperta lucioasă era strălucitoare şi nouă; fusese publicată cu două săptămâni în urmă. Dar eu nu am avut nimic de a face cu asta! – a ţipat către el însuşi; ţipătul părea irosit într-o tăcere necruţătoare; nimic nu a răspuns ţipătului, niciun ecou de iertare. Titlul de pe coperta cărţii era *De ce crezi că gândeşti?*

Nu era niciun sunet în tăcerea aceea, ca într-o sală de judecată, dinăuntrul lui, fără compasiune, fără apărare – nimic în afara unor paragrafe pe care memoria lui le întipărise pe creier:

„Gândul e o superstiţie primitivă. Motivul este o idee iraţională. Copilăreasca noţiune pe care suntem capabili să o gândim a fost cea mai costisitoare eroare a umanităţii.”

„Ceea ce crezi că gândeşti este o iluzie creată de glandele tale, de emoţiile tale şi, în ultimă instanţă, de conţinutul stomacului tău.” „Materia cenuşie de care eşti atât de mândru este ca o oglindă într-un parc de distracţii şi nu-ţi transmite nimic altceva în afara unor mesaje distorsionate dintr-o realitate care va depăşi pentru totdeauna puterea ta de înţelegere.”

„Cu cât eşti mai sigur de concluziile tale raţionale, cu atât este mai probabil să greşeşti. Cu cât creierul tău, un instrument al deformării, este mai activ, cu atât este mai mare deformarea.”

„Cei mai mari intelectuali, pe care îi admiri atât de mult, te-au învăţat cândva că Pământul este plat şi că atomul este cea mai mică particulă. Întreaga istorie a ştiinţei este o succesiune de aberaţii, nu de realizări.”

„Cu cât ştim mai mult, cu atât înţelegem mai mult că nu ştim nimic.”

„Numai cel mai tâmpit dintre tâmpiţi poate să mai creadă în demodata axiomă care susţine că a vedea înseamnă a crede. Ceea ce vezi este primul lucru în care nu trebuie să crezi.”

„Un savant ştie că o piatră nu este deloc o piatră. Este, de fapt, acelaşi lucru ca o pernă umplută cu pene. Amândouă sunt doar formaţiunea iregulară a aceloraşi particule invizibile care se rotesc. Dar, spui tu, nu poţi să foloseşti o piatră pe post de pernă. Păi, asta demonstrează doar faptul că eşti neajutorat în faţa realităţii.”

„Ultimele descoperiri ştiinţifice, cum ar fi extraordinarele realizări ale doctorului Robert Stadler, au demonstrat, în concluzie, că raţiunea noastră este incapabilă de a se pronunţa asupra naturii universului. Aceste descoperiri au condus savanţii la contradicţii imposibile din punctul de vedere al minţii omeneşti, dar care există oricum în realitate. Dacă nu aţi auzit încă asta, prietenii mei demodaţi, a fost dovedit că raţionalul este de fapt dementul.”

„Nu te aştepta la consistenţă. Totul este o contradicţie pentru tot restul lucrurilor. Nu există nimic în afara contradicţiilor.”

„Nu căuta un simţ al realităţii. Cercetarea sensului este specifică absurdităţii. Natura nu are niciun sens, nimic nu are sens. Singurii combatanţi ai sensului sunt varianta studioasă a unei adolescente celibatare, care nu poate să-şi găsească un iubit, şi demodatul proprietar de magazin care crede că universul este la fel de simplu ca şi micul şi ordonatul lui depozit şi mult îndrăgita lui casă de marcat.”

„Lasă să se rupă lanţurile prejudecăţii numite Logică. Vom lăsa un silogism să ne oprească?”

„Şi crezi că eşti sigur de opiniile tale? Nu poţi fi sigur de nimic. Vei pune în pericol armonia comunităţii în care trăieşti, legătura cu vecinii tăi, reputaţia ta, onoarea şi securitatea financiară de dragul unei iluzii? De dragul mirajului de a crede că eşti un gânditor de seamă? Te vei expune riscurilor şi încercărilor – în timpuri atât de dificile ca ale noastre – opunându-te comenzii sociale deja existente în numele acelor noţiuni imaginare pe care le ai şi pe care le numeşti convingeri? Spui că eşti sigur că ai dreptate? Nimeni nu are şi nu va avea niciodată dreptate. Ţi se pare că lumea din jurul tău greşeşte? Nu ai cum să ştii asta. În ochii oamenilor, totul este greşit, aşa că de ce să te lupţi cu asta? Nu lupta. Acceptă. Adaptează-te. Supune-te.”

Cartea era scrisă de dr. Floyd Ferris şi publicată de Institutul Ştiinţific de Stat.

— Nu am avut nimic de-a face cu asta! a spus dr. Robert Stadler. A rămas nemişcat lângă birou, cu sentimentul incomod că a pierdut ceva timp, dar neştiind cât de mult. A pronunţat cuvintele cu voce tare, pe un ton sarcastic şi ranchiunos înspre oricine l-ar fi făcut să

zică asta.

A ridicat din umeri. Bazându-se pe ideea că autoironia este o virtute, faptul că a ridicat din umeri era echivalentul emoţional al propoziţiei: „Eşti Robert Stadler, nu te purta ca un licean nevrotic”. S-a aşezat la birou şi a împins cartea la o parte cu dosul mâinii.

Dr. Floyd Ferris a ajuns cu o jumătate de oră mai târziu decât trebuia.

— Îmi cer scuze, a spus, dar mi s-a stricat din nou maşina pe drumul de la Washington şi a fost o aventură să încerc să găsesc pe cineva care să o repare – sunt aşa de puţine maşini pe drum, încât toate service-urile auto sunt închise.

Era mai mult iritare decât justificare în vocea lui. S-a aşezat fără să mai aştepte să fie invitat.

Dacă ar fi făcut orice altceva, dr. Floyd Ferris nu ar fi putut trece drept arătos, dar în activitatea pe care şi-o alesese era mereu descris ca „acel savant frumos”. Avea şase picioare înălţime şi 45 de ani, dar reuşea să pară mai înalt şi mai tânăr. Avea un aspect îngrijit şi se mişca cu graţia cu care te mişti la un bal dansant, dar hainele lui erau sobre, costumele lui erau de obicei negre sau bleumarin. Avea o mustaţă fin trasată şi părul neted şi negru i-a făcut pe băieţii de la institut să spună că şi-l dă cu cremă de ghete. Nu-l deranja să repete, ca pe o glumă la adresa propriei persoane, că un producător de filme a spus cândva că i-ar oferi un rol într-o peliculă numită *European gigolo*. Şi-a început cariera ca biolog, dar asta se uitase deja de mult timp; devenise faimos în calitate de coordonator-şef la Institutul Ştiinţific de Stat.

Dr. Stadler s-a uitat la el surprins – lipsa scuzei era nemaipomenită – şi a spus fără niciun interes real în voce:

— Mi se pare că petreci foarte mult timp la Washington.

— Dar, doctore Stadler, nu dumneavoastră mi-aţi făcut onoarea şi m-aţi numit câinele de pază al acestui institut? a întrebat dr. Ferris pe un ton simpatic. Nu este aceasta cea mai importantă sarcină a noastră?

— Câteva dintre îndatoririle tale par să fie în strânsă legătură cu locul ăla. Să nu uit, vrei să-mi spui ce se întâmplă cu harababura legată de insuficienţa de petrol?

Nu înţelegea de ce faţa doctorului Ferris s-a încordat într-o expresie ofensată.

— Permiteţi-mi să spun că este ceva neaşteptat şi nemotivat, a spus dr. Ferris cu acel ton formal care ascunde durerea şi dezvăluie martiriul. Niciuna dintre autorităţile implicate nu a găsit vreun motiv de critică. Tocmai am trimis un raport detaliat privind stadiul activităţilor către Departamentul de Planificare Economică şi Resurse Naţionale, iar domnul Wesley Mouch a părut mulţumit. Am făcut cum

am putut mai bine proiectul. Nu am auzit pe nimeni altcineva să spună că ar fi fost un dezastru. Luând în considerare dificultăţile terenului, dezastrul pe care l-a provocat incendiul şi faptul că au trecut numai şase luni de când am…

— Despre ce vorbeşti? a întrebat dr. Stadler.

— Depre proiectul de reabilitare Wyatt. Nu despre asta m-aţi întrebat?

— Nu, a spus dr. Stadler, nu, eu… Stai puţin. Fă-mă să înţeleg. Mi se pare că-mi amintesc ceva că acest institut a luat sub tutelă un proiect de reabilitare. Ce încercaţi să repuneţi în funcţiune?

— Extracţia de ţiţei, a spus dr. Ferris. Câmpurile lui Wyatt.

— A fost un incendiu acolo, nu-i aşa? În Colorado? A fost… Stai puţin… Bărbatul acela care şi-a incendiat propriile sonde de ţiţei.

— Tind să cred că este un zvon, a spus dr. Ferris cu un glas neutru. Un zvon care a generat nişte implicaţii nedorite şi nepatriotice. Nu aş avea prea multă încredere în poveştile care apar în ziare. Personal, cred că a fost un accident şi că Ellis Wyatt a pierit în flăcări.

— Şi cine a devenit acum proprietarul câmpurilor?

— Nimeni – în acest moment. Nefiind niciun testament, niciun moştenitor, guvernul a luat sub control prelucrarea câmpurilor – ca măsură de necesitate publică – pentru şapte ani. Dacă Ellis Wyatt nu se întoarce în tot acest timp, va fi oficial considerat mort.

— Şi de ce au venit la tine – la noi – pentru o sarcină atât de banală ca pompele de petrol?

— Pentru că este o problemă de mare dificultate tehnologică şi s-au solicitat serviciile celui mai mare talent ştiinţific disponibil. Vedeţi, se pune problema reconstrucţiei metodei speciale pe care o folosea Wyatt pentru extragerea ţiţeiului. Echipamentul lui este încă acolo, deşi se află într-o stare deplorabilă, unele din procesele lui sunt cunoscute, dar nu există nicio arhivă cu metoda completă sau principiul fundamental pe care se bazează. Asta trebuie să redescoperim noi.

— Şi cum merge?

— Progresul este îmbucurător. Tocmai ne-au fost aprobate noi fonduri, mai mari. Domnul Wesley Mouch este satisfăcut de munca noastră. La fel şi domnul Balch, şi comisia de urgenţă, domnul Anderson de la Crucial Supplies şi domnul Pettibone de la Protecţia consumatorului. Nu văd ce altceva ar mai putea cere de la noi. Proiectul este un succes total.

— Aţi reuşit să extrageţi ceva ţiţei?

— Nu, dar am reuşit să forţăm debitul la una dintre sonde, care a ajuns până la 24,6 litri. Aceasta, desigur, are doar însemnătate experimentală, dar trebuie să luaţi în considerare faptul că a trebuit să stăm trei luni doar ca să stingem focul, care acum este în totalitate

– aproape în totalitate – stins. Avem o problemă mult mai gravă decât a avut vreodată Wyatt, pentru că el a început de la zero, pe când noi trebuie să ne descurcăm cu rămăşiţele deformate ale unui act de sabotaj antisocial, vicios, care... Vreau să spun că este o problemă dificilă, dar că nu există nicio îndoială că vom reuşi să o rezolvăm.

— Bine, dar eu te-am întrebat, de fapt, despre cantitatea insuficientă de petrol de aici, din institut. Temperatura din clădire a fost, pe toată durata iernii, scandalos de mică. Mi-au spus că trebuie să economisească petrolul. Cu siguranţă că ai fi putut să ai grijă ca problema aprovizionării adecvate a acestui loc cu tot ce este necesar, cum se întâmplă cu ţiţeiul, să fie gestionată cât mai eficient.

— O, la asta vă refereaţi, doctore Stadler? O, dar îmi pare atât de rău! Cuvintele au venit cu un zâmbet radios de uşurare apărută deodată în trăsăturile doctorului Ferris; felul lui de a fi, plin de solicitudine, se întorsese. Vreţi să spuneţi că temperatura a fost atât de scăzută încât să vă provoace disconfort?

— Vreau să spun că aproape am murit de frig.

— Dar asta este de neiertat! De ce nu mi-au spus? Vă rog să-mi acceptaţi scuzele, doctore Stadler, şi puteţi fi convins că nu o să mai aveţi parte de neplăceri. Singura scuză pe care v-o pot oferi în numele departamentului de întreţinere este că insuficienţa de combustibil nu este datorată neglijenţei lor, ci – o, realizez acum că dumneavoastră nu aţi ştiut nimic despre asta şi că astfel de probleme nu ar trebui să vă răpească din timpul preţios dar, vedeţi dumneavoastră, deficitul de ţiţei din iarna trecută a fost o criză naţională.

— De ce? Pentru numele lui Dumnezeu, nu-mi spune că numai câmpurile Wyatt au fost singura sursă de ţiţei din ţară!

— Nu, nu, dar dispariţia bruscă a unei importante surse de aprovizionare a pricinuit dezastre pe întreaga piaţă a ţiţeiului. Aşa că guvernul a trebuit să preia controlul şi să impună raţionalizarea ţiţeiului pe plan naţional ca să protejeze întreprinderile importante. Eu am obţinut o cotă neobişnuit de mare pentru Institut – şi numai prin deosebitul privilegiu de a avea nişte relaţii foarte speciale –, dar m-aş simţi cumplit de vinovat dacă acest lucru s-ar dovedi insuficient. Puteţi fi convins că nu se va mai întâmpla. Este doar o măsură temporară. Până iarna viitoare, câmpurile Wyatt vor produce din nou şi totul va reveni la normal. Şi, pe lângă asta, în ceea ce priveşte Institutul, am făcut toate pregătirile pentru a trece sobele noastre pe cărbune, iar ele trebuiau să fie gata luna viitoare, doar că Stockton Foundry din Colorado s-a închis, brusc, fără niciun avertisment – distribuiau o parte din necesarul pentru sobele noastre, dar Andrew Stockton s-a pensionat pe neaşteptate şi acum trebuie să aşteptăm până când nepotul său redeschide fabrica.

— Înţeleg. Păi, am încredere că, pe lângă toate activităţile tale, vei

avea grijă şi de asta. Dr. Stadler a ridicat din umeri iritat. Devine puţin ridicolă cantitatea mare de proiecte pe care o instituţie de ştiinţă trebuie să le gestioneze pentru guvern.

— Dar, doctore Stadler…

— Ştiu, ştiu, nu poate fi evitat. Apropo, ce este Proiectul X?

Ochii vioi ai doctorului Ferris l-au străfulgerat – o privire ciudată şi sclipitoare, plină de vigilenţă, care părea uimită, dar nu speriată.

— De unde aţi auzit de Proiectul X, doctore Stadler?

— O, i-am auzit pe doi dintre băieţii tăi menţionând ceva despre asta cu un aer de mister la care te-ai aştepta de la nişte detectivi amatori. Mi-au spus că e vorba despre ceva secret.

— Aşa este, doctore Stadler. Este un proiect secret de cercetare pe care ni l-a încredinţat guvernul. Şi este de o asemenea importanţă, încât nici măcar ziarele nu aud vreun cuvânt despre el.

— De la ce vine „X”-ul?

— Xilofon. Proiectul Xilofon. Acesta este un nume de cod, desigur. Are de-a face cu sunetele. Dar vă asigur că nu v-ar interesa. Este experimentalism tehnologic pur.

— Da, chiar te rog să mă scuteşti de poveste. Nu am timp de experimentele voastre tehnologice.

— Doctore Stadler, aş putea să sugerez că ar fi recomandabil să vă feriţi să menţionaţi cuiva cuvintele „Proiectul X”?

— O, în regulă, în regulă. Trebuie să spun că nu mă încântă deloc astfel de discuţii.

— Dar, desigur, nu mi-aş putea-o ierta dacă aş lăsa astfel de griji să vă răpească din timp. Vă rog, aveţi încredere să lăsaţi asta pe seama mea. A dat să se ridice. Acum, dacă acesta a fost motivul pentru care voiaţi să mă vedeţi, vă rog să mă credeţi că…

— Nu, a spus dr. Stadler încetişor. Nu acesta este motivul pentru care voiam să te văd.

Dr. Ferris nu a pus nicio întrebare, nu s-a arătat nerăbdător să lucreze; a rămas aşezat, aşteptând.

Dr. Stadler s-a întins peste birou şi, cu o mişcare bruscă şi plină de dispreţ a mâinii, a lăsat cartea să alunece de la un colţ al biroului până la mijloc.

— Vrei, te rog, să-mi spui, a întrebat el, ce este neruşinarea asta?

Dr. Ferris nu a aruncat nicio privire înspre carte. A stat, pentru un moment, cu ochii ţintă la Stadler; apoi s-a înclinat pe spate şi a spus cu un zâmbet bizar:

— Mă simt onorat că aţi ales să faceţi o astfel de excepţie de dragul meu şi să citiţi o carte populară. Această cărticică s-a vândut în douăzeci de mii de copii în numai două săptămâni.

— Am citit-o.

— Şi?

— Aştept o explicaţie.

— Vi s-a părut derutant textul?

Dr. Stadler s-a uitat la el consternat.

— Realizezi ce temă ai ales să tratezi şi în ce manieră? Stilul propriu-zis, stilul, atitudinea mizerabilă – pentru un subiect de o asemenea natură!

— Credeţi atunci că un astfel de conţinut se potrivea mai bine cu o formă distinsă de prezentare? Vocea îi era atât de calmă şi nevinovată, încât dr. Stadler nu se putea decide dacă era sau nu sarcasm.

— Tu îţi dai seama ce propovăduieşti în cartea asta?

— Din moment ce dumneavoastră păreţi să nu fiţi de acord cu ea, doctore Stadler, mai degrabă mi-aş dori să credeţi că am scris-o dintr-un demers dezinteresat.

Asta este, s-a gândit dr. Stadler, asta era de neînţeles în felul de a fi al doctorului Ferris: el a presupus că un semn al dezaprobării lui va fi suficient, dar dr. Ferris nu părea să fi fost măcar puţin impresionat.

— Dacă un mocofan beat a găsit puterea necesară să se exprime în scris, a spus dr. Stadler, dacă a putut să dea glas sufletului său – eterna sălbăticie, poftind cu lăcomie la ura dinăuntrul lui – acesta este genul de carte la care m-aş aştepta de la el. Dar să o văd venind de la un savant, sub egida acestui institut!

— Dar, doctore Stadler, această carte nu a fost scrisă pentru a fi citită de savanţi. A fost scrisă pentru acel mocofan beat.

— Ce vrei să spui?

— Pentru publicul obişnuit.

— Dar, Dumnezeule mare, cel mai imbecil dintre imbecili ar trebui să fie capabil să vadă evidentele contradicţii din fiecare afirmaţie de-a ta.

— Daţi-mi voie să abordez problema în felul următor, doctore Stadler: omul care nu vede asta merită să creadă toate afirmaţiile mele.

— Dar ai trasferat ceva din prestigiul ştiinţei tuturor acelor lucruri îngrozitoare! A fost în regulă ca o mediocritate ca Simon Pritchett să se entuziasmeze de parcă ar fi un fel de misticism prostesc – nimeni nu l-a băgat în seamă. Dar i-ai făcut să creadă că e ştiinţă. *Ştiinţă!* Ai folosit atributele minţii pentru a o distruge. Cu ce drept mi-ai folosit activitatea ca să faci o comutare nefondată şi absurdă într-un alt domeniu? Cu ce drept mi-ai folosit munca pentru a concepe o metaforă nepotrivită şi pentru a extrage o generalizare monstruoasă a ceea ce nu este nimic altceva decât o problemă matematică? Cu ce drept ai făcut să pară ca şi cum eu – *eu!* – mi-am dat consimţământul pentru cartea aia?

Dr. Ferris nu a schiţat niciun gest, s-a uitat calm la dr. Stadler; dar

calmul i-a dat un aer aproape defensiv.

— Vedeţi, doctore Stadler, vorbiţi de parcă această carte a fost adresată unui public care gândeşte. Dacă era aşa, publicul ar fi fost preocupat de probleme ca precizia, logica şi prestigiul ştiinţei. Dar nu este. Îi este adresată publicului obişnuit. Şi dumneavoastră aţi fost mereu primul care a crezut că publicul obişnuit nu gândeşte. A făcut o pauză, dar doctorul Stadler nu a spus nimic. Cartea asta poate să nu aibă niciun fel de valoare filosofică sau orice altceva, dar are o incredibilă valoare psihologică.

— Ce este asta?

— Vedeţi, doctore Stadler, oamenii nu vor să gândească. Şi cu cât intră mai rău în necaz, cu atât mai mult refuză să gândească. Dar, printr-un soi de instinct, ei simt că trebuie să gândească, iar asta îi face să se simtă vinovaţi. Aşa că vor binecuvânta şi urma pe oricine le-ar da un motiv să nu gândească. Oricine face o virtute – o virtute a intelectului – din ceea ce cred ei că e păcatul, slăbiciunea şi vina lor.

— Şi tu vrei să faci asta?

— Acesta este drumul către popularitate.

— De ce ai căuta popularitatea?

Ochii doctorului Ferris s-au îndreptat nepăsători înspre doctorul Stadler, parcă fără nicio intenţie.

— Suntem o instituţie publică, a răspuns într-un final, sprijinită de fonduri publice.

— Deci le spui oamenilor că ştiinţa este o fraudă lipsită de obiect, care ar trebui să fie desfiinţată?

— Asta este o concluzie care poate să fie trasă, într-o manieră logică, din cartea mea. Dar asta nu este concluzia pe care o voi trage eu.

— Şi cum rămâne cu decăderea Institutului în ochii oamenilor inteligenţi, oriunde ar fi aceştia?

— De ce ar trebui să ne îngrijorăm în legătură cu ei?

Dr. Stadler ar fi putut socoti propoziţia lui ca fiind bine alcătuită dacă ar fi fost rostită cu ură, invidie sau maliţiozitate, dar absenţa oricărei emoţii, dezinvoltura nepăsătoare din vocea lui, o naturaleţe care dădea impresia că era mulţumit l-a lovit ca imaginea fugară a unui tărâm care nu putea fi considerat parte a realităţii; sentimentul ăla care îşi făcuse cuib în stomacul lui era teroare pură.

— Aţi observat reacţiile la cartea mea, doctore Stadler? Părerile pozitive sunt într-un număr covârşitor.

— Da, şi *asta* mi se pare de necrezut.

A trebuit să vorbească, a trebuit să comunice ca şi cum ar fi fost vorba despre o discuţie civilizată. Nu putea să-şi îngăduie timpul necesar să afle ce a simţit pentru un moment.

— Sunt incapabil să înţeleg atenţia pe care ai primit-o în toate

revistele academice cu reputaţie şi cum şi-au permis să te ia în serios. Dacă Hugh Akston ar fi fost prin zonă, nicio publicaţie academică nu ar fi îndrăznit să trateze asta ca o lucrare acceptabilă în domeniul filosofiei.

— Nu este prin zonă.

Dr. Stadler a simţit că erau cuvinte pe care el şi-ar fi dorit să le spună – şi îşi dorea ca această conversaţie să se sfârşească înainte ca el să descopere care erau acele cuvinte.

— Pe de altă parte, a spus dr. Ferris, articolele despre cartea mea – o, sunt sigur că nu aţi observa astfel de lucruri ca articolele – citează o scrisoare de deosebită laudă primită de la domnul Wesley Mouch.

— Cine dracului e Wesley Mouch?

Dr. Ferris a zâmbit.

— Peste încă un an nu veţi mai pune această întrebare, doctore Stadler. Haideţi să o luăm în felul următor: domnul Mouch este omul care se ocupă de raţiile de ţiţei – în momentul de faţă.

— Atunci sugerez să rămâi la munca ta. Tratează cu domnul Mouch şi lasă în seama lui domeniul cuptoarelor cu motorină, dar lasă ideile referitoare la acest domeniu în seama mea.

— Ar fi ciudat să încerc să fixez o limită, a spus dr. Ferris pe tonul unei remarci academice inutile, dar, dacă vorbim despre cartea mea, atunci vorbim despre domeniul relaţiilor publice. S-a întors la subiect îndreptându-şi atenţia către formulele matematice scrise pe tablă.

— Doctore Stadler, ar fi dezastruos dacă dumneavoastră aţi îngădui domeniului relaţiilor publice să vă distragă de la munca pe care doar dumneavoastră pe Pământ sunteţi în stare să o faceţi.

A spus asta cu o deferenţă linguşitoare, iar dr. Stadler nu putea să-şi dea seama ce l-a făcut să înţeleagă altceva: „Fă-ţi treaba şi lasă asta!” Replica l-a iritat surprinzător de tare, dar şi-a îndreptat energia negativă către sine însuşi, gândindu-se că trebuia să se lepede de bănuieli.

— Relaţii publice? a zis dispreţuitor. Nu văd nicio intenţie practică în cartea ta. Nu văd ce intenţionezi să faci cu ea.

— Nu? Ochii doctorului Ferris au licărit scurt înspre el, însă strălucirea impertinentă a fost prea rapidă ca să poată fi cu certitudine identificată.

— Nu-mi permit să cred că anumite lucruri sunt posibile într-o societate civilizată, a spus dr. Stadler cu asprime.

— Acest lucru este cât se poate de corect, a spus dr. Ferris vesel, nu vă permiteţi.

Dr. Ferris s-a ridicat, fiind primul care a lăsat să se înţeleagă că discuţia s-a terminat.

— Vă rog să mă sunaţi oricând se întâmplă să nu vă convină ceva în mersul acestui Institut, doctore Stadler, a spus el. Este

responsabilitatea mea să fiu mereu la dispoziţia dumneavoastră.

Ştiind că va trebui să-şi impună autoritatea şi reprimându-şi impulsul de a fi realizat ruşinosul substitut pe care îl alesese, doctor Stadler a spus pe un ton poruncitor, sarcastic şi nepoliticos:

— Data viitoare când sun după tine, ai face bine să faci ceva în legătură cu maşina aia a ta.

— Da, doctore Stadler, mă voi asigura că nu o să mai ajung târziu niciodată şi vă implor să mă iertaţi. Dr. Ferris a dat răspunsul de parcă juca un rol într-un film, de parcă era încântat că dr. Stadler a învăţat, în sfârşit, metoda standard de comunicare. Maşina asta mi-a pricinuit multe probleme, se dezmembrează şi am comandat una nouă acum ceva vreme, cea mai bună de pe piaţă, o decapotabilă Hammond, dar Lawrence Hammond s-a retras din afaceri săptămâna trecută, fără vreun motiv sau vreun avertisment, aşa că acum sunt blocat. Nenorociţii ăştia, pur şi simplu, dispar. Trebuie făcut ceva în legătură cu asta.

Când Ferris a plecat, dr. Stadler s-a aşezat la birou, ridicând din umeri, conştient doar de dorinţa de a nu fi văzut de nimeni. În negura durerii pe care nu putea să o definească era şi disperatul sentiment că nimeni – niciunul dintre cei pe care-i aprecia – nu şi-ar fi dorit să-l mai vadă vreodată.

Ştia cuvintele pe care nu le-a rostit. Nu a spus că ar fi vrut să-i acuze cartea în public şi să o stigmatizeze în numele Institutului. Nu a spus-o, pentru că i-a fost frică să vadă că ameninţarea l-ar fi lăsat indiferent pe Ferris, că Ferris era sigur pe el, cuvântul doctorului Stadler nemaiavând nicio putere asupra lui. Şi, deşi şi-a spus că va lua mai târziu în considerare ideea de a iniţia un protest public, ştia că nu o va face.

A luat cartea şi a aruncat-o la coşul de gunoi.

Un anumit chip i-a apărut în minte, brusc şi foarte clar, de parcă putea să vadă cu exactitate fiecare trăsătură, o faţă tânără pe care nu şi-a permis să şi-o amintească mulţi ani. S-a gândit: nu, el nu a citit această carte, nu o va vedea, e mort, trebuie să fi murit cu mult timp în urmă. Durerea cruntă era, de fapt, şocul să descopere că acesta este bărbatul pe care dorea să-l vadă mai mult decât orice altă fiinţă de pe lume – şi că, în acelaşi timp, trebuia să spere că omul acesta va fi murit.

Nu ştia de ce – când telefonul a sunat şi secretara lui i-a spus că domnişoara Dagny Taggart era pe fir – a apucat receptorul cu atâta ardoare şi a observat că mâna îi tremura. De peste un an se gândea că ea nu va mai vrea să-l vadă niciodată. I-a auzit vocea clară şi detaşată cerându-i o întâlnire.

— Da, domnişoară Taggart, cu siguranţă, da, într-adevăr… Luni dimineaţă? Da, uitaţi, domnişoară Taggart, eu am ceva de rezolvat în

New York astăzi, aş putea să mă opresc pe la biroul dumneavoastră în după-amiaza asta dacă doriţi... Nu, nu, niciun deranj, aş fi încântat... În după-amiaza aceasta, domnişoară Taggart, pe la 2 – adică, pe la 4.

Nu avea nimic de rezolvat la New York. Nu şi-a alocat suficient timp să afle ce l-a împins să facă asta. Zâmbea nerăbdător, uitându-se la o rază de soare de pe un deal îndepărtat.

* * *

Dagny a tras o linie neagră peste trenul numărul 93 de pe orar, iar singura satisfacţie pe care a simţit-o în acel moment a fost să-şi dea seama că a făcut-o cu calm. Era un gest pe care a trebuit să-l facă de multe ori în ultimele şase luni. Fusese greu la început, dar devenea din ce în ce mai uşor. Va veni, se gândi ea, ziua în care o să fie capabilă să dea lovitura aceea mortală fără vreo urmă de regret. Trenul numărul 93 era un marfar care-şi făcuse veacul aprovizionând staţia Hammondsville, Colorado.

Ştia ce va urma: mai întâi moartea marfarelor speciale, apoi reducerea numărului de vagoane de marfă pentru Hammondsville, ataşate, ca rudele sărace, la coada trenurilor cu destinaţie către alte oraşe, apoi eliminarea progresivă a opririlor la staţia Hammondsville din orarul trenurilor de pasageri, iar apoi ziua când va şterge Hammondsville, Colorado de pe hartă. Aceasta fusese evoluţia asociaţiei Wyatt şi cea a oraşului Stockton.

Ea ştia – odată ce primise vestea retragerii lui Lawrence Hammond – că era inutil să aştepte, să spere şi să se întrebe dacă verişorul lui, avocatul lui sau un comitet de cetăţeni va redeschide fabrica. Ştia că era timpul să elibereze rutele.

A durat mai puţin de şase luni după dispariţia lui Ellis Wyatt – perioada aceea pe care un editorialist a numit-o „Ziua de sărbătoare a omuleţilor”. Fiecare administrator de ţiţei din ţară, care deţinea trei bazine şi se plângea că Ellis Wyatt nu i-a dat şansa să aibă un mijloc de trai, s-a grăbit să umple gaura pe care Wyatt o lăsase deschisă. Au format ligi, cooperative, asociaţii, şi-au pus în comun resursele şi firmele. „Omuleţii au avut o zi însorită”, a spus editorialistul. Soarele lor au fost flăcările care s-au învârtit de jur-împrejurul câmpurilor Wyatt. În lumina lui orbitoare au făcut averile la care au visat, averi care nu cer inteligenţă sau efort. Apoi, cei mai importanţi clienţi ai lor, cum ar fi companiile puternice, care consumau ţiţei în cantităţi industriale şi nu ţineau cont de faptul că umanitatea se ducea de râpă, au început să treacă la cărbune, iar clienţii mai puţin importanţi, care erau mai toleranţi, au început să dea faliment, băieţii din Washington au impus raţii pentru petrol şi o taxă de urgenţă pentru angajatori ca să-i ajute pe cei fără slujbe care lucrau pe teren, apoi câteva dintre companiile mari de petrol s-au închis, iar omuleţii plini

de succes au descoperit că o sapă de foraj care costa cândva o sută de dolari îi costă acum cinci sute de dolari, fără să mai existe nicio piaţă de desfacere pentru utilaje petroliere, şi că furnizorii trebuiau să câştige dintr-un singur foraj cât ar fi câştigat din cinci sau se termina totul. Mai târziu conductele de petrol au început să se închidă, pentru că nu mai rămânea nimeni care să plătească pentru întreţinerea lor, apoi căilor ferate li s-a permis să-şi ridice preţurile pentru transportul de marfă, însă, rămânând puţin petrol de transportat, costurile unui vagon-cisternă au scos din funcţiune două linii mici, iar când soarele a apus, s-a văzut că cheltuielile de exploatare care le-au permis cândva să funcţioneze pe câmpurile lor de 25 de hectare au fost posibile datorită milelor de munte ale lui Wyatt şi au dispărut în aceleaşi cercuri de fum. Până când toate averile lor nu au dispărut, iar pompele nu s-au oprit, omuleţii nu au realizat că nicio afacere din ţară nu-şi putea permite să cumpere ţiţeiul la preţul cu care ei îl produceau acum. Apoi băieţii din Washington au impus subvenţii pentru producătorii de ţiţei, dar nu toţi producătorii de ţiţei aveau prieteni în Washington, şi apoi a urmat o situaţie pe care nu s-a obosit nimeni să o examineze mai îndeaproape.

Andrew Stockton s-a aflat într-o situaţie pe care cei mai mulţi oameni de afaceri o invidiau. Graba trecerii de la petrol la cărbune s-a lăsat pe umerii lui ca o greutate de aur: şi-a menţinut fabrica în funcţiune 24 de ore din 24, la întrecere cu viscolele din iarna ce urma şi modelând piese pentru cuptoare pe bază de cărbune şi pentru cazane de încălzire. Nu mai rămăseseră multe topitorii; el devenise unul dintre principalii stâlpi de susţinere ai subsolurilor şi ai bucătăriilor din ţară. Stâlpul de susţinere s-a prăbuşit fără niciun avertisment. Andrew Stockton a anunţat că se retrage, şi-a închis fabrica şi a dispărut. Nu a lăsat nicio vorbă despre ce ar fi vrut să se întâmple cu fabrica sau dacă rudele lui aveau dreptul să o redeschidă.

Pe drumurile din ţară mai circulau încă maşini, însă se mişcau ca nişte călători în deşert, care se aventurează dincolo de înfricoşătoarele schelete de cai, albite de soare: se mişcau dincolo de scheletele maşinilor care se prăbuşiseră la datorie şi fuseseră lăsate în şanţurile de pe marginea drumurilor. Oamenii nu mai cumpărau maşini, iar fabricile de automobile se închideau. Dar încă mai existau oameni care puteau să facă rost de petrol, graţie prieteniilor lor, de care nimeni nu se obosea să întrebe. Aceştia cumpărau maşini la oricare dintre preţurile cerute. Luminile inundau munţii din Colorado de la marile geamuri ale uzinei, unde benzile transportoare ale lui Lawrence Hammond aduceau autoturisme şi camioane pe liniile secundare Taggart Transcontinental. Vestea că Lawrence Hammond s-a retras a venit pe neaşteptate, bruscă precum un singur dangăt de clopot într-o liniştе profundă. Un comitet de cetăţeni din partea locului

îl rugau pe Hammond, prin intermediul unei emisiuni radio, să le dea permisiunea, de oriunde ar fi el, să-i redeschidă uzina. Nu venea niciun răspuns.

Domnişoara Taggart a dat un ţipăt când Ellis Wyatt a dispărut; a rămas fără aer când Andrew Stockton s-a retras; când a auzit că Lawrence Hammond şi-a dat demsia, a întrebat pasiv „cine urmează?”

— Nu, domnişoară Taggart, nu pot să-mi explic, i-a spus sora lui Andrew Stockton în ultima ei călătorie în Colorado, cu două luni în urmă. Nu mi-a zis niciodată nimic şi nici măcar nu ştiu dacă e mort sau dacă e încă în viaţă, la fel ca şi Ellis Wyatt. Nu, nu s-a întâmplat nimic special în ziua de dinainte să-şi dea demisia. Îmi amintesc doar că în noaptea respectivă, când m-am dus la culcare, în biroul lui Andrew lumina era încă aprinsă.

Oamenii erau tăcuţi în oraşele din Colorado. Dagny a observat felul în care mergeau pe stradă, trecând pe lângă micuţele lor farmacii, magazine de bricolaj, pieţele cu alimente: de parcă ar fi sperat că slujbele lor îi vor scuti de orice perspectivă primejdioasă. Şi ea s-a plimbat pe străzile alea, încercând să nu-şi ridice capul, să nu zărească bucăţile de rocă arsă şi metal topit care fuseseră odată câmpurile Wyatt. Puteau fi văzute din multe oraşe; când s-a uitat înainte, le-a văzut în depărtare.

Pe o culme a dealului, o sondă de petrol încă ardea. Nimeni nu fusese în stare să o stingă. O văzuse de pe străzi: o flacără izbucnită brusc, crescând şi spiralându-se convulsiv către cer, de parcă încerca să scape. O văzuse noaptea, de la o distanţă de o sută de mile negre şi clare, de la geamul unui tren: o flacără mică şi violentă, unduindu-se în vânt. Oamenii o numeau Torţa lui Wyatt.

Cel mai lung tren de pe liniile John Galt avea patruzeci de vagoane; cel mai rapid mergea cu cincizeci de mile pe oră. Motoarele trebuiau păstrate: erau locomotive pe bază de cărbune, cărora le trecuse demult vremea. Jim a obţinut ţiţeiul pentru locomotivele Diesel şi pentru Cometă şi pentru câteva dintre încărcăturile lor transcontinentale. Singura sursă de combustibil pe care se putea baza şi cu care se putea descurca era Ken Danagger de la Danagger Coal din Pennsylvania.

Trenuri goale huruiau prin cele patru state învecinate cu centrul Colorado. Transportau câteva vagoane de oi, ceva porumb, câţiva pepeni şi, ocazional, câte un fermier cu familia lui mult prea elegant îmbrăcată, care avea prieteni în Washington. Jim obţinuse o subvenţie de la Washington pentru fiecare tren care era folosit, nu ca un tren de marfă care aduce profit, ci ca menţinere a „egalităţii publice”.

Şi-a consumat fiecare strop de energie ca să menţină trenurile în funcţiune pe porţiunile unde încă erau necesare, în zonele care încă produceau. Dar în bilanţurile de la Taggart Transcontinental, cecurile

subvenţiilor lui Jim pentru trenuri goale aduceau cifre mai mari decât profitul celui mai bun tren de marfă din cea mai aglomerată arie industrială.

Jim s-a lăudat că acestea fuseseră cele mai prospere şase luni din istoria familiei Taggart. Înregistraţi ca profit pe paginile lucioase ale procesului-verbal pe care-l scria către acţionari, erau banii pe care nu-i câştigase – subvenţiile pentru trenuri goale; şi banii pe care nu-i avea – sumele care trebuiau să fie folosite pentru a plăti obligaţiunile Taggart, care, prin dorinţa lui Wesley Mouch, nu trebuiau plătite. S-a lăudat cu cea mai mare cantitate de marfă transportată de trenurile Taggart în Arizona, unde Dan Conway a închis ultima dintre căile ferate Phoenix-Durango şi s-a retras; şi în Minnesota, unde Paul Larkin transporta minereuri de fier şi ultima dintre ambarcaţiunile de minereu de pe Marile Lacuri a încetat să mai existe.

— Întotdeauna ai crezut că este o virtute să produci bani, i-a spus Jim cu jumătate de zâmbet. Păi, mi se pare că mă pricep la asta mai bine decât tine.

Nimeni nu a pretins ca problema obligaţiunilor îngheţate să fie înţeleasă; probabil, pentru că toată lumea o înţelegea prea bine. La început, au fost semne de panică printre deţinătorii de obligaţiuni, iar indignarea lor publică era periculoasă. Apoi, Wesley Mouch a dat o altă directivă, care presupunea ca oamenii să-şi poată primi obligaţiunile „dezgheţate” prin pledoaria „necesităţii esenţiale”: guvernul ar cumpăra obligaţiuni dacă s-ar face satisfăcător dovada necesităţii. Existau însă trei întrebări la care nu a răspuns nimeni şi pe care nu le-a pus nimeni. „În ce consta dovada?” – „În ce consta necesitatea?” – „Esenţială – pentru cine?”

Devenise de prost gust să întrebi de ce o persoană a primit acceptul pentru a-şi căpăta banii, în timp ce altei persoane i-a fost refuzat. Oamenii se îndepărtau în linişte dacă cineva întreba „de ce?” O persoană trebuia să descrie, nu să explice, să catalogheze lucuri, nu să le evalueze: domnul Smith fusese dezinvolt, domnul Jones, nu; asta a fost tot. Şi, când domnul Jones s-a sinucis, oamenii au spus: „Păi, nu ştiu, dacă chiar avea nevoie de bani, guvernul i i-ar fi dat, dar unii oameni sunt aşa de lacomi”.

Nicio persoană nu trebuia să vorbească despre bărbatul care, fiind refuzat, şi-a vândut obligaţiunile pentru o treime din valoare unui alt om cu necesităţi, care, miraculos, făceau treizeci şi trei de centi îngheţaţi şi topiţi într-un dolar; sau despre o nouă profesie practicată de băieţi isteţi şi tineri, proaspăt ieşiţi din facultate, care se proclamaseră „dezgheţătorii” şi-şi ofereau serviciile „pentru a te ajuta să-ţi formulezi aplicaţia în condiţii moderne adecvate”. Băieţii aveau prieteni în Washington.

Uitându-se la liniile Taggart de pe paltforma unei alte gări, s-a trezit

că simte nu incredibila mândrie de odinioară, ci o ruşine vinovată şi neclară, de parcă un fel de rugină murdară ar fi crescut pe metal, ba chiar mai rău: de parcă rugina căpătase o nuanţă sângerie. Dar atunci, în aglomeraţia terminalului, s-a uitat la statuia lui Nat Taggart şi s-a gândit: a fost calea ta ferată, tu ai făcut-o, tu ai luptat pentru ea, nu te-au oprit nici frica, nici dezgustul – nu o voi lăsa în mâinile oamenilor făcuţi din sânge şi rugină – sunt singura care a mai rămas pentru a o apăra.

Nu a renunţat la misiunea ei de căutare a omului care a inventat motorul. Era singura parte a muncii ei care o făcea capabilă să suporte restul. Era singurul obiectiv care dădea însemnătate străduaniei sale. Pentru ce? – o voce părea să o întrebe. Pentru că sunt încă în viaţă, a răspuns ea. Dar misiunea ei rămăsese fără vreun rost. Cei doi ingineri ai ei nu au găsit nimic în Wisconsin. I-a trimis să caute prin tot statul oameni care au lucrat pentru Twentieth Century, ca să descopere numele inventatorului. Nu au descoperit nimic. I-a trimis să caute prin actele biroului de brevete; niciun certificat al motorului nu fusese vreodată înregistrat.

Tot ce rămăsese din misiunea ei personală fusese mucul de la o ţigară cu semnul dolarului. Uitase de el, până într-o seară, de curând, când a dat peste el într-un sertar de la birou şi i l-a dat prietenului ei de la tutungeria din holul principal. Bătrânul părea foarte surprins în timp ce examina mucul şi-l ţinea cu prudenţă între două degete; nu mai auzise niciodată de brandul acesta şi se întreba cum ar fi putut să-l rateze.

— Era de calitate, domnişoară Taggart?

— Cea mai bună din câte am fumat.

Îşi scutură capul, nedumerit. A promis să afle unde erau făcute respectivele ţigări şi să-i cumpere un cartuş.

Dagny Taggart a încercat să găsească un savant capabil să propună o reconstrucţie a motorului. Avusese întrevederi cu oamenii care-i fuseseră recomandaţi ca fiind cei mai buni în domeniu. Primul, după ce a studiat rămăşiţele motorului şi ale manuscrisului, a declarat pe tonul unui sergent de instrucţie că acest obiect nu putea să funcţioneze, nu a funcţionat niciodată şi că va dovedi că un astfel de motor nu va putea fi făcut vreodată să funcţioneze. Al doilea a spus tărăgănat, ca şi cum ar fi răspuns unei cereri plictisitoare, că el nu ştia dacă putea fi făcut sau nu şi nici nu se deranja să afle. Al treilea a spus, cu o voce de o impertinenţă beligerantă, că va încerca să rezolve această sarcină dacă i se oferă un contract pe zece ani cu douăzeci şi cinci de mii de dolari pe an…

— Până la urmă, domnişoară Taggart, dacă vă aşteptaţi să scoateţi profituri mari de pe urma acestui motor, dumneavoastră sunteţi cea care trebuie să plătească pentru timpul meu, care e în joc.

Al patrulea, care era cel mai tânăr, s-a uitat la ea în liniște pentru un moment şi liniile feţei lui au trecut de la o expresie goală la una de dezgust.

— Ştiţi, domnişoară Taggart, nu cred că un asemena motor ar trebui să fie făcut vreodată, chiar dacă cineva ar şti cum să-l facă. Ar fi superior motoarelor existente şi ar fi nedrept faţă de savanţii mai neînsemnaţi, pentru că nu ar mai lăsa loc pentru realizările şi abilităţile lor. Nu cred că cei puternici ar trebui să aibă dreptul să rănească stima de sine a celor slabi.

A cerut să fie scos din birou şi s-a confruntat demnă cu faptul că cea mai coruptă afirmaţie pe care o auzise vreodată fusese rostită în maniera unui principiu moral.

Decizia de a vorbi cu dr. Robert Stadler fusese ultima ei scăpare.

Şi-a impus să-l sune, împotriva rezistenţei unui principiu de neclintit dinăuntrul ei pe care-l resimţea ca pe nişte frâne apăsate cu putere. S-a contrazis singură. S-a gândit: „Am de a face cu bărbaţi ca Jim şi Orren Boyle; vina lui e mai mică decât a lor – de ce nu pot să vorbesc cu el?” Nu găsise niciun răspuns, doar un sentiment aspru de repulsie, doar sentimentul că, dintre toţi oamenii de pe Pământ, dr. Robert Stadler era cel pe care nu trebuia să-l sune.

Cum stătea la biroul ei, peste orarele liniilor John Galt, aşteptând ca dr. Stadler să sosească, s-a întrebat de ce niciun talent de mâna întâi nu s-a mai ivit în domeniul ştiinţelor de ani buni. Era incapabilă să caute un răspuns. Se uita la linia neagră care reprezenta rămăşiţele trenului cu numărul 93 de pe orarul din faţa ei.

Un tren avea două mari calităţi, s-a gândit ea, mişcarea şi obiectivul; trenul fusese precum o entitate vie, dar acum era doar o sumă de vagoane de marfă şi locomotive moarte. Nu-ţi acorda timp să simţi, s-a gândit, dezmembrează învelişul cât de repede poţi, avem nevoie de locomotive în alte locuri, Ken Danagger are nevoie de trenuri în Pennsylvania, multe trenuri, dacă doar…

— Dr. Robert Stadler, a spus vocea din telefonul de pe biroul său.

A intrat zâmbitor; zâmbetul părea să sublinieze cuvintele lui:

— Domnişoară Taggart, vă vine să credeţi cât de paralizant de fericit sunt să vă văd din nou?

Ea nu i-a răspuns, s-a uitat la el solemnă şi galantă în timp ce răspundea:

— E foarte frumos din partea dumneavoastră să veniţi aici.

A făcut o plecăciune, silueta ei zveltă rămânând dreaptă şi încordată, mai puţin în mişcarea lină şi formală a capului.

— Şi dacă v-aş mărturisi că aveam nevoie doar de o scuză plauzibilă pentru a veni aici? V-ar surprinde?

— Aş încerca să nu supraestimez amabilitatea dumneavoastră.

Nu a schiţat niciun zâmbet.

— Vă rog să luaţi loc.

S-a uitat zâmbitor în jurul său.

— Nu am mai fost niciodată în biroul unui director de căi ferate. Nu ştiam că este un loc atât de distins. Face parte din fişa postului?

— Problema în legătură cu care aş dori să vă cer un sfat a ieşit demult din sfera intereselor dumneavoastră, dr. Stadler. Poate vi s-a părut ciudat că a trebuit să vă sun. Vă rog să-mi permiteţi să vă explic.

— Faptul că aţi dorit să apelaţi la mine este un motiv suficient de bun. Dacă vă pot fi de folos, în orice fel, este un lucru care mă bucură peste măsură. Zâmbetul lui avea ceva atrăgător, era zâmbetul unui om care cunoaşte lumea, care zâmbea nu ca să-şi acopere cuvintele, ci ca să arate îndrăzneala unei emoţii sincere.

— Problema mea e de natură tehnologică, a spus ea, cu tonul clar şi lipsit de emoţie al unui tânăr mecanic discutând o sarcină grea. Îmi dau seama de dispreţul dumneavoastră pentru această ramură a ştiinţei. Nu mă aştept să o rezolvaţi – nu este genul de proiect pe care să-l acceptaţi sau de care să vă pese. Mi-ar plăcea doar să vă propun acest lucru şi apoi voi avea doar două întrebări pentru dumneavoastră. A trebuit să apelez la dumneavoastră pentru că este o problemă care implică opera de cercetare a altcuiva, un proiect grandios şi – vorbea impersonal, în felul în care cineva ar împărţi dreptatea – dumneavoastră sunteţi singura minte măreaţă care a mai rămas în domeniu.

Nu putea să-şi dea seama de ce cuvintele ei păreau să-l fi lovit. A văzut liniştea de pe faţa lui, brusca seriozitate a ochilor, o seriozitate care părea nerăbdătoare şi aproape stăruitoare, apoi i-a auzit vocea solemnă, venind parcă de sub apăsarea unei emoţii care o făcea să sune simplu şi umil:

— Care este problema despre care vreţi să-mi vorbiţi, domnişoară Taggart?

I-a spus despre motor şi despre locul în care îl găsise; i-a spus că s-a dovedit imposibil să descopere numele inventatorului; nu a menţionat detaliile. I-a înmânat fotografiile motorului şi rămăşiţele manuscrisului.

L-a urmărit cu privirea în timp ce le citea. A văzut siguranţa profesională în rapida mişcare a ochilor, la început, apoi pauza, apoi interesul care creştea în intensitate, apoi o mişcare a buzelor, care, de la un alt bărbat, ar fi fost un fluierat sau un icnet. L-a văzut cum se opreşte pentru minute lungi şi se uită în altă parte, de parcă mintea lui alerga pe nenumărate rute neaşteptate, încercând să le urmărească pe toate, l-a văzut răsfoind înapoi paginile, apoi oprindu-se, apoi forţându-se să citească în continuare, de parcă era prins între nerăbdarea lui de a continua şi nerăbdarea de a se agăţa de toate

posibilităţile care i se deschideau înaintea ochilor. I-a văzut entuziasmul tăcut şi a ştiut că el a uitat de biroul ei, de existenţa ei, de tot în afară de apariţia unei dileme, şi, ca un tribut adus capacităţii lui de a avea o asemenea reacţie, îşi dorea să fi fost posibil să-l placă pe dr. Robert Stadler.

Nu-şi mai spuseseră nimic deja de mai bine de o oră când el a terminat şi s-a uitat la ea.

— Dar este extraordinar! a spus pe tonul voios şi uluit cu care anunţi nişte veşti la care nu se aşteaptă nimeni.

Ea ar fi vrut să poată zâmbi şi să-i poată proba întovărăşirea într-o bucurie comună, dar a încuviinţat doar şi a zis cu răceală:

— Da.

— Dar, domnişoară Taggart, este formidabil!

— Da.

— Aţi spus că este o problemă care ţine de tehnologie? Este mult, mult mai mult de atât. Paginile unde scrie despre convertizorul lui... poţi vedea punctul de plecare din care vorbeşte. A ajuns la un nou concept de energie. S-a descotorosit de toate ipotezele noastre standard, potrivit cărora motorul lui ar fi fost într-adevăr imposibil. A formulat o nouă idee pornind de la un fundament propriu şi a rezolvat misterul transformării energiei statice în energie cinetică. Înţelegeţi ce înseamnă asta? înţelegeţi ce faptă de pură ştiinţă abstractă a trebuit să facă înainte de a construi acest motor?

— Cine? a întrebat încetişor.

— Pardon?

— Asta este prima dintre întebările pe care voiam să vi le adresez, doctore Stadler: vă puteţi gândi la vreun tânăr savant pe care aţi fi putut să-l cunoaşteţi acum zece ani şi care ar fi fost capabil să facă asta?

El a făcut o pauză, uimit; nu avusese timp să se întrebe acest lucru.

— Nu, a spus încet, încruntându-se, nu, nu mă pot gândi la nimeni... şi asta e ciudat... pentru că o abilitatate de acest gen nu ar fi putut trece neobservată nicăieri... Cineva l-ar fi adus în atenţia mea... Mereu trimiteau tinerii fizicieni promiţători la mine... Aţi spus că aţi găsit asta în laboratorul de cercetare al unei fabrici de motoare oarecare?

— Da.

— Asta e ciudat. Ce făcea într-un asemenea loc?

— Proiectul unui motor.

— La asta mă refer. Un om cu înzestrările unui mare savant care a ales să fie un inventator comercial? Mi se pare strigător la cer. El voia un motor şi a produs în linişte o mare revoluţie în ştiinţa energiei, doar ca simplă cale către o anumită finalitate, şi nici nu s-a deranjat să-şi publice descoperirile: a făcut direct motorul. De ce şi-a bătut capul cu

aplicaţii practice?

— Poate pentru că îi plăcea să trăiască aici, pe acest pământ, a zis ea involuntar.

— Pardon?

— Nu, îmi… îmi cer scuze, doctore Stadler. Nu aveam intenţia să discut niciun… subiect irelevant.

El privea în altă direcţie, urmărindu-şi propriul şir al gândurilor.

— De ce nu a venit la mine? De ce nu a fost în nicio mare instituţie ştiinţifică? Dacă avea inteligenţa necesară să realizeze asta, sigur avea inteligenţa necesară să cunoască importanţa a ceea ce a făcut. De ce nu a publicat o lucrare despre conceptul lui de energie? Îmi dau seama de direcţia generală pe care a abordat-o, dar, lua-l-ar naiba! – cele mai importante pagini lipsesc, rezolvarea nu este aici! Sigur cineva din jurul său ştia suficient încât să facă munca sa publică întregii lumi ştiinţifice. De ce nu a făcut nimeni asta? Cum au putut să abandoneze, să abandoneze doar, un asemenea lucru?

— Acestea sunt întrebările la care nu găsesc niciun răspuns.

— Şi, pe lângă asta, doar din punct de vedere practic, de ce a fost lăsat motorul acela într-o grămadă de gunoi? Ai crede că vreun fabricant prost şi lacom l-ar fi luat ca să facă avere de pe urma lui. Nu era nevoie de inteligenţă ca să-ţi dai seama de valoarea lui comercială.

Ea a zâmbit pentru prima oară – era un zâmbet amar; nu a spus nimic.

— Şi a fost imposibil să daţi de urma inventatorului?

— Absolut imposibil – până acum.

— Credeţi că e încă în viaţă?

— Am motive să cred că e. Dar nu pot să fiu sigură.

— Să presupunem că aş încerca să atrag atenţia oamenilor asupra lui.

— Nu. Nu faceţi asta.

— Dar, dacă ar fi să pun anunţuri în publicaţii ştiinţifice şi să-l pun pe dr. Ferris… s-a oprit; a văzut-o aruncându-i o privire la fel de rapidă ca şi a lui; ea n-a zis nimic, dar a înţeles; el s-a uitat în altă parte şi a terminat propoziţia cu răceală şi fermitate, şi să-l pun pe dr. Ferris să anunţe la radio că aş dori să-l văd, ar refuza să vină?

— Da, doctore Stadler, cred că ar refuza.

Nu se uita la ea. Ea a văzut uşoara încordare a muşchilor lui faciali şi, în acelaşi timp, ceva din privirea lui îşi pierdea din entuziasm; nu putea să-şi dea seama ce fel de lumină pălea înăuntrul lui, nici ce o făcuse să se gândească la moartea unei lumini.

El a aruncat manuscrisul pe birou cu o mişcare naturală, dispreţuitoare a încheieturii mâinii.

— Oamenii pe care nu-i deranjează să fie suficient de practici încât

să-şi vândă inteligenţa pe bani trebuie să capete nişte cunoştinţe în legătură cu felul în care funcţionează realitatea materială.

S-a uitat la ea cu o tentă de ostilitate, de parcă aştepta un răspuns iritat. Dar răspunsul ei fusese mai rău: faţa ei a rămas imobilă, de parcă adevărul sau falsitatea convingerilor sale nu mai aveau niciun interes pentru ea. A spus cu politeţe:

— A doua întrebare pe care voiam să v-o adresez este dacă aţi putea să-mi spuneţi numele unui fizician pe care îl cunoaşteţi, care, după părerea dumneavoastră, ar fi capabil să încerce refacerea acestui motor.

El s-a uitat la ea şi a chicotit; era un scâncet de durere.

— Şi dumneavoastră v-aţi chinuit cu asta, domnişoară Taggart? Să nu puteţi găsi un cap inteligent nicăieri?

— Am avut câteva întrevederi cu câţiva fizicieni care mi-au fost recomandaţi şi nu mi s-au părut deloc promiţători.

S-a aplecat înainte nerăbdător.

— Domnişoară Taggart, a întrebat, aţi apelat la mine pentru ca aţi avut încredere în integritatea judecăţii mele ştiinţifice?

Întrebarea era dovada gol-goluţă.

— Da, a răspuns ea cu un ton egal, am avut încredere în integritatea judecatei dumneavoastră ştiiţifice.

El s-a lăsat pe spate; arăta ca şi cum un zâmbet ascuns îi înlătura tensiunea de pe faţă.

— Mi-aş dori să vă pot ajuta, i-a spus, ca unui tovarăş, mi-aş da toată silinţa să pot să vă ajut, pentru că, vedeţi dumneavoastră, aceasta a fost cea mai dificilă problemă a mea – am încercat să găsesc oameni talentaţi pentru echipa mea. Talent, la naiba! Aş fi fost mulţumit şi cu o promisiune a acestei perspective, dar oamenii trimişi nu aveau nici pe departe capacitatea să ajungă cel puţin nişte mecanici auto decenţi. Nu ştiu dacă îmbătrânind mă fac şi mai sever sau dacă rasa umană se degradează, dar lumea nu părea să fie atât de lipsită de inteligenţă în tinereţea mea. Astăzi, văzând tipul de oameni pe care a trebuit să-i intervievez, ai…

S-a oprit brusc, de parcă şi-a amintit dintr-odată de ceva. A rămas tăcut; părea să se gândească la ceva ce ştia, dar nu voia să-i spună ei; Dagny şi-a dat seama când a concluzionat brusc, pe un ton plin de resentiment care ascunde o eschivă:

— Nu, nu cunosc nicio persoană pe care aş putea să v-o recomand.

— Asta a fost tot ce am vrut să vă întreb, doctore Stadler, a spus ea, mulţumesc pentru timpul pe care mi l-aţi acordat.

El a şezut în tăcere încă un moment, ca şi cum nu s-a putut urni să plece.

— Domnişoară Taggart, a întrebat, aţi putea să-mi arătaţi motorul?

S-a uitat la el uimită.

— Desigur… dacă doriţi. Dar este într-o galerie subterană, în tunelele noastre..

— Nu mă deranjează, dacă pe dumneavoastră nu vă deranjează să mă duceţi acolo. Nu am niciun motiv anume. E doar curiozitate personală. Mi-ar plăcea să-l văd, atâta tot.

Pe când stăteau în cavoul de granit, deasupra unui înveliş de sticlă care conţinea o configuraţie de metal stricat, şi-a dat jos pălăria cu o mişcare înceată şi absentă, iar ea n-a putut să-şi dea seama dacă era gestul obişnuit pe care îl făcea pentru că era în aceeaşi încăpere cu o doamnă sau dacă şi-a dezvelit capul ca înaintea unui sicriu.

Au rămas în tăcere, sub orbitoarea strălucire a unei singure lumini care se reflecta de pe suprafaţa sticlei înspre feţele lor. Roţile trenurilor pocneau în depărtare şi uneori părea că o lovitură bruscă era pe cale să învie un răspuns de la cadavrul din învelişul de sticlă.

— Este atât de minunat, a spus dr. Stadler cu voce joasă, este atât de minunat să văd o nouă idee grandioasă şi decisivă care nu este a mea!

Dagny s-a uitat la el, vrând să vadă dacă a înţeles bine. El vorbea cu sinceritate înflăcărată, lăsând la o parte toate convenţiile, înlăturând îngrijorarea că această confesiune a durerii lui ar putea fi prea la vedere; în faţa lui, Dagny nu era nimic altceva decât o femeie capabilă să înţeleagă:

— Domnişoară Taggart, ştiţi care este calitatea distinctivă a mediocrului? Este pica pe care o poartă realizării unei alte persoane. Acei mediocri sensibili care stau şi tremură ca nu cumva munca altcuiva să se dovedească mai bună decât a lor nu au nici cea mai vagă idee de singurătatea care apare când ajungi în vârf. Lipsa unui egal, a unei minţi pe care să o respecţi şi a unei realizări pe care să o admiri. Îşi dezvelesc dinţii în faţa ta, din găurile lor de şobolani, gândindu-se că ţie îţi face plăcere să-ţi laşi strălucirea să-i estompeze pe ei, în timp ce tu ţi-ai da un an din viaţă pentru a vedea o scânteie de talent oriunde printre ei. Invidiază realizările şi ideea lor de măreţie este o lume unde toţi oamenii au devenit inferiorii lor. Ei nu ştiu că acest vis al lor este negreşit dovada mediocrităţii lor, pentru că acea lume este ceea ce un om realizat nu ar fi capabil să suporte. Nu au cum să ştie ce simte el atunci când este înconjurat de inferiori – ură? Nu, nu ură, ci plictiseală, o plictiseală teribilă, care te lasă fără speranţă, te seacă şi te paralizează. Ce rost au lauda şi adulaţia care vin de la oameni pe care nu-i respecţi? Ai simţit vreodată nevoia de a avea pe cineva pe care să-l poţi admira? Nevoia de ceva la care să te uiţi de jos în sus, nu de sus în jos?

— Am simţit-o toată viaţa mea, a spus ea.

Era un răspuns pe care nu putea să nu i-l dea.

— Ştiu, a spus el, şi era frumuseţe în detaşarea gentilă a vocii lui,

am ştiut de prima dată când am vorbit cu dumneata. De asta am venit azi aici. S-a oprit numai pentru o clipă, dar ea nu a răspuns chemării, iar el a terminat cu aceeaşi delicateţe tăcută: Păi, de asta am vrut să văd motorul.

— Înţeleg, a spus ea încetişor; tonul vocii ei era singura formă de confirmare pe care i-o putea oferi.

— Domnişoară Taggart, a spus, iar ochii lui au coborât, privind la învelişul de sticlă, ştiu un bărbat care ar putea să preia reconstrucţia motorului. Nu ar lucra niciodată pentru mine – deci este probabil genul de om pe care îl vreţi.

Dar, până să-şi ridice capul – şi înainte să vadă privirea plină de admiraţie din ochii ei, privirea luminoasă pentru care se rugase, speranţa că o să-l ierte – a distrus momentul prin adăugarea unei note de un sarcasm sofisticat.

— Aparent, tânărul domn nu avea niciun interes în a lucra pentru binele societăţii sau bunăstarea ştiinţei. Mi-a spus că nu ar accepta o slujbă guvernamentală. Presupun că voia salariul mare pe care spera să-l obţină la un angajator privat.

S-a întors cu spatele, să nu vadă privirea care dispărea de pe faţa ei, să nu-i ştie însemnătatea.

— Da, a spus ea, vocea fiindu-i dură, el este, probabil, genul de om pe care îl vreau.

— Este un tânăr fizician de la Institutul Ştiinţific Utah, a spus el cu dezinteres. Numele lui este Quentin Daniels. Un prieten l-a trimis la mine acum câteva luni. A venit să mă vadă, dar nu a acceptat slujba pe care i-am oferit-o. Îl voiam în echipa mea. Avea mintea unui savant. Nu ştiu dacă va reuşi să facă ceva în legătură cu motorul dumneavoastră, dar măcar are capacitatea să încerce. Cred că încă puteţi da de el la Institutul Ştiinţific Utah. Nu ştiu ce face acum – au închis institutul cu un an în urmă.

— Mulţumesc, doctore Stadler. O să iau legătura cu el.

— Dacă… dacă doriţi, aş fi încântat să îl ajut cu partea teoretică. O să fac şi eu puţină cercetare pornind de la indicaţiile din manuscris. Mi-ar plăcea să găsesc principalul secret al energiei pe care a găsit-o autorul lui. Trebuie să descoperim principiul lui de bază. Dacă reuşim, domnul Daniels poate să termine treaba în ceea ce priveşte motorul dumneavoastră.

— Voi aprecia orice ajutor pe care vă veţi deranja să mi-l oferiţi, doctore Stadler.

Au mers în linişte prin tunelele moarte ale terminalului, de-a lungul unor căi ferate ruginite, pe sub o bandă de lumini albastre, către strălucirea distantă a peronului.

La gura tunelului, au văzut un om îngenunchind pe calea ferată şi lovind cu ciocanul un ac de macaz cu lipsa de ritmicitate exasperată

pe care ţi-o dă nesiguranţa. Un alt bărbat stătea şi se uita la el nervos.

— Deci? Ce se întâmplă cu rahatul ăsta? a întrebat cel care privea.

— Nu ştiu.

— Lucrezi la el de o oră.

— Mda.

— Cât mai durează?

— Cine e John Galt?

Dr. Stadler a tresărit. Îi depăşiseră deja pe bărbaţi când a spus:

— Nu-mi place expresia aia.

— Nici mie, a răspuns.

— De unde a venit?

— Nimeni nu ştie.

Erau tăcuţi când el a spus:

— Ştiam un John Galt cândva. Numai că a murit în urmă cu mult timp.

— Cine era?

— Îmi plăcea să cred că e încă în viaţă. Dar, acum, sunt sigur că trebuie să fi murit. Avea o asemenea minte că, dacă mai trăia, întreaga lume ar fi vorbit până acum despre el.

— Dar întreaga lume vorbeşte despre el.

El s-a oprit nemişcat.

— Da, a spus încetişor, concentrându-se asupra unui gând care nu-l mai lovise până atunci, da… De ce?

Cuvântul era plin de teroare.

— Cine era el, doctore Stadler?

— De ce vorbesc despre el?

— Cine era?

Şi-a scuturat capul cu un fior şi a zis aspru:

— E doar o coincidenţă. Numele nu este unic deloc. Este o coincidenţă lipsită de importanţă. Nu are nicio legătură cu bărbatul pe care îl cunosc. Omul acela este mort.

Nu şi-a permis să conştientizeze pe deplin însemnătatea cuvintelor pe care le-a adăugat:

— Trebuie să fie mort.

* * *

Pe comanda de pe biroul lui scria: „Confidenţial… Urgenţă… Prioritate… Necesitate esenţială confirmată de biroul coordonatorului-şef… pentru beneficiul Proiectului X” – şi îi cerea să vândă zece tone de metal Rearden Institutului Ştiinţific.

Rearden a citit-o şi apoi a privit către administratorul fabricii care stătea în faţa lui fără să mişte. Administratorul a intrat şi a pus comanda pe birou fără să scoată vreun cuvânt.

— Credeam că aţi vrea s-o vedeţi, a spus, înfruntând privirea lui

Rearden.

Rearden a apăsat butonul şi a chemat-o pe domnişoara Ives. I-a dat comanda şi a spus:

— Trimite asta înapoi, de oriunde a venit. Spune-le că nu voi vinde niciun gram de metal Rearden Institutului Ştiinţific.

Gwen Ives şi administratorul s-au uitat la el, apoi unul la celălalt şi înapoi la el; ce a văzut în ochii lor erau felicitări.

— Da, domnule Rearden, a spus Gwen Ives politicos, luând bucata de hârtie de parcă ar fi fost orice alt act. Şi-a plecat capul şi a părăsit încăperea. Administratorul a urmat-o.

Rearden de-abia a schiţat un zâmbet în semn de răspuns pentru ceea ce simţeau ei. Nu a simţit nimic pentru hârtia aceea sau pentru posibilele ei consecinţe.

Din pricina unui soi de frământare interioară – care fusese ca şi cum ar fi distrus un întrerupător pentru a tăia curentul electric al emoţiilor sale – şi-a spus acum şase luni: „Ia atitudine întâi, menţine fabricile în funcţiune, sentimentele vin pe urmă”. L-a făcut să privească obiectiv felul în care funcţiona Fair Share Law.

Nimeni nu ştia cum trebuia îndeplinită legea. Prima dată i s-a spus că nu putea să producă metal Rearden într-o cantitate mai mare decât tonajul celui mai bun aliaj special, în afară de oţel, produs de Orren Boyle. Dar aliajele speciale Orren Boyle erau nişte amestecuri fisurate pe care nu se obosea nimeni să le cumpere. Apoi i-a fost spus că putea să producă metal Rearden în cantitatea pe care Orren Boyle *ar fi putut* să o producă dacă ar fi fost în stare să îl producă el. Nimeni nu ştia cum ar fi trebuit să se determine asta. Cineva în Washington a anunţat o cifră care indica un anumit număr de tone pe an, fără să dea vreun argument pentru asta. Atunci, toată lumea o lăsase moartă.

Nu ştiuse cum să facă să dea fiecărui consumator o cantitate egală de metal. Lista comenzilor nu putea fi onorată în trei ani nici dacă i-ar fi fost permis să lucreze la viteză maximă. Noi comenzi veneau zilnic. Nu mai erau comenzi, în vechiul şi distinsul sens al comerţului, erau cereri. Legea prevedea că putea fi dat în judecată de orice consumator care nu şi-a primit partea cuvenită de metal Rearden.

Nu ştia nimeni cum să determine ce constituia partea cuvenită şi ce cantitate era cea cuvenită. Apoi, un tânăr isteţ, tocmai ieşit de pe băncile facultăţii, i-a fost impus de la Washington ca asistent-şef pentru distribuţie. După multe conferinţe telefonice cu capitala, tânărul a anunţat că fiecare client va primi cinci sute de tone de metal, în ordinea datelor în care şi-au înaintat cererile. Nimeni nu a obiectat împotriva cifrei lui. Nu era nicio formă de dispută; cifra putea să fie cinci sute de grame sau un milion de tone, avea aceeaşi importanţă. Băiatul şi-a instalat un birou la fabricile Rearden, unde patru fete ordonau cererile pentru metal Rearden. La preţurile actuale

ale pieţei, acestea s-au extins bine până în secolul următor.

Cinci sute de tone de metal Rearden nu puteau da cinci mile de cale ferată pentru Taggart Transcontinental; nu puteau să realizeze consolidarea măcar a uneia dintre minele de cărbuni ale lui Ken Danagger. Celor mai mari industrii şi celor mai buni clienţi ai lui Rearden le era interzisă folosirea acestui metal. Dar crosele de golf făcute din metal Rearden apăreau brusc pe piaţă, la fel ca şi cănile de cafea, uneltele de grădinărit şi robinetele pentru baie. Lui Ken Danagger, care văzuse valoarea metalului şi îndrăznise să-l expună în faţa unei opinii publice violente, nu îi era permis să îl obţină, comanda lui fiind necompletată, exclusă fără vreo legătură cu noua lege. Domnul Mowen, care a trădat Taggart Transcontinental în cea mai crucială perioadă, făcea acum macazuri din metal Rearden şi le vindea celor de la Atlantic Southern.

S-a întors şi a plecat fără niciun cuvânt când cineva a menţionat ceea ce toată lumea ştia: averile rapide care erau făcute pe spinarea metalului Rearden.

— Păi, nu, spuneau oamenii la recepţiile oficiale, nu trebuie să o numeşti piaţă neagră, pentru că nu este, serios. Nimeni nu vinde *metalul* ilegal. Îşi vând doar *dreptul* la el. Nu-l vând, îşi pun la bătaie cererile.

Nu voia să ştie nici micile complicaţii care existau în afacerile prin care cererile erau vândute şi depuse, nici cum un fabricant din Virginia a produs în două luni cinci mii de tone de mulaje făcute din metal Rearden, nici ce om din Washington nu era inclus pe lista fabricantului. Ştia că profitul lor pe o tonă de metal Rearden era de cinci ori mai mare decât al lui. Nu a spus nimic. Toată lumea avea dreptul să ajungă la metal, mai puţin el.

Tânărul din Washington – pe care muncitorii îl porecliseră Dădaca – mişuna în jurul lui Rearden cu o primitivă, dar uimitoare curiozitate, care, în mod surprinzător, era o formă de admiraţie. Rearden îl privea cu un amuzament scârbit. Băiatul nu avea nici cea mai vagă idee de vreun concept oarecare de moralitate; i-a fost extirpat odată cu terminarea facultăţii; asta l-a făcut de o sinceritate stranie, naivă şi cinică totodată, ca inocenţa unui sălbatic.

— Mă desconsideraţi, domnule Rearden, a spus el odată, brusc şi fără niciun resentiment. Asta nu e bine.

— De ce nu e bine? a întrebat Rearden.

Băiatul părea confuz şi nu găsea niciun răspuns. Niciodată nu avea răspunsul la întrebarea „de ce?” Vorbea în afirmaţii monotone. Spunea despre oameni: „Ăsta-i demodat”, „Ăsta nu s-a şlefuit”, „Ăsta n-a fost pus la punct”, fără ezitări sau explicaţii; mai spunea şi, fiind absolvent de metalurgie: „Topirea fierului, cred eu, pare să necesite o temperatură ridicată”. Bălmăjea nimicuri, dar în opinii incerte despre

natura fizică, şi nimic altceva decât enunţuri imperative şi categorice despre bărbaţi.

— Domnule Rearden, a spus odată, dacă simţiţi că v-ar plăcea să daţi mai mult din metal prietenilor dumneavoastră – adică, în cantităţi mai mari – ar putea să se aranjeze, să ştiţi. De ce nu cerem o autorizaţie specială pornind de la argumentul unei nevoi esenţiale? Am câţiva prieteni în Washington. Prietenii dumneavoastră sunt oameni destul de importanţi, mari oameni de afaceri, aşa că nu ar fi foarte greu să scăpăm cu şmecheria asta cu nevoia esenţială. Bineînţeles, ar fi ceva cheltuieli. Pentru anumite lucruri în Washington. Ştiţi cum e, lucrurile de felul ăsta mereu necesită cheltuieli.

— Ce lucruri?

— Înţelegeţi ce vreau să spun.

— Nu, a spus Rearden, nu înţeleg. De ce nu-mi explici?

Băiatul s-a uitat la el, cântărind şovăielnic întrebarea în minte, apoi a spus:

— E psihologie stupidă.

— Ce e?

— Ştiţi dumneavoastră, domnule Rearden, nu este necesar să folosesc astfel de cuvinte.

— Astfel de cuvinte precum?…

— Cuvintele sunt relative. Sunt doar simboluri. Dacă nu folosim simboluri urâte, nu vom fi urâţi. De ce vreţi să spun lucrurile într-un fel când le-am spus deja în alt fel?

— În ce fel vreau eu să le spui?

— De ce vreţi să le spun?

— Din aceleaşi motive pentru care tu nu vrei.

Băiatul a rămas tăcut pentru un moment, apoi a spus:

— Ştiţi, domnule Rearden, nu există standarde absolute. Nu putem să ne ghidăm după principii rigide, trebuie să fim flexibili, trebuie să ne adaptăm realităţii şi să acţionăm sub impulsul momentului.

— Fugi de-aici, derbedeule. Du-te şi încearcă să torni o tonă de oţel fără principii rigide, sub impulsul momentului.

O senzaţie stranie, care era aproape un simţ al stilului, l-a făcut pe Rearden să simtă dispreţ faţă de băiat, dar nu ranchiună. Băiatul părea să se potrivească spiritului evenimentelor din jurul lui. Era de parcă ceva îi întorcea în timp, cu secole în urmă, în timpurile cărora le aparţinea tânărul, dar cărora el, Rearden, nu le aparţinea. În loc să construiască noi cuptoare, s-a gândit Rearden, încerca în zadar să le păstreze pe cele vechi; în loc să înceapă noi aventuri, noi cercetări, noi experimente, în folosul metalului Rearden, el îşi consuma toată energia pe o cercetare asupra surselor de minereu feros: ca şi oamenii la sfârşitul epocii de fier, s-a gândit, dar cu mai puţină speranţă.

A încercat să evite aceste gânduri. S-a gândit că trebuie să se ferească de propriile lui sentimente, de parcă o parte din el îi devenise străină şi trebuia să rămână amorţită, şi dorinţa lui trebuia să fie un anestezic constant şi vigilent. Ştia că nu trebuia să vadă rădăcina acelei părţi necunoscute, că niciodată nu trebuia să-i dea glas. Trecuse printr-un pericol în care nu-şi permitea să se întoarcă.

Momentul când a auzit la radio ştirile despre câmpul înghiţit de flăcări al lui Ellis Wyatt a fost într-o seară de iarnă când, singur în biroul lui, stătea încremenit în faţa unui ziar împrăştiat pe biroul lui, cu o lungă coloană de directive pe prima pagină. Apoi, prima lui reacţie – înaintea oricărui gând de viitor, înaintea oricărui simţ al dezastrului, oricărui şoc, spaimă sau protest – a fost să izbucnească în râs. A râs în numele victoriei, în numele izbăvirii, într-o exaltare crescândă şi plină de viaţă, şi cuvintele pe care nu le rostea, dar le simţea, erau: „Dumnezeu să te binecuvânteze, Ellis, orice ai face!”

Când a înţeles semnificaţia râsului său, a ştiut că acum era obligat să-şi poarte de grijă constant. Ca şi supravieţuitorul unui infarct, ştia că era ameninţat de un pericol care-l urmărea şi care putea să-l lovească în orice moment.

Dar se mai domolise de atunci. Şi-a păstrat un ritm egal, precaut şi bine controlat al pornirilor interioare. Dar era cât pe ce să-l ajungă din urmă din nou. Când s-a uitat la comanda Institutului Ştiinţific de pe birou, i s-a părut că lumina care se mişca deasupra hârtiei nu venea de la cuptoarele de afară, ci de la flăcările terenului petrolier care ardea.

— Domnule Rearden, a spus Dădaca, când a auzit de comanda respinsă, nu trebuia să faceţi asta.

— De ce nu?

— Vor fi probleme.

— Ce fel de probleme?

— Este o comandă a guvernului. Nu puteţi să respingeţi un ordin al guvernului.

— De ce să nu pot?

— Este un proiect al nevoii esenţiale şi este şi secret. Este foarte important.

— Ce fel de proiect este?

— Nu ştiu. E secret.

— Atunci de unde ştii că e important?

— Aşa spunea.

— Cine a spus asta?

— Nu puteţi să vă îndoiţi de aşa ceva, domnule Rearden.

— De ce nu pot?

— Nu puteţi.

— Dacă nu pot, atunci asta l-ar transforma în ceva categoric, şi ai

spus că nu există aşa ceva.

— Asta e altceva.

— De ce să fie altceva?

— Pentru că este vorba de guvern.

— Vrei să spui că nu există nimic categoric în afară de guvern?

— Vreau să spun că, dacă ei spun că este important, atunci e. Nu vreau să intraţi în necazuri, domnule Rearden, şi veţi intra, sunt sigur de asta. Puneţi prea multe întrebări. De ce faceţi asta?

Rearden s-a uitat la el şi a chicotit. Băiatul şi-a dat seama de cuvintele lui şi a rânjit timid, dar părea nefericit.

Bărbatul care venise să-l vadă pe domnul Rearden o săptămână mai târziu era mai tinerel şi mai subţire, dar nu la fel de tânăr, nici la fel de subţire cum încerca să pară. Purta haine de civil şi pantaloni strâmţi de piele de poliţist rutier. Rearden nu putea să-şi dea seama dacă venise de la Institutul Ştiinţific sau din Washington.

— Am înţeles că aţi refuzat să vindeţi metal Institutului Ştiinţific, domnule Rearden, a spus pe un ton blând şi confidenţial.

— Aşa este, a spus Rearden.

— Şi asta nu înseamnă o încălcare voluntară a legii?

— Asta rămâne la latitudinea dumneavoastră.

— Puteţi să-mi spuneţi motivul dumneavoastră?

— Motivul meu nu vă priveşte pe dumneavoastră.

— O, dar bineînţeles că mă priveşte. Noi nu vă suntem duşmani, domnule Rearden. Vrem să fim corecţi faţă de dumneavoastră. Nu trebuie să vă temeţi de faptul că sunteţi un mare fabricant. Nu o să dăm vina pe dumneavoastră. Noi chiar vrem să fim la fel de corecţi cu dumneavoastră cum suntem faţă de cel mai slab muncitor. Am dori să ştim motivul dumneavoastră.

— Tipăriţi refuzul meu în ziar şi orice cititor vă va putea spune motivul meu. A apărut în toate ziarele acum mai puţin de un an.

— O, nu, nu, nu! De ce să vorbim despre ziar? Nu putem să tratăm asta ca pe o problemă privată, amicală?

— Asta ţine de dumneavoastră.

— Nu vrem să ajungă în presă.

— Nu?

— Nu. Nu am vrea să vă facem niciun rău.

Rearden s-a uitat la el şi a întrebat:

— De ce are nevoie Institutul Ştiinţific de zece mii de tone de metal? Ce este Proiectul X?

— O, asta? Este un proiect foarte important de cercetare ştiinţifică, o iniţiativă de o imensă valoare socială care s-ar putea dovedi un beneficiu public nepreţuit, dar, din păcate, regulile de înaltă diplomaţie nu-mi permit să vă spun despre natura lui în mai multe detalii.

— Ştiţi dumneavoastră, a spus Rearden, aş putea să vă menţionez – ca un motiv – că nu aş vrea să vând metalul meu celor care au scopuri ascunse mie. Am creat metalul. Este responsabilitatea mea morală să ştiu în ce scopuri este folosit.

— O, dar nu trebuie să vă faceţi griji în legătură cu asta, domnule Rearden! Vă eliberăm noi de orice responsabilitate.

— Să presupunem că nu vreau să fiu eliberat de ea.

— Dar… asta este o atitudine pur teoretică şi… demodată.

— Am spus că aş putea să numesc asta ca fiind un motiv. Dar n-o voi face – pentru că, în acest caz, am alt motiv, mai cuprinzător. Nu aş vinde niciun fel de metal Rearden Institutului Ştiinţific pentru niciun fel de motiv, bun, rău, secret sau deschis publicului.

— Dar de ce?

— Ascultă, a spus Rearden încetişor, s-ar putea să fie un fel de justificare pentru societăţile primitive în care un om trebuia să se aştepte ca duşmanii lui să-l omoare în orice moment şi trebuia să se apere cât de bine putea. Dar nu există nicio justificare pentru o societate în care omul trebuie să-şi confecţioneze arme pentru propria lui ucidere.

— Nu cred că este recomandat să folosiţi astfel de cuvinte, domnule Rearden, nu cred că este practic să gândiţi în astfel de termeni. Până la urmă, guvernul nu poate – în iureşul marilor decizii naţionale – să ia cunoştinţă de antipatia dumneavoastră faţă de un anumit institut.

— Atunci nu luaţi cunoştinţă.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Nu mai puneţi întrebări despre motivele mele.

— Dar, domnule Rearden, nu putem să lăsăm un refuz de supunere în faţa legii să treacă neobservat. Ce aţi vrea să facem noi?

— Orice doriţi.

— Asta-i nemaipomenit. Nimeni nu a refuzat vreodată să vândă guvernului un produs de necesitate esenţială. De fapt, legea nu vă permite să refuzaţi să vindeţi metalul dumneavoastră oricărui client, ca să nu mai vorbim de guvern.

— Păi, atunci, de ce nu mă arestaţi?

— Domnule Rearden, aceasta este o discuţie amicală. De ce să vorbim despre astfel de lucruri?

— Nu este acesta ultimul dumneavoastră cuvânt împotriva mea?

— De ce să îl pomenim?

— Nu este sugerat în fiecare enunţ al acestei discuţii?

— De ce să îl numim?

— De ce nu?

Nu s-a auzit niciun răspuns.

— Încercaţi să faceţi abstracţie de faptul că, dacă nu aveaţi acest

atu, nu v-aş fi permis să intraţi în acest birou?

— Dar eu nu vorbesc despre arest.

— Eu, da.

— Nu vă înţeleg, domnule Rearden.

— Nu vă ajut să pretindeţi că aceasta ar fi vreun fel de discuţie amicală. Nu este. Acum faceţi ce vreţi.

În ochii bărbatului se citea o privire bizară: tulburare, de parcă nu avea nicio idee despre problema cu care se confrunta, şi teamă, de parcă întotdeauna ar fi fost pe deplin conştient de problemă şi trăise cu groaza demascării.

Rearden simţea un entuziasm straniu; se simţea de parcă ar fi fost pe cale să înţeleagă ceva ce nu a înţeles niciodată, de parcă s-ar fi aflat pe urmele unei descoperiri încă departe de a fi aflată, exceptând faptul că avea cea mai mare importanţă pe care o văzuse vreodată.

— Domnule Rearden, a spus bărbatul, guvernul are nevoie de metalul dumneavoastră. Trebuie să ni-l vindeţi, pentru că sigur realizaţi că planurile guvernului nu pot fi ţinute în loc de problema consimţământului dumneavoastră.

— O vânzare, a spus Rearden încetişor, presupune consimţământul celui care vinde. S-a ridicat şi s-a îndreptat spre geam. Vă spun ce puteţi să faceţi. A arătat spre sectorul unde blocurile de metal Rearden erau încărcate în vagoane de marfă. Acela este metal Rearden. Mergeţi cu camioanele dumneavoastră acolo, jos – ca orice alt tâlhar, dar fără vreun risc, pentru că nu vă voi împuşca, după cum ştiţi, nu pot – luaţi cât de mult metal doriţi şi plecaţi. Nu încercaţi să-mi trimiteţi banii. Nu-i voi accepta. Nu-mi scrieţi un cec. Nu-l voi primi. Dacă vreţi metalul, aveţi armele pentru a-l dobândi. Daţi-i drumul.

— Dumnezeule mare, domnule Rearden, ce ar crede oamenii?!

A fost un strigăt instinctiv, involuntar. Muşchii feţei lui Rearden au trecut rapid la un râset fără zgomot. Amândoi înţeleseseră sensul acelui strigăt. Rearden a spus calm, pe tonul grav şi lipsit de constrângere al încheierii:

— Ai nevoie de ajutorul meu să-l faci să pară o vânzare – ca o tranzacţie sigură şi morală. Nu te voi ajuta.

Bărbatul nu l-a contrazis. S-a ridicat să plece. A spus doar:

— Veţi regreta atitudinea pe care aţi afişat-o, domnule Rearden.

— Nu prea cred, a spus Rearden.

Ştia că incidentul nu se terminase. De asemenea, ştia că nu caracterul secret al Proiectului X era motivul pentru care oamenii ăştia se temeau să facă problema publică. Simţea o ciudată, plină de bucurie şi lipsită de griji încredere de sine. Ştia că aceştia erau paşii corecţi pe cărarea pe care o zărise.

* * *

Dagny s-a întins în fotoliul din sufragerie. Fusese o zi grea, dar ştia că avea să-l vadă pe Hank Rearden în seara aceasta. Gândul era un braţ care ridica greutatea orelor oribile şi inutile de pe umerii ei.

Stătea nemişcată, fericită să se odihnească, singurul ei scop fiind acela de a aştepta în linişte sunetul cheii în încuietoare. Hank nu-i telefonase, dar auzise că ajunsese astăzi în New York pentru o conferinţă cu producătorii de cupru, şi el nu părăsise niciodată oraşul în dimineaţa imediat următoare şi nici n-a petrecut vreo noapte în New York pe care să nu i-o fi dăruit ei. Îi plăcea să-l aştepte. Avea nevoie de o perioadă de timp între zilele ei şi nopţile lui, aşa cum un pod avea nevoie de segmentele dintre piloni.

Orele care urmau, ca toate nopţile ei cu el, vor fi adăugate, s-a gândit, acelui cont pentru economii din viaţa unei persoane, unde momente ale vieţii sunt păstrate cu mândria de a le fi trăit. Singura mândrie a zilei sale de lucru nu era că fusese trăită, ci că-i supravieţuise. Era greşit, s-a gândit, era groaznic de greşit ca o persoană să fie forţată să spună asta despre vreo oră a vieţii sale. Dar nu se putea gândi la asta acum. Se gândea la el, la lupta pe care a privit-o în lunile ce trecuseră, lupta pentru izbăvire; ştia că putea să-l ajute să câştige, dar trebuia să-l ajute în orice fel, mai puţin în cuvinte.

S-a gândit la seara din iarna trecută, când a intrat înăuntru, a scos un pacheţel din buzunar şi i l-a întins spunând:

— Vreau să ai asta.

Ea l-a deschis şi s-a holbat sceptică şi tulburată la un pandantiv făcut dintr-o singură piatră de rubin în formă de pară, din care ţâşnea un foc violent pe albul cutiei de bijuterii de satin. Era o piatră preţioasă, pe care numai vreo câţiva bărbaţi din lume şi-o permiteau; el nu era unul dintre ei.

— Hank... de ce?

— Fără vreun motiv anume. Voiam doar să te văd purtându-l.

— O, nu, nu aşa ceva! De ce să-l irosesc? Merg atât de rar la întâlniri unde trebuie să te îmbraci elegant. De ce l-aş purta vreodată?

S-a uitat la ea, privirea mutându-i-se încet de la picioare până la faţa ei.

— O să-ţi arăt, a spus.

A condus-o în dormitor, i-a dat jos hainele, fără niciun cuvânt, în felul în care un stăpân dezbracă o persoană al cărei consimţământ nu este necesar. I-a fixat pandantivul la gât. Ea stătea dezbrăcată, cu piatra între sâni, ca o picătură strălucitoare de sânge.

— Crezi că un bărbat ar trebui să-i ofere bijuterii amantei lui cu un alt scop decât cel al propriei sale plăceri? a întrebat el. Acesta este felul în care mi-ar plăcea să-l porţi. Doar pentru mine. Îmi place să mă uit la el. E frumos.

Ea a râs; era un sunet blând, jos, sufocat. Nu putea să vorbească sau să se mişte, doar să dea din cap tăcută, în semn de aprobare şi supunere; a dat din cap de mai multe ori, părul ei legănându-se odată cu mişcarea circulară a capului, apoi atârnând nemişcat, când îşi ţinea capul înclinat în faţa lui.

S-a lăsat să cadă pe pat. Stătea întinsă, obosită, cu capul lăsat pe spate, braţele pe lângă corp, palmele apăsate pe textura aspră a cuverturii, un picior îndoit, linia lungă a celuilalt întinsă de-a lungul lenjeriei de un albastru închis, piatra strălucind ca o rană în semiîntuneric şi aruncându-i un mănunchi de raze pe piele.

Ochii ei erau pe jumătate închişi, în zeflemitorul şi conştientul triumf de a fi admiraţi, dar gura ei era pe jumătate deschisă, într-o neajutorată, disperată aşteptare. El stătea de partea cealaltă a camerei, uitându-se la ea, la pântecul ei plat tras înăuntru, pentru că inspira, la corpul sensibil al unei fiinţe sensibile. A spus, cu vocea scăzută, tensionată şi ciudat de liniştită:

— Dagny, dacă vreun artist te-ar fi pictat aşa cum eşti acum, bărbaţii ar veni să se uite la pictură numai ca să trăiască experienţa unui moment pe care nimic altceva nu li l-ar oferi în viaţa lor. Ar considera-o o minunată operă de artă. Nu ar şti ce e înăuntrul lor, dar pictura le-ar arăta totul – chiar şi că nu eşti o clasică Venus, ci vicepreşedintele unei companii feroviare, pentru că asta face parte din ea, chiar şi ceea ce sunt eu, pentru că şi asta face parte din ea. Dagny, ar simţi asta şi ar pleca să facă dragoste cu prima barmaniţă care le-ar ieşi în cale – şi nu ar încerca niciodată să mai atingă ceea ce au simţit deja. *Eu* nu aş vrea să caut asta într-un tablou. Aş vrea să fie real. Nu m-aş mândri cu dorinţe deznădăjduite. Nu aş păstra o dorinţă moartă. Aş vrea să o am, să o fac, să o trăiesc. Înţelegi?

— O, da, Hank, *eu* înţeleg, a spus. „Dar *tu*, dragul meu? Tu o înţelegi pe deplin?”, s-a gândit, dar nu a spus-o cu voce tare.

Într-o seară cu o furtună de zăpadă, a ajuns acasă şi a găsit un buchet imens de flori tropicale, stând în sufrageria ei, pe sticla întunecată a geamului tapetat cu fulgi de zăpadă. Tulpinile de crini hawaieni, roşii aveau un metru înălţime; capetele lor mari erau conuri de petale cu o textură senzuală de piele fină şi de culoarea sângelui.

— Le-am văzut în vitrina unei florării, i-a spus când a venit, în noaptea aceea. Mi-a plăcut să le privesc în timpul unei furtuni de zăpadă. Dar nu este nimic la fel de inutil ca un obiect într-o vitrină.

Începuse să găsească flori în apartament, în momente pe care nu le putea prevedea, flori trimise fără vreun bilet, dar cu semnătura expeditorului aşezată în formele lor fantasice, în culorile stridente, în preţurile extravagante. I-a cumparat un lănţişor de aur făcut din pătrăţele mici agăţate unul de celălalt, care formau un şirag de aur masiv care să-i acopere gâtul şi umerii, ca un guler de armură

cavalerească.

— Să-l porţi la o rochie neagră, i-a cerut.

I-a adus un set de pahare, care erau toate din cristal tăiat în formă de pătrat, făcute de un bijutier faimos. Ea se uita la felul în care ţinea unul din pahare când îi servea câte o băutură – de parcă atingerea texturii sub degetele lui, gustul băuturii şi înfăţişarea ei erau singurul moment fericit.

— Mai înainte, vedeam lucruri care-mi plăceau, a spus el, dar nu le cumpăram niciodată. Nu părea să aibă prea mare însemnătate chestia asta. Acum are.

El a sunat-o la birou, într-o dimineaţă de iarnă, şi a spus nu pe tonul unei invitaţii, ci pe tonul unui ordin de manager executiv.

— O să luăm cina împreună în seara asta. Vreau să te îmbraci elegant. Ai cumva vreo ţinută de seară albastră? Poart-o.

Rochia pe care a purtat-o era o tunică subţire de un albastru prăfuit, care îi dădea un aspect de simplitate neocrotită, aspectul unei statui în umbrele albastre ale unei grădini sub soarele de vară. El i-a adus o capă din blană de vulpe polară albastră pe care i-a pus-o peste umeri şi care o înghiţea de la curba bărbiei până la vârfurile sandalelor.

— Hank, asta-i ridicol, a râs ea, nu e genul meu!

— Nu? a întrebat el, trăgând-o în faţa unei oglinzi.

Uriaşa pătură de blană o făcea să arate ca un copil ghemuit, pregătindu-se de o furtună; textura sofisticată transforma inocenţa copilului ghemuit în eleganţa unui contrast evident: în imaginea unei senzualităţi încordate. Blana era de un maro delicat, întunecat de o aură albăstruie care nu se putea vedea, dar se simţea ca un val care o acoperea, ca o idee de culoare percepută nu de ochiul cuiva, ci de mâinile cuiva, de parcă se putea simţi, fără vreun contact, senzaţia pe care o ai când îţi adânceşti palmele în blana fină. Capa nu lăsa să i se vadă nimic altceva în afară de şatenul părului, de griul albăstrui al ochilor şi de forma gurii.

S-a întors la el, zâmbetul ei era surprins şi neajutorat.

— Nu ştiam că va arăta aşa.

— Eu, da.

S-a aşezat lângă el în maşină şi au mers pe străzile întunecate ale oraşului. Un strat strălucitor de zăpadă le ieşea în cale din când în când, când treceau de luminile de la colţ. Nu l-a întrebat unde mergeau. Şedea pe banchetă, lăsată pe spate şi uitându-se în sus la fulgii de zăpadă. Capa de blană era înfăşurată strâns de jur împrejurul ei; cu ea aşa, rochia părea la fel de uşoară ca o ţinută de noapte, iar atingerea capei era ca o îmbrăţişare.

S-a uitat la straturile ascuţite de lumini care răsăreau prin perdeaua de zăpadă şi – uitându-se la el, la mâinile lui îmbrăcate în mănuşi,

încleştate pe volan, la eleganţa fină şi austeră a siluetei în palton negru şi fular alb – s-a gândit că el locuia într-un oraş minunat, printre trotuare lustruite şi piatră sculptată.

Maşina a trecut printr-un tunel, a gonit cu ecou prin tubul de cărămidă, pe sub râu, şi s-a ridicat spre spiralele unei autostrăzi suspendate sub un cer deschis şi negru. Luminile erau dedesubtul lor acum, împrăştiate pe mile largi de geamuri albăstrui, hornuri, macarale oblice, flăcări roşii care izbucneau în depărtare şi lungi raze întunecate înfăţişând formele distorsionate ale unui cartier industrial. Îşi amintea că l-a văzut odată, la fabricile lui, cu pete de funingine pe frunte, îmbrăcat într-o salopetă roasă de acid pe care o purta cu aceeaşi nonşalanţă cu care purta şi hainele elegante. Era de-al locului – s-a gândit, uitându-se la apartamentele din New Jersey, printre macaralele, flăcările şi huruitul infernal al roţilor.

Când au accelerat pe un drum întunecat de ţară, cu straturi de zăpadă strălucind în bătaia farurilor maşinii, ea şi-a amintit cum arăta el în vacanţa lor de vară, îmbrăcat în salopetă, întins pe pământul unei văi singuratice, cu iarba sub el şi cu soarele bătându-i pe braţele goale. Locul lui era la ţară, s-a gândit, locul lui era peste tot – el era bărbatul al cărui loc era pe Pământ – şi apoi s-a gândit la cuvintele lui, care erau mai exacte: era un om căruia Pământul îi aparţinea, bărbatul care se simţea ca acasă pe Pământ, Pământul pe care putea să şi-l subordoneze. De ce, atunci, s-a întrebat ea, ar fi trebuit să poarte el o povară atât de tragică pe care, îndurând-o în tăcere, a acceptat-o atât de bine, încât abia dacă ştia că o mai poartă? O parte din răspuns îl ştia; simţea că răspunsul complet e pe aproape şi că, în curând, îl va putea înţelege. Dar nu voia să se gândească la asta acum, pentru că se îndepărtau de toate poverile, pentru că înăuntrul acelei maşini zăcea nemişcată, pentru că fericirea lor era deplină. Şi-a mişcat pe nesimţite capul, lăsându-l să-i atingă numai o clipă umărul.

Maşina a părăsit autostrada şi s-a întors înspre pătratele luminoase care erau geamurile din depărtare, agăţate deasupra zăpezii din spatele unui grilaj de crengi dezgolite. Apoi, într-o lumină obscură şi plăcută, au stat la o masă, lângă un geam care dădea înspre întunericul şi copacii de afară. Hanul era construit pe o colină, în pădure; avea o eleganţă de înaltă clasă, intimitate şi un aer de bun-gust care arăta faptul că nu fusese descoperit de cei care căutau preţuri exorbitante şi atenţie. Abia dacă-şi dădea seama că erau într-un restaurant; totul se transformase într-o senzaţie superlativă de confort, iar singurul ornament care i-a atras atenţia a fost strălucirea crengilor îngheţate din spatele geamului.

Şedea uitându-se pe geam în timp ce blana albastră îi alunecase pe jumătate de pe umerii şi braţele dezgolite. El o privea cu ochii mijiţi, cu satisfacţia unui om care-şi studiază opera.

— Îmi place să-ţi dăruiesc lucruri, i-a spus, pentru că nu ai nevoie de ele.

— Nu?

— Şi nu e pentru că vreau să le ai, e pentru că vreau să le ai *de la mine*.

— Chiar în felul acesta am nevoie de ele, Hank. De la tine.

— Înţelegi că asta nu este decât o slăbiciune vicioasă din partea mea? Nu o fac pentru plăcerea ta, o fac pentru a mea.

— Hank!

Strigătul a fost involuntar. În el se găseau amuzament, disperare, indignare şi compasiune.

— Dacă îmi dădeai lucruri doar pentru plăcerea *mea*, şi nu a ta, ţi le-aş fi aruncat în faţă.

— Da… Da, atunci ai fi făcut asta – şi aşa şi trebuia.

— Ai numit-o slăbiciune vicioasă?

— Aşa-i spune lumea.

— O, da, aşa-i spune lumea. Dar *tu* cum îi spui, Hank?

— Nu ştiu, a spus el indiferent, şi a continuat concentrat, ştiu doar că, dacă e vicios, atunci naiba să mă ia, dar vreau să fac asta mai mult decât orice pe Pământ.

Ea nu a răspuns; şedea uitându-se direct la el cu o încercare de zâmbet, rugându-l parcă să fie atent la înţelesul cuvintelor lui.

— Întotdeauna am vrut să mă bucur de averea mea, a spus el, nu ştiam cum să o fac. Nici măcar nu am avut timpul necesar să-mi dau seama cât de mult voiam să o fac. Dar ştiam că tot oţelul pe care l-am turnat s-a transformat pentru mine în aur lichid, iar aurul era menit să fie turnat în orice formă voiam eu, şi eu eram cel care trebuia să se bucure de el. Numai că nu puteam. Nu vedeam niciun sens în asta. Eu sunt cel care a produs averea aceea şi eu sunt cel care trebuie să o las să-mi procure orice-mi face plăcere – inclusiv plăcerea de a vedea acum pentru cât sunt în stare să plătesc, inclusiv faptul ridicol că te transform într-un obiect sofisticat.

— Dar eu sunt obiectul sofisticat pentru care plăteşti de multă vreme, a spus ea; nu zâmbea.

— Cum?

— Cu ajutorul aceloraşi valori cu care ai plătit şi pentru fabricile tale.

Nu ştia dacă a înţeles totul cu caracterul definitiv, clar şi complet al unui gând spus în cuvinte; dar ştia că ceea ce simţea el în acel moment era înţelegere. A văzut relaxarea unui zâmbet invizibil în ochii lui.

— Pe mine niciodată nu m-a dezgustat luxul, a spus el, şi totuşi întotdeauna m-au dezgustat cei care se bucură de el. Mă uitam la ceea ce numesc ei plăceri şi mi se părea atât de mizerabil şi fără sens

– după ce am simţit la fabrici. Obişnuiam să mă uit la oţelul turnat, tone de oţel lichid care mergeau cum voiam eu şi unde voiam eu. Şi apoi mă duceam la vreun dineu şi vedeam oameni care şedeau tremurând de veneraţie în faţa propriilor lor vase de aur şi feţe de masă de dantelă, de parcă salonul era stăpânul, iar ei erau doar obiecte care-l serveau, obiecte create de colierele lor de diamante şi de cămăşile cu nasturi de diamant, nu invers. Apoi fugeam până la prima vechitură de cuptor pe care o găseam – şi ei ziceau că nu ştiu cum să mă bucur de viaţă, pentru că nu-mi păsa de nimic altceva decât de afaceri.

S-a uitat la frumuseţea obscură a camerei şi la oamenii care stăteau la masă. Şedeau în posturi care afişau sfială, de parcă preţul colosal al hainelor lor şi imensa grijă pentru dichiseala lor ar fi trebuit să se îmbine cu splendoarea din jur, dar nu era aşa. Feţele lor aveau o privire plină de o anxietate ranchiunoasă.

— Dagny, uită-te la oamenii ăştia. Se presupune că sunt playboy ai vieţii, cei care aleargă după amuzament şi iubesc luxul. Stau acolo, aşteptând ca acest loc să le dea însemnătate, nu invers. Dar nouă ni se arată mereu ca amatori de plăceri materiale – şi apoi suntem învăţaţi că această bucurie pentru plăceri materiale este malefică. Bucurie? Se bucură de asta? Nu este un fel de corupere în ceea ce ne învaţă, un fel de eroare vicioasă şi de mare însemnătate?

— Da, Hank, foarte vicioasă şi foarte, foarte importantă.

— Ei sunt playboy şi noi suntem negustorii, tu şi cu mine. Realizezi că suntem mult mai capabili să ne bucurăm de locul ăsta decât speră ei vreodată să fie?

— Da.

A spus încet, pe tonul unei axiome:

— De ce am lăsat toate astea nătărăilor? Trebuiau să fie ale noastre.

Ea s-a uitat la el, surprinsă, el a zâmbit.

— Îmi amintesc fiecare cuvânt pe care mi l-ai spus la petrecerea aceea. Nu ţi-am răspuns atunci pentru că singurul răspuns pe care îl aveam, tot ceea ce însemnau cuvintele tale pentru mine, era un răspuns pentru care m-ai fi urât, m-am gândit; era că te doream.

El s-a uitat la ea.

— Dagny, nu-ţi dădeai seama de asta atunci, dar ce voiai să spui era că voiai să te culci cu mine, nu-i aşa?

— Da, Hank. Sigur că da.

I-a întâlnit privirea, apoi s-a uitat în altă direcţie. Au fost tăcuţi un timp îndelungat. El privea amurgul blând din jurul lor, apoi strălucirea celor două pahare de vin de pe masa lor.

— Dagny, în tinereţea mea, când lucram în minele de minereuri din Minnesota, credeam că vreau să ajung să trăiesc o seară ca asta. Nu,

nu de asta lucram şi nu mă gândeam la asta des. Dar, din când în când, în serile de iarnă, când stelele sclipeau pe cer şi era foarte frig, când eram obosit pentru că lucrasem două schimburi şi nu voiam nimic altceva decât să mă pun jos şi să adorm chiar acolo, la marginea minei, credeam că într-o zi o să stau într-un loc ca ăsta, unde un pahar de vin costă mai mult decât salariul meu zilnic şi eu câştigasem preţul fiecărui minut, al fiecărui strop şi al fiecărei flori de pe masă, şi şedeam acolo doar pentru propriul meu amuzament.

Ea a întrebat, zâmbind:

— Cu amanta ta?

Ea a văzut doza de durere din ochii lui şi şi-a dorit cu disperare să nu fi spus asta.

— Cu… o femeie, a răspuns el.

Ea ştia cuvântul pe care nu l-a pronunţat. A continuat, cu voce blândă şi fermă:

— Când am devenit bogat şi am văzut ce făceau oamenii bogaţi pentru distracţie, m-am gândit că locul pe care mi l-am imaginat nu există. Nici măcar nu mi l-am imaginat prea clar. Nu ştiam cum mi-ar plăcea să fie, ştiam doar ce voiam să simt. Am renunţat să îl mai aştept cu ani în urmă. Dar îl simt în seara asta.

A ridicat paharul, uitându-se la ea.

— Hank, aş… aş renunţa la tot ce am avut vreodată în viaţă, mai puţin la a fi un obiect sofisticat pentru amuzamentul tău.

A văzut-o cum tremură ţinându-şi paharul. A spus pe ton normal:

— Ştiu asta, draga mea.

Ea stătea şocată şi nemişcată: nu mai folosise cuvintele astea până atunci. El şi-a dat capul pe spate şi a zâmbit. Cel mai luminos şi fericit zâmbet pe care-l văzuse vreodată pe faţa lui.

— Primul tău moment de slăbiciune, Dagny, a spus el.

Ea a râs şi şi-a scuturat capul. El şi-a întins braţul peste masă şi i-a cuprins umărul dezgolit, de parcă o consola. Râzând încetişor şi parcă fără să vrea, şi-a lăsat gura să îi atingă degetele; asta i-a ţinut faţa în jos pentru un moment, iar el putu să vadă că în sclipirea ochilor ei erau lacrimi.

Când s-a uitat în sus la el, zâmbetele lor s-au întâlnit, şi restul serii au sărbătorit – pentru toţi anii care au trecut de la nopţile petrecute la marginea minei, pentru toţi anii care au trecut de la noaptea primului ei bal, când, în disperata ei dorinţă pentru un moment de fericire, căsca gura la oamenii care se aşteptau ca luminile şi florile să-i facă să strălucească.

„Nu este… un fel de corupere… în ceea ce ne învaţă… un fel de eroare vicioasă şi de mare însemnătate?” s-a gândit la cuvintele lui, în timp ce stătea în fotoliul din sufrageria ei, într-o seară mohorâtă de primăvară, aşteptându-l să vină… doar puţin mai departe, dragul

meu, s-a gândit, uită-te doar puţin mai departe şi vei fi eliberat de greşeala aceea şi de toată durerea irosită pe care nu ar fi trebuit să o ţii în tine niciodată… Dar a simţit că nici ea nu văzuse toată distanţa şi se întreba care erau paşii care mai rămăseseră să fie descoperiţi.

Plimbându-se prin întunericul străzilor, pe drumul spre apartamentul ei, Rearden îşi ţinea mâinile în buzunarul gecii şi braţele lipite de corp, pentru că simţea că nu vrea să atingă nimic sau să se frece de nimeni. Niciodată nu a mai trecut prin asta – această nevoie de retragere care nu era stârnită de nimic anume, dar părea să inunde totul în jurul lui, făcând oraşul să pară plin de apă. Putea să înţeleagă pornirea de dezgust pentru ceva şi putea să se lupte cu lucrul ăla cu o indignare zdravănă, pentru că ştia că nu aparţinea lumii; dar asta era nou pentru el – acest sentiment că lumea era un loc dezgustător din care nu voia să facă parte.

Ţinuse o conferinţă cu producătorii de cupru, care tocmai fuseseră încolţiţi de o serie de indicaţii care îi vor scoate din afaceri pentru încă un an. Nu avusese niciun sfat de dat, nicio soluţie de oferit; ingeniozitatea lui, care îl făcuse faimos ca un om care mereu găsea o cale să menţină producţia, nu fusese capabilă să-i furnizeze o soluţie care să-i salveze. Dar ştiau toţi că nu există nicio cale; ingeniozitatea este o virtute a minţii şi, în problema cu care se confruntau, se renunţase demult la minte, pentru că mintea era irelevantă.

— Este o afacere între băieţii din Washington şi importatorii de cupru, a spus unul dintre bărbaţi, în principal d’Anconia Copper.

Era doar un mic şi straniu junghi de durere, s-a gândit el, un sentiment de dezamăgire într-o aşteptare la care nu a avut niciodată dreptul să se aştepte; trebuia să ştie că asta era exact ce ar face un om ca Francisco d’Anconia şi s-a întrebat nervos de ce se simţea de parcă o flacără luminoasă şi bruscă murise undeva într-o lume fără lumină.

Nu ştia dacă faptul că nu mai putea să acţioneze îi dăduse acest sentiment de dezgust sau dacă dezgustul îl făcuse să-şi piardă dorinţa de a mai acţiona. Sunt amândouă, s-a gândit; o dorinţă presupune posibilitatea ca o anumită acţiune să poată fi realizată; acţiunea presupune un scop care merită să fie realizat. Dacă singurul scop posibil era să te linguşeşti pe lângă bărbaţi înarmaţi pentru a mai obţine un răgaz, atunci nici acţiunea, nici dorinţa nu mai puteau să existe.

Dar viaţa putea? s-a întrebat indiferent. Viaţa, s-a gândit, fusese definită ca fiind în mişcare; viaţa omului era o mişcare pentru un scop; dar care era poziţia unei fiinţe al cărei scop şi a cărei mişcare fuseseră respinse, o fiinţă ţinută în lanţuri, dar lăsată să respire şi să vadă toate magnificele posibilităţi pe care putea să le atingă, lăsată să strige „de ce?” şi să-i fie arătată doar gura unui pistol ca singură

explicaţie? El a dat din umeri, mergând mai departe; nici măcar nu i-a păsat să găsească un răspuns.

A observat, indiferent, devastarea la care se adăuga propria lui indiferenţă. Nu conta ce luptă dificilă a dus în trecut, niciodată nu a atins imensa tristeţe de a abandona dorinţa de a acţiona. În momente de suferinţă, niciodată nu a lăsat durerea să câştige; niciodată nu a lăsat-o să-l facă să-şi piardă dorinţa de a fi fericit. Niciodată nu s-a îndoit că natura lumii şi măreţia omului sunt puterea ei stimulatoare şi inima ei. Cu ani în urmă, s-a gândit cu un scepticism plin de dispreţ la sectele fanatice care apăreau printre oameni în colţurile întunecate ale istoriei, sectele care credeau că omul era prins într-un univers maliţios, condus de puterea răului cu unicul scop de a-l tortura. În seara asta, ştia care fusese viziunea lor asupra lumii şi ce simţiseră faţă de ea. Dacă ceea ce vedea acum în jurul lui era lumea în care trăia, atunci nu voia să atingă nicio parte din ea, nu voia să se lupte cu ea, era un intrus pus în primejdie şi căruia nu-i păsa dacă mai rămânea în viaţă mult timp.

Dagny şi dorinţa lui de a o vedea erau singurele excepţii rămase. Dorinţa rămânea. Dar, într-un şoc brusc, a realizat că nu simţea niciun fel de dorinţă să se culce cu ea în seara asta. Dorinţa – care nu-i dăduse niciodată pace, care creştea, hrănindu-şi propria satisfacţie – fusese ştearsă. Era o neputinţă ciudată, din partea minţii şi din partea trupului. Simţea, mai viu ca niciodată, că ea era cea mai dorită femeie de pe Pământ; dar din asta răzbătea o dorinţă de a o dori, o dorinţă de a o simţi, nu un sentiment. Senzaţia de amorţeală părea neclară, de parcă nu se trăgea nici din el, nici din ea; de parcă actul sexual era cel care acum aparţinea unui tărâm pe care el îl părăsise.

— Nu te ridica, stai acolo, este atât de evident că mă aşteptai şi vreau să mă bucur mai mult de priveliştea asta.

A spus asta din uşa apartamentului ei, văzând-o întinsă în fotoliu, văzând o mică smucitură nerăbdătoare care i-a aruncat umerii în faţă, fiind gata să se ridice; zâmbea.

El a observat – de parcă o parte din el urmărea reacţiile lui cu o curiozitate detaşată – că zâmbetul lui şi brusca senzaţie de bucurie erau reale. Ajunsese la un sentiment pe care îl încercase mereu, dar niciodată nu-l identificase, pentru că mereu fusese desăvârşit şi direct: un sentiment care îi interzise să mai dea vreodată ochii cu ea în timp ce suferea. Era mult mai mult decât mândria de a încerca să-şi ascundă suferinţa: era sentimentul că suferinţa nu trebuia să se cunoască în prezenţa ei, că nicio formă de exigenţă dintre ei nu trebuia vreodată să fie motivată de durere sau îndreptată spre compasiune. Nu era compasiune ceea ce adusese el aici, sau ceea ce căuta el aici.

— Încă ai nevoie de dovadă că te aştept mereu? întrebă ea,

lăsându-se în semn de supunere înapoi pe fotoliu; vocea ei nu era nici tandră, nici rugătoare, doar clară şi zeflemitoare.

— Dagny, de ce majoritatea femeilor nu recunosc asta niciodată, dar tu da?

— Pentru că ele nu sunt niciodată sigure că trebuie să fie dorite. Eu sunt.

— Chiar admir încrederea de sine.

— Încrederea de sine a fost doar o parte din ce am spus, Hank.

— Care este întregul?

— Încrederea în valorile mele – şi ale tale.

El a privit-o de parcă a prins sclipirea unui gând neaşteptat, iar ea a râs, adăugând:

— Nu aş putea să fiu cu un om ca Orren Boyle, de exemplu. El nu m-ar dori deloc. Tu da.

— Spui, a întrebat el încetişor, că am crescut în ochii tăi atunci când ţi-ai dat seama că te doresc?

— Bineînţeles.

— Asta nu e reacţia majorităţii oamenilor când sunt doriţi.

— Nu este.

— Majoritatea oamenilor cresc în propriii lor ochi dacă alţii îi doresc.

— Eu cred că alţii se ridică la înălţimea mea dacă mă vor. Şi aşa crezi şi tu, Hank, despre tine însuţi – fie că admiţi asta sau nu.

Asta nu e ceea ce ţi-am spus eu ţie, în acea primă dimineaţă, s-a gândit el, uitându-se la ea. Ea se întindea leneşă, cu faţa lipsită de expresie, dar cu ochii luminaţi de amuzament. El ştia că se gândeşte la asta şi că ştia că şi el se gândeşte la asta. A zâmbit şi nu a mai spus nimic.

În timp ce el şedea pe jumătate întins pe canapea, privind-o de partea cealaltă a camerei, se simţea împăcat – de parcă un zid temporar se ridicase între el şi lucrurile pe care le simţise pe drum. I-a spus despre întâlnirea lui cu bărbatul de la Institutul Ştiinţific, pentru că, deşi ştia că întâmplarea fusese primejdioasă, o ciudată senzaţie de satisfacţie îi rămăsese în minte.

A chicotit la privirea ei plină de indignare.

— Nu te obosi să te enervezi pe ei, a spus el, nu este mai rău decât toate celelalte lucruri pe care ei le fac în fiecare zi.

— Hank, vrei să vorbesc cu doctorul Stadler despre asta?

— Sigur că nu!

— Ar trebui să oprească asta. Măcar atât ar putea să facă.

— Mai degrabă m-aş duce la închisoare. Dr. Stadler? Nu ai nimic de a face cu el, nu?

— Ne-am întâlnit acum câteva zile.

— De ce?

— În legătură cu motorul.

— Motorul?… a spus asta încet, într-un mod ciudat, de parcă gândul la motor l-a adus înapoi într-un tărâm pe care-l uitase.

— Dagny… omul care a inventat acel motor… El chiar a existat, atât de viu încât a făcut proiectul pentru acest motor, nu-i aşa?

— Dar… bineînţeles. Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că… este un gând plăcut, nu-i aşa? Chiar dacă este mort acum, a fost în viaţă odată… atât de viu încât a făcut proiectul pentru motor…

— Care e problema, Hank?

— Niciuna. Spune-mi despre motor.

I-a spus despre întâlnirea cu dr. Stadler. S-a ridicat şi s-a plimbat prin cameră, în timp ce vorbea; totuşi, nu putea să rămână nemişcată, întotdeauna simţise o creştere bruscă a speranţei şi a nerăbdării de a acţiona atunci când era vorba despre motor. Primul lucru pe care el l-a observat au fost luminile oraşului de dincolo de geam: era ca şi cum s-ar fi aprins rând pe rând, formând superba linie a orizontului pe care el o iubea; o simţea, deşi ştia că luminile fuseseră acolo în tot acest timp. Apoi a înţeles că lucrul care se întorcea era înăuntrul lui: forma care se întorcea în el picătură cu picătură era iubirea lui pentru oraş. Apoi a ştiut că şi-a amintit de ea pentru că se uita la oraş peste figura zveltă şi dichisită a unei femei al cărei cap era ridicat, ca şi cum ar fi privit în depărtare, ai cărei paşi erau un substitut pentru un zbor zbuciumat. Se uita la ea ca la un străin, era aproape lipsit de conştiinţa că aceea era o femeie, dar scena se transforma într-un sentiment pentru care cuvintele ar fi: „*Aceasta* este lumea şi inima ei, asta e ceea ce alcătuieşte oraşul – se potrivesc, formele ascuţite ale clădirilor şi liniile ascuţite ale unei feţe rămase fără nimic altceva decât scopul, şi treptele de oţel care se ridicau, şi treptele unei fiinţe concentrate asupra golului ei – asta e ceea ce fuseseră toţi oamenii care au trăit ca să inventeze lumina, oţelul, cuptoarele, motoarele, *ei* erau lumea, *ei*, nu oamenii care se înghesuiau în colţuri întunecate, pe de-o parte cerşind, pe de-o parte ameninţând, afişându-şi mândri rănile deschise ca singurul lucru pe care îl au de la viaţă şi de la însuşirile lor, aşa că, atâta timp cât ştia că exista măcar un om cu curajul aprins pentru o gândire nouă, putea să renunţe la lume în favoarea celorlalţi? aşa că, atâta timp cât putea să găsească o singură imagine care să-i dea o doză de admiraţie atât cât să-şi refacă viaţa, putea să creadă că lumea aparţinea rănilor, gemetelor şi armelor? oamenii care au inventat motoarele chiar existau, nu s-ar fi îndoit de existenţa lor, era viziunea lui ceea ce făcuse opusul greu de suportat, aşa încât până şi dispreţul era un omagiu al loialităţii lui faţă de ei şi al acelei lumi care era a lor şi a lui”.

— Draga mea…

Spusese asta ca un om care se trezeşte dintr-odată când a

observat că ea nu mai vorbea demult.

— Ce este, Hank? a întrebat blând.

— Nimic… doar că nu trebuia să-l suni pe Stadler. Faţa lui era luminată de încredere, vocea îi suna amuzat, protector şi gentil; ea nu putea să găsească altceva, se uita la fel cum se uita mereu, era doar acea notă de blândeţe care era stranie şi nouă.

— Am tot simţit că nu ar fi trebuit, a spus ea, dar nu ştiam de ce.

— Îţi spun eu de ce.

S-a aplecat înainte.

— Tot ce voia el de la tine era o confirmare că el este încă acel dr. Stadler care ar trebui să fie, dar nu este şi el ştie asta. A vrut ca tu să-i oferi respectul tău, în ciuda şi contrar acţiunilor sale. A vrut ca tu să păcăleşti realitatea pentru el, aşa încât însemnătatea lui să rămână acolo, dar Institutul Ştiinţific ar fi ca şi şters, ca şi cum nu ar fi existat niciodată – şi tu eşti singura care putea să facă asta pentru el.

— De ce eu?

— Pentru că tu eşti victima.

Ea s-a uitat la el surprinsă. El vorbea concentrat; simţea o bruscă şi violentă claritate de percepţie, de parcă un val de energie se dezlănţuia în această activitate, amestecând jumătatea vizibilă şi jumătatea palpabilă într-o singură formă şi direcţie.

— Dagny, ei fac ceva ce noi niciodată nu am înţeles. Ştiu ceva ce noi nu ştim, dar ar trebui să descoperim. Nu pot să-l văd în întregime încă, dar încep să văd părţi din el. Acel tâlhar de la Institutul Ştiinţific s-a speriat când am refuzat să-l ajut să se prefacă a fi un cumpărător cinstit al metalului meu. Era tare speriat. De ce? Nu ştiu – el o numea opinie publică, dar nu este numele complet. De ce ar fi trebuit să fie speriat? El are armele, închisorile, legile – ar fi putut să-mi ia toate fabricile dacă asta îşi dorea şi nimeni nu s-ar fi ridicat să mă apere, şi el ştia asta – aşa că de ce i-ar fi păsat de ce cred eu? Dar a făcut-o. Am fost eu cel care trebuia să-i spună că nu este un tâlhar, ci clientul şi prietenul meu. De asta avea el nevoie de la mine. Şi de asta avea nevoie dr. Stadler de la tine – tu trebuia să te comporţi ca şi cum el ar fi fost un mare om care nu a încercat niciodată să-ţi distrugă compania feroviară şi să-mi distrugă metalul. Nu ştiu cum se cheamă ce cred ei că fac, dar vor ca noi să pretindem că vedem lumea aşa cum pretind ei că o văd. Au nevoie de un fel de aprobare din partea noastră. Nu ştiu ce fel de aprobare, dar, Dagny, ştiu că, dacă ne preţuim vieţile, nu ar trebui să le-o dăm. Dacă te pun pe scaunul de tortură, nu le-o da. Lasă-i să ne distrugă căile ferate şi fabricile, dar nu le-o da. Pentru că atât ştiu: ştiu că aia e singura noastră şansă.

— Da… a spus ea, da, ştiu ce ai văzut la ei… am simţit şi eu asta, dar e doar ca ceva care trece pe lângă tine şi, până să-ţi dai seama, a trecut, ca o atingere de aer rece, şi ce rămâne e mereu sentimentul

că ar fi trebuit să o opresc… Da, ştiu, ai dreptate. Nu pot să le înţeleg jocul, dar atâta lucru ştiu: că e corect, că nu ar trebui să vedem lumea aşa cum o văd ei. E un fel de fraudă, foarte veche şi foarte întinsă – şi cheia ca să o demascăm este să verificăm fiecare idee învăţată de la ei, să cercetăm tot ce ne învaţă, să…

S-a întors la el cu un gând brusc, dar a oprit mişcarea şi cuvintele în acelaşi moment, cuvintele care urmau ar fi fost cuvintele pe care nu dorea să i le spună. Stătea, uitându-se la el cu un zâmbet luminos şi plin de curiozitate.

Undeva, înăuntrul lui, ştia gândul căruia nu voia ea să-i dea glas, dar ştia doar forma lui brută, care urma să-şi găsească cuvintele în viitor. S-a ridicat, s-a apropiat de ea şi a luat-o în braţe.

A ţinut-o astfel încât întreg corpul ei se lăsa pe corpul lui, de parcă trupurile lor erau două curente ridicându-se împreună, ambele în aceeaşi direcţie, ambele păstrându-şi întreaga lor esenţă în întâlnirea buzelor lor.

Ce simţea ea în momentul ăla, ca o parte fără nume, era frumuseţea posturii corpului lui în timp ce o ţinea, stând în mijlocul unei camere deasupra luminilor oraşului.

Ceea ce ştia el, ceea ce descoperise în seara aceasta era că iubirea lui regăsită pentru existenţă nu-i fusese dată înapoi de revenirea dorinţei lui pentru ea, ci că dorinţa aceasta revenise după ce el şi-a recăpătat lumea, iubirea, valoarea şi sentimentele, şi că dorinţa nu venea ca un răspuns dat corpului ei, ci ca o celebrare faţă de sine însuşi şi faţă de dorinţa lui de a trăi.

Nu voia să o ştie, nu voia să se gândească la asta, se afla dincolo de nevoia de cuvinte, dar, în momentul când a simţit răspunsul corpului ei la corpul lui, a simţit de asemenea confirmarea care nu voia să fie recunoscută că ceea ce el a considerat o depravare a ei era, de fapt, cea mai înaltă calitate – această putere de a simţi fericirea de a exista, în acelaşi fel în care o simţea şi el.

Capitolul II
Arta trasului pe sfoară

Calendarul de pe cerul de dincolo de geamul biroului ei arăta: 2 septembrie. Dagny s-a lăsat obosită peste birou. Prima rază de lumină care se frângea în apropierea amurgului era mereu raza care lovea calendarul; când pagina albă strălucitoare apărea deasupra acoperişurilor, înceţoşa oraşul, grăbind întunericul.

S-a uitat la pagina aceea îndepărtată în fiecare seară a lunilor ce trecuseră. Părea să spună că zilele îi erau numărate – de parcă ar fi marcat calea spre ceva ce el ştia, dar ea nu. Odată îi numărase orele până când a construit liniile John Galt, acum îi număra orele până când un distrugător necunoscut avea să o lovească.

Unul câte unul, oamenii care au construit noi oraşe în Colorado fugiseră într-un fel de spaţiu necunoscut şi tăcut, de unde nicio voce şi nicio fiinţă omenească nu se întorsese până acum. Oraşele pe care le părăsiseră mureau. Unele dintre fabricile pe care le construiseră rămăseseră fără proprietar şi fuseseră închise; altele au intrat în posesia autorităţilor locale; maşinăriile au rămas nemişcate.

A simţit că o hartă întunecată a statului Colorado s-a împrăştiat în faţa ei ca un panou de control, cu câteva lumini presărate printre munţi. Una după alta, luminile s-au stins. Unul după altul, oamenii au dispărut. Exista un fel de logică în asta, un tipar pe care nu putea să-l definească; era capabilă să prevadă aproape cu certitudine cine va fi următorul care pleacă şi când; dar nu reuşea să înţeleagă de ce.

Dintre oamenii care o salutau din vagonul unui tren de pe platforma Wyatt Junction, doar Ted Nielsen conducea încă uzinele Nielsen Motors.

— Ted, nu vei fi următorul care va pleca? l-a întrebat ea, în ultima lui vizită în New York; a pus întrebarea schiţând un zâmbet.

El a răspuns întunecat:

— Sper că nu.

— Cum adică speri? Nu eşti sigur?

El a răspuns, încet, cu greutate:

— Dagny, mereu am crezut că mai degrabă mor decât să mă opresc din muncit. Dar aşa au crezut şi oamenii care au plecat. Îmi pare imposibil să vreau să renunţ vreodată. Dar, cu un an în urmă, mi se părea imposibil ca ei să facă asta. Erau prietenii mei. Ştiau cum ne va afecta plecarea lor pe noi, supravieţuitorii. Nu ar fi plecat aşa, fără niciun cuvânt, lăsându-ne nouă teroarea cumulată a inexplicabilului – dacă nu aveau un motiv extrem de important. Cu o lună în urmă, Roger Marsh de la Marsh Electric mi-a spus că s-ar fi legat de birou, aşa încât să nu poată să-l părăsească niciodată, indiferent ce lucru

groaznic l-ar fi tentat. Era plin de ură faţă de cei care plecaseră. Mi-a jurat că nu ar face asta niciodată. „Şi dacă e vreun lucru căruia nu-i pot rezista”, a spus, „jur să-mi păstrez destulă raţiune pentru a-ţi scrie o scrisoare în care să îţi spun ce este, pentru a nu fi nevoit să-ţi chinui creierul cu teama cu care ne confruntăm noi acum.” Asta a jurat. Două zile mai târziu, a plecat. Nu mi-a lăsat nicio scrisoare… Dagny, nu pot să-ţi spun ce-o să fac atunci când voi vedea orice ar fi ceea ce au văzut ei când au plecat.

I se părea că distrugătorul se mişcase în linişte prin ţară şi că luminile mureau la atingerea lui – cineva, s-a gândit cu amărăciune, care a răsturnat principiul motorului secolului al XX-lea şi care acum transforma energia cinetică în energie statică.

Acela era inamicul, s-a gândit în timp ce stătea la biroul ei în lumina copleşitoare a amurgului, cu care se afla în competiţie. Raportul lunar de la Quentin Daniels stătea pe birou. Nu putea încă să fie sigură că Daniels va rezolva misterul motorului; se întreba dacă, până termina ea de reconstruit motorul, va mai exista o lume în care să fie folosit.

Îi plăcuse de Quentin Daniels din momentul în care intrase în biroul ei în prima zi a interviului. Era un bărbat înalt şi subţire, pe la vreo 30 de ani, cu o figură prietenoasă şi colţuroasă şi cu un zâmbet atractiv. O urmă a zâmbetului său era mereu prezentă în trăsăturile feţei, mai ales când asculta; era o privire de încântare blândă, de parcă, rapid şi cu răbdare, se descotorosea de toate fragmentele irelevante din cuvintele pe care le auzea şi trecea direct la subiect, înaintea celui care vorbea.

— De ce ai refuzat să lucrezi cu dr. Stadler?

Schiţa de zâmbet devenise mai evidentă şi păruse deodată mai stresat; atunci fusese cel mai aproape de o emoţie; emoţia era furie. Dar a răspuns calm, fără să se grăbească, tărăgănat:

— Ştiţi, doctorul Stadler a spus odată că ultimul cuvânt din „Cercetare ştiinţifică independentă” era redundant. Părea să o fi uitat. Atunci o să spun doar că „Cercetarea ştiinţifică a guvernului” este o contradicţie de termeni.

Ea l-a întrebat ce poziţie deţinea la Institutul Ştiinţific din Utah.

— Paznic de noapte, a răspuns el.

— Ce? a întrebat cu respiraţia tăiată.

— Paznic de noapte, a repetat el politicos, ca şi cum ea nu înţelesese ceea ce a spus, de parcă nu exista niciun fel de motiv să fie surprins.

La întrebările ei, i-a explicat că nu-i plăcea niciuna dintre organizaţiile ştiinţifice care au mai rămas, că i-ar fi plăcut o slujbă într-un laborator de cercetare al unei mari companii industriale.

— Dar care dintre ele îşi poate permite să întreprindă o acţiune cu perspectivă largă în ziua de azi şi de ce ar face-o?

Aşa că, atunci când Institutul Ştiinţific din Utah s-a închis din cauza lipsei de fonduri, el a rămas acolo ca paznic de noapte şi singur locuitor; salariul era suficient pentru a plăti pentru ce avea el nevoie, iar laboratorul Institutului era acolo, intact şi la dispoziţia lui.

— Deci faci muncă de cercetare în interes propriu?

— Da.

— De ce?

— De plăcere.

— Ce intenţionezi să faci dacă descoperi ceva de importanţă ştiinţifică şi de valoare comercială? Intenţionezi să o laşi spre a fi folosită public?

— Nu ştiu. Nu prea cred.

— Nu ai niciun fel de interes să fii de folos umanităţii?

— Nu vorbesc limba aceasta, domnişoară Taggart, a spus, şi cred că nici dumneavoastră.

Ea a râs.

— Cred că noi doi ne vom înţelege foarte bine.

— Da, ne vom înţelege.

Când i-a spus povestea motorului, când a studiat manuscrisul, nu a făcut niciun comentariu, a spus doar că acceptă slujba indiferent de condiţiile stabilite de ea.

L-a rugat să-şi aleagă el condiţiile. A protestat uimită împotriva salariului lunar minim pe care el îl cerea.

— Domnişoară Taggart, dacă e ceva ce nu voi lua, acela este ceva pentru nimic. Nu ştiu cât de mult timp va trebui să mă plătiţi sau dacă veţi primi ceva în schimb. Îmi voi pune în joc propria minte. Nu voi lăsa pe nimeni altcineva să o facă. Nu iau bani pentru o încercare. Dar cu siguranţă intenţionez să iau bani pentru bunurile distribuite. Dacă reuşesc, atunci va fi momentul în care vă voi jupui de vie, pentru că ce voi vrea atunci este o cotă-parte – şi va fi mare, dar va merita.

Când i-a spus procentul pe care îl voia, a râs.

— Asta mă va jupui de vie şi va merita timpul pierdut. Bine.

Atunci s-au înţeles că acela va fi proiectul ei privat, iar el va fi angajatul ei particular; niciunul dintre ei nu voia să aibă de a face cu intervenţia departamentului de cercetare Taggart. El a cerut să rămână în Utah, în postul lui de paznic de noapte, unde avea tot echipamentul de laborator şi toată intimitatea de care avea nevoie. Proiectul a rămas confidenţial între ei doi, până când sau în cazul în care ar fi reuşit.

— Domnişoară Taggart, a spus el în concluzie, nu ştiu câţi ani va dura până să rezolv asta sau dacă voi reuşi vreodată. Dar ştiu că, dacă îmi petrec tot restul vieţii mele cu ea şi reuşesc, voi fi satisfăcut. Este un singur lucru pe care mi-l doresc mai mult decât să o rezolv: să-l întâlnesc pe omul care a reuşit, a adăugat el.

O dată pe lună, de la întoarcerea sa în Utah, ea îi trimitea un cec, iar el îi trimitea un raport asupra muncii sale. Era prea devreme să spere, dar raporturile lui erau singurele puncte luminoase în ceaţa imobilă a zilelor petrecute în birou.

Şi-a ridicat capul când i-a terminat de citit paginile. Calendarul din depărtare arăta: 2 septembrie. Luminile oraşului se aprindeau dedesubt, împrăştiindu-se strălucitoare. S-a gândit la Rearden. Îşi dorea să fi fost în oraş. Îşi dorea să poată să-l vadă în seara asta.

Apoi, observând data, şi-a amintit brusc că trebuia să se grăbească spre casă să se îmbrace, pentru că urma să ajungă la nunta lui Jim în seara aceea. Nu-l mai văzuse pe Jim dincolo de zidurile biroului de ani de zile. Nu o cunoscuse pe logodnica lui, dar citise destul despre logodnă în ziare. S-a ridicat de la birou într-o resemnare dezgustătoare, plictisită: părea mai uşor să se prezinte la nuntă decât să fie nevoită să-şi justifice absenţa după aceea.

Se grăbea prin aglomeraţia peronului când a auzit o voce strigând: „Domnişoară Taggart!”, pe un ton straniu, ca alarmă şi ca ezitare în acelaşi timp. A oprit-o brusc; i-a luat câteva secunde să realizeze că cel care o strigase era bătrânul de la tutungerie.

— Am aşteptat să vă văd toată săptămâna, domnişoară Taggart. Am fost extrem de nerăbdător să vorbesc cu dumneavoastră. Pe faţa lui stăruia o expresie ciudată, privirea cuiva care se străduieşte să nu pară speriat.

— Îmi pare rău, a spus zâmbind, am fost pe fugă, ba înăuntrul clădirii, ba în afara clădirii toată săptămâna şi nu am avut timp să mă opresc.

Nu zâmbise.

— Domnişoară Taggart, ţigara aceea cu semnul dolarului pe care mi-aţi dat-o cu luni în urmă – unde aţi găsit-o?

Ea rămăsese nemişcată pentru un moment.

— Îmi e teamă că este o poveste lungă şi complicată, a răspuns.

— Aţi găsit vreo cale să intraţi în legătură cu persoana care v-a dat-o?

— Presupun că da, totuşi nu sunt prea sigură. De ce?

— V-ar spune de unde o are?

— Nu ştiu. Ce vă face să credeţi că nu mi-ar spune?

El a ezitat, apoi a întrebat-o:

— Domnişoară Taggart, ce faceţi atunci când trebuie să spuneţi cuiva ceva ce ştiţi că nu e posibil?

Ea a chicotit.

— Bărbatul care mi-a dat ţigara mi-a spus că, într-un astfel de caz, trebuie verificat punctul de plecare.

— A spus asta? Despre ţigară?

— Nu, nu chiar. Dar de ce? Ce trebuie să îmi spuneţi?

— Domnişoară Taggart, m-am interesat peste tot. Am verificat fiecare sursă de informaţie în şi despre industria tutunului. Am cerut ca mucul de ţigară să fie analizat chimic. Nicăieri nu se fabrică acest tip de hârtie. Elementele care dau aromă în tutunul acela nu le-am mai găsit în niciun amestec. Acea ţigară nu a fost făcută manual, dar nici nu a fost făcută în vreo fabrică pe care să o cunosc – şi le cunosc pe toate. Domnişoară Taggart, după cunoştinţele mele, ţigara aceea nu a fost făcută nicăieri în lume.

* * *

Rearden stătea şi privea absent cum ospătarul împingea masa de cină afară din camera lui de hotel. Ken Danagger plecase. Camera era pe jumătate în întuneric; din cauza unei înţelegeri nerostite, au ţinut luminile la minimum în timpul cinei, astfel ca faţa lui Danagger să nu fie observată şi, posibil, recunoscută de către ospătari.

A trebuit să se întâlnească pe furiş, ca nişte infractori care nu puteau fi văzuţi împreună. Nu puteau să se întâlnească în birourile sau acasă la niciunul din ei, doar în anonimatul aglomerat al oraşului, în apartamentul lui la hotelul Wayne-Falkland. Puteau să primească o amendă de 10.000 de dolari şi zece ani de închisoare pentru fiecare dintre ei dacă se afla că s-au înţeles să-i dea lui Danagger patru tone de oţel Rearden.

Nu au discutat despre legea respectivă la cina aceea luată împreună, nici despre motivele lor, nici despre riscul pe care şi-l asumau.

Abia dacă discutaseră afaceri. Vorbind clar şi dezintereat, cum vorbea mereu la orice conferinţă, Danagger a explicat că jumătate din comanda lui iniţială era suficientă ca să întărească tunelele în cazul în care cedează, dacă mai amâna mult întărirea şi recondiţionarea minelor Confederated Coal Company, ruinate, pe care le cumpărase cu trei săptămâni în urmă.

— Este o proprietate excelentă, dar într-o condiţie deplorabilă; au avut un accident urât acolo luna trecută, prăbuşire şi explozie de gaz, patruzeci de oameni ucişi.

A adăugat, pe tonul monoton pe care reciţi ceva impersonal, un raport statistic:

— Ziarele urlă că cel mai important produs din ţară este cărbunele. Mai sunt voci care vorbesc şi despre administratorii de cărbune că urmăresc profituri de pe urma insuficienţei de ţiţei. O echipă din Washington răcneşte că mă extind prea mult şi că ceva trebuie făcut ca să fiu oprit, pentru că devin un monopol. O altă echipă din Washington răcneşte că nu mă extind suficient şi că trebuie să facă ceva pentru a lăsa guvernul să-mi preia minele, deoarece sunt lacom să obţin profituri şi nu doresc să satisfac nevoia publicului pentru

combustibil. La actuala mea rată de profit, această proprietate Confederated Coal îmi va aduce înapoi banii pe care i-am cheltuit pe ea în patruzeci şi şapte de ani. Nu am copii. Am cumpărat-o pentru că există un client pe care nu îndrăznesc să-l las fără cărbuni – s-a oprit, apoi a adăugat – nu ştiu de ce îmi pasă încă, dar îmi pasă. Cei din Washington nu par să aibă vreo idee despre cum se poate întâmpla aşa ceva. Eu, da.

Şi Rearden a spus:

— Eu voi livra metalul. Când aveţi nevoie de cealaltă jumătate, anunţaţi-mă. O voi livra şi pe aia.

La sfârşitul cinei, Danagger a spus pe acelaşi ton, impasbil, precis, tonul unui om care ştie exact ce greutate au cuvintele lui:

— Dacă orice angajat al meu sau al dumneavoastră află despre asta şi încearcă să ne şantajeze, voi plăti, într-o măsură rezonabilă. Dar nu voi plăti dacă are prieteni în Washington. Dacă oricare din ei află, atunci merg la închisoare.

— Atunci mergem împreună, a spus Rearden.

Stând singur în camera pe jumătate întunecată, Rearden a observat că posibilitatea de a merge la închisoare îl lăsase total indiferent. Şi-a amintit de vremea când, la paisprezece ani, leşinat de foame, nu ar fi furat un fruct de pe un stand de pe trotuar. Acum, posibilitatea de a fi trimis la închisoare – dacă această cină fusese o escrocherie – însemna nimic mai mult decât posibilitatea de a fi călcat de un camion: un accident fizic urât, fără nicio semnificaţie morală.

S-a gândit că el fusese făcut să ascundă, ca pe-un secret încărcat de vinovăţie, singura afacere de care se bucurase în munca lui de un an – şi faptul că-şi ascunsese, ca pe un secret încărcat de vinovăţie, nopţile petrecute cu Dagny, singurele ore care îl ţineau în viaţă. A simţit că exista un fel de conexiune între cele două secrete, o conexiune esenţială care trebuia descoperită. Nu putea să pună mâna pe ea, nu putea să găsească cuvinte pentru ea, dar simţea că ziua când le va găsi va răspunde la toate întrebările vieţii lui.

A rămas rezemat de perete, cu capul lăsat pe spate, cu ochii închişi şi cu gândul la Dagny, şi a simţit apoi că nicio întrebare nu mai avea vreo însemnătate pentru el. S-a gândit că o va vedea în seara asta şi aproape că a urât faptul că dimineaţa următoare părea atât de aproape şi că apoi trebuia să o părăsească din nou – se întreba dacă va rămâne în oraş până a doua zi sau dacă ar trebui să plece chiar atunci, fără să o vadă, astfel încât să aştepte, astfel încât să aibă mereu asta înaintea lui: momentul în care îi acoperea umerii cu mâinile şi se uita în jos la faţa ei. Înnebuneşti, s-a gândit – dar ştia că, dacă ea era lângă el în fiecare oră a zilei, tot la fel ar fi, nu i-ar fi ajuns niciodată, ar fi trebuit să inventeze o formă absurdă de tortură de sine pentru a-i putea rezista; ştia că o va vedea în seara aceea şi gândul să

plece fără să facă asta îi sporea plăcerea, chinul unui singur moment care să-i scoată în evidenţă certitudinile în ceea ce priveşte orele care urmau. Va lăsa lumina aprinsă la ea în sufragerie, s-a gândit, o va purta în braţe de-a lungul patului şi nu va vedea nimic altceva în afara fâşiei de lumină care-i coboară de la talie până la gleznă, o singură linie care să deseneze în întuneric întreaga forma a corpului ei lung şi subţire, apoi îi va lăsa capul înspre lumină, ca să-i vadă faţa, s-o vadă cum cade pe spate, irezistibilă, cu părul peste braţul lui, cu ochii închişi, cu faţa cufundată parcă într-o privire tristă, cu gura deschisă înspre el.

A stat lângă perete, aşteptând, lăsând toate evenimentele din ziua respectivă să se îndepărteze de el, să se simtă liber, să ştie că următorul interval de timp îi aparţinea în întregime.

La început nici nu-i venea să creadă, nici nu auzise că uşa de la camera lui s-a deschis deodată fără niciun semnal. A văzut silueta unei femei, apoi a unui hamal care a lăsat jos o valiză şi apoi a şters-o. Vocea pe care o auzise era a lui Lillian.

— O, Henry! Singur-singurel pe întuneric?

A apăsat pe întrerupătorul de lângă uşă. A rămas acolo, aranjată cu fineţe, purtând un costum de călătorie de un bej pal care arăta ca şi cum ar fi călătorit într-un glob de sticlă; zâmbea în timp ce-şi scotea mănuşile de parc-ar fi ajuns acasă.

— Stai aici în seara asta, a întrebat, sau voiai să ieşi în oraş?

Nu şi-a dat seama cât timp a trecut până să-i răspundă.

— Ce cauţi aici?

— Vai, dar nu îţi aminteşti că Jim Taggart ne-a invitat la nunta lui? E în seara asta.

— Eu nu intenţionam să merg la nunta lui.

— O, dar eu da!

— De ce nu mi-ai spus în dimineaţa asta, înainte să plec?

— Ca să-ţi fac o surpriză, a râs ea plină de entuziasm. E practic imposibil să te târăsc la orice fel de eveniment social, dar m-am gândit că poate o vei face în felul acesta, sub impulsul momentului, doar ca să ieşim în oraş şi să ne simţim bine, cum ar trebui să se simtă cuplurile căsătorite. M-am gândit că nu o să te superi – ai tot stat peste noapte în New York!

El a văzut privirea nonşalantă pe care i-a aruncat-o pe sub borul pălăriei înclinate într-o parte. Nu a spus nimic.

— Desigur, era riscant, a spus ea, puteai să fi scos pe altcineva în oraş la cină.

El nu a spus nimic.

— Sau poate că intenţionai să te întorci înapoi acasă în seara asta…

— Nu.

— Aveai vreo obligaţie pentru seara asta?

— Nu.

— Bine.

A arătat înspre valiza ei.

— Mi-am adus hainele de seară. Pariem pe un buchet de orhidee că eu mă pot îmbrăca mai repede decât tine?

S-a gândit că Dagny va fi la nunta fratelui ei în seara asta; seara nu mai conta pentru el.

— Te scot în oraş dacă vrei, a spus el, dar nu la nuntă.

— O, dar acolo vreau să merg! Este cel mai extravagant eveniment al sezonului şi toată lumea îl aşteaptă de săptămâni întregi, toţi prietenii mei. Nu l-aş rata pentru nimic în lume. Nu este niciun show mai bun în oraş – niciunul mai bine cotat. Este o căsătorie ridicolă, dar la ce te poţi aştepta de la Jim Taggart?

Ea se mişca neatentă prin cameră, uitându-se prin jur de parcă încerca să se acomodeze cu un loc care nu-i era deloc familiar.

— Nu am mai fost în New York de ani de zile, a spus, nu cu tine, asta-i sigur. Nu la o ocazie specială.

El a observat pauza în rătăcirea fără ţintă a ochilor ei, o privire care s-a oprit scurt pe o scrumieră plină şi apoi a rătăcit mai departe. A simţit un junghi de repulsie.

Ea a văzut asta pe faţa lui şi a râs plină de entuziasm:

— O, dar dragul meu, nu mă simt uşurată! Mă simt dezamăgită. Chiar speram să găsesc nişte mucuri de ţigară mânjite de ruj.

I-a dat credit pentru că a admis faptul că spiona, chiar şi sub forma unei glume. Dar ceva în sinceritatea ei stresată l-a făcut să se întrebe dacă glumea; pentru o secundă, a simţit că spusese adevărul. A alungat impresia, pentru că nu putea concepe că ar fi posibilă.

— Mă tem că nu vei fi niciodată uman, a spus, aşa că sunt sigură că nu am nicio rivală. Şi dacă am, ceea de ce mă îndoiesc, dragule, nu cred că trebuie să-mi fac probleme, pentru că, dacă e o persoană care este mereu disponibilă la telefon, fără programare – atunci ştie toată lumea ce fel de persoană este aia.

S-a gândit că va trebui să fie atent; fusese pe punctul de a-i da o palmă peste faţă.

— Lillian, cred că ştii, a spus el, că umorul de genul ăsta e mai mult decât pot suporta.

— O, eşti atât de serios! a râs ea. Tot uit. Eşti serios în legătură cu tot, mai puţin în legătură cu tine însuţi.

Apoi s-a întors brusc înspre el. Zâmbetul îi dispăruse. Avea o privire stranie şi rugătoare, pe care o mai văzuse din când în când pe faţa ei. O privire care părea să fie făcută din sinceritate şi curaj.

— Preferi să fii serios, Henry? În regulă. Cât de mult îţi doreşti ca eu să exist undeva în pivniţa vieţii tale? Cât de singură îţi doreşti să devin? Nu am cerut nimic de la tine. Te-am lăsat să-ţi trăieşti viaţa

aşa cum ai vrut. Nu poţi să-mi dai o singură seară? O, ştiu că urăşti petrecerile şi că o să fii plictisit, dar înseamnă mult pentru mine. Numeşte-o inutilitate socială – vreau să mă afişez, măcar o dată, cu soţul meu. Presupun că nu te gândeşti niciodată la asta în felul acesta, dar eşti un bărbat important, eşti invidiat, urât, respectat şi temut, eşti un bărbat pe care orice femeie ar fi mândră să-l afişeze ca fiind soţul ei. Poţi să spui că este o formă joasă de ostentaţie feminină, dar asta este forma fericirii oricărei femei. Tu nu trăieşti după astfel de standarde, eu da... Nu poţi să-mi dai nici măcar atât, chiar cu preţul câtorva ore de plictiseală? Nu poţi să fii suficient de puternic încât să-ţi îndeplineşti obligaţia şi să-ţi joci rolul de soţ? Nu poţi să mergi acolo, nu de dragul tău, ci de al meu, nu pentru că vrei tu să mergi, ci doar pentru că vreau eu?

Dagny – s-a gândit el disperat – Dagny, care niciodată nu spusese vreun cuvânt despre viaţa lui de acasă, care niciodată nu făcuse vreo remarcă, nu exprimase niciun reproş şi nu pusese nicio întrebare – nu putea să apară în faţa ei cu soţia lui, nu putea s-o lase să-l vadă ca pe un soţ afişat cu mândrie în public – îşi dorea să moară chiar atunci, în momentul acela, înainte să facă un astfel de gest, căci ştia că-l va face.

Pentru că-şi acceptase vina pentru secretul lui şi-şi promisese că va suporta consecinţele, pentru că promisese că dreptatea era de partea lui Lillian şi era capabil să suporte orice fel de condamnare, dar nu era capabil să respingă dreptatea când îi era cerută; pentru că ştia că motivul pentru care refuza să meargă era motivul care nu-i dădea niciun drept să refuze; pentru că-şi auzea plânsetele din minte: „O, Doamne, Lillian, orice, mai puţin petrecerea!”, şi nu îşi permitea să implore pentru milă. A spus neutru, vocea fiindu-i fără viaţă, dar fermă:

— În regulă, Lillian, voi merge.

* * *

Voalul de nuntă împodobit cu trandafiri de dantelă se prinsese în aşchiile din podeaua dormitorului. Cherryl Brooks îl ridică cu grijă, păşind spre o oglindă strâmb agăţată de perete. Fusese fotografiată aici toată ziua, cum fusese de multe ori în ultimele două luni. Încă zâmbea cu o recunoştinţă neîncrezătoare când jurnaliştii voiau să o fotografieze, dar îşi dorea să nu o facă atât de des.

O jurnalistă plângăcioasă, mai în vârstă, care avea o rubrică siropoasă în ziar şi înţelepciunea amară a unei poliţiste, o luase pe Cherryl sub protecţia ei cu săptămâni în urmă, când fata fusese prima dată aruncată în conferinţele de presă ca într-o maşină de tocat carne. Astăzi, jurnalista îi fugărise pe reporteri afară, lăsase să-i scape un „Bine, bine, valea!” către vecini, trântise uşa lui Cherryl în faţa lor

şi o ajutase să se îmbrace. Ea o ducea pe Cherryl la nuntă; îşi dăduse seama că nu era altcineva care s-o facă.

Voalul, ţinuta albă de satin, pantofii delicaţi şi şiragul de perle de la gâtul ei costaseră de cinci sute de ori preţul camerei lui Cherryl. Un pat ocupa aproape toată camera, iar restul spaţiului era ocupat de o comodă, de un scaun şi de puţinele ei rochii care atârnau în spatele unei perdele decolorate. Uriaşa fustă cu cerc a ţinutei de nuntă se freca de pereţi când se mişca, iar silueta ei subţire se legăna deasupra fustei într-un dramatic contrast dintre un corsaj strâmt şi o mânecă lungă; ţinuta fusese făcută de cel mai bun designer din oraş.

— Vezi tu, când am primit slujba la magazinul de chilipiruri, puteam să mă mut într-o cameră mai bună, i-a spus jurnalistei, justificându-se, dar nu cred că trebuie să pui mare preţ pe locul unde dormi noaptea, aşa că mi-am păstrat banii, pentru că o să am nevoie de ei pentru ceva important în viitor. S-a oprit şi a zâmbit, scuturându-şi capul ameţită.

— Credeam că voi avea nevoie de ei, a adăugat.

— Arăţi bine, a spus jurnalista. Nu poţi să te vezi prea bine în oglinda asta, dar eşti în regulă.

— Felul în care s-au întâmplat toate astea, eu... nici măcar nu am avut timp să mă adun, să-mi revin. Dar, vezi tu, Jim este minunat. Nu-i pasă că sunt o vânzătoare la un magazin de chilipiruri, care locuieşte într-un loc ca ăsta. Nu dă vina pe mine.

— Mda, a îngânat jurnalista, iar faţa ei părea aspră.

Cherryl şi-a amintit ziua minunată când a venit prima dată Jim Taggart aici. Venise într-o seară, neanunţat, la o lună după ce s-au cunoscut, când deja renunţase la gândul că-l va mai vedea vreodată. Fusese îngrozitor de stânjenită, se simţise de parcă încerca să păstreze o rază de soare într-o baltă de nămol, dar Jim zâmbea aşezat pe singurul ei scaun şi se uita la faţa ei îmbujorată şi la cameră. Apoi i-a spus să-şi pună geaca şi a dus-o să ia cina la cel mai scump restaurant din oraş. Zâmbea la nesiguranţa ei, la stângăcia ei, la frica de a nu alege furculiţa greşită şi la privirea plină de farmec din ochii ei. Nu ştia ce crede el. Dar el ştia că ea era atât de uimită, nu de loc, dar de faptul că el o adusese acolo, încât abia dacă se atinsese de mâncarea costisitoare, interpretând gestul lui de a o scoate la cină nu ca pe unul de milă, venit din partea unui fraier bogat – aşa cum toate fetele pe care le ştia ar fi luat-o –, ci ca pe un premiu extraordinar pe care nu se aşteptase niciodată să-l câştige.

S-a întors la ea două săptămâni mai târziu, iar apoi întâlnirile lor au devenit tot mai frecvente. El mergea până la magazinul de chilipiruri la ora închiderii şi ea putea să-şi vadă colegele vânzătoare căscând gura la ea, la limuzina lui, la şoferul în uniformă care deschidea uşa pentru ea. O ducea la cele mai bune cluburi de noapte şi, când îi făcea

cunoştinţă cu prietenii lui, spunea: „Domnişoara Brooks lucrează la magazinul de chilipiruri din Madison Square”. Ea vedea expresiile stranii de pe feţele lor, iar Jim se uita la ei cu o urmă de ironie în ochi. Voia să o scutească de necesitatea unui pretext sau de stânjeneală, se gândea ea recunoscătoare. El avea puterea să fie cinstit şi să nu-i pese dacă ceilalţi erau sau nu de acord cu el, s-a gândit ea cu admiraţie. Dar simţise o durere ciudată, care o ardea, nouă pentru ea, în noaptea în care a auzit o femeie, care lucra pentru o revistă politică pretenţioasă, spunându-i partenerului ei de la masa de alături: „Ce generos din partea lui Jim!”

Dacă îşi dorea, ea îi putea oferi singurul fel de recompensă pe care-l putea oferi în schimb. Era recunoscătoare că el nu căuta asta. Dar se simţea de parcă relaţia lor era o datorie imensă şi ea nu avea cum să o plătească altfel decât prin adoraţia ei tăcută. El nu avea nevoie de adoraţia ei, s-a gândit.

Erau seri în care el venea să o scoată în oraş, dar rămânea la ea în cameră şi-i vorbea, în timp ce ea asculta tăcută. Întotdeauna se întâmpla pe neaşteptate, cu un fel de duritate neobişnuită, ca şi cum nu intenţiona să facă asta, dar ceva explodase înăuntrul lui şi trebuia să vorbească. Apoi se prăbuşea pe pat, nepăsător la ce era în jurul lui şi la prezenţa ei, cu toate că, din când în când, îşi arunca ochii înspre ea, de parcă voia să se asigure că o fiinţă umană îl asculta.

— Nu era pentru mine însumi, nu era pentru mine însumi deloc – de ce nu vor să mă creadă oamenii ăia? Trebuia să fac pe plac cererilor unităţii şi să reduc din trenuri, iar amânarea obligaţiunilor era singura modalitate prin care puteam să fac asta, de aceea mi-a dat-o Wesley, pentru muncitori, nu pentru mine. Toate ziarele au spus că am fost un mare exemplu pentru toţi oamenii de afaceri – un om de afaceri cu simţul responsabilităţii sociale. Asta e ce au spus ei. E adevărat, nu-i aşa? Ce e greşit în legătură cu amânarea? Şi ce-i dacă sărim peste câteva chestiuni mărunte? Este pentru un scop nobil. Toată lumea a fost de acord că tot ceea ce faci e bine, atâta timp cât nu o faci pentru tine însuţi. Dar ea nu-mi va da credit pentru un scop nobil. Ea nu se gândeşte la binele nimănui în afară de al ei. De ce se tot uită la mine în felul acela – şi ea, şi Rearden, şi toţi ceilalţi? De ce sunt atât de siguri că au dreptate? Dacă eu le recunosc superioritatea în domeniul material, ei de ce nu o recunosc pe a mea în cel spiritual? Ei au creierul, dar eu am inima. Ei au capacitatea de a produce avere, dar eu am capacitatea de a iubi. Nu este a mea mai grozavă? Nu a fost recunoscută de-a lungul secolelor ca fiind cea mai grozavă? De ce nu recunosc? De ce sunt atât de siguri că sunt grozavi? Şi dacă ei sunt, iar eu nu – nu exact de asta ar trebui să facă plecăciuni în faţa mea, pentru că eu nu sunt? Nu ar fi asta o faptă umanitară? Nu trebuie să fii bun, ci doar să respecţi un om care trebuie respectat – e doar o

plată pe care el o merită. Să oferi respect care nu este meritat, acela este un gest suprem de caritate, dar sunt incapabili de aşa ceva. Nu sunt umani. Nu au nicio grijă pentru nevoia nimănui… sau faţă de slăbiciunea cuiva. Fără nicio grijă… fără compasiune.

Pricepuse câte ceva din toate astea. Înţelegea că era nefericit, că cineva îl rănise. El vedea durerea plină de emoţie de pe faţa ei, durerea plină de indignare pentru duşmanii lui, şi a văzut şi privirea destinată eroilor – dăruită lui de către cineva care era capabil să simtă emoţia din spatele privirii.

Nu ştia de ce era atât de sigură că ea era singura fiinţă căreia el putea să-i mărturisească durerea lui. A luat-o ca pe o onoare specială, ca pe încă un dar.

Singura modalitate de a fi demnă de el, s-a gândit, era să nu-i mai ceară niciodată nimic. Îi oferise bani odată, iar ea refuzase, cu aşa o flacără arzătoare, nervoasă în ochi, încât el nu a mai încercat niciodată. Furia îi era adresată ei însăşi: se întreba dacă făcuse ceva care să-l facă să se gândească că ar fi fost genul acela de femeie. Dar nu voia să fie nerecunoscătoare pentru grija lui sau să-l facă de ruşine cu sărăcia ei; voia să-i arate dorinţa de a-i întoarce favorul; aşa că i-a spus că putea să o ajute, dacă voia, să-şi găsească o slujbă nouă. El nu a răspuns. În săptămânile care au urmat, ea a aşteptat, dar el nu a menţionat niciodată subiectul. Ea s-a învinuit pe ea însăşi: s-a gândit că l-a jignit, că a luat-o ca pe o încercare de a-l folosi.

Când i-a dăruit o brăţară de smarald, ea fusese prea şocată ca să înţeleagă. Încercând cu disperare să nu-l rănească, a insistat că nu poate s-o accepte.

— De ce nu? a întrebat el. Nu e ca şi cum ai fi fost o femeie de joasă speţă plătind preţul obişnuit pentru el. Ţi-e teamă că o să încep să cer ceva în schimb? Nu ai încredere în mine?

A râs la bâlbâiala ei stânjenită. El a zâmbit cu un entuziasm ciudat toată seara, când au fost la un club de noapte, iar ea a purtat brăţara cu rochia ei neagră ponosită.

A făcut-o să poarte din nou brăţara într-o seară când a dus-o la o petrecere, la o minunată recepţie dată de doamna Cornelius Pope. Dacă o considera îndeajuns de bună ca s-o aducă în casa prietenilor lui, s-a gândit ea – prietenii lui minunaţi ale căror nume le văzuse doar pe vârfurile de munte inaccesibile care erau rubricile de societate din ziare –, nu putea să-l facă de ruşine purtându-şi rochia veche. Şi-a cheltuit economiile de un an pe o ţinută de seară din sifon, verde aprins şi cu un decolteu lăsat, o curea de trandafiri galbeni şi o cataramă cu piatră preţioasă falsă. Când a intrat în locuinţa sobră, cu lumini reci, care străluceau pe terasa suspendată deasupra acoperişurilor şi zgârie-norilor, a ştiut că rochia ei nu era potrivită pentru ocazie, deşi nu putea să-şi dea seama de ce. Şi-a menţinut cu

mândrie poziţia dreaptă şi a zâmbit cu încrederea curajoasă a unei pisicuţe care vede o mână întinsă să se joace cu ea: oamenii se adunaseră acolo ca să se simtă bine, nu ca să rănească pe cineva, s-a gândit ea.

După o oră, încercarea ei de a zâmbi devenise o cerere neajutorată şi derutată. Apoi zâmbetul dispăruse, tot uitându-se la oamenii din jurul ei. A văzut că fetele cochete şi încrezătoare aveau un fel de impertinenţă neplăcută atunci când vorbeau cu Jim, de parcă nu-l respectau şi nici n-o făcuseră niciodată. Una dintre ele, în special, Betty Pope, fiica gazdei, tot făcea remarci pe care Cherryl nu le putea înţelege pentru că nu credea că le înţelegea bine.

Nimeni nu-i dăduse atenţie la început, în afară de câteva priviri uimite trimise către ţinuta ei. După o vreme, i-a văzut uitându-se la ea. A auzit o femeie mai în vârstă vorbind cu Jim, pe un ton neliniştit, şi făcând aluzie la vreo familie distinsă pe care ea nu o cunoştea.

— Ai spus domnişoara Brooks din Madison Square?

A văzut un zâmbet straniu pe faţa lui Jim atunci când a răspuns, făcându-i vocea să sune neobişnuit de clară:

— Da, raionul de cosmetice de la Raleighs Five and Ten.

Apoi a văzut câţiva oameni devenind mult prea politicoşi faţă de ea, şi alţii îndepărtându-se într-un chip ostentativ, iar cei mai mulţi dintre ei devenind stingheriţi fără niciun sens, din simplă consternare, iar Jim uitându-se la ei în linişte şi păstrându-şi acel zâmbet ciudat.

A încercat să se dea la o parte din drumul lor. În timp ce se îndepărta spre marginea camerei, a auzit un bărbat ridicând din umeri şi spunând:

— Jim Taggart este unul dintre cei mai puternici oameni din Washington la momentul de faţă.

Nu o spusese cu respect.

Pe terasă, unde era mai întuneric, a auzit doi bărbaţi vorbind şi se întreba de ce era atât de sigură că vorbeau despre ea. Unul dintre ei spuse:

— Taggart îşi permite să o facă dacă vrea, iar celălalt spuse ceva despre calul unui împărat roman pe nume Caligula.

S-a uitat la strălucirea singuratică a clădirii Taggart, răsărind în depărtare, iar apoi s-a gândit că a înţeles: oamenii aceştia îl urau pe Jim pentru că-l invidiau. Orice erau, s-a gândit, oricare erau numele lor şi oricât de mulţi bani aveau, niciunul dintre ei nu a avut nicio realizare câtuşi de puţin comparabilă cu a lui, niciunul dintre ei nu a sfidat o ţară întreagă construind o cale ferată pe care toată lumea o credea imposibil de construit. Pentru prima dată, a văzut că avea ceva de oferit pentru Jim: oamenii ăştia erau la fel de răi şi de mici ca şi oamenii de lângă care scăpase din Buffalo; era la fel de singur cum fusese ea mereu, iar sinceritatea sentimentului ei era singura

recunoştinţă pe care o găsise.

Apoi s-a întors înapoi în salon, mergând drept prin mulţime, iar singurul lucru rămas din lacrimile pe care încerca să şi le ascundă în întunericul de pe terasă era strălucirea luminoasă şi sălbatică a ochilor. Dacă-şi dorea să-i fie alături în totalitate, deşi era doar o vânzătoare, dacă-şi dorea să se dea în spectacol, dacă o adusese acolo să suporte indignarea prietenilor săi – era gestul unui om curajos înfruntându-le opiniile, iar ea era dispusă să-l ajute, devenind sperietoarea de ciori a ocaziei.

Dar fusese fericită când se terminase totul, când a stat lângă el în maşină şi când el o conducea spre casă prin întuneric. A simţit un fel de uşurare posomorâtă. Lupta ei sfidătoare se transformase într-un sentiment straniu, nefericit, pe care încerca să-l ţină pentru ea. Jim vorbise puţin; şedea supărat, uitându-se pe geamul maşinii; s-a întrebat dacă-l dezamăgise în vreun fel.

În pridvorul pensiunii la care stătea, ea i-a spus necăjită:

— Îmi pare rău dacă te-am dezamăgit.

O clipă nu i-a dat niciun răspuns, iar apoi a întrebat-o:

— Ce ai spune dacă te-aş cere în căsătorie?

S-a uitat la el, s-a uitat în jurul lor – o saltea murdară stătea agăţată pe pervazul geamului cuiva, o casă de amanet peste drum, o găleată de gunoi în pridvorul de lângă ei – o astfel de întrebare nu se punea într-un loc ca ăla, nu ştia ce însemna acest lucru şi a răspuns:

— Cred că… nu am simţul umorului.

— Asta e o cerere în căsătorie, draga mea.

Atunci, acela fusese felul în care au ajuns la primul lor sărut – cu lacrimi curgând pe faţa ei, lacrimi care se anunţau de la petrecere, lacrimi rezultate din eşecul suferit, lacrimi de fericire, gândindu-se că aceasta ar trebui să fie fericire, şi o voce joasă şi dezamăgită care-i spunea că nu acesta era felul în care îşi dorea să se întâmple.

Nu s-a gândit la ziarele de scandal până în ziua când Jim i-a spus să vină în apartamentul lui şi îl găsise înţesat de oameni care aveau agende, camere şi lumini.

Când şi-a văzut poza în ziare pentru prima dată – o poză cu ei doi, braţul lui Jim înfăşurat în jurul ei –, a chicotit de bucurie şi s-a întrebat cu mândrie dacă o văzuse toată lumea din oraş. După o vreme, bucuria dispăruse.

O tot fotografiau, după tejgheaua de la magazin, în metrou, în pridvorul casei, în camera ei mizerabilă. Acum ar fi luat bani de la Jim şi ar fi fugit să se ascundă în vreun hotel obscur pe toată perioada logodnei lor, dar el nu se oferise să facă asta. Voia ca ea să rămână unde era. Îl fotografiaseră pe Jim la birou, în îmbulzeala de pe peron, pe scările vagonului său privat, la un banchet oficial din Washington. Pagini de ziare pline, răspândite peste tot, articolele din reviste, vocile

de la radio, buletinele de ştiri, toate erau un ţipăt lung, susţinut – despre „Cenuşăreasa” şi „Omul de afaceri democrat.”

Şi-a spus că nu trebuie să fie suspicioasă când se simţea neliniştită; îşi spunea că nu trebuie să fie nerecunoscătoare când era rănită. Simţea asta doar câteodată, când se trezea în mijlocul nopţii şi stătea întinsă, în liniştea camerei sale, neputând să doarmă. Ştia că o să-i ia ani ca să-şi revină, să creadă, să înţeleagă. Rătăcea prin viaţă ca cineva care ar fi avut insolaţie şi nemaivăzând nimic altceva în afară de chipul lui Jim Taggart, aşa cum îl văzuse prima dată în noaptea triumfului.

— Ascultă, copilă, a spus jurnalista, când a stat la ea în cameră pentru ultima dată, dantela voalului strălucind asemeni cristalului de la linia părului până pe podeaua umflată. Tu crezi că dacă suferi în viaţă e numai din vina ta – şi asta e adevărat, în mare. Dar sunt oameni care vor încerca să te rănească din cauza bunătăţii pe care o văd în tine, ştiind că este bunătatea de care au nevoie şi pedepsindu-te pentru asta. Nu lăsa asta să te distrugă.

— Nu cred că mi-e frică, a spus ea, privind intens în faţa sa, zâmbetul ei radia, topind toată seriozitatea din privirea ei. Nu am dreptul să-mi fie frică de nimic. Sunt prea fericită. Vezi tu, întotdeauna am crezut că nu au dreptate oamenii care spun că tot ceea ce poţi să faci în viaţă e să suferi. Nu voiam să cedez şi să mă dau bătută. Voiam să cred că se vor întâmpla şi lucruri frumoase şi minunate. Nu mă aşteptam să mi se întâmple mie – nu atât de multe şi nu atât de curând. Dar voi încerca să mă adaptez.

* * *

— Banii sunt rădăcina tuturor relelor, a spus James Taggart. Banii nu pot cumpăra fericirea. Iubirea va trece peste orice barieră şi peste orice convenţie socială. Poate părea stupid ce spun, dar aşa mă simt.

A stat în lumina salonului de la hotelul Wayne-Falkland, într-un cerc de reporteri care s-au strâns în jurul lui chiar în momentul în care ceremonia s-a terminat. A auzit mulţimea lovind ca un flux sau reflux înăuntrul cercului. Cherryl stătea lângă el, cu mâna ei acoperită de mănuşa albă pe negrul mânecii lui. Încă încerca să audă cuvintele de la ceremonie, fără să-i vină să creadă că le-a auzit.

— Şi cum vă simţiţi, doamnă Taggart?

Auzise întrebarea de undeva din cercul de reporteri. Fusese ca un junghi care o făcuse din nou conştientă: brusc, două cuvinte au făcut totul să fie real pentru ea. A zâmbit în timp ce şoptea:

— Sunt... sunt foarte fericită.

În celălalt capăt al salonului, Orren Boyle, care părea mult prea solid pentru hainele pe care le purta, şi Bertram Scudder, care părea prea slab pentru ele, examinau mulţimea cu acelaşi gând, deşi

niciunul dintre ei nu recunoştea că se gândea la asta. Orren Boyle îşi tot spunea că se uita după feţe cunoscute, iar Bertram Scudder şi-a spus că aduna material pentru un articol. Dar amândoi, fără să ştie, desenau schiţe ale feţelor pe care le vedeau, clasificându-le în două categorii care, dacă ar fi avut nume, ar fi fost „Favor şi frică”. Existau oameni a căror prezenţă însemna o protecţie specială pentru James Taggart şi oameni a căror prezenţă vorbea despre dorinţa de a-i contracara posibila ostilitate – cei care reprezentau o mână întinsă ca să-l ridice de jos şi cei care reprezentau un spate încovoiat ca să-l lase să se caţere. Prin codul nescris al zilei de azi, nimeni nu primea sau nu accepta o invitaţie de la un om cu importanţă publică decât dacă era vorba despre unul dintre aceste motive. Cei din primul grup erau, în cea mai mare parte, tineri; veniseră din Washington. Cei din cel de al doilea grup erau mai bătrâni; erau oameni de afaceri.

Orren Boyle şi Bertram Scudder erau oameni care foloseau cuvintele ca pe un instrument pentru public, pentru a fi lăsaţi în intimitatea proprie. Cuvintele erau un angajament, necesitau implicaţii pe care nu voiau să le cunoască. Nu aveau nevoie de cuvinte pentru schema lor; clasificarea era făcută prin mijloace fizice: o mişcare respectuoasă a sprâncenelor, echivalentul cuvântului „Deci?”, pentru primul grup şi o mişcare sarcastică a buzelor pentru cuvintele „Aşa deci”, pentru al doilea grup. Pentru un moment, o faţă a stricat demersul lin al mecanismelor lor calculate: când au văzut ochii reci şi albaştri şi părul blond al lui Hank Rearden, feţele lor s-au întors spre cel de al doilea grup cu o expresie care era echivalentul cuvintelor „O, fir-ar să fie!” Suma schemei era o apreciere la puterea lui James Taggart. Se adăuga la un total impresionant.

Au ştiut că James Taggart era pe deplin conştient de asta când l-au văzut mişcându-se printre musafiri. Se plimba cu pas grăbit, într-un mod care semăna cu codul Morse, cu linii dese şi pauze multe, cu un fel de iritare uşoară, de parcă era conştient de numărul de oameni pe care ar putea să-i îngrijoreze nemulţumirea lui. O urmă de zâmbet de pe faţa lui aducea a lăcomie – de parcă ştia că faptul că veniseră să-l onoreze era ceva ce-i făcea de ruşine pe oamenii care veniseră; de parcă ştia, iar asta îl bucura.

Un şir de feţe îl tot urmărea, de parcă treaba lor era să-i facă lui plăcerea de a nu le băga în seamă. Domnul Mowen mai mijea şi el ochii la şirul de oameni, împreună cu dr. Pritchett şi Balph Eubank. Cel mai insistent era Paul Larkin. Făcea cercuri în jurul lui Taggart, de parcă ar fi vrut să se bronzeze cu ajutorul unor rare raze de soare, iar zâmbetul lui plin de dorinţă implora atenţie.

Ochii lui Taggart se mişcau deasupra mulţimii din când în când, rapid şi pe furiş, ca lanterna unui hoţ; asta, pe limba lui Orren Boyle, însemna că Taggart se uita după cineva, dar voia ca nimeni să nu ştie

asta. Căutarea luă sfârşit când Eugene Lawson i-a strâns mâna lui Taggart şi i-a spus, cu buza lui de jos udă răsucindu-se ca o pernă de aer:

— Domnul Mouch nu a putut să ajungă, Jim, domnului Mouch îi pare atât de rău, avusese un avion special pregătit, dar, în ultimul moment, au intervenit anumite chestiuni, probleme naţionale cruciale, înţelegi…

Taggart stătea nemişcat, nu răspundea şi era încruntat.

Orren Boyle a izbucnit în hohote. Taggart s-a întors către el atât de tăios, încât ceilalţi au dispărut fără să mai aştepte vreun ordin.

— Ce crezi că faci? a izbucnit Taggart.

— Mă distrez, Jimmy, mă distrez doar, a spus Boyle. Wesley e băiatul tău, nu-i aşa?

— Ştiu eu pe cineva care e băiatul meu şi bine ar face să nu uite asta.

— Cine? Larkin? Păi, nu prea cred. Nu prea cred că vorbeşti despre Larkin. Şi dacă nu despre Larkin vorbeşti, atunci cred că ar trebui să fii atent cum foloseşti pronumele posesive. Nu mă deranjează clasificarea în funcţie de vârstă, ştiu că arăt tânăr pentru vârsta mea, dar sunt alergic la pronume.

— Asta e foarte inteligent, dar cândva, în viitor, vei deveni prea inteligent.

— Dacă se întâmplă să fac asta, doar profită cât mai mult, Jimmy. Dacă…

— Problema cu oamenii care se depăşesc pe ei înşişi este că au memoria scurtă. Mai bine ţine minte că cine are metalul Rearden te-a cam scos afară de pe piaţă.

— O, dar îmi amintesc cine a promis că va face asta. Acela a fost grupul care a tras toate sforile cu putinţă ca să dea o mână de ajutor în încercarea de a preveni ca directiva să fie promulgată, pentru că s-a gândit că, în viitor, va avea nevoie de material de la Rearden Metal.

— Pentru că tu ai cheltuit zece mii de dolari turnând băuturi pentru oameni de la care sperai că pot să prevină directiva pentru amânarea obligaţiunilor.

— Aşa este. Aşa am făcut. Am avut prieteni care aveau obligaţiuni la compania feroviară. Şi, pe lângă asta, am prieteni şi în Washington, Jimmy. Păi, prietenii tăi îi întrec pe ai mei la treaba cu amânarea, dar ai mei îi întrec pe ai tăi la Rearden Metal – şi nu uit asta. Dar ce naiba! Este în regulă din partea mea, aşa se împart lucrurile, doar să nu încerci să mă păcăleşti, Jimmy. Păstrează asta pentru rataţi.

— Dacă tu nu crezi că mereu am încercat să fac ce e mai bine pentru tine…

— Sigur că da. Ce ai putut mai bine, ţinând seama de toate. Şi vei continua să mai faci asta, atâta timp cât am pe cineva de care ai

nevoie – şi niciun minut mai mult. Aşa că voiam doar să-ţi amintesc că am prietenii mei în Washington. Prieteni pe care banii nu-i pot cumpăra – ca şi pe ai tăi, Jimmy.

— Ce vrei să spui?

— Exact ce crezi tu. Cei pe care îi cumperi nu prea merită, pentru că mereu ar putea cineva să le ofere mai mult, aşa că terenul este deschis pentru oricine şi e la fel ca o competiţie din vremuri de demult din nou. Dar, dacă ai pe cineva la mână, atunci e al tău, şi nu există nicio persoană care să ofere mai mult şi poţi să te bazezi pe prietenia lui. Deci tu ai prieteni şi eu la fel. Tu ai prieteni pe care-i pot folosi şi eu, şi viceversa. Asta e în regulă cu mine – ce naiba! –, dar trebuie să dai ceva în schimb. Dacă nu bani – şi era banilor a trecut – atunci facem schimb de oameni.

— Unde vrei să ajungi?

— O, îţi spun doar câteva lucruri pe care trebuie să ţi le aminteşti. Acum ia-l pe Wesley, spre exemplu. I-ai promis slujba de asistent în Biroul Naţional de Planificare – pentru că l-a tras pe sfoară pe Rearden, pe vremea uniformizării legii oportunităţii. Aveai relaţiile necesare ca să faci asta, şi asta te-am rugat să faci – în schimbul regulii împotriva competiţiei sălbatice, unde aveam eu relaţii. Aşa că Wesley şi-a făcut partea, şi tu ai avut grijă să o ai pe toată pe hârtie – o, sigur, ştiu că ai dovadă scrisă pentru toate felurile de afaceri privitoare la legea aceea, în timp ce el îi lua banii lui Rearden ca să-l desfiinţeze şi să-l ia pe nepregătite. Erau nişte afaceri destul de urâte. Ar fi destul de supărător pentru domnul Mouch dacă s-ar face totul public. Aşa că ţi-ai ţinut promisiunea şi i-ai dat slujba, pentru că ai crezut că l-ai prins. Şi chiar ai făcut asta. Şi te-a răsplătit destul de bine, nu-i aşa? Dar nu va merge foarte multă vreme. După un timp, domnul Wesley Mouch s-ar putea să devină atât de puternic, iar scandalul atât de vechi, încât nimănui nu-i va mai păsa despre cum a început sau cine pe cine a înşelat. Nimic nu durează o veşnicie. Wesley era omul lui Rearden, iar apoi a devenit omul tău, şi s-ar putea ca mâine să fie omul altcuiva.

— Încerci cumva să faci vreo aluzie?

— Vai, nu, e o avertizare prietenească. Suntem prieteni vechi, Jimmy, şi cred că aşa ar trebui să rămânem. Cred că putem să ne ajutăm reciproc, tu şi cu mine, dacă nu începi să ai idei greşite despre prietenie. Eu cred în echilibrul puterii.

— Tu i-ai interzis lui Mouch să vină aici în seara asta?

— Păi, poate că da, poate că nu; o să te gândeşti tu la asta. E la fel de bine pentru mine şi dacă i-am spus, şi dacă nu i-am spus.

Ochii lui Cherryl îl urmăreau pe James Taggart prin mulţime. Feţele care se tot schimbau şi se adunau în jurul ei păreau atât de prietenoase, iar vocile lor erau atât de calde, încât a simţit că nu e

nicio urmă de răutate în încăpere. S-a întrebat de ce unii dintre ei vorbeau cu ea despre Washington, într-o manieră confidenţială şi plină de speranţă, jumătate propoziţii, jumătate aluzie, căutând parcă ajutorul ei pentru ceva secret ce ea trebuia să înţeleagă. Nu ştia ce să spună, dar zâmbea şi răspundea orice voia. Nu putea să facă de ruşine numele Taggart sub nicio formă.

Apoi a văzut inamicul. Era o siluetă înaltă, subţire, într-o ţinută de seară gri, care era acum cumnata ei.

Presiunea nervoasă din mintea lui Cherryl venea de la sunetele vocii torturate a soţului ei, care-i rămăseseră impregnate în timpane. Simţea lovitura sâcâitoare a unei datorii persistente. Ochii ei se tot întorceau înspre inamică şi o studiau concentraţi. Pozele lui Dagny Taggart din ziare arătau imaginea unei femei îmbrăcate în pantaloni largi sau o faţă cu pălărie înclinată şi cu palton cu guler înalt. Acum purta o ţinută de seară gri care părea indecentă pentru că arăta auster de modestă, atât de modestă, încât îţi ştergea conştiinţa şi te lăsa prea conştient de corpul suplu pe care se presupunea că îl acoperă. Era o nuanţă de albastru în griul rochiei care se potrivea cu ochii ei de un cenuşiu metalic. Nu purta bijuterii, doar o brăţară la mână, un lanţ de metal greu cu un model verde-albastru.

Cherryl a aşteptat până când a văzut-o pe Dagny stând singură, apoi s-a aruncat înainte, trecând hotărâtă în partea cealaltă a camerei. S-a uitat de mai aproape la cenuşiul metalic din ochii ei, care păreau reci şi intenşi totodată, ochi care se uitau la ea direct, cu o politicoasă şi impersonală curiozitate.

— Trebuie să ştii ceva, spuse Cherryl, cu vocea dură şi sigură, ca să nu mai fie niciun fel de prefăcătorie. Nu voi încerca să fac pe cumnata dulce. Ştiu ce i-ai făcut lui Jim şi cum l-ai făcut să se simtă mizerabil toată viaţa lui. Îl voi proteja de tine. O să te pun la locul tău. *Eu sunt* doamna Taggart. Acum eu sunt femeia în familia aceasta.

— Asta e foarte bine, a spus Dagny, eu sunt bărbatul.

Cherryl a privit-o îndepărtându-se şi s-a gândit că Jim avea dreptate: sora asta a lui era o făptură a răului care nu-i dăduse niciun răspuns, nicio confirmare, nicio emoţie de orice fel, decât o idee despre ceva care părea să fie un amuzament indiferent şi mirat.

Rearden stătea lângă Lillian şi o urma peste tot. Ea îşi dorise să fie văzută cu soţul ei; el se adapta. Nu ştia dacă se uita cineva la el sau nu; nu era conştient de nimeni altcineva din jurul lui decât de persoana pe care nu-şi permitea să o vadă.

Imaginea care încă îi stăruia în minte era momentul în care intrase în încăpere cu Lillian şi a văzut-o pe Dagny uitându-se la ei. S-a uitat direct la ea, pregătit să accepte orice privire pe care ochii ei ar fi aruncat-o. Oricare ar fi fost consecinţele pentru Lillian, el şi-ar fi mărturisit adulterul în public, acolo, în momentul ăla, mai degrabă

decât să săvârşească cumplita acţiune de a-i evita privirile lui Dagny, de a-şi ascunde faţa în mulţime, de a pretinde că nu ştie caracterul acţiunilor lui.

Dar nu fusese nicio privire. Ştia fiecare expresie de pe faţa lui Dagny; a ştiut că nu simţise niciun fel de şoc; nu văzuse nimic decât o seninătate desăvârşită. Privirea ei s-a mutat spre a lui de parcă înţelesese toată însemnătatea acestei întâlniri, dar uitându-se la el cum s-ar fi uitat la el oriunde, cum se uita la el în biroul lui sau în dormitorul ei. Lui îi părea că stă în faţa amândurora, la câţiva paşi distanţă, afişându-se în faţa lor la fel de simplu şi deschis cum rochia gri îi punea-n lumină corpul.

S-a înclinat în faţa lor, mişcarea galantă a capului ei era pentru amândoi. Cum merge un om, pas cu pas, încercând să nu se gândească la întinderea copleşitoare a drumului, aşa a mers şi el, moment după moment, fără să-i rămână nimic întipărit în minte. A auzit fragmente din râsul încântat al lui Lillian şi o notă de satisfacţie în vocea ei.

După o vreme, a observat femeile din jurul lui; toate păreau să se asemene lui Lillian, cu aceeaşi expresie dichisită, calmă, cu sprâncene subţiri, arcuite, şi cu ochii îngheţaţi într-un amuzament imobil. A observat că încercau să flirteze cu el şi că Lillian le privea ca şi cum se bucura de încercările lor fără speranţă. Asta, atunci – s-a gândit – era fericirea superficialităţii femeieşti pe care l-a implorat să i-o dea, acestea nu erau standardele după care trăia el, dar pe care trebuia să le ia în considerare. A apelat la un grup de bărbaţi ca să poată evada.

Nu putea să găsească nicio propoziţie validă în conversaţia bărbaţilor; orice subiect despre care părea că vorbesc aproape niciodată nu părea să fie chiar subiectul despre care vorbeau. A ascultat ca un străin care recunoştea câteva dintre cuvinte, dar care niciodată nu putea să le lege în propoziţii. Un tânăr, cu o expresie de alcoolic nesimţit, s-a clătinat pe picioare pe lângă grup şi a pufnit, chicotind:

— Ţi-ai învăţat lecţia, Rearden?

Nu ştia la ce se referea tânărul; toată lumea părea să ştie; priveau şocaţi şi bucuroşi în secret.

Lillian s-a îndepărtat de el, de parcă îl lăsa să înţeleagă că nu insista să fie la propriu însoţită. El s-a retras într-un colţ al camerei unde nimeni nu vedea şi nici nu putea să observe încotro căuta cu privirea. Apoi şi-a îngăduit s-o privească pe Dagny.

S-a uitat la rochia ei gri, la mişcarea rochiei fine atunci când mergea, la cutele care se iveau din când în când pe rochie, la umbre şi la lumină. O vedea ca pe un fum gri-albăstrui care apărea pentru o secundă în formă de curbă prelungă, care se înclina înspre genunchiul ei şi înapoi spre vârful sandalei. Ştia fiecare nuanţă pe care ar căpăta-

o lumina dacă fumul ar dispărea.

A simţit o durere cruntă şi de nepătruns: era gelozie faţă de fiecare bărbat care vorbea cu ea. Niciodată nu o mai simţise; dar o simţea aici, unde toată lumea avea dreptul să o abordeze, mai puţin el.

Apoi, de parcă un singur glonţ primit pe neaşteptate a făcut să-i explodeze creierul şi a dus la o schimbare de perspectivă, s-a simţit uimit de ce făcea şi de ce. A lăsat în urmă, pentru o fracţiune de secundă, tot ce trăise şi tot ce învăţase în trecut; toate principiile şi toate problemele, întreaga durere i se ştersese, ştia doar – de la o mare distanţă clarificatoare – că omul există pentru a-şi atinge toate dorinţele şi se întreba de ce stă acolo, se întreba cine are dreptul să-i ceară să piardă măcar şi o singură oră de nerecuperat din viaţă, când singura dorinţă a lui era să se agaţe de silueta în gri şi să o ţină în braţe pentru tot timpul care îi mai rămăsese.

În momentul următor, a simţit că-l străbate un fior şi că simţurile îi revin. A simţit mişcarea strânsă şi dezgustătoare a buzelor, împreunate într-un simbol al cuvintelor: „Ai făcut un contract odată, acum ţine-te de el”. Şi apoi s-a gândit brusc că, în afaceri, tribunalul nu recunoştea un contract în care nicio răsplată de valoare nu fusese dată de una dintre cele două părţi către cealaltă. S-a întrebat ce l-a făcut să se gândească la asta. Gândul i se părea irelevant. Nu a mai continuat.

James Taggart o văzuse pe Lillian Rearden venind nonşalantă către el într-un moment când avusese şansa să rămână singur într-un colţ întunecat dintre un palmier în ghiveci şi o fereastră. S-a oprit şi a aşteptat-o să se apropie. Nu putea să-şi dea seama care este motivul ei, dar asta era maniera care însemna, în codul pe care-l înţelesese el, că mai bine ar asculta-o.

— Îţi place darul meu de nuntă, Jim? a întrebat ea, râzând la privirea lui stânjenită. Nu, nu încerca să recapitulezi lista de lucruri din apartament, întrebându-te care naiba era. Nu este în apartamentul tău, este chiar aici şi nu este un dar material, dragă.

A văzut aluzia din zâmbetul ei, privirea percepută printre prietenii lui ca o invitaţie de a împărtăşi o victorie secretă; era privirea care spune nu că gândeşti mai multe decât altcineva, ci că eşti mai inteligent. A răspuns precaut, cu un zâmbet plăcut:

— Prezenţa ta e cel mai frumos cadou.

— Prezenţa *mea*, Jim?

Trăsăturile feţei lui au rămas îngheţate un moment. Ştia la ce se referea, dar nu se aşteptase la asta.

Ea i-a zâmbit larg:

— Ştim amândoi a cui prezenţă este cea mai preţioasă pentru tine în seara asta – şi cea mai neaşteptată. Nu te-ai gândit să-mi mulţumeşti pentru asta? Sunt surprinsă. Credeam că ai un dar de a

recunoaşte potenţialii prieteni.

Nu putea să dea pe faţă; şi-a păstrat cu grijă vocea indiferentă:

— Nu ţi-am apreciat prietenia aşa cum trebuie, Lillian?

— Of, of, dragă, ştii despre ce vorbesc. Nu te aşteptai să vină, doar nu credeai că i-e frică de tine, nu? Dar să-i faci pe ceilalţi să creadă că-i este – asta este un avantaj de nepreţuit, nu-i aşa?

— Sunt… surprins, Lillian.

— Nu ar trebui să spui „impresionat”? Musafirii tăi sunt. Practic, pot să aud ce gândesc. Majoritatea gândesc: „Dacă trebuie să ajungă la o înţelegere cu Jim Taggart, mai bine ne-am conforma”. Şi alţi câţiva gândesc: „Dacă îi e frică, vom reuşi mult mai mult”. Asta e exact cum ai vrut, bineînţeles – şi nu m-aş gândi să-ţi distrug triumful –, dar tu şi cu mine suntem singurii care ştiu că nu ai realizat asta de unul singur.

Nici măcar nu a zâmbit; a întrebat cu faţa lipsită de expresie, cu vocea calmă şi cu o urmă de cruzime atent măsurată:

— Unde baţi?

Ea a râs:

— În mare parte, cam unde baţi şi tu, Jim. Dar, practic vorbind, nicăieri. Este doar o favoare pe care ţi-am făcut-o, nu am nevoie de nimic în schimb. Nu te îngrijora, nu am niciun interes deosebit, nu umblu după nicio directivă anume scoasă de la domnul Mouch, nici măcar după o tiară de diamante de la tine nu umblu. Decât dacă, desigur, este o tiară de natură nematerială, aşa cum ar fi aprecierea ta.

S-a uitat ţintă la ea pentru prima dată, ochii lui s-au îngustat, faţa lui s-a destins în aceeaşi încercare de zâmbet pe care o afişa şi ea, sugerând expresia care pentru amândoi însemna că se simţeau ca acasă unul cu celălalt: dispreţ.

— Ştii că mereu te-am admirat, Lillian, eşti una dintre femeile cu adevărat deosebite.

— Sunt conştientă de asta.

Sarcasmul ei acoperea subtil, ca o pojghiţă de lac întăritor, tonul fin al vocii.

O studia atent:

— Te rog să mă ierţi dacă o să cred că vreo curiozitate ca asta este permisă între prieteni, a spus, iar tonul vocii era necruţător. Mă întreb din ce unghi priveşti posibilitatea unor anumite încărcături financiare – sau pierderi – care să-ţi afecteze interesele personale.

Ea a ridicat din umeri:

— Din unghiul unei femei casnice, dragule. Dacă ai avea cel mai puternic cal din lume, l-ai ţine în frâu, mergând la pas, ca să te poţi simţi tu confortabil, chiar dacă asta ar însemna să abuzezi de întreaga lui capacitate, chiar dacă n-o să vezi viteza lui cea mai mare, iar toată forţa lui ar fi irosită. Ai face-o pentru că, dacă ai lăsa calul să meargă

în cea mai mare viteză, te-ar arunca de pe el într-o clipită. Totuşi, aspectele financiare nu sunt grijile mele cele mai mari – nici ale tale, Jim.

— Chiar te-am subestimat, a spus încetişor.

— Da, dar asta e o greşeală pe care vreau să te ajut să o îndreptţi. Ştiu ce fel de necaz reprezintă *el* pentru tine. Ştiu de ce îţi este frică de el, dar nu ai niciun motiv întemeiat să-ţi fie. Dar… ei bine, eşti implicat în afaceri şi în politică, aşa că o să încerc s-o spun pe limba ta. Un om de afaceri spune că el poate să furnizeze bunuri, iar un agent electoral spune că el poate să furnizeze voturi, nu-i aşa? Atunci, ce voiam eu să ştii este că pot să-l furnizeze pe *el*, oricând vreau. Poţi să te comporţi ca atare.

În limbajul pe care îl foloseau prietenii lui, să dezvălui orice parte din tine era echivalentul gestului de a oferi o armă unui inamic, însă el şi-a pus semnătura pe confesiune şi a egalat-o când a rostit:

— Aş vrea să fi fost atât de dibaci şi în ce o priveşte pe soră-mea.

Ea s-a uitat la el fără vreo urmă de surpriză; cuvintele i s-au părut sugestive.

— Da, *asta-i* o problemă dificilă. Niciun punct vulnerabil? Nicio slăbiciune?

— Niciuna.

— Nicio aventură?

— Dumnezeule, nu!

Lillian a ridicat din umeri, în semn că voia să schimbe subiectul; Dagny Taggart era o persoană la care nu se sinchisea să se oprească.

— Cred că o să te las, ca să poţi vorbi puţin cu Balph Eubank, a spus, arată puţin îngrijorat pentru că nu te-ai uitat la el toată seara şi se întreabă dacă literatura va fi lăsată fără niciun sprijin la curtea de justiţie.

— Lillian, eşti minunată! a spus destul de spontan.

Ea a râs:

— Asta, dragul meu, este tiara nematerială pe care am vrut-o.

O frântură de zâmbet îi persista încă pe chip în timp ce trecea prin mulţime, un zâmbet fluid, care se îndrepta lin înspre privirea tensionată şi plictisită pe care o aveau toate feţele din cameră. Se mişca haotic, bucurându-se de sentimentul că este privită, de rochia ei de satin, de culoare cojii de ou, care strălucea ca o glazură albă când trupul ei înalt se mişca.

Scânteia verde-albastră a fost cea care i-a captat atenţia. A strălucit pentru o secundă în bătaia luminii, pe încheietura unui braţ subţire şi dezgolit. A văzut apoi corpul suplu, rochia gri, umerii fragili şi dezbrăcaţi. S-a oprit. S-a uitat la brăţară, încruntându-se.

Dagny s-a întors atunci când a abordat-o. Printre numeroasele lucruri care o iritau pe Lillian, politeţea impersonală de pe faţa lui

Dagny o irita cel mai tare.

— Ce credeţi despre căsnicia fratelui dumneavoastră, domnişoară Taggart? a întrebat-o nepăsătoare, zâmbind.

— Nu cred nimic.

— Vreţi să spuneţi că nu merită nicio opinie?

— Dacă vreţi să vorbiţi concret, da, la asta mă refer.

— O, dar dumneata nu vezi nimic semnificativ în asta?

— Nu.

— Nu crezi că o persoană ca mireasa fratelui tău merită puţin interes?

— Nu.

— Vă invidiez, domnişoară Taggart, vă invidiez imparţialitatea olimpiană. Este, cred eu, secretul pentru care muritorii de rând nici nu speră măcar să vă egaleze succesul în domeniul afacerilor. Sunt cu ochii în patru, măcar ca să-şi mărească slaba capacitate de a realiza ceva remarcabil în alte domenii.

— Despre ce realizări vorbim?

— Nu apreciaţi deloc femeile care susţin performanţe neobişnuite de cucerire, nu în domeniul industrial, ci în cel uman.

— Nu cred că există un cuvânt precum cucerire în domeniul uman.

— O, dar ia în considerare, spre exemplu, cât de multă muncă ar trebui să depună celelalte femei dacă munca ar fi singurul mijloc disponibil pentru ele să realizeze ce a realizat fata asta prin intermediul fratelui dumitale.

— Nu cred că ştie exact ce a obţinut, de fapt.

Rearden le-a zărit împreună. S-a apropiat. Simţea că trebuie să o audă, indiferent de consecinţe. S-a oprit în linişte lângă ele. Nu ştia dacă Lillian era conştientă de prezenţa lui, dar ştia că Dagny era.

— Arătaţi puţină generozitate faţă de ea, domnişoară Taggart, a spus Lillian. Măcar generozitatea de a-i acorda atenţie. Nu trebuie să dispreţuiţi femeile care nu posedă talentul dumneavoastră cu adevărat ieşit din comun, dar care îşi exersează propriile înzestrări. Natura echilibrează mereu darurile şi le compensează, nu credeţi?

— Nu sunt sigură că vă înţeleg.

— O, sunt sigură că nu vreţi să fiu mai explicită!

— Bineînţeles că vreau.

Lillian a dat nervoasă din umeri; printre femeile care îi erau prietene, ar fi fost înţeleasă şi oprită cu mult timp în urmă; dar ea era un adversar nou, o femeie care nu îngăduia să fie rănită. Nu s-a obosit să vorbească mai clar, dar îl vedea pe Rearden uitându-se la ea. A zâmbit şi a spus:

— Luaţi-o în seamă pe cumnata dumneavoastră, domnişoară Taggart. Ce şansă ar fi avut să se facă remarcată în lume? Absolut niciuna, după standardele dumneavoastră precise. Nu ar fi putut să

aibă, în afaceri, o carieră încununată de succes. Nu posedă inteligenţa dumneavoastră neobişnuită. Şi, pe lângă asta, bărbaţii ar fi făcut ca totul să devină imposibil. Ar fi găsit-o mult prea atrăgătoare. Aşa că a profitat de avantajul că bărbaţii au standarde care, din nefericire, nu sunt la fel de înalte ca ale dumneavoastră. A apelat la însuşiri pe care sunt sigură că dumneavoastră le urâţi. Niciodată nu v-aţi obosit să concuraţi cu noi, femeile de o calitate inferioară, în singurul domeniu comun al ambiţiilor noastre: dorinţa de a căpăta o forţă mai mare decât cea a bărbaţilor.

— Dacă o numiţi forţă, doamnă Rearden, atunci, nu, nu m-am obosit.

S-a întors să plece, dar vocea lui Lillian a oprit-o:

— Mi-ar plăcea să cred că sunteţi perfect conştientă, domnişoară Taggart, şi lipsită de slăbiciuni umane. Mi-ar plăcea să cred că nu aţi simţit niciodată dorinţa să flataţi sau să jigniţi pe nimeni. Dar văd că te aşteptai ca eu şi Henry să fim aici în seara asta.

— Nu, nu pot să spun că mă aşteptam, nu văzusem lista de invitaţi ai fratelui meu.

— Atunci de ce purtaţi brăţara aceea?

Ochii lui Dagny s-au fixat intenţionat în ochii lui Lillian.

— Mereu o port.

— Nu credeţi că gluma merge prea departe?

— Nu a fost niciodată o glumă, doamnă Rearden.

— O să mă înţelegeţi dacă spun că mi-ar plăcea să-mi daţi brăţara înapoi.

— Vă înţeleg, dar n-o să v-o înapoiez.

Lillian a lăsat să se scurgă o clipă, parcă pentru a le lăsa pe amândouă să recunoască sensul acestei tăceri. Pentru o singură dată, i-a susţinut privirea fără să zâmbească.

— Ce vă aşteptaţi să cred, domnişoară Taggart?

— Orice doriţi.

— Care este motivul dumneavoastră?

— Ştiaţi motivul meu când mi-aţi dat brăţara.

Lillian s-a uitat la Rearden. Pe faţa lui nu era nicio expresie; nu văzuse nicio reacţie, nicio urmă de intenţie să o ajute sau să o oprească, nimic altceva decât o atenţie care o făcea să se simtă de parcă ar fi stat sub lumina reflectoarelor.

Zâmbetul îi revenise, ca un scut protector, un zâmbet distrat şi ocrotitor, menit să schimbe subiectul într-o problemă de recepţie oficială.

— Sunt sigură, domnişoară Taggart, că v-aţi dat seama că e un gest cu adevărat deplasat.

— Nu.

— Dar sigur ştiţi că vă asumaţi un risc meschin şi primejdios.

— Nu.

— Nu luaţi în calcul posibilitatea de a fi… prost înţeleasă?

— Nu.

Lillian a clătinat din cap zâmbind în semn de reproş.

— Domnişoară Taggart, nu credeţi că acesta este un caz în care nimeni nu-şi permite să tolereze o teorie abstractă, ci trebuie să ia în considerare şi realitatea factuală?

Dagny nu voia să zâmbească.

— Nu am înţeles niciodată ce ar putea să însemne o astfel de afirmaţie.

— Adică atitudinea dumneavoastră s-ar putea să fie prea idealistă, cum sunt şi sigură că este, dar, din păcate, majoritatea oamenilor nu vă împărtăşesc starea de spirit şi vă vor interpreta greşit gestul – şi în felul în care vă dezgustă cel mai profund.

— Atunci responsabilitatea şi riscul vor fi ale lor, nu ale mele.

— Vă admir… Nu, nu ar trebui să-i spun inocenţă, ar trebui s-o numesc „puritate”? Nu v-aţi gândit niciodată la asta, sunt sigură, dar viaţa nu e la fel de dreaptă şi logică precum… o cale ferată. Este păcat, dar este posibil ca intenţiile dumneavoastră elevate să-i facă pe oameni să suspecteze lucruri pe care… pe care sunt sigură că dumneavoastră le cunoaşteţi ca fiind de natură sordidă şi scandaloasă.

Dagny se uita ţintă la ea.

— Nu cred.

— Dar nu puteţi ignora această posibilitate.

— Ba da.

Dagny s-a întors să plece.

— O, dar oare v-aţi dori să ieşiţi dintr-o discuţie dacă nu aţi avea nimic de ascuns? Dagny s-a oprit. Şi dacă marele – şi necugetatul – dumneavoastră curaj vă permite să vă aruncaţi reputaţia în joc, ar trebui să ignoraţi pericolul la care îl expuneţi pe domnul Rearden?

Dagny întrebă încetişor:

— Care este pericolul pentru domnul Rearden?

— Sunt sigură că mă înţelegeţi.

— Nu vă înţeleg.

— O, dar nu este necesar să fiu mai clară de atât.

— Ba da, dacă doriţi să continuăm această discuţie.

Ochii lui Lillian s-au mutat spre chipul lui Rearden, căutând un indiciu care s-o ajute să decidă dacă să continue sau să se oprească. N-a ajutat-o.

— Domnişoară Taggart, a spus, nu vă sunt egală din punctul de vedere al filosofiei de viaţă. Sunt doar o soţie obişnuită. Vă rog să-mi daţi brăţara dacă nu doriţi să cred ce s-ar putea să cred şi ce nu aţi vrea să spun.

— Doamnă Rearden, aţi ales locul şi strategia aceasta ca să-mi sugeraţi că mă culc cu soţul dumneavoastră?

— Sigur că nu!

Strigătul a fost prompt; suna a panică şi a reflex automat, ca smucitura mâinii unui hoţ de buzunare prins în flagrant. A adăugat, cu un chicotit nervos şi emoţionat, pe un ton sarcastic şi sincer, care mărturisea acceptarea neutră a înseşi opiniei ei.

— Asta ar fi posibilitatea cea mai puţin plauzibilă din imaginaţia mea.

— Atunci vrei, te rog, să-ţi ceri scuze de la domnişoara Taggart? a întrebat Rearden.

Dagny şi-a ţinut respiraţia, lăsând să-i scape doar slabul ecou al unei răsuflări întretăiate. Amândouă s-au întors înspre el. Lillian nu a remarcat nimic pe faţa lui; Dagny a văzut un chin intens.

— Nu este necesar, Hank, a spus.

— Este, pentru mine, a răspuns cu răceală, fără să se uite la ea, se uita la Lillian ca şi cum i-ar fi dat un ordin care nu putea fi pus în discuţie.

Lillian i-a studiat faţa uşor surprinsă, dar fără anxietate sau ură, ca o persoană care se confruntă cu o încurcătură care nu înseamnă nimic.

— Dar sigur că da, a spus ea din complezenţă, vocea fiindu-i din nou fină şi încrezătoare. Vă rog să-mi acceptaţi scuzele, domnişoară Taggart, dacă v-am dat impresia că suspectez că ar exista o relaţie pe care eu o consider improbabilă pentru dumneavoastră şi, din câte ştiu eu, imposibilă pentru soţul meu.

S-a întors şi a plecat indiferentă, lăsându-i împreună, având parcă intenţia să-şi demonstreze ipoteza.

Dagny a rămas nemişcată, cu ochii închişi; se gândea la noaptea în care Lillian îi dăduse brăţara. El îi luase întâi soţiei lui partea, iar acum, pe a ei. Dintre toţi trei, ea era singura care înţelesese pe deplin ce însemna asta.

— Oricât de rău ar fi ce doreşti să-mi spui, spune-mi, vei avea dreptate.

Ea l-a auzit şi a deschis ochii. Se uita la ea cu răceală, cu o faţă aspră, şi nu lăsa niciun semn de durere sau de justificare care să-i sugereze că ar vrea să fie iertat.

— Dragul meu, nu te chinui aşa, a spus ea, ştiam că eşti căsătorit. Niciodată nu am încercat să fac abstracţie de asta. Nu mă simt rănită acum.

Primul ei cuvânt fusese cea mai violentă dintre cele câteva lovituri pe care le simţise: niciodată nu mai folosise cuvântul acela. Niciodată nu mai auzise acelaşi ton tandru. Niciodată nu a mai vorbit despre căsnicia lui în intimitatea întâlnirilor şi, totuşi, a vorbit despre asta,

aici şi acum, cu o simplitate lipsită de orice cazną.

I-a văzut furia de pe faţă – se străduia să facă faţă compasiunii –, privirea prin care-i spunea, plin de dispreţ, că nu se arătase chinuit şi că nici nu avea nevoie de ajutor, apoi privirea care-i spunea că-şi dăduse seama că ea îi cunoştea trăsăturile la fel de bine cum i le cunoştea pe ale ei, a închis apoi ochii, şi-a înclinat puţin capul şi a spus foarte încet:

— Mulţumesc.

Ea a zâmbit şi s-a îndepărtat.

James Taggart ţinea în mână o cupă de şampanie goală şi se uita la gesturile precipitate cu care Balph Eubank îi făcea semn ospătarului, ca şi cum ospătarul s-ar fi făcut vinovat de o eroare de neiertat. Apoi Eubank şi-a dus propoziţia la bun sfârşit:

— ...dar *dumneavoastră*, domnule Taggart, veţi şti că un om care trăieşte la un nivel mai înalt nu poate fi înţeles sau apreciat. Este o bătălie deznădăjduită să încerci să obţii un sprijin pentru literatură într-o lume condusă de oamenii de afaceri. Nu sunt altceva decât nişte oameni de rând, arţăgoşi sau sălbatici prădători ca Rearden.

— Jim, spuse Bertram Scudder, lovindu-l peste umăr, cel mai bun compliment pe care pot să ţi-l fac este că *nu* eşti un om de afaceri de-adevăratelea.

— Eşti om de cultură, Jim, spuse dr. Pritchett, nu eşti un fost miner, ca Rearden. Nu trebuie să-ţi explic că Washingtonul are o nevoie de ajutor fundamentală ca să obţină cea mai bună educaţie.

— Chiar v-a plăcut ultimul meu roman, domnule Taggart? îl tot întreba Balph Eubank. *Chiar* v-a plăcut?

Orren Boyle s-a uitat la grup şi a trecut de partea cealaltă a camerei, dar nu s-a oprit. O privire era destul ca să-şi dea seama de natura problemelor care se discutau acolo. Foarte bine, s-a gândit, trebuie să negociezi cumva. Ştia, dar nu se obosea să menţioneze ce era supus negocierii.

— Ne aflăm la apusul unei noi ere, a spus James Taggart peste gura cupei de şampanie. Destrămăm tirania vicioasă a puterii economice. Vom elibera oamenii de sub conducerea dolarului. Vom elibera scopurile spirituale ca ele să nu mai depindă direct de posesorii de bunuri materiale. Ne vom elibera cultura de vânătorii de profituri care o înăbuşă. Vom construi o societate dedicată unor idealuri mai puternice şi vom înlocui aristocraţia banului cu...

— Aristocraţia influenţei, a spus o voce din spatele grupului.

S-au întors într-acolo. Bărbatul care stătea cu faţa la ei era Francisco d'Anconia.

Faţa lui părea arsă de un soare fierbinte, iar ochii lui erau de aceeaşi culoare ca cerul din ziua în care îşi primise bronzul. Zâmbetul lui sugera o dimineaţă de vară. Felul în care îşi purta hainele elegante

făcea restul mulţimii să pară că se măscărea în costume de împrumut.

— Care este problema? a întrebat el în tăcerea care se instalase. Am spus eu că e cineva aici care să nu ştie?

— Cum ai ajuns aici? a fost primul lucru pe care a putut să-l rostească James Taggart.

— Cu avionul până la Newark, cu taxiul de acolo, apoi cu liftul de la apartamentul meu, aflat cu 53 de etaje mai sus.

— Nu mă refeream… Asta e, ce voiam eu să spun e că…

— Nu fi aşa de surprins, James. Dacă aterizez la New York şi aflu că e o petrecere, nu aş rata-o pentru nimic în lume, nu-i aşa? Întotdeauna ai spus că nu sunt nimic altceva decât un petrecăreţ.

Grupul se uita ţintă la ei.

— Sunt încântat să te văd aici, desigur, a spus Taggart precaut, apoi a adăugat beligerant, ca să contrabalanseze, dar dacă crezi că vei…

Francisco nu accepta să se lase ameninţat; n-a lăsat ca propoziţia lui Taggart să ajungă la capăt şi a întrebat politicos:

— Dacă cred că ce?

— Înţelegi foarte bine.

— Da, înţeleg. Vrei să-ţi spun ce cred?

— Nu e cel mai bun moment pentru…

— Cred că ar trebui să mă prezinţi soţiei tale, James. Nu ai fost niciodată un individ foarte manierat, îţi pierdeai mereu uzanţele în situaţii-limită şi atunci este cel mai mult nevoie de ele.

Întorcându-se să-l conducă spre Cherryl, Taggart a prins sunetul subtil care a venit de la Bertram Scudder; era un chicotit abia perceptibil. Taggart ştia că bărbaţii care-i sărutaseră picioarele cu numai o clipă în urmă şi a căror ură pentru Francisco d'Anconia era, probabil, mai mare decât a lui se bucurau oricum de spectacol. Implicaţiile acestei probleme erau printre lucrurile pe care nu se obosea să le amintească.

Francisco a făcut o plecăciune în faţa lui Cherryl şi le-a urat toate cele bune, de parcă ar fi fost mireasa unui moştenitor al tronului. Uitându-se agitat în jurul lui, Taggart a simţit o uşurare şi un acces de resentimente de nedescris, care, dacă era să fie decantate, i-ar fi spus că-şi dorea ca ocazia să merite cu adevărat grandoarea pe care felul de a fi al lui Francisco, pentru o clipă, i-a dat-o.

Îi era frică să rămână lângă Francisco, dar îi era frică şi să-l lase la voia întâmplării printre oaspeţi. S-a dat câţiva paşi înapoi, dar Francisco l-a urmărit, zâmbind.

— Doar nu crezi că mi-aş fi permis să ratez tocmai nunta ta, James, eşti prietenul meu din copilărie şi eşti cel mai important acţionar.

— *Ce?* l-a întrebat Taggart cu răsuflarea întretăiată şi regretându-şi slăbiciunea: sunetele îi dădeau de gol panica.

Francisco nu părea să o ia în seamă; a spus, jovial şi inocent:

— O, dar bineînţeles că ştiu. Îl cunosc pe nătărăul din spatele nătărăului din spatele fiecărui nume de pe lista de acţionari ai d'Anconia Copper. Este surprinzător câţi oameni cu numele de Smith şi Gomez sunt suficient de bogaţi încât să deţină părţi importante din cele mai bogate corporaţii din lume, aşa că nu mă poţi învinui că am fost curios să văd ce persoane distinse am, de fapt, printre acţionarii mei minoritari. Se pare că sunt destul de popular să am o colecţie impresionantă de persoane publice din toată lumea: chiar şi din Republicile Populare, unde ai crede că nu mai există bani deloc.

Taggart a spus rece, încruntându-se:

— Sunt multe motive – care ţin toate de afaceri – pentru care este uneori recomandat să nu faci investiţii directe.

— Un motiv ar fi acela că niciun om nu vrea ca ceilalţi să ştie că este bogat. Altul este că nu vrea ca ei să ştie cum a reuşit.

— Nu ştiu la ce te referi sau ce ai de obiectat.

— O, dar nu obiectez deloc. Apreciez. Mulţi investitori mari – cei de modă veche – m-au eliminat după povestea de la minele San-Sebastián. I-a speriat. Dar cei deschişi la minte au avut mai multă încredere în mine şi s-au purtat ca şi cum nu şi-o vor pierde niciodată. Nu-ţi pot spune cât de mult apreciez.

Taggart îşi dorea ca Francisco să nu mai vorbească atât de tare; voia ca oamenii să nu se mai strângă în jurul lor.

— Ai procedat cum nu se putea mai bine, a spus, pe tonul sigur al unui compliment de om de afaceri.

— Da, nu-i aşa? E remarcabil felul în care au crescut acţiunile d'Anconia Copper în ultimul an. Dar eu nu cred că ar trebui să fiu prea plin de sine din punctul ăsta de vedere, nu prea mai există rivalitate pe lume, nu prea mai există niciun loc în care să-ţi investeşti banii, dacă se întâmplă ca unul să se îmbogăţească repede, iar aici intervine d'Anconia Copper, cea mai veche companie de pe Pământ, cea care a reprezentat, vreme de secole, cel mai sigur plasament. Doar gândeşte-te la câte a reuşit să facă faţă în toţi anii ăştia. Deci, dacă voi aţi decis că este cel mai bun loc pentru banii voştri ascunşi, că nu poate fi întrecut de o altă investiţie, că numai cineva cu totul ieşit din comun ar putea să distrugă d'Anconia Copper, atunci aveţi pe de-a-ntregul dreptate.

— Am auzit că ai început să-ţi iei responsabilităţile în serios şi că te-ai hotărât să preiei frâiele afacerilor, în sfârşit. Se aude că ai început să lucrezi din greu.

— O, a observat cineva asta? Investitorii de modă veche şi-au făcut un obicei din a spiona tot ce face preşedintele unei companii. Investitorilor moderni nu li se pare că ar fi o informaţie necesară. Nu cred că au fost vreodată interesaţi de ce fac eu.

Taggart a zâmbit.

— Se uită la banda de telegraf a schimbului de acţiuni. Asta spune totul, nu-i aşa?

— Da. Da, într-adevăr, în mare, da.

— Trebuie să-ţi spun c-ai cam lipsit de la petreceri în ultimul an. Rezultatele se văd în munca ta.

— Chiar aşa? Nu, nu încă.

— Presupun, spuse Taggart, pe tonul precaut al unei întrebări indirecte, că trebuie să mă simt flatat că ai ales să vii la petrecerea mea.

— O, dar trebuia să vin. Credeam că te aşteptai să vin.

— Nu, nu eram… Adică…

— Trebuia să te aştepţi să vin, James. Nunta ta se numără printre cele mai importante şi mai de vază evenimente, unde victimele vin să-ţi arate cât de uşor este să le distrugi, iar prădătorii fac pacte de prietenie eternă, care durează trei luni. Nu ştiu exact cărui grup îi aparţin, dar a trebuit să vin şi să mă număr printre ei, nu?

— Ce naiba tot spui acolo? a urlat Taggart furios, remarcând tensiunea de pe feţele celor din jur.

— Ai grijă, James. Dacă încerci să pretinzi că nu mă înţelegi, o să fac să-ţi fie şi mai limpede.

— Dacă crezi că se cade să rosteşti astfel de…

— Mi se pare amuzant. A fost o perioadă în care îmi era teamă ca nu cumva cineva să dezvăluie vreun secret care nu era cunoscut de amicii lui. Astăzi le e teamă ca nu cumva să se spună ceva cunoscut de toată lumea. V-aţi gândit voi, ăştia practici, că asta e tot ce trebuie ca să distrugeţi toată această structură complexă, cu toate legile şi cu toate armele voastre, doar că vă trebuie ca cineva să vă spună exact de ce natură sunt lucrurile pe care le faceţi?

— Dacă tu crezi că se cade să vii la o nuntă pentru a insulta gazda…

— James, am venit aici ca să-ţi mulţumesc.

— Să-mi mulţumeşti?

— Bineînţeles. Mi-aţi făcut un mare favor, tu şi băieţii tăi din Washington, şi băieţii din Santiago. Mă întreb doar de ce niciunul dintre voi nu s-a obosit să mă informeze. Directivele pe care le-a dat cineva acum câteva luni scot dincolo de graniţele ţării întreaga industrie a cuprului. Şi rezultatul e că, brusc, ţara trebuie să importe cantităţi mai mari de cupru. Şi unde altundeva în lume a mai rămas cupru dacă nu la d’Anconia Copper? Deci, vezi tu, am un motiv solid să fiu recunoscător.

— Te asigur că nu am avut nimic de a face cu asta, a spus Taggart grăbit, şi, pe lângă asta, tacticile economice vitale din ţară nu au nicio legătură cu niciunul dintre motivele pe care le sugerezi.

— Ştiu că este vorba despre oameni hotărâţi, James... Ştiu că afacerea pe care au început-o cu băieţii din Santiago, pentru că sunt de multă vreme pe statele de plată d'Anconia – nu, state de plată sunt cuvinte onorabile, ca să fiu mai exact, d'Anconia Copper le plăteşte poliţele de multă vreme – nu aşa le numesc gangsterii tăi? Băieţii noştri din Santiago le numesc taxe. Şi-au luat partea din fiecare tonă de cupru d'Anconia. Aşa că au un interes just să vadă că vând cât mai multe tone de cupru. Dar cu o lume care se transformă în Republici Populare, asta e singura ţară care a mai rămas în care oamenii nu sunt încă siliţi să sape după rădăcini prin pădure ca să se hrănească, aşa că astea sunt singurele tranzacţii de pe Pământ. Băieţii din Santiago au vrut să încolţească şi această piaţă de desfacere. Nu ştiu ce le-au oferit celor din Washington sau cine a schimbat ce şi cu cine, dar ştiu că tu te-ai băgat cumva în asta, pentru că deţii o parte considerabilă din capitalul d'Anconia Copper. Şi sigur că nu ţi-a displăcut asta: în dimineaţa aceea, acum patru luni, în a doua zi după ce directivele au fost emise, ai văzut doar ce salt semnificativ a făcut în bursele de valori d'Anconia Copper.

— Cine ţi-a dat ţie vreun motiv să ticluieşti o poveste atât de uimitoare?

— Nimeni. Nu ştiam nimic. Am văzut doar banda de telegraf din dimineaţa aia. Asta a făcut ca întreaga poveste să fie plauzibilă, nu-i aşa? Şi, pe lângă asta, băieţii din Santiago au introdus o nouă taxă pe cupru în săptămâna imediat următoare şi mi-au spus că nu ar fi trebuit să fiu deranjat, nu în urma creşterii bruşte a capitalului meu. Lucrau cu cele mai bune intenţii şi în favoarea mea, au spus. M-au întrebat de ce mi-ar păsa, coroborând cele două evenimente, doar eram mai bogat decât fusesem vreodată. Ce-i drept, eram.

— De ce ţii să-mi spui toate astea?

— De ce nu vrei să-ţi recunoşti meritul, James? Asta e contrar firii tale şi contrar tacticilor la care nu eşti tocmai un expert. Într-o vreme când oamenii existau nu prin drepturi, ci prin bunăvoinţă, nimeni nu refuza o persoană plină de recunoştinţă, iar omul încerca să prindă pe cât mai mulţi în capcana recunoştinţei. Nu vrei să mă numeri printre cei care-ţi sunt datori?

— Nu ştiu despre ce vorbeşti.

— Gândeşte-te de ce favoare uriaşă am beneficiat fără să depun vreun efort. Nu am fost consultat, nu am fost informat, nu s-a gândit nimeni la mine, totul a fost aranjat în absenţa mea, iar tot ce trebuie să fac acum este să produc cupru. Asta a fost o mare favoare, James, şi fii sigur că-ţi voi întoarce favoarea.

Francisco s-a întors brusc, fără să aştepte vreun răspuns, şi s-a îndepărtat. Taggart nu l-a urmat; a stat, gândindu-se că ar fi preferat orice încă unui minut de conversaţie.

Francisco s-a oprit când a ajuns în faţa lui Dagny. S-a uitat la ea tăcut pentru o secundă, fără să o salute, zâmbetul lui confirmând că ea fusese prima persoană pe care o văzuse şi prima persoană care-l văzuse la intrarea în sala de bal.

Dincolo de orice ezitare şi dincolo de orice avertisment care i-ar fi putut veni în minte, nu simţea altceva decât o încredere fericită, inexplicabilă. S-a simţit ca şi cum chipul lui în mijlocul mulţimii ar fi devenit un punct de o stabilitate indestructibilă. Dar, în momentul în care un început de zâmbet i-a sugerat cât de fericită era să-l vadă, a întrebat-o:

— Nu vrei să-mi vorbeşti despre realizarea incredibilă care s-a dovedit a fi linia John Galt?

Şi-a simţit buzele tremurând şi strângându-i-se deodată în timp ce răspundea:

— Îmi pare rău dacă se vede că încă pot fi rănită. Nu ar trebui să mă şocheze deloc faptul că ai ajuns în stadiul în care dispreţuieşti realizările.

— Da, nu-i aşa? Am dispreţuit linia aia atât de mult, încât nu am vrut să o văd ajungând în punctul în care a ajuns.

A prins privirea de pe chipul ei, plină de atenţie, privirea care ascundea un gând anume, gândul care se grăbea să treacă prin spărtura unui zid care indica o direcţie nouă. A privit-o un moment, de parcă ştia fiecare pas pe care-l va face de-a lungul drumului, apoi a chicotit şi a spus:

— Nu vrei să mă întrebi acum cine e John Galt?

— De ce aş vrea şi de ce acum?

— Nu-ţi aminteşti că l-ai provocat să vină şi să-ţi revendice calea ferată? Ei bine, a făcut-o.

A mers mai departe, fără să aştepte să vadă privirea din ochii ei, o privire care adunase furie, confuzie şi prima întrezărire vagă a unui semn de întrebare.

Muşchii propriei feţe îi spuneau lui Rearden ce reacţii avusese, de fapt, la sosirea lui Francisco: a observat că zâmbea şi că faţa lui se relaxase, pentru câteva minute, în liniştea şi confortul confuz ale unui zâmbet, în vreme ce îl urmărea prin mulţime pe Francisco d’Anconia.

Şi-a dat seama, pentru prima dată, după toate momentele pe jumătate înţelese, pe jumătate respinse, că se gândise mult la Francisco d’Anconia şi a alungat gândul acesta înainte să se transforme într-o dovadă în plus că-şi dorea tare mult să-l vadă din nou. În momentele de oboseală bruscă, la birou, când focurile cuptoarelor scădeau în lumina amurgului, în întunericul drumului de ţară înspre casă, în liniştea nopţilor fără somn, se trezea gândindu-se la singurul om care a părut cândva să fie portavocea lui. A alungat această amintire spunându-şi: „Dar e mai rău decât toţi ceilalţi luaţi la

un loc!”, şi, în acelaşi timp, era sigur că tot ce spusese nu era adevărat şi era totuşi incapabil să precizeze care era motivul real al acestei certitudini. S-a trezit că cerceta ziarele să vadă dacă Francisco d’Anconia s-a întors în New York – şi a aruncat ziarele la o parte, întrebându-se furios: „Şi dacă s-a întors? Te-ai duce să-l urmăreşti prin cluburi de noapte şi pe la cocktailuri? Ce vrei de la el?”

Asta era tot ce voia de la el, s-a gândit în momentul în care s-a pomenit zâmbind fiindcă l-a zărit pe Francisco în mulţime, acest sentiment straniu în care se găseau şi curiozitate, şi amuzament, şi speranţă.

Francisco nu părea să-l fi observat. Rearden a rămas pe loc ţinându-şi în frâu impulsul de a se apropia; nu, mai ales după conversaţia pe care am avut-o, s-a gândit, pentru ce? ce i-aş putea spune? Şi apoi, simţind din nou acelaşi lucru care-l făcuse mai devreme să zâmbească şi să nu-şi mai facă griji, certitudinea că proceda bine, s-a trezit plimbându-se de-a lungul sălii de bal către grupul care-l înconjura pe Francisco d’Anconia.

S-a întrebat, privindu-i, de ce erau atât de atraşi oamenii ăştia de Francisco, de ce au ales să-l ţină prizonier în cercul acela strâmt când ranchiuna pe care i-o purtau era atât de evidentă în chiar zâmbetele lor. Pe chipurile lor se putea intui urma unei căutături limpezi, nu de frică, ci de laşitate: o privire plină de furie. Francisco părea să fie îngrijorat, aşa cum stătea rezemat de marginea treptelor de marmură, pe jumătate înclinat, pe jumătate pe jos, pe scări, totuşi poziţia lui exprima o oarecare detaşare care se combina armonios cu sobrietatea hainelor şi-i dădea un aer de eleganţă superlativă.

Chipul lui era singurul din încăpere care părea lipsit de griji şi care arbora zâmbetul strălucitor pe care se cade să-l ai la o petrecere; ochii însă nu păreau să aibă nicio expresie anume, nicio urmă de veselie şi nici nu lăsau să se vadă, ca un semnal de avertizare, nimic altceva în afară de energia unei receptivităţi acutizate.

Rămas la marginea grupului, fără ca cineva să-l observe, Rearden a auzit o femeie, care purta cercei mari, cu diamante şi care avea o faţă nervoasă, care întreba încordată:

— Señor d’Anconia, încotro credeţi că se îndreaptă lumea?

— Către exact ce merită.

— O, ce crud!

— Nu credeţi că legea morală funcţionează cu adevărat, madame? a întrebat Francisco grav.

— Ba cred.

Rearden l-a auzit pe Bertram Scudder, dincolo de grup, spunându-i unei fete care scosese un icnet indignat:

— Nu-l lăsa să te supere. Ştii, banii sunt rădăcina tuturor relelor, iar ăsta-i produsul lor tipic.

Lui Rearden i-a trecut prin cap că Francisco n-ar fi putut să audă replica, dar l-a văzut întorcându-se înspre ei cu un zâmbet grav şi curtenitor.

— Deci crezi că banii sunt rădăcina tuturor relelor? i s-a adresat Francisco d'Anconia. Te-ai întrebat vreodată care este rădăcina banilor? Banii sunt un obiect de schimb, care nu poate exista dacă nu există bunuri produse şi oameni capabili să le producă. Banii sunt forma materială a principiului care spune că oamenii care îşi doresc să aibă de a face unul cu celălalt trebuie să aibă de a face cu schimbul şi să dea valoare în schimbul valorii. Banii nu sunt ustensila şmecherilor, care-ţi revendică produsul folosindu-se de lacrimi, ori cea a tâlharilor, care ţi-l iau cu de-a sila. Banii pot exista doar prin oamenii care produc. Asta consideri tu malefic?

Când accepţi bani pentru efortul făcut de tine, faci asta doar cu condiţia că-i vei oferi la schimb pentru produsul făcut prin efortul altora. Nu sunt şmecherii sau tâlharii cei care dau valoare banilor. Niciun ocean de lacrimi, nici toate armele din lume nu pot să transforme bucăţile alea de hârtie din portofelul tău în pâinea de care ai nevoie ca să supravieţuieşti a doua zi. Bucăţile alea de hârtie care ar fi trebuit să fie aur sunt o dovadă de onoare – dreptul tău asupra energiei pe care o produc oamenii. Portofelul tău este speranţa ta că, undeva, în lumea care te înconjoară, există oameni care-şi vor îndeplini obligaţiile legate de principiul moralităţii care este rădăcina banilor. Asta consideri tu malefic?

Te-ai uitat vreodată la sursa producţiei? Uită-te la un generator electric şi îndrăzneşte să-ţi spui că a fost creat de efortul fizic al unor brute fără creier. Încearcă să creşti o sămânţă de grâu fără ştiinţa pe care au lăsat-o cei care au descoperit asta. Încearcă să obţii hrană fără mişcare fizică – o să afli că mintea unui om e rădăcina tuturor bunurilor produse şi a tuturor bogăţiilor existente pe Pământ.

Dar spui că banii sunt făcuţi de cei puternici pe socoteala celor slabi? La ce putere te referi? Nu este puterea care vine din arme sau muşchi. Bogăţia este produsul unui om care gândeşte. Atunci banii sunt făcuţi de omul care inventează un motor în detrimentul celor care nu l-au inventat? Sunt banii făcuţi de cei inteligenţi în detrimentul celor proşti? De cei capabili în detrimentul celor incompetenţi? De cei ambiţioşi în detrimentul celor leneşi? Banii sunt făcuţi – înainte de a fi putut fi furaţi sau ascunşi – din efortul fiecărui om onest, fiecare în măsura posibilităţilor lui. Un om onest este unul care ştie că nu poate consuma mai mult decât a produs.

A face tranzacţii pe bani este codul oamenilor care dau dovadă de bunăvoinţă. Banii se bazează pe axioma că fiecare om este stăpânul minţii sale şi al efortului său. Banii nu dau nicio putere ca să prescrie valoarea efortului tău, mai puţin alegerea voluntară a celui care

doreşte să-ţi dea efortul lui în schimb. Banii îţi permit să obţii bunuri proprii prin muncă, de aceea au valoare pentru cei care cumpără bunurile, dar nu mai mult. Banii nu-ţi permit să faci nicio afacere în afara celor cu beneficii comune, aşa cum exprimă judecata limpede a celor care tranzacţionează. Banii îţi cer recunoaşterea faptului că oamenii trebuie să muncească pentru binele lor, nu pentru rău, pentru obţinerea lor, nu pentru pierdere, recunoaşterea faptului că ei nu sunt animale de povară, născute să ducă în spate mizeria ta, că trebuie să-i preţuieşti, nu să-i răneşti, că cea mai obişnuită legătură dintre oameni este nu tranzacţionarea durerilor, ci schimbul de *bunuri*. Banii îţi cer să vinzi nu o slăbiciune faţă de neputinţele oamenilor, ci talentul tău de a le înţelege motivele; cer să faci nu cea mai proastă investiţie, ci cea mai bună pe care o poţi face cu banii pe care-i ai. Iar când oamenii trăiesc din comerţ – unde raţiunea, nu forţa, este arbitrul suprem –, cel mai bun produs este cel care obţine cea mai bună performanţă, cel cu cea mai bună judecată şi cu cea mai mare capacitate, iar nivelul productivităţii unui om este echivalent cu nivelul recompensei. Aceasta este condiţia de a fi a celor a căror ustensilă şi simbol este banul. Asta consideri tu malefic?

Dar banii sunt doar unelte. Te vor duce oriunde doreşti, dar nu-ţi vor ţine loc de şofer. Îţi vor oferi mijloacele să-ţi satisfaci dorinţele, dar nu te vor alimenta cu dorinţe. Banii sunt năpasta oamenilor care încearcă să răstoarne legea cauzalităţii şi nenorocirea celor care încearcă să substituie raţiunea umană prin luarea în posesie a produselor raţiunii.

Banii nu vor cumpăra fericirea pentru omul care nu are nici cea mai vagă idee despre propriile lui dorinţe: banii nu-i vor oferi o scară de valori dacă el a uitat ce e demn să fie preţuit şi nu-i vor construi un scop dacă a renunţat la dorinţa de a-l căuta. Banii nu vor cumpăra inteligenţă pentru prost, sau admiraţie pentru laş, sau respect pentru incompetent. Omul care încearcă să cumpere creierul celor superiori lui pentru ca ei să-l servească – banii înlocuindu-i raţiunea – va ajunge o victimă a celor inferiori lui. Oamenii inteligenţi îl părăsesc, dar trişorii şi escrocii se îngrămădesc în jurul lui, atraşi de o lege care nu a fost încă descoperită: că niciun om nu poate să fie mai mic decât banii lui. Acesta este motivul pentru care îl consideri diabolic?

Numai omul care nu are nevoie de ea este cel mai potrivit să moştenească averea, omul care ar face avere indiferent de unde a început. Dacă un moştenitor poate face faţă banilor pe care îi are, ei îl ajută, dacă nu, ei îl distrug. Dar priveşti în perspectivă şi deplângi faptul că banii l-au corupt. Oare aşa s-a întâmplat? Sau el şi-a întinat banii? Să nu invidiezi o moştenire care nu merită să fie invidiată; averea lui nu este a ta, iar tu nu te-ai fi descurcat mai bine. Nu te gândi că ar fi trebuit să-ţi revină; încărcând lumea cu cincizeci de

paraziţi în loc de unul, nu va învia potenţialitatea care a fost în averea aceea. Banul este o putere care ar muri fără rădăcină. Banii nu vor servi minţii care nu se potriveşte cu ei. Acesta este motivul pentru care îi numeşti malefici?

Banii sunt mijlocul tău de supravieţuire. Verdictul pe care îl dai asupra sursei existenţei proprii este verdictul pe care îl dai asupra vieţii proprii. Dacă sursa este coruptă, ţi-ai blestemat propria existenţă. Ţi-ai câştigat vreodată banii prin fraudă? Prin încurajarea viciilor şi a prostiei umane? Prin satisfacerea proştilor, în speranţa că vei primi mai mult decât merită capacitatea ta? Prin coborârea standardelor? Prin a face munca pe care o dispreţuieşti pentru cumpărători pe care-i urăşti? Dacă da, atunci banii tăi nu-ţi vor oferi nicio satisfacţie şi niciun moment care să te facă fericit. Şi apoi, toate lucrurile pe care le cumperi vor deveni nu un omagiu pentru tine însuţi, ci un reproş, nu o realizare, ci un lucru care-ţi aminteşte despre ruşine. Apoi vei urla că banii sunt malefici. Malefici pentru că nu vor înlocui stima ta de sine? Malefici pentru că nu te vor lăsa să te bucuri de depravarea ta? Să fie aceasta rădăcina urii tale pentu bani?

Banii vor rămâne mereu un efect şi vor refuza să te înlocuiască pe tine în ipostază cauzală. Banii sunt produsul virtuţii, dar nu-ţi vor da virtute şi nu-ţi vor răscumpăra viciile. Banii nu-ţi vor da ce nu ai câştigat, nici material, nici spiritual. Este aceasta rădăcina urii tale pentru bani?

Sau ai spus cumva că *iubirea* pentru bani este rădăcina tuturor relelor? A iubi ceva înseamnă a-i şti şi a-i iubi natura. A iubi banii este a şti şi a iubi faptul că banii sunt creaţia forţei pozitive care zace în tine şi, mai ales, o cale pentru a-ţi preschimba efortul prin efortul celor mai buni. Cel care-şi declară cel mai tare ura pentru bani este cel care şi-ar vinde sufletul pentru doi bănuţi – şi are un motiv bun să-i urască. Cei care iubesc banii sunt gata să lucreze pentru ei. Ştiu că au tot ce le trebuie ca să-i merite.

Să vă dau un sfat despre ce-ar trebui să vezi în caracterul oamenilor: cel care blestemă banii i-a obţinut pe căi necinstite; cel care-i respectă i-a câştigat.

Fugi cât te ţin picioarele de oricine-ţi spune că banii sunt diabolici. Propoziţia asta este precum clopoţeii leprosului pentru tâlharul care se apropie. Atâta timp cât oamenii trăiesc împreună pe Pământ şi au nevoie de căi ca să coopereze, singurul substitut, dacă ar lăsa banii deoparte, ar fi ţeava puştii.

Dar banii îţi cer cele mai înalte virtuţi dacă îţi doreşti să reuşeşti sau să-i păstrezi. Oamenii care n-au curaj, mândrie şi stimă de sine, cei care n-au niciun simţ etic faţă de dreptul la bani şi nu-s gata să-i apere la fel cum îşi apără vieţile, cei care-şi cer scuze pentru că sunt bogaţi nu vor rămâne bogaţi pentru mult timp. Ei sunt momeala

naturală pentru mușuroiul de tâlhari care stau sub stânci de secole, dar se târăsc afară cum simt miros de om care imploră iertare pentru vinovăţia pe care o simte din pricina faptului că are avere. Se vor grăbi să-l elibereze de vină – şi de viaţă, după cum şi merită.

Apoi vei vedea cum se înmulţesc oamenii cu dublu standard, oamenii care trăiesc prin forţă şi totuşi se bazează pe cei care trăiesc din afaceri pentru a conferi valoare banilor pe care i-au furat, oamenii care sunt autostopiştii virtuţii. Într-o societate morală, aceştia sunt infractorii, iar legile sunt făcute să te protejeze de ei. Dar, când o societate ierarhizează infractorii după drept, iar pe tâlhari după lege, oamenii când folosesc forţa ca să acumuleze din resursele victimelor pe care le-au dezarmat, abia atunci banii se transformă în răzbunare a creatorului lor. Astfel de hoţi cred că e sigur să jefuieşti un om nevinovat odată ce au trecut de o lege care să-i dezarmeze. Dar ceea ce fură devine un magnet pentru alţi hoţi, care îi deposedează în acelaşi fel în care şi ei au deposedat. Apoi cursa continuă, nu la cea mai mare capacitate de producţie, dar pentru cei mai cruzi şi brutali. Când forţa este standardul, infractorul câştigă în faţa unui hoţ de buzunare. Şi apoi societatea dispare, într-o risipă de ruşine şi masacre.

Vrei să ştii dacă vine ziua aceea? Priveşte banii... Banii sunt barometrul stării morale a unei societăţi. Când vezi că afacerile sunt făcute nu prin consimţământ, ci prin constrângere, când vezi că pentru a produce ai nevoie să obţii permisiunea de la oameni care nu produc nimic, când vezi că banii curg către cei care fac afaceri nu cu bunuri, ci cu favoruri, când vezi că oamenii devin din ce în ce mai bogaţi mai curând prin mită şi şmecherii decât prin muncă, iar legile nu te protejează, dar îi protejează pe ei de tine, când vezi că este recompensată corupţia, iar cinstea este un sacrificiu de sine, atunci vei şti că societatea în care trăieşti este condamnată. Banii sunt un mediu atât de nobil, încât nu intră în competiţie cu armele şi nu fac casă bună cu violenţa. Nu vor permite unei ţări să supravieţuiască pe jumătate în sărăcie, pe jumătate în jaf.

De fiecare dată când distrugătorii apar printre oameni, ei încep prin a distruge banii, pentru că banii sunt scutul oamenilor şi fundamentul pentru o existenţă morală. Distrugătorii iau aurul şi lasă propietarilor lui un birou plin de acte. Asta dinamitează toate standardele obiective şi-i menţine pe oameni sub puterea arbitrară a unui mecanism de reglare a valorilor. Aurul a fost un obiect valoros, un echivalent al bogăţiei produse. Hârtia este un act de ipotecare a bogăţiei inexistente, întărită de o armă îndreptată spre cei de la care se aşteaptă să o producă. Hârtia este un cec scris de tâlharii legali pe un cont care nu este al lor: pe virtutea victimelor. Fereşte-te de ziua în care nu va mai fi plătit şi când va fi numit „Cont supraîncărcat”.

Când faci mijloacele de supravieţuire să pară diabolice, nu te aştepta ca oamenii să rămână buni. Nu te aştepta ca ei să rămână morali şi să-şi piardă vieţile pentru a deveni o hrană a imoralităţii. Nu te aştepta ca ei să producă ceva atunci când producerea este pedepsită, iar tâlharii sunt recompensaţi. Nu întreba cine distruge lumea: tu o distrugi.

Eşti în centrul celor mai mari realizări ale unei civilizaţii măreţe şi te întrebi de ce se fărâmiţează în jurul tău, în timp ce tu îi blestemi viaţa, sângele şi banii. Te uiţi la bani ca sălbaticii dinaintea ta şi te întrebi de ce jungla se strecoară înapoi la marginea oraşelor. De-a lungul istoriei omenirii, banii au fost mereu acaparaţi de tâlharii unei anumite asociaţii ale căror nume s-au schimbat, dar ale căror metode au rămas identice: pentru a-ţi însuşi bogăţii prin putere, trebuie să-i ţii prizonieri pe cei care produc, să-i înjoseşti, să-i defăimezi, să-i dezonorezi. Fraza aceea despre caracterul diavolesc al banilor, pe care tu o declami cu atâta mânie legitimă –, vine dintr-o epocă în care bogăţia era produsă prin munca sclavilor – acei sclavi care repetau activităţi descoperite cândva de mintea cuiva şi lăsate fără să fie îmbunătăţite prin ceva secole întregi. Atâta timp cât producţia era stimulată prin forţă, iar averea era obţinută prin cucerire, era puţin de cucerit. Şi totuşi, de-a lungul secolelor de stagnare şi înfometare, oamenii şi-au glorificat jefuitorii ca pe nişte aristocraţi ai săbiilor, ca pe nişte aristocraţi din naştere, ca pe nişte aristocraţi ai acelor regiuni, iar pe producători, fie că erau sclavi, comercianţi, proprietari de prăvălii sau industriaşi, i-au dispreţuit.

Întru gloria umanităţii, aceasta a fost, pentru prima şi pentru singura dată în istorie, o ţară a banilor, iar eu nu am niciun alt omagiu mai mare, mai plin de respect pentru America, fiindcă America înseamnă o ţară a dreptăţii, a justiţiei, a libertăţii, a producţiei, a realizării. Pentru prima dată, mintea şi banii oamenilor au fost eliberate şi nu au fost averi obţinute prin jaf, ci averi câştigate prin muncă, iar în loc de spadasini şi de sclavi, au apărut adevăraţii producători, cei mai grozavi muncitori, cele mai distinse fiinţe umane, omul care s-a realizat prin propriile-i puteri: industriaşul american.

Dacă m-ai pune să numesc cea mai extraordinară realizare a americanilor, aş alege – pentru că le conţine pe toate celelalte – faptul că ei au fost oamenii care au creat expresia „a face bani”. Nicio altă limbă sau naţiune nu a mai folosit cuvintele astea până atunci; oamenii mereu s-au gândit la avere ca la o cantitate statică, menită să fie însuşită, implorată, moştenită, jefuită sau obţinută ca favor. Americanii au fost primii care au înţeles că averea trebuie să fie creată. În cuvintele „a face bani” se găseşte esenţa eticii umane.

Şi totuşi, acestea au fost cuvintele pentru care americanii au fost înfieraţi de către culturile corupte ale celorlalte continente. Acum,

principiile acestor jefuitori v-au făcut să consideraţi cele mai extraordinare realizări ale voastre nişte principii ruşinoase, prosperitatea s-o înţelegeţi ca vinovăţie, pe cei mai mari oameni ai voştri, industriaşii, i-aţi văzut ca pe nişte escroci, iar minunatele lor fabrici au devenit produs şi proprietate a muncii fizice, o muncă fizică a unor sclavi mânaţi cu biciurile, ca la piramidele egiptene. Nepriceputul care râde aiurea pentru că nu vede nicio diferenţă între puterea dolarului şi puterea biciului trebuie să înveţe diferenţa pe cont propriu – şi aşa cred că se va şi întâmpla.

Până când şi dacă nu descoperi că banii sunt rădăcina binelui, lucrezi la propria distrugere. Când banii vor înceta să mai fie obiectul prin care oamenii fac înţelegeri unul cu celălalt, oamenii vor deveni simple instrumente în mâinile oamenilor. Sânge, biciuri şi arme – sau bani. Fă o alegere – nu există alta şi nu mai e timp.

Francisco nu s-a uitat deloc înspre Rearden în timp ce vorbea, însă, în clipa când a terminat, ochii lui s-au îndreptat către el. Rearden a rămas nemişcat, fără să vadă nimic altceva în afară de chipul lui Francisco d'Anconia printre acele figuri care se mişcau şi printre vocile aspre din jurul lor.

Erau oameni care ascultaseră, dar care acum se grăbeau să plece, şi oameni care spuneau: „Este îngrozitor!" – „Nu-i adevărat!" – „Ce imoral şi egoist!", şi spuneau asta cu voce tare şi, în acelaşi timp, cu luare-aminte, de parcă-şi doreau ca vecinii lor să-i audă, dar şi sperând că Francisco nu-i va auzi.

— Señor d'Anconia, a spus în cele din urmă femeia cu cercei, nu sunt de acord cu dumneavoastră!

— Dacă puteţi să combateţi o singură propoziţie pe care am rostit-o, doamnă, o voi asculta cu plăcere.

— O, nu vă pot răspunde. Nu am niciun răspuns, mintea mea nu funcţionează aşa, dar simt că nu aveţi dreptate, deci ştiu că greşiţi.

— De unde ştiţi?

— Aşa simt. Nu pun temei pe raţiunea mea, pun temei pe inimă. Poate că sunteţi priceput la logică, dar nu aveţi inimă.

— Doamnă, când vom vedea oameni murind de foame în jurul nostru, inima dumneavoastră nu le va fi de niciun ajutor. Şi sunt destul de fără inimă încât să spun că, atunci când veţi striga: „Dar nu am ştiut!", nu veţi fi iertată.

Femeia s-a întors, un fior trecu prin obrajii ei şi; cu un tremur furios al vocii, a spus:

— Da, cu siguranţă este un mod nostim de a vorbi la o petrecere.

Un bărbat solid, cu o privire care nu putea să se fixeze, a spus tare, cu vocea plină de un entuziasm forţat, care sugera că singura lui grijă în orice problemă era să nu o lase să se transforme într-o dispută:

— Dacă asta simţiţi faţă de bani, señor, eu cred că sunt al naibii de

bucuros că am o bucată bunicică din bunurile d'Anconia Copper.

Francisco i-a răspuns cu voce gravă:

— Vă sugerez să vă mai gândiţi o dată, domnule.

Rearden a pornit către el, iar Francisco – care nu părea să se uite în direcţia lui – s-a întors deodată înspre el ca şi cum ceilalţi nu existaseră niciodată.

— Bună, a spus Rearden simplu, cu uşurinţă, ca un prieten din copilărie. Zâmbea.

Şi-a văzut zâmbetul reflectat pe faţa lui Francisco.

— Bună.

— Vreau să vorbesc cu dumneata.

— Dar cu cine altcineva crezi că am vorbit în ultimul sfert de oră?

Rearden a chicotit ca şi cum i-ar fi confirmat câştigarea rundei.

— Nu credeam că m-ai observat.

— Am observat de îndată ce am intrat că erai una din cele două persoane din această încăpere care erau fericite să mă vadă.

— Nu eşti puţin îngâmfat?

— Nu, sunt recunoscător.

— Cine era cealaltă persoană fericită să te vadă?

Francisco a ridicat uşor din umeri.

— O femeie.

Rearden observă că Francisco l-a condus într-o parte, la oarece distanţă faţă de grup, cu atâta îndemânare şi naturaleţe, că nici el, nici ceilalţi nu şi-au dat seama că o făcuse intenţionat.

— Nu mă aşteptam să te găsesc aici, a spus Francisco, nu trebuia să vii la petrecerea asta.

— De ce nu?

— Pot să întreb ce te-a făcut să vii?

— Soţia mea a insistat să accept invitaţia.

— Mă ierţi că pun problema în felul ăsta, dar ar fi fost mai potrivit şi mai puţin primejdios dacă te-ar fi rugat să-i faci turul unui bordel.

— Despre ce primejdie vorbeşti?

— Domnule Rearden, nu ştii cum fac afaceri oamenii ăştia sau cum interpretează prezenţa dumitale aici. În limba dumitale, dar nu şi în a lor, să accepţi ospitalitatea unui om este un semn de bunăvoinţă, o declaraţie că dumneata şi gazda vă aflaţi în condiţiile unei relaţii civilizate. Nu-i pedepsiţi aşa!

— Şi atunci dumneata de ce ai venit aici?

Francisco a ridicat din umeri entuziasmat:

— O, eu... Nu contează ce fac eu. Eu sunt doar un vânător de petreceri.

— Ce cauţi la petrecerea asta?

— Caut victime.

— Şi ai găsit?

Faţa lui a devenit brusc serioasă. Francisco a răspuns grav:

— Da, ceea ce cred că va fi cea mai mare şi cea mai însemnată victimă a mea.

Furia lui Rearden era involuntară, iar strigătul nu de reproş, ci de disperare:

— Cum te poţi irosi în asemenea lucruri?

În ochii lui Francisco se putea vedea o umbră vagă de zâmbet, ca o lumină îndepărtată, când l-a întrebat:

— Te deranjează să recunoşti că-ţi pasă?

— O să mai auzi câteva mărturisiri dacă asta cauţi. Înainte să te cunosc, mă întrebam cum poţi să risipeşti o avere ca a dumitale. Acum este mai rău, pentru că nu pot să te mai dispreţuiesc cum am făcut-o, cum mi-ar plăcea, şi totuşi întrebarea e mult mai cruntă: cum poţi irosi o minte ca a dumitale?

— Nu cred că irosesc nimic acum.

— Nu ştiu dacă a existat vreodată ceva care să însemne câtuşi de puţin pentru dumneata, dar o să-ţi spun ce nu am mai spus nimănui niciodată. Când te-am întâlnit, ţi-aminteşti că ai spus că-mi eşti recunoscător?

Nu mai exista nicio urmă de amuzament în ochii lui Francisco; Rearden nu mai văzuse niciodată o privire atât de solemnă şi care să impună atâta respect.

— Da, domnule Rearden, a răspuns încet.

— Ţi-am spus că nu am nevoie de ea şi te-am insultat. E în regulă, ai gâştigat. Acest discurs pe care l-ai rostit în seara asta a fost ceea ce-mi ofereai, nu-i aşa?

— Da, domnule Rearden.

— Era mai mult decât recunoştinţă, iar eu aveam nevoie de recunoştinţă; era mai mult decât admiraţie, iar eu aveam nevoie, de asemenea, de admiraţie; era mai mult decât orice cuvânt pe care l-aş putea găsi şi-mi va lua zile întregi să mă gândesc la tot ce mi-a dat, dar un singur lucru ştiu: aveam nevoie de ea. Niciodată nu am făcut o mărturisire de genul ăsta, pentru că niciodată nu am cerut ajutorul nimănui. Dacă te amuză să te gândeşti că sunt fericit să te văd, abia acum ai ceva de care să râzi dacă vrei.

— S-ar putea să-mi ia câţiva ani, dar o să-ţi demonstrez că nu astea sunt lucrurile care să mă facă să râd.

— Dovedeşte-mi acum, răspunzându-mi la o singură întrebare: de ce nu pui în practică ce propovăduieşti?

— Chiar eşti sigur că n-o fac?

— Dacă lucrurile pe care le-ai spus sunt adevărate, dacă ai nobleţea să ştii asta, ar fi trebuit să fii, până acum, cel mai important industriaş din lume.

Francisco a spus grav, aşa cum i-a spus şi bărbatului masiv, dar cu

o surprinzătoare notă de blândeţe în voce:

— Îţi sugerez să te mai gândeşti o dată, domnule Rearden.

— M-am gândit la asta mai mult decât vreau să recunosc. Nu am găsit niciun răspuns.

— Lăsă-mă să-ţi fac o sugestie: dacă lucrurile pe care le-am spus sunt reale, cine este cel mai vinovat om din încăpere în seara asta?

— Presupun că James Taggart.

— Nu, domnule Rearden, nu este James Taggart. Dar trebuie să defineşti vinovăţia şi să alegi vinovatul.

— Acum câţiva ani, aş fi spus că dumneata eşti. Încă mai cred că asta ar trebui să spun. Dar sunt aproape în situaţia acelei femei naive care ţi-a vorbit mai devreme: am toate motivele să cred că dumneata eşti vinovat – şi totuşi nu pot să accept.

— Faci aceeaşi greşeală ca şi femeia aceea, domnule Rearden, dar într-o formă mai nobilă.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun mult mai mult decât felul în care mă judeci. Femeia aceea şi toţi cei de teapa ei încearcă să evite orice idee despre care ştiu că ar fi bună. Dumneata continui să împingi la o parte gândurile pe care le consideri dăunătoare. Ei o fac pentru că vor să evite efortul. Dumneata o faci pentru că nu-ţi permiţi să iei în considerare orice te poate pune la adăpost. Ei şi-ar reprima emoţiile cu orice preţ. Dumneata îţi sacrifici emoţiile cu prima ocazie. Ei nu vor să suporte nimic. Dumneata ai suporta orice. Ei se tot feresc de responsabilităţi. Dumneata ţi le asumi. Dar nu vezi că greşeala esenţială e aceeaşi? Orice refuz de a recunoaşte realitatea, oricare ar fi motivul, are consecinţe dezastruoase. Nu există gânduri rele cu excepţia unuia: refuzul de a gândi. Nu-ţi ignora propriile dorinţe, domnule Rearden. Nu le sacrifica. Examinează-le cauza. Există o limită pentru cât de mult trebuie să suporţi.

— De unde ştii toate lucrurile astea despre mine?

— Şi eu am făcut aceeaşi greşeală, odată, dar nu pentru mult timp.

— Mi-aş dori… a început Rearden, oprindu-se apoi brusc.

Francisco zâmbi.

— Ţi-e frică de propriile dumitale dorinţe, domnule Rearden?

— Mi-aş dori să-mi pot permite să te plac atât de mult pe cât o fac.

— Aş da…

Francisco s-a oprit; în mod inexplicabil, Rearden a văzut în privirea lui o emoţie pe care nu putea încă s-o definească, dar care părea să fie durere; a văzut acum un prim moment de ezitare în gesturile lui Francisco.

— Domnule Rearden, deţii ceva acţiuni la d’Anconia Copper?

Rearden l-a privit nedumerit.

— Nu.

— Într-o zi, o să ştii ce trădare comit în clipa asta, dar… să nu cumperi niciodată acţiuni la d'Anconia Copper. Să nu ai niciodată şi în niciun fel de-a face cu d'Anconia Copper.

— De ce?

— Când o să ştii toate argumentele, o să ştii şi dacă a fost ceva vreodată – sau cineva – care să însemne câtuşi de puţin pentru mine şi o să ştii… cât de mult a însemnat.

Rearden s-a încruntat: şi-a amintit de ceva.

— Nu mi-aş măsura forţele cu compania dumitale. Nu i-ai numit oameni cu dublu standard? Nu eşti oare unul dintre jefuitorii care se îmbogăţesc chiar acum graţie directivelor?

Surprinzător, cuvintele n-au fost receptate ca insultă de Francisco, dar i-au readus pe chip privirea aceea plină de siguranţă.

— Crezi că eu am fost cel care a scos directivele în afara planurilor jefuitorilor?

— Dacă nu dumneata, atunci cine a făcut-o?

— Autostopiştii mei.

— Fără consimţământ?

— Fără ca eu să ştiu.

— Urăsc să recunosc cât de mult vreau să te cred, dar nu se poate dovedi sub nicio formă.

— Nu? O să-ţi dovedesc în următorul sfert de ceas.

— Cum aşa? Tot rămâne faptul că dumneata ai profitat cel mai mult de pe urma acelor directive.

— Asta aşa este. Am profitat mai mult decât şi-ar putea imagina vreodată domnul Mouch şi gaşca lui. După toţi anii aceştia de muncă, ele mi-au dat şansa de care aveam nevoie.

— Te lauzi cu asta?

— Bineînţeles!

Rearden s-a uitat sceptic în ochii lui Francisco, ochi cu expresie puternică, luminoasă, nu ochii unui petrecăreţ, ci cei ai unui om de acţiune.

— Domnule Rearden, ştii care dumneata unde-şi ţin banii cei mai mulţi dintre noii îmbogăţiţi? Ştii unde şi-au investit prădătorii ăştia profiturile din metalul Rearden?

— Nu, dar…

— În acţiuni d'Anconia Copper. În siguranţă, departe de toate căile bătute şi dincolo de graniţele ţării. D'Anconia Copper, o veche şi invulnerabilă companie atât de bogată, încât va rezista altor trei generaţii de jefuitori, o companie gestionată de un playboy decadent, care nu dă doi bani pe cei care-l lasă să se folosească de proprietatea lor în orice fel doar ca să continue să facă bani pentru ei: automat, aşa cum au făcut şi strămoşii lor. Nu a fost oare asta cea mai bună organizare, domnule Rearden? Însă care a fost oare singurul lucru pe

care l-au ratat?

Rearden se holba la el.

— Unde vrei să ajungi?

Francisco a râs brusc.

— Mi-e milă de toţi cei care au profitat de pe urma metalului. Nu vrei ca ei să piardă banii pe care i-ai făcut în folosul lor, nu-i aşa, domnule Rearden? Dar accidentele chiar se întâmplă: ştii ce se spune, nu? Că omul este doar o jucărie neajutorată la cheremul dezastrelor naturale. De exemplu, izbucneşte mâine dimineaţă un incendiu la platformele d'Anconia din Valparaiso, un foc care să le pună la pământ, împreună cu jumătate din construcţiile din port. Cât e ceasul, domnule Rearden? O, am încurcat orele? Mâine după masă o să fie o alunecare de pământ la minele d'Anconia în Orano – fără morţi, fără victime, doar minele. Se va afla că minele sunt secătuite, pentru că au fost exploatate luni întregi în zone nepotrivite – la ce altceva să te aştepţi de la iscusinţa unui playboy? Cele mai mari depozite de cupru vor fi îngropate sub tone de munte unde nici măcar un Sebastian d'Anconia nu ar putea să le recupereze în mai puţin de trei ani, iar o Republică Populară nu le-ar putea deloc recupera. Când cei care deţin acţiuni o să înceapă să se uite cu atenţie, o să descopere că minele de la Campos, de la San Felix, de la Las Heras au fost exploatate în acelaşi fel şi au lucrat în pierdere mai mult de un an, doar că playboyul a măsluit cărţile şi a ţinut totul departe de presă. Ar trebui să-ţi spun oare ce urmează să se descopere în legătură cu administrarea topitoriilor d'Anconia? Sau despre mineralierele d'Anconia? Dar toate aceste descoperiri nu vor face niciun bine acţionarilor, pentru că acţiunile d'Anconia Copper se vor face praf mâine dimineaţă, praf ca un bec cu incandescenţă căzut pe beton, praf ca un lift expres care aruncă în toate părţile fărâmiţe din turişti.

Creşterea triumfătoare a vocii lui Francisco se amesteca acum cu sunetul cel mai potrivit: Rearden a izbucnit în râs.

Rearden nu putea să aprecieze cât a ţinut momentul sau ce simţea în clipele alea, dar totul s-a transformat într-o explozie care l-a azvârlit într-o realitate diferită, a urmat apoi o a doua explozie care l-a readus în propria realitate, la tot ce a mai rămas din ea, ca atunci când îţi revii după un drog: sentimetul că era cum nu se poate mai liber, o libertate care nu poate să fie adevărată. Se întâmpla din nou ca în cazul incendiului de pe platformele Wyatt şi s-a gândit că asta era primejdia misterioasă.

S-a trezit îndepărtându-se de Francisco d'Anconia. Francisco a rămas privindu-l cu stăruinţă şi se uita de parcă ar fi făcut-o dintotdeauna.

— Nu există gânduri diabolice, domnule Rearden, a spus Francisco blând, în afară de unul singur: refuzul de a gândi.

— Nu, a spus Rearden – fusese aproape ca o şoaptă, trebuia să vorbească încet, îi era frică să nu izbucnească într-un ţipăt. Nu… dacă asta e calea de a ajunge la dumneata, nu, nu te aştepta să te încurajez… Nu ai avut puterea să lupţi cu ei… Ai ales cea mai uşoară, cea mai nepotrivită cale… distrugerea premeditată… distrugerea unei realizări pe care nu tu ai produs-o şi pe care nu ai putut-o egala.

— Nu asta vei citi mâine în ziare. Nu va fi nicio dovadă de distrugere premeditată. Totul s-a întâmplat în condiţiile normale, explicabile, justificabile ale purei incompetenţe. Astăzi, incompetenţa nu mai trebuie pedepsită, nu? Băieţii din Buenos Aires şi din Santiago vor vrea, probabil, să-mi dea pe mână o subvenţie, în semn de consolare şi de recompensă. A mai rămas în picioare o mare parte din d'Anconia Copper, cu toate că mare parte din ea s-a dus pentru totdeauna. Nimeni nu va spune că am făcut-o intenţionat. Poţi să crezi orice.

— Cred că eşti cel mai vinovat om din această încăpere, a spus Rearden încet, obosit; până şi focul furiei lui se stinsese; nu simţea nimic altceva decât pustiul pe care i-l lăsase moartea unei mari speranţe. Cred că eşti mai rău decât mi-aş fi imaginat vreodată.

Francisco s-a uitat la el zâmbind cu jumătate de gură, un rictus straniu, dar cu seninătatea pe care ţi-o dă victoria asupra durerii, şi nu a răspuns nimic.

Tăcerea care se aşternuse peste ei i-a făcut să perceapă vocile celor doi bărbaţi care stăteau la numai câţiva paşi distanţă şi amândoi s-au întors să-i asculte.

Bărbatul mai în vârstă şi mai îndesat era, evident, un om de afaceri cinstit şi lipsit de orice excentricitate. Costumul lui elegant era de bună calitate, dar croit după moda de acum douăzeci de ani, cu o discretă nuanţă de verde pe cusături. Avusese puţine ocazii să-l poarte. Butonii de la cămaşă erau disproporţionat de mari, dar era lipsa de adecvare a unei bijuterii de familie, o piesă complicat meşteşugită, care probabil că a ajuns la el traversând patru generaţii, asemenea afacerii lui. Faţa lui avea o expresie care, acum, era semnul prin care recunoşteai un om cinstit: o expresie de nedumerire. Se uita la partenerul său încercând din greu – conştiincios, neajutorat, deznădăjduit – să înţeleagă.

Partenerul lui era mai tânăr şi mai scund, un bărbat mărunt, planturos, cu un piept proeminent şi cu nişte fire de mustaţă îndreptate în sus. Spunea, cu un ton plictisit şi dându-şi importanţă:

— Nu ştiu. Toţi vă plângeţi de costurile care cresc, dar se pare că sunt doar plângeri legate de fluctuaţiile din ultimul timp ale acţiunile, că sunt doar nişte smiorcăieli obişnuite pentru nişte oameni ale căror profituri sunt uşor reduse. Nu ştiu, va trebui să vedem, va trebui să decidem dacă-ţi vom permite să obţii profit sau nu.

Rearden s-a uitat la Francisco şi a perceput pe chipul lui o expresie care depăşea puterea lui de înţelegere asupra a ceea ce putea să provoace puritatea unui singur scop asupra unei feţe omeneşti: era chipul cel mai crud pe care putea cineva să-l vadă. S-a gândit că el însuşi e necruţător, dar ştia că nu putea să ajungă la nivelul lui Francisco, la acea neînduplecare absolută pe care o vedea în privirea lui, o privire moartă pentru toate sentimentele cu putinţă, mai puţin pentru sentimentul dreptăţii. Oricum ar fi fost în rest, s-a gândit Rearden, bărbatul care putea să simtă astfel era un titan.

Totul a durat numai o clipă. Francisco s-a întors înspre el, faţa lui arăta firesc şi a rostit încet:

— M-am răzgândit, domnule Rearden. Mă bucur că ai venit la această petrecere. Vreau să vezi asta.

Apoi, ridicând vocea, Francisco a spus dintr-odată, pe tonul fericit, relaxat, profund al omului cu desăvârşire iresponsabil:

— Nu-mi vei acorda împrumutul, domnule Rearden? Sunt într-o situaţie cu totul îngrozitoare. Trebuie să primesc banii ăştia – trebuie să-i multiplic în seara asta, trebuie să-i înmulţesc înainte de deschiderea bursei de mâine dimineaţă, pentru că, dacă nu…

Nu trebuia să continue, pentru că bărbatul mititel cu mustaţă se prinsese deja de braţul lui.

Rearden nu a crezut niciodată că un corp uman îşi poate schimba, chiar sub ochii tăi, dimensiunile, dar l-a văzut pe bărbat scăzând în greutate, diminuându-şi postura, forma, ca şi cum aerul care ieşea din plămânii lui şi tot ce-l făcuse să pară un lider arogant era dintr-odată o alcătuire înghesuită, care nu mai putea să fie o ameninţare pentru nimeni.

— S-a întâmplat ceva, señor d’Anconia? Adică… la bursă?

Francisco şi-a trecut degetul peste buze cu o privire speriată.

— Tăceţi, a şoptit el, pentru numele lui Dumnezeu, tăceţi!

Bărbatul tremura.

— E ceva în neregulă?

— Nu se întâmplă să deţii nicio acţiune d’Anconia Copper, nu-i aşa?

Bărbatul a dat din cap, fără să fie capabil să vorbească.

— O, vai, ce păcat! Ascultă, o să-ţi spun numai dacă-mi dai cuvântul de onoare că nu vei spune nimănui. Nu vrei să provoci panică, nu-i aşa?

— Pe cuvânt de onoare… a spus bărbatul, cu răsuflarea întretăiată.

— Mai bine ai face să fugi la brokerul tău cât poţi de repede, pentru că lucrurile n-au mers prea bine pentru d’Anconia Copper. Încerc să strâng nişte bani, dar, dacă nu reuşesc, vei fi norocos dacă-ţi mai rămân mâine dimineaţă şi doi bănuţi în buzunar. Vai! Nu mi-am dat seama că nu poţi să dai de broker până mâine dimineaţă. Ce păcat!

Bărbatul alerga de-a lungul camerei, împingându-i pe oameni la o

parte din drum, ca o torpilă aruncată în mulţime.

— Priveşte, a spus Francisco sever, întorcându-se către Rearden.

Bărbatul se pierduse în mulţime, nu puteau să-l mai vadă, nu mai puteau să-l zărească, nu puteau să-şi dea seama cui îi vindea secretul sau dacă avea destulă iscusinţă să facă un schimb cu cei care ar fi putut să-i ofere servicii, dar putuseră să vadă la ce dăduse naştere trecerea lui prin cameră, mulţimea care se risipea brusc, mai întâi ca şi cum ar fi apărut nişte fisuri, apoi ca şi cum s-ar fi ramificat din ce în ce mai repede pe un perete gata să se prăbuşească, un perete pe care nu un om l-ar fi distrus, ci răsuflarea terorii.

Se auzeau voci aspre şi certăreţe, apoi largi oceane de tăcere, apoi sunete de o natură diferită: inflexiuni isterice ale unor întrebări repetate fără niciun efect, şuşoteli nefireşti, ţipătul unei femei, câteva chicoteli forţate ale celor care încă pretindeau că nimic nu s-a întâmplat.

Au fost câteva puncte statice în mişcarea mulţimii, ca nişte zone de paralizie care se răspândeau în neorânduială; imobilitatea cuprinsese deodată mulţimea, de parcă un motor fusese chiar atunci decuplat, apoi o mişcare smucită, frenetică, neorganizată şi fără de scop a materiei care părea să se prăvălească, sub acţiunea gravitaţiei, de pe o pantă şi a fiecărei pietre lovite în drumul ei. Oamenii fugeau afară, alergau spre telefoane, alergau unul către celălalt, se agăţau sau se împingeau la întâmplare în trupurile inerte de lângă ei. Aceşti oameni, cei mai puternici oameni din ţară, cei care deţineau, mai presus de orice altă putere, pe cea asupra hranei celorlalţi şi asupra poftei de viaţă a fiecăruia, oamenii aceştia au devenit un morman de moloz care se clătina sub vântul panicii, molozul care rămâne dintr-o construcţie când pilonul de rezistenţă este pus la pământ.

James Taggart, cu un chip care dezvăluia indecent toate emoţiile pe care secolele i-au învăţat pe oameni să le ţină ascunse, s-a grăbit către Francisco şi a strigat:

— Este adevărat?

— Dar, James, a spus Francisco, zâmbind, care este problema? De ce eşti atât de supărat? Banii sunt rădăcina tuturor relelor, aşa că m-am săturat să fiu rău.

Taggart a alergat către ieşirea principală, strigându-i ceva lui Orren Boyle pe drum. Boyle a dat din cap şi a continuat să dea din cap, cu nerăbdarea şi umilinţa unui servitor stângaci, apoi a luat-o la sănătoasa în altă direcţie. Cherryl, cu voalul ei înfăşurat ca un nor de cristal în aer, în timp ce fugea după el, l-a prins pe Taggart la uşă.

— Jim, care e problema?

El a împins-o, iar Cherryl a căzut peste Paul Larkin, în timp ce Taggart fugea afară.

Trei fuseseră cei care rămăseseră cu desăvârşire nemişcaţi, ca trei

piloni aşezaţi din loc în loc prin cameră, iar privirile lor tăiau dărâmăturile împrăştiate: Dagny, care se uita la Francisco, şi Francisco şi Rearden, care se uitau unul la altul.

Capitolul III
Şantaj pe faţă

— Cât e ceasul?

Se termină, se gândea Rearden. Dar a răspuns:

— Nu ştiu. Nu e încă miezul nopţii, şi, amintindu-şi că are la mână ceasul, a adăugat: opt şi ceva.

— O să iau un tren spre casă, a spus Lillian.

El a auzit ce i-a spus, dar trebuia să-şi aştepte rândul să intre în pasajele aglomerate ale propriei minţi. A stat şi s-a uitat la sufrageria din apartament care era la câţiva paşi de liftul care ducea la petrecere. În acel moment a răspuns automat:

— La ora asta?

— E încă devreme, încă circulă multe trenuri.

— Eşti binevenită să stai aici, bineînţeles.

— Nu, cred că prefer să merg acasă. El nu a insistat. Tu ce faci, Henry? Vrei să mergi acasă în seara asta?

— Nu, a adăugat. Am câteva întâlniri de afaceri aici, mâine.

— Cum doreşti.

Ea şi-a luat şalul de pe umeri, şi l-a aşezat pe braţ şi s-a îndreptat înspre uşa dormitorului, dar s-a oprit.

— Îl urăsc pe Francisco d'Anconia, a spus încordată. De ce trebuia să vină la petrecere? Şi n-a putut măcar să-şi ţină gura închisă până mâine dimineaţă? El nu i-a răspuns nimic. E un monstru – şi lasă să i se întâmple aşa ceva companiei. Bineînţeles, nu e nimic altceva decât un playboy mâncat pe dinăuntru de putreziciune. Totuşi, o avere de asemenea proporţii reprezintă o responsabilitate: există o limită pentru neglijenţa pe care şi-o poate îngădui. El s-a uitat la faţa ei: era neobişnuit de încordată, cu trăsăturile ascuţite, care o făceau să pară mai bătrână. Era de datoria lui în faţa acţionarilor să facă ceva, nu-i aşa?… Nu-i aşa, Henry?

— Te deranjează dacă nu discutăm despre asta?

A strâns din buze, un gest echivalent cu cel al ridicării neputincioase din umeri, şi a intrat în dormitor.

El a rămas la geam, uitându-se în jos la capotele aliniate ale maşinilor şi lăsându-şi ochii să se odihnească fără să vadă, de fapt, nimic. Mintea lui era concentrată încă asupra mulţimii din salonul de bal de jos şi asupra celor două figuri care se evidenţiau în mulţime. Dar, în timp ce sufrageria rămăsese la periferia a ceea ce vedea, senzaţia că trebuia să facă ceva rămăsese şi ea la periferia

conştiinţei. A conştientizat-o un moment: faptul că trebuia să-şi dea jos ţinuta de seară, dar, dincolo de asta, ezita să se dezbrace în prezenţa unei femei străine care se afla în dormitor, iar în momentul următor a uitat-o din nou.

Lillian a ieşit la fel de dichisită cum era când a ajuns, în costumul de călătorie bej, strâns pe trup şi care i-l scotea în evidenţă, cu pălăria pe o parte, cu părul ondulat. Îşi ţinea valiza, legănând-o puţin, ca şi cum ar fi încercat să demonstreze că poate să o poarte.

El s-a aplecat deasupra ei şi, cu un gest mecanic, i-a luat valiza din mână.

— Ce faci? l-a întrebat.

— Te duc la gară.

— Aşa? Nici măcar nu ţi-ai schimbat hainele.

— Nu contează.

— Nu trebuie să mă conduci. Sunt destul de capabilă să merg singură. Dacă ai o întâlnire de afaceri mâine, mai bine te duci să dormi.

El nu a răspuns, a înaintat doar spre uşă, a ţinut-o deschisă pentru ea şi a condus-o până la lift.

Au rămas tăcuţi cât au mers cu taxiul înspre gară. În momentele astea, de fiecare dată când îi remarca prezenţa, observa că stătea incredibil de dreaptă, aproape mândră de perfecţiunea poziţiei ei; părea extrem de lucidă şi de satisfăcută, ca şi cum ar fi plecat, dimineaţa devreme, într-o călătorie de cea mai mare importanţă.

Taxiul s-a oprit în zona de acces pe peronul Taggart. Luminile puternice inundau uşa mare de sticlă şi dădeau orei târzii o aură de siguranţă, de activitate susţinută, dincolo de scurgerea timpului. Lillian a sărit cu îndemânare din taxi şi a spus:

— Nu, nu, nu trebuie să te dai jos, du-te înapoi. Mâine, la cină, o să fii acasă? Sau numai luna viitoare?

— O să te sun, i-a răspuns.

Şi-a fluturat mănuşa în direcţia lui şi s-a făcut nevăzută în lumina de la intrare. În timp ce taxiul demara, i-a dat şoferului adresa apartamentului lui Dagny.

Când a intrat, apartamentul era cufundat în întuneric, însă uşa dormitorului era întredeschisă şi a auzit vocea lui Dagny care spunea:

— Bună, Hank.

El a intrat întrebând-o:

— Dormeai?

— Nu.

A aprins lumina. Dagny era întinsă în pat, cu capul sprijinit de pernă, cu părul căzându-i delicat pe umeri, de parcă nu se mişcase vreme îndelungată; faţa îi era liniştită. Arăta ca o şcolăriţă cum stătea aşa, cu gulerul ţinutei de seară, strâns, destul de sus la baza gâtului;

partea din faţă a ţinutei de seară făcea un contrast plăcut cu gulerul, o broderie albastru-deschis, sofisticată şi feminină.

El s-a aşezat pe marginea patului, iar ea i-a zâmbit, observând că linia elegantă a hainelor lui a făcut ca această mişcare să fie atât de simplă, de naturală şi de familiară. El i-a răspuns cu un zâmbet. Venise pregătit să nu primească iertarea pe care ea i-o făgăduise la petrecere, ca pe o favoare pe care ar fi primit-o din partea unui adversar prea generos. În loc de asta, s-a ridicat brusc şi şi-a trecut mâna peste fruntea ei, peste linia părului, într-un gest de tandreţe protectoare, cu sentimentul brusc pe care i-l dădea delicateţea ei copilărească. Era adversarul care acceptase provocarea constantă a puterii lui, dar care ar fi trebuit să primească din partea lui protecţie.

— Ai atât de multe pe cap, a spus el, iar eu sunt cel care face să fie şi mai greu pentru tine.

— Nu, Hank, nu-i aşa, şi ştii asta.

— Ştiu că ai puterea să nu laşi nimic să te rănească, dar este o putere pe care n-am dreptul s-o pun la încercare. Şi totuşi am făcut-o şi nu am nicio soluţie, nicio compensaţie de oferit. Pot doar să admit că ştiu şi că nu pot, sub nicio formă, să-ţi cer să mă ierţi.

— Nu este nimic de iertat.

— Nu aveam niciun drept s-o aduc acolo unde erai şi tu.

— Nu m-a rănit. Doar…

— Doar?

— Doar văzând felul în care ai suferit tu… A fost greu să văd asta.

— Nu cred că faptul că am suferit ajută cu ceva, dar, orice aş fi simţit, nu am suferit destul. Dacă este un lucru pe care-l dispreţuiesc, acela este să vorbesc despre propriile mele suferinţe. Asta n-ar trebui să fie treaba nimănui: numai a mea. Dar, dacă vrei să ştii, din moment ce ştii deja, da, a fost un iad pentru mine. Şi-mi doresc să fi fost mai rău. Măcar nu mă las să scap aşa uşor.

A spus-o cu asprime, fără emoţie, ca pe un verdict impersonal pe care şi l-a dat lui însuşi. Ea a zâmbit, cu o tristeţe distrată, i-a luat mâna şi a apăsat-o pe buzele ei, şi-a scuturat capul, negând verdictul, ţinându-şi faţa ascunsă în spatele mâinii lui.

— Ce vrei să spui? a întrebat el cu blândeţe.

— Nimic…

Apoi şi-a ridicat capul şi a spus ferm:

— Hank, ştiam că eşti căsătorit. Eram conştientă de ceea ce fac. Eu am ales să o fac. Nu-mi datorezi nimic, niciun serviciu pe care l-ai putea lua în considerare.

El şi-a scuturat capul uşor, în semn de protest.

— Hank, nu vreau nimic de la tine, în afară de ce doreşti tu să-mi dai. Îţi aminteşti că m-ai numit odată precupeaţă? Vreau să vii la mine fără să cauţi altceva în afară de propria ta plăcere. Atâta timp cât vrei

să rămâi căsătorit, oricare ar fi motivul tău, eu nu am niciun drept să mă simt ofensată de alegerea ta. Felul meu de a face comerţ este acela de a şti că bucuria pe care mi-o dai este plătită prin bucuria pe care tu o primeşti de la mine, nu de suferinţa ta sau a mea. Nu accept sacrificii şi nici nu le fac. Dacă ai cere mai mult decât însemni tu pentru mine, aş refuza. Dacă mi-ai cere să renunţ la compania feroviară, te-aş părăsi. Dacă vreodată plăcerea unuia trebuie să fie cumpărată cu durerea celuilalt, mai bine fără niciun fel de afaceri. O afacere în care unul primeşte, iar altul câştigă este o fraudă. Nu o faci în afaceri, Hank. Nu o face nici în viaţă.

— Dagny, ce părere ai despre căsnicia mea?

— Nu am niciun drept să am o părere.

— Trebuie să te fi gândit la asta.

— Da, m-am gândit... Înaine să ajung în casa lui Ellis Wyatt. De atunci, nu.

— Niciodată nu m-ai întrebat nimic despre asta.

— Şi nici nu te voi întreba.

A rămas tăcut pentru un moment, apoi a spus, uitându-se direct la ea, observând prima respingere a intimităţii, acea intimitate pe care mereu i-o acordase.

— Un lucru vreau să ştii: nu am atins-o de atunci... din casa lui Ellis Wyatt.

— Mă bucur.

— Crezi că aş putea?

— Nu mi-am permis niciodată să mă întreb asta.

— Dagny, crezi că, dacă te-aş avea pe tine... ai accepta şi asta?

— Da.

— Nu ai urî-o?

— Nu pot să-ţi spun cât de mult aş urî-o, dar dacă asta e alegerea ta, aş accepta-o. Te vreau pe tine, Hank.

El i-a luat mâna şi a ridicat-o la gură, ea a simţit lupta care se dădea în momentul acela înăuntrul lui, în mişcarea bruscă cu care s-a lăsat în jos, pe jumătate răpus, şi şi-a lăsat gura să se lipească de umărul ei. Apoi a împins-o în faţă, a dat la o parte trupul întins în ţinută de seară de un albastru pal ca să stea alungit peste genunchii ei, a îmbrăţişat-o cu o brutalitate posomorâtă, ca şi cum ar fi urât-o pentru cuvintele ei, de parcă acestea ar fi fost cuvintele pe care şi-ar fi dorit cel mai mult să le audă.

Şi-a aplecat faţa înspre a ei şi ea a auzit întrebarea care îi fusese pusă iar şi iar în tot timpul anului trecut, care mereu se desprindea din el, involuntar, mereu ca un scurt interludiu care-i trăda supliciul secret şi neîntrerupt.

— Cine a fost primul tău bărbat?

Ea s-a dat pe spate, încercând să-l îndepărteze de lângă ea, dar el

o ţinea în continuare strâns.

— Nu, Hank, a spus ea, cu chipul asprindu-i-se.

Mişcarea scurtă şi încordată a buzelor lui voia să fie un zâmbet.

— Ştiu că nu vei răspunde, dar nu voi înceta să te întreb, pentru că n-o să accept asta niciodată.

— Întreabă-te de ce nu poţi să accepţi.

El a răspuns, mâna mişcându-i-se încet de la sâni până la genunchi, subliniind parcă atât dreptul la proprietate, cât şi ura faţă de acest drept:

— Pentru că… lucrurile pe care mi-ai permis să le fac… nu credeam că ai putea, vreodată, nici măcar pentru mine… Dar să ştiu că ai făcut asta – şi mai mult: că i-ai permis unui alt bărbat, că ai vrut ca el să…

— Tu ştii ce spui? Că tu niciodată n-ai acceptat nici faptul că te doresc pe tine, că tu niciodată n-ai acceptat că se cuvine să te doresc, aşa cum l-aş fi dorit şi pe el cândva.

A spus cu voce scăzută:

— Aşa este.

S-a îndepărtat brusc de lângă el, răsucindu-se, s-a ridicat, dar a rămas uitându-se în jos la el schiţând un zâmbet şi spunându-i cu delicateţe:

— Ştii care este singurul motiv real pentru care ar trebui să te simţi vinovat? Deşi eşti foarte capabil să faci asta, niciodată n-ai învăţat să te simţi bine. Întotdeauna ţi-ai respins prea uşor propria-ţi plăcere. Ai fost gata să înduri prea multe.

— Şi el a spus asta.

— Cine?

— Francisco d’Anconia.

El s-a întrebat de ce i se păruse că numele o şocase şi că răspunsese o idee mai târziu:

— Ţi-a spus asta?

— Vorbeam despre un subiect destul de diferit.

Într-un moment a spus calmă:

— Te-am văzut vorbind cu el. Care dintre voi îl insulta pe celălalt, de data asta?

— Nu făceam asta. Dagny, ce crezi despre ce a făcut?

— Cred că a făcut-o intenţionat, a pus la cale catastrofa în care ne vom pomeni implicaţi mâine.

— Ştiu că a făcut-o intenţionat. Şi totuşi, ce părere ai despre el ca individ?

— Nu ştiu. Tind să cred că este cea mai depravată persoană pe care am întâlnit-o.

— Tinzi să crezi? Dar nu crezi?

— Nu. Nu pot fi sigură.

El a zâmbit.

— Asta-i ciudat în legătură cu el. Ştiu că e un mincinos, o haimana, un playboy ieftin, cea mai coruptă şi iresponsabilă persoană pe care mi-aş putea-o vreodată închipui. Şi totuşi, când mă uit la el, mă simt ca şi cum, dac-ar exista cineva căruia să-i încredinţez viaţa mea, el ar fi acela.

Ea a rămas fără aer.

— Hank, îmi spui că-ţi place?

— Îţi spun că nu ştiu ce înseamnă să-mi placă de cineva, nu ştiam cât de mult mi-a lipsit asta până când nu l-am întâlnit pe el.

— Dumnezeule mare, Hank, te-ai îndrăgostit de el!

— Da, cred că da. A zâmbit. De ce te sperie?

— Pentru că… pentru c-o să te rănească îngrozitor… şi, cu cât vezi mai mult în el, cu atât va fi mai greu de suportat… Şi-ţi va lua mult timp să treci peste asta, dacă vei trece vreodată… Simt că trebuie să te avertizez în privinţa lui, dar nu pot, pentru că nu sunt sigură de nimic în legătură cu el, nici măcar dacă este cel mai mare sau cel mai de joasă speţă om de pe Pământ.

— Nu sunt sigur de nimic în legătură cu el, de nimic altceva decât că-mi place.

— Dar gândeşte-te la tot ce-a făcut. Nu pe Jim şi pe Boyle i-a rănit, ci pe mine, şi pe tine, şi pe Ken Danagger, şi pe restul dintre noi, pentru că gaşca lui Jim o să-şi verse toţi nervii pe noi şi va fi un alt dezastru, ca incendiul de pe platforma Wyatt.

— Da… Da, ca incendiul de pe platforma Wyatt. Dar, ştii, nu cred că-mi pasă prea mult de asta. Ce mai înseamnă încă un dezastru? Totul e distrus, oricum. Problema care se pune este dacă nu se întâmplă puţin mai repede sau puţin mai încet, tot ce ne mai rămâne este să ţinem nava pe linia de plutire cât mai putem, iar apoi să ne scufundăm odată cu ea.

— Asta e scuza lui? Asta te-a făcut să crezi?

— Nu. O, nu! Ăsta e sentimentul pe care-l pierd când vorbesc cu el. Ce e ciudat este ce mă face să simt.

— Ce?

— Speranţă.

Ea a dat din cap, cu o mirare neajutorată, ştiind că şi ea a simţit asta.

— Nu ştiu de ce, a spus el, dar mă uit la oameni şi par să nu fie făcuţi din nimic altceva decât din durere. El, nu. Tu, nu. Las în urmă toată acea deznădăjduire teribilă care e peste tot în jurul nostru numai în prezenţa lui. Şi aici. Nicăieri altundeva.

Ea s-a dus înapoi la el şi s-a aşezat la picioarele lui, apăsându-şi faţa pe genunchii lui.

— Hank, avem atât de multe înainte… şi atât de multe acum.

El s-a uitat la forma de mătase de culoare albastru pal îngrămădită

lângă hainele lui negre, s-a aplecat spre ea şi a spus cu voce scăzută:

— Dagny… lucrurile pe care ţi le-am spus în dimineaţa aceea acasă la Ellis Wyatt… Cred că mă minţeam pe mine însumi.

— Ştiu.

* * *

Prin cenuşiul ploii mărunte, calendarul de deasupra acoperişurilor indica 3 septembrie, iar ceasul de pe un alt turn arăta 10:40, în timp ce Rearden mergea înapoi spre Wayne-Falkland Hotel. Radioul taxiului scotea sunete ascuţite, cu o voce panicardă care anunţa prăbuşirea d'Anconia Copper.

Rearden s-a lăsat pe spate, obosit, pe banchetă: dezastrul nu părea să fie mai mult decât o ştire învechită, pe care ar fi citit-o în urmă cu mult timp. N-a simţit nimic în afară de o undă neplăcută de nepotrivire, pentru că se trezise afară, pe stradă, purtând haine de seară. Nu simţea nicio dorinţă să revină – din lumea pe care o părăsise – în lumea pe care o vedea derulându-se în spatele geamurilor taxiului.

A răsucit cheia în uşa apartamentului de la hotel, sperând să se întoarcă la birou cât mai repede şi să nu trebuiască să observe nimic din jurul lui.

L-au lovit deodată: masa cu micul dejun, uşa dormitorului deschisă, imaginea unui pat în care se dormise şi vocea lui Lillian spunând:

— Bună dimineaţa, Henry.

Lillian şedea în fotoliu, îmbrăcată cu costumul pe care-l purtase şi ieri, fără jachetă şi fără pălărie; bluza ei albă părea puţin şifonată. Pe masă se aflau rămăşiţele micului dejun. Fuma o ţigară, având aerul şi postura unui priveghi lung şi răbdător.

Stând dreaptă, s-a aşezat picior peste picior, făcându-se mai confortabil, apoi a întrebat:

— Nu ai nimic de spus, Henry?

— Nu.

— N-o să începi să implori iertare?

— Nu există nimic pentru care să mă ierţi. Nu am nimic de adăugat. Ştii adevărul. Acum rămâne la latitudinea ta.

Ea a chicotit, întinzându-se şi frecându-şi omoplaţii de spătarul scaunului.

— Nu te aşteptai să fii prins mai devreme sau mai târziu? l-a întrebat. Dacă un om ca tine stă neprihănit ca un călugăr timp de mai mult de un an, nu te-ai gândit că voi începe să suspectez motivul? E amuzant totuşi că acest creier faimos al tău nu te-a ajutat să nu fii prins aşa uşor.

A arătat cu mâna înspre cameră şi înspre masa cu micul dejun.

— Aseară am ştiut că nu te vei întoarce aici. Şi nu a fost nici dificil,

nici foarte costisitor să aflu de la un angajat al hotelului că nu ai petrecut nicio noapte în aceste camere timp de un an.

El nu a spus nimic.

— Omul din oţel inoxidabil! a râs ea. Omul cu realizări şi onoare, omul superior nouă, celorlalţi! E dansatoare sau e manichiuristă la o frizerie al cărei patron e un milionar?

El a rămas tăcut.

— Cine e, Henry?

— Nu voi răspunde la asta.

— Vreau să ştiu.

— Nu vei afla.

— Nu crezi că e ridicol ca tu să joci rolul unui gentleman care protejează numele unei domniţe sau care o protejează de orice alt fel de gentleman de acum înainte? Cine e?

— Am spus că nu voi răspunde.

Ea ridică din umeri.

— Presupun că nu contează. Este doar un tipar pentru un scop standard. Am ştiut întotdeauna că sub privirea aia ascetică a ta eşti un senzual simplu şi crud, care nu caută nimic într-o femeie decât satisfacţie animalică, pe care sunt mândră că nu ţi-am dat-o. Am ştiut că onoarea cu care te lăudai se va prăbuşi într-o zi şi vei fi atras de cel mai ieftin tip de femeie, ca orice alt bărbat care-şi înşală nevasta. A chicotit. Acea mare admiratoare a ta, domnişoara Dagny Taggart, s-a înfuriat pe mine ieri pentru simpla sugestie că eroul ei nu era la fel de pur ca oţelul inoxidabil. Şi a fost suficient de naivă, încât să-şi imagineze că o suspectez pe ea ca fiind o femeie pe care bărbaţii ar găsi-o atractivă pentru o relaţie în care ce caută ei nu este, aproape niciodată, un creier. Îţi ştiam felul de a fi şi înclinaţiile, nu-i aşa? El nu a spus nimic. Vrei să ştii ce cred despre tine acum?

— Ai dreptul să mă condamni în ce fel vrei tu.

Ea a râs.

— Marele om care era atât de dezgustat – în afaceri – de molâi care se dau bine pe lângă nou-veniţi sau care o iau pe cărări greşite, pentru că n-au putut să se ridice la tăria lui de caracter şi la liniaritatea scopurilor lui! Ce părere ai despre asta acum?

— Sentimentele mele nu te privesc pe tine. Nu ai niciun drept să decizi tu ce vrei să fac. Voi accepta orice cerere vei face, mai puţin una: nu-mi cere să renunţ la ea.

— O, nu-ţi voi cere să faci asta! Nu mă aştept să-ţi schimbi felul de a fi. Ăsta este adevăratul tău nivel – sub toată gloria pe care ţi-ai construit-o, cea a unui cavaler al industriei care s-a ridicat prin pură ingeniozitate din şanţurile zăcămintelor de minereu ca să ajungă în lumea celor avuţi! Fracul e numai bun ca să vii acasă la unsprezece dimineaţa! Nu te-ai ridicat niciodată din zăcămintele de minereu,

acolo ar trebui să fii, toate micile averi făcute din creion – în colţul salonului, sâmbătă seara, cu agenţii comerciali şi dansatoarele din sala de bal!

— Vrei să divorţezi de mine?

— O, ţi-ar plăcea! Ce afacere deşteaptă ar fi! Să nu cumva să crezi că nu ştiu c-ai vrut să divorţezi de mine din prima lună de căsătorie!

— Dacă asta ai crezut, de ce ai mai stat cu mine?

Ea a răspuns cu severitate:

— Este o întrebare pe care ţi-ai pierdut dreptul să o mai pui.

— Aşa este, a spus el, gândindu-se că singura replică posibilă care-ar mai putea să-i justifice răspunsul ar fi iubirea ei pentru el.

— Nu, nu voi divorţa de tine. Crezi că voi permite ca idila ta cu o târfă să mă priveze pe mine de casa, de numele şi de poziţia mea socială? O să păstrez aceste lucruri din viaţa mea aşa cum pot şi prin orice mijloc care nu se bazează pe o fundaţie atât de instabilă ca fidelitatea ta. Nu voi face nicio greşeală în legătură cu asta: niciodată nu voi divorţa de tine. Fie că-ţi place sau nu, eşti căsătorit şi vei rămâne căsătorit.

— Bine, dacă asta vrei.

— Şi, mai mult decât atât, nu voi lua în considerare – apropo, de ce nu stai jos?

A rămas în picioare.

— Te rog, spune ce ai de spus.

— Nu voi lua în considerare niciun divorţ neoficial, cum ar fi o separare. Poţi să-ţi continui idila în metrouri şi în pivniţe, acolo unde e locul ei, dar în ochii lumii mă aştept să-ţi aminteşti că eu sunt doamna Henry Rearden. Întotdeauna ai susţinut că ai avea un devotament ieşit din comun faţă de onestitate: permite-mi acum să te văd condamnat la viaţa de ipocrizie căreia-i aparţii de fapt. Mă aştept să-mi păstrez casa care, oficial, este a ta, dar acum va fi oficial a mea.

— Dacă aşa doreşti.

Ea s-a lăsat pe spate nepăsătoare, ca într-o relaxare dezordonată, cu picioarele îndepărtate, cu braţele odihnindu-i-se în două paralele pe braţele fotoliului, ca un judecător care-şi putea permite să fie şleampăt.

— Divorţ? a întrebat ea cu răceală. Credeai că scapi aşa uşor? Credeai că scapi cu câteva milioane ale tale aruncate ca pensie alimentară? Eşti atât de obişnuit să cumperi orice vrei tu cu ajutorul simplu al banilor pe care-i ai, încât nu poţi să concepi că există lucruri care nu sunt de vânzare, care nu sunt negociable, care nu fac obiectul niciunei tranzacţionări. Nu poţi să crezi că există cineva care să nu se preocupe deloc de bani? Nu-ţi poţi imagina ce înseamnă asta. Păi, cred că va trebui să înveţi. O, da, bineînţeles că vei fi de acord cu orice cerere de a mea de acum înainte. Vreau să stai în biroul ăla de

care eşti atât de mândru, în fabricile alea nepreţuite ale tale şi să te joci de-a eroul care lucrează optsprezece ore pe zi, titanul industriei care face toată ţara să funcţioneze, geniul care este deasupra turmei comune a umanităţii, care se plânge, minte şi trişează. Atunci vreau să vii acasă şi să dai ochii cu singura persoană care te cunoaşte cu adevărat, care ştie adevărata valoare a cuvintelor tale, a onoarei tale, a integrităţii tale, a încrederii de sine cu care te lauzi. Vreau să dai ochii, la tine acasă, cu singura persoană care te dispreţuieşte şi are dreptul să o facă. Vreau să te uiţi la mine de câte ori construieşti un alt cuptor sau torni o altă încărcătură de oţel care sparge toate recordurile, de câte ori auzi aplauze şi eşti admirat, de câte ori te simţi mândru de tine, de câte ori te simţi curat, de câte ori te simţi beat de propria-ţi măreţie. Vreau să te uiţi la mine ori de câte ori auzi de vreun act josnic sau te simţi furios la adresa corupţiei omeneşti, sau te simţi dezgustat de escrocheria cuiva, sau eşti victima unui şantaj guvernamental, vreau să te uiţi şi să ştii că nu eşti cu nimic mai bun şi că nu eşti superior nimănui, că nu ai dreptul să condamni pe nimeni şi nimic. Vreau să te uiţi la mine şi să vezi soarta celui care a încercat să construiască un turn înalt până la cer sau a omului care a încercat să ajungă la soare pe aripi făcute din ceară, sau pe tine, omul care vrea să se considere perfect!

Undeva, în afara lui sau separat de el, de parcă ar fi citit totul într-un creier care nu era al lui, a observat că ceva era greşit în schema pedepsei pe care trebuia el s-o suporte, că ceva era greşit în condiţiile pe care i le stabilise, dincolo de dreptul la proprietate şi dincolo de simţul dreptăţii, o eroare de calcul care ar demola-o cu totul dacă ar fi descoperită. N-a încercat s-o descopere. Gândul a trecut ca o însemnare de moment, făcută dintr-o curiozitate inertă, pentru a putea fi reînviată într-un viitor îndepărtat. Nu era nimic înăuntrul lui acum care să-l facă interesat să răspundă.

Creierul îi era amorţit de efortul de a-şi păstra şi ultimul simţ de justeţe împotriva unui asemenea val copleşitor de reacţii care o scoseseră pe Lillian din forma ei umană, dincolo de toate încercările de a se convinge că nu avea niciun drept să simtă asta. Dacă era plină de dispreţ, s-a gândit, el era cel care o făcuse aşa; acesta era felul ei de a suporta durerea. Nimeni nu putea să-i spună unei alte fiinţe umane cum să încerce să-şi facă suferinţa suportabilă, nimeni nu putea să învinuiască şi, mai presus de toate, mai ales el, cel care cauzase această suferinţă. Dar nu vedea nicio urmă de durere în comportamentul ei. Atunci poate că sluţenia era singurul mijloc prin care putea să se adune şi care putea s-o ascundă, s-a gândit. Apoi nu s-a gândit la nimic altceva decât să ţină piept repulsiei pentru tot ce însemna momentul următor şi, apoi, următorul…

Când s-a oprit din vorbit, el a întrebat:

— Ai terminat?

— Da, cred că da.

— Atunci mai bine ai lua trenul spre casă chiar acum.

Când a început să facă mişcările ca să-şi dea jos hainele de seară, a descoperit că-şi simţea muşchii ca şi cum ar fi fost după o zi lungă de muncă fizică. Cămaşa lui apretată era plină de sudoare. Nu mai rămăsese în el niciun gând şi niciun sentiment, nimic altceva în afara unui sentiment care amesteca rămăşiţele amândurora, senzaţia că ar trebui să se felicite pentru cea mai mare victorie pe care o obţinuse de la el însuşi: faptul că Lillian ieşise în viaţă din hotel.

* * *

Intrând în biroul lui Rearden, dr. Floyd Ferris avea aparenţa unui om atât de sigur de succesul misiunii sale, încât putea să-şi permită un zâmbet binevoitor. A vorbit cu o încredere delicată şi încurajatoare; Rearden avea impresia că asta trebuie să fie încrederea unui trişor la jocurile de noroc, care a depus o energie incredibilă ca să memoreze toate variantele posibile ale schemei, iar acum e sigur că toate cărţile din set sunt însemnate.

— Aşadar, domnule Rearden, a spus, vrând să salute, nu ştiam că până şi o javră neînduplecată din funcţionărime şi un scuturător de mâini faimoase, ca mine, poate încă să aibă emoţii înainte de întâlnirea cu un bărbat distins, dar asta simt acum, dacă vă vine să credeţi.

— Îmi pare bine, a spus Rearden.

Doctorul Ferris s-a aşezat şi a făcut câteva consideraţii despre nuanţele pe care le căpătau frunzele în luna octombrie, aşa cum le observase el pe marginea drumului în timpul călătoriei spre Washington, călătorie pe care o făcuse special în scopul întâlnirii cu domnul Rearden. Rearden nu a spus nimic. Dr. Ferris s-a uitat pe geam şi a comentat imaginea fabricilor Rearden, care, a spus el, erau dintre cele mai valoroase şi productive întreprinderi ale ţării.

— Nu asta credeaţi despre produsele mele acum un an şi jumătate, a spus Rearden.

Dr. Ferris s-a încruntat uşor, de parcă un punct de pe schemă îi scăpase şi aproape că-l costase întregul joc, apoi a chicotit, de parcă l-ar fi recuperat:

— Asta a fost acum un an şi jumătate, domnule Rearden, a spus imediat. Timpurile se schimbă, iar oamenii se schimbă odată cu timpurile – cei înţelepţi o fac. Înţelepciunea stă în a şti când să-ţi aminteşti şi când să uiţi. Consecvenţa nu este un obicei al minţii care e recomandat să-l practice sau la care să te aştepţi din partea rasei umane.

Apoi a continuat să vorbească despre absurditatea consecvenţei

într-o lume unde nimic nu a fost vreodată absolut, cu excepţia principiului compromisului. A vorbit serios, dar într-un fel nepăsător, de parcă amândoi înţelegeau că nu acesta era subiectul principal al întrevederii lor; şi totuşi, ciudat, nu vorbea pe tonul unei introduceri, ci pe tonul unei postfeţe, de parcă subiectul principal ar fi fost stabilit cu mult timp în urmă.

Rearden a aşteptat primul „Nu ţi se pare?” şi a răspuns cu „Vă rog să-mi spuneţi problema urgentă pentru care aţi cerut această întâlnire”.

Dr. Ferris păru uimit şi lipsit de orice expresie pentru un moment, apoi a spus ager, de parcă şi-ar fi amintit un subiect oarecare pe care l-ar fi pus la punct fără niciun efort.

— O, asta? Asta a fost în legătură cu datele de livrare a metalului Rearden la Institutul Ştiinţific. Am vrea să primim cinci mii de tone până la întâi decembrie, iar apoi vom fi de acord să aşteptăm pentru bilanţul comenzii până după Anul Nou.

Rearden a rămas uitându-se la el în tăcere multă vreme; fiecare moment care trecea avea efectul de a face ca intonaţiile pline de bucurie ale vocii doctorului Ferris, încă rămase agăţate în aerul din încăpere, să pară şi mai prosteşti. Când doctorului Ferris a început să-i fie teamă că nu va răspunde deloc, Rearden a răspuns:

— Poliţistul rutier cu pantaloni de piele, cel care v-a trimis aici, nu v-a dat niciun raport al conversaţiei avute cu mine?

— Ba da, domnule Rearden, dar…

— Ce altceva mai vreţi să auziţi?

— Dar asta a fost acum cinci luni, domnule Rearden. Un anumit eveniment a avut loc de atunci şi e unul care mă face destul de sigur că v-aţi răzgândit şi că nu ne veţi crea deloc probleme, aşa cum nici noi nu o să vă creăm dumneavoastră.

— Ce eveniment?

— Un eveniment despre care dumneavoastră aveţi mult mai multe cunoştinţe decât mine, dar, vedeţi dumneavoastră, eu am aflat despre el, deşi aţi prefera să nu ştiu.

— Ce eveniment?

— Din moment ce este secretul dumneavoastră, domnule Rearden, de ce să nu-l lăsăm să rămână secret? Cine nu are secrete în ziua de astăzi? De exemplu, Proiectul X este un secret. Realizaţi, desigur, că putem obţine metalul dumneavoastră simplu, prin cumpărarea unor cantităţi mai mici prin diferite birouri ale guvernului, care apoi ni l-ar transmite nouă – şi dumneavoastră n-aţi putea preîntâmpina asta. Dar asta ar face să lăsăm mai mulţi birocraţi – dr. Ferris zâmbi cu o sinceritate dezarmantă – o, da, nu suntem foarte simpatici unii cu ceilalţi, aşa cum suntem cu dumneavoastră, civilii – ar face să lăsăm mai mulţi birocraţi să afle secretul Proiectului X, lucru care nu este de

dorit în clipa aceasta. Şi aşa ar fi orice publicitate de presă legată de proiect dacă v-am supune unei perioade de probă pentru că aţi refuzat să fiţi de acord cu un ordin al guvernului. Dar, dacă ar trebui să fiţi judecat pentru o altă acuzaţie, mult mai serioasă, unde Proiectul X şi Institutul Ştiinţific nu ar fi implicate şi unde n-aţi putea ridica problema principiilor şi nici n-aţi putea stârni compasiunea publicului – dar asta n-ar însemna un inconvenient pentru noi –, v-ar costa mai mult decât v-aţi putea imagina. De aceea, cel mai la îndemână lucru pe care l-aţi putea face este să ne păstraţi secretul şi să ne faceţi să vă ajutăm să-l păstraţi, în felul ăsta, pe al dumneavoastră – şi, după cum sunt sigur că vă daţi seama, suntem pe de-a-ntregul capabili să ţinem pe oricare dintre birocraţi departe din drumul dumneavoastră atâta vreme cât veţi dori asta.

— Ce eveniment, ce secret şi ce drum?

— O, haideţi, domnule Rearden, nu fiţi copil! Cele patru mii de tone de metal Rearden pe care i le-aţi livrat lui Ken Danagger, bineînţeles, a spus dr. Ferris fără efort.

Rearden nu a răspuns.

— Problemele de principiu sunt mare bătaie de cap, a spus dr. Ferris, zâmbind, şi reprezintă o pierdere de vreme pentru toţi cei implicaţi. Acum, cred că v-ar deranja să fiţi un martir în afacerea asta, cel puţin în circumstanţele în care nimeni nu va afla ce sunteţi – nimeni în afară de mine şi de dumneavoastră –, circumstanţele în care nu veţi avea nici măcar prilejul să vorbiţi despre problema respectivă, în care dumneavoastră n-o să fiţi un erou, creatorul unui metal nou, spectaculos, care să opună rezistenţă inamicilor ale căror acţiuni pot părea oarecum josnice în ochii publicului, în care nu veţi fi un erou, ci un infractor obişnuit, un industriaş lacom care a înşelat legea şi care a vizat numai profitul, un escroc de pe piaţa neagră, care a încălcat toate legile menite să protejeze bunăstarea populaţiei, un erou care nu şi-a primit faima, care nu va primi mai mult decât o jumătate de coloană de ziar, undeva pe pagina a cincea… Tot mai vreţi să fiţi un martir? Pentru că la asta se rezumă acum chestiunea: ori ne daţi nouă metalul, ori intraţi la închisoare pentru zece ani şi-l trageţi după dumneavoastră şi pe prietenul dumneavoastră, Danagger.

Ca biolog, dr. Ferris a fost mereu fascinat de teoria care spune că animalele au capacitatea de a mirosi frica; a încercat să-şi dezvolte şi el o capacitate similară. Uitându-se la Rearden, a ajuns la concluzia că omul a decis să se dea bătut de mult timp – pentru că nu a dat de urma niciunei temeri.

— Cine era informatorul dumneavoastră? a întrebat Rearden.

— Unul dintre prietenii dumneavoastră, domnule Rearden. Proprietarul unei mine de cupru din Arizona, care ne-a raportat că aţi cumpărat o cantitate în plus de cupru luna trecută, mult mai mult

decât tonajul obişnuit impus de metal Rearden pe care-ţi permite legea să-l produci. Cuprul e unul dintre ingredientele metalului Rearden, nu-i aşa? Asta a fost toată informaţia de care am avut nevoie. Restul e uşor de aflat. N-ar trebui să-l învinuiţi prea mult pe proprietarul minei. Producătorii de cupru, după cum ştiţi, sunt atât de tare constrânşi acum, încât omul a trebuit să ofere ceva de valoare ca să obţină un favor, o nevoie imediată, o regulă care a suspendat câteva dintre directive şi i-a dat un răgaz. Persoana căreia i-a dat informaţiile ştia unde ar fi cel mai bine valorificate, aşa că mi le-a încredinţat mie în schimbul anumitor favoruri de care avea nevoie. Aşa că toate dovezile necesare şi, de asemenea, şi următorii zece ani din viaţa dumneavoastră sunt în posesia mea acum – şi vă propun un schimb. Sunt sigur că nu veţi obiecta, din moment ce afacerile sunt specialitatea dumneavoastră. Forma poate să difere puţin de cea pe care a căpătat-o în tinereţea dumneavoastră, dar sunteţi un comerciant inteligent, aţi ştiut întotdeauna cum să profitaţi de condiţiile care se schimbă şi acestea sunt condiţiile de pe ziua de azi, aşa că nu ar trebui să fie dificil pentru dumneavoastră să vedeţi în ce stau interesele dumneavoastră şi să vă purtaţi corespunzător.

Rearden a spus calm:

— În tinereţea mea, asta se numea şantaj.

Dr. Ferris a rânjit.

— Asta şi este, domnule Rearden. Am intrat într-o eră mai realistă.

Dar era o diferenţă bizară, s-a gândit Rearden, între şantajistul clasic şi dr. Ferris. Un şantajist ar da semne de satisfacţie în raport cu deficienţele victimei sale, iar faptul că victima ar fi remarcat caracterul lui diabolic ar constitui cel puţin o ameninţare pentru victimă, precum şi un indiciu de primejdie pentru amândoi. Dr. Ferris nu transmitea nimic. Felul lui de a face afaceri era cel obişnuit, dădea impresia de siguranţă, nu părea să acuze pe cineva, ci transmitea doar o sugestie de camaraderie, o tovărăşie bazată – pentru amândoi – pe dispreţ de sine. Brusca senzaţie care l-a făcut pe Rearden să se lase în faţă mai atent era sentimentul că tocmai mai face un pas pe drumul lui pe jumătate descoperit.

Văzând privirea plină de interes a lui Rearden, dr. Ferris a zâmbit şi s-a felicitat c-a găsit cheia potrivită. Jocul îi era acum clar, reperele de pe traseu păreau să fie în ordinea corectă; astfel de oameni, s-a gândit dr. Ferris, ar face totul sub anonimat, dar acesta pretindea ca totul să fie făcut făţiş, acesta era realistul dur pe care dorea să-l găsească.

— Sunteţi o persoană practică, domnule Rearden, a spus dr. Ferris prietenos. Nu înţeleg de ce vreţi să rămâneţi în trecut. De ce nu vă puneţi la punct şi nu jucaţi aşa cum trebuie? Sunteţi mai inteligent decât cei mai mulţi. Sunteţi o persoană valoroasă, v-am dorit multă

vreme printre noi, iar când am auzit că încercaţi să călcaţi pe urmele lui Jim Taggart, am ştiut că vă putem avea. Nu vă încurcaţi cu Jim Taggart, e un nimic, e doar un nimeni. Intraţi în jocul cel mare. Puteţi să ne fiţi de folos, iar noi să vă fim dumneavoastră. Doriţi să-l lichidăm pe Orren Boyle pentru dumneavoastră? V-a provocat o înfrângere teribilă: doriţi să-l tragem puţin în jos? Se poate rezolva. Sau doriţi să-l ţinem pe Ken Danagger în frâu? Aţi văzut cât de lipsit de eficacitate aţi fost în legătură cu asta. Ştiu de ce i-aţi vândut metalul: pentru că aveaţi nevoie de el ca să luaţi cărbune. Aşa că riscaţi să mergeţi la închisoare şi să plătiţi amenzi imense doar ca să rămâneţi în relaţii bune cu Ken Danagger. Asta numiţi dumneavoastră afacere bună? Acum, faceţi o înţelegere cu noi şi lăsaţi-l pe domnul Danagger să înţeleagă că, dacă nu se supune regulilor, el va merge la închisoare, dar dumneavoastră, nu, pentru că dumneavoastră aveţi prieteni pe care el nu-i are, iar dumneavoastră nu va trebui să vă faceţi griji niciodată de acum încolo în legătură cu proviziile de cărbune. Aşa se fac afacerile în lumea modernă. Judecaţi care metodă e mai practică. Şi, orice ar fi spus cineva despre dumneavoastră, nimeni nu a negat că sunteţi un om de afaceri excelent şi un realist încăpăţânat.

— Asta şi sunt, a spus Rearden.

— Aşa mă gândeam şi eu, a răspuns dr. Ferris. Aţi făcut avere într-o perioadă în care majoritatea dădeau faliment, întotdeauna aţi reuşit să treceţi peste obstacole, să vă întreţineţi fabricile şi să faceţi bani – asta e reputaţia pe care o aveţi –, aşa că nu aţi vrea să nu vă dovediţi eficacitatea acum, nu-i aşa? Pentru ce? Ce vă pasă, atâta timp cât aveţi bani? Lăsaţi teoriile pentru oameni ca Bertram Scudder şi idealurile pentru oameni ca Balph Eubank – iar dumneavoastră fiţi independent. Coborâţi cu picioarele pe pământ. Nu sunteţi genul de persoană care să lase sentimentele să interfereze cu afacerile.

— Nu, a spus Rearden încet. Nu aş face asta. Niciun fel de sentiment.

Dr. Ferris a zâmbit.

— Credeţi că nu ştiam asta? a întrebat el, iar tonul vocii sugera faptul că lăsa frâu liber vorbelor doar ca să impresioneze un tovarăş infractor, etalându-i o pricepere superioară în pungăşii.

— Am aşteptat multă vreme să vă prindem cu ceva. Voi, oamenii oneşti, sunteţi o mare problemă şi o semnificativă durere de cap. Dar am ştiut că veţi ceda mai devreme sau mai târziu – şi asta e exact ce voiam.

— Păreţi să fiţi încântat.

— Nu am un motiv suficient de bun ca să fiu?

— Dar, până la urmă, am încălcat una dintre legile voastre.

— Ei bine, pentru ce credeţi că sunt ele făcute?

Dr. Ferris nu a observat expresia brusc apărută pe faţa lui Rearden,

o privire de om lovit de prima imagine a ceea ce căuta să vadă. Dr. Ferris trecuse de stadiul acesta, intenţiona să tragă ultimele gloanţe într-un animal prins în capcană.

— Chiar aţi crezut că vrem ca legile acelea să fie respectate? a întrebat dr. Ferris. Le vrem încălcate. Mai bine-aţi băga la cap că nu vă confruntaţi cu o adunătură de cercetaşi, abia atunci o să aflaţi că nu trăim într-o epocă a lucrurilor frumoase. Pe cuvânt, nu căutăm altceva decât puterea. Colegii dumneavoastră erau nişte papă-lapte, dar noi cunoaştem adevărata şmecherie şi mai bine v-aţi da şi dumneavoastră seama de asta. Oamenii inocenţi nu pot fi conduşi. Singura putere pe care o are orice guvern este puterea de a lua măsuri împotriva infractorilor. Ei bine, când nu sunt destui infractori, îi creezi. Spui că atât de multe lucruri sunt infracţiuni, încât devine imposibil pentru oameni să mai trăiască fără să încalce regulile. Cine vrea o naţiune de oameni care respectă reguli? Ce-ţi iese din asta? Doar legi în aşa fel concepute încât să nu poată fi nici remarcate, nici respectate, nici interpretate şi creezi o naţiune de oameni care încalcă legea, iar apoi le iei banii pe nedrept. Ăsta e sistemul, domnule Rearden, ăsta e jocul şi, odată ce l-aţi priceput, ne vom înţelege mult mai bine.

Uitându-se la dr. Ferris, Rearden a văzut un licăr de anxietate, privirea care precedă panica, ca şi cum o carte de joc goală dintr-un pachet pe care dr. Ferris nu-l mai văzuse niciodată tocmai căzuse pe masă.

Ce vedea doctorul Ferris pe faţa lui Rearden era privirea luminoasă şi senină care vine din răspunsul neaşteptat la o problemă veche, întunecată, o privire relaxată şi nerăbdătoare în acelaşi timp; Rearden avea o limpezime inocentă în ochi şi o vagă urmă de dispreţ pe linia buzelor. Orice ar fi însemnat asta – şi dr. Ferris nu putea să descifreze – era sigur de un singur lucru: faptul că faţa lui nu purta nicio urmă de vinovăţie.

— Există un defect în sistemul dumneavoastră, dr. Ferris, a spus Rearden încetişor, aproape nepăsător, un defect practic pe care-l veţi descoperi când mă veţi aduce la tribunal pentru că i-am vândut patru tone de metal Rearden lui Ken Danagger.

Au trecut douăzeci de secunde – Rearden putea să le simtă cum trec încetişor – la sfârşitul cărora dr. Ferris s-a convins de faptul că auzise decizia lui Rearden.

— Credeţi că blufăm? a izbucnit dr. Ferris; vocea lui căpătase brusc caracterul animalelor pe care a petrecut atât de mult timp studiindu-le – suna de parcă scrâşnea din dinţi.

— Nu ştiu, a spus Rearden, nu-mi pasă, oricum ar fi.

— Veţi fi în halul ăsta de lipsit de simţ practic?

— Evaluarea unei acţiuni ca „practică”, dr. Ferris, depinde de ce-şi

doreşte persoana respectivă să realizeze.

— Nu v-aţi pus întotdeauna interesul propriu mai presus de orice?

— Asta e ceea ce fac acum.

— Dacă credeţi că vă vom lăsa să scăpaţi cu o…

— Acum, vă rog, părăsiţi acest birou!

— Pe cine credeţi că păcăliţi? Dr. Ferris ridicase vocea şi era pe punctul de a ţipa. Ziua baronilor din industrie s-a încheiat! Dumneavoastră aveţi bunurile, dar noi vă avem la mână cu ceva imbatabil şi ori veţi juca după regulile noastre, ori veţi…

Rearden apăsase un buton; domnişoara Ives a intrat în birou.

— Dr. Ferris s-a încurcat şi s-a rătăcit, domnişoară Ives, a spus Rearden. Îl puteţi însoţi până afară, vă rog? S-a uitat către Ferris. Domnişoara Ives este femeie, cântăreşte în jur de 45 de kilograme şi nu are pregătire practică deloc, doar o eficienţă intelectuală superioară. N-ar face niciodată pe gardianul la o cârciumă, doar în locuri care nu sunt practice, aşa cum ar fi o fabrică.

Domnişoara Ives privea de parcă făcea un serviciu care nu avea o semnificaţie emoţională mai mare decât un ordin pentru o listă de facturi care trebuie expediate. Stând dreaptă, într-o poziţie disciplinată şi afişând o formalitate rece, a ţinut uşa deschisă, l-a lăsat pe dr. Ferris să traverseze camera, apoi a ieşit afară prima; dr. Ferris a urmat-o.

S-a întors peste câteva minute, râzând în hohote incontrolabile.

— Domnule Rearden, a întrebat ea, râzând pentru că-i era frică de el, de pericol, de totul în afară de triumful acelui moment, ce faceţi?

A rămas într-o poziţie pe care nu şi-o mai permisese niciodată până atunci, o poziţie pe care el o considera cea mai vulgară poziţie a oamenilor de afaceri – stătea înclinat pe spate, în scaun, cu picioarele pe birou –, iar fetei i se părea că poziţia aceea îi dădea un aer bizar, nobil, că nu era poziţia unui director arţăgos, ci cea a unui tânăr revoluţionar.

— Cred că descopăr un nou continent, Gwen, a răspuns el vesel. Un continent care trebuia să fie descoperit odată cu America, dar n-a fost să fie.

* * *

— Trebuie să vorbesc cu tine, a spus Eddie Willers, uitându-se la muncitorul de cealaltă parte a mesei. Nu ştiu de ce mă ajută asta, dar mă ajută şi să ştiu că doar mă asculţi.

Era târziu şi luminile cantinei subterane erau slabe, dar Eddie Willers putea să vadă ochii muncitorului aţintiţi asupra lui.

— Mă simt de parcă… de parcă nu a mai rămas niciun om pe pământ şi niciun limbaj omenesc, a spus Eddie Willers. Mă simt de parcă, dacă aş urla în mijlocul străzii, nimeni n-ar auzi… Nu, chiar asta

simt, asta: mă simt de parcă cineva ţipă în mijlocul străzii, dar oamenii trec pe lângă el şi nimeni nu-l poate auzi, şi nu e nici Hank Rearden, nici Ken Danagger, şi nici eu cel ce strigă, şi totuşi pare că suntem toţi trei acolo... Nu vezi că cineva ar fi trebuit să se ridice şi să-i apere, dar nimeni nu a făcut-o şi nimeni n-o va face? Rearden şi Danagger au fost acuzaţi în dimineaţa asta pentru o afacere ilegală cu metal Rearden. Vor ajunge în faţa Curţii luna viitoare. Am fost acolo, în sala de judecată din Philadelphia, când s-a citit acuzaţia. Rearden era foarte calm – tot aveam senzaţia că zâmbeşte, dar nu zâmbea. Danagger, şi mai şi. N-a scos un cuvânt, a stat doar acolo, de parcă încăperea era goală... Presa spune că amândoi ar trebui aruncaţi în închisoare... Nu... Nu, nu tremur, sunt în regulă, voi fi în regulă într-un moment... De asta, ei nu i-am spus nimic, mi-era frică să nu explodez şi nu voiam să fac să fie şi mai dificil pentru ea, ştiu ce simte... O, da, a vorbit cu mine despre asta şi nu a tremurat, dar a fost şi mai rău – ştii tu, genul ăla de rigiditate când o persoană se comportă de parcă nu ar simţi deloc şi... Ascultă, ţi-am mai spus vreodată că-mi place de tine? Îmi place foarte mult de tine pentru felul în care arăţi acum. Ne asculţi. Ne înţelegi... Ce-a spus? A fost ciudat: nu se teme pentru Hank Rearden, ci pentru Ken Danagger. A spus că Rearden va avea puterea să îndure, dar Danagger, nu. Nu că el n-ar avea puterea să facă asta, dar el va refuza să îndure. Ea... ea ştie sigur că Danagger va fi următorul care o să plece. O să plece la fel ca Ellis Wyatt şi ca toţi ceilalţi.

O să renunţe şi o să dispară... De ce? Ei bine, ea crede că e un fel de comutare a puterii, a puterii personale şi a celei economice. De îndată ce greutatea se mută pe umerii unui singur om, acesta este primul care dispare, ca un stâlp de susţinere doborât. Cu un an în urmă, nu se putea întâmpla ţării nimic mai rău decât să-l piardă pe Ellis Wyatt. L-am pierdut. De atunci, spune ea, a fost de parcă centrul de greutate oscila ca un nebun – ca într-un cargou care a pierdut controlul şi stă să se scufunde –, deplasându-se de la industrie la industrie, de la om la om. Când pierdem unul, e nevoie disperată de un altul, iar el este următorul pe care-l vom pierde. Ar exista oare dezastru mai mare acum decât să lăsăm provizia de cărbuni a ţării pe mâinile unor oameni ca Boyle sau ca Larkin? Şi nu a mai rămas nimeni în industria de cărbuni care să valoreze prea mult, în afară de Ken Danagger. Aşa că ea spune că are senzaţia că s-a resemnat deja, de parcă ar fi chiar acum izbit de reflectoare şi aşteaptă să fie scos din peisaj... De ce râzi? Poate să sune absurd, dar cred că e adevărat... Ce?... O, da, să ştii că-i o femeie deşteaptă!... Şi apoi mai e ceva, spune ea. Un om trebuie să ajungă la un anumit nivel de gândire – nu furie sau disperare, ci ceva mai mult, mult mai mult decât amândouă la un loc – înainte să fie eliminat. Nu poate să-şi dea seama ce e, dar a

ştiut, cu mult înainte de incendiu, că Ellis Wyatt ajunsese în acel stadiu şi că i se va întâmpla ceva. Când l-a văzut pe Ken Danagger în sala de judecată azi, a spus că era pregătit să fie doborât... Da, astea sunt cuvintele pe care le-a folosit: era pregătit să fie doborât. Vezi tu, ea nu crede că ceea ce se petrece e accidental sau întâmplător. Ea crede că, în spatele tuturor lucrurilor, se ascunde un sistem, o intenţie, un om. Există cineva care, lăsat liber în ţară, doboară şi distruge, cineva care dărâmă stâlpii de susţinere unul după altul, ca să lase construcţia să se prăbuşească deasupra capetelor noastre.

O creatură fără scrupule care acţionează pentru nişte scopuri pe care nici nu ni le putem imagina... Ea spune că nu-l va lăsa să-l ia pe Ken Danagger. Tot repetă că trebuie să-l oprească pe Danagger – vrea să vorbească cu el, să-l implore, să stăruiască, să reînvie orice ar fi ceea ce pierde el, să-l înarmeze pentru confruntarea cu cel care distruge înainte ca cel care distruge să vină. E disperat de nerăbdătoare să ajungă ea prima la Danagger. El a refuzat să vadă pe cineva. S-a întors înapoi la Pittsburgh, la minele lui, dar a reuşit să-l prindă la telefon, astăzi, şi a fixat o întâlnire cu el mâine după masă... Da, va merge la Pittsburgh mâine. Da, se teme pentru Danagger, se teme foarte mult... Nu. Nu ştie nimic despre cel care distruge. Nu are nici cea mai vagă idee despre identitatea lui, nicio dovadă asupra existenţei lui – nimic altceva în afară de şirul de distrugeri. Dar este sigură că există... Nu, nu poate să-i ghicească motivele. Spune că nimic de pe lumea asta nu poate să i le justifice. Sunt momente când simte că i-ar plăcea mai mult decât orice să-l găsească, că şi-ar dori să-l descopere pe el mai degrabă decât pe inventatorul motorului. Spune că, dacă l-ar găsi pe distrugător, l-ar împuşca pe loc – ar fi în stare să-şi dea viaţa dac-ar putea să-l omoare cu mâna ei... pentru că e cea mai diabolică fiinţă care a existat vreodată, bărbatul care drenează creierul lumii... Cred că începe să fie prea mult pentru ea, în unele momente, până şi pentru ea. Nu cred că-şi permite să se gândească la cât e de obosită. Ieri dimineaţă am venit la serviciu foarte devreme şi am găsit-o adormită pe canapeaua din biroul ei, cu lumina încă aprinsă pe birou. Rămăsese acolo toată noaptea. Am stat doar şi m-am uitat la ea. N-aş fi trezit-o nici dacă toată nenorocita aceea de companie s-ar fi prăbuşit... Când oare adormise? Doamne, arăta ca o copilă. Arăta de parcă ştia sigur că se va trezi într-o lume în care nimeni nu-i va face rău, de parcă nu ar fi avut nimic de care să se teamă sau să se ascundă. Asta era cu adevărat teribil, puritatea aceea nevinovată de pe faţa ei, trupul frânt de oboseală, încă întins acolo exact aşa cum se prăbuşise. Arăta... Spune, de ce m-ai întreba cum arată când doarme?... Da, ai dreptate, de ce vorbesc despre asta? N-ar trebui. Nu ştiu ce m-a făcut să mă gândesc la asta... Nu mă băga în seamă. Mâine o să fiu bine. Cred că e pentru că am rămas

cam şocat de sala aia de judecată. Mă tot gândesc: dacă oameni ca Rearden şi Danagger trebuie trimişi la închisoare, atunci în ce lume muncim şi pentru ce? Nu a mai rămas dreptate pe Pământ? Am fost destul de naiv să spun asta unui reporter la plecarea din sala de judecată; el a râs doar şi a spus: „Cine e John Galt?”…Spune-mi, ce ni se întâmplă? Nu a mai rămas niciun om cinstit? Nu a mai rămas nimeni care să-i apere? O, mă auzi? Nu a mai rămas nimeni care să-i apere?

* * *

— Domnul Danagger va fi liber într-un moment, domnişoară Taggart. Are un musafir în birou. Vă rog să mă scuzaţi, a spus secretara.

În cele două ore în care a zburat către Pittsburgh, Dagny a fost prea tensionată ca să poată să-şi explice anxietatea sau s-o alunge; nu avea niciun motiv să numere minutele şi totuşi simţea imperios nevoia să se grăbească. Anxietatea a dispărut atunci când a intrat în anticamera biroului lui Ken Danagger: ajunsese la el, nimic nu o oprise, se simţea în siguranţă, avea încredere şi se umplea de o senzaţie imensă de uşurare.

Cuvintele secretarei au risipit totul. Devii o laşă, s-a gândit Dagny, simţindu-se lovită, din cauza cuvintelor pe care le deformase cu totul faţă de ce însemnau ele de fapt, de o frică absurdă.

— Îmi pare rău, domnişoară Taggart, a auzit din nou vocea respectuoasă, preocupată a secretarei şi a realizat că rămăsese acolo nemişcată şi fără să dea vreun răspuns. Domnul Danagger va fi aici într-un moment. Nu doriţi să luaţi loc? Vocea exprima o nelinişte tensionată pentru impoliteţea de a o fi lăsat să aştepte.

Dagny a zâmbit.

— O, e în regulă.

S-a aşezat pe un scaun de lemn, cu faţa la zăbrelele secretarei. S-a întins să-şi ia o ţigară şi s-a oprit, întrebându-se dacă avea timp să o termine şi sperând că nu, iar apoi a aprins-o cu o mişcare bruscă.

Sediul central al companiei Danagger Coal era o clădire demodată. Undeva, pe dealurile astea de dincolo de geam, erau minele unde, cândva, lucrase Ken Danagger. Nu şi-a mutat niciodată biroul de lângă zăcămintele de cărbuni.

Putea să vadă intrările în mină decupate în coasta dealului, mici cadre din bare metalice, porţi care duceau către imensul regat subteran. Păreau modeste, pierdute în culorile stridente de portocaliu şi roşu ale dealurilor. Sub un cer dur şi albastru, în lumina soarelui de octombrie târziu, marea de frunze arăta ca o mare de foc, ca nişte valuri care se ridicau să înghită pilonii fragili de la intrarea în mină. S-a cutremurat şi s-a uitat în altă direcţie: s-a gândit la frunzele cuprinse

de flăcări, împrăştiate peste dealurile din Wisconsin, pe drumul către Starnesville.

A observat că, între degete, nu-i mai rămăsese decât un chiştoc de ţigară. Şi-a aprins încă una.

Când a aruncat o privire către ceasul de pe peretele din anticameră, a surprins-o pe secretară uitându-se la el în acelaşi timp. Întâlnirea ei era programată pentru ora 3; cadranul alb arăta 3:12.

— Vă rog să ne scuzaţi, domnişoară Taggart, a spus secretara. Domnul Danagger va fi gata să vă primească imediat. Domnul Danagger este extrem de punctual în legătură cu întâlnirile lui. Vă rog să mă credeţi că ce se întâmplă acum e cu totul neaşteptat.

— Ştiu asta.

Ştia că Ken Danagger era la fel de riguros ca mersul trenurilor în legătură cu programul lui şi că era cunoscut faptul că anula o întâlnire dacă cel care aranjase întâlnirea întârzia cinci minute.

Secretara era o fată bătrână cu un comportament distant. Un comportament calm, respectuos, insensibil la şocuri, la fel cum era bluza albă, fără nicio pată, de neatins în aerul acela plin de praf de cărbune. Lui Dagny i s-a părut ciudat ca o femeie rigidă, bine antrenată să fie emoţionată: nu făcea conversaţie deloc, stătea nemişcată, aplecată peste nişte foi de hârtie de pe biroul ei. Jumătate din ţigara lui Dagny se dusese, iar femeia se uita la aceeaşi pagină.

Când şi-a ridicat capul să se uite la ceas, cadranul arăta 3:30.

— Ştiu că e de nescuzat, domnişoară Taggart. Neliniştea era acum evidentă în tonul vocii ei. Nu pot să înţeleg.

— Puteţi să-i spuneţi domnului Danagger că sunt aici?

— Nu pot!

A fost aproape un strigăt; a văzut privirea surprinsă a lui Dagny şi s-a simţit obligată să explice:

— Domnul Danagger m-a sunat şi mi-a spus că nu poate fi întrerupt sub nicio formă.

— Când a făcut asta?

Pauza aceea fusese ca o pernă pneumatică pentru răspunsul care urma:

— Acum două ore.

Dagny s-a uitat la uşa închisă a biroului lui Danagger. Putea să audă sunetul unei voci dincolo de uşă, dar atât de vag încât nu putea să-şi dea seama dacă era vocea unei singure persoane sau a mai multora; nu putea să facă diferenţa între cuvinte şi calitatea emoţională a tonului vocii: era doar o succesiune de sunete joase şi calme, care păreau normale şi care nu dădeau impresia că ar fi fost voci ridicate.

— Cât timp a fost domnul Danagger în conferinţă? a întrebat ea.

— De la ora unu, a spus secretara cu îndârjire, apoi a adăugat ca o

justificare: a fost un client neprogramat, iar domnul Danagger n-ar fi permis niciodată să se întâmple asta.

Uşa nu era încuiată, s-a gândit Dagny; simţea o dorinţă de nestăvilit să o doboare şi să intre – erau doar nişte plăci de lemn şi un mâner de bronz, ar fi fost nevoie doar de o contracţie musculară a braţului –, dar s-a uitat în altă direcţie, ştiind că puterea unei ordini civilizate şi a dreptului lui Danagger reprezentau o barieră mai de netrecut decât orice încuietoare.

S-a trezit holbându-se la chiştoacele de ţigară din scrumiera de lângă ea şi s-a întrebat de ce-i dădeau un sentiment mai aprig de nelinişte. Apoi a realizat că se gândea la Hugh Akston: i-a scris, la cina din Wyoming, şi l-a rugat să-i spună de unde a obţinut ţigara cu semnul dolarului; scrisoarea venise înapoi, cu o inscripţie poştală care o informa că se mutase, fără să lase nicio altă adresă.

Şi-a spus nervoasă că asta nu avea nicio legătură cu momentul de faţă şi că trebuia să-şi controleze nervii. Dar mâna îi tremura când să apese butonul de la scrumieră care făcea ca mucurile de ţigară să dispară în interiorul suportului.

Când s-a uitat în sus, ochii ei au întâlnit privirea secretarei care se uita la ea.

— Îmi pare rău, domnişoară Taggart. Nu ştiu ce să fac.

Era un apel disperat.

— Nu îndrăznesc să întrerup.

Dagny a întrebat încet, ca un ordin, sfidând normele de birou oficial:

— Cu cine e domnul Danagger?

— Nu ştiu, domnişoară Taggart. Nu l-am mai văzut pe domnul acela niciodată.

A observat brusca poziţie nemişcată a ochilor lui Dagny.

— Cred că e un prieten din copilărie al domnului Danagger.

— O! a izbucnit Dagny, uşurată.

— A venit neanunţat şi a cerut să-l vadă pe domnul Danagger şi a spus că aceasta este o întâlnire pe care domnul Danagger a fixat-o cu el acum patruzeci de ani.

— Câţi ani are domnul Danagger?

— Cincizeci şi doi, a spus secretara.

Apoi a adăugat gânditoare, pe tonul unei remarci obişnuite:

— Domnul Danagger a început să lucreze la vârsta de doisprezece ani.

După o altă pauză, a adăugat:

— Ciudat e că vizitatorul nu arată nici măcar de patruzeci de ani. Pare un bărbat pe la vreo treizeci de ani.

— Şi-a spus numele?

— Nu.

— Cum arată?

Secretara a zâmbit, animându-se brusc, de parcă urma să rostească un compliment entuziast, dar zâmbetul a dispărut pe neaşteptate:

— Nu ştiu, a răspuns neliniştită. E greu de descris. Are o faţă ciudată.

Au rămas tăcute pentru un timp îndelungat, iar acele cadranului se apropiau de ora 3:50 când a sunat telefonul de pe biroul secretarei – soneria pentru biroul lui Danagger –, semnalul că avea permisiunea să intre.

Au sărit amândouă în picioare, iar secretara s-a repezit înainte, zâmbind uşurată şi grăbindu-se să deschidă uşa.

Când a intrat în biroul lui Danagger, Dagny a văzut uşa privată închizându-se după clientul care tocmai plecase. A auzit zgomotul uşii lovindu-se de cadru şi zăngănitul slab al geamurilor de sticlă.

L-a văzut pe bărbatul care pleca în reflexia de pe faţa lui Danagger. Nu era faţa pe care o văzuse în sala de judecată, nu era faţa pe care o ştia de ani buni, expresia de rigiditate neschimbată, insensibilă, ci o faţă la care ar trebui să spere un tânăr de douăzeci de ani, dar pe care nu putea s-o aibă, o faţă de pe care se ştersese orice urmă de efort, aşa încât obrajii ridaţi, fruntea încreţită, părul grizonat – ca nişte elemente rearanjate după o logică nouă – erau făcute în aşa fel încât să formeze o schiţă a speranţei, a nerăbdării, a seninătăţii inocente: tema acesteia era eliberarea.

Nu s-a ridicat când a intrat – s-a uitat de parcă nu se întorsese de tot în realitatea înconjurătoare şi uitase rutina cuvenită –, dar i-a zâmbit cu o asemenea bunăvoinţă firească, încât Dagny s-a trezit zâmbind ca răspuns. S-a surprins gândindu-se că acesta era modul în care ar trebui să se salute orice fiinţă umană, iar anxietatea i-a dispărut şi, brusc, s-a simţit sigură că totul era bine şi că nu putea să existe ceva de care să-i fi fost, vreodată, frică.

— Bună ziua, domnişoară Taggart, a spus el. Mă ierţi, cred că te-am lăsat să aştepţi. Te rog să iei loc.

A arătat către scaunul din faţa biroului său.

— Nu m-a deranjat să aştept, a spus ea. Sunt recunoscătoare că ai acceptat o întâlnire cu mine. Am fost extrem de nerăbdătoare să vorbesc cu dumneata despre o problemă urgentă.

S-a aplecat peste birou cu o privire concentrată şi atentă, aşa cum făcea mereu când se menţiona o problemă importantă de afaceri, dar acum nu vorbea cu un om pe care să-l cunoască, acesta era un străin, aşa că s-a oprit, nesigură de argumentele pe care şi le pregătise.

S-a uitat la ea în tăcere, apoi a spus:

— Domnişoară Taggart, e o zi atât de frumoasă, probabil ultima zi frumoasă din anul acesta. Este un lucru pe care mi-am dorit mereu să-

l fac, dar nu am avut niciodată timp. Haideţi să ne întoarcem la New York împreună şi să mergem într-una dintre excursiile alea cu barca în jurul insulei Manhattan. Hai să aruncăm o ultimă privire la cel mai mare oraş din lume.

Şedea nemişcată, încercând să-şi ţină ochii ficşi ca să oprească biroul din legănare. Acesta era Ken Danagger, care nu avusese niciodată un prieten apropiat, care n-a fost niciodată căsătorit, care n-a fost niciodată la o piesă de teatru sau la un film, care n-a permis nimănui impertinenţa să-i răpească din timp pentru nimic altceva în afară de afaceri.

— Domnule Danagger, am venit aici să vorbesc cu dumneata despre o problemă crucială pentru viitorul afacerilor noastre. Am venit să vorbesc cu dumneata despre acuzaţie.

— O, despre asta? Nu vă faceţi griji. Nu contează. Mă voi retrage.

Şedea nemişcată, fără să simtă nimic, întrebându-se dacă astfel se întâmplă când îţi auzi condamnarea la moarte de care te temeai, dar despre care nu credeai c-ar fi posibilă.

Prima mişcare a fost o smucitură a capului către uşa de ieşire; a întrebat, cu voce joasă, cu gura deformată de ură:

— Cine a fost?

Danagger a râs.

— Dacă aţi ghicit atât de multe, ar fi trebuit să ghiciţi şi că asta e o întrebare la care n-am să răspund.

— O, Dumnezeule, Ken Danagger! a suspinat ea; cuvintele lui o făcuseră să realizeze că bariera de deznădejde, de linişte, de întrebări fără răspuns se ridicase deja între ei; ura fusese doar un fir subţire care a ţinut-o pentru un moment, dar s-a prăbuşit odată cu prăbuşirea lui. O, Dumnezeule!

— Greşeşti, copilă, a spus el cu blândeţe. Ştiu cum te simţi, dar greşeşti. Apoi a adăugat cu mai multă sobrietate, de parcă şi-a amintit maniera corespunzătoare, de parcă încă încerca să penduleze între două realităţi. Îmi pare rău, domnişoară Taggart, că a trebuit să veniţi aici atât de curând.

— Am venit prea târziu, a spus ea. Asta am venit să previn. Ştiam că o să se întâmple.

— De ce?

— Eram sigură că pe dumneavoastră vă va lua, oricine ar fi.

— Eraţi? Ce nostim. Eu, nu.

— Am vrut să vă avertizez, să vă... să vă înarmez pentru când va veni.

El a zâmbit.

— Credeţi-mă pe cuvânt, domnişoară Taggart, aşa încât să nu vă chinuiţi cu regrete în legătură cu sincronizarea: asta nu se putea evita.

Ea simţea cum, cu fiecare minut care trecea, el se îndepărta şi nu mai putea să-l ajungă, dar rămăsese încă un pod între ei şi trebuia să se grăbească. S-a înclinat în faţă şi a spus foarte încet, iar intensitatea emoţiilor prindea formă în exagerata fermitate a vocii ei.

— Îţi aminteşti ce-ai gândit şi ce-ai simţit, ce erai acum trei ore? Îţi aminteşti ce însemnau minele pentru dumneata? Îţi aminteşti de Taggart Transcontinental sau de Rearden Steel? Pentru tot ce-au însemnat toate astea, o să-mi răspunzi? O să mă ajuţi să înţeleg?

— O să-ţi dau orice răspuns am să pot.

— Ai decis să te retragi? Să renunţi la afacerea dumitale?

— Da.

— Nu mai înseamnă nimic pentru dumneata acum?

— Înseamnă pentru mine acum mai mult decât a însemnat vreodată.

— Dar o vei abandona?

— Da.

— De ce?

— La asta n-o să răspund.

— Dumneata, care-ţi iubeai munca şi care nu respectai nimic în afară de asta, care dispreţuiai orice fel de lipsă de ţel, nepăsarea şi resemnarea, ai renunţat la viaţa pe care o iubeai?

— Nu. Am descoperit doar cât de mult o iubesc.

— Dar intenţionezi să continui să existi fără muncă sau fără scop?

— Ce te face să crezi asta?

— O să intri în afacerile cu cărbuni în altă parte?

— Nu, nu în afacerile cu cărbuni.

— Atunci ce vei face?

— Nu m-am decis încă.

— Unde o să mergi?

— N-o să răspund.

Şi-a îngăduit o pauză, cât să-şi adune puterile şi să-şi spună: „Nu simţi, nu-i arăta că simţi ceva, nu-l lăsa să distrugă podul”, – apoi a spus, cu aceeaşi voce liniştită, calmă:

— Realizezi ce ne va face mie, lui Hank Rearden şi tuturor celorlalţi oameni retragerea dumitale?

— Da. O realizez mai bine decât dumitale în momentul de faţă.

— Şi nu înseamnă nimic pentru dumneata?

— Înseamnă mai mult decât ai putea crede.

— De ce ne părăseşti?

— Nu vei crede şi nu voi explica, dar nu vă părăsesc.

— Suntem lăsaţi să purtăm o mare povară şi rămâi indiferent la faptul că o să ne vezi distruşi de prădători.

— Nu fi prea sigură de asta.

— De care? De abandonul dumitale sau de distrugerea noastră?

— De ambele.

— Dar dumneata ştii – o ştiai în dimineaţa asta – că e o bătălie care duce la moarte sigură şi că e vorba despre noi, iar dumneata erai unul dintre noi – împotriva jefuitorilor.

— Dacă-ţi spun că ştiu asta, dar dumneata nu, o să crezi că nu pun niciun preţ pe cuvintele pe care le rostesc. Aşa că ia-o cum doreşti, dar acesta e răspunsul meu.

— Poţi să-mi spui?

— Nu. Voi trebuie să-l descoperiţi.

— Eşti dispus să dai lumea pe mâinile lor. Noi, nu.

— Nu fi prea sigură nici de asta.

A rămas neajutorată şi tăcută. Ce era ciudat în felul lui de a fi era tocmai simplitatea: vorbea ca şi cum totul era firesc şi – în mijlocul acestor întrebări fără răspuns şi al misterului tragic – dădea impresia că nu mai existau secrete şi că nici nu a existat vreodată vreun mister.

Dar, uitându-se la el, a văzut prima fisură în calmul lui exuberant: l-a văzut luptându-se cu nişte gânduri; a ezitat, apoi a spus, făcând un efort:

— În legătură cu Hank Rearden… Îmi poţi face o favoare?

— Sigur că da.

— Poţi să-i spui că eu… Ei bine, mie niciodată nu mi-a păsat de oameni şi, totuşi, el a fost mereu omul pe care l-am respectat, dar nu am ştiut până azi că tot ce simţeam era… că el a fost singurul om pe care l-am iubit vreodată… Doar spune-i asta şi mai spune-i că mi-aş fi dorit să pot – nu, cred că asta e tot ce pot să-i spun… Probabil că mă va condamna pentru că plec… şi, totuşi, poate că nu.

— Îi voi spune.

Percepând durerea lui întunecată, suferinţa ascunsă din vocea lui, ea se simţi atât de aproape de el, că i se părea imposibil ca el să dea lovitura pe care o dădea, şi a făcut un ultim efort:

— Domnule Danagger, dacă aş putea să te rog în genunchi, dacă aş putea să găsesc nişte cuvinte pe care nu le-am găsit încă, ar fi vreo şansă să… să te opresc?

— N-ar fi.

După un moment, a întrebat cu un glas pierdut:

— Când vei demisiona?

— În noaptea asta.

— Ce vei face cu –, arătând către dealurile de dincolo de ferestre, Danagger Coal? Cui o s-o laşi?

— Nu ştiu, nu-mi pasă. Nimănui sau tuturor. Cui vrea s-o preia.

— N-o vei lăsa unui succesor?

— Nu. Cu ce scop aş face asta?

— Ca s-o laşi pe mâini bune. N-ai putea măcar să numeşti un

succesor pe care să-l selectezi dumneata?

— N-am nicio preferinţă. Nu e nicio diferenţă pentru mine. Vrei să ţi-o las dumneata pe toată? S-a întins după o foaie. O să scriu o scrisoare, numindu-te pe dumneata singura succesoare chiar acum, dacă accepţi.

Ea şi-a scuturat capul într-un gest involuntar de silă.

— Nu sunt o profitoare!

El a chicotit, împingând hârtia la o parte.

— Vezi? Ai răspuns corect, indiferent dacă ştiai sau nu. Nu-ţi face griji în legătură cu Danagger Coal. Nu va fi mare diferenţă dacă numesc cel mai bun succesor din lume, sau pe cel mai rău, sau pe niciunul. Indiferent cine o preia acum, om sau plantă, nu va fi nicio diferenţă.

— Dar să pleci şi să abandonezi... Să abandonezi... o întreprindere industrială, de parcă am fi pe timpul nomazilor sau al sălbaticilor!...

— Nu suntem?

Zâmbea la ea, jumătate a batjocură, jumătate a compasiune.

— De ce ar trebui să las un contract sau un testament? Nu vreau să-i ajut pe tâlhari să pretindă că proprietatea privată încă mai există. Sunt de acord cu sistemul stabilit de ei. N-au nevoie de mine, spun ei, au nevoie doar de cărbunele meu. Lasă-i să-l ia.

— Atunci accepţi sistemul lor?

— Asta fac?

Ea a gemut, uitându-se la uşa de ieşire.

— Ce ţi-a făcut?

— Mi-a spus că am dreptul să exist.

— Nu credeam că e posibil ca, în trei ore, un om să-l poată face pe altul să se întoarcă împotriva a cincizeci şi doi de ani din viaţa lui.

— Dacă asta crezi că a făcut sau dacă crezi că m-a făcut să am vreo revelaţie de neimaginat, atunci îmi dau seama cât de neclară ţi-ar părea situaţia. Dar nu asta a făcut. A spus doar că am trăit cum trăieşte fiecare om – adică timpul pe care nu-l petrece distrugându-se pe sine însuşi.

Ştia că întrebările erau inutile şi că nu avea nimic să-i spună.

El s-a uitat la ea, şi-a plecat capul şi a spus cu blândeţe:

— Eşti o persoană curajoasă, domnişoară Taggart. Ştiu ce faci acum şi ce presupune asta. Nu te chinui. Lasă-mă să plec.

S-a ridicat în picioare. Era pe punctul de a vorbi, dar, dintr-odată, a văzut-o uitându-se insistent în jos şi sărind înainte şi apucând scrumiera care stătea pe marginea biroului.

Scrumiera conţinea un muc de ţigară inscripţionat cu semnul dolarului.

— Care este problema, domnişoară Taggart?

— El... el a fumat asta?

— Cine?

— Clientul dumitale… el a fumat ţigara asta?

— Măi să fie, nu ştiu… Cred că da… Da, cred că l-am văzut fumând o ţigară la un moment dat… Lasă-mă să văd… Nu, eu nu fumez aşa ceva, deci trebuie să fie a lui.

— Au mai fost şi alţi vizitatori în birou astăzi?

— Nu. De ce, domnişoară Taggart? Care este problema?

— Pot să iau asta?

— Ce? Mucul de ţigară?

S-a uitat la ea confuz.

— Da.

— Fireşte, dar pentru ce?

Se uita la mucul de ţigară din palma ei de parcă ar fi fost o bijuterie.

— Nu ştiu… Nu ştiu dac-o să mă ajute, dar ştiu că e un indiciu pentru… – a zâmbit cu amărăciune – pentru dezlegarea unui secret personal.

Stătea, ezitând să-şi ia rămas-bun şi uitându-se la Ken Danagger cum s-ar fi uitat pentru ultima dată la cineva care urmează să plece pe un tărâm de unde nu se va mai întoarce vreodată.

A ghicit asta, a zâmbit şi i-a întins mâna.

— Nu voi spune la revedere, a zis, pentru că te voi vedea din nou în viitorul apropiat.

— O, a spus ea nerăbdătoare, ţinându-i strâns mâna, o să te întorci?

— Nu. O să te alături dumneata nouă.

* * *

Deasupra construcţiilor din întuneric plutea un uşor aer roşiatic, de parcă fabricile ar fi fost adormite, dar vii în acelaşi timp, iar asta dovedea respiraţia regulată a cuptoarelor şi bătăile de inimă ale transportoarelor cu bandă. Rearden stătea la geamul de la birou, sprijinindu-se cu braţul de el; ca imagine de ansamblu, braţul lui acoperea aproape un kilometru de construcţii, de parcă încerca să le susţină.

Se uita la un perete lung de linii verticale, acolo unde se afla bateria cuptoarelor de cocs. O uşă îngustă s-a deschis odată cu o scurtă înteţire de flăcări, iar o bucată roşie şi strălucitoare de cocs roşu a alunecat uşor afară, ca o felie de pâine dintr-un toaster imens. A rămas nemişcată pentru o secundă, apoi fragmentul ascuţit a ţâşnit prin deschizătură şi s-a fixat în platforma care aştepta pe şinele de mai jos.

Cărbunele Danagger, s-a gândit el. Astea au fost singurele cuvinte care i-au trecut prin minte. Restul nu era decât o senzaţie de

singurătate, atât de mare încât până şi propria lui durere părea să fie înghiţită de un vid imens.

Ieri, Dagny i-a spus povestea încercării ei inutile şi i-a transmis mesajul lui Danagger. În această dimineaţă, a auzit ştirile proaspete despre dispariţia lui Danagger. Pe durata nopţii lui nedormite, ca şi pe tot parcursul zilei, când avusese o mulţime de treburi, răspunsul lui la mesaj îi tot bruia gândurile, răspunsul pe care nu va mai avea nicio şansă să-l dea.

— Singurul om pe care l-am iubit vreodată.

Venea de la Ken Danagger, care nu a spus niciodată nimic mai personal decât: „Uite aici, Rearden”. S-a gândit: de ce l-am lăsat să plece? De ce am fost amândoi condamnaţi – în orele cât am fost departe de birourile noastre – la un exil printre străini plictisitori, care ne-au făcut să renunţăm la dorinţa de odihnă, de prietenie, la pofta pentru sunetul vocilor omeneşti? Aş mai putea acum să capăt măcar o singură oră în care l-am ascultat pe fratele meu, Philip, şi să i-o dau lui Ken Danagger? Cine a zis că e treaba noastră să acceptăm, ca singură recompensă pentru munca noastră, tortura de a pretinde că-i iubim pe cei care ne-au adus la nimic altceva decât la ură? Noi, cei care suntem capabili să topim piatră şi metal pentru scopul nostru, de ce n-am căutat niciodată ce voiam de la oameni?

A încercat să-şi înăbuşe gândurile, ştiind că era inutil să se gândească acum la asta. Dar cuvintele erau acolo şi erau ca nişte cuvinte pe care le-ar fi adresat morţilor: „Nu, nu te condamn pentru că trăieşti – dacă asta era întrebarea şi durerea pe care le-ai luat cu tine. De ce nu mi-ai dat nicio şansă să-ţi spun că… ce? Că sunt de acord?… Nu, nu pot nici să te condamn, nici să te urmez”.

Închizând ochii, şi-a permis să încerce pentru un moment imensa uşurare pe care ar simţi-o şi el dacă ar pleca, abandonând totul. Dincolo de şocul pierderii, a simţit un fir subţire de invidie. De ce nu au venit şi după mine, oricine ar fi ei, să-mi dea acel motiv irezistibil care să mă facă să plec? Dar, în următorul moment, fiorul de furie i-a spus că l-ar ucide pe cel care-ar încerca să-l abordeze, l-ar ucide înainte să audă cuvintele care l-ar putea lua de lângă fabricile lui.

Era târziu, angajaţii lui plecaseră, dar îi era groază de drumul spre casă şi de pustiul serii pe care o avea în faţă. Se simţea de parcă inamicul care l-a şters pe Ken Danagger de pe faţa pământului aştepta după el în întunericul de dincolo de sclipirile fabricii. Nu mai era invulnerabil, dar, orice ar fi fost, s-a gândit el, de oriunde ar fi venit, era în siguranţă aici, ca într-un cerc de flăcări desenat în jurul lui ca să alunge răul.

S-a uitat la petele albe şi strălucitoare de pe geamurile întunecate ale unei construcţii din depărtare; erau ca nişte jocuri de lumină nemişcate pe întinderea unei ape. Era reflexia semnului cu neon care

ardea pe acoperişul clădirii de deasupra capului său şi care spunea: Rearden Steel. S-a gândit la noaptea când şi-a dorit să-şi pună un astfel de semn deasupra capului, un semn care să spună: Rearden Life[1]. De ce şi-a dorit asta? Ca să vadă cine?

S-a gândit – cu o uimire amară, pentru prima dată – că mândria şi entuziasmul pe care le simţise odată veneau din respectul lui pentru oameni, pentru valoarea admiraţiei lor şi a judecăţii lor. Nu mai simţea asta. Nu mai erau oameni, s-a gândit, pentru care să simtă aşa ceva.

S-a întors brusc cu spatele la geam. Şi-a luat paltonul cu mişcarea dură a unui gest menit să-l trimită înapoi la realitate. A aruncat pe el cele două straturi ale paltonului, a strâns tare centura, apoi s-a repezit să stingă luminile, mişcându-şi mâinile rapid, în drum spre ieşire.

A deschis uşa şi s-a oprit. O singură lampă ardea încă într-un colţ al camerei întunecate. Bărbatul care stătea la colţul unui birou, cu o atitudine firească şi calmă, aşteptându-l, era Francisco d'Anconia.

Rearden rămăsese nemişcat şi a prins un moment scurt în care Francisco, fără să facă vreun gest, s-a uitat la el schiţând un zâmbet, ca şi cum doi conspiratori şi-ar face cu ochiul în legătură cu un secret pe care-l înţelegeau amândoi, dar pe care nu voiau să-l recunoască. A fost doar pentru un moment, aproape prea scurt ca să-l poată conştientiza, pentru că i se părea că Francisco s-a ridicat în picioare când a intrat el, cu o mişcare curtenitoare şi plină de admiraţie. Mişcarea sugera o formalitate strictă, negarea oricărei încercări de prezumţie, dar scotea în evidenţă intimitatea faptului că nu-i adresase niciun salut şi nici nu-i dăduse vreo explicaţie.

Rearden a întrebat, cu voce dură:

— Ce faci aici?

— Credeam că ai vrea să mă vezi în seara asta, domnule Rearden.

— De ce?

— Pentru acelaşi motiv care te-a ţinut aşa de mult în birou. Nu lucrezi.

— De cât timp stai aici?

— De o oră sau două.

— De ce nu ai bătut la uşă?

— Mi-ai fi dat voie să intru?

— Cam târziu să mă întrebi asta.

— Ar trebui să plec, domnule Rearden?

Rearden a arătat spre uşa biroului său.

— Intră.

Aprinzând luminile în birou şi controlându-şi mişcările, fără să se grăbească, Rearden s-a gândit că n-ar trebui să-şi îngăduie să simtă

---

[1] Viaţa Rearden – în contrapondere cu Oţelul Rearden (Rearden Steel) (n.tr.).

ceva, dar intuia că toate culorile vieţii păreau să se întoarcă la el cu o emoţie atât de puternică încât nu putea s-o identifice. Ce şi-a spus în sinea lui a fost doar: ai grijă.

S-a aşezat pe marginea biroului, şi-a încrucişat braţele şi s-a uitat la Francisco, care a rămas stând respectuos în faţa lui, şi a întrebat cu o urmă de zâmbet rece:

— De ce ai venit?

— Nu vrei să-ţi răspund, domnule Rearden. N-ai recunoaşte nici faţă de mine, nici faţă de dumneata cât de singur te simţi în seara asta. Dacă nu-mi vei pune întrebări, nu mă voi simţi obligat să neg. Doar acceptă ce ştii oricum deja: că ştiu.

Întins ca un cablu la capetele căruia se găseau furia cauzată de impertinenţă, de o parte, iar de cealaltă, admiraţia pentru sinceritate, Rearden i-a răspuns:

— O să recunosc dacă asta doreşti. De ce mi-ar păsa mie că ştii?

— Că ştiu şi că-mi pasă, domnule Rearden. Sunt singurul om din jurul dumitale căruia îi pasă.

— De ce ţi-ar păsa? Şi de ce aş avea nevoie de dumneata în seara asta?

— Pentru că nu e uşor să trebuiască să condamni omul care a însemnat cel mai mult pentru dumneata.

— Dar nu te-aş condamna dacă ai sta departe de mine.

Ochii lui Francisco s-au mărit puţin, apoi a rânjit şi a spus:

— Vorbeam despre domnul Danagger.

Pentru o secundă, Rearden s-a uitat de parcă voia să se plesnească singur peste faţă, apoi a râs uşor şi a spus:

— Bine. Ia loc.

A aşteptat să vadă cum o să profite Francisco de asta, dar el l-a ascultat în tăcere, cu un zâmbet uşor ciudat şi băieţesc: o privire de triumf şi de gratitudine la un loc.

— Nu-l condamn pe Ken Danagger, a spus Rearden.

— Nu-l condamni?

Cele trei cuvinte păreau unul singur; erau pronunţate foarte încet, aproape cu precauţie, fără nicio rămăşiţă de zâmbet pe faţa lui Francisco.

— Nu. Nu încerc să stabilesc cât de mult trebuie să suporte un om. Dacă a renunţat, nu eu sunt cel care trebuie să-l judece.

— Dacă a renunţat?…

— Ei bine, nu asta a făcut?

Francisco s-a lăsat pe spate, zâmbetul i-a revenit pe chip, dar nu era un zâmbet fericit.

— Cum te va afecta dispariţia lui?

— Va trebui doar să muncesc puţin mai mult.

Francisco s-a uitat la podul de oţel trasat în linii negre pe fundalul

aburilor roşii de dincolo de geam şi a spus, arătând într-acolo:

— Fiecare dintre acele bare are o limită a încărcăturii pe care o poate duce. Care e a ta?

Rearden a râs.

— De asta ţi-e frică? De asta ai venit? Ţi-era frică să nu renunţ? Voiai să mă salvezi, aşa cum Dagny Taggart a vrut să-l salveze pe Ken Danagger? A încercat să ajungă la el în timp util, dar n-a reuşit.

— A încercat? Nu ştiam asta. Domnişoara Taggart şi cu mine nu suntem de acord în legătură cu multe lucruri.

— Nu-ţi face griji. N-o să dispar. Lasă-i pe toţi să renunţe şi să se oprească din activitate. Eu nu voi face asta. Nu-mi cunosc limita şi nici nu-mi pasă. Tot ce trebuie să ştiu e că nu pot fi oprit.

— Orice om poate fi oprit, domnule Rearden.

— Cum?

— E doar o chestiune de timp până cunoşti cauza care motivează pe cineva.

— Care este?

— Trebuie să ştii, domnule Rearden. Eşti unul dintre ultimii oameni morali care au mai rămas pe lume.

Rearden a chicotit uşor amuzat, dar cu amărăciune.

— Mi s-a spus în multe feluri, dar aşa, nu. Şi greşeşti. Nici nu ai idee cât de mult.

— Eşti sigur?

— Trebuie să ştiu. Moral? Ce Dumezeu te-a făcut să spui asta?

Francisco a arătat către fabricile de dincolo de geam.

— Asta.

Pentru un moment lung, Rearden s-a uitat la el fără să se mişte, apoi a întrebat doar atât:

— Ce vrei să spui?

— Dacă e să vezi un principiu abstract, ca acţiunea morală, în formă materială – aici este. Uită-te la ea, domnule Rearden. Fiecare bară, fiecare conductă, fiecare cablu şi fiecare valvă a fost pusă acolo din dorinţa de a răspunde la întrebarea: e bun sau e greşit? A trebuit să alegi varianta corectă şi a trebuit s-o faci în cunoştinţă de cauză – cea mai bună pentru scopul dumitale, acela de a face oţel –, iar apoi să mergi mai departe şi să-ţi lărgeşti cunoaşterea, şi să o faci mai bine şi tot mai bine, cu criteriul absolut al valorii ca scop în sine. A trebuit să acţionezi în funcţie de propria judecată, a trebuit să ai capacitatea să judeci, curajul de a conta pe decizia minţii dumitale, iar cel mai pur şi mai crud devotament să faci totul corect, pentru a face totul cât se poate de bine, maximumul posibil de bine pentru dumneata. Nimic nu te-a putut face să acţionezi fără să judeci şi ai respinge şi ai considera că e inadecvat şi drăcesc pe oricine ar încerca să-ţi spună că cel mai bun mod de a aprinde un cuptor e să-l umpli cu

gheaţă. Milioane de oameni, o naţiune întreagă, n-au fost capabili să te oprească să produci metal Rearden, pentru că aveai încredinţarea valorii lui superlative şi puterea pe care ţi-o dă aceasta. Dar ce mă întreb eu, domnule Rearden, e de ce trăieşti în funcţie de un set de principii, când faci afaceri cu natura, şi în funcţie de un altul, când faci afaceri cu mine.

Ochii lui Rearden erau fixaţi pe el cu atâta concentrare, încât întrebarea a venit încet, de parcă efortul de a o pronunţa era o distragere de la ceva esenţial:

— La ce te referi?

— De ce nu te ţii de scopul vieţii dumitale la fel de strâns cum te ţii de scopul fabricilor dumitale?

— La ce te referi?

— Ai evaluat fiecare cărămidă din acest loc după rolul ei în producerea oţelului. Ai fost la fel de strict şi în legătură cu scopul pentru care servesc munca şi oţelul dumitale? Ce doreşti să realizezi dacă-ţi sacrifici viaţa oţelului? După ce criteriu valoric îţi evaluezi zilele? De exemplu, de ce ai petrecut zece ani într-un efort necontenit ca să produci metal Rearden?

Rearden s-a uitat în altă direcţie, cu o mişcare bruscă a umerilor, ca un oftat de eliberare şi dezamăgire.

— Dacă trebuie să întrebi asta, atunci n-ai înţelege.

— Dacă ţi-aş spune că înţeleg, dar dumneata nu înţelegi, m-ai arunca afară?

— Ar fi trebuit să te arunc afară oricum – aşa că poţi continua, spune-mi la ce te referi.

— Eşti mândru de şinele liniei John Galt?

— Da.

— De ce?

— Pentru că e cea mai bună cale ferată făcută vreodată.

— De ce-ai făcut-o?

— Ca să fac bani.

— Erau multe feluri mai uşoare de a face bani. De ce ai ales ce era mai greu?

— Ai spus în discursul dumitale de la nunta familiei Taggart: pentru a da la schimb cea mai bună muncă a mea pentru cea mai bună muncă a altora.

— Dacă acesta era scopul dumitale, l-ai atins?

Vibraţia momentului s-a risipit într-o tăcere apăsătoare.

— Nu, a spus Rearden.

— Ai făcut vreun ban?

— Nu.

— Când îţi soliciţi la maximum energia ca să produci ce e mai bun, te aştepţi să fii recompensat pentru ea sau să fii pedepsit?

Rearden nu a răspuns.

— Pentru fiecare nivel de decenţă, de onoare, de dreptate care îţi este recunoscut, eşti convins că ar fi trebuit să fii răsplătit?

— Da, a spus Rearden cu voce joasă.

— Atunci, dacă s-ar fi întâmplat să fii pedepsit, ce fel de reguli ai fi acceptat?

Rearden nu a răspuns.

— În general, se presupune, a continuat Francisco, că a trăi într-o societate umană face viaţa mult mai uşoară şi mai sigură decât dacă am fi lăsaţi singuri să ne luptăm cu natura pe o insulă părăsită. Acum, oriunde există un om căruia îi trebuie sau foloseşte metal în orice fel, metalul Rearden i-a făcut viaţa mai uşoară. Ţi-a făcut şi dumitale viaţa mai uşoară?

— Nu, a spus Rearden cu voce joasă.

— Viaţa dumitale e la fel ca înainte să produci metalul?

— Nu, a spus Rearden, iar cuvântul i-a ieşit ca şi cum i-ar fi tăiat scurt gândul care urma.

Vocea lui Francisco l-a plesnit brusc, ca o poruncă:

— Spune-o!

— A făcut-o mai grea, a spus Rearden fără nicio inflexiune.

— Când te-ai simţit mândru de linia John Galt, a spus Francisco, iar ritmul măsurat al vocii conferea cuvintelor lui o limpezime brută, la ce fel de oameni te-ai gândit? Ai vrut să vezi acea linie folosită de egalii dumitale – de titanii energiei eficiente, cum ar fi Ellis Wyatt, pe care i-ar fi ajutat să atingă ţinte din ce în ce mai importante?

— Da, a spus Rearden nerăbdător.

— Ai vrut s-o vezi folosită de oameni care n-ar fi putut să egaleze puterea minţii tale, dar care ţi-ar fi egalat integritatea morală – oameni ca Eddie Willer –, care n-ar fi putut niciodată să inventeze metalul dumitale, dar care şi-ar da toată silinţa, care ar lucra la fel de mult, care ar trăi de pe urma efortului personal şi care – mergând cu trenul pe şinele acestea – şi-ar îngădui un moment de reculegere ca să mulţumească omului care le-a dat mai mult decât au putut ei să-i dea lui.

— Da, a spus Rearden cu blândeţe.

— Ai vrut s-o vezi folosită de nepricepuţi plângăcioşi care nu fac niciun efort niciodată, care n-au nici măcar abilitatea unui funcţionăraş de arhive, dar care cer venitul unui preşedinte de companie, care trec din eşec în eşec şi care se aşteaptă ca dumneata să le plăteşti facturile, care-şi păstrează dorinţele ca pe un echivalent al muncii dumitale şi nevoile ca pe o cerere de răsplată superioară efortului dumitale, care cer să fie serviţi, care cer ca scopul vieţii dumitale să fie acela de a-i servi pe ei, care cer ca puterea dumitale să fie sclavul fără voce, fără drepturi, neplătit şi nerăsplătit al

neputinţei lor, care declară că dumneata te-ai născut să fii sclav graţie minţii tale geniale, în timp ce ei s-au născut să conducă, graţie incompetenţei lor, că scopul dumitale este să dai, iar al lor să ia, că al dumitale e să produci, iar al lor să consume, că dumitale nu trebuie să ţi se plătească nici în bunuri materiale, nici spirituale, nici prin bogăţii şi nici prin faimă, nici prin respect şi nici prin recunoştinţă, ci numai să poată să călătorească pe şinele dumitale şi să te batjocorească şi să te înjure, dacă tot nu-ţi datorează nimic, nici măcar efortul de a-şi scoate pălăria pe care tot dumneata le-ai plătit-o? Asta ţi-ai dorit? Asta te-a făcut să te simţi mândru?

— Mai întâi o să arunc în aer liniile alea, a spus Rearden cu buzele golite de sânge.

— Atunci de ce nu faci asta, domnule Rearden? Dintre cele trei tipuri de oameni pe care le-am descris, care dintre ei sunt distruşi şi care dintre ei îţi folosesc astăzi liniile?

După un moment lung de linişte, au auzit bătăile metalice îndepărtate care veneau dinspre fabrici.

— Ce am descris ultima dată, a spus Francisco, este tipul de om care îşi declară dreptul asupra ultimului bănuţ din efortul altei persoane.

Rearden nu a răspuns; se uita cum, în depărtare, un semn luminat se reflecta în geamurile întunecate.

— Te mândreşti cu faptul că nu ţi-ai fixat nicio limită a rezistenţei, domnule Rearden, pentru că ai impresia că faci un lucru bun. Şi dacă nu-i aşa? Dacă-ţi laşi calităţile în voia răului şi le permiţi să devină o unealtă de distrugere a tot ce iubeşti, a tot ce respecţi şi a tot ce admiri? De ce nu-ţi susţii propriul cod de valori printre oameni aşa cum faci printre topitorii de metale? Dumneata – care nu îngădui nici măcar 1% impurităţi într-un aliaj de metale – ce lucruri ai permis în codul dumitale moral?

Rearden stătea nemişcat; cuvintele din mintea lui erau nişte zgomote de paşi pe cărarea pe care o căuta el; cuvintele erau: consimţământul victimei.

— Dumneata, care nu te-ai dat bătut în faţa greutăţilor vieţii, dar care ai pornit să le cucereşti şi să le transformi în bucuria şi confortul dumitale, pentru ce te-ai lăsat la mâna oamenilor? Dumneata, care ştii din experienţa muncii că doar atunci când greşeşti eşti pedepsit, ce lucruri ai fost dispus să suporţi şi de ce? Toată viaţa ai fost acuzat nu pentru că ai fost vinovat, ci pentru cele mai mari dintre calităţile dumitale. Ai fost urât nu pentru greşelile pe care le-ai făcut, ci pentru realizări. Ai fost luat peste picior pentru toate calităţile personale care constituie cea mai mare mândrie a dumitale. Ai fost numit egoist pentru curajul de a acţiona conform propriei judecăţi şi de a-ţi asuma responsabilitatea pentru propria viaţă. Ai fost numit arogant pentru

mintea independentă. Ai fost numit crud pentru integritatea de nezdruncinat. Ai fost numit antisocial pentru viziunea care te-a făcut să te aventurezi pe drumuri necunoscute. Ai fost numit necruţător pentru forţa şi autodisciplina cu care te-ai îndreptat spre scopul personal. Ai fost numit lacom pentru incredibila putere de a crea avere. Dumneata, care ai consumat un flux de energie de neconceput, ai fost numit parazit. Dumneata, care ai creat bogăţie unde nu era nimic altceva decât pustietate şi oameni neajutoraţi care mureau de foame în faţa dumitale, ai fost numit un hoţ. Dumneata, care i-ai ţinut pe toţi în viaţă, ai fost numit exploatator. Dumneata, cel mai inocent şi mai moral dintre ei, ai fost batjocorit şi numit „materialist vulgar". Te-ai oprit să-i întrebi: cu ce drept? după ce cod moral? după ce standarde? Nu, ai suportat totul şi ai tăcut din gură. Ai făcut o plecăciune în faţa codului lor moral şi nu l-ai susţinut niciodată pe al dumitale. Ştiai ce moralitate exigentă era necesară ca să produci un singur cui de metal, dar i-ai lăsat să te eticheteze ca imoral. Ştiai că omul are nevoie de cel mai strict cod de valori ca să aibă de-a face cu natura, dar ai crezut că nu ai nevoie de un astfel de cod ca să ai de-a face cu oamenii. Ai lăsat o armă fatală în mâinile inamicilor. Întreabă-te cât de profund şi-n câte feluri ai acceptat. Întreabă-te ce face un cod de valori pentru viaţa unui om şi de ce nu poate exista fără asta şi ce i se întâmplă dacă acceptă standardele greşite, în care răul este binele. Să-ţi spun de ce eşti atras de mine, chiar dacă ar trebui să mă blestemi? Eşti atras de mine pentru că sunt primul om care ţi-a dat ceea ce întreaga lume îţi datorează şi ceea ce ar fi trebuit să ceri de la toţi oamenii înainte să negociezi cu ei: o confirmare morală.

Rearden s-a întors către el, apoi a rămas nemişcat: o imobilitate ca o respiraţie sacadată. Francisco s-a lăsat în faţă ca şi cum ar fi fost pe cale să aterizeze după un zbor periculos, iar ochii lui erau neclintiţi, cu privirea intens vibrantă.

— Te faci vinovat de un mare păcat, domnule Rearden, mult mai vinovat decât îţi spun ei, dar nu în felul în care spun ei c-ai fi. Vina cea mai rea e atunci când o accepţi chiar dacă nu o meriţi – şi asta ai făcut toată viaţa. Ai plătit tribut nu pentru vicii, ci pentru virtuţile tale. Ai fost dispus să duci în spate pedepse pe care nu le-ai meritat şi să le laşi să devină mai grele şi, cu cât erau mai grele, cu atât virtuţile dumitale erau mai măreţe. Propriul cod moral – acela după care ai trăit, dar nu l-ai menţionat niciodată, nu l-ai conştientizat, nu l-ai apărat – era codul care apăra însăşi existenţa omului. Dacă ai fi fost pedepsit pentru asta, ce fel de oameni ar fi fost cei care te-au pedepsit? Ce aveai dumneata era codul moral al vieţii. Atunci al lor ce este? Ce valori stau la baza lui? Care îi este scopul suprem? Crezi că lucrurile cu care te confrunţi sunt doar o conspiraţie ca să se pună mâna pe averea dumitale? Dumneata, care ştii cum să faci avere, ar

trebui să ştii că este mult mai mult şi mult mai rău decât atât. M-ai rugat să spun care este puterea motivaţională a omului. Puterea motivaţională a omului este codul său moral. Întreabă-te unde duce codul lor de valori şi ce-ţi oferă ca finalitate. Un rău mai abject decât să ucizi un om este să-l faci să creadă că sinuciderea este un act de vitejie. Un rău mai abject decât să arunci un om într-un cuptor de topit este să-i ceri să se arunce înăuntru de bunăvoie şi tot el să construiască şi cuptorul. După spusele lor, ei sunt cei care au nevoie de dumneata şi care nu au nimic să-ţi ofere în schimb. După spusele lor, trebuie să-i sprijini pentru că nu pot să supravieţuiască fără dumneata. Ia în considerare obrăznicia de a oferi neputinţa şi nevoia lor – nevoia de dumneata – ca justificare pentru tortura prin care ai trecut. Eşti dispus s-o accepţi? Eşti dispus să cumperi – cu preţul incredibilei dumitale rezistenţe, cu preţul agoniei – satisfacerea nevoilor propriilor dumitale distrugători?

— Nu!

— Domnule Rearden, a spus Francisco, cu voce gravă şi calmă, dacă l-ai vedea pe Atlas, gigantul care ţine lumea pe umerii lui, dacă l-ai vedea că stă, cu sângele curgându-i pe piept, cu genunchii îndoiţi, cu braţele tremurându-i, dar cu toate astea încercând să ţină lumea sus cu ultimele lui puteri şi, cu cât este mai mare efortul lui, cu atât este mai grea lumea de pe umerii lui, ce i-ai spune să facă?

— Nu… ştiu. Ce… ar putea să facă? Dumneata ce i-ai spune?

— Să scuture din umeri.

Huruitul metalului s-a auzit ca un şir de sunete neregulate şi cu un ritm care nu se putea desluşi, nu ca mişcarea unui mecanism, ci ca şi cum un impuls raţional s-ar fi aflat în spatele fiecărei ascensiuni bruşte şi puternice care se ridica, iar apoi se prăbuşea, împrăştiindu-se în geamătul surd al frânelor. Din când în când, geamurile tremurau.

Ochii lui Francisco îl urmăreau pe Rearden ca şi cum ar fi examinat direcţia gloanţelor pe o ţintă uzată. Era greu de urmărit: silueta alungită de la marginea biroului era în poziţie verticală, ochii reci şi albaştri nu arătau nimic altceva decât intensitatea unei priviri fixate undeva departe, doar gura inflexibilă trăda o linie trasată de durere.

— Continuă, a spus Rearden cu efort. N-ai terminat, nu-i aşa?

— Abia am început, a spus Francisco cu voce dură.

— Unde vrei să ajungi?

— Vei şti înainte să termin. Dar mai întâi vreau să-mi răspunzi la o întrebare: dacă înţelegi ce fel de povară duci în spate, cum poţi să…

Ţipătul unei sirene a zdruncinat spaţiul de dincolo de geam şi a lovit ca o rachetă care se îndreaptă într-o linie lungă şi subţire către cer. A rămas acolo pentru o secundă, apoi a căzut, pe urmă s-a ridicat cu sunete care cădeau în spirale, de parcă se zbăteau să tragă aer ca să strige şi mai tare în faţa terorii. Era un strigăt de agonie, apelul de

salvare, vocea fabricii ca cea a unui corp rănit care plânge pentru că vrea să-şi păstreze sufletul.

Rearden a crezut că s-a repezit la uşă în momentul în care ţipătul i-a lovit conştiinţa, dar a văzut că a întârziat o secundă, pentru că Francisco i-a luat-o înainte. Aruncat de explozia aceleiaşi reacţii ca şi a lui, Francisco alerga pe hol, apăsând butonul liftului, şi, fără să aştepte, repezindu-se pe scări. Rearden l-a urmat şi, urmărind cifra de pe lift la fiecare etaj, l-a ajuns la jumătatea drumului. Înainte ca ascensorul să ajungă, zguduindu-se, la parter, Francisco era deja afară şi alerga către locul din care venea strigătul de ajutor. Rearden credea că el este un alergător bun, dar nu putea să ţină pasul cu silueta care se mişca cu repeziciune, în linie dreaptă, printre fâşiile de lumină roşie şi întuneric. Silueta unui playboy pe care-l admira atât de tare, încât îi era silă de el însuşi.

Aburul care ieşea printr-o gaură joasă pe laterala unui cuptor de topit nu avea flacăra roşie a unui foc, ci strălucirea albă a luminii soarelui. Cădea pe pământ, împrăştiindu-se la întâmplare în fâşii; prin ceaţa umedă şi rece de aburi părea imaginea unei dimineţi însorite. Era metal lichid, iar alarma anunţa apariţia unei fisuri.

Gura de încărcare a cuptorului fusese blocată şi, spărgându-se, a făcut să explodeze orificiul de scurgere. Supraveghetorul cuptorului îşi pierduse cunoştinţa şi stătea trântit la pământ, încărcătura curgea în jet, lărgind gura de scurgere, iar oamenii se chinuiau, luptându-se cu nisip, furtunuri şi cu şamotă să oprească dârele strălucitoare care alunecau cu o mişcare greoaie, împrăştiindu-se peste tot şi transformând totul din calea lor într-un fum cu miros înţepător.

În cele câteva momente de care a avut Rearden nevoie ca să înţeleagă ce e cu dezastrul care tocmai se produsese, a văzut silueta unui om care apăruse brusc la baza cuptorului, o figură pe care o flacără roşie o scosese în evidenţă, de parcă stătea în calea torentului, a văzut fluturarea mânecii unui tricou alb care s-a ridicat şi a aruncat un obiect negru în locul de unde curgea metalul. Era Francisco d’Anconia, iar mişcarea pe care o făcuse aparţinea unei arte pentru care Rearden credea că nu se mai antrenează nimeni.

Cu mulţi ani înainte, Rearden lucra într-o fabrică de oţel puţin cunoscută în Minnesota, unde treaba lui era ca, după ce un cuptor de topit se spărgea, să închidă gaura cu mâna, aruncând bucăţi de şamotă ca să oprească scurgerea metalului. Era o slujbă periculoasă şi mulţi îşi pierduseră viaţa în felul ăsta; fusese desfiinţată cu mulţi ani în urmă graţie inventării pistolului hidraulic; dar au existat fabrici care se luptau şi eşuau şi care, în timp ce se prăbuşeau, au încercat să folosească echipamentul şi metodele învechite, din vremuri de demult. Rearden îşi făcuse treaba, dar nu mai văzuse pe nimeni altcineva care să fie capabil să o mai facă. În mijlocul jeturilor de abur,

în faţa unui cuptor de topire care stătea să explodeze, vedea acum silueta înaltă şi suplă a playboy-ului executând această mişcare cu îndemânarea unui expert.

Lui Rearden i-a luat o secundă să-şi desfacă jacheta, să apuce o pereche de ochelari de protecţie de la primul muncitor care i-a ieşit în cale şi să i se alăture lui Francisco la gura cuptorului. Nu aveau timp să vorbească, să simtă sau să se întrebe ceva. Francisco s-a uitat la el o singură dată, iar ceea ce a văzut Rearden a fost o faţă mânjită, ochelari de protecţie negri şi un zâmbet larg.

Stăteau pe un mal alunecos de noroi uscat, la marginea aburului alb, cu gaura furioasă sub picioare, aruncând şamotă în foc unde flăcările răsucite care păreau gazoase fierbeau metalul. Conştiinţa lui Rearden devenise o succesiune de mişcări de aplecare, de ridicare a greutăţii, de ţintire şi de trimitere în jos şi, înainte ca aceasta să ajungă la o destinaţie care nu putea fi zărită, el se apleca pentru următoarea, iar atenţia lui era puternic concentrată pe ceea ce ţinteau braţele lui, să salveze cuptorul, şi pe poziţia riscantă în care stăteau picioarele lui ca să se salveze. Nu era atent la nimic altceva decât la sentimentul triumfător care rezulta din faptul că ceea ce făcea acum era făcut prin propria lui putere, prin precizia corpului şi din proprie iniţiativă. Şi, fără să aibă timp să-şi dea seama, dar sesizând totuşi prin simţuri şi dincolo de puterea minţii lui de a i-o ascunde, vedea silueta neagră, printre razele roşii care veneau din spatele umerilor, ale coatelor, ale unghiurilor ascuţite, care o încercuiau prin aburi ca nişte reflectoare, care urmăreau mişcările unei fiinţe rapide, îndemânatice şi încrezătoare în propriile puteri, o fiinţă pe care el nu o mai văzuse decât în haine de gală şi numai în luminile sălilor festive.

Nu era timp pentru cuvinte, nu era timp de gândit, de explicaţii, dar ştia că acesta era adevăratul Francisco d’Anconia, asta văzuse el prima dată şi asta iubise la el, iar cuvântul nu-l şoca, pentru că nu exista alt cuvânt în mintea lui, ci doar un sentiment de bucurie care părea un flux de energie adăugat energiei pe care o avea deja.

În ritmul pe care-l avea corpul lui, în căldura infernală care-i dogorea chipul şi cu noaptea de iarnă pe omoplaţi, vedea dintr-o dată că aceasta era esenţa universului său: refuzul imediat de a se supune dezastrului, nevoia irezistibilă de a lupta cu el, sentimentul triumfător al câştigului. Era sigur că Francisco simţea şi el asta, că fusese mişcat de acelaşi impuls ca şi el, că era bine să simtă asta, era bine pentru amândoi să fie ceea ce erau; a aruncat o privire înspre faţa plină de sudoare şi concentrată asupra acţiunii pe care o făcea şi era cea mai fericită faţă pe care o văzuse vreodată.

Cuptorul stătea deasupra lor, un corp masiv, negru, înfăşurat în tuburi şi abur; părea să gâfâie şi să arunce fum roşu care se ridica în

aer deasupra fabricilor şi au luptat ca să nu-l lase să moară. Peste tot împrejurul picioarelor lor erau scântei care săreau brusc din metal şi care se stingeau neobservate pe hainele şi pe mâinile lor. Metalul curgea tot mai încet, în şiroaie ramificate, prin barajul care se ridica dincolo de ei.

Totul s-a întâmplat atât de repede, încât Rearden a înţeles ce s-a întâmplat abia după ce s-a terminat. Ştia că au existat două momente succesive: primul a fost atunci când a văzut mişcarea violentă a corpului lui Francisco ca impulsul înainte ce face glonţul să-şi continue traiectoria în spaţiu, apoi a văzut cum a încercat, fără să reuşească, să se tragă înapoi, cu o mişcare smucită şi neregulată, a văzut apoi zbaterea convulsivă, încercarea să se mişte în faţă, mâinile întinse ale unei siluete care-şi pierde echilibrul, a crezut că o săritură uriaşă pe intervalul dintre ei, pe pământul alunecos care le tremura sub picioare, ar însemna moartea amândurora – şi al doilea moment a fost cel în care a aterizat lângă Francisco, l-a prins în braţe, au atârnat amândoi, legănându-se în aer, deasupra prăpastiei, apoi şi-a adunat puterile şi l-a tras înapoi şi a mai ţinut pentru o secundă corpul lui Francisco lângă al lui, de parcă-şi ţinea propriul fiu. Dragostea lui, teroarea şi uşurarea lui erau într-o singură propoziţie:

— Ai grijă, nătărău afurisit!

Francisco s-a întins după o bucată de şamotă şi a continuat.

Când treaba s-a încheiat, iar gaura a fost închisă, Rearden a băgat de seamă că muşchii picioarelor şi ai braţelor îl dureau crunt şi că nu mai avea în trup nici măcar putere să se mişte – şi totuşi se simţea de parcă atunci ar fi intrat în birou, dimineaţa, nerăbdător să se ia la întrecere cu încă zece noi probleme de rezolvat. S-a uitat la Francisco şi a observat pentru prima dată că hainele lor aveau găuri negre, şi că le sângerau mâinile, şi că pe tâmpla lui Francisco atârna o bucată de piele sfâşiată, şi un fir roşu de sânge îi curgea pe obraz. Francisco şi-a dat jos ochelarii de protecţie şi a zâmbit larg către el: era un zâmbet luminos ca o dimineaţă.

Un tânăr cu o privire de năpăstuit cronic şi de impertinent în acelaşi timp s-a repezit către el plângând:

— Nu am putut s-o opresc, domnule Rearden! apoi a început un discurs prin care să se explice.

Rearden s-a întors cu spatele la el, fără să scoată niciun cuvânt. Era asistentul care se ocupa de aparatul care măsura presiunea cuptorului, un tânăr proaspăt ieşit din facultate.

Undeva, în afara conştiinţei lui Rearden, stăruia gândul că accidentele de felul acestuia se întâmplau mai des acum şi că erau cauzate de tipul minereului pe care-l folosea, dar trebuia să folosească orice minereu putea găsi. Era gândul că muncitorii lui mai vechi fuseseră mereu în stare să prevină dezastrele; oricare dintre ei

ar fi văzut semnele unui blocaj şi ar fi ştiut cum să-l prevină; dar nu mai rămăseseră foarte mulţi şi trebuia să angajeze orice oameni putea să găsească. Prin aburul care era în jurul lui a observat că oamenii mai bătrâni s-au grăbit de peste tot din fabrică să lupte cu explozia, iar acum stăteau în linie ca să li se dea primul ajutor de la echipajul de doctori. S-a întrebat ce li se întâmpla tinerilor din ţară. Dar întrebarea a fost înghiţită de imaginea băiatului ieşit din facultate, pe care nu suporta să-l vadă, de un sentiment de dispreţ, de gândul nerostit că, dacă acesta era duşmanul, atunci nu avea de ce să se teamă. Toate aceste lucruri au apărut în faţa lui şi apoi au dispărut în întunericul de afară; imaginea care le-a făcut să dispară a fost Francisco d'Anconia.

L-a văzut pe Francisco dând ordine oamenilor din jur. Nu ştiau cine era sau de unde venea, dar îl ascultau: ştiau că era un om care ştie ce face. Francisco s-a oprit în mijlocul propoziţiei, văzându-l pe Rearden că se apropie şi că ascultă, şi i-a spus, râzând:

— O, te rog să mă ierţi.

Rearden a spus:

— Continuă. Până acum a fost perfect.

Nu şi-au spus nimic unul altuia când s-au plimbat împreună prin întuneric, pe drumul către birou. Rearden simţea cum o poftă de râs îl cuprinde pe dinăuntru, simţea că voia, la rândul lui, să-i facă cu ochiul lui Francisco, aşa cum ar face un complotist care a aflat un secret pe care celălalt nu-l va afla niciodată. Se uita la faţa lui din când în când, dar Francisco nu voia să se uite la el.

După o vreme, Francisco a spus:

— Mi-ai salvat viaţa.

Din felul în care tocmai rostise propoziţia se subînţelegea un „mulţumesc".

Rearden a chicotit.

— Dumneata mi-ai salvat cuptorul.

Au continuat să meargă în linişte. Rearden se simţea tot mai uşor cu fiecare pas. Ridicându-şi faţa în aerul rece, a văzut întunericul liniştit al cerului şi o singură stea deasupra unui horn cu scris vertical: Rearden Steel. A simţit bucuria de a fi în viaţă.

Nu se aştepta la schimbarea pe care a văzut-o pe faţa lui Francisco când s-a uitat la el în lumina din birou. Lucrurile pe care le văzuse în lumina flăcărilor cuptorului dispăruseră. Se aşteptase la o privire triumfătoare, de ridiculizare a tuturor insultelor pe care Francisco le auzise din partea lui, o privire care să ceară scuzele pe care el era nerăbdător să le ofere. În locul lor, a văzut o privire stinsă din pricina unei demoralizări ciudate.

— Eşti rănit?

— Nu… deloc.

— Vino aici, a ordonat Rearden, deschizând uşa de la baie.

— Uită-te la tine.

— Las-o baltă. Vino aici.

Pentru prima dată, Rearden s-a simţit de parcă el era cel mai în vârstă; a simţit plăcerea de a-l lua pe Francisco în grija lui; avea un sentiment de grijă paternă, încrezătoare şi veselă. A dat jos funinginea de pe faţa lui Francisco, a dat cu dezinfectant şi i-a pus plasturi pe lâmplă, pe mâini, pe coatele zgâriate. Francisco s-a supus în linişte.

Rearden a întrebat, pe tonul celui mai elocvent elogiu pe care-l putea oferi:

— Unde ai învăţat să lucrezi aşa?

Francisco a ridicat din umeri.

— Am crescut printre topitori de toate felurile, a răspuns el indiferent.

Rearden nu putea să descifreze expresia de pe faţa lui: era doar o expresie de un calm neobişnuit, de parcă ochii îi erau fixaţi pe vreo imagine secretă proprie care-i făcea gura să se strângă şi să se reducă la o linie subţire. Era expresia batjocurii de sine. Tristă, amară şi dureroasă.

Nu au vorbit până când nu s-au întors în birou.

— Ştiu, a spus Rearden. Ştiu care e problema dumitale. Nu ţi-a păsat niciodată să munceşti cum ar trebui să munceşti într-o zi reală din viaţă. Am crezut că erai prea îngâmfat, dar văd că nu ai nici cea mai mică idee de puterea care zace în dumneata. Uită de averea aceea a ta pentru o vreme şi hai să lucrezi pentru mine. Ţi-aş da postul de maistru la cuptorul de topit în orice clipă. Nu ştii ce poate să însemne asta pentru dumneata. Într-un an vei fi pregătit să apreciezi şi să conduci d’Anconia Copper.

S-a aşteptat să izbucnească în râs şi era pregătit să argumenteze; în loc, a văzut cum capul lui Francisco tremura încet, de parcă nu putea să-şi dea drumul la voce, de parcă se temea că, dacă începe să vorbească, o să accepte. Într-un moment a spus:

— Domnule Rearden… cred că mi-aş da tot restul vieţii ca să lucrez un an pentru dumneata, dar nu pot.

— De ce nu?

— Nu mă întreba. E… o problemă personală.

Imaginea lui Rearden despre Francisco, pe care-l dispreţuia şi pe care-l găsea extrem de atractiv, era cea a unui om incapabil de suferinţă. Ceea ce vedea acum în ochii lui Francisco era privirea unei torturi pe care o controla şi o răbda în tăcere.

Francisco s-a întins în tăcere după palton.

— Nu pleci, nu-i aşa? a întrebat Rearden.

— Ba da.

— Nu vrei să termini ce aveai să-mi spui?

— Nu în seara asta.

— Ai vrut să mă întrebi ceva. Ce?

Francisco a scuturat din cap.

— Ai început să mă întrebi cum pot să… cum pot să… ce? Zâmbetul lui Francisco era precum un geamăt de durere, singurul pe care şi-l permitea.

— N-o să te întreb, domnule Rearden. Ştiu răspunsul.

Capitolul IV
Consimţământul victimei

Friptura de curcan costase treizeci de dolari. Şampania, 25 de dolari. Faţa de masă din dantelă, un ciorchine de struguri cu cârcei şi frunze legate între ele ca o pânză de păianjen fosforescent în lumina lumânării, costase 2.000 de dolari. Serviciul pentru cină, cu designul unui artist în culori de albastru şi auriu pe porţelan alb, transparent costase 2500 de dolari. Argintăria cu iniţialele „LR” şi cununi de laur în stil Empire costase 3.000 de dolari. Dar nu era bine să te gândeşti la bani şi la ce reprezentau aceştia.

Un sabot de lemn ţărănesc stătea împodobit în mijlocul mesei, umplut cu gălbenele, struguri şi morcovi. Lumânările erau înfipte în bostani care erau tăiaţi în formă de feţe cu gura deschisă, iar din gură le curgeau stafide, nuci şi bomboane până pe faţa de masă.

Era cina de Ziua Recunoştinţei, iar cele trei persoane care se aflau în faţa lui Rearden la masă erau soţia, mama şi fratele lui.

— Aceasta este seara în care îi mulţumim Domnului pentru binecuvântările pe care le-am primit, a spus mama lui Rearden. Dumnezeu a fost atât de bun cu noi. Sunt oameni peste tot în ţară care nu au nici măcar puţin din mâncarea pe care o avem noi în casă în seara aceasta şi alţii care nu au nici măcar o casă şi mulţi alţii care rămân fără slujbă în fiecare zi. Mă ia cu fiori doar când mă uit împrejur prin oraş. O, săptămâna trecută, cu cine crezi că m-am întâlnit? Cu Lucie Judson – Henry, îţi aminteşti de Lucie Judson? Locuia lângă noi, în Minnesota, când aveai zece sau doisprezece ani. Avea un băiat cam de vârsta ta. Nu am mai ştiut nimic de Lucie de când s-au mutat la New York, trebuie să fi fost acum douăzeci de ani. Ei bine, m-a luat cu fiori când am văzut cum a ajuns: e o hoaşcă fără dinţi, îmbrăcată într-un palton bărbătesc, cerşind la un colţ de stradă. Şi m-am gândit: „Aia puteam să fiu eu dacă nu aveam parte de mila Domnului”.

— Ei bine, dacă mulţumirile sunt în toi, a spus Lillian fericită, cred că nu ar trebui să uităm să-i mulţumim Gertrudei, noua bucătăreasă. E un adevărat maestru.

— Eu o să fiu demodat, a spus Philip, o să-i mulţumesc doar celei

mai dulci mame din lume.

— Ei bine, pentru că suntem aici, a spus mama lui Rearden, ar trebui să-i mulţumim şi lui Lillian pentru această cină şi pentru tot efortul depus ca să arate atât de bine. I-a luat şase ore să pregătească masa. Arată foarte original şi neobişnuit.

— E din pricina sabotului, a spus Philip, aplecându-şi capul într-o parte ca să-l studieze aşa cum ar fi făcut-o un critic. Asta îi dă aerul vechi. Oricine poate avea lumânări, argintărie şi alte nimicuri care nu fac altceva decât să te golească de bani, dar sabotul ăsta a fost bine plasat aici.

Rearden nu a spus nimic. Lumina lumânării i se mişca peste faţă ca peste un portret; portretul avea o expresie de curtoazie impersonală.

— Nu te-ai atins de vin, i-a spus maică-sa, uitându-se la el. Cred că ar trebui să bei în semn de recunoştinţă pentru oamenii din ţara asta, care ţi-au dat atât de mult.

— Henry nu are dispoziţia necesară să facă asta, mamă, a spus Lillian. Mi-e teamă că Ziua Recunoştinţei e o sărbătoare doar pentru cei care au o conştiinţă curată.

Şi-a ridicat paharul cu vin, dar s-a oprit la jumătatea drumului spre buze şi a întrebat:

— N-o să te dai în spectacol la procesul de mâine, nu, Henry?

— Ba da.

Şi-a pus paharul jos.

— Ce o să faci?

— Vei vedea mâine.

— Doar nu crezi că o să scapi cu asta!

— Nu ştiu care e lucrul de care crezi tu că trebuie să scap.

— Realizezi că plângerea împotriva ta e extrem de serioasă?

— Da.

— Ai recunoscut că ai vândut metalul lui Ken Danagger.

— Da, am recunoscut.

— S-ar putea să te trimită la închisoare pentru zece ani.

— Nu cred că o vor face, dar e posibil.

— Ai mai citit ziarele, Henry? a întrebat Philip, cu un zâmbet cam ciudat.

— Nu.

— O, ar trebui!

— Ar trebui? De ce?

— Ar trebui să vezi în câte feluri te fac!

— Interesant, a spus Rearden; a spus asta pentru că zâmbetul lui Philip era unul de plăcere.

— Nu înţeleg, a spus mama. Închisoare? Ai spus închisoare, Lillian? Henry, vei fi trimis la închisoare?

— S-ar putea.

— Dar asta e ridicol! Fă ceva în legătură cu asta.

— Ce?

— Nu ştiu. Nu înţeleg nimic. Oamenii respectabili nu merg la închisoare. Fă ceva. Ai ştiut mereu cum să procedezi în legătură cu afacerile.

— Nu genul ăsta de afaceri.

— Nu pot să cred. Vocea ei suna ca a unei copile răsfăţate şi speriate. Spui asta doar ca să fii rău.

— Face pe eroul, mamă, a spus Lillian. A zâmbit rece, întorcându-se către Rearden. Nu crezi că atitudinea ta n-are niciun rost?

— Nu.

— Ştii că astfel de cazuri nu... trebuie să ajungă niciodată la proces. Există căi de a evita asta, de a rezolva lucrurile pe cale amiabilă, dacă îi cunoşti pe oamenii care trebuie.

— Nu cunosc oamenii care trebuie.

— Uită-te la Orren Boyle. A făcut mai multe şi mai rele decât mica ta afacere cu piaţa neagră, dar el e suficient de inteligent încât să se ţină departe de tribunale.

— Atunci eu nu sunt suficient de inteligent.

— Nu crezi că e timpul să faci un efort ca să te adaptezi regulilor din vremurile pe care le trăim?

— Nu.

— Ei bine, atunci nu văd cum poţi să pretinzi că eşti o victimă. Dacă te duci la închisoare, va fi din vina ta.

— Despre ce vorbeşti, Lillian?

— O, ştiu că tu crezi că lupţi pentru vreun principiu, dar, de fapt, e doar pentru că eşti un îngâmfat. O faci doar pentru că tu crezi că ai dreptate, nimic mai mult.

— Crezi că ei au dreptate?

A ridicat din umeri.

— Asta e îngâmfarea despre care vorbesc, ideea că ar avea vreo importanţă cine are dreptate şi cine greşeşte. E cea mai nesuferită formă de vanitate această fixaţie de a face totul corect. Cum ştii ce e corect? Cum poate şti cineva? Nu e decât o iluzie ca să-ţi hrăneşti egoul şi ca să-i răneşti pe alţii, etalându-ţi superioritatea.

O asculta cu mult interes:

— De ce să rănească alţi oameni dacă nu e nimic altceva decât o iluzie?

— Oare trebuie să subliniez că, în cazul tău, nu e nimic altceva în afară de ipocrizie? De asta cred că atitudinea ta e atât de nepotrivită. Problemele de felul ăsta nu afectează cu nimic viaţa pe care o trăieşti. Iar tu eşti cu siguranţă orice altceva, numai uman nu; nu-i aşa, Henry? Nu eşti mai bun decât niciunul dintre oamenii cu care o să te confrunţi mâine. Cred că ar trebui să-ţi aminteşti că nu e cazul să te dai în

vreun fel în spectacol. Poate că eşti o victimă în tot dezastrul ăsta, poate că-ţi joacă o farsă, dar care? Fac asta pentru că sunt slabi; nu se pot abţine să nu pună mâna pe metalul tău şi să nu se amestece în profiturile tale, pentru că nu au cum altfel să devină bogaţi vreodată. De ce să dai vina pe ei? E doar o problemă de percepţii diferite, dar e aceeaşi structură instabilă a fiinţei umane care se dă repede bătută. Nu ai fi tentat de bani, pentru că-i faci foarte uşor. Dar nu ai suporta alte presiuni şi te-ai prăbuşi într-un mod la fel de umilitor. Nu-i aşa? Aşa că n-ai niciun drept să fii indignat din cauza lor. Nu ai nicio superioritate morală să susţii sau să aperi. Şi dacă n-ai, atunci care e scopul unei bătălii pe care n-o poţi câştiga? Presupun că poţi să ai o mică satisfacţie dacă eşti un martir, dacă eşti mai presus de orice ţi s-ar putea reproşa. Dar cine eşti tu să ridici primul piatra?

A făcut o pauză ca să-i observe reacţia. Nu exista nicio reacţie în afară de faptul că privirea lui de ascultător interesat părea să fie şi mai intensă; asculta de parcă ar fi fost vorba despre curiozitate ştiinţifică şi impersonală. Nu era reacţia la care se aştepta.

— Cred că înţelegi, a spus ea.

— Nu, a răspuns el încet, nu înţeleg.

— Cred că ar trebui să renunţi la iluzia propriei tale perfecţiuni, care ştii foarte bine că nu e nimic altceva decât o iluzie. Cred că ar trebui să înveţi să te înţelegi cu alţi oameni. Au trecut zilele în care existau eroi. Acum sunt zilele umanităţii, într-un sens mai profund decât îţi imaginezi. Nimeni nu se mai aşteaptă din partea oamenilor să fie sfinţi şi nici nu mai sunt pedepsiţi pentru păcatele lor. Nimeni nu are dreptate şi nimeni nu greşeşte, suntem cu toţii implicaţi, suntem toţi oameni, iar oamenii nu sunt perfecţi. Nu vei câştiga nimic mâine dacă le arăţi că greşesc. Ar trebui să cedezi de bunăvoie, pur şi simplu, pentru că e cel mai practic aşa. Ar trebui să nu scoţi niciun cuvânt, tocmai pentru că greşesc. Vor aprecia asta. Trebuie să înţelegi şi să cedezi. Asta e tactica în zilele noastre – şi e timpul să accepţi. Nu-mi spune că eşti prea bun pentru asta. Ştii că nu eşti. Ştii că ştiu asta.

Privirea din ochii lui, calmă, nu era o reacţie la cuvintele ei; era răspunsul vocii cuiva care-i spunea: „Crezi că lucrul cu care te confrunţi e doar o conspiraţie ca să ţi se pună mâna pe avere? Dumneata, care ştii cum să faci avere, ar trebui să ştii că este mult mai mult şi mult mai rău de-atât”.

S-a întors ca să se uite la Lillian. Vedea în întregime eşecul ei în chiar proporţiile propriei indiferenţe. Discursul ei monoton şi plin de insulte era ca sunetul distant al unei maşini de nituit, o presiune lungă şi neputincioasă, care nu-l atingea în niciun fel. Ascultase felul calculat în care-i amintise faptul că era vinovat pentru fiecare seară în care a stat acasă în ultimele trei luni. Dar vina aceasta era singura emoţie pe care era incapabil s-o simtă. Pedeapsa pe care voia să i-o aplice era

tortura ruşinii; ceea ce aplicase era tortura plictiselii.

Şi-a amintit de scurta lui observaţie – în dimineaţa aceea la Wayne-Falkland – asupra unei greşeli pe care n-o examinase încă din schema de penitenţă pe care i-o alcătuise. Acum şi-o expusese sieşi pentru prima dată. Ea voia să arunce asupra lui tortura ruşinii, dar însuşi simţul onoarei lui era singura armă de constrângere pe care o avea la îndemână. Voia să scoată de la el o recunoaştere a propriei depravări morale, dar numai corectitudinea lui morală putea să acorde vreo semnificaţie unui asemenea verdict. Voia să-l rănească prin dispreţul ei, dar nu putea fi rănit decât dacă-i respecta judecata. Voia să-l pedepsească pentru durerea pe care i-o cauzase şi-şi ţinea durerea ca pe un pistol îndreptat înspre el, de parcă voia să-i stoarcă agonia până i s-ar fi făcut milă de el. Dar singura metodă pe care o avea la îndemână era propria lui bunăvoinţă, grija lui pentru ea, compasiunea. Singura putere a ei era puterea propriilor lui calităţi. Dacă alegea să şi-o retragă?

O problemă care ţine de vină, s-a gândit el, trebuie să rezide în acceptarea de către el a codului dreptăţii care îl declarase vinovat. Nu-l accepta; n-o făcuse niciodată. Virtuţile lui, toate virtuţile de care ea avea nevoie pentru a-şi duce la bun sfârşit planul de pedepsire, veneau dintr-un altfel de cod şi se alcătuiau după un alt fel de standard. Nu simţea nici vină, nici ruşine, nici regret, nici nu se simţea dezonorat. Nu avea nici cel mai mic interes pentru verdictul pe care ar fi vrut ea să i-l dea: îşi pierduse cu mult timp în urmă respectul pentru judecata ei. Şi singura legătură care-l mai ţinea lângă ea era o ultimă rămăşiţă de milă.

Dar care era codul după care acţiona ea? Ce fel de cod permitea o formă de pedeapsă care cerea virtutea propriei victime ca energie necesară ca s-o facă să funcţioneze? Un cod – s-a gândit el – care i-ar distruge doar pe cei care-ar încerca să-l observe; o pedeapsă în urma căreia numai cea mai onestă persoană ar suferi, în timp ce un om necinstit ar scăpa nevătămat. Cine ar putea concepe o infamie mai josnică decât să echivalezi virtutea cu durerea, să faci în aşa fel ca virtutea, nu defectul, să fie sursa şi motivul suprem ca să provoci suferinţă? Dacă era chiar nenorocitul acela pe care strădaniile ei încercau să-l convingă că este, atunci nu trebuia să-şi mai pună vreo problemă legată de onoare şi de etică. Dacă nu era, atunci ce încerca ea să facă?

Să se bazeze pe calităţile lui şi să le folosească ca instrumente de tortură, să-şi şantajeze victima chiar prin mijlocirea generozităţii ei, să accepte darul venit de bunăvoie de la cineva şi să-l transforme într-o unealtă folosită tocmai pentru distrugerea lui… Stătea nemişcat, meditând la formula celei mai monstruoase forme a răului pe care o putea găsi, dar nu putea s-o creadă cu putinţă.

Stătea nemişcat, fiind traversat doar de vibraţiile unei singure întrebări: Lillian cunoştea oare cu exactitate schema pe care o avea în minte? Era oare o tactică de care să fi fost conştientă, o strategie concepută cu înţelegerea deplină a semnificaţiei ei? S-a cutremurat; nu o ura destul de mult încât să creadă asta.

S-a uitat la ea. Era absorbită, pentru moment, de gestul de a tăia o budincă de prune care stătea ca o flacără albastră pe platoul argintiu din faţa ei, în timp ce sclipirile lui îi dansau pe faţă, iar gura îi râdea – înfigea un cuţit de argint în flacără, cu o mişcare pricepută, graţioasă a braţului. Peste unul dintre umerii rochiei ei de catifea neagră erau aplicate, în risipă, frunze metalice în culori tomnatice, roşu, galben şi maro; străluceau în lumina lumânării.

Nu putea să scape de impresia care tot revenea şi pe care o tot respingea de vreo trei luni, impresia că răzbunarea nu era o formă de disperare, aşa cum presupunea el – impresia, pe care el o crezuse de neconceput, că ei îi plăcea asta. Nu era nicio urmă de durere în acţiunile ei. Avea un aer proaspăt de încredere. Părea să se simtă, pentru prima dată, acasă în locul acela. Chiar dacă totul din casă fusese ales după gustul ei, părea să se comporte mereu ca un manager eficient şi rapid al unui hotel de cinci stele, care zâmbeşte cu amărăciune din poziţia lui inferioară în raport cu proprietarii. Zâmbetul rămăsese, dar amărăciunea dispăruse. Nu se îngrăşase, dar trăsăturile ei delicate şi ascuţite se pierduseră într-un contur neclar şi părea liniştită şi mulţumită; până şi vocea îi devenise mai gravă.

Nu auzea ce spunea; râdea în lumina ultimelor scântei ale flăcărilor albastre, în timp ce el stătea şi cântărea întrebarea: Ştia? Era sigur că descoperise un secret şi mai mare decât problema căsniciei lui: înţelesese formula unei tactici care se practica în lume mai mult decât îndrăznea el, pentru moment, să creadă. Dar să condamni o fiinţă umană pentru că o practică era verdictul unei condamnări irevocabile şi ştia că nu se aştepta la asta din partea nimănui, atâta vreme cât mai era cu putinţă să se îndoiască.

Nu, se gândea, uitându-se la Lillian, cu un ultim efort de generozitate, nu se aştepta la aşa ceva din partea ei. În numele oricărei eleganţe şi mândrii pe care le poseda, în numele momentelor când a văzut un zâmbet de bucurie pe faţa ei, zâmbetul unei fiinţe vii, în numele umbrei şterse de iubire pe care o simţise odată pentru ea, nu putea să dea verdictul de rău absolut asupra ei.

Majordomul i-a strecurat în faţă o farfurie cu budincă de prune, apoi a auzit vocea lui Lillian:

— Unde ai fost în ultimele cinci minute, Henry, sau ai fost plecat cel puţin un veac? Nu mi-ai răspuns. N-ai auzit nimic din ce am zis.

— Am auzit, a răspuns el încet. Nu ştiu ce încerci să faci.

— Ce întrebare! a spus mama lui. Nu e ăsta un comportament tipic

bărbătesc? Încearcă să te salveze, să nu mergi la închisoare, asta încearcă să facă.

Asta putea să fie adevărat, s-a gândit el; poate, printr-o laşitate crudă şi copilăroasă, în spatele tuturor răutăţilor ei se afla dorinţa de a-l proteja, de a-l aduce la echilibrul unui compromis. E posibil, s-a gândit el, dar ştia că nu o crede cu adevărat.

— Niciodată n-ai fost prea popular, a spus Lillian, şi e mai mult decât o parte a unei probleme anume. E vorba despre personalitatea ta dificilă şi despre lipsa ta de flexibilitate. Cei care o să te încerce ştiu ce ai în minte. De asta vor lua măsuri împotriva ta, în timp ce pe altul l-ar lăsa să scape.

— O, nu. Nu cred că ştiu ce am eu în minte. De asta trebuie să-i las mâine să afle.

— Dacă nu le arăţi că eşti gata s-o laşi mai moale şi să cooperezi, n-ai nicio şansă. N-ai fost o ţintă uşoară.

— Nu. Ei au fost una uşoară.

— Dar dacă te trimit la închisoare, a spus mama lui, ce se va întâmpla cu familia ta? Te-ai gândit la asta?

— Nu, nu m-am gândit.

— Te-ai gândit în ce necaz intrăm cu toţii?

— Mamă, tu nu înţelegi care-i problema, de fapt?

— Nu, nu înţeleg şi nici nu vreau să înţeleg. Sunt doar afaceri murdare şi politică murdară. Toate afacerile sunt doar politică murdară şi toată politica nu înseamnă altceva decât afaceri murdare. Nu-mi pasă cine are dreptate şi cine greşeşte, dar cred că un bărbat trebuie să se gândească mai întâi la familia lui. Nu-ţi dai seama în ce ne bagi?

— Nu, mamă, nu ştiu şi nici nu-mi pasă.

Maică-sa l-a privit înspăimântată.

— Ei bine, cred că ai o atitudine destul de patriarhală, cu toţii aveţi, a spus Philip brusc. Nimeni nu pare să fie îngrijorat aici de aspectele larg sociale ale cazului. Nu sunt de acord cu tine, Lillian. Nu văd de ce spui că încearcă să-i joace o festă murdară lui Henry şi că el e nevinovat. Cred că e al dracului de vinovat. Mamă, pot să-ţi explic foarte simplu problema. Nu e nimic neobişnuit în legătură cu el, sălile de judecată sunt pline de astfel de cazuri. Oamenii de afaceri profită de urgenţele naţionale ca să facă bani. Încalcă regulile care protejează bunăstarea tuturor de dragul câştigului personal. Sunt profitorii de pe piaţa neagră, oamenii care se îmbogăţesc privându-i pe cei săraci, într-un timp de criză, de ceea ce li se cuvine. Se ghidează după o politică nemiloasă, antisocială, care înşfacă şi înghite totul şi care nu se bazează pe nimic altceva decât pe o lăcomie pură şi avară. Nu are niciun rost să ne prefacem că nu ştim, o ştim cu toţii – şi cred că e vrednică de dispreţ.

Vorbise fără să premediteze nimic şi într-un fel neglijent, de parc-ar fi explicat ceva ce era deja evident chiar şi pentru copii; tonul glasului ascundea siguranţa unui om care ştie că baza morală a unui astfel de discurs nu poate fi pusă la îndoială.

Rearden şedea şi se uita la el ca şi cum ar fi studiat un obiect pe care atunci l-ar fi văzut pentru prima dată. Undeva, în adâncurile fiinţei lui, ca o bătaie regulată, se auzea vocea cuiva care-i spunea: „Cu ce drept? După ce cod? După ce standard?”

— Philip, a spus el, fără să ridice vocea, mai spune o dată tot ce ai spus şi o să te trezeşti în stradă, acum, cu valiza pe care o ai în spate, cu mărunţişul pe care îl ai în buzunar şi fără nimic altceva.

Nu a auzit niciun răspuns, niciun sunet, nicio mişcare. Şi-a dat seama că imobilitatea celor trei din faţa lui nu era generată de uimire. Privirea şocată de pe faţa lor nu era privirea şocată a unor oameni în momentul unei explozii, ci privirea şocată a unor oameni care ştiau că se jucau cu un fitil aprins. Nu fuseseră nici strigăte de protest, nici întrebări; ştiau că vorbea serios şi ştiau la ce se referea. Un vag sentiment de repulsie îi spunea că ştiuseră cu mult înainte să ştie el.

— Nu… nu ţi-ai arunca fratele în stradă, nu-i aşa? a spus maică-sa până la urmă; nu o spusese ca pe un ordin, ci ca pe o rugăminte.

— Ba da, l-aş arunca.

— Dar e fratele tău… Asta nu înseamnă nimic pentru tine?

— Nu.

— Poate că exagerează uneori, dar sunt doar vorbe necugetate, e doar conversaţie, nu-şi dă seama ce zice.

— Atunci lasă-l să înveţe.

— Nu fi dur cu el… E mai tânăr decât tine… şi mai slab. El… Henry, nu te uita la mine aşa! Nu te-am văzut niciodată uitându-te aşa… N-ar trebui să-l sperii. Ştii că are nevoie de tine.

— Dar el ştie?

— Nu poţi să fii dur cu un om care are nevoie de tine, o să-ţi rămână pe conştiinţă toată viaţa.

— Ba nu.

— Trebuie să fii bun, Henry.

— Nu sunt.

— Trebuie să ai milă.

— Nu am.

— Un om bun ştie să ierte.

— Eu nu ştiu.

— Doar nu vrei să cred că eşti egoist.

— Ba da.

Privirea lui Philip trecea de la unul la celălalt. Avea privirea unui om care ştia că stă pe granit tare şi care deodată a descoperit că se afla pe un strat subţire de gheaţă care se spărgea acum de jur împrejurul

lui.

— Dar eu… a încercat el şi s-a oprit; vocea lui era şovăielnică precum apăsarea paşilor care încearcă gheaţa. Dar eu nu am oare dreptul să spun ce gândesc?

— În casa ta. Nu în a mea.

— Nu am dreptul să am propriile idei?

— La adresa ta, nu la a mea.

— Nu tolerezi nicio opinie diferită de a ta?

— Nu pe banii mei.

— Nu contează nimic altceva în afară de bani?

— Ba da, faptul că sunt banii mei.

— Nu vrei să iei în considerare nimic mai pre… voia să spună presus, dar s-a răzgândit, niciun alt aspect?

— Nu.

— Dar nu sunt sclavul tău.

— Dar sunt cumva eu sclavul tău?

— Nu ştiu ce…

S-a oprit; ştia ce a vrut să spună.

— Nu, a spus Rearden, nu eşti sclavul meu. Eşti liber să pleci de aici când vrei tu.

— Nu… nu vorbeam despre asta.

— Eu, da.

— Nu înţeleg.

— Nu?

— Mereu ai ştiut… Cunoşteai orientarea mea politică. Nu te-ai mai împotrivit până acum.

— Aşa e, a spus Rearden grav. Poate că-ţi datorez o explicaţie dacă te-am indus în eroare. Am încercat să nu-mi amintesc niciodată că trăieşti din mila mea. Credeam că e treaba ta să-ţi aminteşti asta. Credeam că oricine acceptă ajutorul altei persoane ştie că singura motivaţie a celui care i-l oferă este bunăvoinţa şi că trebuie să-i ofere ceva în schimb. Dar văd că am greşit. Ai primit de mâncare fără s-o meriţi şi ai ajuns să crezi că nici afecţiunea nu trebuie câştigată în vreun fel. Ai ajuns la concluzia că eram cel mai la îndemână om pe care l-ai fi putut scuipa, tocmai pentru că te ţineam de gât. Ai ajuns să crezi că nu ţi-aş scoate niciodată ochii cu asta şi că m-ar opri tocmai teama să nu-ţi rănesc sentimentele. În regulă, hai să ne lămurim odată pentru totdeauna: eşti un om de nimic, care nu mai face de multă vreme nicio para chioară. Orice sentimente aş fi avut cândva pentru tine au dispărut. Nu am nici cea mai mică preocupare pentru tine, pentru soarta ta, pentru viitorul tău. Nu am niciun motiv să mai vreau să-ţi dau să mănânci de pomană. Dacă pleci de la mine din casă, n-o să-mi pese absolut deloc dacă mori de foame sau nu. Cam asta este poziţia ta aici şi mă aştept să ai în vedere aspectele astea

dacă vrei să mai stai aici. Dacă nu, atunci ieşi afară.

În afară de a-şi afunda puţin capul între umeri, Philip nu a avut nicio altă reacţie.

— Nu-ţi imagina că-mi face plăcere să trăiesc aici, i-a răspuns; vocea lui era lipsită de viaţă, dar stridentă. Dacă tu crezi că sunt fericit, atunci te înşeli. Aş da orice să pot să plec. Cuvintele lui păreau sfidătoare, dar timbrul îi era curios de precaut. Dacă asta crezi, atunci ar fi mai bine ca eu chiar să plec. Cuvintele erau afirmative, însă vocea punea un semn de întrebare la sfârşit şi aştepta; nu a venit niciun răspuns. Nu trebuie să te îngrijoreze viitorul meu. Nu trebuie să cer favoruri nimănui. Pot să am foarte bine grijă de mine. Cuvintele îi erau adresate lui Rearden, dar ochii căutau înspre maică-sa; ea tăcea mâlc; îi era frică până şi să se mişte. Mereu mi-am dorit să fiu pe cont propriu. Mereu mi-am dorit să locuiesc în New York, aproape de toţi prietenii mei. Glasul îi scăzuse şi adoptase un ton neutru, contemplativ, ca şi cum cuvintele nu ar fi fost adresate cuiva anume. Desigur, aş avea o problemă să-mi menţin o oarecare poziţie socială… Nu e vina mea dacă voi fi stânjenit de un nume de familie asociat cu un milionar… Voi avea nevoie de suficienţi bani pentru un an sau doi… Să-mi fac un rost…

— N-o să-i primeşti de la mine.

— Nu ţi-i ceream, nu-i aşa? Nu-ţi imagina că n-aş putea să-i iau de altundeva dac-aş vrea! Nu-ţi imagina că n-aş putea să plec! Aş pleca într-un minut dacă m-aş gândi numai la mine. Dar mama are nevoie de mine, iar dac-o părăsesc…

— Nu-mi explica nimic.

— Şi, pe lângă asta, m-ai înţeles greşit, Henry. N-am spus nimic care să te ofenseze. Nu vorbeam la modul personal. Discutam doar despre panorama politică generală, dintr-un punct de vedere sociologic abstract, care…

— Nu-mi explica nimic, a repetat Rearden. Se uita la faţa lui Philip. Era pe jumătate coborâtă, numai ochii priveau înspre el. Dar privirea îi era goală, ca şi cum n-ar fi văzut absolut nimic; nu aveau nicio sclipire de entuziasm, nicio senzaţie personală, nici supunere, nici regret, nici ruşine, nici suferinţă; erau doar două ovale tulburi, care nu arătau nicio reacţie la stimulii realităţii, nicio încercare de a înţelege, de a cântări, de a obţine un verdict, ovale care nu purtau în ele nimic altceva în afară de o ură întunecată, neclintită, absurdă.

— Nu-mi da explicaţii. Doar ţine-ţi gura.

Repulsia care l-a făcut pe Rearden să-şi întoarcă faţa în altă parte ascundea un spasm de milă. Pentru o secundă, a vrut să-l înşface pe frate-său de umeri, să-l scuture şi să plângă: „Cum ai putut să-ţi faci asta? Cum ai ajuns în asemenea hal încât să fii capabil numai de aşa ceva? De ce ai lăsat să treacă viaţa – minunea asta –, să treacă pe

lângă tine?”… Şi-a mutat privirea. Ştia că e inutil.

Şi-a dat seama, copleşit de dezgust, că cei trei rămăseseră tăcuţi. În ultimii ani, atenţia pe care le-o acorda nu-i întorsese decât reproşuri maliţioase şi nejustificate. Care mai era dreptatea lor acum? Venise timpul să funcţioneze după propriul lor cod moral dacă dreptatea făcuse vreodată parte din codul lor. De ce nu-i aruncaseră în faţă acuzaţiile acelea crude şi egoiste pe care el ajunsese să le accepte deja ca pe un refren al vieţii lui? Ce le permisese s-o facă atâţia ani? Cuvintele pe care le auzea rostindu-i-se în minte erau soluţia: consimţământul victimei.

— Hai să nu ne mai certăm, a spus mama lui, cu o voce ştearsă şi lipsită de entuziasm. E Ziua Recunoştinţei.

Uitându-se la Lillian, a surprins o mimică ce-i sugera că nu-şi luase ochii de pe el multă vreme: era panicată.

S-a ridicat.

— Acum vă rog să mă scuzaţi, le-a spus celor de la masă.

— Unde te duci? a întrebat Lillian imediat.

A rămas uitându-se la ea pentru un moment, de parc-ar fi vrut să-i confirme ce urma ea să descifreze în răspunsul lui:

— La New York.

A sărit în picioare.

— În seara asta?

— Chiar acum.

— Nu poţi pleca la New York în seara asta! Vocea ei nu striga, dar avea în ea disperarea unui ţipăt. Nu poţi să faci asta acum. Nu poţi să-ţi părăseşti familia acum, vreau să zic. Trebuie să ai mâinile curate. Nu eşti în situaţia care să-ţi permită să faci orice ştii că e depravat.

„După ce cod? – s-a gândit Rearden – După ce standarde?”

— De ce vrei să pleci la New York în seara asta?

— Cred, Lillian, că din aceleaşi motive pentru care vrei tu să mă opreşti.

— Mâine e procesul.

— La asta mă refer.

A dat să se întoarcă, iar ea i-a strigat:

— Nu vreau să pleci!

El a zâmbit. Era prima dată când îi zâmbea în ultimele trei luni; n-ar fi observat un astfel de zâmbet.

— Nu-ţi dau voie să pleci în seara asta!

El s-a întors şi a părăsit încăperea.

Stând la volan, cu drumul îngheţat şi sticlos zburându-i, la 90 la oră, prin faţa ochilor şi pe sub anvelope, gândul la familie s-a risipit, iar conturul chipurilor lor se întorsese în abisul pe care-l căsca viteza care înghiţea copacii dezgoliţi şi clădirile părăsite de pe marginea drumului. Nu prea era trafic, doar câteva lumini din depărtare în

oraşele pe lângă care trecea; amorţirea inactivităţii era singurul semn de sărbătoare. O strălucire care nu se distingea cu claritate din pricina îngheţului pâlpâia, din când în când, deasupra unei fabrici şi un vânt rece şuiera pe lângă maşină, făcând prelata să se lovească de cadrul metalic.

Ca un contrast pe care nu putea să-l definească, gândul la familia lui fusese substituit de acela că urma să se întâlnească, în curând, cu Dădaca – cu băiatul de la fabrica lui din Washington.

În timpul urmăririi lui, descoperise că băiatul ştia despre afacerea lui cu Danagger, dar, cu toate astea, nu raportase nimănui nimic.

— De ce nu ţi-ai informat prietenii în legătură cu mine? l-a întrebat.

Băiatul a răspuns imediat, fără să-l privească.

— N-am vrut.

— Era una dintre însărcinările tale să ai grijă mai cu seamă de activităţi de felul ăsta, nu-i aşa?

— Ba da.

— Şi, pe lângă asta, prietenilor tăi tare le-ar fi plăcut să audă asta.

— Ştiu.

— Nu ştiai ce informaţie valoroasă era şi ce afacere nemaipomenită ai fi putut să faci cu prietenii tăi din Washington pe care mi i-ai oferit odată – îţi aminteşti? –, prietenii care mereu aveau „cheltuieli ocazionale”? Băiatul nu i-a răspuns. Ţi-ar fi putut împinge cariera sus de tot. Nu-mi spune că n-ai ştiut.

— Ba da, ştiam.

— Şi atunci de ce nu te-ai folosit de ea?

— N-am vrut.

— De ce nu?

— Nu ştiu.

Băiatul stătea, evitând supărat privirea lui Rearden, ca şi cum ar fi încercat să ignore ceva de neînţeles dinăuntrul lui. Rearden a râs.

— Ascultă, relativistule, te joci cu focul. Mai bine du-te şi înăbuşă-l repede, înainte să-l laşi să te prindă – motivul pentru care n-ai devenit informator – sau, dacă nu, o să-ţi distrugă cariera.

Băiatul nu i-a răspuns.

În dimineaţa aceea, Rearden s-a dus la birou ca de obicei, deşi restul birourilor din clădire erau încă închise. La prânz, s-a oprit la uzinele de laminat şi a fost surprins să găsească Dădaca stând acolo, singur, într-un colţ, ignorat de toată lumea, dar privindu-i, cu un entuziasm copilăresc, cum muncesc.

— Ce cauţi astăzi aici? a întrebat Rearden. Nu ştii că-i sărbătoare?

— O, le-am lăsat pe fete să plece, dar eu am venit numai să termin ceva.

— Ce?

— O, scrisori şi… O, la naiba, am semnat trei scrisori şi mi-am

ascuţit creioanele, ştiu că nu trebuia s-o fac astăzi, dar nu aveam nimic de făcut acasă şi… mă simt singur când sunt departe de locul ăsta.

— N-ai familie?

— Nu… pe nimeni important. Dar dumneavoastră, domnule Rearden? Dumneavoastră nu aveţi?

— Nu cred… Nimeni important.

— Îmi place locul ăsta. Îmi place să umblu pe aici… Ştiţi dumneavoastră, domnule Rearden, eu am studiat ca să devin metalurgist.

În timp ce pleca, Rearden şi-a întors capul şi a văzut Dădaca uitându-se după el cu privirea cu care un băiat s-ar uita la eroul din povestea copilăriei sale. Dumnezeu să-l ajute pe nenorocitul ăsta mic! s-a gândit.

Dumnezeu să-i ajute pe toţi, s-a gândit, în timp ce conducea pe străzile întunecate din oraş, împrumutând, cu o milă plină de dispreţ, cuvintele religiei lor pe care n-o împărtăşise niciodată. A văzut ziarele aşezate pe standuri de metal, cu literele negre din titluri care strigau către o stradă goală: „Dezastru pe calea ferată”. A auzit ştirile la radio, în după-amiaza aceea: avusese loc un accident pe liniile Taggart Transcontinental, lângă Rockland, Wyoming; o şină dislocată a aruncat un tren de marfă într-un canion. Accidentele de pe linia principală Taggart Transcontinental deveniseră din ce în ce mai frecvente – şinele se uzaseră –, iar ruta despre care era vorba era aceea pe care, acum mai puţin de un an şi jumătate, Dagny plănuia s-o reconstruiască şi care promisese o călătorie sigură, de pe o coastă pe cealaltă, graţie metalului pe care el îl crease.

Trăise un an încheiat colectând şine uzate de pe traseele abandonate ca să cârpească şinele de pe linia principală. Petrecuse luni întregi luptându-se cu cei din consiliul director al lui Jim care spuseseră că starea de necesitate era temporară, iar nişte şine care rezistaseră zece ani puteau foarte bine să mai reziste încă o iarnă, până primăvara, când condiţiile aveau să fie mai bune, aşa cum promisese domnul Wesley Mouch. Cu trei săptămâni în urmă, îi determinase să aprobe achiziţionarea a şaizeci de mii de tone de şină nouă; nu putea să facă mai mult decât să peticească pe ici, pe colo, de la un capăt la celălalt al continentului, în locurile în care situaţia era cu adevărat gravă, dar asta era tot ce-şi putuse permite să obţină de la ei. Fusese nevoită să scoată bani de la nişte oameni cu adevărat înspăimântaţi: veniturile de la transportul de marfă se prăbuşeau în asemenea hal, încât cei din consiliul director începuseră să tremure, cu ochii ieşiţi din orbite la ceea ce Jim crezuse că va fi cel mai prosper an din istoria Taggart. Trebuise să comande şine de tren din oţel, nu mai avea nicio urmă de speranţă că i se va da, dintr-o „nevoie

urgentă”, permisiunea să cumpere metal Rearden şi nu mai era timp să se milogească pentru asta.

Rearden şi-a mutat privirea de pe titlurile din ziar la luminile de la orizont – New York-ul, în depărtare; mâinile i s-au încleştat pe volan.

Când a ajuns în oraş, era nouă şi jumătate. Când a intrat la Dagny, apartamentul era cufundat în beznă. A pus mâna pe telefon şi a sunat-o la birou. I-a auzit vocea în receptor:

— Taggart Transcontinental.

— Nu ştii că e sărbătoare? a întrebat-o.

— Bună, Hank. Căile ferate nu au sărbători. De unde suni?

— De la tine de acasă.

— Termin în jumătate de oră.

— E în regulă. Rămâi acolo. Vin eu după tine.

Când a intrat în anticameră, bezna domnea peste tot în afară de micuţul birou de sticlă al lui Eddie Willers. Eddie îşi închidea biroul şi se pregătea să plece. S-a uitat la Rearden cu o uimire cu totul dezorientată.

— Bună seara, Eddie. Ce e aşa de presant aici? Accidentul de la Rockland?

Eddie a oftat:

— Da, domnule Rearden.

— De asta vreau să mă întâlnesc cu Dagny, să vorbim despre calea ferată.

— E încă aici.

Se îndrepta înspre uşă când Eddie l-a strigat, ezitând.

— Domnule Rearden…

S-a oprit.

— Da?

— Voiam să vă spun…pentru că mâine e procesul dumneavoastră… şi orice v-ar face se presupune că este în numele tuturor… voiam doar să spun că… nu va fi şi în numele meu.. Iar dacă nu pot să fac nimic în legătură cu asta, să v-o spun măcar… chiar dacă ştiu că asta nu înseamnă nimic…

— Înseamnă mai mult decât crezi. Poate mai mult decât ar crede oricare dintre noi. Mulţumesc, Eddie.

Când a intrat Rearden, Dagny, aşezată la birou, a privit puţin în sus; a văzut-o cum îl priveşte în timp ce se apropia şi a văzut cum oboseala îi dispărea din ochi. S-a aşezat pe marginea biroului. Dagny s-a lăsat pe spate, şi-a îndepărtat o şuviţă de păr care-i căzuse pe faţă, iar umerii i se relaxaseră sub bluza albă şi subţire.

— Dagny, vreau să-ţi spun ceva în legătură cu şinele pe care le-ai comandat. Vreau să afli în seara asta.

Îl privea cu atenţie; mina lui Rearden a făcut-o şi pe ea să capete aceeaşi privire tensionată şi gravă.

— Trebuie să trimit şaizeci de mii de tone de şine către Taggart Transcontinental până în 16 februarie, ceea ce-ţi va furniza 300 de mile de cale ferată. Vei primi – pentru aceeaşi sumă – optzeci de mii de tone de şine, ceea ce înseamnă 500 de mile de cale ferată pentru tine. Ştii ce material e mai ieftin şi mai uşor decât oţelul. Şinele tale nu vor fi de oţel, vor fi de metal Rearden. Nu te opune, nu obiecta şi nici nu fi de acord. Nu aştept consimţământul tău. Nu trebuie să-ţi dai consimţământul pentru nimic. Fac asta singur şi voi fi responsabil. Vom face în aşa fel încât personalul care ştie că ai comandat oţel să nu cunoască faptul că ai primit în loc metal Rearden şi nici să nu ştie că n-ai fi avut voie să-l cumperi. O să încurcăm contabilitatea în aşa fel încât toată povestea asta să nu iasă la iveală şi nimeni să nu poată să dea vina pe nimeni altcineva în afară de mine. Se va putea suspecta că aş fi mituit pe cineva din personalul tău sau se va putea suspecta că ai fost şi tu implicată, dar nu vor reuşi să demonstreze nimic. Vreau să-mi dai cuvântul că nu vei recunoaşte niciodată nimic. Am plănuit asta din ziua în care am primit comanda ta. N-am vrut să-ţi spun decât mai târziu, dar m-am răzgândit. Vreau să afli acum – pentru că mâine am un proces pentru acelaşi tip de infracţiune.

Ea a ascultat fără să se mişte. La ultima propoziţie, a văzut o vagă contracţie a obrajilor şi buzelor; nu era chiar un zâmbet, dar îi oferea răspunsul ei complet: durere, admiraţie, înţelegere.

Apoi a văzut cum ochii ei s-au îmblânzit, s-au făcut mai vii şi mai plini de durere şi de pericol – i-a prins încheietura, de parcă strânsoarea degetelor şi seriozitatea privirii lui puteau să-i dea sprijinul de care avea nevoie – şi apoi a spus cu severitate:

— Nu-mi mulţumi – ăsta nu-i un favor, o fac pentru că trebuie să fiu capabil să fac faţă muncii mele, sau, dacă nu, mă voi prăbuşi la fel cum a făcut Ken Danagger.

Ea a şoptit:

— În regulă, Hank, nu-ţi voi mulţumi. Tonul vocii şi privirea din ochii ei îi arătau că e o minciună încă dinainte să vorbească.

El a zâmbit.

— Promite-mi ce ţi-am cerut.

Ea a plecat capul.

— Promit.

I-a dat drumul încheieturii. A adăugat apoi, fără să-şi ridice capul:

— Singurul lucru pe care-l voi spune este că, dacă te trimit la închisoare mâine, îmi dau demisia, fără să aştept vreun distrugător să ajungă la mine.

— Ba nu-ţi vei da demisia. Şi nu cred că mă vor trimite la închisoare. Cred că o să scap foarte uşor. Am o ipoteză în legătură cu asta – îţi voi explica după aceea, când o pun în practică.

— Ce ipoteză?

— Cine e John Galt? a zâmbit şi s-a ridicat. Asta e tot. Nu vom mai vorbi despre procesul meu în seara asta. Nu ai nimic de băut aici, din întâmplare, nu?

— Nu. Dar cred că şeful biroului de mişcare are un soi de bar pe un raft din biroul lui.

— Crezi că ai putea să furi ceva de băut pentru mine, dacă nu e încuiat?

— O să încerc.

Stătea şi se uita la portretul lui Nat Taggart pe peretele din biroul ei – portretul unui tânăr cu capul ridicat – până când ea s-a întors, aducând o sticlă de brandy şi două pahare. A umplut paharele în tăcere.

— Ştii, Dagny, Ziua Recunoştinţei era o sărbătoare făcută de oamenii productivi pentru a celebra succesul muncii lor.

Mişcarea braţului său, în timp ce ridica paharul, a mers de la portret la ea, la el însuşi, la clădirile oraşului de dincolo de geam.

* * *

Vreme de o lună încheiată, înainte de proces, presa le-a spus oamenilor care umpleau curtea de judecată că vor vedea un om care era un inamic lacom al societăţii, dar au ajuns să vadă un om care inventase metalul Rearden.

Când judecătorii i-au cerut să se ridice, el s-a ridicat. Purta un costum gri, avea ochi albaştri-deschis şi părul blond; nu culorile erau cele care-i făceau ochii să pară îngheţaţi, ci costumul simplu şi scump şi rareori purtat atunci şi care vorbea despre un anumit tip de lux pe care-l puteai descoperi în birourile sobre ale corporaţiilor bogate, iar faptul că aerul lui venea dintr-o eră civilizată se ciocnea de atmosfera din jurul lui.

Mulţimea ştia din ziare că el reprezenta răul bogăţiei; şi, aşa cum lăudau abstinenţa şi apoi alergau să vadă orice film care avea o femeie pe jumătate dezbrăcată pe afiş, la fel au venit să-l vadă pe el; răul măcar nu era un tâmpit fără speranţă pe care nu-l credea nimeni şi nimeni nu îndrăznea să-l pună la încercare. Se uitau la el fără admiraţie – admiraţia era un sentiment pe care nu-l mai puteau încerca demult; priveau curioşi şi sfidători faţă de cei care le spuseseră că era de datoria lor să-l urască.

Cu câţiva ani în urmă, ar fi luat în derâdere aerul lui burghez şi plin de încredere. Dar azi, dincolo de ferestrele tribunalului, cerul era cenuşiu ca straturile de şist şi anunţa prima zăpadă dintr-o iarnă lungă şi grea; ultimele resurse de petrol ale ţării dispăreau şi minele de cărbune nu mai erau în stare să ţină pasul în lupta isterică pentru aprovizionarea de iarnă. Mulţimea din sala de judecată şi-a amintit că se examina cazul care o costase serviciile lui Ken Danagger. Se

zvonea despre capacitatea de producţie de la Danagger Coal Company că ar fi scăzut considerabil într-o lună; ziarele au spus că era doar o problemă de readaptare, până când vărul lui Danagger va reorganiza compania pe care a preluat-o. Săptămâna trecută, primele pagini ale ziarelor spuneau povestea unei catastrofe care avusese loc pe şantierul unei case: grinzi de oţel defecte au căzut şi au omorât patru muncitori; ziarele nu au menţionat nimic, dar mulţimea ştia că grinzile veneau de la Orren Boyle's Associated Steel.

Şedeau în sala de judecată într-o tăcere apăsătoare şi priveau fără speranţă la silueta înaltă şi gri – îşi pierduseră facultatea de a mai spera –, dar cu o detaşare impasibilă, împiedicată de un mic semn de întrebare; semnul de întrebare era plasat deasupra tuturor devizelor evlavioase pe care le auziseră de-a lungul anilor.

Ziarele au întortocheat povestea despre cauza problemelor ţării, care, aşa cum demonstra cazul acesta, era lăcomia şi avariţia industriaşilor bogaţi; că oamenii ca Hank Rearden trebuiau învinuiţi pentru regimul dur, pentru temperaturile care scădeau şi pentru acoperişurile care dădeau fisuri în casele oamenilor de peste tot din ţară; că, dacă nu ar fi fost oameni care să fi încălcat regulile şi să fi dat buzna peste planurile guvernului, s-ar fi ajuns la prosperitate demult; şi că un om ca Hank Rearden nu a fost motivat de nimic altceva decât profitul. Această din urmă afirmaţie s-a făcut fără explicaţii şi pe şleau, ca şi cum cuvântul „profit" era, în mod evident, răul suprem.

Mulţimea şi-a amintit că aceleaşi ziare, cu mai puţin de doi ani în urmă, au urlat că producţia de metal Rearden ar trebui să fie interzisă, pentru că producătorul ei punea în pericol viaţa oamenilor numai din pricina lăcomiei; şi-au amintit că bărbatul în gri călătorise în primul vagon care mersese pe o cale ferată făcută din propriul lui metal; şi acum se afla la un proces pentru infracţiunea lacomă de a nu oferi consumatorului public o cantitate de metal – care fusese tot infacţiunea lui lacomă s-o ofere pe piaţa publică.

După cum spunea procedura stabilită de directive, cazurile de genul ăsta nu erau examinate de juraţi, ci de un complet de judecată alcătuit din trei judecători aduşi de Departamentul de Planificare Economică şi al Resurselor Naţionale; procedura care fusese hotărâtă urma să fie informală şi democratică. Scaunul judecătorului fusese luat din vechea curte de judecată din Philadelphia special pentru această ocazie şi fusese înlocuit cu o masă aşezată pe un podium de lemn; imprima încăperii un aer care amintea de un anumit fel de întâlniri la care un organ de conducere îşi trage pe sfoară membrii cu probleme mintale.

Unul dintre judecători, jucând rolul procurorului, a citit acuzaţiile:

— Acum puteţi să ţineţi orice pledoarie doriţi în apărarea

dumneavoastră, a anunţat el.

Cu faţa către podium, cu vocea lipsită de inflexiuni şi neobişnuit de clară, Hank Rearden a răspuns:

— Sunt lipsit de apărare.

— Vă... judecătorul s-a blocat, nu se aşteptase să fie atât de uşor. Vă lăsaţi la mila acestei curţi de judecată?

— Nu recunosc dreptul acestei curţi de a mă judeca.

— Ce?

— Nu recunosc dreptul acestei curţi de a mă judeca.

— Dar, domnule Rearden, aveţi în faţă completul de judecată stabilit pentru această categorie de infracţiuni.

— Nu consider ceea ce am făcut eu ca fiind o infracţiune.

— Dar aţi recunoscut că aţi încălcat regulile stabilite de noi pentru vânzarea metalului dumneavoastră.

— Nu recunosc dreptul dumneavoastră de a controla vânzarea metalului meu.

— Mai trebuie să vă spun că aprecierea dumneavoastră nu a fost solicitată?

— Nu. Sunt perfect conştient de asta şi acţionez ca atare.

Remarcase liniştea din sala de judecată. După regulile prefăcătoriei complicate pe care toţi oamenii aceia o jucau, unul pentru interesul celuilalt, ar fi trebuit să considere opoziţia lui o prostie de neînţeles; ar fi trebuit să fie sunete de mirare şi bătaie de joc; nu fusese niciuna, nici alta; stăteau liniştiţi; înţelegeau.

— Vreţi să spuneţi că refuzaţi să vă supuneţi legii? a întrebat judecătorul.

— Nu, acţionez în conformitate cu legea – cuvânt cu cuvânt. Legea dumneavoastră spune că se poate dispune de viaţa mea, proprietatea mea şi munca mea fără consimţământul meu. Foarte bine, acum puteţi să dispuneţi de mine fără participarea mea. Nu o să joc rolul în care mă apăr pe mine însumi, unde nicio apărare nu este posibilă şi nici nu o să simulez iluzia de a confrunta o curte de judecată.

— Dar, domnule Rearden, legea tocmai asta face, vă dă prilejul să vă prezentaţi punctul de vedere asupra cazului şi să vă apăraţi.

— Un prizonier în proces poate să se apere numai dacă are un principiu obiectiv corect şi, implicit, acceptat de către judecătorii lui, o lege care să-i susţină drepturile, pe care nu o pot viola şi pe care el o poate invoca. Legea prin care dumneavoastră mă judecaţi pe mine spune că nu există principii, că nu am niciun drept şi că puteţi face orice doriţi cu mine. Foarte bine. Aşa să faceţi.

— Domnule Rearden, legea despre care vorbiţi se bazează pe principiul suprem – principiul binelui public.

— Care public? Despre ce bine vorbiţi? Într-o vreme, oamenii chiar credeau asta, „binele” era un concept care era definit de un cod moral

şi niciun om nu avea dreptul să-şi caute binele printr-o violare a drepturilor altui om. Dacă acum s-ar crede că oamenii din jur vor să mă sacrifice în orice manieră doresc, de dragul a orice cred ei că este binele lor, dacă ei cred că pot să pună mâna pe proprietatea mea doar pentru că au nevoie de ea – ei bine, aşa face orice tâlhar. Există o singură diferenţă: tâlharul nu mă roagă să-mi dau consimţământul pentru fapta lui.

Câteva locuri de pe marginea sălii de judecată erau rezervate pentru vizitatorii importanţi care veniseră din New York să asiste la proces. Dagny stătea fără să se mişte şi faţa ei nu arăta nimic altceva decât o atenţie gravă, asculta ştiind că şirul cuvintelor lui va determina cursul vieţii ei. Eddie Willers şedea lângă ea. James Taggart nu venise. Paul Larkin stătea gârbovit, cu faţa proeminentă, ca botul unui animal, ascuţită de o privire plină de frică, o privire care acum se transforma în ură. Domnul Mowen, care stătea lângă el, era un om nevinovat, care nu prea înţelegea ce se întâmpla; frica lui nu era aşa de mare; asculta, tulburat şi indignat, şi şoptea către Larkin:

— Dumnezeule, Dumnezeule, acum a făcut-o! Acum va convinge întreaga ţară că toţi oamenii de afaceri sunt inamici al binelui public!

— Să înţelegem, a întrebat judecătorul, că vă puneţi interesele mai presus de interesele publice?

— Spun că o astfel de întrebare nu poate fi pusă decât într-o societate de canibali.

— Ce… ce vreţi să spuneţi?

— Spun că nu există niciun conflict de interese între oamenii care nu cer să primească ceea ce nu merită şi nu sacrifică alţi oameni.

— Să înţelegem că, dacă publicul crede că este necesar să vă fie micşorat profitul, dumneavoastră nu recunoaşteţi dreptul publicului de a face asta?

— O, ba da. Publicul poate să-mi micşoreze profitul când vrea el… refuzând să-mi cumpere produsul.

— Vorbim despre… alte metode.

— Orice altă metodă de a-mi micşora profitul este metoda tâlharilor şi o recunosc ca atare.

— Domnule Rearden, acesta nu este un mod de a vă apăra.

— Am spus că nu mă voi apăra.

— Asta este nemaipomenit! Realizaţi gravitatea acuzaţiei care vi s-a formulat?

— Nu mă interesează.

— Realizaţi posibilele consecinţe pe care le veţi suporta pentru opoziţia dumneavoastră?

— În totalitate.

— Este opinia acestei curţi de judecată că faptele prezentate de procuror nu par să împuternicească nicio clemenţă. Pedeapsa pe care

această curte de judecată are puterea să v-o aplice este extrem de severă.

— Continuaţi.

— Pardon?

— Aplicaţi-o.

Cei trei judecători s-au uitat unul la celălalt. Apoi, purtătorul lor de cuvânt s-a întors înapoi la Rearden.

— Este nemaipomenit, a spus el.

— Este complet neregulamentar, a spus cel de al doilea judecător. Legea cere să ţineţi o pledoarie în apărarea dumneavoastră. Singura dumneavoastră alternativă este să vă lăsaţi la mila curţii de judecată.

— Nu voi face asta.

— Dar trebuie.

— Vreţi să spuneţi că ceea ce aşteptaţi de la mine e vreun fel de acţiune voluntară?

— Da.

— Nu fac nimic în mod voluntar.

— Dar legea cere ca partea acuzatului să apară în dosar.

— Vreţi să spuneţi că aveţi nevoie de ajutorul meu ca să faceţi această procedură legală?

— Ei bine, nu... Da... aşa-i, ca să respectăm procedura.

— N-o să vă ajut.

Al treilea şi cel mai tânăr dintre judecători, care avusese şi rolul de procuror, a izbucnit, la capătul răbdărilor:

— Asta e ridicol şi nedrept! Vreţi s-o faceţi să arate de parcă un om de rangul dumneavoastră a fost trimis la închisoare fără...

S-a oprit. Cineva din spatele sălii de judecată a fluierat lung.

— Vreau, a spus Rearden grav, să las procesul ăsta să apară exact aşa cum este. Dacă aveţi nevoie de ajutorul meu ca să o ascundeţi, nu vă voi ajuta.

— Dar vă dăm şansa să vă apăraţi, iar dumneavoastră sunteţi cel care o refuzaţi.

— Nu vă voi ajuta să pretindeţi că am o şansă. Nu vă voi ajuta să păstraţi o aparenţă a dreptăţii în care drepturile nu sunt recunoscute. Nu vă voi ajuta să păstraţi o aparenţă de echilibru şi de raţiune, intrând într-o dezbatere în care arma este argumentul final. Nu vă voi ajuta să pretindeţi că faceţi dreptate.

— Dar legea cere să vă apăraţi de bunăvoie!

Din fundul sălii de judecată se auzeau râsete.

— Aceasta este greşeala în teoria dumneavoastră, domnilor, a spus Rearden grav, şi nu vă voi ajuta să ieşiţi din ea. Dacă dumneavoastră alegeţi să vă confruntaţi cu oamenii prin constrângere, aşa să faceţi. Dar veţi descoperi că aveţi nevoie de cooperare voluntară din partea victimelor dumneavoastră, în mult mai multe feluri decât vedeţi în

prezent. Şi victimele dumneavoastră ar trebui să descopere că propria lor voinţă – pe care nu o puteţi forţa – este cea care face posibilă îndeplinirea dorinţei voastre. Aleg să fiu consecvent şi mă voi supune aşa cum veţi vrea. Voi face orice-mi cereţi, dar numai dacă sunt ameninţat cu o armă. Dacă mă condamnaţi la închisoare, va trebuit să trimiteţi oameni înarmaţi ca să mă ducă acolo – nu mă voi mişca în mod voluntar. Dacă-mi daţi amendă, va trebui să-mi confiscaţi proprietatea ca să luaţi banii – nu voi plăti în mod voluntar. Dacă dumneavoastră credeţi că aveţi dreptul să mă forţaţi – folosiţi armele. Nu vă voi ajuta să ascundeţi natura acţiunii dumneavoastră.

Cel mai bătrân dintre judecători s-a aplecat peste masă şi vocea lui a devenit uşor batjocoritoare:

— Vorbiţi de parcă vă luptaţi pentru vreun principiu, domnule Rearden, dar de fapt vă luptaţi doar pentru proprietatea dumneavoastră, nu-i aşa?

— Da, sigur că da. Lupt pentru proprietatea mea. Ştiţi ce fel de principiu reprezintă asta?

— Pozaţi în campion al libertăţii, dar e doar libertatea de a face banii pe care-i urmăriţi.

— Da, bineînţeles. Tot ce vreau e libertatea de a face bani. Ştiţi ce implică libertatea aceea?

— Cu siguranţă, domnule Rearden, că n-aţi vrea ca atitudinea dumneavoastră să fie rău înţeleasă. N-aţi vrea să sprijiniţi impresia care circulă peste tot că sunteţi un om lipsit de conştiinţă socială, care nu-şi face niciun fel de griji pentru bunăstarea oamenilor de lângă el şi care nu munceşte pentru nimic altceva decât pentru propriul său profit.

— Nu muncesc pentru nimic altceva decât pentru propriul meu profit. Îl câştig.

S-a auzit un icnet, nu de indignare, ci de stupefacţie, în mulţimea din spatele lui, iar din partea judecătorilor, linişte. A continuat calm:

— Nu, nu vreau ca atitudinea mea să fie greşit înţeleasă. Aş fi bucuros să afirm asta pentru dosar. Sunt în absolută cunoştinţă de cauză cu tot ce s-a spus despre mine în ziare – cu toate lucrurile, dar nu cu evaluarea. Nu lucrez pentru nimic altceva decât pentru propriul meu profit – pe care-l fac prin vânzarea unui produs de care au nevoie nişte oameni care vor şi pot să-l cumpere. Nu-l produc pentru interesul lor şi pe banii mei, iar ei nu-l cumpără pentru interesul meu şi pe banii lor; nu-mi sacrific interesele pentru ei şi nici ei pentru mine; facem afaceri ca indivizi egali, cu consimţământul amândurora şi cu avantaje comune – şi sunt mândru de fiecare bănuţ pe care l-am câştigat în felul acesta. Sunt bogat şi mândru de fiecare bănuţ pe care îl deţin. Mi-am făcut banii prin propriul efort, prin liber schimb şi prin consimţământul voluntar al fiecărui om cu care am făcut afaceri –

consimţământul voluntar al celor care m-au angajat când am început, consimţământul voluntar al celor care lucrează pentru mine acum, consimţământul voluntar al celor care-mi cumpără produsul. Le voi răspunde la toate întrebările pe care dumneavoastră vă feriţi să mi le puneţi deschis. Vreau să-mi plătesc muncitorii mai mult decât valorează serviciile lor pentru mine? Nu. Vreau să-mi vând produsul cu mai puţin decât doresc clienţii mei să-mi plătească? Nu. Dacă asta e meschin, faceţi ce doriţi în legătură cu mine, după orice standarde doriţi. Acestea sunt ale mele. Îmi câştig existenţa aşa cum fiecare om cinstit ar trebui să şi-o câştige. Refuz să accept că e o vină faptul că sunt capabil să o fac şi că o fac bine. Refuz să accept că sunt vinovat pentru faptul că sunt capabil să o fac mai bine decât majoritatea oamenilor; că sunt vinovat pentru faptul că munca mea este mai valoroasă decât munca vecinilor mei şi că mai mulţi oameni vor să-mi plătească. Refuz să-mi cer scuze pentru abilităţile mele, refuz să-mi cer scuze pentru succesul meu, refuz să-mi cer scuze pentru banii mei. Dacă asta e diabolic şi meschin, exploataţi-mi vinovăţia la maximum. Dacă asta este ceea ce publicul găseşte dăunător pentru interesele lui, atunci lăsaţi publicul să mă distrugă. Acesta este codul meu şi nu voi accepta altul. Aş putea să vă spun că am făcut mai mult bine pentru oamenii din jurul meu decât aţi putea dumneavoastră să speraţi că veţi face, dar nu voi spune asta, pentru că nu caut binele altora ca o confirmare pentru dreptul meu de a exista şi nici nu recunosc binele altora ca o justificare pentru deţinerea proprietăţii mele sau pentru distrugerea vieţii mele. Nu voi spune că binele altora a fost scopul muncii mele: propriul meu bine a fost scopul meu şi mi-e scârbă de omul care şi-l abandonează pe al lui. Aş putea să vă spun că dumneavoastră nu serviţi binele public, că binele nimănui nu poate fi realizat cu preţul sacrificiilor umane, că, atunci când violaţi drepturile unui om, violaţi drepturile tuturor oamenilor şi că o masă de indivizi fără drepturi este sortită pieirii. Aş putea să vă spun că nu veţi realiza şi nici nu veţi putea realiza nimic altceva decât distrugere universală – aşa cum orice tâlhar trebuie să facă, atunci când rămâne fără victime. Aş putea s-o spun, dar n-o voi spune. Nu pun la îndoială politica dumneavoastră, ci premisele ei morale. Dacă ar fi fost adevărat că oamenii pot să ajungă la binele lor prin transformarea altor oameni în animale numai bune de sacrificiu şi mi s-ar fi cerut să mă jertfesc de dragul celor care vor să supravieţuiască prin sângele meu, dacă aş fi fost rugat să servesc interesele societăţii separat, mai presus şi împotriva alor mele, aş refuza, aş considera asta răul cel mai vrednic de dispreţ, aş lupta cu toată energia pe care o posed, aş lupta cu toată umanitatea, dacă aş rezista numai un minut înainte să fiu omorât, aş lupta cu toată încrederea în dreptatea luptei mele şi în dreptul unei fiinţe umane de a exista. Să nu fie nimic înţeles greşit în

legătură cu mine. Dacă acum semenii mei, care se numesc public, cred că binele lor cere victime, atunci spun: „Binele public să fie dat dracului, nu voi lua parte la asta!”.

Mulţimea a început să aplaude.

Rearden s-a întors, mai surprins decât judecătorii lui. A văzut feţele care râdeau cu o încântare violentă şi a văzut feţele care cereau ajutor; le-a văzut disperarea ieşind la iveală; a văzut aceeaşi mânie şi indignare ca şi la el şi a găsit uşurare în sfidarea sălbatică din aplauzele lor; a văzut privirile pline de admiraţie şi privirile pline de speranţă. Mai erau şi feţele cu guri căscate ale tinerilor şi ale femeilor răutăcioase şi neîngrijite, genul care conducea intervenţiile alarmiste şi maliţioase de la jurnalul de ştiri la orice apariţie pe ecran a unui om de afaceri; nu au încercat nicio contrademonstraţie; era linişte.

Uitându-se la mulţime, oamenii vedeau pe faţa lui ceea ce ameninţările judecătorilor nu fuseseră în stare să provoace: primele semne de emoţie.

Trecuseră câteva momente până când au auzit lovitura ciocănelului în masă şi pe unul dintre judecători strigând:

— …sau voi cere să fie eliberată curtea de judecată!

Întorcându-se la masă, ochii lui Rearden s-au mutat către sectorul în care se aflau vizitatorii. Privirea lui s-a oprit la Dagny, un răgaz pe care numai ea l-a perceput, de parcă i-ar fi spus: „Merge”. Părea să fie calmă dacă ochii n-ar fi părut să se facă prea mari pentru faţă. Eddie Willers zâmbea. Un fel de zâmbet care părea să fie un rictus de substitut pentru un bărbat care nu vrea să izbucnească în lacrimi. Domnul Mowen arăta stupefiat. Paul Larkin se holba la podea. Pe chipul lui Bertram Scudder nu se vedea nicio expresie, nici pe faţa lui Lillian. Stătea la capătul rândului, cu picioarele încrucişate, cu o pelerină din blană de nurcă atârnându-i de la umărul drept până la şoldul stâng; se uita la Rearden fără să se mişte.

În violenţa complexă a tuturor lucrurilor pe care le simţea, a avut timp să recunoască o urmă de regret şi de dorinţă: era o faţă pe care spera să o vadă, după care se uitase de la începutul procesului, care dorea să fie prezentă mai mult decât orice faţă din jurul lui. Dar Francisco d’Anconia nu venise.

— Domnule Rearden, a spus cel mai bătrân dintre judecători, zâmbind fals, plin de reproşuri şi desfăcându-şi braţele. Este regretabil că ne-aţi înţeles în felul ăsta greşit. Asta e problema – că oamenii de afaceri refuză să ne abordeze cu încredere şi cu prietenie. Îşi imaginează că suntem inamicii lor. De ce vorbiţi despre sacrificii umane? Ce v-a făcut să vă plasaţi într-o astfel de atitudine extremă? Nu avem nicio intenţie să punem mâna pe proprietatea dumneavoastră şi nici să vă distrugem viaţa. Nu căutăm să vă stricăm interesele. Suntem perfect conştienţi de realizările dumneavoastră cu

totul remarcabile. Scopul nostru este doar acela de a crea un echilibru între presiunile sociale şi de a face dreptate pentru toată lumea. Această audiere are scopul nu de a se ajunge la proces, ci de a fi o discuţie prietenoasă, care pretinde înţelegere comună şi cooperare.

— Nu cooperez atunci când am o armă îndreptată spre mine.

— De ce să vorbim despre arme? Această problemă nu este îndeajuns de serioasă ca să se ajungă la astfel de referinţe. Suntem perfect conştienţi că vina în cazul acesta este în cea mai mare parte a domnului Kenneth Danagger, care a provocat această încălcare a legii, care v-a pus sub presiune şi care şi-a recunoscut vina prin faptul că a dispărut pentru a scăpa de proces.

— Nu, am făcut-o printr-o înţelegere comună, egală şi voluntară.

— Domnule Rearden, a spus cel de al doilea judecător, poate că nu ne împărtăşiţi unele dintre idei, dar, la urma urmelor, toţi luptăm pentru aceeaşi cauză. Pentru binele oamenilor. Realizăm că dumneavoastră aţi fost împins să ignoraţi legea prin situaţia critică a minelor de cărbune şi prin importanţa crucială a combustibilului pentru bunăstarea publică.

— Nu, am fost împins de propriul meu profit şi de propriile mele interese. Ce efect a avut asta asupra minelor de cărbune şi asupra bunăstării publice rămâne la latitudinea dumneavoastră. Nu acesta a fost motivul meu.

Domnul Mowen se holba ameţit la el şi i-a şoptit lui Paul Larkin:

— Ceva nu miroase a bine aici.

— O, taci din gură! a izbucnit Larkin.

— Sunt sigur, domnule Rearden, a spus judecătorul cel mai în vârstă, că dumneavoastră nu credeţi cu adevărat – şi nici publicul – că noi dorim să vă tratăm ca pe o victimă gata să o sacrificăm. Dacă cineva a luat de bună o asemenea neînţelegere, suntem nerăbdători să vă dovedim că nu este adevărat.

Judecătorii s-au retras să hotărască verdictul. Nu au stat foarte mult. S-au întors într-o sală de judecată unde domnea liniştea şi au anunţat că lui Henry Rearden i se va aplica o amendă de 5.000 de dolari, dar că sentinţa a fost suspendată.

Valuri de râsete şi aplauze au învăluit sala de judecată. Aplauzele erau pentru Rearden, râsetele – pentru judecători.

Rearden stătea nemişcat, fără să se întoarcă spre mulţime, aproape că nu auzea aplauzele. Stătea şi se uita la judecători. Nu era nicio urmă de triumf pe faţa lui, nici exaltare, doar intensitatea calmă cu care contempla o imagine cu o mirare amară care aproape că era teamă. Se uita la enormitatea inamicului care distruge lumea, care era, de fapt, mică. Se simţea de parcă, după o călătorie de ani întregi printr-un peisaj devastator, pe lângă ruinele unor fabrici măreţe, epave ale unor motoare puternice, corpuri ale unor oameni invincibili,

ajunsese la distrugător, aşteptându-se să găsească un gigant – dar a găsit un şobolan gata să alerge către o ascunzătoare la primul sunet de paşi. Dacă asta ne-a bătut, s-a gândit el, vina e a noastră.

Oamenii care-l înconjurau îl împingeau înapoi în sala de judecată. A zâmbit răspunzându-le la zâmbete, la entuziasmul nebun şi tragic de pe feţele lor; în zâmbetul lui era o urmă de tristeţe.

— Dumnezeu să vă binecuvânteze, domnule Rearden, a spus o femeie bătrână cu o broboadă jerpelită pe cap. Nu puteţi să ne salvaţi, domnule Rearden? Ne mănâncă de vii şi nu are niciun rost să păcălească pe nimeni că sunt pe urmele celor bogaţi – ştiţi ce ni se întâmplă nouă?

— Ascultaţi, domnule Rearden, a spus un bărbat care arăta ca un muncitor, cei bogaţi trădează. Spuneţi-le nenorociţilor ălora bogaţi, care sunt atât de nerăbdători să renunţe la tot, că atunci când renunţă la palatele lor, renunţă la pielea de pe spatele nostru.

— Ştiu asta, a spus Rearden.

Vina e a noastră, s-a gândit el. Dacă noi, care suntem cei care mişcă, cei care furnizează, binefăcătorii umanităţii, am lăsat de bunăvoie marca răului să-şi pună amprenta pe noi şi am suportat în linişte pedeapsa pentru virtuţile noastre – ce fel de „bine” ne aşteptăm să triumfe în lume?

S-a uitat la oamenii din jurul lui. L-au aclamat astăzi; l-au aclamat pe marginea căii ferate la linia John Galt. Dar mâine vor cere o nouă directivă de la Wesley Mouch şi un proiect pentru construcţia de case gratis de la Orren Boyle, în timp ce grinzile lui Orren Boyle li se vor prăbuşi deasupra capetelor. Ar face-o, pentru că li s-ar spune să uite, ca şi cum ar fi fost o nelegiuire ce i-a făcut să-l ovaţioneze pe Hank Rearden.

De ce au fost gata să renunţe la cele mai preţioase momente pentru că sunt considerate nelegiuire? De ce au fost gata să-l trădeze pe cel mai bun dintre ei? Ce i-a făcut să creadă că acest Pământ ar fi un teritoriu al răului, unde sunt sortiţi disperării? Nu putea să se gândească la un motiv, dar ştia că trebuia să găsească unul. Simţea asta ca pe un semn mare de întrebare plutind în sală, iar acum era de datoria lui să răspundă.

Aceasta era sentinţa lui adevărată, s-a gândit el – să descopere ce idee, ce idee simplă şi accesibilă şi celui mai simplu om a făcut omenirea să accepte doctrinele care au mânat-o la autodistrugere.

* * *

— Hank, n-o să-mi mai pierd niciodată speranţa, niciodată, a spus Dagny în seara aceea, după proces. N-o să mai fiu niciodată tentată să-mi dau demisia. Mi-ai dovedit că ce e corect funcţionează întotdeauna şi învinge de fiecare dată – s-a oprit, apoi a adăugat – în

cazul în care ştii exact ce e corect.

Lillian i-a spus la cină a doua zi:

— Deci ai câştigat, nu? Vocea ei era neutră; nu a mai spus nimic altceva; îl studia ca pe o ghicitoare.

Dădaca l-a întrebat la fabrică:

— Domnule Rearden, ce este o premisă morală?

— Ceva care-ţi va da multe bătăi de cap.

Băiatul s-a încruntat, apoi a dat din umeri şi a spus, râzând:

— Doamne, ăla a fost un spectacol grozav! Ce bătaie le-aţi dat, domnule Rearden! Am stat lângă radio şi am urlat.

— De unde ştii că a fost o bătaie?

— Păi a fost, nu-i aşa?

— Eşti sigur?

— Bineînţeles că sunt sigur.

— Ceea ce te face să fii sigur este o premisă morală.

Ziarele erau tăcute. După atenţia exagerată acordată cazului, acum se comportau de parcă procesul nu merita să fie băgat în seamă. Au tipărit consideraţii scurte pe pagini pe care nu se uită nimeni, formulate atât de general, încât niciun cititor nu şi-ar fi dat seama că a fost o problemă controversată.

Oamenii de afaceri pe care Rearden i-a întâlnit păreau să vrea să evite subiectul legat de procesul lui. Alţii nu făceau niciun comentariu şi se întorceau doar, feţele lor arătau nişte resentimente ciudate ascunse sub efortul de a părea neutri, de parcă se temeau că doar faptul că se uită la el poate fi interpretat ca şi cum ar lua partea cuiva. Alţii se avântau să comenteze:

— După părerea mea, Rearden, a fost extrem de neînţelept din partea ta… Mi se pare că nu e un moment bun să-ţi faci inamici… Nu ne permitem să trezim indignare.

— Indignarea cui? a întrebat el.

— Nu cred că guvernului îi va plăcea.

— Ai văzut consecinţele.

— Ei bine, nu ştiu… Publicul nu va accepta, va fi multă indignare.

— Ai văzut cum a reacţionat publicul.

— Ei bine, nu ştiu… Am încercat din răsputeri să nu oferim nicio pistă pentru acuzaţiile despre lăcomia zgârcită, iar tu ai dat muniţie inamicului.

— Mai bine ai fi căzut de acord cu inamicul că nu ai niciun drept asupra proprietăţii şi profitului tău?

— O, nu, nu, fireşte că nu, dar de ce să mergi la extreme? Mereu se găseşte o cale de mijloc.

— O cale de mijloc între tine şi propriii tăi asasini?

— Acum de ce foloseşti asemenea cuvinte?

— Ce am spus la proces a fost adevărat sau nu?

— Va fi citat greşit şi înţeles greşit.

— A fost adevărat sau nu?

— Publicul e prea prost ca să se confrunte cu asemenea probleme.

— A fost adevărat sau nu?

— Nu e momentul să te lauzi că eşti bogat când populaţia moare de foame. Îi împingi doar să ia totul.

— Dar să-ţi spună că nu ai niciun drept la averea ta când ei au, asta îi va opri?

— Ei bine, nu ştiu…

— Nu-mi plac lucrurile pe care le-ai spus la proces, i-a spus altcineva. După părerea mea, nu sunt de acord cu tine deloc. Personal, sunt mândru să cred că lucrez pentru binele public, nu doar pentru profitul meu personal. Îmi place să cred că am un scop mai presus de a-mi câştiga cele trei mese pe zi şi o limuzină Hammond.

— Şi nu-mi place ideea aceea legată de anularea directivelor şi a controlului, a mai spus unul, sunt de acord că au luat-o razna şi că exagerează. Dar – fără control deloc? Nu sunt de acord cu asta. Cred că puţin control e necesar. Cel care e pentru binele public.

— Îmi pare rău, domnilor, a spus Rearden, că voi fi obligat să vă salvez pielea nenorocită odată cu a mea.

Un grup de oameni de afaceri conduşi de domnul Mowen nu şi-a exprimat deloc opinia în legătură cu desfăşurarea procesului. Dar o săptămână mai târziu a anunţat, cu o cantitate exagerată de publicitate, că investesc în construcţia unui loc de joacă pentru copiii şomerilor.

Bertram Scudder nu a menţionat procesul în rubrica lui. Dar zece zile mai târziu a scris, printre bârfe întâmplătoare: „Puteţi să vă faceţi o idee despre valoarea publică a domnului Rearden din faptul că, dintre toate grupurile sociale, el pare să fie cel mai puţin popular printre oamenii de afaceri. Lipsa lui de scrupule pare să fie prea greu de suportat chiar şi pentru baronii aceia prădători de profit”.

Într-o seară de decembrie, când strada de dincolo de geamurile lui semăna cu un gât congestionat, care tuşea fumul ieşind din hornuri înaintea Crăciunului, Rearden stătea în camera lui de la Wayne-Falkland şi părea să se lupte cu un inamic mai periculos decât oboseala sau frica: repulsia pe care i-o provoca gândul de a fi nevoit să facă afaceri cu fiinţe umane.

Şedea, refuzând să se aventureze pe străzile oraşului, refuzând să se mişte, de parcă era legat cu lanţuri de scaun şi de cameră. A încercat ore întregi să ignore o emoţie care părea să fie asemănătoare cu dorul de casă: era conştient că singurul om pe care-şi dorise să-l vadă era chiar aici, în acest hotel, câteva etaje mai jos.

S-a trezit, în săptămânile trecute, pierzând timpul în lobby de fiecare dată când intra în hotel sau ieşea din hotel, zăbovind prea

mult la tejgheaua unde venea poşta sau la standul de ziare, privind şuvoaiele grăbite de oameni, sperând să-l vadă pe Francisco d'Anconia printre ei. S-a trezit luând cina singur în restaurantul Wayne-Falkland, cu ochii pe perdelele de la uşa de la intrare. Acum s-a trezit stând în cameră, gândindu-se că distanţa dintre ei era doar de câteva etaje.

S-a ridicat în capul oaselor, cu un chicotit de indignare, dar uşor amuzat; se purta, s-a gândit, ca o femeie care aşteaptă un telefon şi care luptă împotriva tentaţiei de a pune capăt torturii făcând ea primul pas. Nu era niciun motiv, s-a gândit el, care să-l oprească să se ducă la Francisco d'Anconia dacă asta era ceea ce voia. Şi totuşi, când şi-a spus că va face asta, a simţit un element periculos de capitulare în intensitatea propriului său sentiment de uşurare.

A făcut un pas către telefon să sune la apartamentul lui Francisco, dar s-a oprit. Nu asta voia; ce voia era să intre, pur şi simplu, neanunţat, aşa cum a intrat Francisco la el în birou; asta sugera că ceva nu fusese pus la punct între ei.

Pe drumul către lift s-a gândit: „N-o să fie acasă, iar dacă o să fie, probabil că o să-l găseşti distrând vreo târfuliţă, ceea ce o să te înveţe minte pentru totdeauna". Dar gândul părea ireal, nu putea să-l facă să se potrivească imaginii bărbatului pe care îl văzuse la gura cuptorului; a stat încrezător în lift, uitându-se în sus, a mers încrezător pe hol, simţind cum amărăciunea se transformă în bucurie şi a bătut la uşă.

Vocea lui Francisco s-a auzit imediat.

— Intră! Avea un aer absent şi părea să fie luat prin surprindere.

Rearden a deschis uşa şi s-a oprit în prag. Una dintre cele mai costisitoare lămpi îmbrăcate în satin stătea pe podea în mijlocul camerei, trasând un cerc de lumină peste colile de hârtie întinse peste tot. Francisco d'Anconia, în cămaşă, cu o şuviţă de păr atârnându-i pe faţă, stătea întins pe podea, pe burtă, proptit în coate, muşcând capătul unui creion, concentrat pe un punct din desenul încurcat din faţa lui. Nu s-a uitat în sus, părea să fi uitat de bătaia în uşă. Rearden a încercat să descifreze desenul: arăta ca o parte dintr-o topitorie. Stătea şi se uita cuprins de mirare; dacă ar fi avut puterea să aducă la realitate propria lui imagine despre Francisco d'Anconia, aceasta ar fi fost imaginea pe care ar fi văzut-o: figura unui tânăr muncitor plin de idei, concentrat pe o problemă dificilă.

Într-un moment, Francisco şi-a ridicat privirea. În următorul moment s-a ridicat în genunchi, uitându-se la Rearden cu un zâmbet de plăcere incredibilă. În următorul, a apucat în grabă desenele şi le-a aruncat deoparte, cu faţa în jos.

— Ce am întrerupt? a întrebat Rearden.

— Nu mare lucru. Intră. Rânjea fericit. Rearden s-a simţit brusc sigur de faptul că Francisco aşteptase şi el asta ca pe o victorie la

care nu prea spera să ajungă.

— Ce făceai? a întrebat Rearden.

— Mă amuzam doar.

— Lasă-mă să văd.

— Nu. S-a ridicat şi a împins desenele deoparte.

Rearden a observat că, dacă ar fi considerat o impertinenţă felul autoritar în care Francisco s-a comportat în biroul lui, acum era şi el vinovat de aceeaşi atitudine – pentru că nu oferea nicio explicaţie pentru vizita lui, ci doar a traversat camera şi s-a aşezat nepăsător într-un fotoliu, ca şi cum ar fi fost acasă.

— De ce nu ai venit să continui ce ai început? a întrebat el.

— Te-ai descurcat de minune fără ajutorul meu.

— Te referi la proces?

— Da, mă refer la proces.

— De unde ştii? N-ai fost acolo.

Francisco a zâmbit, pentru că vocea lui Rearden adăugase şi propoziţia: „Te-am căutat”.

— Nu te-ai gândit că am ascultat fiecare cuvânt la radio?

— Chiar? Ei bine, ţi-a plăcut să-ţi asculţi propriile replici ieşind din gura mea, pe post de marionetă?

— N-a fost aşa, domnule Rearden. N-au fost replicile mele. Nu cumva au fost principiile pe care le-ai aplicat mereu?

— Ba da.

— Eu doar te-am ajutat să vezi că ar fi trebuit să fii mândru că trăieşti conform lor.

— Mă bucur c-ai ascultat procesul.

— A fost minunat, domnule Rearden – şi cam cu trei generaţii prea târziu.

— Ce vrei să spui?

— Dacă un singur om de afaceri ar fi avut curajul, atunci, să spună că nu a lucrat pentru nimic altceva decât propriul interes – şi s-o spună cu mândrie –, ar fi salvat lumea.

— Nu cred că lumea e pierdută.

— Nu e. Nu va fi niciodată. Dar – o, Doamne! – de câte lucruri ne-ar fi scutit!

— Ei bine, bănuiesc că trebuie să luptăm, indiferent de vremurile pe care le trăim.

— Da… Ştii, domnule Rearden, aş sugera să-ţi transcrii procesul pe hârtie şi să citeşti ce-ai spus. Şi apoi să vezi dacă o faci în mod conştient sau nu.

— Vrei să spui că nu o fac în mod conştient?

— O să vezi asta singur.

— Ştiu că ai o afacere mare despre care voiai să-mi vorbeşti când am fost întrerupţi, în noaptea aceea la fabrică. De ce nu termini acum

ce aveai să-mi spui?

— Nu. E prea devreme.

Francisco se comporta ca şi cum n-ar fi fost nimic neobişnuit în vizita aceea, ca şi cum totul ar fi fost cu desăvârşire firesc – aşa cum se comportase mereu în prezenţa lui Rearden. Dar Rearden a observat că nu era atât de calm pe cât şi-ar fi dorit să pară; se plimba prin cameră, ca şi cum ar fi încercat să scape de o emoţie pe care nu voia s-o mărturisească; uitase că lampa se afla încă în mijlocul podelei şi numai ea lumina încăperea.

— Ai avut multă bătaie de cap pe parcursul descoperirilor pe care le-ai făcut, nu-i aşa? a întrebat Francisco. Ce părere ţi-a făcut felul în care s-au comportat ceilalţi afacerişti?

— Presupun că era de aşteptat.

Cu o voce care părea încordată, plină de o furie compătimitoare, Francisco a spus:

— Au trecut doisprezece ani şi sunt încă incapabil să privesc cu indiferenţă! Propoziţia îi scăpase aproape involuntar, de parcă, încercând să reprime emoţia, a rostit cuvinte reprimate.

— Doisprezece ani – de când ce? a întrebat Rearden.

A urmat o pauză de o secundă, dar Francisco a răspuns calm:

— De când am înţeles ce făceau oamenii ăia. A adăugat: Ştiu prin ce treci acum… şi ce va mai urma.

— Mulţumesc, a spus Rearden.

— Pentru ce?

— Pentru ce încerci atât de tare să nu arăţi. Dar nu-ţi face griji pentru mine. Încă pot să suport… Ştii, nu am venit aici pentru că voiam să vorbesc despre mine şi nici măcar din pricina procesului.

— Putem să vorbim despre orice subiect vrei – îmi face plăcere să fii aici. A spus-o ca pe o glumă politicoasă; dar tonul nu putea să o ascundă; vorbea serios. Despre ce vrei să vorbim?

— Despre dumneata.

Francisco s-a oprit. S-a uitat la Rearden pentru un moment, apoi a răspuns încetişor:

— Bine.

Dacă ceea ce simţea Rearden s-ar fi putut transpune direct în cuvinte, dincolo de bariera voinţei, ar fi urlat: „Nu mă dezamăgi, am nevoie de tine – lupt împotriva tuturor, am luptat cât am putut şi mi-am spus că pot şi mai mult de atât şi, ca singură muniţie posibilă pentru mine, am nevoie de un singur om aproape, de un om în care pot să am încredere, pe care pot să-l respect şi să-l admir”.

În locul unei astfel de izbucniri, i-a răspuns calm, foarte simplu, şi singura tentă de legătură personală dintre ei a fost tonul sincer care a venit odată cu afirmaţia directă şi raţională care implica aceeaşi onestitate a raţiunii şi în ascultător:

— Ştii, cred că singura infracţiune morală pe care o persoană o poate comite asupra altei persoane este încercarea de a crea, prin cuvintele sau acţiunile lui, impresia unei contradicţii, imposibilul, iraţionalul şi prin asta să fie zdruncinată capacitatea de a raţiona a victimei sale.

— Asta e adevărat.

— Dacă spun că asta e problema pe care mi-ai ridicat-o, te-ar ajuta să-mi răspunzi la o întrebare personală?

— Încerc.

— Nu trebuie să-ţi spun – cred că ştii – că eşti cel mai inteligent om pe care l-am întâlnit vreodată. Ajung să accept, nu ca fiind corect, ci măcar ca fiind posibil, faptul că refuzi să-ţi exerciţi incredibila putere în lumea de astăzi. Dar ce face un om din disperare nu este neapărat cheia către caracterul său. Mereu am crezut că adevărata cheie este cea pe care o caută din proprie plăcere. Şi asta este ceea ce mi se pare de neconceput: indiferent la câte lucruri ai renunţat, atâta timp cât ai ales să rămâi în viaţă, cum poţi să găseşti vreo plăcere în a trăi o viaţă aşa de valoroasă ca a dumitale alergând după femei ieftine şi după tot ce înseamnă distracţie chiar şi pentru un imbecil?

Francisco se uita la el cu un zâmbet de un amuzament elegant, de parcă ar fi spus: „Nu? Nu vrei să vorbim despre tine? Şi nu cumva tot ce-mi spui vine dintr-o singurătate disperată care face întrebarea legată de caracterul meu mai importantă pentru tine decât orice altă întrebare?”

Zâmbetul s-a transformat într-un chicotit încet şi vesel, de parcă nu avea nicio problemă cu întrebarea, niciun secret dureros de dezvăluit.

— Există o soluţie pentru fiecare dilemă de genul acesta, domnule Rearden. Verifică-ţi premisele. S-a aşezat pe podea, vesel şi informal, ca pentru o conversaţie care-i făcea plăcere. Cum ai ajuns la concluzia asta, cum că aş fi un om inteligent? Din proprie experienţă?

— Da.

— Ştii din proprie experienţă că-mi petrec viaţa alergând după femei?

— N-ai negat asta niciodată.

— Să neg? Am trecut prin multe necazuri până să ajung să creez impresia asta.

— Vrei să spui că nu e adevărat?

— Ţi se pare că sunt un bărbat cu un complex de inferioritate atroce?

— Dumnezeule mare, nu!

— Numai un astfel de bărbat şi-ar petrece viaţa alergând după femei.

— La ce te referi?

— Ţi-aminteşti ce am spus în legătură cu banii şi bărbaţii care vor

să întoarcă legea cauză-efect? Oamenii care vor să înlocuiască mintea punând mâna pe produse ale minţii? Ei bine, bărbatul căruia îi e silă de el însuşi încearcă să câştige respect de sine prin aventuri sexuale – ceea ce nu poate fi făcut, pentru că sexul nu este o cauză, ci un efect şi expresia pentru felul în care un om îşi percepe propria valoare.

— Mai bine ai explica pe îndelete.

— Te-ai gândit vreodată că e aceeaşi problemă? Bărbaţii care cred că bogăţia vine din resurse materiale şi că nu are nicio rădăcină intelectuală şi nicio semnificaţie sunt bărbaţii care cred – din acelaşi motiv – că sexul este o aptitudine fizică şi că funcţionează independent de minte, de alegeri sau de un anumit cod de valori. Ei cred că în corpul tău se creează o dorinţă şi corpul tău alege pentru tine – cam cum ar fi dacă minereul de fier s-ar transforma în cale ferată singur. Iubirea e oarbă, spun ei; sexul este inaccesibil pentru raţiune şi ia în derâdere puterea tuturor filosofilor. Dar, de fapt, dorinţa sexuală a unui om este rezultatul convingerilor lui fundamentale. Spune-mi ce găseşte un bărbat atractiv din punct de vedere sexual şi-ţi voi spune întreaga lui filosofie de viaţă. Arată-mi femeia cu care se culcă şi o să-ţi spun ce crede despre el însuşi. Indiferent ce minciuni a învăţat despre altruism, sexul este cea mai egoistă faptă, o faptă pe care nimeni nu o face pentru alt motiv decât pentru propria plăcere – încearcă doar să te gândeşti cum ar fi dacă ai face-o ca pe un act caritabil, ca pe un gest altruist? Ca pe un act care nu se poate termina cu umilire de sine, ci doar cu exaltaţie, doar cu încrederea că eşti dorit şi eşti demn să fii dorit. Este un act care-l forţează să rămână dezbrăcat şi fizic, şi spiritual, şi să-şi accepte adevăratul ego ca pe un standard de valoare. Va fi mereu atras de femeia care reflectă cea mai lăuntrică imagine a propriei sale persoane, femeia care-i permite să încerce, atunci când permite – sau să simuleze – un sentiment de stimă de sine. Bărbatul care e mândru de propria lui valoare va vrea cea mai sofisticată femeie pe care o poate găsi, femeia pe care o admiră, cea mai puternică, cea mai greu de cucerit – pentru că posesia unei eroine îi va da sentimentul că a realizat ceva, nu posesia unei curve fără creier. Nu caută să… ce s-a întâmplat? a întrebat el, văzând privirea de pe faţa lui Rearden, o privire de o intensitate dincolo de interesul pentru o discuţie abstractă.

— Continuă, a spus Rearden.

— Nu caută să-şi câştige valoarea, caută s-o exprime. Nu există niciun conflict între standardele minţii lui şi dorinţele trupului. Dar bărbatul care este convins de propria lui lipsă de valoare va fi împins către o femeie pe care o dispreţuieşte – pentru că ea va reflecta imaginea lui ascunsă despre el însuşi, ea îl va elibera din realitatea obiectivă în care el este un escroc, îi va da iluzia de moment a valorii

personale şi evadarea de moment din propriul lui cod moral care îl condamnă. Observaţi dezordinea totală pe care majoritatea oamenilor o fac în vieţile lor sexuale – şi observaţi amestecul de contradicţii pe care ei îl consideră ca fiind filosofia lor morală. Una porneşte de la cealaltă. Iubirea este răspunsul la cele mai importante valori ale noastre – şi nu poate fi altceva. Lasă un om să-şi corupă valorile şi viziunea asupra existenţei, lasă-l să spună că iubirea nu este desfătarea de sine, este negarea de sine, că virtutea constă nu din mândrie, ci din milă, sau durere, sau slăbiciune, sau sacrificiu, că cea mai nobilă iubire se naşte nu din admiraţie, ci din caritate, nu ca răspuns la calităţi, ci ca răspuns la defecte – şi el se va rupe în două. Trupul lui nu-l va asculta, nu va răspunde, îl va face neputicios în faţa femeii pe care spune că o iubeşte şi-l va împinge la cea mai josnică târfă pe care o poate găsi. Corpul lui va urma mereu cele mai ascunse convingeri pe care le are; dacă crede că defectele sunt calităţi, a condamnat existenţa ca fiind diabolică şi numai răul îl va atrage. S-a blestemat pe el însuşi şi va crede că numai de depravare merită să te bucuri. A echivalat virtutea cu durerea şi va crede că viciile sunt singura sursă de plăcere. Atunci va ţipa că trupul lui are dorinţe vicioase proprii pe care mintea lui nu le poate cuceri, că sexul e un păcat, că iubirea e o emoţie pură a sufletului. Şi apoi se va întreba de ce iubirea nu i-a adus nimic altceva decât plictiseală şi sex – nimic altceva decât ruşine.

Rearden a spus încetişor, uitându-se în altă direcţie, fără să realizeze că gândea cu voce tare:

— Cel puţin... eu nu am acceptat niciodată cealaltă teorie... Nu m-am simţit niciodată vinovat pentru că fac bani.

Francisco nu a înţeles semnificaţia primelor două cuvinte; a zâmbit şi a spus entuziasmat:

— Observi că e aceeaşi problemă? Nu, n-ai accepta nicio parte din credinţele lor vicioase. Nu ai fi capabil să te forţezi să accepţi asta. Dacă ai încerca să condamni sexul ca fiind rău, tot te-ai trezi, contrar dorinţelor tale, acţionând conform premisei morale corecte. Ai fi atras de cea mai sofisticată femeie pe care ai întâlni-o. Mereu ţi-ai dori o eroină. Ai fi incapabil să te dispreţuieşti. Ai fi incapabil să crezi că existenţa este un lucru rău şi că eşti o creatură neajutorată prinsă într-un univers imposibil. Eşti un bărbat care şi-a trăit toată viaţa modelând totul după propriul lui scop. Eşti un bărbat care ştie că, aşa cum o idee neexprimată în acţiuni fizice este ipocrizie demnă de dispreţuit, tot aşa e şi iubirea platonică, şi, aşa cum acţiunea fizică neghidată de minte este păcălirea de sine de care e capabil numai un fraier, tot aşa e şi sexul când este tăiat din codul moral al unei persoane. E aceeaşi problemă, iar tu ştii asta. Stima de sine neatinsă pe care o ai ştie asta. Ai fi incapabil să doreşti o femeie pe care o

urăşti. Doar un bărbat care preaslăveşte puritatea unei iubiri lipsite de dorinţă este capabil de depravarea unei dorinţe lipsite de iubire. Dar observi că cei mai mulţi oameni sunt creaturi tăiate în jumătate care mereu se leagănă disperaţi într-o parte sau în cealaltă. O jumătate este omul care urăşte banii, fabricile, zgârie-norii şi propriul său corp. Are emoţii nedefinite despre subiecte de neconceput cum ar fi semnificaţia vieţii şi pretenţia lui la virtute. Şi plânge cu disperare pentru că nu poate să simtă nimic pentru femeia pe care o respectă, dar s-a trezit legat cu o pasiune irezistibilă de o curvă din canal. El este bărbatul pe care oamenii îl numesc idealist. Cealaltă jumătate este bărbatul pe care oamenii îl numesc practic, bărbatul care dispreţuieşte principiile, abstractul, arta, filosofia şi propria lui minte. El crede despre achiziţionarea obiectelor materiale că ar fi singurul lui scop în viaţă şi râde la nevoia de a lua în considerare scopul sau sursa lor. Se aşteaptă ca ele să-i ofere plăcere şi se întreabă de ce cu cât primeşte mai multe, cu atâta simte mai puţin. El este bărbatul care-şi petrece timpul alergând după femei. Observă tripla escrocherie care se repetă la el. Nu-şi va da seama de nevoia lui de stimă de sine, din moment ce ia în derâdere asemenea concepte ca valorile morale; şi totuşi simte dispreţul de sine profund care vine din faptul că el crede că e o bucată de carne. Nu va recunoaşte, dar ştie că sexul este expresia fizică a unui tribut pentru valorile morale. Aşa că încearcă, trecând prin volutele efectului, să ajungă la ceea ce ar fi fost cauza. Încearcă să câştige o conştiinţă a propriei sale valori de la femeile care cedează în faţa lui şi uită că femeile pe care le alege nu au nici personalitate, nici judecată, nici standarde ale valorii. Îşi spune că nu caută decât plăcere fizică, dar observi că oboseşte de femeile lui într-o săptămână sau o noapte, apoi că dispreţuieşte curvele profesioniste şi că iubeşte să-şi imagineze că seduce fete sofisticate care au făcut o mare excepţie de dragul lui. Caută sentimentul realizării şi nu-l găseşte niciodată. Ce fel de merit poate să fie în cucerirea unui corp lipsit de minte? Ei, ăsta este cel-care-aleargă-după-femei. Mi se potriveşte descrierea?

— Dumnezeule, nu!

— Atunci poţi să judeci, fără să mă întrebi pe mine, cât de mult am alergat după femei în viaţă.

— Dar ce Dumnezeu ai căutat pe primele pagini ale ziarelor pentru ultimii – doisprezece au fost? – ani?

— Am cheltuit mulţi bani pe cele mai ostentative şi vulgare petreceri la care m-am putut gândi şi am pierdut groaznic de mult timp încercând să fiu văzut cu femeile potrivite. Cât despre restul… S-a oprit şi apoi a spus: Am nişte prieteni care ştiu asta, dar dumneata eşti prima persoană căreia-i încredinţez acest secret împotriva propriilor mele reguli: nu m-am culcat niciodată cu niciuna din acele

femei. Nu m-am atins de niciuna dintre ele.

— Ce e şi mai incredibil decât asta este faptul că te cred.

Lampa de pe podeaua de lângă el arunca fascicule de lumină dispersate pe faţa lui Francisco în timp ce se apleca; faţa lui avea o privire jucăuşă şi lipsită de vină.

— Dacă vrei să arunci o privire pe paginile acelea de ziar, vei vedea că nu am spus niciodată nimic. Femeile erau cele nerăbdătoare să fie tipărite pagini întregi care să sugereze faptul că au fost văzute cu mine la un restaurant, iar acesta să fie semnul unei mari poveşti de dragoste. După ce crezi că aleargă acele femei dacă nu după aceleaşi lucruri ca şi bărbatul care aleargă după ele – dorinţa de a câştiga valoare personală prin numărul şi faima bărbaţilor pe care îi cuceresc? Numai că e puţin mai penibil, pentru că valorile pe care le caută ele nu sunt nici măcar în fapta propriu-zisă, ci în impresia celorlalte şi în invidia altor femei. Ei bine, le-am dat curvelor ălora ce voiau, dar ceea ce voiau ele cu adevărat, fără prefăcătoriile la care se aşteptau, fără prefăcătoriile care le ascund natura dorinţelor. Crezi că voiau să se culce cu mine sau cu orice bărbat? Nu ar fi fost capabile de o dorinţă atât de reală şi de onestă. Voiau să-şi hrănească propria vanitate, iar eu le-am hrănit-o. Le-am dat şansa să se laude în faţa prietenilor şi să se vadă în paginile de scandal în roluri de mari seducătoare. Dar ştii că funcţionează exact în acelaşi fel cum ai făcut dumneata la proces? Dacă vrei să înfrângi orice fel de escrocherie vicioasă, fii de acord cu ea, la propriu, fără să adaugi nimic de la tine ca să-i ascunzi natura. Femeile acelea au înţeles. Au văzut dacă a fi invidiat de aţii pentru ceva ce nu ai realizat îţi dă satisfacţie sau nu. În loc de stimă de sine, idilele lor cu mine făcute publice le-au dat o senzaţie mai profundă de inferioritate: fiecare dintre ele ştie exact ce a încercat şi în ce a eşuat. Dacă să mă tragă după ele în pat este standardul lor public de valoare, ştiu că nu ar putea să trăiască conform lui. Cred că acele femei mă urăsc mai tare decât orice om de pe pământ. Dar secretul meu e în siguranţă, pentru că fiecare dintre ele crede că a fost singura care a eşuat când toate celelalte au reuşit, aşa că va fi cea mai vehementă în a se jura în legătură cu idila noastră şi a nu spune niciodată adevărul.

— Dar de ce te-ai jucat cu reputaţia dumitale?

Francisco a dat din umeri.

— Cei pe care-i respect vor şti adevărul despre mine, mai devreme sau mai târziu. Ceilalţi – faţa lui s-a încordat – ceilalţi, că eu, cel adevărat, sunt rău. Lasă-i să aibă ce preferă – aşa cum apar pe primele pagini.

— Dar de ce? De ce ai făcut asta? Doar ca să le dai o lecţie?

— Doamne fereşte! Voiam să fiu recunoscut ca un playboy.

— De ce?

— Un playboy este un bărbat care, pur şi simplu, nu se poate abţine să nu lase banii să-i scape printre degete.

— De ce ai vrut să-ţi asumi un astfel de rol urât?

— Camuflaj.

— Pentru ce?

— Pentru un scop propriu.

— Ce scop?

Francisco şi-a scuturat capul.

— Nu-mi cere să-ţi spun asta. Ţi-am spus mai mult decât trebuia. Vei afla restul curând, oricum.

— Dacă e mai mult decât trebuia, de ce mi-ai spus?

— Pentru că... m-ai făcut să devin nerăbdător pentru prima dată în mulţi ani. Tenta de emoţie pe care încerca să o reprime s-a întors în vocea lui. — Pentru că nu am vrut niciodată să ştie nimeni adevărul despre mine aşa cum am vrut să-l ştii dumneata. Pentru că ştiam că ai dispreţui un playboy mai mult decât orice alt fel de om – aşa cum aş face şi eu. Playboy? N-am iubit decât o singură femeie în toată viaţa mea şi încă o fac şi o voi face mereu! Era o răbufnire involuntară, iar apoi a adăugat cu voce joasă: Nu am spus asta nimănui... nici măcar ei.

— Ai pierdut-o?

Francisco şedea uitându-se în gol; într-un moment a răspuns pe un ton lipsit de inflexiuni:

— Sper că nu.

Lumina lămpii îi lovea faţa de dedesubt şi Rearden nu putea să-i vadă ochii, doar linia buzelor care dezvăluia rezistenţă şi o ciudată şi gravă resemnare. Rearden a ştiut că aceasta era o rană în care nu trebuia să răsucească niciun cuţit.

Cu una dintre schimbările lui rapide de stare de spirit, Francisco a spus:

— O, asta e, durează doar puţin mai mult! şi s-a ridicat în picioare, zâmbind.

— Din moment ce ai încredere în mine, a spus Rearden, vreau să-ţi spun un secret de al meu în schimb. Vreau să ştii cât de multă încredere aveam în dumneata înainte să vin aici. Şi s-ar putea să am nevoie de ajutorul dumitale mai târziu.

— Eşti singurul om pe care mi-ar plăcea să-l ajut.

— Sunt multe lucruri pe care nu le înţeleg despre dumneata, dar sunt sigur de un singur lucru: că nu eşti prieten cu tâlharii.

— Nu sunt. Pe faţa lui Francisco era o umbră de amuzament, ca atunci când spui ceva adevărat numai pe jumătate.

— Aşa că ştiu că nu mă vei trăda dacă-ţi spun că-mi doresc să continui să vând metal Rearden la ce clienţi vreau eu şi în ce cantitate doresc, oricând am şansa să o fac. Chiar acum, pregătesc o comandă

de douăzeci de ori mai mare decât cea pentru care am fost judecat.

Stând pe braţul unui scaun, la câţiva metri distanţă, Francisco s-a înclinat înspre el, încruntându-se, pentru mult timp.

— Crezi că lupţi cu ei făcând asta? a întrebat.

— Ei bine, cum ai numi-o? Cooperare?

— Te-ai oferit să lucrezi şi să produci metal Rearden pentru ei cu preţul pierderii profitului şi al prietenilor dumitale şi îmbogăţindu-i pe nenorociţii care au avut tupeul să te jefuiască şi luând abuzul ca pe un privilegiu pentru a-i ţine în viaţă. Acum vrei s-o faci cu preţul acceptării titlului de infractor şi cu riscul de a fi aruncat în închisoare în orice moment, pentru a menţine un sistem care poate fi menţinut numai prin victimele lui, numai prin încălcarea propriilor reguli.

— Nu e pentru sistemul lor, ci pentru clienţii pe care nu-i pot abandona în voia sistemului; intenţionez să supravieţuiesc mai mult decât sistemul ăla al lor – nu intenţionez să-i las să mă oprească, indiferent cât de greu fac să fie pentru mine şi nu intenţionez să renunţ la lume pentru ei, chiar dacă sunt singurul om care a mai rămas. Acum, comanda aceea ilegală e mai importantă pentru mine decât întreaga fabrică.

Francisco şi-a scuturat capul încetişor şi nu a răspuns nimic; apoi a întrebat:

— Cărui prieten din industria cuprului o să-i acorzi privilegiul de nepreţuit să te vândă de data asta?

Rearden a zâmbit.

— De data asta nu. De data asta fac afaceri cu un om în care am încredere.

— Chiar aşa? Cu cine?

— Cu dumneata.

Francisco s-a ridicat în picioare.

— Ce? a întrebat el, cu vocea atât de joasă, încât aproape că a reuşit să ascundă sunetul respiraţiei neregulate.

Rearden zâmbea.

— Nu ştii că sunt unul dintre clienţii dumitale? A fost rezolvat de câţiva lingăi şi sub un nume fals, dar voi avea nevoie de ajutorul dumitale să nu lăsăm pe nimeni din echipa dumitale să devină bănuitor. Am nevoie de cupru, am nevoie de el la timp, şi nu-mi pasă dacă mă arestează mai târziu, atâta vreme cât duc asta până la capăt. Ştiu că nu mai eşti îngrijorat de compania dumitale, de avere, de muncă, pentru că nu-ţi pasă să lucrezi cu tâlhari ca Taggart sau ca Boyle. Dar, dacă toate lucrurile pe care m-ai învăţat au însemnat ceva, dacă sunt ultimul om pe care-l respecţi, mă vei ajuta să supravieţuiesc şi să-i înving. Nu am cerut niciodată ajutorul nimănui. Îl cer pe al dumitale. Am nevoie de dumneata. Mereu mi-ai spus cât de mult mă admiri. Ei bine, aici este viaţa mea în mâinile dumitale – dacă

o vrei. O comandă de cupru d'Anconia a fost trimisă pe un vapor înspre mine. A plecat din San Juan pe 5 decembrie.

— Ce?!

Era un ţipăt de şoc evident. Francisco s-a ridicat în picioare, trecând de orice încercare de a ascunde ceva.

— Pe 5 decembrie?

— Da, a răspuns Rearden stupefiat.

Francisco a sărit la telefon:

— Ţi-am spus să nu te încurci cu d'Anconia Copper! Era un ţipăt de disperare pe jumătate gemut, pe jumătate furios.

Mâna lui s-a întins către telefon, dar s-a retras. S-a prins de marginea mesei, ca şi cum voia să se stăpânească pe el însuşi să nu ridice receptorul, şi a stat, cu capul plecat, pentru atât de mult timp, încât nici el, nici Rearden nu şi-au dat seama cât a trecut. Rearden era înţepenit din cauza urmăririi unei lupte agonizante cu figura nemişcată a unui om ca singură dovadă. Nu putea să-şi dea seama ce era în spatele acelei lupte, ştia că era ceva ce Francisco avusese puterea să prevină în acel moment şi că era o putere pe care el nu putea să o folosească.

Când Francisco şi-a ridicat capul, Rearden văzu o faţă modificată de o suferinţă atât de intensă, încât liniile erau aproape un strigăt de durere, cu atât mai teribil cu cât faţa lui avea o privire fermă, de parcă decizia fusese luată, iar acesta era preţul ei.

— Francisco… care e problema?

— Hank, eu… Şi-a scuturat capul, s-a oprit, apoi s-a ridicat din nou în picioare. Domnule Rearden, a spus cu o voce care avea puterea, disperarea şi neobişnuita demnitate a unei pledoarii care ştia că este fără speranţă. Pentru atunci când o să mă blestemi, pentru atunci când o să te îndoieşti de fiecare cuvânt pe care-l spun… îţi jur – pe femeia pe care o iubesc – că sunt prietenul dumitale.

Amintirea feţei lui Francisco, aşa cum arăta în momentul acela, i-a revenit lui Rearden în minte trei zile mai târziu, printr-un şoc orbitor de pierdere şi ură – a revenit, deşi, stând lângă radioul din biroul lui, a crezut că trebuie să stea acum departe de Wayne-Falkland sau îl va omorî pe Francisco d'Anconia imediat ce l-ar vedea; tot revenea la el, prin cuvintele pe care le auzea; auzea că trei nave de cupru d'Anconia care au plecat de la San Juan către New York au fost atacate de Ragnar Danneskjöld şi au fost trimise pe fundul oceanului; continuau să revină, deşi ştia că, pentru el, mult mai mult decât cuprul s-a scufundat odată cu navele.

Capitolul V
Sold epuizat

Fusese primul eşec din istoria metalului Rearden. Pentru prima dată, o comandă nu fusese livrată aşa cum s-a promis. Dar, către 15 februarie, când calea ferată Taggart trebuia să fie gata, nu mai conta pentru nimeni.

Iarna a venit devreme, în ultimele zile ale lui noiembrie. Oamenii spuneau că era cea mai grea iarnă înregistrată vreodată şi că nimeni nu putea fi învinuit pentru severitatea neobişnuită a furtunilor de zăpadă. Nu voiau să-şi aducă aminte că au fost timpuri în care furtunile de zăpadă nu măturau, fără oprire, străzile, drumurile neluminate şi acoperişurile caselor fără încălzire, nu opreau circulaţia trenurilor, nu lăsau în urmă sute de cadavre.

Prima dată când Danagger Coal a întârziat cu livrarea de combustibil pentru Taggart Transcontinental, în ultima săptămână din decembrie, vărul lui Danagger a explicat că nu a putut să facă nimic; a trebuit să reducă ziua de lucru până la şase ore, a spus el, pentru a ridica moralul oamenilor, care nu păreau să funcţioneze aşa cum o făcuseră în zilele vărului său Kenneth; oamenii deveniseră nepăsători şi neglijenţi, a spus el, pentru că erau extenuaţi din pricina disciplinei dure a fostului manager; nu putea să facă nimic dacă unii dintre administratori şi dintre şefii de echipă îşi dădeau demisia fără niciun motiv, oameni care lucraseră pentru companie de la zece până la douăzeci de ani; nu putea să facă nimic dacă păreau să fie neînţelegeri între muncitorii lui şi noua echipă de administratori, chiar dacă oamenii noi erau mult mai îngăduitori decât vechii supraveghetori de sclavi; era doar problemă de reorganizare, a spus el. Nu putea să facă nimic, spunea, dacă tonajul care mergea către Taggart Transcontinental a fost întors din drum, în ajunul zilei în care trebuia să fie livrat, şi a fost expediat către Biroul de Asistenţă Globală pentru a fi trimis către Republica Populară Anglia; era o urgenţă, oamenii din Anglia mureau de foame, cu toate fabricile lor de stat închizându-se, iar domnişoara Taggart nu era prea rezonabilă, din moment ce era vorba despre o întârziere de doar o zi.

Era doar o întârziere de o zi. Cauzase o întârziere de trei zile în mersul trenului de marfă cu numărul 386, din California către New York, cu cincizeci şi nouă de vagoane de salată şi portocale. Trenul de marfă cu numărul 386 a staţionat pe liniile secundare, la baza de aprovizionare cu cărbuni, aşteptând combustibilul care nu ajunsese. Când trenul a ajuns în New York, salata şi portocalele a trebuit să fie aruncate în East River: au aşteptat prea mult timp în depozitele din California, din cauza programului redus al trenurilor şi fiindcă locomotivelor le era interzis, printr-o directivă, să tragă un tren cu mai

mult de şaizeci de vagoane. Nimeni în afară de prietenii şi de asociaţii lor nu a observat că trei cultivatori de portocale din California, precum şi doi fermieri din Imperial Valley, care creşteau salată, falimentaseră; nimeni nu a observat că o firmă de brokeri din New York s-a închis, sau că o companie de instalatori căreia firma de brokeri îi datora bani s-a închis şi ea, sau că cei care aprovizionau compania cu ţevi de plumb au ieşit şi ei din afaceri. Când oamenii mor de foame, spuneau ziarele, nu ai cum să te simţi îngrijorat pentru eşecurile întreprinderilor care erau doar afaceri private pentru profituri private.

Cărbunele trimis cu vaporul peste Atlantic către Biroul de Asistenţă Globală nu a ajuns în Republica Populară Anglia: a fost capturat de Ragnar Danneskjöld.

A doua oară când Danagger Coal a întârziat cu livrarea combustibilului către Taggart Transcontinental, la mijlocul lui ianuarie, vărul lui Danagger mârâia la telefon că nu poate să facă nimic în legătură cu asta: minele lui au fost închise pentru trei zile, din cauza unei scurgeri de ulei de la maşinării. Încărcătura de cărbune către Taggart Transcontinental a întârziat patru zile.

Domnul Quinn de la Quinn Ball Bearing Company, care se mutase odată din Connecticut în Colorado, aşteptase o săptămână trenul de mărfuri cu încărcătura lui de metal Rearden. Când trenul a ajuns, uşile de la Quinn Ball Bearing Company erau închise.

Nimeni nu observase închiderea unei companii de motoare din Michigan, care aşteptase o livrare de rulmenţi cu bilă, cu maşinăriile inactive, cu muncitorii cu normă întreagă; sau închiderea unei fabrici de cherestea din Oregon, care aşteptase un nou motor; sau închiderea unui depozit de cherestea din Iowa, rămas fără livrări; sau falimentarea unui antreprenor din Illinois care, neputând să-şi ia cheresteaua la timp, s-a trezit cu toate contractele anulate, iar cumpărătorii lui s-au pomenit trimişi la plimbare pe străzile măturate de zăpadă în căutarea a ceea ce nu mai exista nicăieri acum.

Furtuna de zăpadă care a venit la sfârşitul lui ianuarie şi care a blocat trecătorile din Munţii Stâncoşi a ridicat ziduri albe de treizeci de picioare înălţime deasupra liniei principale de la Taggart Transcontinental. Oamenii care au încercat să cureţe calea ferată au renunţat în primele câteva ore: plugurile rotative se stricaseră unul după altul. Plugurile fuseseră ţinute într-o stare precară doi ani în plus faţă de termenul de casare. Noile pluguri nu au fost livrate; producătorul îşi dăduse demisia, nefiind capabil să obţină oţelul de care avea nevoie de la Orren Boyle.

Trei trenuri care mergeau în vest erau blocate pe liniile secundare de la gara Winston, sus, în Munţii Stâncoşi, unde linia principală Taggart Transcontinental tăia colţul nord-vestic al statului Colorado. Timp de cinci zile, nimeni nu a putut să-i ajute. Trenurile nu puteau să

ajungă la ele prin furtună. Ultimele dintre camioanele fabricate de Lawrence Hammond s-au stricat din pricina îngheţului de pe autostrada din munţi. Cele mai bune dintre avioanele fabricate odată de Dwight Sanders au fost trimise, dar nu au ajuns la gara Winston; erau prea uzate ca să mai facă faţă unei furtuni.

Prin reţeaua de zăpadă, pasagerii prinşi în vagoane se uitau pe geam la luminile cocioabelor din Winston. Luminile au pierit în noaptea următoare. Până în seara celei de a doua zile, luminile, căldura şi mâncarea fuseseră împărţite în vagoanele trenurilor. În momentele de calm ale furtunii, când perdeaua albă dispărea şi lăsa în urma ei liniştea unui gol negru contopindu-se cu un pământ neluminat şi cu un cer fără stele, pasagerii puteau să vadă, la mulţi kilometri depărtare înspre sud, o mică flacără mişcându-se în vânt. Era Torţa lui Wyatt.

Către dimineaţa celei de a şasea zile, când trenurile au putut să se mişte şi au coborât pe serpentinele din Utah, Nevada şi California, personalul trenului a observat coşurile fără fum şi uşile închise ale micilor fabrici de pe marginea drumului, care nu erau închise în ultima lor călătorie. „Furtunile sunt trimise de Dumnezeu”, a scris Bertram Scudder, „aşa că nimeni nu poate fi considerat responsabil pentru vreme.”

Raţiile pe cărbune stabilite de Wesley Mouch permiteau încălzirea caselor pentru trei ore pe zi. Nu era lemn de ars, nici metal să se facă sobe noi, nici unelte ca să se găurească pereţii caselor pentru noi instalaţii. În sobiţele improvizate din cărămizi şi canistre de ulei, profesorii îşi ardeau cărţile din bibliotecă şi cultivatorii de fructe îşi ardeau copacii din livezi. „Lipsurile întăresc caracterul unui om”, a scris Bertram Scudder, „şi forjează oţelul fin al disciplinei sociale. Sacrificiul este cimentul care pune cap la cap cărămizile umane pentru a crea marele edificiu care este societatea.”

„Naţiunii care a avut odată credinţa că la măreţie se ajunge prin producţie i se spune acum că se ajunge prin abjecţie”, a afirmat Francisco d’Anconia într-un interviu pe care l-a dat presei. Dar nu a fost tipărit.

Singurul avânt în lumea afacerilor, în iarna aceea, a venit dinspre industria de divertisment. Oamenii luau din banii pentru mâncare şi din bugetul pentru căldură şi stăteau nemâncaţi pentru a se înghesui în cinematografe, doar ca să scape pentru câteva ore de statutul de animale a căror singură grijă era teroarea din pricina nevoilor lor primitive. În ianuarie, toate cinematografele, cluburile de noapte şi saloanele de bowling au fost închise din ordinul lui Wesley Mouch, cu scopul de a face economie la combustibil. „Plăcerea nu este necesară existenţei”, a scris Bertram Scudder.

„Trebuie să înveţi să adopţi o atitudine filosofică”, i-a spus dr.

Simon Pritchett unei tinere studente care izbucnise dintr-odată în plânsete isterice în mijlocul unui curs. Tocmai se întorsese dintr-o expediţie de voluntariat într-o aşezare din zona Lacului Superior[2]; văzuse o mamă ţinându-şi în braţe cadavrul copilului, adult deja, mort din pricina foamei. „Nu există absoluturi”, a spus dr. Pritchett. „Realitatea e doar o iluzie. De unde ştie femeia că fiul ei este mort? De unde ştie că a existat vreodată?”

Oamenii cu ochi rugători şi feţe disperate se înghesuiau în corturi unde evangheliştii strigau, plini de bucurie şi triumfători, că omul era incapabil să coopereze cu natura, că ştiinţa era o fraudă, că mintea lui era un eşec, că primea pedepse pentru păcatul trufiei, pentru încrederea în propriul său intelect, că numai credinţa în puterea secretelor mistice putea să-l protejeze de ruptura unei căi ferate sau de explozia celui mai neînsemnat cauciuc de la cel mai neînsemnat camion. Iubirea era cheia către secretele mistice, strigau ei, iubirea şi sacrificiul altruist pentru nevoile celorlalţi.

Orren Boyle a făcut un sacrificiu altruist pentru nevoile celorlalţi. A vândut Biroului de Asistenţă Globală – pentru livrarea către Republica Populară Germania – zece mii de tone de laminate de oţel, care trebuiau trimise iniţial către Atlantic Southern Railroad.

— A fost o decizie dificilă, i-a spus, cu o privire serioasă şi fără ţintă, preşedintelui panicat de la Atlantic Southern, dar am luat în considerare faptul că sunteţi o corporaţie bogată, în timp ce oamenii din Germania sunt într-o stare absolut mizerabilă. Aşa că am acţionat conform principiului care spune că nevoia primează. Când stai la îndoială, trebuie să ţii seama întâi de cei slabi, nu de cei puternici.

Preşedintele de la Altantic Southern auzise că cel mai bun prieten al lui Orren Boyle din Washington avea un prieten la Ministerul Aprovizionării din Republica Populară Germania. Dar dacă asta a fost motivaţia lui Boyle sau dacă s-a folosit într-adevăr de principiul sacrificiului, nimeni nu putea să ştie şi nici nu conta; asta l-a făcut pe preşedintele de la Atlantic Southern să tacă; nu a îndrăznit să admită că îi păsa de calea lui ferată mai mult decât de oamenii din Germania; nu a îndrăznit să contrazică principiul sacrificiului.

Apele râului Mississippi crescuseră mult în luna februarie, podul peste Mississippi al celor de la Atlantic Southern s-a prăbuşit cu un tren de pasageri. Locomotiva şi primele cinci vagoane pentru dormit s-au dus la vale împreună cu stâlpii podului care se rupeau şi au căzut în vârtejurile negre de apă învolburată la 80 de picioare sub ele. Restul trenului a rămas suspendat pe partea din faţă a podului, care rămăsese încă în picioare.

— Nu poţi să-ţi mănânci prăjitura şi să-ţi laşi şi vecinul s-o mănânce

[2] Cel mai mare dintre cele cinci Mari Lacuri din America de Nord. (n.tr.)

şi el, a spus Francisco d'Anconia. Furia acuzaţiilor pe care vocile oamenilor din public le-au aruncat la adresa lui era mai mare decât grija lor pentru groaznicul accident de pe fluviu.

Se şuşotea că inginerul-şef de la Atlantic Southern, disperat din cauza eşecului companiei de a obţine oţelul de care avea nevoie pentru a ridica din nou podul, îşi dăduse demisia cu şase luni în urmă şi transmisese companiei că podul nu era sigur. Scrisese o notificare către cel mai mare ziar din New York în care avertizase opinia publică în legătură cu asta; înştiinţarea nu fusese tipărită. Se zvonea că prima parte a podului ţinuse pentru că fusese renovată cu forme structurale din metal Rearden; dar cinci sute de tone de metal fuseseră tot ce putuse calea ferată să obţină de când funcţiona Legea Schimbului Echitabil.

Unicul rezultat al investigaţiilor oficiale a fost acela că două poduri construite peste Mississippi, ridicate pentru căi ferate mai mici, au fost închise. Una dintre companiile feroviare a dat faliment; cealaltă a închis una dintre liniile secundare, a scos şinele şi a construit altă linie către podul peste Mississippi de la Taggart Transcontinental; la fel a făcut şi Atlantic Southern.

Marele pod Taggart din Bedford, Illinois, fusese construit de Nathaniel Taggart. A luptat cu guvernul ani întregi, din cauza tribunalelor, care, din pricina plângerilor făcute de expeditorii din transportul fluvial, au hotărât că transportul feroviar era o competiţie neloială pentru transportul naval şi, totodată, o ameninţare pentru bunăstarea publică şi că podurile de cale ferată construite peste Mississippi trebuiau interzise pentru că prezentau un impediment material; completele de judecată i-au ordonat lui Nathaniel Taggart să demoleze podul şi să le asigure pasagerilor lui transportul peste râu cu ajutorul şalupelor. Votul unei singure voci de la Curtea Supremă îl ajutase să câştige bătălia. Podul lui era acum singura mare legătură care ţinea continentul la un loc. Ultima lui descendentă făcuse din asta cea mai strictă lege pentru ea, că, dacă orice altceva era neglijat, podul Taggart va fi întotdeauna într-o formă grozavă.

Oţelul care a fost transportat peste ocean de către Biroul de Asistenţă Globală nu a ajuns în Republica Populară Germania. A fost capturat de Ragnar Danneskjöld, dar nimeni nu a auzit de asta în afara Biroului, pentru că ziarele încetaseră demult să mai menţioneze activităţile lui Ragnar Danneskjöld.

Oamenii au început să pună întrebări şi să audă zvonuri abia atunci când a început să se observe deficitul în creştere, apoi dispariţia de pe piaţă a fiarelor de călcat electrice, a prăjitoarelor de pâine, a maşinilor de spălat şi a tuturor aparatelor electrocasnice. Auziseră că niciun vapor încărcat cu cupru d'Anconia nu a putut să ajungă în niciun port al Statelor Unite; niciunul nu putea să treacă de Ragnar Danneskjöld.

În nopţile ceţoase de iarnă, pe ţărm, marinarii vorbeau în şoaptă despre cum Ragnar Danneskjöld punea mereu mâna pe încărcătura de pe vasele de transport, dar nu se atinsese niciodată de cupru: scufundase vapoarele d'Anconia împreună cu toată încărcătura lor; lăsase echipajul să scape cu bărci de salvare, dar cuprul s-a dus la fundul oceanului. Şuşoteau despre asta ca despre o legendă întunecată, dincolo de puterea de înţelegere a omului; nimeni nu putea să găsească niciun motiv pentru care Danneskjöld alesese să nu ia cuprul.

În a doua săptămână din februarie, cu scopul de a economisi firele de cupru şi curentul electric, o directivă a interzis folosirea lifturilor mai sus de etajul douăzeci şi cinci. Etajele superioare ale clădirii trebuiau să fie goale şi paravane albe au fost puse ca să taie din scări. Printr-un permis special, se făceau excepţii – pe baza unei „nevoi esenţiale" – pentru câteva întreprinderi mai mari şi pentru hotelurile mai sofisticate. Etajele superioare ale clădirilor oraşelor au rămas fără lumină.

Locuitorii New Yorkului nu fuseseră niciodată atât de îngrijoraţi în legătură cu vremea. Furtunile au fost doar o neplăcere care a încetinit traficul şi a făcut bălţi la intrarea în magazinele puternic luminate. Mergând împotriva vântului, îmbrăcaţi în haine de ploaie, cu blănuri şi în pantofi de seară, oamenii simţeau că furtuna era un intrus în oraş. Acum, văzând cum măturau străzile rafalele de zăpadă, oamenii se simţeau uşor înspăimântaţi că ei erau intruşii temporari, iar vântul avea drept de liberă trecere.

— Nu va schimba lucrurile cu nimic pentru noi acum, las-o baltă, Hank, nu contează, a spus Dagny atunci când Rearden i-a zis că nu va putea să-i livreze şinele; nu reuşise să găsească un furnizor de cupru.

— Las-o baltă, Hank.

Nu i-a răspuns. Nu putea să uite primul lui eşec. În seara de 15 februarie, s-a desprins o şină, iar o locomotivă a deraiat la aproape un kilometru distanţă de Winston, Colorado, pe un sector care nu fusese reamenajat cu şine noi. Un şef de gară din Winston a oftat şi a trimis după un echipaj cu o macara; era unul dintre accidentele minore care se întâmplau pe această porţiune la fiecare câteva zile, se obişnuise cu astfel de evenimente.

În seara aceea, Rearden, cu gulerul de la palton ridicat, cu pălăria lăsată pe ochi şi cu zăpada ridicându-i-se până la genunchi, hoinărea printr-o mină de cărbune cu exploatare la suprafaţă abandonată, într-un colţ uitat al Pennsylvaniei, supraveghind încărcarea cărbunelui ilegal în camioanele pe care le adusese. Mina nu avea proprietar şi nimeni nu putea să-şi permită să facă săpături. Dar un bărbat tânăr, cu o voce răstită şi cu ochi întunecaţi şi furioşi, care venea dintr-o aşezare în care se murea de foame, organizase o gaşcă de şomeri şi a

făcut o înţelegere cu Rearden să livreze cărbuni. Au lucrat toată noaptea, au depozitat cărbunele în canale de scurgere ascunse, au fost plătiţi în bani lichizi, fără vreun fel de întrebări. Cuprinşi de o dorinţă puternică de a rămâne în viaţă, ei şi Rearden făceau comerţ ca sălbaticii, fără drepturi, titluri, contracte sau protecţie, fără nimic altceva decât acordul comun şi o strictă şi absolută atenţie la promisiuni. Rearden nici măcar nu ştia numele tânărului lider. Privindu-l cum încărca marfa în camioane, Rearden se gândea că acest băiat, dacă era născut cu o generaţie mai devreme, ar fi devenit un mare industriaş; acum, probabil, scurta lui viaţă de infractor de duzină se va termina în câţiva ani.

Dagny, în seara aceea, avea o întâlnire cu Consiliul director.

Au stat la o masă lăcuită într-o cameră imensă a departamentului, dar era insuficient încălzită. Cei care, prin deceniile pe care le strânseseră în urmă carierele lor, s-au bazat, pentru siguranţa lor, pe fapul că nu li se putea citi nimic pe feţe – cuvintele lor nu trădau nimic, iar hainele erau impecabile – fuseseră daţi de gol de puloverele întinse peste burţi, de fularele înfăşurate în jurul gâtului, de tusea care întrerupea discuţiile prea des, ca sunetul unei mitraliere.

A observat că Jim îşi pierduse constanţa comportamentului de odinioară. Stătea cu capul băgat între umeri, iar ochii lui zburau ca o săgeată de la o faţă la alta.

Un bărbat din Washington stătea la masă printre ei. Nimeni nu-i ştia exact slujba sau poziţia socială, dar nici nu era necesar: ştiau că era din Washington. Era domnul Weatherby, avea părul grizonant, o faţă lungă şi îngustă şi o gură care arăta ca şi cum trebuia să-şi întindă muşchii feţei ca să o ţină închisă; asta dădea feţei o alură pretenţioasă: o faţă care nu exprima nimic altceva. Directorii nu ştiau dacă venise în calitate de oaspete, de consilier sau de conducător al departamentului; preferau să nu ştie.

— Mi se pare, a spus preşedintele, că problema principală pe care trebuie să o luăm în considerare este faptul că şinele de pe linia noastră principală par să fie într-o condiţie deplorabilă, ca să nu spun critică – a făcut o pauză, apoi a adăugat precaut –, în timp ce singura cale ferată bună pe care o avem este linia John Galt – adică, Rio Norte.

Pe acelaşi ton precaut care aştepta pe altcineva să continue scopul urmărit al cuvintelor lui, altcineva a spus:

— Dacă luăm în considerare echipamentul insuficient şi faptul că-l lăsăm să se deterioreze pentru o linie secundară care începe să nu mai funcţioneze… – s-a oprit şi n-a spus ce se poate întâmpla dacă nu iau asta în considerare.

— După părerea mea, a spus un bărbat subţire şi palid cu o mustaţă îngrijită, linia Rio Norte pare să fi devenit o povară din punct de vedere financiar, o povară pe care compania s-ar putea să nu o

poată purta, adică, dacă nu cumva vor fi făcute anumite reajustări, care…

Nu a terminat, dar s-a uitat la domnul Weatherby. Domnul Weatherby părea să n-o fi observat.

— Jim, a spus preşedintele, cred că ar trebui să explici chestiunea domnului Weatherby.

Vocea lui Taggart avea o fineţe exersată, dar era fineţea unei bucăţi de pânză întinsă peste un obiect de sticlă spart, iar colţurile ascuţite mai ieşeau la iveală din când în când:

— Cred că, în general, se spune că factorul principal care afectează fiecare companie feroviară din ţară este rata neobişnuita a falimentelor din afaceri. Deşi realizăm cu toţii că, desigur, asta este doar ceva temporar, totuşi, în momentul de faţă, a făcut situaţia companiilor feroviare să se apropie de un stadiu care poate să fie foarte bine descris ca fiind disperat. Mai exact, numărul de fabrici care s-au închis pe teritoriul Taggart Transcontinental este atât de mare, că ne-a stricat toată structura financiară. Sectoare şi secţiuni care ne-au adus întotdeauna cele mai bune profituri par acum să provoace adevărate pierderi. Un tren programat să fie încărcat cu o cantitate mare de marfă nu poate fi întreţinut de trei expeditori când odată au fost şapte. Nu putem să le dăm aceleaşi sarcini – cel puţin nu la… taxele noastre prezente. S-a uitat la domnul Weatherby, dar domnul Weatherby nu părea să observe.

— Mi se pare, a spus Taggart, iar colţurile ascuţite au devenit şi mai ascuţite în vocea lui, că poziţia pe care o au expeditorii noştri este nedreaptă. Cei mai mulţi dintre ei s-au plâns de rivalii lor şi au întrecut măsura de mai multe ori ca să elimine competiţia în domeniul lor. Acum majoritatea dintre ei practic posedă în totalitate propria lor piaţă de desfacere, cu toate astea refuză să realizeze că o companie feroviară nu poate să dea unei singure fabrici cantitatea de marfă care a fost realizată din producţia unei regiuni întregi. Ne conducem trenurile către eşec pentru ei şi, totuşi, au luat atitudine împotriva oricărei… creşteri în preţuri.

— Împotriva oricărei creşteri? a spus domnul Weatherby cu blândeţe, imitând bine că ar fi surprins. Asta nu e atitudinea pe care au luat-o.

— Dacă anumite zvonuri, pe care refuz să le cred, sunt adevărate… a spus preşedintele şi s-a oprit la o silabă după ce tonul panicat a devenit evident în vocea lui.

— Jim, a spus domnul Weatherby zâmbitor, cred că ar fi cel mai bine dacă nu am menţiona subiectul preţurilor crescute.

— Nu sugeram o reală creştere în perioada asta, a spus Taggart repede, am pomenit-o doar ca să netezesc imaginea de ansamblu.

— Dar, Jim, a spus un bătrân cu o voce tremurătoare, credeam că

legătura – vreau să spun, prietenia – dumneavoastră cu domnul Mouch va asigura…

S-a oprit pentru că ceilalţi se uitau la el insistent şi-i reproşau încălcarea unei legi nescrise: nu puteai să menţionezi un astfel de eşec, nu puteai să discuţi căile nebănuite ale puterilor prieteniilor lui Jim sau de ce au eşuat ele.

— Chestia e, a spus domnul Weatherby cu degajare, că domnul Mouch m-a trimis aici să discut cererea sindicatului de transport feroviar pentru o creştere a salariilor şi cererea expeditorilor pentru o scădere în taxe.

A spus-o pe un ton nonşalant şi sigur; ştia că toţi aceşti oameni cunoşteau faptul că cererile fuseseră discutate în ziare de luni întregi; ştia că teama pe care o aveau oamenii aceştia nu era de fapta în sine, ci de felul în care a spus-o – de parcă nu exista, dar cuvintele lui aveau puterea de a o face să existe; ştia că au aşteptat să vadă dacă va exercita acea putere; îi anunţa că o va face.

Situaţia lor le dădea dreptul la un strigăt de protest; nu era niciunul; nimeni nu i-a răspuns. Apoi Jim Taggart a spus pe tonul acela tăios şi agitat care voia să ascundă furia, dar doar mărturisea nesiguranţa:

— Nu aş exagera importanţa lui Buzzy Watts de la Consiliul Naţional al Expeditorilor. A făcut multă gălăgie şi a dat multe cine costisitoare în Washington, dar nu v-aş sfătui să-l luaţi prea în serios.

— O, nu ştiu, a spus domnul Weatherby.

— Ascultă, Clem, ştiu că Wesley a refuzat să-l vadă săptămâna trecută.

— Aşa e. Wesley e un om tare ocupat.

— Şi ştiu că, atunci când Gene Lawson a dat petrecerea aia mare acum zece zile, practic toată lumea era acolo, dar Buzzy Watts nu a fost invitat.

— Aşa este, a spus domnul Weatherby calm.

— Aşa că nu aş conta pe domnul Buzzy Watts, Clem. Şi nu aş lăsa asta să mă îngrijoreze.

— Wesley e un om imparţial, a spus domnul Weatherby. Un om devotat serviciului public. Interesele ţării – ca întreg – trebuie luate în considerare mai presus de orice. Taggart s-a ridicat; dintre toate semnele de pericol pe care le cunoştea, acesta era cel mai rău. Nimeni nu poate nega, Jim, că Wesley te admiră foarte mult ca om de afaceri foarte inteligent, un consilier valoros şi unul dintre cei mai apropiaţi prieteni ai lui. Ochii lui Taggart l-au străfulgerat rapid: era încă de rău. Dar nimeni nu poate spune că Wesley ar ezita să-şi sacrifice sentimentele şi prieteniile sale personale – atunci când e vorba de bunăstarea publică.

Faţa lui Taggart nu exprima nimic; teroarea venea din lucruri care

nu puteau fi niciodată exprimate în cuvinte sau expresii faciale. Teroarea era lupta lui cu un gând pe care nu voia să-l recunoască: el însuşi fusese „publicul” pentru atâta timp şi în atâtea situaţii diferite, ştia ce ar însemna dacă acel titlu magic, acel titlu sacru, căruia nimeni nu îndrăznea să i se opună, ar fi fost transferat, împreună cu „bunăstarea” sa, unei persoane ca Buzzy Watts.

Dar ce-a întrebat – şi a întrebat fără să stea prea mult pe gânduri – a fost:

— Doar nu insinuezi că mi-aş pune interesele personale deasupra bunăstării publice, nu-i aşa?

— Nu, bineînţeles că nu, a spus domnul Weatherby, cu o privire care era aproape un zâmbet. Cu siguranţă că nu. Nu tu, Jim. Atitudinea ta apropiată de public – şi înţelegătoare – este prea bine cunoscută. De aceea, Wesley se aşteaptă ca tu să vezi problema pe toate părţile.

— Da, sigur, a spus Taggart, blocat.

— Ei bine, gândeşte-te la situaţia sindicatului. Poate nu poţi să-ţi permiţi să le dai o mărire, dar cum pot să-şi permită să existe când costurile traiului se ridică până la cer? Trebuie să şi mănânce, nu-i aşa? Asta e pe primul loc, cu sau fără cale ferată. Tonul domnului Weatherby avea o seriozitate placidă, de parcă recita o formulă cerută pentru a ascunde un alt înţeles care le era clar tuturor; se uita direct la Taggart, punând în evidenţă în mod special ceea ce nu spusese încă.

— Sunt aproape un milion de membri în sindicatul de transport feroviar. Cu familiile, persoanele întreţinute şi rudele sărace – şi cine nu are rude sărace în ziua de azi? – se adună cam cinci milioane de voturi. Persoane, adică – Wesley trebuie să aibă asta în vedere. Trebuie să se gândească la psihologia lor. Şi, apoi, gândeşte-te la public. Taxele pe care le-ai impus au fost stabilite într-o vreme când toată lumea făcea bani. Dar, aşa cum stau lucrurile acum, costurile transportului au devenit o povară pe care nimeni nu şi-o poate permite. Oamenii se plâng în legătură cu asta peste tot în ţară. S-a uitat direct la Taggart; s-a uitat doar, însă privirea lui părea să-i facă cu ochiul. Sunt o groază, Jim. Nu sunt foarte mulţumiţi în legătură cu o groază de lucruri acum. Un guvern care ar scădea taxele pe transportul feroviar i-ar face pe mulţi dintre aceştia recunoscători.

Liniştea care a venit ca răspuns era un vid atât de adânc, încât, dacă aruncai ceva în ea, nu s-ar fi auzit niciun sunet. Taggart ştia, aşa cum ştiau cu toţii, care ar fi motivul dezinteresat pentru care domnul Mouch ar fi gata să-şi sacrifice prieteniile personale.

Liniştea şi faptul că nu vruse să o spună, că venise aici hotărâtă să nu vorbească, dar nu putea să se abţină, au făcut vocea lui Dagny să sune atât de neînchipuit de dur:

— Aţi primit ce aţi cerut toţi aceşti ani, domnilor?

Viteza cu care ochii lor s-au mutat înspre ea era răspunsul involuntar la un sunet neaşteptat, dar viteza cu care s-au mutat dinspre ea – înspre masă, pereţi, oriunde numai nu la ea – era răspunsul conştient la înţelesul cuvintelor ei.

În liniştea următorului moment, ea simţea remuşcările lor ca o energie îngroşând aerul încăperii şi ştia că nu erau remuşcări pentru domnul Weatherby, ci pentru ea. Putea să suporte asta, dacă ar fi lăsat doar întrebarea ei fără niciun răspuns; dar ce a făcut-o să-şi simtă stomacul strângându-i-se de greaţă a fost dubla lor escrocherie: să pretindă că o ignoră şi apoi să-i răspundă în felul lor personal de a o face.

Preşedintele a spus, fără să se uite la ea, forţându-şi vocea să sune neutră şi totuşi uşor hotărâtă în acelaşi timp:

— Ar fi fost în regulă, totul ar fi ieşit aşa cum trebuie dacă nu erau oamenii nepotriviţi în poziţii de putere, cum ar fi Buzzy Watts şi Chick Morrison.

— O, nu mi-aş face griji în legătură cu Chick Morrison, a spus bărbatul palid cu mustaţă. Nu are niciun fel de relaţie cu oamenii de vârf. Chiar nu. Tinky Holloway e otrava.

— Nu văd situaţia ca fiind fără speranţă, a spus un bărbat impunător care purta un fular verde. Joe Dunphy şi Bud Hazleton sunt foarte apropiaţi de Wesley. Dacă influenţa lor predomină, vom fi în regulă. Şi totuşi, Kip Chalmers şi Tinky Holloway sunt periculoşi.

— Pot să am grijă de Kip Chalmers, a spus Taggart.

Domnul Weatherby era singura persoană din încăpere pe care n-o deranja să se uite la Dagny; dar, de câte ori privirea lui nimerea pe ea, era o privire goală; era singura persoană din încăpere pe care nu o putea vedea.

— Mă gândeam, a spus domnul Weatherby indiferent, uitându-se la Taggart, că i-ai putea face o favoare lui Wesley.

— Wesley ştie că poate să se bazeze mereu pe mine.

— Ei bine, mă gândeam că, dacă asiguraţi salariile sindicatului, am putea să renunţăm la problema scăderii taxelor pentru moment.

— Nu pot să fac asta! – Era aproape un strigăt. Asociaţia naţională a companiilor feroviare a luat o poziţie unanimă împotriva creşterilor salariale şi a convins fiecare membru să refuze.

— Chiar despre asta vorbeam, a spus domnul Weatherby. Wesley trebuie să facă ceva ca să clintească această poziţie a Asociaţiei. Dacă o companie feroviară ca Taggart Transcontinental ar ceda, restul ar fi uşor. L-ai ajuta mult pe Wesley. Ar aprecia asta.

— Dar, Dumnezeule mare, Clem! Aş putea fi chemat în instanţă pentru asta, după regulile Asociaţiei!

Domnul Weatherby a zâmbit:

— Ce instanţă? Mă ocup eu de asta.

— Dar ascultă, Clem, ştii – ştii la fel de bine ca şi mine – că nu ne putem permite asta.

Domnul Weatherby a dat din umeri:

— Problema asta tu trebuie să o rezolvi.

— Cum, pentru numele lui Dumnezeu?

— Nu ştiu. Asta e treaba ta, nu a noastră. Nu ai vrea ca guvernul să înceapă să-ţi spună cum să-ţi conduci compania, nu?

— Nu, bineînţeles că nu! Dar…

— Treaba noastră este doar să avem grijă ca oamenii să primească salariile în mod corect şi un transport decent. E de datoria ta să furnizezi. Dar, desigur, dacă tu spui că nu poţi să-ţi faci treaba – ei bine, atunci…

— N-am spus asta! a izbucnit Taggart, fără să se gândească. Nu am spus asta deloc!

— Ce bine, a spus domnul Weatherby zâmbitor. Ştim că poţi să găseşti o cale să o faci.

Se uita la Taggart; Taggart se uita la Dagny.

— Ei bine, era doar un gând, a spus domnul Weatherby, lăsându-se pe spate în scaunul lui, ca într-o retragere discretă.

— Încă ceva la care să vă gândiţi. Sunt doar un oaspete aici. Nu vreau să intervin. Scopul întâlnirii a fost să discutăm situaţia… liniilor secundare, cred?

— Da, a spus preşedintele şi a căscat.

— Da, iar acum, dacă cineva are o sugestie constructivă de oferit… – a aşteptat; nimeni nu a răspuns. Cred că situaţia este clară. A aşteptat din nou. Cred că s-a stabilit că nu putem continua să permitem funcţionarea unor linii secundare… Rio Norte, în particular… şi, de aceea, trebuie să facem ceva…

— Cred, a spus bărbatul cel palid cu mustaţă, cu vocea neaşteptat de sigură, că acum ar trebui să o ascultăm pe domnişoara Taggart. S-a aplecat cu o privire vicleană, plină de spreranţă. Pentru că Dagny nu a răspuns, ci doar s-a întors la el, a întrebat:

— Ce aveţi de spus, domnişoară Taggart?

— Nimic.

— Poftim?

— Tot ce am avut de spus era în raportul pe care vi l-a citit Jim. Vorbea încet, cu vocea clară şi fără inflexiuni.

— Dar n-aţi făcut nicio sugestie.

— N-am nicio sugestie să fac.

— Dar, până la urmă, ca vicepreşedinte operativ, aveţi un interes esenţial în politica acestei companii.

— Nu am niciun fel de autoritate asupra politicilor acestei companii.

— O, dar suntem nerăbdători să vă auzim opinia.

— Nu am nicio opinie.

— Domnişoară Taggart, a spus el, cu tonul formal şi elocvent cu care ar fi dat un ordin, nu aveţi cum să nu realizaţi că liniile noastre secundare sunt într-o situaţie dezastruoasă – şi vrem să-i faceţi să plătească.

— Cum?

— Nu ştiu. Asta este treaba dumitale, nu a noastră.

— Am spus în acel raport toate motivele pentru care, acum, este imposibil. Dacă sunt aspecte pe care le-am omis, vă rog să-mi spuneţi.

— O, nu aş avea cum să ştiu. Ne aşteptăm ca dumneavoastă să găsiţi o cale s-o faceţi posibilă. Treaba noastră e doar să avem grijă ca acţionarii să primească profitul cuvenit. E de datoria dumneavoastră să produceţi. Nu aţi vrea să credem că sunteţi incapabilă să vă faceţi treaba şi…

— Sunt incapabilă să o fac.

Bărbatul a deschis gura, dar nu a avut ce să mai spună; s-a uitat la ea confuz, întrebându-se de ce formula a dat greş.

— Domnişoară Taggart, a întrebat bărbatul cu fular verde, în raportul dumneavoastră aţi insinuat cumva că situaţia liniei Rio Norte e critică?

— Am scris că este fără speranţă.

— Şi atunci ce propuneţi?

— Nu propun nimic.

— Nu vă eschivaţi de la o responsabilitate?

— Ce credeţi că faceţi? a vorbit temperat, adresându-se tuturor. Vă bazaţi pe faptul că n-o să spun că responsabilitatea e a voastră, că a fost politica voastră de nimic cea care ne-a adus unde suntem acum? Ei bine, o spun!

— Domnişoară Taggart, domnişoară Taggart, a spus preşedintele cu un ton care reproşa, nu ar trebui să fie niciun fel de divergenţe între noi. Contează a cui e vina? Nu vrem să ne certăm din cauza greşelilor din trecut. Trebuie să lucrăm cu toţii ca o echipă ca să sprijinim compania în această perioadă de criză.

Un bărbat cărunt, cu un aer de aristocrat, care rămăsese tăcut pe durata întregii şedinţe, cu o privire calmă şi înverşunată care înţelegea că întreaga şedinţă era inutilă, s-a uitat la Dagny cu ceea ce s-ar fi numit compasiune, dacă mai simţea încă o urmă de speranţă. A spus, ridicându-şi vocea doar atât cât să ajungă la o notă de indignare controlată:

— Domnule Preşedinte, dacă ne gândim la soluţii practice, mi-ar plăcea să sugerez să discutăm limita impusă pe lungimea şi viteza trenurilor noastre. Dintre toate, aceasta este cea mai dezastruoasă. Anularea ei nu numai că ar rezolva toate problemele noastre, dar ar fi

o uşurare imensă. Cu insuficienţa disperată de sursă de energie şi înfricoşătoarea insuficienţă de combustibil, este cu adevărat o nebunie să trimiţi o locomotivă cu şaizeci de vagoane când ar putea să tragă o sută de vagoane şi să-i ia patru zile pe drum când ar putea să-i ia trei. Sugerez să calculăm numărul de expeditori pe care i-am ruinat şi numărul de sectoare pe care le-am distrus prin eşecuri, insuficienţe şi întârzieri ale transportului, iar apoi să…

— Nici să nu te gândeşti la asta, a intervenit tăios domnul Weatherby. Nu încerca să visezi la nicio anulare. Nu am lua-o în considerare. Nu am asculta nici măcar vreo discuţie pe subiectul ăsta.

— Domnule Preşedinte, a întrebat bărbatul cărunt încet, să continui?

Preşedintele şi-a desfăcut mâinile larg, cu un zâmbet calm, arătând neajutorarea.

— Nu ar fi practic, a răspuns el.

— Cred că mai bine am redirecţiona discuţia către starea liniei Rio Norte, a spus dintr-odată James Taggart.

A urmat o tăcere lungă.

Bărbatul cu fular verde s-a întors către Dagny.

— Domnişoară Taggart, a întrebat el trist şi precaut, credeţi că dacă – asta este doar o întrebare ipotetică – dacă echipamentul care se foloseşte acum la Rio Norte ar fi disponibil, ar îndeplini nevoile liniei noastre principale?

— Ar ajuta.

— Calea ferată de la linia Rio Norte, a spus bărbatul palid cu mustaţă, e unică în toată ţara şi nu ar putea fi cumpărată acum cu niciun preţ. Avem trei sute de mile de cale ferată, ceea ce înseamnă mai mult de patru sute de mile de metal Rearden pur pe acea linie. Credeţi, domnişoară Taggart, că nu putem să ne permitem să irosim acele şine fără pereche pe o linie secundară care nu mai are un trafic foarte mare?

— Rămâne la latitudinea dumneavoastră.

— Lăsaţi-mă să o formulez altfel: credeţi că ar fi bine dacă şinele ar fi disponibile pentru linia noastră principală, linie care are aşa o nevoie urgentă să fie reparată?

— Ar ajuta.

— Domnişoară Taggart, a întrebat bărbatul cu voce nesigură, credeţi că mai sunt expeditori buni la linia Rio Norte?

— Mai e Ted Nielsen de la Nielsen Motors. Nimeni altcineva.

— Oare costurile de funcţionare de la Rio Norte ar putea fi folosite ca să uşureze criza financiară din restul sistemului?

— Ar ajuta.

— Şi atunci, ca vicepreşedinte… S-a oprit; ea a aşteptat, uitându-se la el; el a spus: Ei bine?

— Care era întrebarea dumneavoastră?

— Voiam să spun... adică, ei bine, ca vicepreşedinte operativ, nu aveţi nicio concluzie de tras?

S-a ridicat în picioare şi s-a uitat la feţele din jurul mesei.

— Domnilor, a spus ea, nu ştiu cine v-a păcălit de vă aşteptaţi că, dacă eu sunt cea care trebuie să numească decizia pe care intenţionaţi să o luaţi, eu voi avea responsabilitate pentru ea. Poate că ar trebui să credeţi că, dacă vocea mea dă lovitura finală, mă va face complice la crimă – din moment ce asta este ultima parte a unei crime planificate de mult timp. Nu pot să concep ce credeţi dumneavoastră că reuşiţi să faceţi printr-o astfel de prefăcătorie şi nu vă voi ajuta să o puneţi în scenă. Lovitura finală va fi dată de dumneavoastră, aşa cum au fost toate celelalte.

S-a întors să plece. Preşedintele pe jumătate ridicat a întrebat disperat:

— Dar, domnişoară Taggart?...

— Vă rog să nu vă ridicaţi. Vă rog să continuaţi discuţia – şi votaţi pentru problema în care eu nu voi avea niciun cuvânt. Nu voi vota. Vă voi fi alături, dacă doriţi, dar doar ca simplu angajat. Nu mă voi preface că sunt nimic altceva.

S-a întors încă o dată, dar vocea bărbatului cărunt a oprit-o:

— Domnişoară Taggart, aceasta nu este o întrebare oficială, e mai mult o curiozitate personală, dar puteţi să-mi spuneţi viziunea dumneavoastră în legătură cu viitorul reţelei de cale ferată Taggart Transcontinental?

Ea a răspuns, uitându-se la el cu înţelegere, cu voce blândă.

— Am încetat să mă mai gândesc la viitorul unei reţele de cale ferată. Intenţionez să continui să fac posibilă funcţionarea trenurilor, atât cât se poate. Nu cred că va mai fi foarte mult.

S-a îndepărtat de masă şi s-a dus înspre geam ca să stea deoparte şi să-i lase să continue fără ea.

S-a uitat la oraş. Jim obţinuse autorizaţia care-i permitea folosirea curentului electric la etajele superioare ale clădirii Taggart. De la înălţimea încăperii, oraşul arăta ca o rămăşiţă aplatizată, cu câteva fâşii răsfirate şi singuratice de sticlă luminată ridicându-se înspre cerul întunecat.

Ea nu asculta vocile bărbaţilor din spatele ei. Nu ştia cât timp s-au derulat fragmente rupte din conversaţia lor pe lângă ea – sunete care se împingeau şi se înţepau unele pe celelalte, încercând să se retragă şi să împingă pe cineva în faţă – o luptă nu ca să se afirme voinţa unei singure persoane, ci ca să stoarcă de la o victimă o afirmaţie nevoită, o bătălie în care decizia trebuia luată nu de învingător, ci de învins.

— Mi se pare... este, cred... trebuie, în opinia mea... dacă ar fi să facem o presupunere... sugerez doar... nu insinuez, dar... dacă luăm

în considerare ambele părţi… este, în opinia mea, indubitabil… mi se pare o situaţie în care nu ai cum să greşeşti…

Ea nu ştia a cui era vocea, dar a auzit-o când a spus:

— …şi, de aceea, votez ca linia John Galt să fie închisă.

Ceva, s-a gândit ea, l-a făcut să spună numele corect al liniei.

A trebuit să suporţi şi tu, cu generaţii în urmă – a fost la fel de greu şi pentru tine, la fel de rău, dar nu ai lăsat asta să te oprească – a fost într-adevăr la fel de rău? Atât de urât? Nu contează, sunt situaţii diferite, dar e doar durere, iar tu nu ai fost oprit de durere, nici de orice altceva a trebuit să suporţi; nu ai fost oprit niciodată, nu ai cedat, ai înfruntat situaţia şi pe asta trebuie s-o înfrunt eu; ai luptat şi eu voi face la fel; ai reuşit – voi încerca şi eu… A auzit, în mintea ei, intensitatea redusă a cuvintelor destinate ei şi a durat o vreme până când a realizat că vorbea cu Nat Taggart.

Următoarea voce pe care a auzit-o a fost cea a domnului Weatherby:

— Aşteptaţi un minut, băieţi. Vă amintiţi cumva că trebuie să obţineţi permisiunea înainte să închideţi o linie principală?

— Dumnezeule mare, Clem! Strigătul lui Taggart era panică pură. Sigur că nu va fi niciun fel de problemă în legătură cu…

— Nu aş fi prea sigur de asta. Nu uita că eşti în serviciul public şi trebuie să oferi transport, indiferent dacă faci sau nu bani.

— Dar ştii că asta este imposibil!

— Ei bine, asta e în regulă pentru tine, îţi rezolvă problema, dacă închizi linia aceea, dar cu ce ne va ajuta pe noi? Lăsând un stat întreg cum este Colorado practic fără transport, ce fel de reacţii va declanşa printre oameni? Acum, desigur, dacă i-ai da lui Wesley ceva în schimb, ca să contrabalansezi asta, dacă ai asigura mărirea de salariu la sindicat…

— Nu pot! Mi-am dat cuvântul la Asociaţia Naţională!

— Cuvântul tău? Bine, fă cum vrei. Nu am vrea să forţăm Alianţa. Preferăm să lăsăm lucrurile să se întâmple de la sine. Dar astea sunt timpuri grele şi e dificil să spui ce se poate întâmpla. Cu toată lumea care ajunge la sapă de lemn şi cu scăderea impozitelor colectate, s-ar putea – întrucât deţinem mult peste cinzeci la sută din obligaţiile Taggart – s-ar putea să fim constrânşi să cerem stingerea obligaţiilor companiei în şase luni…

— Ce?! a strigat Taggart.

— …sau mai devreme.

— Dar nu se poate! O, Dumnezeule, nu se poate! Ne-am înţeles că moratoriul era pentru cinci ani! Era un contract, o obligaţie! Contam pe asta!

— O obligaţie? Ce demodat eşti, Jim. Nu există nicio obligaţie în afară de necesitatea de moment. Deţinătorii originari ai acelor

obligaţii contau şi ei pe plăţile lor.

Dagny a izbucnit în râs.

Nu putea să se oprească, nu putea să se abţină, nu putea să rateze şansa unui moment să se răzbune pentru Ellis Wyatt, pentru Andrew Stockton, pentru Lawrence Hammond, pe toţi ceilalţi. A spus, râzând cu lacrimi:

— Mulţumesc, domnule Weatherby.

Domnul Weatherby se uita la ea înmărmurit.

— Da? a întrebat el rece.

— Ştiam că va trebui să plătim pentru obligaţiile alea într-un fel sau altul. Plătim.

— Domnişoară Taggart, a spus preşedintele cu severitate, nu credeţi că toate aceste „ţi-am-spus-eu" ale dumneavoastră sunt inutile? Să vorbiţi despre ce s-ar fi întâmplat dacă am fi acţionat diferit nu e altceva decât pură speculaţie teoretică. Nu putem să ne lăsăm în voia teoriei, trebuie să ne confruntăm cu realitatea practică a momentului.

— Corect, a spus domnul Weatherby. Asta trebuie să fii: practic. Acum vă oferim un târg. Faceţi ceva pentru noi şi noi vom face ceva pentru dumneavoastră. Măriţi salariul sindicatului şi vă vom da permisiunea să închideţi linia Rio Norte.

— În regulă, a spus James Taggart cu voce gâtuită.

A auzit decizia lor când stătea la fereastră. I-a auzit declarând că linia John Galt se va închide în şase săptămâni, pe 31 martie.

Trebuie doar să mai rezişti câteva momente, s-a gândit; ai grijă de următoarele câteva momente şi apoi următoarele, câteva, pe rând, iar după o vreme devine mai uşor; vei trece peste ele – după o vreme.

Tema de lucru pe care şi-a dat-o pentru următoarele câteva momente era să-şi ia haina şi să fie prima care părăseşte încăperea.

Apoi a fost tema de lucru în care trebuia să coboare cu liftul prin impozanta şi tăcuta clădire Taggart. Apoi a fost tema de lucru în care trebuia să traverseze holul întunecat.

La jumătatea holului, s-a oprit. Un bărbat stătea sprijinit de perete aşa cum ar sta cineva care aşteaptă cu un scop, iar ea era scopul lui, pentru că se uita direct la ea. Nu l-a recunoscut de la prima privire, pentru că ştia sigur că faţa pe care a văzut-o nu putea fi acolo în hol la ora aceea.

— Salut, Slug, a spus el.

Ea a răspuns, bâjbâind după o distanţă mare care fusese odată a ei:

— Salut, Frisco.

— L-au omorât în sfârşit pe John Galt?

S-a străduit să plaseze momentul într-o succesiune cronologică, întrebarea aparţinea prezentului, dar faţa gravă venea din zilele

acelea pe care le petrecuseră pe deal, lângă Hudson, când el ar fi înţeles tot ce însemna întrebarea aceea pentru ea.

— De unde ai ştiut că o vor face în seara asta?

— Era evident de luni întregi că acela va fi următorul pas în proxima şedinţă.

— De ce ai venit aici?

— Ca să văd cum primeşti vestea.

— Vrei să râdem despre asta?

— Nu, Dagny, nu vreau să râdem.

Nu era nicio umbră de veselie pe faţa lui; ea a răspuns încrezătoare:

— Nu ştiu cum să reacţionez.

— Eu, da.

— Mă aşteptam, ştiam că va trebui să o facă, aşa că acum trebuie doar să rezist cu... noaptea asta, a vrut să zică, dar a spus – toată munca şi detaliile.

I-a luat braţul.

— Hai să mergem să bem ceva împreună.

— Francisco, de ce nu râzi de mine? Mereu ai râs de linia aia.

— Voi râde, dar mâine, când te voi vedea descurcându-te cu toată munca şi detaliile. Nu în seara asta.

— De ce nu?

— Hai. Nu eşti în stare să vorbim despre asta.

— Eu... – a vrut să protesteze, dar a spus: nu, cred că nu sunt.

A condus-o în stradă, iar ea s-a trezit mergând în linişte, în ritmul regulat al paşilor lui, cu degetele lui neîncordate, dar ferme ţinând-o de braţ. A făcut semn unui taxi care trecea şi i-a ţinut uşa să intre. Ea s-a supus fără întrebări; se simţea uşurată, ca un înotător care nu se mai zbate. Imaginea unui om acţionând cu încredere era un colac de salvare care îi era aruncat într-un moment în care uitase de speranţa că mai există aşa ceva. Se simţea uşurată nu pentru că se dădea bătută în faţa responsabilităţii, ci la vederea unui bărbat în stare să şi-o asume.

— Dagny, a spus el, uitându-se la oraşul care se mişca dincolo de geamul taxiului lor, gândeşte-te la primul om care s-a gândit să facă o bară de oţel. A ştiut ce a văzut, ce a gândit şi ce a vrut. Nu a spus „mi se pare că” şi nu a primit ordine de la cei care spun „în opinia mea”.

Ea a chicotit, mirându-se de câtă dreptate avea; ghicise ce fel de senzaţie dezgustătoare resimţea, senzaţia unei mlaştini din care încerca să scape.

— Uită-te în jurul tău, a spus el, un oraş e forma îngheţată a curajului uman – curajul acelor oameni care şi-au urmat primul gând la fiecare ax, la fiecare cui, la fiecare generator de curent de care era nevoie ca să reuşească, curajul de a spune nu „mi se pare”, ci „este”.

Şi să-ţi pui însăşi viaţa în joc în rămăşagul ăsta. Nu eşti singură. Oamenii ăia există. Au existat mereu. Era o vreme când fiinţele umane se ghemuiau în peşteri, la cheremul oricărei epidemii şi oricărei furtuni. Ar fi putut oameni ca cei din Consiliul director să-i scoată din peşteri şi să-i aducă unde sunt acum? – a arătat către oraş.

— Dumnezeule, nu!

— Atunci uite dovada că există un alt fel de oameni.

— Da, a spus ea entuziasmată. Da.

— Gândeşte-te la ei şi uită de Consiliul tău director.

— Francisco, unde sunt ei acum – celălalt fel de oameni?

— Acum nu sunt doriţi.

— Eu îi vreau. O, Doamne, ce tare-i vreau!

— Când o să vrei, o să-i găseşti.

Nu i-a pus întrebări despre linia John Galt, iar ea nu a vorbit despre asta până când nu au stat la o masă într-un separeu slab luminat şi a văzut piciorul unui pahar între degetele ei. Abia dacă-şi dăduse seama cum ajunseseră acolo. Era un loc liniştit şi sofisticat, care arăta ca un adăpost secret; a văzut o masă mică şi lucioasă sub mâna ei, pielea unui fotoliu rotund în spatele umerilor ei şi o bucată de oglindă albastru închis care îi despărţea de imaginea oricărei dureri sau plăceri pe care alţii veniseră să o ascundă aici. Francisco se apleca peste masă, privind-o, iar ea se simţea de parc-ar fi găsit un sprijin în intensitatea controlată din ochii lui.

Nu au vorbit despre linie, dar ea a spus dintr-odată, uitându-se la lichidul din pahar:

— Mă gândesc la noaptea când lui Nat Taggart i s-a spus că trebuie să abandoneze podul pe care-l construia. Podul peste Mississippi. Era disperat şi stătea prost cu banii – pentru că oamenilor le era frică de pod, îl numiseră o afacere ineficace. În dimineaţa aceea, i s-a spus că echipajul vaporului cu abur de pe râu a depus o plângere împotriva lui şi a cerut ca podul să fie distrus pentru că era un pericol pentru siguranţa publică. Erau trei părţi din pod construite, trei pătrimi care se ridicau peste râu. În aceeaşi zi, o bandă locală a atacat podul şi au dat foc la schelele de lemn. Muncitorii lui l-au trădat, câţiva pentru că erau speriaţi, câţiva pentru că au fost mituiţi de oamenii de pe navă, iar cei mai mulţi dintre ei pentru că nu avusese niciun ban să le plătească de săptămâni întregi. De-a lungul acelei zile, oamenii care au vrut să cumpere acţiunile de la Taggart Transcontinental Railroad renunţau unul după celălalt. Spre seară, o comisie care reprezenta două bănci, care erau ultima lui speranţă de sprijin, a venit la el. Era chiar acolo, pe locul unde trebuia să fie construcţia, lângă râu, în vagonul vechi şi părăsit în care locuia, cu uşa deschisă către ruina înnegrită, cu rămăşiţele de lemn încă arzând deasupra metalului îndoit. Negociase un împrumut de la băncile acelea, dar contractul nu

fusese semnat. Comisia i-a spus că va trebui să renunţe la pod, pentru că sigur ar fi pierdut procesul şi s-ar fi dat ordin ca podul să fie demolat înainte să fie gata. Dacă voia să renunţe la el, au spus, şi să-şi trimită pasagerii cu şalupele peste râu, aşa cum făceau celelalte companii feroviare, contractul încă ar fi stat în picioare şi ar fi primit banii ca să-şi continue linia în vest, pe celălalt mal; dacă nu, împrumutul nu mai putea fi făcut. Care era răspunsul lui? – au întrebat. Nu a spus niciun cuvânt, a ridicat contractul, l-a rupt, l-a dat înapoi şi a ieşit. S-a dus la pod, de-a lungul segmentelor de pod construite, până la ultima bârnă. A îngenuncheat, şi-a luat uneltele pe care le lăsaseră oamenii lui în urmă şi a început să cureţe rămăşiţele carbonizate de pe structura de oţel. Inginerul lui şef l-a văzut acolo, cu toporul în mână, singur peste râu, cu soarele apunându-i în spate în vestul acela unde trebuia să fie şi linia. A lucrat acolo toată noaptea. Până dimineaţă, s-a gândit la un plan să găsească oamenii potriviţi, oamenii cu judecată independentă – să-i găsească, să-i convingă, să strângă banii, să continue podul.

Vorbea cu o voce joasă şi fără vlagă, uitându-se în jos la pata de lumină care strălucea în lichid, în timp ce degetele ei învârteau piciorul paharului din când în când. Faţa ei nu vădea nicio emoţie, dar vocea avea tonul intens şi monoton al unei rugăciuni:

— Francisco… dacă el a putut să reziste şi a fost în stare să treacă prin noaptea aceea, ce drept am eu să mă plâng? Ce contează cum mă simt în clipa asta? El a construit podul. Eu trebuie să-l susţin. Nu pot să-l las să se ducă pe drumul celui de la Atlantic Southern. Mă simt aproape de parcă el ştie asta, dacă las asta să se întâmple, ar şti în seara aia în care a fost pe râu… Nu, asta-i o prostie, dar uite ce simt: orice om care ştie ce a simţit Nat Taggart în noaptea aceea, orice om în viaţă şi capabil să ştie asta – pe el l-aş trăda dacă aş permite să se întâmple asta… şi nu pot.

— Dagny, dacă Nat Taggart ar trăi acum, ce ar face?

Ea a răspuns involuntar, cu un chicotit repezit şi trist:

— Nu ar rezista niciun minut! – apoi s-a corectat: Nu, ar rezista. Ar găsi o modalitate să se confunte cu ei.

— Cum?

— Nu ştiu.

A observat ceva încordat şi precaut în felul atent în care o privea, în timp ce se lăsa în faţă ca să o întrebe:

— Dagny, bărbaţii din Consiliul tău director nu se compară cu Nat Taggart, nu-i aşa? Nu există nicio modalitate prin care să-l bată, nu are niciun motiv să-i fie frică de ei, nu există minte, nu există voinţă, putere în niciunul din ei cât să egaleze o miime din a lui.

— Nu, bineînţeles că nu.

— Atunci, de ce, de-a lungul istoriei omenirii, toţi aceşti Nat Taggart

care fac lumea au câştigat mereu – şi au pierdut mereu totul în faţa celor din Consiliile directoare?

— Nu… ştiu.

— Cum se poate ca oamenii cărora le e frică să-şi susţină o părere despre vreme să se lupte cu Nat Taggart? Cum pot să-i ia realizările dacă el a ales să le apere? Dagny, Nat Taggart a luptat cu fiecare armă pe care o avea, mai puţin cu cea mai importantă. Nu puteau să câştige dacă noi – el şi noi, restul – nu am fi renunţat la lume în favoarea lor.

— Da. Tu ai renunţat la lume pentru ei. Ellis Wyatt a renunţat. Ken Danagger a renunţat. Eu, nu.

A zâmbit.

— Cine a construit linia John Galt pentru ei?

A văzut doar o contracţie vagă a gurii, dar ştia că întrebarea era ca şi cum ai sufla pe o rană deschisă. A răspuns încet:

— Eu.

— Pentru un sfârşit ca ăsta?

— Pentru oamenii care nu au rezistat, care nu au luptat şi s-au dat bătuţi.

— Nu vezi că niciun alt sfârşit nu e posibil?

— Nu.

— Câtă nedreptate mai eşti în stare să suporţi?

— Atâta câtă pot să îndur.

— Ce vei face acum? Mâine?

Ea a spus calmă, uitându-se direct la el cu o privire oarecum prea mândră ca să scoată în evidenţă cât era de calmă:

— O să încep să o distrug.

— Ce?

— Linia John Galt. O să încep să o distrug cât pot de bine cu mâinile mele – cu mintea mea, după instrucţiunile mele. O s-o pregătesc de închidere, apoi o s-o distrug şi o să-i folosesc piesele pentru a reamenaja şinele de la Taggart Transcontinental. E mult de muncă. Mă va ţine ocupată. Calmul s-a risipit puţin, cu o schimbare uşoară a vocii: Ştii, abia aştept. Mă bucur că trebuie să o fac eu însămi. De asta a lucrat Nat Taggart toată noaptea – doar ca să poată să reziste. Nu e chiar aşa rău atâta timp cât mai poţi să faci ceva. Şi voi şti, măcar, că salvez linia principală.

— Dagny, a întrebat el foarte încet – şi ea s-a întrebat ce o făcea să se simtă ca şi cum soarta lui atârna de răspunsul ei, dacă ar fi trebuit să dezmembrezi linia principală?

Ea a răspuns hotărâtă:

— Atunci aş lăsa ultima locomotivă să treacă peste mine, dar a adăugat: nu, asta ar fi doar din milă faţă de mine însămi. Nu aş face asta.

El a spus cu blândeţe:

— Ştiu că nu ai face asta. Dar ţi-ai dori să o faci.

— Da.

A zâmbit, fără să se uite la ea; era un zâmbet zeflemitor, dar era un zâmbet îndurerat şi zeflemeaua era pentru el însuşi. Se întreba ce a făcut-o să fie sigură de asta; dar îi ştia faţa atât de bine, încât ştia mereu ce simţea, chiar dacă nu mai putea să-i ghicească motivele. Îi ştia faţa atât de bine, s-a gândit, cum ştia fiecare linie a corpului lui, aşa cum putea încă să-l vadă, aşa cum era brusc atât de conştientă de el sub hainele lui, la câţiva centimetri distanţă, în intimitatea publică a separeului. S-a întors s-o privească şi o schimbare bruscă în ochii lui a făcut-o să fie sigură de faptul că el ştia la ce se gândeşte. S-a uitat în altă direcţie şi şi-a luat paharul în mână.

— Ei bine, a spus el, pentru Nat Taggart.

— Şi pentru Sebastian d'Anconia? a întrebat ea, apoi a regretat că a făcut asta, pentru că suna a sarcasm şi nu intenţiona asta.

Dar a văzut privirea clară, luminoasă şi stranie din ochii lui şi el i-a răspuns cu fermitate şi cu un zâmbet oarecum mândru, care să-i pună în evidenţă fermitatea.

— Da – şi pentru Sebastian d'Anconia.

Mâna ei tremura puţin şi a vărsat câţiva stropi pe bucata pătrată de hârtie lucioasă care stătea pe plasticul negru şi strălucitor al mesei. L-a privit cum îşi goleşte paharul cu un singur gest; brusca, rapida mişcare a mâinii a făcut să pară un toast oficial.

Şi-a amintit brusc că asta era prima dată în doisprezece ani când a venit la ea de bunăvoie.

Se comporta de parcă avea totală încredere în puterea lui de control, de parcă încrederea lui era un apropo ca ea s-o recapete pe a ei, nu i-a dat nicio secundă să se mire că sunt acolo împreună. Acum se simţea, în mod inexplicabil, de parcă puterea pe care o avea el dispăruse. Rămăsese doar liniştea câtorva momente goale şi conturul nemişcat al frunţii lui, al pometţilor şi al gurii, în timp ce stătea cu faţa întoarsă, dar se simţea de parcă el se lupta acum pentru ceva ce trebuia să recâştige.

S-a întrebat care fusese scopul lui în seara aceea – şi a observat că, probabil, şi-l îndeplinise: a susţinut-o în cel mai groaznic moment, i-a oferit o apărare de nepreţuit împotriva disperării, gândul că o fiinţă inteligentă o auzise şi o înţelesese. Dar de ce a vrut să o facă? De ce-i păsa despre ora ei de disperare – după anii de agonie pe care i i-a dat? De ce contase pentru el felul în care ea va accepta moartea liniei John Galt? A observat că asta era întrebarea pe care nu i-o pusese în holul clădirii Taggart.

Aceasta era legătura dintre ei, s-a gândit: că nu va fi niciodată surprinsă dacă venea când avea cea mai mare nevoie de el şi că va

şti întotdeauna când să vină. Acesta era pericolul: că ar avea încredere în el, chiar dacă ar şti că nu ar fi nimic altceva decât vreo nouă capcană, chiar dacă şi-ar aminti că el i-ar trăda întotdeauna pe cei care au încredere în el.

El stătea, înclinându-se în faţă, cu braţele încrucişate pe masă, uitându-se drept înainte. A spus brusc, fără să se întoarcă spre ea:

— Mă gândeam la cei cincisprezece ani în care Sebastian d'Anconia a trebuit să aştepte femeia pe care o iubea. Nu ştia dacă o va mai găsi vreodată, dacă va supravieţui, dacă-l va aştepta. Dar ştia că ea nu va putea să reziste în bătălia lui şi că nu o va chema decât atunci când va câştiga bătălia. Aşa că a aşteptat, păstrându-şi iubirea în locul speranţei pe care nu avea niciun drept să o păstreze. Dar când a trecut-o pragul casei sale, ca prima Señora d'Anconia a unei noi lumi, a ştiut că bătălia era câştigată, că erau liberi, că nimic nu o ameninţa şi nimic nu o va mai răni.

În zilele intense ale fericirii lor, el nu a făcut niciodată aluzie la faptul că se va gândi la ea ca la Señora d'Anconia. Pentru un moment, s-a întrebat dacă ştia ce a însemnat pentru el. Dar momentul s-a terminat cu un fior invizibil: nu putea să creadă că ultimii doisprezece ani ar permite ca lucrurile pe care le auzea să fie posibile. Aceasta era noua capcană, s-a gândit ea.

— Francisco, a întrebat ea, cu voce dură, ce i-ai făcut lui Hank Rearden?

El părea luat prin surprindere că s-ar gândi la acel nume într-un astfel de moment.

— De ce? a întrebat el.

— Mi-a spus odată că ai fost singurul om pe care l-a plăcut vreodată. Dar ultima dată când l-am văzut mi-a spus că te va omorî cu prima ocazie.

— Nu ţi-a spus şi de ce?

— Nu.

— Nu a spus nimic despre asta?

— Nu. El a afişat un zâmbet straniu, un zâmbet trist, plin de recunoştinţă şi dorinţă. L-am avertizat că îl vei răni – când mi-a spus că ai fost singurul bărbat pe care l-a plăcut.

Cuvintele lui au venit ca o explozie bruscă:

— El a fost singurul bărbat – cu o singură excepţie – pentru care mi-aş fi dat şi viaţa.

— Care este excepţia?

— Bărbatul pe care îl am.

— Ce vrei să spui?

Şi-a scuturat capul, de parcă ar fi spus mai mult decât intenţiona, şi nu a răspuns.

— Ce i-ai făcut lui Rearden?

— O să-ţi spun cândva. Nu acum.

— Asta le faci mereu celor care… înseamnă mult pentru tine?

S-a uitat la ea cu un zâmbet care avea sinceritatea limpede a inocenţei şi a durerii:

— Ştii, a spus el cu blândeţe, aş putea spune că ei îmi fac mereu asta mie. A adăugat apoi: dar nu voi spune asta. Acţiunile – şi informaţiile – au fost ale mele.

S-a ridicat în picioare.

— Plecăm? Te duc acasă.

S-a ridicat şi ea, iar el i-a ţinut paltonul; era o haină largă şi lejeră, iar mâinile lui i-au învelit trupul în ea. S-a simţit că braţul lui a rămas pe umerii ei cu o secundă mai mult decât intenţionase.

Şi-a întors privirea înspre el. Dar el era neobişnuit de rigid, uitându-se insistent în jos înspre masă. Când s-a ridicat de la masă, a dat la o parte muşamaua de hârtie lucioasă şi a văzut o inscripţie scrijelită în plasticul blatului de la masă. Au fost mai multe încercări de a o şterge, dar inscripţia a rămas, ca vocea înregistrată a unui beţiv necunoscut aflat în disperare: „Cine e John Galt?”

Cu o mişcare bruscă şi furioasă, a întors muşamaua şi a acoperit cuvintele. El a chicotit.

— Eu pot să răspund la întrebare, a spus el, pot să-ţi spun cine e John Galt.

— Serios? Toată lumea pare să-l ştie, dar nimeni nu poate să spună aceeaşi poveste de două ori.

— Sunt toate adevărate, totuşi – toate poveştile pe care le-ai auzit despre el.

— Ei bine, care e a ta? Cine e?

— John Galt e Prometeu care s-a răzgândit. După secole în care a fost sfâşiat de vulturi pentru că le-a dat oamenilor focul zeilor, s-a descătuşat şi a retras focul – până în ziua în care oamenii şi-au retras vulturii.

* * *

Traversele şerpuiau în curbe largi printre stanele de granit, agăţându-se de versanţii de munte din Colorado. Dagny se plimba de-a lungul lor, ţinându-şi mâinile în buzunarele de la palton şi ochii pe distanţa neînsemnată din faţa ei; doar mişcarea familiară de a-şi strecura picioarele în spaţiul dintre traverse îi dădea senzaţia fizică a unei acţiuni legate de o cale ferată.

Bucăţi de vată gri, care nu erau nici ceaţă, nici nor, agăţate în ghemotoace răsfirate între cer şi munţi, făceau cerul să pară o saltea veche din care ieşea umplutura textilă pe culmile munţilor. O crustă de zăpadă care nu părea să fie nici a iernii, nici a primăverii acoperea pământul. Aerul era umed, iar ea simţea ceva rece înţepându-i faţa

din când în când, şi nu era nicio picătură de ploaie, niciun fulg de zăpadă. Vremii părea să-i fie teamă să se hotărască, aşa că rămăsese neutră, undeva pe la mijlocul drumului; vremea Consiliului director, s-a gândit. Lumina părea sleită de puteri şi nu putea să-şi dea seama dacă era după-amiaza sau seara lui 31 martie. Dar era sigură că era 31 martie; nu avea cum să-ţi scape acest lucru.

Venise în Colorado cu Hank Rearden să cumpere orice maşinărie mai putea fi găsită în fabricile închise. A fost ca o căutare grăbită pe puntea unui vas care se scufundă chiar înainte să dispară. Puteau să-şi trimită angajaţii să facă treaba asta, dar veniseră amândoi, împinşi de acelaşi motiv nerostit: nu puteau să reziste dorinţei de a călători cu ultimul tren, aşa cum nu poţi să rezişti să nu oferi un ultim omagiu cuiva, mergând la o înmormântare, chiar şi ştiind că te chinui singur.

Au cumpărat maşinării de la proprietari suspectaţi de ilegalităţi, din moment ce nimeni nu ştia cine avea dreptul să vândă proprietăţi abandonate şi nimeni nu ar fi pus la îndoială tranzacţiile. Au cumpărat tot ce putea fi mutat de la uzina prăfuită Nielsen Motors. Ted Nielsen îşi dăduse demisia şi dispăruse după o săptămână de la anunţul că linia va fi scoasă din funcţiune.

Se simţea ca şi cum ar căuta prin resturile altora, dar vânătoarea asta o făcuse să reziste acestor zile. Când şi-a dat seama că mai rămăseseră trei ore până la plecarea ultimului tren, se dusese să se plimbe pe drumurile de ţară, ca să evadeze din oraşul în care nu se întâmpla nimic. Se plimbase aiurea pe potecile şerpuite de munte, singură printre roci şi zăpadă, încercând să înlocuiască gândurile cu mişcarea şi ştiind că trebuia să treacă de această zi fără să se gândească la vara când a călătorit cu primul tren. Dar s-a trezit plimbându-se de-a lungul platformei liniei John Galt şi ştia că asta voise de la început, că ieşise tocmai pentru acest scop.

Era o rămăşiţă de cale ferată, care fusese deja dezasamblată. Nu mai erau nici luminile de semnalizare, nici acele de macaz, nici firele de telefon, nimic altceva decât un şir de plăci de lemn rămase pe pământ – traverse fără şine, ca rămăşiţele unei coloane vertebrale – şi, ca singur gardian, la o intersecţie, un stâlp cu braţe înclinate pe care scria „Opreşte. Priveşte. Ascultă”.

Un întuneric prematur s-a combinat cu ceaţa şi aluneca să umple văile când a ajuns ea deasupra fabricii. Era o inscripţie pe plăcile înalte şi lucioase de ceramică pe peretele din faţă al fabricii: „Roger Marsh. Aparate electrice”. Bărbatul care a vrut să se încătuşeze la biroul lui doar pentru a nu lăsa asta, se gândea ea. Clădirea era intactă ca un cadavru în clipa în care abia a închis ochii, iar ceilalţi încă aşteaptă ca acei ochi să se deschidă din nou. Simţea că luminile vor izbucni dintr-o clipă în alta în spatele geamurilor mari de sub acoperişurile lungi şi plate. Apoi a văzut un geam spart de o piatră

pentru amuzamentul vreunui derbedeu şi a văzut tulpina înaltă şi ofilită a unei buruieni care se ridica dintre scările intrării principale. Orbită de o ură bruscă, un semn de rebeliune către impertinenţa buruienii, şi ştiind al cui duşman era această santinelă, a fugit înainte, a căzut în genunchi şi a rupt buruiana din rădăcini. Apoi, punându-se în genunchi pe scările unei fabrici închise, uitându-se la liniştea vastă a munţilor, la amurgul care se lăsa vopsit, s-a gândit: „Ce crezi că faci?”

Era aproape întuneric atunci când a ajuns la capătul liniilor care au condus-o înapoi în oraşul Marshville. Marshville a reprezentat capătul liniei ultimele luni; serviciile nodului Wyatt au fost reduse cu mult timp în urmă; Proiectul de Reclamaţie al doctorului Ferris fusese anulat în iarna aceea...

Luminile de pe străzi erau aprinse şi atârnau în aer în intersecţii într-o linie lungă, descrescătoare de becuri galbene deasupra străzilor goale ale oraşului Marshville. Toate casele mai bune erau închise – casele îngrijite şi la preţuri reduse, bine construite şi amenajate, aveau semne şterse cu DE VÂNZARE pe peluze. Dar vedea lumini în geamurile caselor ieftine, ţipătoare, care căpătaseră – vreme de câţiva ani – neglijenta şubrezenie a cocioabelor din cartierele sărace; casele oamenilor care nu s-au mutat, oameni care niciodată nu au privit viaţa mai departe de o săptămână. A zărit un televizor mare în camera luminată a uneia care avea acoperişul deteriorat şi pereţii crăpaţi. Se întreba cât se aşteptau oamenii aceia să mai reziste uzinele electrice din Colorado. Apoi a scuturat puternic din cap: ei nu ştiuseră niciodată că au existat asemenea companii electrice.

Strada principală a oraşului Marshville era aliniată de-a lungul geamurilor negre ale magazinelor desfiinţate. Toate magazinele de lux dispăruseră, se gândea, uitându-se la semnele lor, apoi s-a cutremurat când a realizat ce lucruri numea ea acum lux, ce amploare căpătase dezastrul şi cum toate lucrurile care fuseseră odată accesibile şi săracilor deveniseră acum obiecte sau servicii de lux: Spălătorie – Aparate electrice – Benzinărie – Farmacie – Magazin de mărunţişuri. Singurele deschise mai erau băcăniile şi cârciumile.

Peronul din gară era aglomerat. Felinarele orbitoare păreau să-l scoată în evidenţă pe fundalul munţilor, să-l izoleze ca pe o mică scenă pe care fiecare mişcare era descoperită în faţa etajelor nevăzute care se ridicau în noaptea vastă din jur. Oamenii îşi purtau bagajele în cărucioare, îşi cărau copiii şi se târguiau la ghişeele unde se vindeau bilete, panica reprimată a gesturilor lor sugera că ceea ce voiau ei, de fapt, să facă era să cadă la podea şi să ţipe de groază. Dar groaza lor avea calitatea evazivă a vinovăţiei. Şi nu era teama care vine din înţelegere, ci din refuzul de a înţelege.

Ultimul tren stătea pe platformă, pe geamurile lui puteai vedea o

lumină singuratică. Aburul locomotivei care gâfâia tensionat printre roţile locomotivei nu avea sunetul obişnuit şi voios al energiei eliberate pentru un sprint, ci era sunetul unei respiraţii grele, pe care ţi-e teamă s-o auzi, dar ţi-e şi mai teamă să n-o mai auzi. Departe, la capătul geamurilor luminate, ea a observat punctul mic şi roşu al unei lanterne ataşate de vagonul ei privat. În spatele lanternei nu era nimic altceva decât vid negru.

Trenul era încărcat la capacitate maximă, iar notele stridente ale isteriei din confuzia creată de voci erau pledoariile pentru spaţiu în culoare şi treceri. Câţiva oameni nu plecau, ci stăteau, mânaţi de o curiozitate insipidă, să urmărească spectacolul: veniseră ca şi cum ar fi ştiut că acesta era ultimul eveniment din comunitatea lor la care vor fi martori şi, poate, ultimul din viaţa lor.

Ea mergea grăbită prin mulţime şi încerca să nu privească pe nimeni. Câţiva ştiau cine e, dar cei mai mulţi, nu. A văzut o femeie bătrână, cu un şal jerpelit pe umeri şi purtând pe chip graficul unei lupte de o viaţă pe pielea crăpată; privirea femeii era un apel fără speranţă pentru ajutor. Un tânăr nebărbierit, cu ochelari cu rame aurite, stătea pe o ladă, sub un felinar, strigând la feţele care treceau pe lângă el:

— Cum adică, nicio afacere? Uită-te la trenul acela! E plin de pasageri! Sunt destule de făcut! Doar că nu există niciun profit pentru ei – de aia te lasă să mori, paraziţii ăia lacomi! O femeie ciufulită s-a repezit către Dagny, fluturând două bilete şi urlând ceva în legătură cu o dată greşită. Dagny s-a trezit împingând oamenii din drumul ei, luptându-se să ajungă la capătul trenului, dar un bărbat costeliv, holbându-se cu o răutate care nu folosea la nimic, s-a repezit către ea, urlând:

— Totul e bine pentru tine, tu ai un palton şi un vagon privat, dar nouă nu ne dai niciun tren, tu şi toţi egoiştii! S-a oprit brusc, uitându-se la cineva în spatele ei. A simţit o mână apucându-i cotul: era Hank Rearden. A ţinut-o de braţ şi a condus-o către vagon; văzând privirea de pe faţa lui, a înţeles de ce oamenii se fereau din drumul lor. La capătul platformei, un bărbat palid şi durduliu îi spunea unei femei care plângea:

— Aşa s-a întâmplat mereu în lumea asta. Cei săraci nu vor avea nicio şansă până când cei bogaţi nu vor fi distruşi.

Sus, deasupra oraşului, atârnând în spaţiul negru ca o planetă neîncălzită, era flacăra de la torţa lui Wyatt, unduindu-se în vânt.

Rearden a intrat în vagonul ei, dar ea a rămas pe scările din hol, întârziindu-şi plecarea. A auzit cum se striga: „Cu toţii la bord!” S-a uitat la oamenii care au rămas pe platformă, aşa cum te uiţi la cei care privesc plecarea ultimei bărci de salvare.

Conductorul stătea jos, pe ultima scară, cu lanterna într-o mână şi

cu ceasul în cealaltă. Se uita la ceas, apoi în sus, la faţa ei. În semn de răspuns tăcut, ea a închis ochii şi şi-a înclinat capul. A văzut lanterna mişcându-se prin aer, în timp ce pleca, iar imaginea lui Rearden, în timp ce ea deschidea uşa ca să intre în vagon, a făcut ca primul sunet scos de roţile trenului, pe şinele din metal Rearden, să fie un moment mai uşor pentru ea.

* * *

Când James Taggart i-a telefonat lui Lillian Rearden din New York şi a spus:

— A, nu, niciun motiv anume, mă întrebam doar ce mai faci şi dacă ai mai venit prin oraş, nu te-am mai văzut de atâta timp şi mă gândeam că putem să luăm prânzul împreună data viitoare când vii la New York – ea a ştiut că avea un motiv anume.

Când a răspuns plictisită:

— O, lasă-mă să văd – ce zi e azi? 2 aprilie? Să mă uit în calendar – o, din întâmplare am nişte cumpărături de făcut mâine în New York, aşa că mi-ar face plăcere să te las să mă ajuţi să-mi economisesc din banii de prânz, el a ştiut că nu avea de făcut cumpărături şi că prânzul cu el va fi singurul scop al vizitei în oraş.

S-au întâlnit într-un restaurant costisitor şi sofisticat, mult prea sofisticat şi prea costisitor ca să fie menţionat vreodată în tabloide; nu era genul de loc în care James Taggart, mereu nerăbdător să primească atenţie din partea publicului, s-ar duce de obicei; ea a tras concluzia că nu voia ca ei să fie văzuţi împreună.

Umbra de amuzament pe jumătate tăinuit i-a persistat pe faţă în timp ce-l asculta vorbind despre prietenii lor, despre teatru şi despre vreme şi construindu-şi cu grijă zidul de protecţie format din lucruri neimportante. Ea şedea cu delicateţe, nu într-o poziţie foarte dreaptă, de parcă se lăsa pe spate, şi bucurându-se de inutilitatea numărului pe care el îl juca şi de faptul că trebuise să facă asta de dragul ei. A aşteptat cu o curiozitate potolită să descopere care îi era scopul.

— Chiar cred că meriţi să fii felicitat sau să primeşti o medalie, ceva, Jim, a spus ea, pentru că eşti incredibil de vesel, în ciuda problemelor pe care le ai. Nu tocmai ai închis cea mai bună linie secundară a companiei tale?

— O, e doar un mic pas înapoi din punct de vedere financiar, nimic mai mult. Trebuie să te aştepţi la restricţii financiare în timpuri ca astea. Luând în considerare starea generală a ţării, ne descurcăm destul de bine. Mai bine decât restul. A adăugat, dând din umeri: Şi, pe lângă asta, e o problemă de subiectivitate dacă linia Rio Norte era cea mai bună linie a noastră. Doar sora mea credea asta. Era proiectul ei.

A sesizat tonul plin de plăcere care estompa felul tărăgănat în care

rostea silabele. A zâmbit şi a spus:

— Înţeleg.

Uitându-se la ea pe sub fruntea lăsată, de parcă voia să sublinieze faptul că se aştepta ca ea să înţeleagă, Taggart a întrebat:

— Cum a reacţionat?

— Cine?

Înţelesese destul de bine.

— Soţul tău.

— Cum a reacţionat la ce?

— La scoaterea din funcţiune a liniei.

Ea a zâmbit fericită.

— Ai presupus la fel de bine ca şi mine, Jim – şi eu am presupus bine, cu siguranţă.

— Ce vrei să spui?

— Ştii cum a reacţionat – aşa cum ştii şi cum a reacţionat soră-ta. Deci, la tine, răul se converteşte în bine, nu-i aşa?

— Ce a spus în ultimele zile?

— E plecat în Colorado de mai mult de o săptămână, aşa că eu – s-a oprit; a început să răspundă cu uşurinţă, dar a observat că întrebarea lui Taggart fusese prea exactă şi tonul lui prea obişnuit şi a realizat că atinsese primul subiect care ducea spre scopul acestui prânz; a făcut o pauză de o fracţiune de secundă, apoi a sfârşit răspunsul cu şi mai mare uşurinţă: aşa că nu ştiu. Dar se va întoarce cât de curând.

— Crezi că atitudinea lui e la fel de recalcitrantă?

— Vai, Jim, nu-i adevărat!

— Era de sperat ca evenimentele să-l înveţe să abordeze lucrurile într-o manieră mai discretă.

Pe ea o amuza faptul că îi menţinea îndoiala cu privire la afirmaţia greşită pe care o făcuse:

— O, da, a spus ea cu o privire nevinovată, ar fi minunat dacă ceva l-ar putea face să se schimbe.

— Îşi îngreunează situaţia cu mult.

— Mereu a făcut asta.

— Dar, mai devreme sau mai târziu, evenimentele găsesc o cale de a ne da tuturor o dispoziţie mai flexibilă.

— Am auzit multe dintre caracteristicile care i-au fos atribuite, dar „flexibil” nu a fost niciodată una dintre ele.

— Ei bine, lucrurile se schimbă, iar oamenii se schimbă odată cu ele. Până la urmă, este o lege a naturii ca animalele să se adapteze mediului în care trăiesc. Şi aş adăuga că această adaptare este una dintre caracteristicile cerute cu stricteţe în momentul de faţă de altfel de legi decât cele ale naturii. Urmează timpuri dificile pentru noi şi nu mi-ar plăcea să te văd suferind pentru consecinţele atitudinii lui neîngăduitoare. Nu mi-ar plăcea – în calitate de prieten – să te văd în

pericolul înspre care se îndreaptă el dacă nu învaţă să coopereze.

— Ce drăguţ din partea ta, Jim, a spus ea cu voce suavă.

Taggart îşi alegea propoziţiile încet şi cu precauţie, păstrând un echilibru între cuvinte şi intonaţie ca să ajungă la o măsură exactă de clarobscur. Voia ca ea să înţeleagă, dar nu voia să înţeleagă pe de-a întregul, cu exactitate, în esenţă, pentru că esenţa acelei limbi moderne, pe care el învăţase să o vorbească fluent, era să nu laşi să se înţeleagă nimic până la esenţă – nici pe tine, nici pe alţii.

Nu îi trebuiseră multe cuvinte ca să-l înţeleagă pe domnul Weatherby. În ultima lui călătorie la Washington, a stăruit pe lângă domnul Weatherby că o scădere a tarifelor companiei ar fi fost o lovitură fatală; creşterile salariilor au fost garantate, dar cererile pentru scăderea tarifelor încă erau pomenite de presă, iar Taggart ştia ce însemna dacă domnul Mouch a permis să fie pomenite; ştia că avea încă un cuţit la gât. Domnul Weatherby nu a răspuns la insistenţele lui, dar a spus, pe tonul alene al unei speculaţii irelevante: „Wesley are atât de multe probleme grele. Dacă ar da tuturor o pauză ca să respire, financiar vorbind, ar trebui să pună în aplicare un anumit regim de criză despre care tu ai mici bănuieli. Dar ştii ce iad ar dezlănţui elementele care nu duc nicăieri la noi în ţară. Un om ca Rearden, spre exemplu. Nu mai vrem niciun număr ca cele pe care ştie el să le facă. Wesley ar fi dat mult pentru cineva care să-l poată pune pe Rearden la punct. Dar bănuiesc că asta e ceva ce nimeni nu poate să facă. Deşi s-ar putea să greşesc. Poate tu ştii mai bine, Jim, din moment ce Rearden îţi este un fel de prieten, care vine la petrecerile tale şi toate alea”.

Uitându-se la Lillian peste masă, Taggart a spus:

— Prietenia, cred eu, este cel mai de preţ lucru din viaţă şi nu ar fi corect să nu ţi-o dovedesc pe a mea.

— Dar nu m-am îndoit niciodată de ea.

Şi-a coborât vocea până la tonul unui avertisment care prevestea ceva rău:

— Cred că ar trebui să-ţi spun, ca pe o favoare pentru un prieten, deşi e confidenţial, că atitudinea soţului tău este discutată în cercuri importante, foarte importante. Sunt sigur că ştii la ce mă refer.

De asta o ura pe Lillian Rearden, s-a gândit Taggart: ştia jocul, dar îl juca după reguli neaşteptate. Era împotriva tuturor regulilor să se uite la el brusc, să-i râdă în faţă şi, după toate acele remarci care arătau că a înţeles prea puţin, să zică lucrurilor pe nume, arătând că a înţeles prea mult:

— Dar, dragul meu, bineînţeles că ştiu la ce te referi. Te referi la faptul că scopul acestui minunat prânz nu a fost o favoare pe care voiai să mi-o faci, ci o favoare pe care o voiai de la mine. Te referi la faptul că tu eşti în pericol şi poţi folosi favoarea aceasta ca să câştigi

avantaje mari într-o afacere în cercurile importante. Şi te referi la faptul că-mi aminteşti de o promisiune a mea că voi livra marfa.

— Ceea ce a făcut la procesul lui nu a prea fost ceea ce numesc eu o livrare de marfă, a spus el nervos. Nu a fost ce m-ai făcut să aştept.

— O, nu, nu, nu a fost, a spus ea liniştită. Cu siguranţă că nu a fost. Dar, dragul meu, te aşteptai să nu ştiu că după discursul ăla al lui nu va fi popular în cercurile importante? Chiar credeai că trebuie să-mi spui asta ca pe o favoare confidenţială?

— Dar e adevărat. Am auzit vorbindu-se de el, aşa că m-am gândit să-ţi spun.

— Sunt sigură că e adevărat. Ştiu că vor fi vorbind despre el. Mai ştiu şi că, dacă ar fi să-i poată face ceva, ar fi făcut-o imediat după proces. Doamne, ce s-ar mai fi bucurat să facă asta! Aşa că ştiu că e singurul dintre voi care nu e în niciun fel de pericol în momentul acesta. Ştiu, ei sunt cei cărora le e frică de el. Vezi ce bine am înţeles la ce te referi, dragul meu?

— Ei bine, dacă tu crezi aşa, trebuie să spun că eu nu te înţeleg deloc. Nu ştiu ce încerci să faci.

— O, clarific doar situaţia, aşa încât tu să ştii că eu ştiu cât de multă nevoie ai de mine. Şi acum, că e clară situaţia, o să-ţi spun, la rândul meu, adevărul: nu te-am tras pe sfoară, am eşuat doar. Discursul lui de la proces… mă aşteptam la fel de puţin la el ca şi tine. Şi mai puţin. Am avut motive bune să nu mă aştept. Dar ceva a mers prost. Nu ştiu ce a fost. Încerc să-mi dau seama. Când îmi dau seama, o să mă ţin de promisiune. Apoi vei fi liber să-ţi asumi toate drepturile şi să le spui prietenilor tăi din cercurile importante că tu ai fost cel care l-a dezarmat.

— Lillian, a spus el agitat, vorbeam serios când am spus că sunt nerăbdător să-ţi dovedesc prietenia mea – aşa că, dacă e ceva ce pot face pentru…

Ea a râs.

— Nu, nimic. Ştiu că ai vorbit serios. Dar nu poţi face nimic pentru mine. Niciun fel de favoare. Nicio afacere. Chiar sunt o persoană neinteresată de schimburi comerciale, nu vreau nimic în schimb. Ghinion, Jim. Va trebui să rămâi la mila mea.

— Dar, atunci, de ce ai vrea să faci asta? Ce-ţi iese ţie din asta?

S-a lăsat pe spate, zâmbind.

— Prânzul ăsta. Să te văd aici. Să ştiu doar că tu a trebuit să vii la mine.

O scânteie de furie a licărit în ochii întunecaţi ai lui Taggart, apoi pleoapele i s-au îngustat încet şi s-a lăsat şi el pe spătarul scaunului, cu faţa relaxându-i-se până când privirea lui a căpătat o vagă tentă de sarcasm şi de satisfacţie. Chiar şi din mocirla aceea nedeclarată, fără nume, nedefinită, care reprezenta codul lui de valori, putea să-şi dea

seama care dintre ei era mai dependent de celălalt şi mai demn de dispreţ.

Când s-au despărţit la uşa restaurantului, ea s-a dus la apartamentul lui Rearden de la Wayne-Falkland, unde stătea ocazional în absenţa lui. S-a plimbat prin cameră cam o jumătate de oră, într-un fel tacticos, reflectând. Apoi a ridicat telefonul cu un gest delicat şi nepăsător, dar cu aerul consecvent al unei decizii luate. A sunat la biroul lui Rearden de la fabrică şi a întrebat-o pe domnişoara Ives când se întoarce acesta.

— Domnul Rearden va fi în New York mâine, va ajunge cu Cometa, doamnă Rearden, a spus vocea politicoasă şi clară a domnişoarei Ives.

— Mâine? Minunat. Domnişoară Ives, puteţi să-mi faceţi o favoare? Puteţi să o sunaţi pe Gertrude acasă şi să-i spuneţi să nu mă aştepte la cină? Rămân în New York peste noapte.

A închis, s-a uitat la ceas şi a sunat la florăria din Wayne-Falkland.

— Sunt doamna Henry Rearden, a spus ea. Aş dori două duzini de trandafiri în compartimentul domnului Rearden din Cometă… Da, astăzi, în după-amiaza aceasta, când Cometa ajunge la Chicago… Nu, fără niciun bilet, doar florile… Mulţumesc foarte mult.

I-a telefonat lui James Taggart.

— Jim, poţi să-mi dai un permis de trecere către platformele pentru pasageri? Vreau să îl aştept pe soţul meu la gară mâine.

A ezitat între Balph Eubank şi Bertram Scudder, l-a ales pe Balph Eubank, l-a sunat şi şi-a aranjat o întâlnire pentru cină la musical show-ul din seara aceea. Apoi s-a dus să facă o baie şi să se relaxeze într-o cadă cu apă fierbinte, citind o revistă dedicată problemelor economiei politice.

Era târziu după-amiază când au dat telefon cei de la florărie.

— Biroul nostru din Chicago a trimis vorbă că nu au putut să livreze florile, doamnă Rearden, a spus el, pentru că domnul Rearden nu este la bordul Cometei.

— Sunteţi siguri? a întrebat ea.

— Destul de siguri, doamnă Rearden. Omul pe care l-am trimis la gară în Chicago a spus că nu era niciun compartiment în tren rezervat pentru domnul Rearden. Am verificat cu biroul Taggart Transcontinental de la New York, ca să fim siguri, şi ni s-a spus că numele domnului Rearden nu este pe lista de pasageri ai Cometei.

— Înţeleg… Atunci anulaţi comanda, vă rog… Mulţumesc.

A rămas lângă telefon pentru un moment, încruntându-se, apoi a sunat-o pe domnişoara Ives.

— Vă rog să mă scuzaţi că sunt puţin zăpăcită, dar mă grăbeam şi nu mi-am notat şi acum nu sunt prea sigură de ce aţi spus. Aţi spus că domnul Rearden vine mâine? Cu Cometa?

— Da, doamnă Rearden.

— Şi nu aţi auzit de nicio întârziere sau schimbare de planuri?

— A, nu. De fapt, am vorbit cu domnul Rearden acum o oră. Mi-a dat telefon de la gara din Chicago şi a menţionat că se grăbeşte să urce în tren, Cometa era gata de plecare.

— Înţeleg. Mulţumesc.

A sărit în picioare în momentul în care clicul aparatului a adus-o din nou în intimitate. A început să se plimbe prin cameră, paşii ei erau neregulaţi şi tensionaţi. Apoi s-a oprit, lovită de un gând neaşteptat. Exista un singur motiv pentru care un om ar face o rezervare de loc sub un nume fals: dacă nu călătorea singur.

Muşchii ei faciali s-au transformat încet într-un zâmbet de satisfacţie. Asta era o oportunitate la care nu se aşteptase.

* * *

Stând pe peron, la capăt de linie, la jumătatea lungimii trenului, Lillian Rearden privea pasagerii care coborau din Cometă. Gura ei schiţa un zâmbet; era o scânteie de vitalitate în ochii ei fără viaţă; se uita ba la o faţă, ba la alta, iar capul îi tresărea cu nerăbdarea unei şcolăriţe. Anticipa expresia de pe faţa lui Rearden când o va vedea stând acolo cu amanta lui lângă el.

Privirea ei se arunca plină de speranţă spre fiecare tânără femeie care cobora din tren. Era greu de privit: într-o secundă după ce apăruseră primele câteva figuri, trenul părea să dea pe afară, inundând platforma cu un val solid care se ducea într-o singură direcţie, de parcă era tras de un aspirator; abia putea să distingă persoanele unele de celelalte. Luminile erau mai mult flăcări decât lumini, iluminarea stradală strălucea în întuneric, era o bandă luminoasă într-un întuneric murdar, uleios. Trebuia să facă un efort ca să stea pe loc în faţa impulsului invizibil care o făcea să vrea să se mişte.

Când l-a văzut pe Rearden în mulţime, a fost şocată: nu l-a văzut când s-a dat jos din vagon, dar iată-l mergând în direcţia ei de undeva, de lângă vagoanele cele mai din urmă ale trenului. Era singur. Mergea hotărât, cu viteza lui obişnuită, mâinile îi erau în buzunarele paltonului. Nu era nicio femeie lângă el, niciun fel de însoţitor, nimeni în afară de un hamal care căra un bagaj pe care-l recunoscuse ca fiind al lui.

Furioasă din pricina incredibilei dezamăgiri, se uita disperată după orice figură feminină pe care ar fi putut-o lăsa în urmă. Ştia sigur că i-ar recunoaşte alegerea făcută. Nu a văzut niciuna care să fi fost posibilă. Şi apoi a văzut că ultimul vagon al trenului era unul privat şi că figura care stătea la uşa lui, vorbind cu un funcţionar de la gară – o figură care nu purta blană de nurcă şi voaluri, ci o geacă sport dură, care sublinia graţia incomparabilă a unui trup subţire în postura

hotărâtă de proprietar al acelei gări şi al acestui centru – era Dagny Taggart. Apoi, Lillian Rearden a înţeles.

— Lillian! Ce s-a întâmplat?

A auzit vocea lui Rearden, i-a simţit mâna apucându-i braţul, l-a văzut uitându-se la ea aşa cum priveşti cauza unei urgenţe neaşteptate. Se uita la o faţă goală, la o privire fără ţintă, plină de groază.

— Ce s-a întâmplat? Ce faci aici?

— Eu... Bună, Henry... Am venit doar să te întâmpin... Fără vreun motiv anume... Voiam doar să te întâmpin. Teroarea dispăruse de pe faţa ei, dar vorbea cu o voce stranie, seacă. Voiam doar să te văd, a fost un impuls şi nu am putut să-i rezist, pentru că...

— Dar pari... păreai bolnavă.

— Nu... Nu, poate am ameţit, e înghesuială aici... Nu am putut să rezist impulsului de a veni, pentru că m-a făcut să mă gândesc la zilele când ai fi fost fericit să mă vezi... A fost o iluzie pe care mi-am recreat-o pentru un moment... Cuvintele ei sunau ca o lecţie memorată.

Ştia că trebuia să vorbească, în timp ce mintea ei se străduia să înţeleagă întreaga semnificaţie a descoperirii pe care o făcuse. Cuvintele erau parte din planul pe care intenţionase să-l folosească dacă se întâlnea cu el după ce găsea trandafirii în compartiment.

Nu a răspuns, a stat şi a privit-o, încruntându-se.

— Mi-a fost dor de tine, Henry. Ştiu ce mărturisesc acum. Dar nu mă aştept să mai însemne nimic pentru tine. Cuvintele nu se potriveau cu faţa trasă, cu ochii care priveau tot înspre capătul platformei, nu înspre el. Voiam... Voiam doar să te surprind. O privire ageră şi care părea să aibă un scop se întorcea înapoi pe faţa ei.

I-a luat braţul, dar ea s-a tras înapoi, puţin prea puternic.

— N-o să-mi spui nimic, Henry?

— Ce vrei să-ţi spun?

— Urăşti asta la fel de tare cum urăşti ca soţia ta să vină să te aştepte în gară? S-a uitat în josul platformei. Dagny Taggart venea înspre ei; el n-o văzuse.

— Hai să mergem, a spus el.

Ea nu voia să se mişte.

— Deci? a întrebat ea.

— Ce?

— Urăşti?

— Nu, nu urăsc, abia dacă înţeleg.

— Povesteşte-mi despre călătoria ta. Sunt sigură că ai avut o călătorie foarte plăcută.

— Hai. Putem vorbi acasă.

— Când am vreo şansă să vorbesc acasă? Îşi lungea cuvintele fără

să-i pese de nimic altceva, de parcă încerca să umple timpul, pentru un motiv de care el nu-şi putea da seama. Sperasem să prind câteva clipe de atenţie de la tine – ca asta – între trenuri şi întâlniri de afaceri şi toate acele probleme importante care te ţin treaz zi şi noapte, toate acele realizări ale tale, cum ar fi... Bună, domnişoară Taggart! a spus ea brusc, cu vocea ridicată şi stridentă.

Rearden s-a întors. Dagny trecea pe lângă ei, dar s-a oprit.

— Bună ziua, i-a spus lui Lillian, iar faţa îi era lipsită de expresie.

— Îmi pare atât de rău, domnişoară Taggart, a spus Lillian zâmbind, trebuie să mă ierţi dacă nu ştiu formula potrivită de condoleanţe pentru o astfel de ocazie. A observat că Dagny şi Rearden nu se salutaseră unul pe celălalt. Vă întoarceţi de la ceea ce a fost, în esenţă, înmormântarea copilului dumneavoastră de către soţul meu, nu-i aşa?

Gura lui Dagny se transformase într-o linie de surprindere şi de dispreţ. Şi-a plecat capul în semn de bun-rămas şi a mers mai departe.

Lillian a aruncat o privire tăioasă înspre faţa lui Rearden, de parcă îşi dorea să scoată ceva în evidenţă. El s-a uitat la ea indiferent, nedumerit.

Nu a spus nimic. L-a urmat fără să scoată niciun cuvânt când s-a întors să plece. A rămas tăcută în taxi, faţa ei pe jumătate întoarsă în partea opusă lui, în timp ce mergeau către Wayne-Falkland. A ştiut sigur când s-a uitat la forma strâmbă şi încordată a gurii ei că o furie neobişnuită fierbea înăuntrul ei. Nu o văzuse niciodată să treacă prin niciun fel de emoţie.

Şi-a întors faţa către el în momentul în care au rămas singuri în camera lui.

— Deci ea e? a întrebat.

Nu se aşteptase la asta. S-a uitat la ea, nevenindu-i să creadă că înţelesese bine.

— Dagny Taggart e amanta ta, nu-i aşa?

El nu a răspuns.

— Ştiu din întâmplare că nu aveai niciun compartiment rezervat în trenul ăla. Aşa că ştiu unde ai dormit în ultimele patru nopţi. Vrei să recunoşti sau vrei să trimit detectivi să pună întrebări echipajului său şi servitorilor ei de acasă? E Dagny Taggart?

— Da, a răspuns el calm.

Gura ei se strâmbase într-un zâmbet urât; se holba prin el.

— Trebuia să ştiu. Trebuia să ghicesc. De asta nu a mers!

El a întrebat, absolut confuz:

— Ce nu a mers?

Ea s-a dat înapoi, ca şi cum şi-ar fi reamintit ei înseşi de prezenţa lui.

— Eraţi – când a fost la noi în casă, la petrecere – eraţi, atunci..?

— Nu. De atunci.

— Marea femeie de afaceri, a spus ea, deasupra oricărui reproş şi deasupra oricărei slăbiciuni feminine. Inteligenţa ei detaşată de orice legătură cu trupul... A chicotit. Brăţara, a spus ea, cu privirea neclintită care o făcea să sune de parcă îşi scăpa accidental cuvintele din fluxul gândirii. Asta a însemnat pentru tine. Asta e arma pe care ţi-a dat-o.

— Dacă tu chiar înţelegi ce spui, da.

— Crezi că te voi lăsa să scapi cu asta?

— Să scap...? Se uita la ea cu o curiozitate rece, înmărmurit şi nevenindu-i să creadă.

— De asta, la procesul tău... S-a oprit.

— Ce-i cu procesul meu?

Lillian tremura.

— Ştii, desigur, că n-o să las să meargă mai departe povestea asta.

— Ce are a face cu procesul meu?

— Nu-ţi voi permite să o ai. Nu pe ea. Oricine, dar nu ea.

A lăsat să treacă o clipă, apoi a întrebat calm:

— De ce?

— Nu voi permite asta! Vei renunţa! Se uita la ea fără nicio expresie, dar fermitatea ochilor lui a lovit-o ca cel mai periculos răspuns.

— Vei renunţa la ea, o vei părăsi, n-o s-o mai vezi niciodată.

— Lillian, dacă vrei să discutăm despre asta, ai face bine să înţelegi un lucru: nimic pe pământul ăsta n-o să mă facă să renunţ la ea.

— Dar îţi ordon!

— Ţi-am spus că poţi să-mi ceri orice altceva în afară de asta.

El a văzut o privire plină de o panică stranie care creştea în ochii ei: nu era privirea care spunea că a înţeles, ci aceea că refuza cu toată fiinţa ei să înţeleagă, de parcă voia să transforme violenţa emoţiilor ei într-un geam aburit, de parcă spera nu că n-o să mai poată vedea realitatea, ci faptul că nu o vedea va fi ceea ce va face ca realitatea să merite să existe.

— Dar am dreptul să cer asta! Îţi domin viaţa! E proprietatea mea. Proprietatea mea, după jurământul tău. Ai jurat să-mi slujeşti fericirea! Nu pe a ta, ci pe a mea! Ce ai făcut pentru mine? Nu mi-ai dat nimic, nu ai sacrificat nimic, nu te-a interesat nimic altceva decât persoana ta – munca ta, fabricile tale, talentul tău, amanta ta. Cum rămâne cu mine? Eu am drept de proprietate înaintea tuturor! Cer să se facă plăţile! Tu eşti contul pe care îl deţin!

Privirea de pe faţa lui a făcut-o să urce pe cele mai înalte trepte ale vocii ei, ţipăt după ţipăt, către teroare. Vedea nu furie, sau durere, sau vină, ci singurul inamic de neînvins: indiferenţa.

— Te-ai gândit la mine? a ţipat ea, cu vocea spărgându-i-se în faţă. Te-ai gândit la ce-mi faci mie? Nu ai niciun drept să continui dacă ştii că-mi faci viaţa un calvar de fiecare dată când te culci cu femeia aia! Nu pot să suport, nu pot să suport să ştiu asta nicio clipă! Mă vei sacrifica pentru dorinţa ta animalică? Eşti atât de vicios şi de egoist? Poţi să-ţi cumperi plăcerea cu preţul suferinţei mele? Poţi să o ai dacă asta e ceea ce-mi face durere mie?

Fără să simtă nimic, fără să-l surprindă nimic, a observat lucrul pe care-l văzuse scurt în trecut şi acum vedea întreaga oroare a inutilităţii sale: spectacolul rugăminţilor pentru milă, arătându-şi colţii cu ură, prin ameninţări şi porunci.

— Lillian, a spus el foarte încet, aş păstra-o şi dacă asta te-ar ucide.

Ea a înţeles. A înţeles şi a auzit mai multe decât era pregătită să ştie şi să audă în cuvintele lui. Şocul, pentru el, era că ea nu ţipase drept răspuns, ci că o văzuse, în schimb, cufundându-se în linişte.

— Nu ai niciun drept... a spus plină de ură. Avea disperarea ruşinoasă a cuvintelor cuiva care ştie că nu înseamnă nimic cuvintele sale.

— Orice drepturi ai avea asupra mea, a spus el, nicio fiinţă umană nu poate să-şi păstreze drepturile asupra altei persoane, cerându-i să înceteze să mai existe.

— Atât de mult înseamnă pentru tine?

— Mult mai mult de atât.

Privirea lucidă îi revenea pe faţă, dar pe faţa ei avea calitatea vicleniei. A rămas tăcută.

— Lillian, îmi pare bine că ştii adevărul. Acum poţi să iei o decizie, fiindcă ştii totul. Poţi să divorţezi de mine sau poţi să-mi ceri să continuăm aşa cum suntem. Astea sunt singurele opţiuni pe care le ai. E tot ce pot să-ţi ofer. Cred că ştii că vreau să divorţezi de mine. Dar n-o să cer niciun sacrificiu. Nu ştiu ce fel de confort poţi să găseşti în căsnicia noastră, dar, dacă găseşti, nu-ţi voi cere să renunţi la ea. Nu ştiu de ce ai vrea să mă ţii lângă tine acum, nu ştiu ce însemn pentru tine, nu ştiu ce cauţi, care e forma de fericire pe care o cauţi sau ce vei obţine dintr-o situaţie pe care eu o văd ca fiind intolerabilă pentru amândoi. După orice standard al meu aş aplica, ar fi trebuit să divorţezi de mine cu mult timp în urmă. După toate standardele mele, să menţii căsnicia noastră ar fi o fraudă vicioasă. Dar standardele mele nu sunt ale tale. Nu le înţeleg pe ale tale, nu le-am înţeles niciodată, dar le voi accepta. Dacă acesta e felul în care mă iubeşti, dacă să păstrezi titlul de soţie a mea îţi va face în vreun fel plăcere, nu-ţi voi răpi această plăcere. Eu sunt cel care şi-a încălcat cuvântul, aşa că voi plăti pentru asta atât cât pot. Ştii, desigur, că aş putea să-mi iau unul dintre judecătorii aceia moderni şi aş obţine un divorţ oricând aş vrea. Dar n-o să fac asta. O să mă ţin de cuvânt, dacă aşa-

ţi doreşti tu, dar, acesta e singurul mod în care pot s-o fac. Acum alege, dar, dacă alegi să mă păstrezi, nu ai voie să-mi vorbeşti despre ea niciodată, nu ai voie să-i arăţi că ştii, dacă te întâlneşti cu ea în viitor, nu ai voie să te atingi de partea aceea din viaţa mea.

Ea a rămas nemişcată, uitându-se la el, postura ei era cocoşată şi molatică, de parcă neglijenţa era o formă de apărare, de parcă nu-i păsa nici măcar cât să adopte – de dragul lui – o ţinută dreaptă şi graţioasă.

— Domnişoara Dagny Taggart, a spus şi a chicotit. Superfemeia pe care soţiile comune şi obişnuite nu ar trebui s-o bănuiască. Femeia căreia nu i-a păsat decât de afaceri şi a făcut afaceri cu bărbaţii în calitate de bărbat. Femeia de o prezenţă incredibilă, care te-a admirat de la distanţă, doar pentru ingeniozitatea ta, pentru fabricile tale şi pentru metal. – A chicotit. Trebuia să ştiu că era doar o curvă, care te voia în acelaşi fel în care te-ar dori orice curvă, pentru că eşti cu siguranţă la fel de expert la pat cum eşti şi în afaceri, dacă pot să judec asemenea probleme. Dar ar aprecia mai bine decât mine, pentru că e ridicată în slăvi orice fel de pricepere şi pentru că s-a culcat probabil cu fiecare muncitor de la compania ei!

S-a oprit, pentru că a văzut, pentru prima dată în viaţa ei, privirea prin care-ţi dai seama dacă un bărbat e capabil să ucidă. Dar el nu se uita la ea. Nu era sigură dacă o vedea măcar sau dacă îi auzea vocea.

Îşi auzea propria voce rostind cuvintele – spunându-i-le lui Dagny în dormitorul vărgat cu raze de soare al lui Ellis Wyatt. Vedea, în nopţile care trecuseră, faţa lui Dagny în acele momente când corpul lui îl părăsea pe al ei, iar ea stătea întinsă, nemişcată, cu o privire care radia şi care era mai mult decât un zâmbet, era privirea tinereţii, a dimineţii, privire care mulţumea pentru faptul că existai. Şi vedea faţa lui Lillian, aşa cum o văzuse în pat lângă el, o faţă fără viaţă, cu ochi care se eschivau, cu un surâs vag pe buze şi cu o privire care-i împărtăşea senzaţia ruşinoasă de vină. Vedea cine era cel care acuza şi cine era cel acuzat, vedea obscenitatea de a lăsa neputinţa să fie o calitate şi să condamne puterea de a trăi în păcat, a văzut, cu claritatea percepţiei directe, în şocul instantaneu, teribila urâţenie a ceea ce fusese odată propria lui convingere.

A fost doar o secundă, o convingere fără cuvinte, un gând perceput ca un sentiment, rămas fără sigiliu din pricina minţii lui. Şocul l-a adus înapoi la imaginea lui Lillian şi la sunetul cuvintelor ei. Brusc, i-a apărut ca o prezenţă neimportantă cu care trebuia să se confrunte în momentul de faţă.

— Lillian, a spus el, cu o voce normală care nu-i acorda nici măcar onoarea de a fi nervoasă, nu ai dreptul să vorbeşti despre ea în faţa mea. Dacă mai faci asta vreodată, o să-ţi răspund aşa cum i-aş răspunde unui huligan: o să te bat. Nici tu, nici altcineva nu are voie

să vorbească despre ea.

S-a uitat la el.

— Pe cuvânt? a întrebat ea. Avea glasul straniu şi indiferent, de parcă acele cuvinte ar fi fost aruncate şi i-au lăsat un cârlig implantat în minte. Părea să se gândească la o idee neaşteptată.

I-a spus încetişor, cu o mirare plictisită:

— Credeam că vei fi fericită să descoperi adevărul. Credeam că ai prefera să ştii, de dragul oricărei iubiri sau respect pe care mi l-ai purtat, că, dacă te-am trădat, nu ar fi fost ceva josnic şi indiferent, nu a fost pentru o dansatoare de la cabaret, ci a fost pentru cel mai curat şi serios sentiment din viaţa mea.

Saltul sălbatic care a făcut-o să se întoarcă spre el fusese involuntar, la fel ca ura evidentă care-i schimonosea faţa.

— O, prost nenorocit ce eşti!

El a rămas tăcut.

Calmul i se reîntorsese, cu aluzia subtilă a unui zâmbet batjocoritor.

— Cred că aştepţi răspunsul meu, nu? a spus ea. Nu voi divorţa de tine. Să nu speri niciodată la asta. Va trebui să continuăm aşa cum suntem, dacă asta ţi-ai propus şi dacă crezi că poate continua. Vezi dacă poţi să renunţi la toate principiile tale morale şi să scapi basma curată.

Nu asculta ce-i spunea în timp ce se întindea să-şi apuce paltonul şi-i spunea că se duce înapoi acasă. Abia dacă a observat când a închis uşa după ea. Stătea nemişcat, ţinut în loc de un sentiment pe care nu-l mai avusese până atunci. Ştia că va trebui să se gândească mai târziu, să se gândească şi să înţeleagă, dar, pentru moment, voia doar să păstreze miracolul sentimentelor pe care le trăia.

Era o senzaţie de libertate, de parcă stătea singur în mijlocul unui curent de aer interminabil, cu singura amintire a unei greutăţi care-i fusese ridicată de pe umeri. Era senzaţia unei eliberări imense. Era gândul că, pentru el, nu conta ce simţea Lillian, ce suferise sau în ce se transformase, ba chiar mai mult decât atât: nu numai că nu conta, dar avea sentimentul triumfător şi curat că nu trebuia să conteze.

Capitolul VI
Metalul miracol

— Dar putem ieşi din problema asta? a întrebat Wesley Mouch. Vocea îi era ridicată de furie şi ascuţită de teamă.

Nimeni nu i-a răspuns. James Taggart şedea pe marginea unui fotoliu fără să se mişte şi uitându-se la el pe sub bolta frunţii. Orren Boyle şi-a scuturat nervos scrumul de la ţigară. Dr. Floyd Ferris a zâmbit. Domnul Weatherby şi-a împreunat buzele şi mâinile. Fred

Kinnan, şeful Confederaţiei Americane a Muncii, s-a oprit din a mai patrula prin birou, s-a aşezat pe pervazul geamului şi şi-a încrucişat braţele. Eugene Lawson, care stătea cocoşat, rearanjând absent nişte flori pe o măsuţă joasă de sticlă, s-a ridicat nemulţumit şi şi-a ridicat privirea. Mouch stătea la biroul lui, cu pumnul pe o foaie de hârtie.

Eugene Lawson a fost cel care a răspuns:

— Nu ăsta e, cred eu, modul de a pune problema. Nu trebuie să lăsăm dificultăţi vulgare să ne împiedice să simţim că este un plan nobil şi motivat doar de bunăstarea publică. E pentru binele oamenilor. Oamenii au nevoie de asta. Nevoia e pe primul loc, aşa că nu trebuie să ne gândim la nimic altceva.

Nimeni nu a obiectat; se uitau ca şi cum Lawson n-a făcut decât să facă discuţia şi mai greu de continuat. Dar un bărbat mic de statură, care şedea fără să se bage în discuţie pe un fotoliu din cameră, departe de ceilalţi, bucuros să fie ignorat şi perfect conştient că niciunul dintre ei nu putea să nu-i observe prezenţa, s-a uitat la Lawson, apoi la Mouch, după care a spus cu un aer energic şi vesel:

— Asta-i poezia, Wesley. Domoleşte-ţi tonul, îmbrac-o puţin şi pune-i pe băieţii tăi din presă s-o recite şi nu va trebui să-ţi faci probleme.

— Da, domnule Thompson.

Domnul Thompson, şeful statului, era un bărbat care avea calitatea de a nu fi niciodată observat. În orice grup de trei persoane, el devenea de neobservat, iar apoi, când era văzut singur, era ca şi cum şi-ar fi creat un grup al lui, format din numărul interminabil de persoane cu care semăna. Ţara nu avea o imagine clară despre cum arăta: fotografiile lui apăreau pe copertele revistelor la fel de des ca şi cele ale predecesorilor săi din birou, dar oamenii nu puteau niciodată să fie siguri care fotografii erau ale lui şi care erau ale unui „funcţionar de la poştă” sau ale unui salariat profesionist care prestează muncă semicalificată, imagini însoţite de articole despre viaţa cotidiană a unor persoane luate la întâmplare, doar că gulerul domnului Thompson era de obicei boţit. Avea umeri laţi şi un corp uscăţiv. Afişa un păr cleios, o gură mare şi o faţă în funcţie de care nu puteai să spui ce vârstă are şi care-l făcea să arate ca un om chinuit la patruzeci de ani sau un om de şaizeci de ani neobişnuit de energic. Având imense puteri oficiale, încerca încontinuu să şi le extindă, pentru că asta aşteptau de la el cei care-l împinseseră în birou. Avea şiretenia unui om nu prea inteligent şi energia frenetică a omului leneş. Singurul secret al evoluţiei sale în viaţă fusese faptul că era un produs al întâmplării şi ştia asta şi nu se aştepta la nimic altceva.

— E evident că trebuie luate măsuri. Măsuri drastice, a spus James Taggart, vorbind nu cu domnul Thompson, ci cu Wesley Mouch. Nu putem să lăsăm lucrurile aşa cum sunt pentru mult timp. Vocea lui era arţăgoasă şi tremurătoare.

— Ia-o uşor, Jim, a spus Orren Boyle.

— Ceva trebuie făcut şi trebuie făcut repede!

— Nu te uita la mine, a izbucnit Wesley Mouch. Nu pot să fac nimic. Nu pot să fac nimic dacă oamenii refuză să coopereze. Am nevoie de puteri mai mari.

Mouch îi chemase pe toţi la Washington, în calitate de prieteni şi de consilieri personali, pentru o conferinţă privată şi neoficială despre criza naţională. Dar, uitându-se la el, erau incapabili să decidă dacă era autoritar sau îşi plângea de milă, dacă îi ameninţa sau le cerea ajutorul.

— Faza e, a spus domnul Weatherby afectat, ca şi cum ar fi realizat o statistică banală, că, în răstimpul de douăsprezece luni ale anului trecut, care se termină pe întâi anul ăsta, rata eşecurilor în afaceri s-a dublat, comparativ cu ultima perioadă de douăsprezece luni. De la întâi, de anul acesta, e triplă.

— Asigură-te că ei cred că e vina lor, a spus dr. Ferris indiferent.

— Ce? a întrebat Wesley Mouch, săgetându-l cu privirea pe dr. Ferris.

— Orice ai face, nu-ţi cere scuze, a spus dr. Ferris, fă-i să se simtă vinovaţi.

— Nu-mi cer scuze! a izbucnit Mouch. Nu e vina mea. Am nevoie de puteri mai mari.

— Dar e vina lor, a spus Eugene Lawson, întorcându-se agresiv către dr. Ferris. E lipsa lor de spirit social. Refuză să recunoască faptul că producţia nu e o alegere proprie, ci un serviciu public. Este o obligaţie socială. Munca unui om nu este de natură personală, ci socială. Nu există probleme personale sau viaţă personală. Asta trebuie să-i forţăm să înveţe.

— Gene Lawson ştie despre ce vorbesc, a spus dr. Ferris, cu un zâmbet subtil, deşi nu are nici cea mai mică idee ce face.

— Despre ce crezi tu că vorbeşti? a întrebat Lawson, ridicând tonul.

— Scutiţi-mă, a ordonat Wesley Mouch.

— Nu-mi pasă ce decizi să faci, Wesley, a spus domnul Thompson, şi nu-mi pasă dacă oamenii de afaceri se plâng de asta. Să te asiguri doar că presa e de partea ta. Să fii foarte sigur de asta.

— E de partea mea, a spus Mouch.

— Un redactor care şi-ar da drumul la gură la momentul nepotrivit ne-ar putea face mai mult rău decât zece milionari nemulţumiţi…

— Aşa este, domnule Thompson, a spus dr. Ferris, dar puteţi să menţionaţi un redactor care ştie asta?

— Cred că nu, a spus domnul Thompson; părea mulţumit.

— Nu contează pe ce fel de oameni vă bazaţi şi la ce oameni vă gândiţi, a spus dr. Ferris, există o anumită zicală veche de care putem să uităm liniştiţi: cea care spune să te bazezi pe cei înţelepţi şi oneşti.

Nu trebuie să ne gândim la ei. Le-a trecut vremea.

James Taggart s-a uitat înspre geam. Deasupra străzilor largi din Washington stăteau agăţate bucăţi de cer albastru, un albastru fad de mijloc de aprilie, şi câteva raze de soare care ieşeau din nori. Un monument strălucea în depărtare, lovit de o rază de soare: era un obelisc înalt şi alb, ridicat în memoria celui pe care-l cita dr. Ferris, bărbatul în onoarea căruia a fost numit acest oraş. James Taggart şi-a mutat privirea.

— Nu-mi plac remarcile profesorului, a spus Lawson tare şi morocănos.

— Stai calm, a spus Wesley Mouch. Dr. Ferris nu vorbeşte teoretic, ci practic.

— Ei bine, dacă vreţi să vorbim practic, a spus Fred Kinnan, atunci lăsaţi-mă să vă spun că nu putem să ne facem griji pentru oamenii de afaceri în timpuri ca astea. Trebuie să ne gândim la slujbe. Mai multe slujbe pentru oameni. În sindicatele mele, fiecare om care lucrează hrăneşte cinci care nu lucrează, fără să mai numărăm cohorta lui de rude care n-au ce mânca. Dacă vreţi sfatul meu – o, ştiu că nu-l veţi pune în aplicare, dar e doar un gând –, emiteţi o directivă care să facă obligatorie suplimentarea, să spunem, cu o treime a oamenilor în personalul fiecărei întreprinderi din ţară.

— Dumnezeule mare! a strigat Taggart. Eşti nebun? Abia dacă putem să susţinem personalul întreprinderilor aşa cum este acum! Nu avem destule slujbe pentru oamenii pe care-i avem în clipa de faţă! Cu o treime? Nu am avea la ce să-i folosim!

— Cui îi pasă dacă aţi avea la ce să-i folosiţi? a întrebat Fred Kinnan. Au nevoie de slujbe. Asta e pe primul loc – nevoia – nu-i aşa? –, nu profiturile voastre.

— Nu se pune problema profiturilor! a strigat Taggart rapid. Nu am spus nimic despre profituri. Nu v-am dat niciun motiv să mă insultaţi. Se pune problema de unde naiba să avem bani să plătim oamenii când jumătate din trenurile noastre merg goale şi nu avem destulă marfă cât să umplem un vagon de tramvai. Vocea lui încetinise dintr-odată şi luase un ton înţelept, precaut. Totuşi, înţelegem dificultăţile muncitorilor şi – este doar un gând – putem, poate, să mai luăm un număr de oameni dacă ni s-ar da voie să ne dublăm tarifele pe transportul de marfă, care…

— Ţi-ai pierdut minţile? a strigat Orren Boyle. O să dăm faliment şi cu tarifele de acum, tremur de fiecare dată când un nenorocit de vagon de marfă intră sau iese din fabrici, îmi sug sângele, nu-mi permit asta, iar tu vrei să dublezi?

— Nu contează dacă-ţi permiţi sau nu, a spus Taggart rece. Trebuie să fii pregătit să faci mai multe sacrificii. Publicul are nevoie de transport feroviar. Nevoia e pe primul loc, deasupra profiturilor tale.

— Ce profituri? s strigat Orren Boyle. Când am avut eu vreodată profituri? Nimeni nu mă poate acuza de o afacere din care scot profituri! Uită-te numai la bilanţul meu, apoi uită-te la tabelele unui anumit rival al meu, care primeşte toţi clienţii, toate materialele brute, toate avantajele tehnice şi un drept exclusiv pentru formule secrete, şi apoi să-mi spui tu cine e profitorul!… Dar, bineînţeles, publicul are nevoie de transport feroviar şi poate c-aş reuşi să atenuez o creştere în tarife dacă aş lua – e doar un gând – dacă aş lua o subvenţie care să mă susţină un an-doi, până când mă pun pe picioare, şi…

— Ce? Din nou? a ţipat domnul Weatherby, pierzându-şi cumpătul. Câte împrumuturi ai luat de la noi şi câte prelungiri, amânări, moratorii? Nu ai dat înapoi niciun bănuţ, iar cu voi, toţi ăştia care daţi faliment şi cu facturile voastre făcute praf, de unde te aştepţi să luăm banii pentru o subvenţie?

— Există oameni care nu au dat faliment, a spus Boyle încet. Voi nu aveţi nicio scuză pentru că permiteţi toată nevoia şi mizeria să se împrăştie prin ţară – atâta timp cât sunt oameni care nu sunt faliţi.

— Nu am ce să fac! a urlat Wesley Mouch. Nu pot face nimic în legătură cu asta! Am nevoie de puteri mai mari!

Nu şi-au dat seama ce l-a făcut pe domnul Thompson să participe la conferinţa asta. Nu a spus foarte multe, dar a ascultat interesat. Ca şi cum era ceva ce voia să înveţe, iar acum arăta de parcă învăţase. S-a ridicat şi a zâmbit fericit.

— Continuă, Wesley, a spus el. Continuă cu Directiva 10-289. Nu vei avea niciun fel de problemă.

S-au ridicat toţi în picioare, arătându-şi dezinteresaţi şi posomorâţi respectul. Wesley Mouch a privit în jos la foile lui de hârtie, apoi a spus pe un ton iritat:

— Dacă vreţi să continui, trebuie să declaraţi că asta este o situaţie de urgenţă.

— Voi declara oricând eşti pregătit.

— Sunt anumite dificultăţi, care…

— Te voi lăsa să te ocupi de asta. Rezolvă cum vrei tu. E treaba ta. Lasă-mă să văd schiţa provizorie mâine sau poimâine, dar nu mă deranja cu detaliile. Am un discurs de o jumătate de oră pe care trebuie să-l ţin la radio.

— Cea mai mare problemă este că nu sunt sigur dacă legea ne acordă puterea să punem în practică anumite măsuri ale Directivei 10-289. Mă tem că poate stârni dispute.

— O, draci, am emis atâtea legi de criză, încât ştim că, dacă sapi adânc, sigur descoperi ceva care să ne acopere.

Domnul Thompson s-a întors către ceilalţi cu un zâmbet prietenos.

— Vă las pe voi, băieţi, să neteziţi cutele, a spus el. Apreciez că aţi venit la Washington să ne ajutaţi. Mă bucur că v-am văzut.

Au aşteptat până când uşa s-a închis după el, apoi şi-au luat din nou locurile; nu s-au uitat unul la celălalt.

Nu auziseră textul Directivei 10-289, dar ştiau ce va conţine. Ştiuseră de multă vreme, în acelaşi fel în care ţii un secret faţă de tine însuţi şi nu laşi gândurile să fie traduse în cuvinte. Şi, prin aceeaşi metodă, acum nu îşi doreau să audă cuvintele directivei. Minţile lor complexe erau programate tocmai ca să evite momente ca acesta.

Şi-au dorit ca directiva să funcţioneze. Şi-au dorit să poată fi pusă în practică fără cuvinte, ca să nu ştie că ceea ce făceau era ce era. Nimeni nu a spus vreodată că Directiva 10-289 era scopul final al eforturilor. Şi, totuşi, în generaţiile care au trecut, bărbaţii au muncit pentru ca asta să fie posibil şi, în lunile care au trecut, pentru fiecare măsură pe care o prevedea, s-au pregătit numeroase discursuri, articole, predici, editoriale – de către voci hotărâte, care ţipau pline de furie dacă cineva le dezvăluia scopul.

— Acum asta este situaţia noastră, a spus Wesley Mouch. Condiţia economică a ţării a fost mai bună acum doi ani decât a fost anul trecut, iar anul trecut a fost mai bună decât acum. E evident că nu am fi capabili să supravieţuim încă un an în felul acesta. De aceea, singurul nostru obiectiv ar trebui să fie să rămânem pe linia de plutire. Pentru a sta drepţi, trebuie să ne punem pe picioare. Pentru a ajunge la stabilitate completă. Libertăţii i-a fost dată o şansă şi a eşuat. Şi, de aceea, trebuie luate măsuri mai drastice. Din moment ce oamenii nu sunt capabili şi nici nu vor să-şi rezolve problemele în mod voluntar, trebuie să fie forţaţi să o facă. A făcut o pauză, a ridicat foaia de hârtie, iar apoi a adăugat pe un ton mai puţin formal: La naiba, totul se rezumă la faptul că putem să reuşim să rămânem unde suntem, dar nu ne permitem să ne mutăm! Aşa că trebuie să rămânem nemişcaţi. Trebuie să rămânem nemişcaţi. Trebuie să-i facem pe nenorociţii ăia să rămână nemişcaţi!

Cu capul băgat în umeri, se uita la ei cu furia unui om care declară că ţara lui are probleme ca şi cum l-ar afecta personal. Atâţia oameni care căutau favoruri s-au temut de el, că acum se purta de parcă furia era o soluţie pentru orice, ca şi cum furia ar fi fost atotputernică, ca şi cum tot ce trebuia să facă era să se enerveze. Şi totuşi, văzându-l, bărbaţii care şedeau tăcuţi într-un semicerc în faţa biroului nu erau siguri dacă frica ce plana în camera aceea era din pricina lor sau dacă figura cocoşată din spatele biroului genera panica pe care-ar resimţi-o un şobolan încolţit.

Wesley Mouch avea o faţă lungă şi pătrată, iar partea de sus a craniului era plată, dar arăta aşa mai mult din cauza părului tuns foarte scurt. Buza lui de jos era un bulb irascibil, iar pupilele căprui şi palide ale ochilor arătau ca nişte gălbenuşuri care s-ar fi ascuns sub albul nu atât de transparent al ochiului. Muşchii lui faciali se mişcau

brusc, iar mişcarea dispărea, fără să transmită nicio expresie. Nimeni nu-l văzuse vreodată zâmbind.

Wesley Mouch venea dintr-o familie care nu cunoscuse niciodată nici sărăcia, nici bogăţia, nici distincţia pentru mai multe generaţii; era totuşi o familie cu tradiţie proprie: terminaseră toţi universităţi prestigioase şi, de aceea, erau oameni care dispreţuiau lumea afacerilor. Diplomele familiei erau mereu agăţate pe perete ca un reproş adus lumii, pentru că diplomele nu produseseră automat echivalentele materiale ale valorii lor spirituale deja atestate. Printre numeroasele rude ale familiei exista un unchi bogat. S-a legat de banii lui şi, când acesta a rămas văduv şi bătrân, l-a ales pe Wesley ca favorit din numeroşii nepoţi şi nepoate, pentru că Wesley era cel mai puţin distins dintre ei şi, de aceea, s-a gândit unchiul Julius, cel mai sigur. Unchiului Julius nu-i păsa de oamenii care se distingeau. Nu-i păsa nici de felul în care îi erau gestionaţi banii; aşa că i-a dat această sarcină lui Wesley. Până când a terminat Wesley facultatea, nu mai erau bani de gestionat. Unchiul Julius a dat vina pe viclenia lui Wesley şi a ţipat că e un escroc fără scrupule. Dar nu făcuse nicio şmecherie; Wesley nu putea să spună unde exact s-au dus banii. În liceu, Wesley Mouch fusese unul dintre cei mai slabi elevi şi îi invidiase din plin pe cei mai buni. Facultatea l-a învăţat că nu trebuia să-i invidieze deloc. După absolvire, şi-a luat o slujbă în departamentul de publicitate al unei companii care fabrica cereale tratate cu substanţe artificiale. Cerealele s-au vândut bine, iar el s-a ridicat în vârful departamentului. A demisionat ca să se ocupe de publicitatea unei soluţii pentru creşterea părului, apoi de brevete de invenţie pentru sutiene, apoi de un nou săpun, de o băutură uşoară, ca apoi să devină vicepreşedintele pe publicitate al unei companii de automobile. A încercat să vândă automobile ca şi cum ar fi fost cereale. Nu s-au vândut. A dat vina pe bugetul redus rezervat pentru publicitate. Preşedintele firmei de automobile i l-a recomandat lui Rearden. Rearden i-a făcut cunoştinţă cu cei din Washington, însă Rearden nu avea niciun standard după care să judece activităţile oamenilor lui din Washington. James Taggart i-a dat un start în Departamentul de Planificare Economică şi a Resurselor Naţionale – dacă îl elimina pe Rearden pentru a-l ajuta pe Orren Boyle să-l distrugă pe Dan Conway. De atunci, oamenii l-au ajutat pe Wesley Mouch să avanseze pentru acelaşi motiv pentru care l-a ajutat unchiul Julius: erau oameni care credeau că mediocritatea e sigură. Bărbaţii care şedeau în faţa biroului său au fost învăţaţi că legea cauză-efect era o superstiţie şi că trebuia să te confrunţi cu situaţia momentului fără să iei în considerare cauza ei. În acele circumstanţe, au concluzionat că Wesley Mouch era un om viclean şi cu aptitudini excelente, din moment ce milioane de oameni au aspirat la putere, dar el a fost cel

care a ajuns la ea. Nu ştiau că Wesley Mouch a fost zeroul de la punctul de întâlnire al forţelor dezlănţuite pentru a se distruge reciproc.

— Aceasta este doar o schiţă provizorie a Directivei 10-289, a spus Wesley Mouch, pe care Gene Clem şi cu mine am făcut-o doar ca să vă arătăm ideea generală. Vrem să auzim opiniile şi sugestiile voastre de până acum, voi fiind reprezentanţii muncii, ai industriei, ai transportului şi ai profesiilor.

Fred Kinnan s-a dat jos de pe pervazul geamului şi s-a aşezat pe suportul fotoliului. Orren Boyle şi-a aruncat chiştocul. James Taggart s-a uitat în jos la mâinile lui. Dr. Ferris era singurul care părea relaxat.

— În numele bunăstării publice, a citit Wesley Mouch, pentru a proteja securitatea oamenilor, pentru a ajunge la egalitate şi la stabilitate deplină, s-a hotărât, pe perioada crizei naţionale, ca…

— Punctul unu. Toţi muncitorii, oamenii care câştigă salarii, angajaţii de orice fel trebuie de acum înainte să fie legaţi de slujbele lor şi nu pot să plece, nici să fie concediaţi, nici să schimbe serviciul sau li se va aplica pedeapsa cu închisoarea. Sentinţa va fi determinată de Comisia de Uniformizare, care va fi numită de Departamentul de Planificare Economică şi a Resurselor Naţionale. Toate persoanele cu vârsta de peste douăzeci şi unu de ani trebuie să apeleze la Comisia de Uniformizare, care le va spune unde serviciile lor vor putea cel mai bine sprijini interesele naţiunii.

— Punctul doi. Toate întreprinderile industriale, comerciale şi de afaceri de orice natură trebuie să rămână în funcţiune, iar proprietarii acestor întreprinderi nu vor demisiona, nu vor pleca şi nu se vor pensiona, nici nu vor închide, vinde sau transfera afacerea sau toate întreprinderile şi proprietăţile pe care le deţin vor fi naţionalizate.

— Punctul trei. Toate brevetele, drepturile de autor ţinând de oricare dispozitive, invenţii, formule, procese şi lucrări de orice natură vor fi predate naţiunii ca un dar patriotic de urgenţă prin Bonuri Valorice, care vor fi semnate voluntar de proprietarii acelor certificate şi drepturi de autor. Comisia de Uniformizare va legaliza folosirea acelor brevete şi drepturi pentru toţi aplicanţii în mod egal şi fără discriminare, cu scopul de a elimina practicile monopoliste, produsele învechite şi pentru a pune la dispoziţie tot ce e mai bun pentru întreaga naţiune. Fără mărci înregistrate, fără nume de firme şi fără drepturi de autor. Fiecare produs înregistrat oficial va fi scos sub un alt nume şi vândut de toţi producătorii sub acelaşi nume, nume care va fi selectat de Comisia de Uniformizare. Toate mărcile înregistrate şi numele de firmă vor fi astfel desfiinţate.

— Punctul patru. Niciun dispozitiv, invenţie, produs sau bun de orice fel care nu este acum pe piaţă nu va fi produs, inventat, fabricat sau vândut după data acestei directive. Biroul de brevete şi drepturi

de autor va fi astfel suspendat.

— Punctul cinci. Fiecare întreprindere, firmă, corporaţie sau persoană care este implicată în orice fel de producţie trebuie de acum înainte să producă aceeaşi cantitate de bunuri pe an pe care a produs-o pe durata Anului de Bază, nici mai mult, nici mai puţin. Anul care va fi cunoscut sub numele de An de Bază sau An-Etalon va fi anul care se termină la data acestei directive. Supraproducţia şi subproducţia vor fi amendate, amenzile vor fi stabilite de Comisia de Uniformizare.

— Punctul şase. Fiecare persoană, de orice vârstă, sex, clasă socială sau venit, trebuie de acum încolo să cheltuiască aceeaşi sumă de bani pe achiziţionarea de bunuri materiale într-un an cât a cheltuit pe durata Anului de Bază, nici mai mult, nici mai puţin. Dacă suma este sub sau peste cea din anul de bază, pedeapsa constă într-o amendă. Amenda va fi determinată de Comisia de Uniformizare.

— Punctul şapte. Toate salariile, preţurile, dividendele, profiturile, rata dobânzilor şi formele de venit de orice natură vor fi îngheţate la cota din prezent, începând cu data acestei directive.

— Punctul opt. Toate cazurile care pornesc de la această directivă, ca şi regulile care nu au fost prevăzute în ea, vor fi stabilite şi determinate de Comisia de Uniformizare, a cărei decizie va fi una finală.

Chiar şi printre cei patru oameni care au ascultat exista o rămăşiţă de demnitate, care i-a făcut să stea nemişcaţi şi să fie dezgustaţi timp de un minut.

James Taggart a vorbit primul. Vocea lui era joasă, dar avea tremurul şi intensitatea unui ţipăt involuntar:

— Ei bine, de ce nu? De ce ar trebui să o aibă ei dacă n-o avem noi? De ce să stea ei deasupra noastră? Dacă tot e să murim, hai să ne asigurăm că murim cu toţii. Haideţi să ne asigurăm că nu le lăsăm nicio şansă de supravieţuire.

— E al naibii de amuzant că spui asta despre un plan foarte practic, de pe urma căruia va beneficia toată lumea, a spus Orren Boyle cu o voce tăioasă, uitându-se la Taggart înfricoşat şi înmărmurit.

Dr. Ferris a chicotit.

Ochii lui Taggart păreau să fie concentraţi şi a spus, ridicând tonul:

— Da, sigur. Este un plan foarte practic. Este necesar, practic şi just. Va rezolva problemele tuturor. Le va da tuturor şansa să se simtă în siguranţă. O şansă să ia o pauză.

— Va da siguranţă oamenilor, a spus Eugene Lawson, iar gura i s-a curbat într-un zâmbet. Siguranţă: asta vor oamenii. Dacă asta vor, de ce să n-o aibă? Doar pentru că o mână de bogătaşi vor obiecta?

— Nu oamenii bogaţi vor obiecta, a spus dr. Ferris alene. Oamenii bogaţi tânjesc după siguranţă mai mult decât orice fel de animal, nu

aţi observat asta deja?

— Deci cine va obiecta? a izbucnit Lawson.

Dr. Ferris a zâmbit cu subînţeles şi nu a răspuns.

Lawson s-a uitat în altă direcţie.

— La naiba cu ei! De ce ar trebui să ne facem griji în legătură cu ei? Trebuie să conducem lumea de dragul oamenilor de rând. Inteligenţa e cea care a cauzat toate problemele umanităţii. Mintea omului e rădăcina tuturor relelor. Aceasta e ziua inimii. Cei slabi, umili, bolnavi şi modeşti trebuie să fie singurele noastre griji. Buza lui de jos se mişca uşor şi lasciv. Oamenii importanţi sunt aici ca să-i servească pe cei care nu sunt. Dacă ei refuză să-şi îndeplinească îndatoririle morale, trebuie să-i forţăm. A fost odată o Eră a Raţiunii, dar am trecut de ea. Aceasta e Era Iubirii.

— Taci din gură! a strigat James Taggart.

Toţi s-au holbat la el.

— Pentru numele lui Hristos, Jim, care e problema? a întrebat Orren Boyle, tremurând.

— Nimic, a spus Taggart, nimic… Wesley, ţine-l liniştit, te rog.

Mouch a spus stânjenit:

— Dar nu reuşesc să văd…

— Doar ţine-l liniştit. Nu trebuie să-l ascultăm, nu-i aşa?

— Ă, nu, dar…

— Atunci haideţi să continuăm.

— Ce-i asta? a strigat Lawson. Refuz. În mod categoric. Dar nu a văzut niciun fel de sprijin pe feţele din jurul lui şi s-a oprit, iar gura i s-a deformat într-o expresie îmbufnată de ură.

— Hai să continuăm, a spus Taggart nervos.

— Ce ai păţit? a întrebat Orren Boyle, încercând să-şi dea seama care e problema cu el şi de ce îi era frică.

— Geniul e o superstiţie, Jim, a spus dr. Ferris încet, accentuându-şi cuvintele într-un mod straniu, de parcă ştia că dădea glas tuturor gândurilor lor. Nu există intelect. Creierul unui om este un produs social. O sumă de influenţe pe care le-a luat de la cei din jurul lui. Nimeni nu inventează nimic, doar reflectă ceea ce pluteşte în atmosfera socială. Un geniu este un săpător intelectual şi un colecţionar disperat şi lacom al ideilor care aparţin societăţii de la care le-a furat. Toate gândurile sunt furate. Dacă scăpăm de toate averile private, vom avea o mai bună distribuţie a averilor. Dacă scăpăm de toate geniile, vom avea o mai bună distribuţie a ideilor.

— Suntem aici ca să vorbim despre afaceri sau ca să ne păcălim unul pe celălalt? a întrebat Fred Kinnan.

S-au întors înspre el. Era un om musculos cu trăsături dure, dar faţa lui avea calitatea incredibilă a liniilor trasate cu fineţe care îi ridicau colţurile gurii într-o permanentă sugestie de zâmbet înţelept şi

diabolic. Şedea pe suportul pentru braţ al scaunului, cu mâinile în buzunar, uitându-se la Mouch cu privirea zâmbitoare cu care se uită un poliţist neînduplecat la un hoţ din magazine.

— Tot ce am de spus este că mai bine ai umple Comisia aia de Uniformizare cu oamenii mei, a spus el. Mai bine te-ai asigura de asta, frate, sau o să-ţi trimit Punctul Unu în iad.

— Vreau, desigur, să am un reprezentant al muncii în Comisia aia, a spus Mouch cu o voce seacă, şi un reprezentant al industriei, al profesiilor şi al fiecărei secţiuni transversale a…

— Fără secţiuni transversale, a spus Fred Kinnan pe un ton obişnuit. Doar reprezentanţi ai muncitorimii. Punct.

— Ce naiba! a strigat Orren Boyle. Asta înseamnă să măsluieşti cărţile, nu-i aşa?

— Sigur, a spus Fred Kinnan.

— Dar astfel vei avea la mână fiecare afacere din ţară!

— După ce crezi că umblu eu?

— Asta nu-i corect! a strigat Boyle. Nu o să susţin asta! Nu ai niciun drept! Tu…

— Drept? a întrebat Kinnan inocent. Vorbim despre drepturi?

— Dar, vreau să zic, până la urmă, că există anumite drepturi fundamentale de proprietate care…

— Ascultă, prietene, vrei Punctul Trei, nu?

— Păi, eu…

— Atunci ai face bine să-ţi ţii gura închisă în legătură cu drepturile de proprietate de acum înainte. Ţine-o bine închisă.

— Domnule Kinnan, a spus dr. Ferris, nu trebuie să faceţi vechea greşeală de a generaliza. Politica noastră trebuie să fie flexibilă. Nu există principii absolute care să…

— Păstreaz-o pentru James Taggart pe asta, doctore, a spus Fred Kinnan. Ştiu despre ce vorbesc. Asta pentru că nu am fost niciodată la facultate.

— Obiectez, a spus Boyle, metodei tale dictatoriale de…

Kinnan s-a întors cu spatele la el şi a spus:

— Ascultă, Wesley, băieţilor mei n-o să le placă Punctul Unu. Dacă ajung să administrez lucrurile, o să-i fac să-l înghită. Dacă nu, nu. Doar hotărăşte-te.

— Păi, a spus Mouch şi s-a oprit.

— Pentru Dumnezeu, Mouch, cum rămâne cu noi? a urlat Taggart.

— Vei veni la mine, a spus Kinnan, când vei avea nevoie de o afacere ca să aranjezi Comisia. Iar eu o să conduc Comisia aceea. Eu şi cu Wesley.

— Crezi că ţara o să sprijine asta? a strigat Taggart.

— Nu te mai păcăli singur, a spus Kinnan. Ţara? Dacă nu mai există principii – şi cred că doctorul are dreptate, pentru că sigur nu mai

există –, dacă nu mai există reguli la jocul ăsta şi e doar o problemă de cine fură pe cine, atunci am mai multe voturi decât mulţi dintre voi. Există mai mulţi muncitori decât angajatori şi să nu uitaţi de asta, băieţi!

— E amuzantă atitudinea ta, a spus Taggart arogant, în legătură cu o măsură care, până la urmă, nu e pentru beneficiul egoist al muncitorilor sau al angajatorilor, ci pentru bunăstarea generală a publicului.

— Bine, a spus Kinnan amabil, hai să vorbim pe limba ta. Care e publicul? Dacă te ghidezi după calitate, atunci nu eşti tu, Jim, şi nu e nici Orren Boyle. Dacă te ghidezi după cantitate, atunci sunt cu siguranţă eu, pentru că asta e ce am în spate. Zâmbetul i-a dispărut şi, cu o privire bruscă, întunecată şi bolnăvicioasă, a adăugat: Numai că eu nu voi spune că lucrez pentru bunăstarea publică, deoarece ştiu că nu fac asta. Ştiu că îi aduc pe nenorociţii ăia săraci la sclavie şi, cu asta, basta. Şi ştiu şi ei asta. Dar ştiu că va trebui să le arunc câte o firimitură din când în când, dacă vreau să-mi păstrez afacerea legală, iar cu restul dintre voi nu ar avea nici cea mai mică şansă. Deci de asta, dacă trebuie să fie sub mâna cuiva, preferă să fie sub a mea, nu a voastră, nenorociţi linguşitori care se smiorcăie şi salivează după bunăstarea publică! Credeţi că în spatele fundurilor voastre care au absolvit facultatea se află un idiot de la ţară pe care-l păcăliţi? Sunt un escroc, dar ştiu asta, şi băieţii mei ştiu asta, şi ştiu că voi plăti pentru asta. Nu din bunătatea inimii mele şi, oricum, n-o să las niciun ban mai mult, dar se pot baza măcar pe atât. Sigur, mă dezgustă câteodată, mă dezgustă chiar acum, dar nu eu am construit această lume – voi aţi făcut-o –, aşa că joc după cum aţi făcut voi regulile şi o să joc atâta timp cât durează, dar n-o să mai dureze mult pentru niciunul dintre noi!

S-a ridicat. Nimeni nu a răspuns. Şi-a lăsat ochii să se mişte încet de la o faţă la alta şi s-a oprit la Wesley Mouch.

— Am ajuns să conduc Comisia, Wesley? a întrebat el cu detaşare.

— Selecţia membrilor este doar un detaliu tehnic, a spus Mouch amabil. Nu e mai bine să discutăm mai târziu, tu şi cu mine?

Toată lumea din încăpere a ştiut că asta însemna „da”.

— Bine, prietene, a spus Kinnan. S-a întors la geam, s-a aşezat pe pervaz şi şi-a aprins o ţigară.

Dintr-un motiv pe care nu voiau să-l spună, ceilalţi se uitau la dr. Ferris ca şi cum voiau să-i ghideze.

— Să nu fiţi înşelaţi de oratorie, a spus dr. Ferris elegant, domnul Kinnan este un orator minunat, dar nu are niciun simţ al realităţii practice. Nu este capabil să gândească din punct de vedere dialectic.

A urmat încă o tăcere, apoi, dintr-odată, a vorbit James Taggart:

— Nu-mi pasă, nu contează. Va trebui să ţină lucrurile neschimbate.

Totul va trebui să rămână aşa cum este. Exact aşa cum este. Nimănui nu-i va mai fi permis să schimbe nimic. Mai puţin... s-a întors brusc către Wesley Mouch. Wesley, la Punctul Patru, va trebui să închidem toate departamentele de cercetare, laboratoarele de experimente, instituţiile ştiinţifice şi toate instituţiile de acest gen. Vor trebui să fie interzise.

— Da, aşa este, a spus Mouch. Nu m-am gândit la asta. Va trebui să mai adăugăm câteva rânduri în legătură cu asta. S-a uitat în jurul lui după un creion şi a făcut câteva notiţe pe marginea foii de hârtie.

— Va elimina competiţia care ne distruge, a spus James Taggart. Ne vom opri din a mai lupta ca să ne doborâm unul pe celălalt prin lucruri pe care nu le-a încercat nimeni şi pe care nu le cunoaşte nimeni. Nu va mai trebui să ne facem griji despre noi invenţii care perturbă piaţa. Nu va mai trebui să lăsăm banii să curgă prin ţevi pentru experimente inutile doar ca să ţinem pasul cu rivalii prea ambiţioşi.

— Da, a spus Orren Boyle. Nimănui n-ar trebui să i se dea voie să arunce bani pe lucruri noi atâta timp cât toată lumea încă are multe din cele vechi. Închideţi toate acele nenorocite de laboratoare de cercetare – şi, cu cât mai repede, cu atât mai bine.

— Da, a spus Wesley Mouch. Le vom închide. Pe toate.

— Şi Institutul Ştiinţific? a întrebat Fred Kinnan.

— O, nu! a spus Mouch. Asta-i altceva. Aici e vorba de guvern. Oricum, este o instituţie nonprofit. Şi va fi suficient ca să aibă grijă de toate progresele din domeniul ştiinţific.

— Cât de cât, a spus dr. Ferris.

— Şi ce se va întâmpla cu toţi inginerii, profesorii şi toţi ceilalţi când veţi închide toate laboratoarele acelea? a întrebat Fred Kinnan.

Ce vor face ca să-şi câştige existenţa, cu toate celelalte slujbe şi cu toate afacerile îngheţate?

— O, a spus Wesley Mouch. S-a scărpinat în cap. S-a întors către domnul Weatherby. Îi lăsăm aşa, Clem?

— Nu, a spus domnul Weatherby. Pentru ce? Nu-s destui cât să protesteze. Nu-s destui cât să conteze.

— Bănuiesc, a spus Mouch, întorcându-se către dr. Ferris, că o să poţi să-i preiei pe câţiva dintre ei, Floyd?

— Câţiva, a spus dr. Ferris încet, de parcă savura fiecare literă din răspunsul lui. Cei care vor coopera.

— Cum rămâne cu restul? a întrebat Fred Kinnan.

— Vor trebui să aştepte până când Comisia de Uniformizare găseşte ceva de făcut pentru ei, a spus Wesley Mouch.

— Ce vor mânca în timpul în care aşteaptă?

Mouch a dat din umeri.

— Trebuie să existe nişte victime pe timp de criză naţională. Nu se poate face nimic.

— Avem dreptul să facem asta! a strigat Taggart dintr-odată, cu toate că în cameră era linişte. Avem nevoie de asta. Avem nevoie de asta, nu-i aşa? Nu a venit niciun răspuns. Avem dreptul să ne protejăm traiul! Nimeni nu s-a opus, dar a continuat cu o insistenţă enervantă. Vom fi în siguranţă pentru prima dată de secole. Toată lumea îşi va şti locul şi munca şi toţi vor şti care e locul şi munca tuturor – şi nu vom mai sta la mila fiecărui maniac hoinar căruia îi vine câte o idee nouă. Nimeni nu ne va mai face să dăm faliment şi nu va veni să ne fure pieţele, sau să vândă cu mai puţin decât noi, sau să ne facă retrograzi. Nimeni nu va veni la noi să ne ofere un nenorocit de aparat nou şi să ne pună să ne decidem pe loc dacă pierdem totul în cazul în care cumpărăm sau dacă pierdem totul în cazul în care nu-l cumpărăm şi-l cumpără altcineva! Nu va trebui să decidem. Nimănui nu-i va mai fi permis să decidă nimic. Va fi decis o dată pentru totdeauna. Privirea lui se muta stăruitor de la o faţă la alta. Au fost deja destule lucruri inventate – destule pentru confortul tuturor –, de ce ar trebui să le fie permis să continue să inventeze? De ce ar trebui să le permitem să ne ia pământul de sub picioarele noastre la fiecare câţiva paşi? De ce ar trebui să fim menţinuţi într-o incertitudine eternă? Doar pentru câţiva aventurieri ambiţioşi şi neobosiţi? Ar trebui să sacrificăm bunăstarea întregii umanităţi din cauza lăcomiei câtorva nonconformişti? Nu avem nevoie de ei! Nu avem nevoie de ei deloc! Îmi doresc să scăpăm de cultul acesta al eroului! Eroi? Nu au făcut decât rău, de-a lungul istoriei. Au lăsat umanitatea să alerge într-o cursă sălbatică, fără nicio pauză pentru respirat, fără odihnă, fără să o lase mai moale, fără siguranţă. Alergând să-i prindă din urmă… mereu, la nesfârşit… Aşa cum facem şi noi, sunt cu ani înaintea noastră… Nu ne lasă nicio şansă… Nu ne-au dat niciodată nicio şansă… Ochii lui se mişcau fără oprire; s-a uitat la geam, dar şi-a mutat repede privirea: nu voia să vadă obeliscul alb din depărtare. Gata cu ei! Am câştigat. Asta este era noastră. Lumea noastră. Vom avea siguranţă – pentru prima dată de secole – pentru prima dată de la începutul revoluţiei industriale.

— Ei bine, asta e, cred, a spus Fred Kinnan, asta este antirevoluţia industrială.

— Asta e, venind de la tine, al naibii de amuzant, a izbucnit Wesley Mouch. Nu ne permitem s-o afirmăm public.

— Nu-ţi face griji, frăţioare. Nu voi afirma nimic public.

— Asta-i o aberaţie! a spus dr. Ferris. Este o afirmaţie născută din ignoranţă. Fiecare expert a încuviinţat cu mult timp în urmă că o economie planificată ajunge la o maximă eficienţă a productivităţii şi că centralizarea duce la supraindustrializare.

— Centralizarea distruge monopolul, a spus Boyle.

— Ce-ai spus? a întrebat Kinnan tărăgănat.

Boyle nu a prins tonul sarcastic şi a răspuns serios:

— Distruge monopolul. Duce la democratizarea industriei. Face ca totul să fie accesibil pentru toată lumea. Acum, de exemplu, pe timpuri ca astea, când ducem aşa o lipsă de minereu de fier, are rost să cheltuiesc bani, muncă şi resurse naţionale ca să produc oţel de tip vechi când există un metal mult mai bun pe care l-aş putea face? Un metal pe care îl vrea toată lumea, dar nimeni nu-l poate avea. Acum spune tu: asta e economie bună sau eficienţă socială sănătoasă sau dreptate democratică? De ce nu mi s-ar da voie să produc metalul ăla şi de ce nu ar putea oamenii să-l primească atunci când au nevoie de el? Doar pentru monopolul privat al unui individ egoist? Ar trebui să ne sacrificăm drepturile pentru interesele lui personale?

— Scuteşte-mă, frăţioare, a spus Fred Kinnan. Am citit toate astea în acelaşi ziar ca şi tine.

— Nu-mi place atitudinea ta, a spus brusc Boyle, pe un ton încrezut, cu o privire care, într-un bar, ar fi fost preludiul unei bătăi. Şi-a îndreptat spatele, sprijinit de coloanele de paragrafe pe hârtie îngălbenită pe care le vedea în minte:

„În timpuri în care nevoia publică este crucială, ar trebui să irosim efortul social pe producţia unor produse învechite? Ar trebui să le lăsăm să rămână căutate în timp ce acei puţini care o fac ne vor priva de toate produsele şi de toate metodele mai bune? Ar trebui să fim opriţi de superstiţia drepturilor de brevet?”

„Nu este evident că industria privată este incapabilă de a coopera cu criza economică prezentă? Cât de mult, de exemplu, vom mai tolera ruşinosul deficit de metal Rearden? Populaţia îl cere cu disperare, iar Rearden a eşuat în producerea lui.”

„Când vom pune capăt nedreptăţii economice şi privilegiilor speciale? De ce ar trebui să fie Rearden singurul căruia îi este permis să producă metal Rearden?”

— Nu-mi place atitudinea ta, a spus Orren Boyle. Atâta timp cât respectăm drepturile muncitorilor, vom pretinde ca tu să respecţi drepturile industriaşilor.

— Care drepturi şi ale căror industriaşi? a întrebat tărăgănat Kinnan.

— Tind să cred, a spus dr. Ferris grăbit, că Punctul Doi, poate, este cel mai important dintre toate în prezent. Va trebui să punem punct afacerii aceleia dubioase cu industriaşi care se retrag şi dispar. Trebuie să-i oprim. Ne distrug întreaga economie.

— De ce fac asta? a întrebat Taggart agitat. Unde se duc toţi?

— Nimeni nu ştie, a spus dr. Ferris. Am fost incapabili să găsim vreo informaţie sau vreo explicaţie. Dar tendinţa trebuie oprită. În timpuri de criză, serviciul economic în folosul naţiunii este o îndatorire la fel de importantă ca şi serviciul militar. Oricine îl abandonează va trebui

să fie considerat dezertor. Am sugerat să introducem pedeapsa cu moartea pentru astfel de oameni, dar Wesley nu e de acord.

— Încetişor, băiete, a spus Fred Kinnan pe o voce stranie şi înceată. S-a aşezat brusc şi perfect drept, cu braţele încrucişate, uitându-se la Ferris într-o manieră care, brusc, făcea toată camera să fie conştientă că Ferris propusese o crimă. Nu mă face să te ascult vorbind despre pedeapsa cu moartea în industrie.

Dr. Ferris a ridicat din umeri.

— Nu trebuie să mergem înspre soluţii extreme, a spus Mouch repede. Nu vrem să speriem oamenii. Vrem să-i avem de partea noastră. Problema noastră majoră este dacă… dacă vor accepta toate astea.

— Vor accepta, a spus dr. Ferris.

— Sunt puţin îngrijorat, a spus Eugene Lawson, cu privire la Punctele Trei şi Patru. Să preluăm brevetele e în regulă. Nimeni nu-i va apăra pe industriaşi. Dar sunt îngrijorat în legătură cu preluarea drepturilor de autor. Asta-i va înnebuni pe intelectuali. E periculos. Este o problemă care ţine de intelectuali. Punctul Patru nu înseamnă că nicio carte nu va mai fi scrisă sau publicată de acum înainte?

— Ba da, a spus Mouch. Asta înseamnă. Dar nu putem să facem o excepţie pentru publicarea cărţilor. Este o industrie ca oricare alta. Când spunem „fără produse noi” înseamnă „fără produse noi”.

— Dar asta este o problemă a intelectului, a spus Lawson, vocea lui avea un ton nu de respect pentru raţiune, ci de sentiment copleşitor în faţa superstiţiei.

— Nu interferăm cu intelectul nimănui. Dar, când tipăreşti o carte pe hârtie, devine o marfă materială, iar dacă facem excepţie pentru o marfă, nu vom fi în stare să-i ţinem pe ceilalţi în linie dreaptă şi nu vom fi capabili să facem nimic să reziste.

— Da, asta aşa e. Dar…

— Nu fi nerod, Gene, a spus dr. Ferris. Nu vrei ca nişte neghiobi recalcitranţi să vină cu tratate care să ne distrugă întregul program, nu-i aşa? Dacă pronunţi cuvântul „cenzură”, vor striga toţi ca din gură de şarpe. Nu sunt încă pregătiţi pentru asta. Dar dacă laşi în pace intelectul şi faci din asta o simplă problemă materială – să nu se pună problema de idei, ci doar de hârtie, cerneală şi prese de tipărit –, îţi vei atinge scopul mult mai uşor. Te vei asigura că nimic periculos nu va fi tipărit sau auzit şi nimeni n-o să se certe pentru o problemă materială.

— Da, dar… dar nu cred că scriitorilor le va fi pe plac.

— Eşti sigur? a întrebat Wesley Mouch, cu o privire care era aproape un zâmbet. Nu uita, conform Punctului Cinci, editorii trebuie să publice acelaşi număr de cărţi ca în Anul de Bază. Din moment ce nu va fi nicio carte nouă, vor fi nevoiţi să retipărească, iar publicul va

trebui să cumpere câteva dintre cele vechi. Sunt prea multe cărţi care merită şi care nu au avut niciodată nici cea mai mică şansă.

— O, a spus Lawson; şi-a amintit că îl văzuse pe Mouch luând prânzul cu Balph Eubank acum două săptămâni. Apoi a clătinat din cap şi s-a încruntat. Totuşi, sunt îngrijorat. Intelectualii sunt prietenii noştri. Nu vrem să-i pierdem. Pot să ne facă multe probleme.

— Nu ne vor face, a spus Fred Kinnan. Intelectualii tăi sunt primii care ţipă atunci când se simt în siguranţă şi primii care-şi ţin gurile închise la primul semn de pericol. Îşi petrec ani întregi scuipându-l pe omul care-i hrăneşte, apoi îi ling mâna omului care îi plesneşte peste feţele pline de scuipat. Nu ei au adus fiecare ţară din Europa, una după cealaltă, la comitete de fraieri, ca şi ăsta de aici? Nu au ţipat cât de tare au putut ca să oprească fiecare alarmă pentru hoţi şi ca să deschidă fiecare lacăt pentru spărgători? Ai mai auzit vreun piuit de la ei de atunci? Nu au ţipat că erau prieteni ai muncitorimii? Îi auzi ridicându-şi vocile în legătură cu grupurile de deţinuţi, taberele de sclavi, cele paisprezece ore de muncă pe zi şi mortalitatea nenorociţilor ăia din Republicile Populare din Europa? Nu, dar îi auzi spunându-le prăpădiţilor ălora bătuţi cu biciul că foamea este prosperitate, că robia e libertate, camerele de tortură sunt iubire de aproape şi că, dacă prăpădiţii ăia nu înţeleg, atunci e numai vina lor că suferă, iar cadavrele sfârtecate din celulele închisorilor sunt de vină pentru toate problemele lor, nu liderii mărinimoşi! Intelectuali? Mai bine v-aţi îngrijora de orice altă specie de oameni, nu de intelectualii moderni: ei vor înghiţi orice. Nu sunt atât de sigur nici de cel mai murdar şobolan de debarcader de la sindicatul hamalilor: se poate să-şi amintească brusc că e un om – şi atunci n-o să pot să-l ţin în frâu. Dar intelectualii? Ăsta e un lucru pe care l-au uitat cu mult timp în urmă. Cred că ăla e un lucru pe care toată educaţia lor a încercat să-i facă să-l uite. Faceţi orice vreţi intelectualilor. Vor accepta.

— De data asta, a spus dr. Ferris, sunt de acord cu domnul Kinnan. Sunt de acord cu ce spune el, nu şi cu ce simte el. Nu trebuie să te îngrijorezi de intelectuali, Wesley. Doar pune câţiva între membrii guvernului şi trimite-i să ţină discursuri exact despre lucrurile pe care le-a menţionat domnul Kinnan: că vina este a victimelor. Dă-le salarii moderate şi confortabile şi titluri extrem de importante şi vor uita de drepturile lor de autor şi vor face o treabă mai bună pentru voi decât echipe întregi de ofiţeri de poliţie.

— Da, a spus Mouch, ştiu.

— Pericolul de care sunt îngrijorat e din altă ramură, a spus dr. Ferris gânditor. S-ar putea să avem ceva necazuri cu afacerea aia cu „Bonuri Valorice Voluntare”, Wesley.

— Ştiu, a spus Wesley morocănos. Aici voiam să ne ajute

Thompson. Dar bănuiesc că nu poate. Nu avem puterea legală să preluăm brevetele. O, sunt destule articole într-o mulţime de legi care pot fi întinse ca să acopere asta – aproape, dar nu prea. Orice mare industriaş care ar vrea să intre în joc are şanse mari să ne învingă. Şi trebuie să păstrăm o aparenţă a legalităţii – sau oamenii nu vor accepta.

— Cu siguranţă, a spus dr. Ferris. Este extrem de important să primim acele brevete în mod voluntar. Chiar dacă am avea o lege care să permită dreptul la naţionalizare, ar fi mult mai bine să le primim ca pe un dar. Vrem să le lăsăm oamenilor iluzia că încă îşi păstrează drepturile de proprietate privată. Şi cei mai mulţi dintre ei vor crede. Vor semna Bonurile Valorice. Doar faceţi zarvă mare în legătură cu ele, că este un serviciu patriotic şi că oricine îl refuză este un mare egoist, şi vor semna. Dar… s-a oprit.

— Ştiu, a spus Mouch, care devenea, în mod vizibil, tot mai agitat. Vor fi, cred, câţiva nenorociţi de modă veche pe ici, pe colo care vor refuza să semneze, dar nu vor fi destui cât să deschidă gura, nimeni nu va auzi despre asta, comunităţile şi prietenii lor se vor întoarce împotriva lor pentru că sunt egoişti, aşa că nu ne vor face probleme. Vom prelua doar brevetele, oricum, iar băieţii aceia nu vor avea curajul sau banii ca să se ajungă la un proces. Dar… s-a oprit.

James Taggart s-a lăsat pe spătarul scaunului, uitându-se la ei; începea să-i facă plăcere să le asculte conversaţia.

— Da, a spus dr. Ferris, şi eu mă gândeam la asta. Mă gândeam la un mare industriaş anume care are poziţia necesară ca să ne facă bucăţi. Dacă vom recupera sau nu bucăţile, e greu de spus. Dumnezeu ştie ce se poate întâmpla în timpuri critice cum sunt astea şi într-o situaţie atât de delicată. Orice poate să dezechilibreze balanţa. Să arunce în aer totul. Şi dacă este cineva care vrea să facă asta, el e acela. El poate şi face. Cunoaşte adevărata situaţie, ştie lucrurile care nu trebuie zise – şi lui nu-i este frică să le spună. Ştie cea mai periculoasă armă, arma fatală. El este cel mai de temut adversar al nostru.

— Cine? a întrebat Lawson.

Dr. Ferris a ezitat, a dat din umeri şi a răspuns:

— Neprihănitul.

Lawson se uita în gol.

— Ce vrei să spui şi despre cine vorbeşti?

James Taggart a zâmbit.

— Vreau să spun că nu există nicio cale de a dezarma un om, a spus dr. Ferris, decât prin vină. Prin vina pe care o acceptă el ca fiind vină. Dacă un om a furat vreodată vreun bănuţ, poţi să-i aplici pedeapsa pe care i-ai aplica-o unui jefuitor de bănci şi ar accepta-o. Ar suporta orice fel de mizerie, ar crede că nu merită mai mult. Dacă nu

este destul sentiment de vinovăţie în lume, trebuie să-l creăm. Dacă învăţăm un om că este diabolic să te uiţi la flori primăvara şi ne crede şi apoi o face, vom putea face tot ce vrem cu el. Nu se va apăra. Nu va simţi că merită. Nu va lupta. Dar să ne ferească sfântul de oamenii care trăiesc după propriile lor standarde. Să ne ferească de omul cu o conştiinţă curată. El este omul care ne va învinge.

— Vorbeşti despre Henry Rearden? a întrebat Taggart, cu vocea neobişnuit de clară.

Singurul nume pe care nu voiau să-l pronunţe i-a lovit în tăcerea acelui moment.

— Şi dacă asta fac? a întrebat dr. Ferris precaut.

— O, nimic, a spus Taggart. Doar că, dacă despre el vorbeai, ţi-aş spune că-l pot face pe Henry Rearden să semneze.

Prin regulile limbii lor nevorbite, ştiau toţi – din tonul vocii – că nu blufa.

— Doamne, Jim, nu! a gâfâit Wesley Mouch.

— Ba da, a spus Taggart. Am fost şi eu surprins când am aflat ce am aflat. Nu m-am aşteptat. Mă aşteptam la orice, numai la asta, nu.

— Mă bucur să aud asta, a spus Mouch cu grijă. Este o informaţie constructivă. Poate să fie foarte valoroasă, cu siguranţă.

— Valoroasă, da, a spus Taggart zâmbitor. Când plănuieşti să pui în aplicare directiva?

— O, trebuie să ne mişcăm repede. Nu vrem să scape nicio vorbă despre ea. Mă aştept ca voi toţi să o ţineţi sub tăcere. Aş spune că vom fi gata să-i dăm drumul în vreo două săptămâni.

— Nu crezi că ar fi indicat – înainte ca toate preţurile să îngheţe – să ne ocupăm de problema tarifelor companiei feroviare? Mă gândeam la o creştere. Mică, dar esenţială.

— Vom discuta despre asta, tu şi cu mine, a spus Mouch amabil. Poate fi aranjat. S-a întors către ceilalţi. Boyle privea în jos. Sunt mai multe detalii care trebuie discutate, dar sunt sigur că programul nostru nu va întâmpina dificultăţi majore. Avea tonul şi gesturile cu care te adresezi unui public; suna energic şi aproape vesel. Trebuie să ne aşteptăm şi la lucruri care merg mai greu. Dacă ceva nu funcţionează, vom încerca altceva. Încercare şi eroare este singura regulă pe care trebuie să o punem în practică. Trebuie să tot încercăm. Dacă dăm de greutăţi, amintiţi-vă că e doar temporar. Doar pe durata crizei naţionale.

— Spuneţi, a zis Kinnan, cum se va termina criza dacă totul trebuie să rămână pe loc?

— Nu teoretiza, a spus Mouch agitat. Trebuie să ne confruntăm cu situaţia actuală. Nu îţi face griji pentru detaliile minore atâta timp cât, în linii mari, politica noastră este clară. Vom avea puterea. Vom fi capabili să rezolvăm orice problemă şi să răspundem oricărei

întrebări.

Fred Kinnan a chicotit.

— Cine este John Galt?

— Nu spune asta! a strigat Taggart.

— Am o întrebare în legătură cu Punctul Şapte, a spus Kinnan. Spune că toate salariile, preţurile, dividendele, profiturile şi aşa mai departe vor fi îngheţate la data promulgării directivei. Şi tarifele?

— O, nu! a strigat Mouch. Cum am mai putea să ne dăm seama de fondurile de care avem nevoie în viitor? Kinnan părea să zâmbească. Ei bine? a izbucnit Mouch. Ce vrei să spui cu asta?

— Nimic, a spus Kinnan. Am întrebat doar.

Mouch s-a lăsat pe spătarul scaunului.

— Trebuie să vă spun tuturor că apreciez faptul că aţi venit aici şi că v-aţi exprimat opinia despre asta. A fost de mare ajutor. S-a înclinat în faţă ca să se uite la calendarul de pe birou şi a stat aplecat deasupra lui un moment, jucându-se cu creionul. Apoi creionul a coborât, a lovit o dată şi a desenat un cerc împrejurul ei.

— Directiva 10–289 va intra în vigoare pe întâi mai.

Toţi au dat din cap afirmativ. Niciunul nu s-a uitat către cel de lângă el.

James Taggart s-a ridicat, s-a îndreptat spre geam şi a tras jaluzelele peste obeliscul alb.

* * *

În prima clipă când s-a trezit, Dagny a fost mirată să se pomenească privind acoperişurile ascuţite ale unor clădiri necunoscute care se împotriveau unui cer strălucitor, de un albastru pal. Apoi a observat cusătura răsucită a ciorapului subţire de pe piciorul ei, a simţit un disconfort în muşchii taliei, după care a realizat că era întinsă pe canapeaua din biroul ei, ceasul de pe birou spunea că e 6 şi un sfert, iar primele raze ale soarelui alcătuiau contururi argintii ale zgârie-norilor din spatele geamurilor. Ultimul lucru pe care şi-l amintea era că se întinsese pe canapea cu intenţia să se odihnească zece minute când geamul era negru, iar ceasul arăta 3 şi jumătate.

S-a ridicat în picioare, simţind o extenuare cumplită. Lampa aprinsă de pe birou părea inutilă în strălucirea dimineţii, deasupra grămezilor de hârtie care îi aminteau de sarcinile pe care nu le dusese la bun sfârşit. Încerca să nu se gândească la muncă pentru măcar câteva minute încă, în timp ce se târa, prin spatele biroului, înspre baie şi în timp ce lăsa jetul rece de apă să-i curgă pe faţă.

Epuizarea dispăruse în momentul în care a păşit din nou în birou. Nu a trăit nicio dimineaţă în care să nu simtă creşterea unui entuziasm tăcut care devenea energie acumulată în corpul ei şi foame

de acţiune în minte, orice noapte ar fi precedat acea dimineaţă, pentru că acesta era începutul unei noi zile şi era o zi din viaţa ei. A privit oraşul de sus. Străzile erau goale, asta le făcea să pară mai largi, iar claritatea luminoasă a aerului de primăvară părea să fie aşteptată pentru promisiunea întregii măreţii care ar putea lua forma unei activităţi care să-i stimuleze pe toţi. Calendarul din depărtare arăta data de 1 mai.

S-a aşezat la biroul ei şi zâmbi sfidător la tot ce însemna urâţenie şi neplăcere în slujba ei. Ura rapoartele pe care trebuia să le termine de citit, dar era slujba ei, era calea ei ferată, era dimineaţă. Şi-a aprins o ţigară, gândindu-se că o să-şi termine treaba înainte de micul dejun; a stins lampa şi a tras hârtiile înspre ea.

Erau rapoarte de la managerii generali ai celor patru sectoare ale sistemului Taggart, paginile lor bătute la maşină erau strigătul disperat al epuizării echipamentelor. Era un raport despre un accident pe linia principală aproape de Winston, Colorado. Era noul buget al Departamentului de Operaţiuni, bugetul revizuit, bazat pe creşterea tarifelor pe care o obţinuse Jim săptămâna trecută. Ea a încercat să înăbuşe exasperarea fără speranţă pe măsură ce se uita peste cifrele bugetului: toate acele calcule au fost făcute pornind de la presupunerea că volumul încărcăturii va rămâne neschimbat, iar creşterea le va aduce un venit suplimentar până la sfârşitul anului; ea ştia că tonajul încărcăturii se va micşora, că acea creştere va produce doar o diferenţă foarte mică, că până la sfârşitul anului acestuia pierderile lor vor fi mai mari ca niciodată.

Când şi-a ridicat ochii de pe pagini, a observat cu o uşoară tresărire că ceasul arăta ora 9:25. A fost vag conştientă de zgomotul obişnuit de mişcare şi voci de la intrarea în biroul ei, stafful ei tocmai sosea şi-şi începea ziua; se întreba de ce nimeni nu a intrat în biroul ei şi de ce telefonul ei nu a sunat; ca o regulă zilnică, asta trebuia să fie o oră de vârf în afaceri. S-a uitat în calendar; era o notiţă că uzina de vagoane Meneil din Chicago trebuia să o sune la ora nouă dimineaţa cu privire la noile vagoane de marfă pe care Taggart Transcontinental le aştepta de şase luni.

A apăsat butonul de la telefon ca să-şi sune secretara. Vocea fetei era uşor gâfâită când a răspuns, ca şi cum ar fi luat-o prin surprindere:

— Domnişoară Taggart! Sunteţi aici, în birou?

— Am dormit aici noaptea trecută din nou. Nu intenţionam, dar s-a întâmplat. A fost cumva vreun telefon pentru mine de la Meneil Car Foundry?

— Nu, domnişoară Taggart.

— Să-mi faci legătura imediat când sună.

— Da, domnişoară Taggart.

A eliberat butonul şi s-a întrebat dacă şi-a imaginat sau a fost într-

adevăr ceva straniu în vocea fetei: suna neobişnuit de încordată.

A simţit o oarecare ameţeală pentru că îi era foame şi s-a gândit că ar trebui să se ducă jos şi să bea o cafea, dar mai avea încă de terminat raportul inginerului-şef, aşa că şi-a mai aprins o ţigară.

Inginerul-şef era pe teren, supraveghind reconstrucţia liniei principale cu şine din metal Rearden recuperate din rămăşiţele liniei John Galt; ea alesese sectoarele care aveau cea mai mare nevoie de reparaţie. Deschizând raporul, a citit – şocată şi furioasă – că el oprise lucrul pe sectorul din munţi din Winston, Colorado. Recomandase o schimbare de plan: a sugerat ca şinele care trebuiau folosite pentru Winston să fie folosite, în schimb, pentru reparaţiile necesare la linia secundară Washington-Miami. Şi-a enumerat şi motivele: avusese loc o deraiere pe linia aceea săptămâna precedentă, iar domnul Tinky Holloway din Washington, călătorind cu un grup de prieteni, a întârziat trei ore; i-a fost raportat inginerului-şef că domnul Holloway a exprimat serioase nemulţumiri în legătură cu acest fapt. Deşi, dintr-un punct de vedere strict tehnologic – a menţionat inginerul-şef în raportul său –, şinele din Miami se aflau într-o condiţie mult mai bună decât cele din Winston; trebuia precizat că, dintr-un punct de vedere strict sociologic, linia din Miami era mult mai importantă pentru transportul de pasageri; şi, de aceea, inginerul-şef sugera ca Winston să mai fie amânat puţin şi recomanda sacrificarea unui sector mai puţin important din reţeaua de cale ferată din munţi pentru binele unei linii secundare unde „Taggart Transcontinental nu şi-ar permite să creeze o impresie proastă”.

A citit, făcând nervoasă note cu creionul pe marginile paginilor, gândindu-se că prima ei îndatorire pe ziua aceea, înainte de orice, era să oprească această nebunie.

A sunat telefonul.

— Da? a întrebat înşfăcând receptorul. Meneil Car Foundry?

— Nu, a spus vocea secretarei. Señor Francisco d’Anconia.

S-a uitat la receptor stupefiată.

— În regulă. Fă-mi legătura.

Următoarea voce pe care a auzit-o era a lui Francisco.

— Văd că tot în birou eşti, a spus; vocea îi era sarcastică, dură şi încordată.

— Unde te aşteptai să fiu?

— Ce părere ai despre noua suspendare?

— Ce suspendare?

— Moratoriul pe creiere.

— Despre ce vorbeşti?

— N-ai văzut ziarele?

— Nu.

A urmat o pauză; apoi vocea lui s-a schimbat într-una gravă.

— Mai bine arunci o privire, Dagny.

— În regulă.

— Te sun mai târziu.

A închis şi a apăsat butonul de la telefonul de pe birou.

— Adu-mi un ziar.

— Da, domnişoară Taggart, vocea secretarei a răspuns sumbră.

Eddie Willers a intrat şi a pus ziarul pe biroul ei. Semnificaţia privirii de pe faţa lui era aceeaşi ca şi tonul pe care îl auzise în vocea lui Francisco: avertismentul unui dezastru de neimaginat.

— Niciunul dintre noi nu a vrut să fie primul care să-ţi spună, a spus el foarte încet şi a ieşit.

Când s-a ridicat de la birou, câteva momente mai târziu, se simţea ca şi cum n-ar mai fi avut control asupra muşchilor şi de parcă nu mai era conştientă de existenţa corpului ei. Simţea că e ridicată în picioare şi că stătea dreaptă, dar fără să atingă pământul. Era o claritate anormală în fiecare obiect din încăpere şi, cu toate astea, nu vedea nimic în jur, dar ştia că ar fi fost capabilă să perceapă chiar şi firul unei pânze de păianjen dacă acesta i-ar fi fost scopul, aşa cum era capabilă să meargă cu siguranţa unui somnambul de-a lungul marginii unui acoperiş. Nu ştia că se uita la cameră cu ochii unei persoane care pierduse capacitatea şi conceptul de îndoială, iar ceea ce mai rămăsese din ea era simplitatea unei singure percepţii şi a unui singur scop. Nu ştia că lucrul care părea atât de violent şi totuşi atât de liniştit, neobişnuit de calm în interiorul ei era puterea certitudinii depline şi că furia care-i făcea corpul să tremure, furia care o făcuse să fie gata, cu aceeaşi indiferenţă înflăcărată, ori să omoare, ori să moară, era iubirea ei pentru corectitudine, singura iubire de dragul căreia şi-a închinat toţi anii din viaţă.

Ţinând ziarul în mână, a ieşit din birou şi s-a îndreptat către hol. Ştia că, trecând prin anticameră, toate feţele personalului erau întoarse către ea, dar păreau să fie la ani depărtare de ea.

A mers de-a lungul holului, mişcându-se repede, dar fără efort, păstrând aceeaşi senzaţie, ştia că picioarele ei atingeau probabil pământul, dar nu mai era conştientă de asta. Nu ştia prin câte camere a trecut ca să ajungă în biroul lui Jim sau dacă fusese vreun om în drumul ei, ştia în ce direcţie să o ia şi ce uşă să deschidă ca să intre neanunţată şi ca să meargă către biroul lui.

Făcuse sul ziarul când a ajuns în faţa lui. I l-a aruncat în faţă. Ziarul l-a lovit în obraz şi a căzut pe covor.

— Aici este demisia mea, Jim, a spus ea. Nu voi lucra ca un sclav sau ca un supraveghetor de sclavi.

Nu a auzit sunetul gâfâit pe care l-a scos; l-a scos în acelaşi timp în care ea a închis uşa.

S-a întors în birou şi, trecând prin anticameră, i-a făcut semn lui

Eddie să o urmeze înăunru.

A spus, iar vocea îi era calmă şi clară:

— Mi-am dat demisia.

El a dat din cap tăcut.

— Nu ştiu încă ce voi face în viitor, plec undeva departe, să mă gândesc şi să iau o decizie. Dacă vrei să mă urmezi, voi fi într-o căsuţă din Woodstock.

Era o colibă de vânătoare într-o pădure din Munţii Berkshire, pe care o moştenise de la tatăl ei şi pe care nu o mai vizitase de ani buni.

— Vreau să vă urmez, a şoptit. Vreau să-mi dau demisia şi… şi nu pot. Nu mă pot convinge să o fac.

— Atunci îmi faci o favoare?

— Sigur.

— Nu vorbi cu mine despre companie. Nu vreau să aud nimic. Nu spune nimănui unde sunt, în afară de Hank Rearden. Dacă întreabă, spune-i despre colibă şi cum să ajungă acolo. Dar nimănui altcuiva. Nu vreau să văd pe nimeni.

— În regulă.

— Promiţi?

— Sigur.

— Când decid ce se va întâmpla cu mine, te anunţ.

— Voi aştepta.

— Asta e tot, Eddie.

A ştiut că fiecare cuvânt a fost măsurat şi că nu mai rămăsese nimic de spus între ei în clipa aceea. Şi-a înclinat capul, lăsându-l să spună restul, apoi a ieşit din birou.

A văzut raportul inginerului stând încă deschis pe birou şi s-a gândit că trebuia să-i spună odată că trebuia să-şi continue munca pe sectorul din Washington, apoi şi-a amintit că nu mai era problema ei. Nu simţea nicio durere. Ştia că durerea va veni mai târziu şi că va fi o durere agonizantă care o va sfâşia şi că amorţeala pe care o simţea în momentul acela era o pauză care i se acorda nu după, ci înainte şi numai ca să fie pregătită să suporte. Dar nu conta. Dacă asta mi se cere, atunci voi suporta, s-a gândit.

S-a aşezat la birou şi l-a sunat pe Rearden la fabricile din Pennsylvania.

— Bună, draga mea, a spus el. A spus-o simplu şi clar, de parcă voia să o spună pentru că era real şi aşa trebuia să fie şi pentru că avea nevoie să se prindă bine de tot ce era concret şi palpabil în realitate şi în corectitudine.

— Hank, mi-am dat demisia…

— Înţeleg. Suna de parcă se aşteptase la asta.

— Nu a venit nimeni la mine, niciun distrugător, probabil că nu a existat niciodată unul, până la urmă. Nu ştiu ce voi face în continuare,

dar trebuie să plec, ca să nu mai trebuiască să-i văd pe niciunul dintre ei pentru o vreme. Apoi mă voi decide. Ştiu că nu poţi veni cu mine acum.

— Nu. Am două săptămâni în care ei se aşteaptă să semnez Bonurile Valorice. Vreau să fiu aici când cele două săptămâni expiră.

— Ai nevoie de mine în aceste două săptămâni?

— Nu. Pentru tine e mai dificil decât pentru mine. Nu ai cum să te lupţi cu ei. Eu, da. Cred că mă bucur că au făcut asta. E clar şi ultimativ. Nu-ţi face griji pentru mine. Odihneşte-te. Mai întâi, ia o pauză.

— Da.

— Unde te duci?

— La ţară. Într-o căsuţă pe care o am în Munţii Berkshire. Dacă vrei să vii să mă vezi, Eddie Willers o să-ţi spună cum să ajungi acolo. Mă voi întoarce în două săptămâni.

— Îmi faci o favoare?

— Da.

— Nu veni înapoi până nu vin eu după tine.

— Dar vreau să fiu aici când se întâmplă.

— Lasă asta în seama mea.

— Orice-ţi fac, vreau să-mi facă şi mie.

— Lasă totul în seama mea. Draga mea, nu înţelegi? Cred că tot ce vreau acum e ce vrei şi tu: să nu-i mai văd pe niciunul din ei. Dar trebuie să stau aici o vreme. Aşa că o să mă ajute dacă ştiu că tu, măcar, eşti în afara razei lor de acoperire. Vreau să am măcar un singur punct sigur în minte, ca să mă sprijin pe el. Va fi doar o perioadă scurtă, iar apoi voi veni după tine. Înţelegi?

— Da, dragul meu. Pe curând.

A fost incredibil de uşor să iasă din birou şi să coboare pe holurile lungi ale clădirii Taggart Transcontinental. A mers privind înainte, cu paşii avansând într-un ritm neîntrerupt, fără să se grăbească – ca înspre un punct terminus. Îşi ţinea capul sus şi avea privirea uimită că se resemnase, că luase o pauză.

A străbătut aglomeraţia de pe peron. A văzut statuia lui Nathaniel Taggart. Dar nu a simţit nicio durere din pricina asta, niciun reproş, doar iubirea ei deplină, care creştea, doar sentimentul că i se va alătura, nu în moarte, ci în ceea ce a fost viaţa lui.

* * *

Primul care a demisionat de la Rearden Steel a fost Tom Colby, şeful de echipă de la uzina de laminat, şeful sindicatului de muncitori Rearden Steel. Timp de zece ani fusese acuzat peste tot prin ţară pentru că era un „sindicalist de casă” şi nu intrase niciodată în vreun conflict violent cu conducerea. Asta era adevărat: nu a fost niciodată

nevoie de un conflict; Rearden avea un plan de salarizare mai mare decât orice alt plan al oricărui alt sindicat din ţară, pentru care el ceruse – şi primise – cea mai bună echipă de muncitori pe care o găsise.

Când Tom Colby i-a spus că demisionează, Rearden a dat din cap, fără niciun comentariu şi fără alte întrebări.

— Nu voi lucra în astfel de condiţii, a adăugat Colby încet, şi nu voi sprijini ideea ca alţii să mai rămână şi să muncească. Au încredere în mine. N-o să fiu eu ţapul ispăşitor.

— Cum îţi vei câştiga existenţa? a întrebat Rearden.

— Am economisit destul cât să-mi ajungă pentru un an.

— Şi după aceea?

Colby a ridicat din umeri.

Rearden s-a gândit la băiatul cu ochi furioşi care extrăgea cărbune din mină pe timp de noapte, ca un infractor. S-a gândit la toate drumurile întunecate, la aleile, la curţile din spate de la ţară unde cei mai buni oameni din ţară îşi vor da serviciile la schimb, ca sălbaticii, pentru slujbe la întâmplare şi în tranzacţii neoficiale. S-a gândit la capătul acelui drum.

Tom Colby părea să ştie la ce se gândea.

— Sunteţi pe cale să ajungeţi acolo unde sunt eu, domnule Rearden, a spus el. Le veţi pune pe tavă capul dumneavoastră?

— Nu.

— Şi după aceea?

Rearden a dat din umeri.

Ochii lui Colby l-au privit pentru un moment, ochi palizi şi ageri pe o faţă tuciurie, cu linii de funingine imprimate pe ea.

— Ne spun de ani buni că dumneavoastră sunteţi împotriva mea, domnule Rearden. Dar nu e aşa. Orren Boyle şi Fried Kinnan, ei sunt împotriva dumneavoastră şi a mea.

— Ştiu.

Dădaca nu intrase niciodată în biroul lui Rearden, ca şi cum ar fi simţit că acela era un loc în care nu avea niciun drept să intre. Aşteptase mereu să-l prindă pe Rearden afară. Directiva îl ataşase de slujba lui ca pe un câine al fabricilor care supraveghează producţia în limitele ei fireşti. L-a oprit pe Rearden câteva zile mai târziu pe o trecere între rândurile de cuptoare cu vatră deschisă. Băiatul avea o privire stranie şi înverşunată.

— Domnule Rearden, a spus el, voiam să vă spun că, dacă vreţi să turnaţi de zece ori mai mult metal Rearden, sau oţel, sau fontă decât e cota şi să-l vindeţi la negru peste tot, la toată lumea, la orice preţ, voiam să vă spun să-i daţi drumul. O să aranjez eu. O să fac eu şmecheriile, voi falsifica rapoartele, voi aduce martorii falşi, voi falsifica declaraţiile, voi depune mărturie falsă, aşa că nu trebuie să

vă îngrijoraţi, nu vor fi probleme!

— De ce vrei să faci asta? a întrebat Rearden, zâmbind, dar zâmbetul lui a dispărut atunci când l-a auzit pe băiat răspunzând serios:

— Pentru că vreau, măcar o dată, să fac ceva moral.

— Nu aşa devii moral, a început Rearden şi s-a oprit, brusc, realizând că aşa era felul în care se dovedea moralitatea, singurul fel rămas, şi realizând prin câte volute ale corupţiei intelectuale şi ale corupţiei de orice tip a trebuit să treacă acest băiat până la această descoperire.

— Bănuiesc că nu ăsta e cuvântul, a spus băiatul cu sfială. Ştiu că este un cuvânt greoi şi demodat. Nu la asta mă refeream. Mă refeream... – Era un strigăt disperat, un strigăt disperat de furie la care nu se aşteptase. Domnule Rearden, nu au niciun drept să facă asta!

— Ce?

— Să vă ia metalul.

Rearden a zâmbit şi, împins de o milă disperată, a spus:

— Las-o baltă, Non-Absolut. Nu mai există drepturi.

— Ştiu că nu mai există. Dar vreau să zic... Ce voiam să zic e că nu pot să facă asta.

— De ce nu? Nu putea să nu zâmbească.

— Domnule Rearden, nu semnaţi Bonul Valoric! Nu-l semnaţi, din principiu.

— Nu-l voi semna. Dar nu există principii.

— Ştiu că nu există. Era pe deplin serios când spunea asta, o spunea cu sinceritatea unui student conştiincios.

— Ştiu că totul este relativ şi că nimeni nu poate şti nimic şi că raţiunea este o iluzie şi că nu există realitate. Dar vorbesc despre metalul Rearden. Nu semnaţi, domnule Rearden. Principii morale sau principii imorale, cu principii sau fără, doar nu semnaţi, pentru că nu este bine!

Nimeni nu mai menţiona directiva în prezenţa lui Rearden. Tăcerea era noua tactică în legătură cu uzinele. Oamenii nu i se adresau când apărea în ateliere, iar el a observat că nu vorbeau nici între ei. Biroul personalului nu raportase nicio dezertare, aşa cum cerea directiva: în schimb, Rearden începuse să vadă feţe cu care nu era familiarizat printre muncitori, feţele îmbătrânite şi schimonosite ale unor oameni care fuseseră şomeri pentru o lungă perioadă de timp, şi auzi că sunt strigaţi pe numele celor care demisionaseră. N-a pus niciun fel de întrebare.

Era linişte peste tot în ţară. Nu ştia câţi industriaşi se pensionaseră şi dispăruseră pe întâi şi doi mai şi-şi lăsaseră uzinele să fie confiscate. Numără zece dintre propriii cumpărători, incluzându-l pe

Meneil de la Meneil Car Foundry din Chicago. Nu avea cum să afle despre ceilalţi; nu apăreau niciun fel de rapoarte în ziare. Primele pagini ale ziarelor erau dintr-odată pline de inundaţii de primăvară, accidente în trafic, picnicuri şcolare şi aniversări ale nunţilor de aur.

Era linişte şi la el acasă. Lillian plecase într-o vacanţă în Florida, încă de la mijlocul lunii aprilie; îl uimise plecarea ei, ca un capriciu inexplicabil; era prima călătorie pe care o făcea singură de la începutul căsătoriei lor. Philip îl evita cu o privire în care se citea panica. Mama lui Rearden se holba la el cu o nelinişte plină de reproş; nu spunea nimic, dar izbucnea în plâns în prezenţa lui, iar felul în care o făcea sugera că lacrimile ei erau cel mai important aspect de luat în considerare în orice dezastru ar fi simţit ea că se apropie.

În dimineaţa zilei de 15 mai, stătea la birou, deasupra întinderii uzinelor, şi se uita la nuanţele pe care le căpăta fumul care se ridica spre cerul limpede, albastru. Erau coloane de fum transparent, ca nişte valuri de căldură, invizibile dacă nu ar fi fost structurile tremurânde din spatele lor; erau rotocoale de fum roşu, şi stâlpi leneşi de fum galben, şi spirale uşoare, plutitoare de albastru, şi spirale groase, strânse, lichide, care arătau ca nişte fâşii răsucite de satin în nuanţe de roz perlat sub soarele de vară.

Deodată se auzi soneria de pe birou, iar vocea domnişoarei Ives anunţă:

— Doctorul Floyd Ferris doreşte să vă vadă, fără programare, domnule Rearden. În ciuda formalităţii rigide, tonul ei comunica întrebarea: „Să-l dau afară?”

Pe faţa lui Rearden se zări o umbră slabă de uimire, cu puţin diferită de expresia comună a nepăsării; nu se aştepta la un astfel de sol. I-a răspuns egal:

— Trimite-l înăuntru.

Doctorul Ferris nu zâmbea în timp ce mergea către biroul lui Rearden; avea, pur şi simplu, o privire care sugera că Rearden ştia foarte bine că avea un motiv să zâmbească, aşa că se abţinea să arate ceva ce era evident.

Se aşeză în faţa biroului, fără să aştepte o invitaţie; ţinea lângă el o servietă pe care şi-a aşezat-o pe genunchi; se purta ca şi cum toate cuvintele ar fi fost de prisos, de vreme ce reapariţia lui în acel birou lămurea totul.

Rearden îl urmărea în linişte, răbdător.

— De vreme ce termenul-limită pentru semnarea Bonurilor Valorice naţionale expiră astăzi la miezul nopţii, spuse dr. Ferris pe tonul cu care un comis-voiajor i-ar face o favoare nemaipomenită unui cumpărător, trebuie să obţin semnătura dumitale, domnule Rearden.

Se opri cu aerul c-ar aştepta un răspuns.

— Continuă, spuse Rearden. Ascult.

— Da, presupun că ar trebui să-ţi explic, spuse dr. Ferris, că dorim să obţinem semnătura cât mai devreme ca să anunţăm despre aceasta într-un program naţional de ştiri. Cu toate că programul bonurilor s-a desfăşurat fără prea multe piedici, mai există câţiva individualişti încăpăţânaţi care nu au semnat, oameni mărunţi, ale căror brevete nu sunt de importanţă crucială, dar nu le putem lăsa în afara monopolului din motive de principiu, înţelegi, desigur. Noi credem că aşteaptă să vadă care este mişcarea dumitale. Ai o mulţime de indivizi care-ţi urmează exemplul, domnule Rearden, mult mai mare decât credeai sau decât ştiai că-ţi poate fi de folos. Prin urmare, anunţul cum că dumneata ai semnat va înlătura ultimele speranţe de rezistenţă şi, până la miezul nopţii, ne va aduce şi ultimele semnături, astfel completându-se la timp programul.

Rearden ştia că, dintre toate discursurile posibile, acesta era ultimul pe care dr. Ferris îl va face dacă orice urmă de îndoială rămânea în mintea lui.

— Continuă, spuse Rearden monoton. N-ai terminat.

— Ştii – după cum ai demonstrat la proces – cât de important este şi de ce are o asemenea semnificaţie ca noi să obţinem toate proprietăţile prin acordul voluntar al victimelor. Dr. Ferris îşi deschise servieta. Acesta este Bonul Valoric, domnule Rearden. L-am completat noi şi tot ce trebuie să faci dumneata este să-l semnezi la sfârşit.

Bucata de hârtie pe care i-o pusese în faţă arăta ca o mică diplomă de absolvire a facultăţii, cu textul tipărit cu caractere care imitau o caligrafie demodată prin caracterele distinctive introduse de maşina de scris. Hârtia certifica faptul că el, Henry Rearden, prin aceasta, îşi transfera naţiunii toate drepturile asupra aliajului metalic cunoscut ca „metal Rearden”, care va fi, din acel moment, produs de către toţi cei care doreau şi care va purta numele de „metal Miracol”, nume ales de către reprezentanţii poporului. Uitându-se la document, Rearden se întreba dacă era o persiflare intenţionată a oricărei urme de bun-simţ sau o subestimare vădită a inteligenţei celor prădaţi care-i făcuse pe cei care-l concepuseră să tipărească textul peste o schiţă ştearsă a Statuii Libertăţii.

Privirea s-a întors încet către chipul doctorului Ferris.

— N-ai fi venit aici, spuse el, dacă nu aveai ceva extraordinar ca să-mi forţezi mâna, nu-i aşa? Despre ce-i vorba?

— Desigur, spuse dr. Ferris. Mă aşteptam să-ţi dai seama. De aceea, nu mai sunt necesare alte explicaţii. Îşi deschise servieta. Vrei să vezi cu ce o să-ţi forţez mâna? Am adus câteva mostre.

Ca un trişor care scoate din joc o mână bună cu o singură carte, i-a întins lui Rearden o serie de fotografii lucioase. Erau fotocopii ale registrelor hotelului şi ale motelului, care înfăţişau cu scrisul de mână al domnului Rearden numele de domnul şi doamna J. Smith.

— Ştii, fireşte, spuse dr. Ferris încet, dar poate vrei să vezi dacă ştim sau nu că doamna J. Smith este domnişoara Dagny Taggart.

Nu remarcă pe faţa lui Rearden absolut nicio schimbare a mimicii. Rearden n-a făcut niciun gest să se aplece deasupra copiilor, însă rămăsese privind în jos, cu o atenţie gravă, ca şi cum, de la distanţă, descoperea acum ceva ce nu ştiuse despre imaginile acelea.

— Mai avem încă un număr important de dovezi adiţionale, spuse dr. Ferris şi aruncă pe birou o fotocopie a unei facturi de la bijutier pentru un pandantiv cu rubin. Nu te-ar interesa să vezi declaraţiile sub jurământ ale portarilor de la imobil şi ale vânzătorilor din tura de noapte: nu conţin nimic nou pentru dumneata, în afară de numărul de martori care ştiu unde ţi-ai petrecut nopţile în New York în ultimii doi ani. Nu trebuie să-i învinuieşti pe oamenii aceia prea mult. Este o caracteristică interesantă a epocilor aşa cum e a noastră că oamenilor începe să le fie frică să spună lucrurile pe care vor să le spună – şi le e frică, atunci când sunt întrebaţi, să păstreze tăcerea în legătură cu lucruri pe care, altminteri, ar prefera să nu le spună. Aşa ceva e de aşteptat. Dar ai fi uimit dacă ai şti cine ne-a vândut primul pont.

— Ştiu, spuse Rearden; vocea lui nu exprima nicio reacţie. Călătoria către Florida nu mai era inexplicabilă pentru el.

— Nu mai este nimic altceva în mişcarea asta a mea care să poată să te rănească direct şi personal, spuse dr. Ferris. Ştim că niciun fel de pagubă personală nu te-ar face să renunţi. Aşadar, îţi spun cu toată sinceritatea că n-o să te rănească deloc. O s-o rănească doar pe domnişoara Taggart.

Rearden se uita acum fix la el, dar dr. Ferris se întreba de ce i se părea că faţa calmă şi detaşată se îndepărta tot mai mult de el.

— Dacă aventura asta a dumitale este făcută publică, de la un capăt la altul al ţării, spuse dr. Ferris, de către experţi ai defăimării ca Bertram Scudder, nu-ţi va afecta cu nimic reputaţia. Cu excepţia câtorva priviri curioase şi a câtorva sprâncene ridicate în câteva din camerele îmbâcsite ale saloanelor, o să scapi uşor. Aventurile de soiul ăsta sunt de aşteptat din partea bărbaţilor. De fapt, o să-ţi sporească reputaţia. O să-ţi confere o aură de eleganţă romantică printre femei şi bărbaţi, o să-ţi dea un anume soi de prestigiu şi o să fii invidiat pentru o cucerire neobişnuită. Dar ce-o să-i provoace domnişoarei Taggart – cu numele ei nepătat, cu reputaţia ei aflată deasupra scandalurilor, cu poziţia ei ciudată într-o afacere strict masculină – ce-o să-i facă, ce-o să vadă în ochii tuturor celor pe care o să-i întâlnească, ce-o să audă din partea oricărui bărbat cu care o să aibă de-a face – o să te las pe dumneata să-ţi imaginezi. Şi să iei aminte.

Rearden nu simţea nimic în afară de o linişte şi o luciditate fără margini. Era ca şi cum o voce îi spunea cu asprime: „Ăsta e momentul – scena este luminată –, acum priveşte”. Şi, stând dezgolit în lumina

puternică, arăta liniştit, solemn, lepădându-şi frica, durerea, speranţa, fără să-i mai fi rămas nimic în afară de dorinţa de a şti.

Doctorul Ferris fu uimit să-l audă spunând încet, pe un ton lipsit de patimă, ca şi cum ar fi făcut o afirmaţie abstractă, care nu ascultătorului lui i s-ar fi adresat:

— Dar toate calculele dumitale se bazează pe faptul că domnişoara Taggart este o femeie neprihănită, nu târfa pe care o veţi face să pară.

— Da, bineînţeles, spuse doctorul Ferris.

— Şi că asta înseamnă pentru mine mai mult decât o aventură pasageră.

— Bineînţeles.

— Şi dacă eu şi ea am fi nişte lepădături oarecare, aşa cum vrei dumneata să ne faci să părem, presiunea asta nu ar funcţiona.

— Nu, nu ar funcţiona.

— Dacă relaţia noastră ar fi fost promiscuă, aşa cum vei susţine că este, nu ai avea nicio cale să ne faci rău.

— Nu.

— Am fi dincolo de aria în care puterea voastră se poate exercita.

— Într-adevăr, da.

Rearden nu-i vorbea doctorului Ferris. Vedea un lung şir de oameni care se întindea de la Platon încoace, al cărui moştenitor şi produs final era un profesoraş incompetent, cu înfăţişare de gigolo şi cu suflet de bandit.

— Ţi-am oferit, cândva, şansa să te alături nouă, i-a spus dr. Ferris. Ai refuzat. Acum poţi observa care sunt consecinţele. Cum a putut crede cineva cu inteligenţa dumitale că ar fi putut obţine vreun avantaj dacă joacă onest, nu pot să-mi dau seama.

— Dar, dacă mă alăturam vouă, a replicat Rearden cu o detaşare de parcă n-ar fi vorbit despre sine, ce aş fi găsit eu bun de înhăţat de la unul ca Orren Boyle?

— La naiba, există întotdeauna destui fraieri pe lume care să poată fi expropriaţi!

— Cum ar fi domnişoara Taggart? Sau Ken Danagger? Sau Ellis Wyatt? Sau eu?

— Cum ar fi orice om care nu vrea să fie practic.

— Vrei să spui că nu e practic să trăieşti pe Pământ, nu-i aşa?

Nu ştia dacă Ferris îi răspunsese. Nu-l mai asculta. Vedea chipul buhăit al lui Orren Boyle, cu crăpăturile mici ale ochilor porcini, vedea faţa descompusă şi moale a domnului Mowen, cu nişte ochi care treceau pe deasupra oricărui vorbitor şi a oricărui lucru, îi vedea trecând pe toţi cu mişcări spasmodice de maimuţă care execută un număr învăţat prin imitaţie musculară, tot reproducându-l ca să producă metal Rearden, chiar fără să aibă măcar cea mai mică ştiinţă

despre el ori vreo posibilitate să-şi dea seama ce s-a petrecut în laboratorul experimental de la Rearden Steel de-a lungul celor zece ani de devotament înflăcărat, care ajunsese să fie, în fapt, până la urmă, un efort chinuitor.

I se potrivea acum numele de „metal Miracol”: miracol era singurul nume pe care l-ar fi putut da celor zece ani şi talentului din care s-a născut metalul Rearden, era un miracol că metalul se afla acum în faţa ochilor lor, produs al unei cauze necunoscute, de neştiut, un obiect în natură, menit nu explicaţiilor, ci uzului, ca o piatră sau ca o plantă, devenite ale lor tocmai ca să fie luate în posesie – „trebuie să-i lăsăm pe cei mulţi să se afle la nevoie, în timp ce produsele cele mai bune şi metodele disponibile sunt ascunse de către cei puţini?”

Dacă nu ştiam că viaţa mea depinde de inteligenţa şi de efortul meu – zicea el cu glas aproape inaudibil întregului şir de oameni care se întindea peste secole –, dacă nu făceam din asta cel mai înalt scop moral al meu, dacă nu aş fi împins la limită efortul şi inteligenţa pe care le-am folosit la întreaga lor capacitate ca să-mi suţin şi ca să-mi extind existenţa, n-aţi fi găsit nimic care să-mi poată fi luat, nimic cu care să-mi tulburaţi viaţa. Nu erorile sunt cele pe care le folosiţi împotriva mea, ci virtuţile mele, virtuţile mele care s-au consolidat pe acceptarea voastră, de vreme ce viaţa voastră depinde de ele, de vreme ce aveţi nevoie de ele, de vreme ce nu căutaţi să-mi distrugeţi realizările, ci să le faceţi să sporească.

Şi-a amintit vocea unui gigolo al ştiinţei care-i spunea: „Urmărim puterea şi asta vrem cu adevărat. Voi aţi fost laşi, dar noi ştim, de fapt, care e secretul”. Noi nu urmăream puterea – a spus spiritelor strămoşilor acestui gigolo – şi nu am trăit după principiile care ne sunt imputate. Am privit capacitatea de a produce drept virtute – şi ignoram faptul că măsura acestei virtuţi trebuie să fie măsura recompensei pe care o primeşte cineva. Nu am avut niciun avataj din lucrurile pe care le consideram rele, nu am cerut noi să existe hoţi de bănci care să opereze în băncile noastre sau să existe hoţi care să ne aprovizioneze casele sau ucigaşi care să ne protejeze vieţile. Dar aveţi nevoie de produsele raţiunii omeneşti şi, în pofida acestui fapt, susţineţi că abilitatea de a produce e un rău egoist şi transformaţi gradul productivităţii unui om într-o măsură a pierderilor. Am trăit într-un regim în care încercam să fim buni şi în care trebuia să fim pedepsiţi dacă eram răi. Voi trăiţi exact invers, pedepsiţi ceea ce e bun.

Şi-a amintit de formula punitivă pe care încercase Lillian să i-o impună, formulă pe care el o considerase atunci monstruoasă, mult prea neobişnuită ca s-o ia în seamă, şi pe care acum o vedea aplicată ca sistem de gândire, ca mod de viaţă extins la scară largă. Asta era: pedeapsa care pretindea, drept combustibil ca să funcţioneze,

virtutea victimei – invenţia lui, metalul Rearden, care devenise un motiv ca să fie expropriat; onoarea lui Dagny şi profunzimea sentimentelor unuia pentru celălalt, care erau folosite ca instrument de şantaj, un şantaj la care depravaţii ar fi fost imuni, apoi, în republicile populare din Europa, miile de oameni care erau menţinuţi în sclavie şi care erau storşi de ultima picătură de energie doar pentru că-şi doreau să trăiască şi a căror forţă hrănea o mână de stăpâni, oameni care erau ţinuţi în captivitate într-un sistem opresiv în care se împleteau dragostea, copiii, soţiile şi prietenii lor, oameni care erau menţinuţi în sclavie prin instrumentele dragostei şi ale capacităţilor şi ale plăcerilor mărunte, prin ameninţări şi momeli folosite ca să fie extorcaţi, prin iubirea învecinată cu furia, prin abilitatea care conducea la pedeapsă, prin ambiţia de a lua în posesie, prin şantajul folosit ca lege, prin dorinţa de a se izbăvi de durere, nu ca un hedonism oarecare, ci ca stimulent unic pentru efortul depus şi ca unică recompensă pentru reuşită – oameni ţinuţi în sclavie prin forţa vie pe care o emanau proprietăţile lor şi prin bucuria banală pe care o găseau în viaţă. Acesta era codul pe care-l acceptaseră cu toţii şi aceasta era şi cheia codului: prinde-i pe oameni într-un circuit al terorii şi momeşte-i cu dragostea de viaţă, astfel încât singurul om care nu avea nimic de oferit să nu aibă nimic altceva în afară de frică, astfel încât însuşirea care i-a făcut viaţa posibilă şi valorile cărora le-a dat un înţeles să devină agenţii propriei distrugeri şi, astfel, ce e mai bun în cineva va deveni un instrument folosit pentru a-l chinui pe celălalt, iar viaţa pe pământ va deveni nepractică.

„Al tău a fost codul vieţii, a spus vocea omului pe care nu o putea uita. Care este atunci codul lor?”

De ce a acceptat lumea asta? se gândea. Cum au îngăduit victimele un cod care-i desemna vinovaţi prin simplul fapt că existau?... Iar apoi, violenţa unei lovituri lăuntrice, care-i împietrea pe de-a-ntregul corpul, în vreme ce contempla irumperea unei viziuni: nu a făcut şi el asta? Nu şi-a dat aprobarea pentru codul propriei condamnări? Dagny, se gândea, şi profunzimea sentimentelor pe care le aveau unul pentru celălalt... şantajul la care cei depravaţi vor fi imuni... nu a numit şi el asta, cândva, depravare? Nu a fost el primul care i-a aruncat insulte pe care scursurile acelea umane ameninţau acum că i le vor arunca public? Nu a acceptat el ca vinovăţie fericirea supremă pe care el nu o găsise niciodată?

„Tu, care nu admiţi niciun procent de impuritate într-un aliaj de metal, îi spunea vocea uitată, ce ai permis să pătrundă în codul tău moral?”

— Ei bine, domnule Rearden? a întrebat vocea doctorului Ferris. Mă înţelegi acum? Obţinem metalul sau facem spectacol deschis publicului din dormitorul domnişoarei Taggart?

Nu-l vedea pe doctorul Ferris. Percepea totul cu o limpezime violentă, o limpezime care era asemenea unui reflector sub lumina căruia toate enigmele se desfăceau – şi mai ales ziua în care a văzut-o pe Dagny prima oară.

S-a întâmplat la câteva zile după ce ea devenise vicepreşedinte la Taggart Transcontinental. De ceva timp, ascultase, cu scepticism, anumite zvonuri cum că reţeaua de cale ferată ar fi fost condusă de sora lui Jim Taggart. În vara aceea, când ajunsese să fie exasperat de întârzierile şi de bâlbâielile companiei Taggart în legătură cu o posibilă cerere de transport feroviar din ce în ce mai rentabilă, ofertă pe care Taggart continua s-o emită, s-o modifice, s-o retragă, cineva i-a spus că, dacă voia să priceapă ceva din politica de la Taggart Transcontinental, cel mai bine ar fi să discute cu sora lui Jim. A sunat-o la birou să stabilească o întâlnire şi a insistat ca întâlnirea să aibă loc chiar în după-amiaza aceea. Secretara ei i-a spus că domnişoara Taggart se va afla, în după-amiaza aceea, pe şantierul graţie căruia se vor obţine noi avantaje, la staţia Milford, între New York şi Philadelphia, dar că s-ar bucura să se întâlnească acolo, dacă voia. S-a dus la întâlnire plin de resentimente; nu fusese prea încântat de femeile afaceriste pe care le întâlnise până atunci şi simţea că gestionarea unei reţele de cale ferată nu era o treabă cu care să se îndeletnicească o femeie; se aştepta să dea ochii cu o moştenitoare răsfăţată care să se folosească de numele şi de sexul ei ca de un substitut pentru capacitate, cu o femeie peste măsură de îndrăzneaţă, cu sprâncenele pensate, o femeie supraevaluată – o şefă de magazin oarecare.

S-a coborât din ultimul vagon al unui tren lung, la mare distanţă de peronul staţiei Milford. Pretutindeni în jurul lui se aflau, în dezordine, macazuri, transportoare, macarale şi lopeţi – de la linia principală până pe buza unei râpe unde câţiva bărbaţi încercau să niveleze patul şinei de tren. De acolo, şi-a început înaintarea printre linii secundare înspre clădirea gării. Apoi, deodată, s-a oprit.

Zărise o fată care stătea în vârful unui morman de fiare dintr-un vagon-platformă. Nu se uita la râpă, privirea îi era semeaţă, iar câteva şuviţe îi fluturau în vânt. Costumul ei simplu şi gri semăna cu un înveliş metalic peste un trup suplu, care o apăra de un pământ şi de un cer inundat de soare. Postura ei avea concreteţea, precizia conştientă şi aroganţa pură pe care ţi le dau încrederea de sine. Urmărea cum se desfăşura munca, iar privirea ei era voluntară: privirea care are certitudinea şi hotărârea de a urma un scop clar, privirea competenţei care se bucură de buna desfăşurare a lucrurilor. Se uita ca şi cum acela ar fi fost locul ei, momentul ei în lumea asta, se uita ca şi cum bucuria ar fi fost starea ei naturală, iar chipul căpătase forma vie pe care o are orice fiinţă activă şi inteligentă, era

chipul unei tinere cu gură de femeie care părea să fie încredinţată că trupul reprezintă numai un instrument ferm, gata să se supună oricărui obiectiv pe care l-ar fi vizat.

De s-ar fi întrebat – măcar cu o clipă înainte – dacă, în cotloanele minţii lui, depozitase vreodată imaginea vreunei femei care să fie exact aşa cum şi-ar fi dorit, ar fi răspuns că nu; totuşi, când a văzut-o, şi-a dat seama că aceea era imaginea şi că aceea fusese ani de zile. Dar nu o privea ca pe o femeie. Uitase unde se află şi cu ce treabă venise, era deodată fericit ca un copil, era încântat de neaşteptata descoperire pe care o făcuse, prizonier al şocului de a fi conştientizat că întâlnea atât de rar ceva care să-i placă cu adevărat – să-i placă şi să accepte pe de-a-ntregul şi dezinteresat; îi contempla zâmbetul abia perceptibil, ca şi cum ar fi admirat o statuie ori un peisaj şi nu simţea nimic altceva în afară de pura plăcere de a o privi, cea mai desăvârşită plăcere estetică pe care o încercase vreodată.

A văzut un muncitor care trecea şi l-a întrebat, arătând-o cu degetul:

— Cine e femeia aia?

— Dagny Taggart, i-a răspuns şi a trecut mai departe.

Rearden a simţit că răspunsul îl izbeşte pe dinăuntru. Părea că începe să-l traverseze un curent care, pentru o clipă, îi tăia răsuflarea, apoi îi coboară uşor în tot corpul, un curent care purta cu el o oarecare percepţie a greutăţii, o greutate epuizantă care nu-i mai lăsa nimic în afară de un singur lucru. Era conştient – cu o luciditate nefirească – de concreteţea acelui spaţiu, de numele femeii pe care o vedea, de tot ce presupunea asta, însă toate se pierdeau într-un cerc exterior şi alcătuiau o presiune care-l izola în mijlocul lui – acestea fiind sensul şi esenţa cercului –, iar singurul lucru de care putea fi sigur era dorinţa de a o avea pe femeia aceea acolo, chiar atunci, pe vagonul-platformă, în plin soare, să o aibă chiar înainte să-şi fi adresat unul altuia măcar un cuvânt – ca prim gest al întâlnirii –, pentru că asta ar spune totul şi pentru că-şi câştigaseră acest drept cu mult timp în urmă.

Dagny s-a întors înspre el. În curba înceată a mişcării, privirile li s-au întâlnit şi s-au oprit una asupra celeilalte. Avea acum certitudinea că ea şi-a dat seama de felul în care o privea, că ochii ei înţeleseseră, dar că nu îndrăzneau să spună lucrurilor pe nume.

Ochii ei continuaseră să caute în jur, iar apoi a văzut-o începând să discute cu un bărbat care stătea lângă vagonul-platformă şi făcea nişte însemnări.

Înăuntrul lui se dădea o luptă: dorinţa de a se întoarce la realitatea cotidiană şi lovitura nimicitoare a vinovăţiei. Pentru o clipă, a simţit că atinge limita aceea când niciun bărbat nu se mai poate simţi întreg şi dincolo de care nu mai poate trăi: un sentiment de ură de sine, cu

atât mai teribil, cu cât o parte din el refuza să-l accepte şi care-l făcea să se simtă şi mai vinovat. Nu era o succesiune logică a cuvintelor, ci un verdict instantaneu pe care-l primea emoţional, un verdict care spunea: aşadar, ăsta-i felul tău de-a fi, asta-i patima ta – un verdict care spunea că dorinţa aceea ruşinoasă pe care n-a fost niciodată în stare s-o învingă a venit la el să întâmpine singura explozie de frumuseţe pe care o întâlnise în viaţă şi care i se arătase cu o violenţă pe care nu o credea posibilă şi că singura libertate care i se mai îngăduise era aceea de a o ascunde şi de a o dispreţui, dar de care nu se putea lepăda atâta timp cât şi el, şi femeia aceea ar mai fi trăit.

Nu ştia cât timp trecuse deja de când se afla acolo sau cum îi pârjolise inima tot răstimpul ăsta. Tot ce putuse să reţină din intervalul pe care-l parcursese era hotărârea ca ea să nu afle niciodată nimic despre sentimentele lui.

A aşteptat până când bărbatul care lua notiţe a coborât şi s-a îndepărtat, apoi s-a apropiat de ea şi i-a spus pe un ton rece:

— Domnişoara Taggart? Sunt Henry Rearden.

— O! Urmă o mică pauză, după care se auzi încetişor obişnuitul: Sunt încântată să vă cunosc, domnule Rearden.

Îşi dăduse, cumva, seama, însă nici măcar pentru sine nu acceptă pe de-a-ntregul că pauza fusese provocată de un sentiment identic cu al lui, dar ceva mai subtil: părea să fie fericită că un chip plăcut aparţinea unui om pe care-l putea admira. Când au început să vorbească despre afaceri, felul lui de a pune problema a fost acum mult mai aspru şi mai abrupt decât fusese vreodată cu oricare dintre clienţii săi bărbaţi.

Acum, urmărind totul, de la amintirea femeii de pe vagonul-platformă până la Bonul Valoric care se afla astăzi pe biroul lui, i se părea că cele două imagini se contopiseră exploziv, comprimând toate zilele şi toate îndoielile pe care le trăise în intervalul acesta de timp şi, la lumina orbitoare a erupţiei, într-o viziune fugară a rezultatului final, a intuit cu claritate răspunsul la toate întrebările pe care le avea.

Se gândea: vinovat? – mai vinovat decât mă cunoşteam, mult mai vinovat decât credeam în ziua aceea; vinovat de răul de a aşeza sub cupola vinovăţiei tot ce aveam mai bun în mine. Am blestemat faptul că mintea şi trupul meu erau una şi că trupul meu răspundea la cerinţele superioare ale raţiunii mele. Am blestemat faptul că extazul este esenţa vieţii, puterea energizantă a oricărei fiinţe umane, că este o nevoie a trupului, dar este, de asemenea, o ţintă a spiritului, că trupul meu nu este numai o masă de muşchi inerţi, ci un instrument care poate să-mi ofere o senzaţie de fericire superlativă care să-mi unească trupul şi spiritul. Capacitatea aceea, pe care eu am înfierat-o fiindcă mi se părea ruşinoasă, m-a lăsat indiferent în faţa târfelor, dar a născut în mine, în replică, o dorinţă unică în faţa miracolului unei

singure femei. Dorinţa aceea, pe care am stigmatizat-o fiindcă mi se păruse obscenă, nu a venit din simpla apariţie a trupului, ci din încredinţarea că încântătoarea formă pe care o vedeam exprima, deopotrivă, spiritul pe care-l vedeam; nu-i voiam trupul, ci eul ascuns; nu trebuia s-o am pe femeia în costum cenuşiu, ci pe femeia care conducea o reţea de cale ferată.

Dar am fost furios pe capacitatea trupului meu de a transmite tot ce simţeam şi l-am blestemat, ca şi cum ei i-aş fi aruncat o insultă şi ca şi cum asta ar fi fost cea mai mare reverenţă pe care i-aş fi putut-o face – la fel cum ei îmi diabolizaseră abilitatea de a transforma munca propriei mele raţiuni în metal Rearden, la fel cum ei mă blestemaseră pentru puterea de a-mi gestiona afacerile în aşa fel încât să devină o sursă de satisfacere a propriilor mele nevoi. Le-am acceptat codul şi am crezut, aşa cum m-au învăţat, că valorile spiritului uman trebuie să rămână un deziderat neputincios, neexprimat în acţiuni, care să nu devină niciodată realitate, că viaţa cărnii omeneşti trebuie să se petreacă în mizerie, ca o performanţă degradantă, absurdă, iar aceia care încearcă să se bucure de ea ar trebui să fie consideraţi nişte animale inferioare.

Le-am încălcat codul, dar am căzut în capcana pe care mi-au întins-o, capcana codului alcătuit astfel încât să trebuiască să-l încâlci. Nu m-am mândrit cu rebeliunea mea, am considerat-o vinovăţie, nu i-am blestemat pe ei, m-am blestemat pe mine, nu le-am blestemat codul, am blestemat existenţa – şi mi-am ascuns fericirea ca pe un secret ruşinos. Ar fi trebuit să trăiesc sentimentul deschis, ca pe un drept al meu, sau s-o fi luat de soţie, ceea ce, de fapt, era pentru mine. Dar am crezut că iubirea mea e promiscuă şi am făcut-o şi pe ea să trăiască sub sentimentul ruşinii. Ce vor ei să-i facă acum i-am făcut eu mai întâi. Eu am făcut posibil totul.

Am făcut-o în numele compasiunii pentru cea mai vrednică de dispreţ femeie pe care o cunosc. Şi asta făcea parte din codul lor şi am acceptat-o. Consideram că o persoană îi este datoare alteia fără să aştepte vreo răsplată oarecare. Consideram că este de datoria mea să iubesc o femeie care nu-mi dădea nimic, care trăda tot ce însemna raţiunea mea de a fi, care-şi revendica fericirea cu preţul fericirii mele. Consideram că iubirea este un fel de cadou pasiv, pe care, odată primit ca atare, nu mai era nevoie să-l şi meriţi – exact aşa cum se consideră că bogăţia reprezintă o posesie imobilă care poate fi utilizată şi păstrată fără să mai depui vreodată nici cel mai mic efort. Consideram că dragostea este o primă, nu o recompensă pe care trebuie s-o câştigi – exact aşa cum ei cred că este dreptul lor să ridice pretenţii asupra unor posesiuni pe care nu le merită. Şi exact aşa cum ei cred că nevoia lor este dreptul asupra energiei mele, aşa am crezut şi eu că nefericirea ei ar fi un drept asupra vieţii mele. În numele

milei, nu al dreptăţii, am îndurat zece ani de tortură. Am pus mila deasupra conştiinţei şi asta este esenţa vinovăţiei mele. Fărădelegea mea a fost înfăptuită când i-am spus: „Să menţin această căsătorie a noastră va fi, aşa cum văd eu lucrurile, o înşelătorie. Dar standardele mele nu sunt şi ale tale. Nu le înţeleg pe ale tale, niciodată nu le-am înţeles, dar le voi accepta”.

Aici, pe biroul meu, se află normele acestea pe care le-am acceptat fără să le înţeleg, aici este felul ei de a mă iubi, iubirea în care nu am crezut niciodată, dar de care am încercat să mă lipsesc. Acesta este produsul absenţei oricărui merit. Am crezut că se poate să faci nedreptăţi, dar numai atâta timp cât eu aş fi fost singurul care suferea. Dar nimic nu poate să justifice nedreptatea. Iar aceasta este pedeapsa pentru că am acceptat răul acela respingător care este sacrificiul de sine. Credeam că voi fi singura victimă. În schimb, am sacrificat cea mai nobilă femeie pentru cea mai abjectă. Când cineva acţionează cu milă în loc de dreptate, binele este cel pedepsit în numele răului; când cineva îi salvează pe cei vinovaţi de suferinţă, inocentul este cel forţat să sufere. Nu există scăpare în faţa justiţiei, nimic nu poate fi câştigat pe nedrept şi neplătit în univers, nici pentru materie, nici pentru spirit, şi dacă vinovaţii nu plătesc, inocenţii trebuie s-o facă.

Nu au fost prădătorii ăştia mărunţi şi meschini cei care m-au înfrânt – eu singur am făcut-o. Nu ei m-au dezarmat – eu mi-am aruncat arma. Asta este o bătălie care nu poate fi purtată decât cu mâinile curate, pentru că singura putere a inamicului este în rănile din conştiinţa celuilalt, iar eu am acceptat un cod care m-a făcut să consider puterea mâinilor mele păcat şi ocară.

— Primim metalul, domnule Rearden?

Se uita la Bonul Valoric de pe biroul său şi vedea prin el până în adâncuri, până când a ajuns la amintirea fetei de pe vagonul-platformă. Se întreba dacă ar putea s-o scape de prădătorii minţii şi de golanii de presă pe fiinţa pe care o văzuse în acel moment. Putea să lase în continuare inocenţii să ispăşească pedeapsa? Putea s-o lase să se lupte cu toate lucrurile cu care el ar fi trebuit să se lupte? Putea să înfrunte acum codul inamicilor când ea e cea care va fi dezonorată, nu el, când se va arunca cu noroi în ea, nu în el, când ea va trebui să lupte în timp ce el ar fi izbăvit? Putea să permită ca existenţa ei să fie transformată într-un iad de care el va fi ţinut la distanţă?

Stătea nemişcat şi privea în sus, către ea. Te iubesc, i-a spus fetei de pe vagonul-platformă şi a pronunţat încet cuvintele acestea care erau o încununare a momentului aceluia de acum patru ani, un sentiment de fericire solemnă care se transformase abia acum în cuvinte, chiar dacă de data asta a trebuit să i-o spună pentru prima oară.

Se uită la Bonul Valoric. Dagny, se gândi, nu m-ai lăsa să fac asta dacă ai şti, o să mă urăşti pentru asta dacă o să afli, dar nu te pot lăsa să-mi plăteşti datoriile. Vina a fost a mea şi nu-ţi voi pasa ţie pedeapsa pe care trebuie să o îndur. Chiar dacă nu mai am nimic acum, am asta: văd adevărul, sunt eliberat de vinovăţia pe care mi-o atribuie, pot acum să stau în faţa mea fără să mă simt vinovat, să ştiu că am dreptate, că am dreptate întru totul şi – pentru prima dată – că voi rămâne credincios unui principiu din codul meu, cel pe care nu l-am încălcat niciodată: să fiu un om ce-şi rezolvă singur încurcăturile.

Te iubesc, i-a spus fetei de pe vagonul-platformă, simţindu-se ca şi cum lumina soarelui aceluia de vară îi atingea fruntea, ca şi cum ar fi stat sub cerul liber, deasupra unui pământ liber, fără nimic rămas în afară de el însuşi.

— Ei bine, domnule Rearden? Veţi semna? l-a întrebat dr. Ferris.

Ochii lui Rearden s-au întors înspre el. Uitase că Ferris era acolo, nu ştia dacă Ferris vorbise, obiectase sau dacă a aşteptat în linişte.

— O, aia? spuse Rearden.

Puse mâna pe un stilou şi, fără să se uite încă o dată, cu gestul uşor al unui milionar care semnează un cec oarecare, semnă sub Statuia Libertăţii şi împinse Bonul Valoric peste birou.

Capitolul VII
Moratoriul pe creiere

— Unde ai fost în tot timpul ăsta? l-a întrebat Eddie Willers pe muncitor în cantina de la subsol şi a adăugat, cu un zâmbet care era atât rugă, scuză, cât şi o mărturie a disperării: o, ştiu că eu sunt cel care a stat departe de locul ăsta săptămâni întregi. Zâmbetul lui arăta ca şi cum un copil infirm ar fi încercat, bâjbâind, cu efort, un gest pe care nu-l mai putea face. Am venit aici, acum vreo două săptămâni, dar nu erai în noaptea aia. Mi-era teamă că ai plecat... Atât de mulţi oameni dispar fără niciun avertisment. Am auzit că sunt sute care rătăcesc prin ţară. Poliţia îi arestează pentru că-şi părăsesc slujbele – sunt numiţi dezertori –, dar sunt prea mulţi şi nu e destulă mâncare pentru a-i hrăni pe toţi în închisori, deci nimănui nu-i mai pasă, într-un fel sau altul. Am auzit că dezertorii doar rătăcesc, ocupându-se cu tot felul de munci de ocazie sau chiar mai rău – cine are munci de ocazie de oferit în ziua de azi?... Ne pierdem cei mai buni oameni, oameni care au lucrat în compania asta de douăzeci de ani sau chiar mai mult. De ce a trebuit să fie legaţi de slujbele lor? Oamenii aceia cărora niciodată nu le-a dat prin cap să-şi părăsească slujbele, iar acum fac asta la cea mai mică neînţelegere, abandonându-şi uneltele şi plecând, la orice oră din zi sau noapte, şi lăsându-ne în tot felul de

încurcături, genul de oameni care ar fi sărit din pat şi ar fi venit alergând dacă reţeaua de cale ferată ar fi avut nevoie de ei... Ar trebui să vezi ce oameni de adunătură aducem ca să ocupăm posturile libere. Unii dintre ei au intenţii bune, dar le e frică şi de propria umbră. Alţii sunt nişte lepădături cum nu credeam că există – primesc slujbele şi ştiu că nu ne putem descotorosi de ei odată ce au intrat, aşa că ne arată clar că nu au de gând să muncească pentru banii pe care-i primesc şi că nici n-au avut vreodată intenţia asta vreodată. Sunt genul de oameni cărora le *place*, pur şi simplu le place situaţia actuală. Poţi să-ţi imaginezi că sunt oameni cărora le place? Ei bine, chiar sunt... Ştii, nu cred că eu pot să accept, să accept tot ce ni se întâmplă în ziua de azi. Se întâmplă, desigur, dar nu pot accepta. Mă tot gândesc că nebunia e o stare în care omul nu-şi poate da seama ce e real şi ce nu e. Ei bine, ce e real acum e nebunesc, iar dacă eu aş accepta ca fiind real, ar trebui să-mi pierd minţile, nu-i aşa?... Continui să lucrez şi să-mi spun că aici e Taggart Transcontinental. Continui să aştept să se întoarcă ea, aştept ca uşa să se deschidă într-un moment sau altul şi... o, Doamne, n-ar trebui să spun asta!... Ce? Ştiai? Ştiai că a plecat?... Păstrează secretul. Dar presupun că toată lumea ştie, numai că nimeni nu trebuie să spună lucrurilor pe nume. Li se spune tuturor că este în concediu. Ea e încă vicepreşedinte executiv. Cred că eu şi cu Jim suntem singurii care ştiu că şi-a dat demisia pentru totdeauna. Jim e speriat de moarte că prietenii lui din Washington o să se răzbune pe el dacă se află că ea şi-a dat demisia. Umblă zvonul că ar fi un dezastru pentru starea de spirit a populaţiei dacă oricare dintre persoanele importante şi-ar da demisia, iar Jim nu vrea ca ei să ştie că există un dezertor în propria familie... Dar asta nu-i tot. Lui Jim îi e frică de faptul că acţionarii, angajaţii şi oricare dintre cei cu care facem afaceri îşi vor pierde şi ultima fărâmă de încredere în Taggart Transcontinental dacă se află că a plecat ea. Încredere! Ai crede că nu mai contează acum când niciunul dintre ei nu poate face nimic în privinţa asta. Şi totuşi, Jim ştie că trebuie să păstrăm o anumită aparenţă din măreţia pentru care Taggart Transcontinental era odată cunoscută. Şi mai ştie că şi asta s-a dus odată cu ea... Nu, ei nu ştiu unde este... Da, eu ştiu, dar n-o să le spun. Sunt singurul care ştie... O, da, au încercat să afle. Au încercat să mă bombardeze cu întrebări de toate felurile, dar degeaba. Nu voi spune nimănui... Ar trebui să vezi ce focă dresată avem în locul ei – noul vicepreşedinte în funcţie. Desigur, avem unul – de fapt, avem şi nu avem. E la fel ca tot ce se întâmplă mai nou – e şi nu e, în acelaşi timp. Numele lui e Clifton Locey – face parte din echipa lui Jim –, un bărbat tânăr şi progresist, de patruzeci şi şapte de ani, prieten cu Jim. Ar trebui numai să-i ţină locul atâta cât este nevoie, dar stă în biroul ei şi toţi ştim că e noul vicepreşedinte în

funcţie. Dă ordine, adică are grijă să nu fie prins dând ordine. Munceşte foarte mult ca să se asigure că nicio decizie nu poate să i se pună în cârcă şi ca să nu poată fi tras la răspundere pentru ceva. Vezi tu, scopul lui nu e să conducă o cale ferată, ci să aibă o slujbă. Nu vrea să conducă trenuri, ci vrea să-l mulţumească pe Jim. Nu-i pasă absolut deloc dacă există vreun tren în mişcare atâta timp cât face impresie bună în faţa lui Jim şi a băieţilor din Washington. Până acum, domnul Clifton Locey a reuşit să facă din doi oameni victimele unei înscenări: un tânăr asistent terţiar, pentru că nu a retransmis un ordin pe care domnul Locey nu l-a dat niciodată, şi pe administratorul mărfurilor, pentru că a emis o comandă pe care domnul Locey a dat-o într-adevăr, numai că administratorul nu a putut să o dovedească. Ambii au fost concediaţi, oficial, de către Comisia de Uniformizare. Când lucrurile merg bine – ceea ce nu se întâmplă pentru mai mult de o jumătate de oră –, domnul Locey ţine să ne reamintească că „nimic nu mai e ca pe vremea domnişoarei Taggart”. La primul semn de complicaţie, mă cheamă în biroul lui şi mă întreabă, relaxat, în mijlocul celor mai irelevante aiureli, ce obişnuia domnişoara Taggart să facă în asemenea cazuri de urgenţă. Îi spun oricând pot. Îmi spun că e Taggart Transcontinental şi… că sunt mii de suflete într-o mulţime de trenuri care depind de deciziile noastre. Între urgenţe, domnul Locey se dă peste cap să fie pe cât de nepoliticos posibil cu mine, ca să mă facă să cred că n-are nevoie de mine. Şi-a făcut o datorie din a schimba tot ce obişnuia ea să facă în ceea ce priveşte fiecare aspect care nu contează, dar este al naibii de prudent să nu schimbe nimic din ce contează cu adevărat. Singura problemă este că nu-şi poate da întotdeauna seama care este care… În prima lui zi la birou, mi-a spus că nu e o idee bună să fie o poză cu Nat Taggart pe perete… „Nat Taggart e istorie, e trecutul întunecat, aparţine unei epoci de lăcomie egoistă, nu este tocmai un simbol al politicilor noastre noi şi progresiste, aşa că ar putea face o impresie proastă, oamenii m-ar putea identifica cu el”, mi-a spus. Nu, n-ar putea, i-am răspuns, dar am dat jos tabloul de pe perete. Ce? Nu, nu ştie nimic despre lucrurile astea. N-am comunicat cu ea. Nici măcar o dată. Ea mi-a spus să nu… Săptămâna trecută aproape că mi-am dat demisia. Era din cauza trenului lui Chick. Domnul Chick Morrison din Washington, oricine naiba ar fi el, a pornit într-un tur în întreaga ţară să vorbească despre directivă şi să întărească moralul oamenilor, acum că lucrurile au devenit din ce în ce mai nebuneşti peste tot. A cerut un tren special pentru el şi pentru echipă, un vagon de dormit, un vagon-salon şi un vagon-restaurant cu bar şi loc de odihnă. Comisia de Uniformizare i-a dat permisiunea să călătorească cu o sută de mile pe oră – pe motivul, a spus conducerea, că aceasta era o călătorie nonprofit. Ei bine, aşa-i. E doar un turneu ca să convingi

oamenii să continue să se spetească pentru un profit din care să se întreţină cei care sunt superiori numai pentru faptul că nu fac nimic. Ei bine, problema noastră a apărut când domnul Chick Morrison a cerut o locomotivă Diesel pentru trenul său. Nu aveam niciuna pe care să i-o fi putut da. Toate dieselele pe care le aveam erau folosite ca să pună în mişcare Cometa şi trenurile de marfă transcontinentale şi nu era niciunul liber, nicăieri în sistem, în afara... – ei bine, aia era o excepţie pe care nu aveam de gând să i-o pomenesc domnului Clifton Locey. Domnul Locey a făcut mare scandal, a ţipat că, fie ce-o fi, nu-i puteam refuza cererea domnului Chick Morrison. Nu ştiu ce prost amărât i-a spus de locomotiva Diesel extra pe care o ţineam în Winston, în Colorado, la intrarea în tunel. Ştii cum ni se strică acum locomotivele Diesel, toate sunt gata să moară, deci înţelegi de ce acea locomotivă Diesel care era în plus trebuia ţinută în tunel. I-am explicat domnului Locey, l-am ameninţat, am pledat, i-am spus că ea făcuse cea mai strictă regulă a noastră din a nu lăsa niciodată staţia Winston fără un Diesel de rezervă. Mi-a spus să fac bine să-mi aduc aminte că el nu este domnişoara Taggart – ca şi cum aş putea vreodată uita! – şi că regula aceea era o absurditate, pentru că nimic nu se întâmplase în toţi aceşti ani, aşa că Winston se putea descurca fără motorul Diesel câteva luni şi că el nu-şi va face griji în legătură cu un ipotetic dezastru din viitor, acum, când ne aflăm într-un pericol cât se poate de real, de concret şi de imediat, pericolul să-l enervăm pe domnul Chick Morrison. Ei bine, trenul special al lui Chick a primit locomotiva Diesel. Impiegatul diviziei Colorado a demisionat. Domnul Locey a dat slujba aia unui prieten de-al lui. Voiam să demisionez. Niciodată nu mi-am mai dorit asta atât de tare. Dar nu am făcut-o... Nu, nu am mai auzit nicio veste de la ea. Niciun cuvânt de când a plecat. De ce mă tot întrebi despre ea? Las-o baltă. N-o să se întoarcă... Nu ştiu la ce bun să sper. Degeaba, cred. Trăiesc zi după zi şi încerc să nu privesc prea mult înainte. La început, speram că cineva o să ne salveze. Mă gândeam că, poate, Hank Rearden o să fie acela. Dar s-a dat bătut. Nu ştiu ce i-au făcut de a semnat, dar ştiu că trebuie să fi fost ceva groaznic. Toată lumea crede la fel. Toată lumea şuşoteşte despre asta şi se întreabă ce fel de presiuni au făcut asupra lui... Nu, nimeni nu ştie. Nu a făcut nicio declaraţie publică şi a refuzat să vadă pe toată lumea... Dar ascultă, îţi voi spune altceva despre ce se bârfeşte. Apropie-te mai tare, vrei? Nu vreau să vorbesc foarte tare. Se spune că Orren Boyle ştia despre directivă demult, cu săptămâni sau chiar cu luni înainte, pentru că începuse, tăcut şi în secret, să-şi reconstruiască furnalele pentru producerea de metal Rearden, la una dintre uzinele lui de oţel mai puţin importante, un loc mic şi obscur pe coasta statului Maine. Era pregătit să înceapă să toarne metal în momentul în care documentul de expropriere a lui

Rearden – vreau să spun Bonul Valoric – ar fi fost semnat. Dar – ascultă – în noaptea de dinainte să înceapă, oamenii lui Boyle încălzeau furnalele în locul acela de pe coastă când au auzit o voce; nu ştiau dacă venea de la un avion sau un radio sau un soi de difuzor direct, dar era o voce de bărbat care spunea că le dă zece minute să evacueze locul. Au ieşit cu toţii. Au început să meargă şi au continuat să meargă – pentru că vocea era a lui Ragnar Danneskjöld. În următoarea jumătate de oră, uzina lui Boyle a fost pusă la pământ. Distrusă, scoasă din funcţiune cu totul, nici măcar o cărămidă n-a mai rămas în picioare. Se spune că totul s-a făcut cu tunuri cu bătaie lungă, de undeva din Atlantic. Nimeni nu a văzut nava lui Danneskjöld… Despre asta şuşotesc oamenii. Ziarele n-au tipărit nici măcar un cuvânt în legătură cu asta. Băieţii din Washington spun că e doar un zvon răspândit de cei cărora le place să împrăştie panică. Nu ştiu dacă povestea e adevărată, oricum. Cred că e. Sper că e… Ştii, când aveam cincisprezece ani, mă întrebam cum ar fi putut cineva să fie criminal, nu înţelegeam cum se poate întâmpla aşa ceva. Acum, acum mă bucur că Ragnar Danneskjöld a aruncat uzina aia în aer. Dumnezeu să-l aibă în pază şi să-l ajute să nu fie găsit, orice şi oriunde ar fi! Da… asta am ajuns să simt. Ei bine, cât cred ei că mai pot oamenii suporta? Nu-i chiar atât de rău pentru mine în timpul zilei, pentru că sunt ocupat şi nu am timp să mă gândesc, dar mă răpune în timpul nopţii. Nu mai pot dormi, stau treaz ore întregi… Da! – dacă vrei să ştii – da. Din cauză că-mi fac griji pentru ea! Sunt speriat de moarte din cauza ei. Woodstock e o văgăună mizerabilă, la kilometri întregi de civilizaţie, iar cabana Taggart e la douăzeci de mile şi mai departe, douăzeci de mile de potecă încâlcită într-o blestemată de pădure.

De unde să ştiu eu ce i se poate întâmpla acolo, singură, cu tot felul de bande care rătăcesc, în timpul nopţii, peste tot prin ţară, mai ales prin zonele astea pustii ale ţării cum este comitatul Berkshire?… Ştiu că n-ar trebui să mă gândesc. Ştiu că poate avea grijă de ea însăşi. Îmi doresc doar să-mi fi scris un rând. Vreau să merg acolo. Dar ea mi-a spus să nu vin. I-am spus c-o să aştept… Ştii, mă bucur că eşti aici în seara asta. Mă ajută să vorbesc cu tine şi… mă ajută doar să te văd aici. N-o să dispari ca toţi ceilalţi, nu-i aşa?… Ce? Săptămâna viitoare? O, în concediu. Pentru cât timp?… Cum de ai curajul să-ţi iei concediu o lună? Mi-ar fi plăcut şi mie să-mi iau o lună concediu doar pentru mine. Dar nu mă lasă… Serios? Te invidiez… Nu te-aş fi invidiat acum câţiva ani. Dar acum, acum mi-ar plăcea să plec. Acum te invidiez: dacă ai fost în stare să-ţi iei câte o lună liberă în fiecare vară de doisprezece ani încoace.

* * *

Era un drum întunecat, dar îl ducea într-o zonă în care nu mai fusese niciodată. Rearden a plecat de la fabrică, dar nu către casă, ci către Philadelphia. Era drum lung, dar voia să-l facă în seara aceea, aşa cum o făcuse în fiecare seară a săptămânii care trecuse. Se simţea împăcat, în obscuritatea goală a peisajului de ţară, în care nu se deslușea nimic în afară de siluetele negre ale copacilor din jur, fără vreo altă mişcare în afară de cea a propriului corp şi a crengilor care se legănau în vânt, fără nicio altă lumină în afară de sclipirile domoale ale licuricilor care pâlpâiau printre tufişuri. Cele două ore de drum de la fabrică până în oraş reprezentau răstimpul lui de odihnă.

Se mutase de acasă într-un apartament din Philadelphia. Nu i-a dat nicio explicaţie mamei lui sau lui Phillip, nu le-a spus nimic în afară de faptul că puteau rămâne în casă dacă doreau şi că domnişoara Ives se va ocupa de facturi. I-a rugat să-i transmită lui Lillian, când se va întoarce, să nu încerce să îl vadă. L-au privit într-o tăcere înspăimântată.

I-a înmânat avocatului un cec semnat în alb şi i-a spus:

— Obţine-mi divorţul. Pe orice motiv şi oricât ar costa. Nu mă interesează ce fel de metode foloseşti, câţi judecători cumperi sau dacă tu consideri necesar să-i înscenezi ceva soţiei mele. Fă orice vrei. Dar n-o să plătesc pensie alimentară şi nici n-o să împart proprietăţile.

Avocatul s-a uitat la el cu o urmă de zâmbet înţelept şi trist, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca totul să se fi întâmplat cu mult timp în urmă. I-a răspuns:

— Bine, Hank. Aranjăm. Dar va dura.

— Fă-o cât de repede se poate.

Nimeni nu i-a pus nicio întrebare în legătură cu faptul că a semnat Bonul Valoric. Dar a observat că oamenii de la fabrică se uitau la el cu un fel de curiozitate iscoditoare, de parcă s-ar fi aşteptat să-i descopere pe trup urme ale torturii fizice.

Nu simţea nimic în afară de senzaţia pe care i-o trezea amurgul liniştit, tihnit, ca o întindere de zgură deasupra unui metal topit, când se formează crusta care înghite ultima ţâşnitură a strălucirii albe dinăuntru. Nu simţea nimic când se gândea la tâlharii care vor produce de-acum înainte metalul Rearden. Nu voia decât să-şi păstreze drepturile asupra propriei lui fiinţe, iar mândria de a fi cel care-l distribuie a fost forma lui de respect faţă de camarazii lui, acel principiu potrivit căruia a face afaceri cu ei era un act onorabil. Credinţa, respectul şi dorinţa dispăruseră. Nu-i păsa ce făceau oamenii, ce vindeau, cine i-a cumpărat metalul sau dacă oricare dintre ei va şti vreodată că i-a aparţinut. Oamenii care treceau pe lângă el pe străzile oraşului erau obiecte fizice fără nicio însemnătate. Provincia – cu întunericul care spăla orice formă de activitate umană

şi care lăsa în urmă un pământ neatins pe care el fusese odată în stare să-l conducă – era reală.

Purta o armă în buzunar, aşa cum fusese sfătuit de poliţiştii din maşina de patrulă de pe şosea; l-au avertizat că, în ultimul timp, niciun drum nu era sigur după lăsarea întunericului. Simţi, cu o urmă de amuzament melancolic, că ar fi fost nevoie de armă la uzine, nu în siguranţa plină de pace a singurătăţii şi a nopţii; ce ar putea să vrea un vagabond înfometat de la el în comparaţie cu ce-i fusese luat de nişte oameni care se dădeau drept protectorii săi?

Mergea cu o viteză constantă şi se simţea liniştit fiindcă făcea ceva firesc. Asta era o perioadă de antrenament pentru izolare, se gândea; trebuia să înveţe să trăiască fără să mai vadă oameni, pentru că oamenii îl făceau să paralizeze de dezgust. Făcuse avere, dar a început fără să aibă nimic; acum trebuia să-şi reconstruiască viaţa, dar s-o ia de la capăt cu un suflet gol.

Îşi va acorda un interval scurt de timp pentru antrenament, s-a gândit, iar apoi o să revendice singura valoare de neegalat care-i mai rămăsese, singura dorinţă care-i mai rămăsese pură şi neştirbită: va merge la Dagny. Două reguli noi îi înfloriseră în minte: una era o datorie, alta o dorinţă pătimaşă. Prima era să n-o lase niciodată să afle motivele care l-au făcut să se predea tâlharilor; a doua era să-i spună cuvintele pe care ar fi trebuit să le fi ştiut încă de la prima lor întâlnire în holul casei lui Ellis Wyatt.

Nimic în afară de lumina puternică, de vară, a stelelor nu-i îndruma înaintarea, însă putea distinge autostrada şi rămăşiţele unui gard de piatră în faţă, la colţul unei intersecţii de drumuri de ţară. Gardul nu mai avea ce să protejeze, acolo se afla numai o întindere de mirişte înţelenită, o salcie care se răsfrângea peste drum şi, la o mai mare distanţă, ruinele unei ferme prin al cărei acoperiş trecea lumina stelelor.

Înainta gândindu-se că până şi priveliştea aceasta încă păstra capacitatea de a deveni valoroasă: îi promitea o vastă întindere care să nu fi fost alterată de intruziunea oamenilor.

Bărbatul care i-a apărut deodată în cale trebuie să fi ieşit de după salcie, dar atât de rapid încât părea să fi răsărit din mijlocul autostrăzii. Mâna i s-a întins după arma din buzunar, dar s-a oprit la jumătatea gestului: ştiu, după postura mândră a trupului care stătea în câmp deschis, după linia dreaptă a umerilor pe fundalul cerului plin de stele, că omul acela nu era un răufăcător. Când i-a auzit vocea, şi-a dat seama că nu are cum să fie un simplu cerşetor.

— Vreau să vorbesc cu dumneata, domnule Rearden.

Vocea avea o fermitate, o claritate şi o politeţe aparte, nefirească pentru oamenii care sunt obişnuiţi să dea ordine.

— Te rog, spuse Rearden, cu condiţia să nu-mi ceri ajutor sau bani.

Hainele bărbatului erau simple, dar elegante. Purta pantaloni închişi la culoare şi o geacă încheiată până sus la gât, care-i lungea liniile siluetei înalte şi subţiri. Purta o şapcă albastru-închis şi tot ce se putea vedea din trupul lui, în întuneric, erau mâinile, faţa şi o şuviţă de păr auriu pe tâmplă. N-avea nicio armă în mâini, numai un pachet învelit în pânză groasă de sac, cam de mărimea unui cartuş de ţigări.

— Nu, domnule Rearden, nu intenţionez să-ţi cer bani, ci să ţi-i înapoiez.

— Să-mi înapoiezi bani?

— Da.

— Ce bani?

— O mică parte în contul unei datorii foarte mari.

— Pe care o datorez eu?

— Nu, eu sunt datornicul. Este doar o plată simbolică, dar vreau să o accepţi ca dovadă că, dacă trăim destul, dumneata şi eu, fiecare bănuţ din datoria aceea îţi va fi dat înapoi.

— Ce datorie?

— Banii care ţi-au fost luaţi cu forţa.

Bărbatul i-a întins pachetul lui Rearden şi a desfăcut pânza de sac. Rearden a văzut lumina stelelor trecând ca o flacără peste o suprafaţă fină, ca de sticlă. A ştiut imediat, după greutate şi textură, că ceea ce ţinea în mână era un lingou din aur solid.

S-a uitat la lingou, apoi la faţa bărbatului, dar chipul părea cu mult mai aspru şi dezvăluia mai puţin decât suprafaţa metalului.

— Cine eşti dumneata? întrebă Rearden.

— Prietenul celor fără prieteni.

— Ai venit aici ca să îmi dai asta?

— Da.

— Vrei să spui că a trebuit să mă urmăreşti noaptea, pe un drum lăturalnic, nu ca să mă jefuieşti, ci ca să-mi dai un lingou de aur?

— Da.

— De ce?

— Când jaful se petrece ziua în amiaza mare, cu aprobarea legii, cum se întâmplă acum, atunci gesturile de onoare sau de restituire trebuie să fie ascunse.

— Ce te face să crezi că o să accept un cadou ca ăsta?

— Nu este un cadou, domnule Rearden. Sunt banii dumitale. Dar vreau să te rog să-mi faci o favoare. Este o cerere, nu o condiţie, pentru că nu poate exista ceva ca proprietate condiţionată. Aurul e al dumitale, deci eşti liber să-l foloseşti după bunul-plac. Dar mi-am riscat viaţa în seara asta ca să ţi-l aduc, aşa că te rog, ca o favoare, să-l păstrezi pentru mai târziu sau să-l foloseşti pentru nevoi personale. Pe nimic altceva în afară de confortul şi plăcerea dumitale. Nu-l da mai departe şi, mai presus de toate, nu-l folosi în afaceri.

— De ce?

— Pentru că nu vreau să beneficieze nimeni în afară de dumitale de el. Altfel, voi fi încălcat un jurământ pe care l-am făcut acum multă vreme – cum încalc fiecare regulă stabilită de mine, pentru mine, pentru că ţi-am vorbit în seara asta.

— Ce vrei să spui?

— Strâng banii ăştia pentru dumneata de mult timp. Dar nu intenţionam să mă întâlnesc cu dumneata sau să-ţi spun despre ei sau să ţi-i dau decât mult mai târziu.

— Atunci de ce ai făcut-o?

— Pentru că nu mai puteam suporta.

— Să suporţi ce?

— Mă gândeam că am văzut tot ce putea vedea cineva şi că puteam suporta să văd că se întâmplă orice. Dar când ţi-au luat metalul Rearden a fost prea mult, chiar şi pentru mine. Ştiu că nu ai acum nevoie de aurul ăsta. Ai nevoie de dreptatea pe care o reprezintă şi de conştiinţa că există oameni cărora le pasă de justiţie.

Străduindu-se să nu se lase pradă unei emoţii pe care o simţea ridicându-se neliniştit, depăşindu-şi toate îndoielile, Rearden a încercat să-i studieze trăsăturile şi căuta un indiciu care să-l ajute să înţeleagă. Dar faţa nu trăda nicio expresie; nu se schimbase deloc în timp ce vorbea; arăta de parcă ar fi pierdut cu mult timp în urmă orice capacitate să simtă ceva, iar ceea ce mai rămăsese din el erau doar unghiuri care păreau neînduplecate şi moarte. Cu un fior de uimire, Rearden s-a trezit că se gândeşte că nu era o faţă de om, ci de înger al răzbunării.

— De ce ţi-a păsat? a întrebat Rearden. Ce însemn eu pentru dumneata?

— Mult mai mult decât ai crede dumneata. Şi am un prieten pentru care însemni şi mai mult decât vei şti vreodată. Ar fi dat orice ca să poată să stea lângă dumneata astăzi. Dar el nu poate veni. Aşa că am venit eu în locul lui.

— Ce prieten?

— Prefer să nu-i dezvălui numele.

— Ai spus cumva că ai strâns mult timp banii ăştia pentru mine?

— Am strâns mult mai mult de atât. Arătă înspre aur. Îl păstrez în numele dumitale şi o să ţi-i dau la timpul potrivit. Aceasta e doar o mostră, ca dovadă că există. Şi dacă vei ajunge ziua când o să-ţi dai seama că ai fost jefuit şi de ultima fărâmă de avere, vreau să-ţi aminteşti că există în bancă un cont generos care te aşteaptă.

— Ce cont?

— Dacă încerci să te gândeşti la toţi banii care ţi-au fost luaţi cu forţa, o să-ţi dai seama că ai o sumă considerabilă în cont.

— Cum i-ai colectat? De unde vine aurul ăsta?

— A fost luat de la cei care te-au jefuit.
— Luat de către cine?
— De către mine.
— Cine eşti?
— Ragnar Danneskjöld.

Rearden s-a uitat la el mult timp, nemişcat, apoi a lăsat să-i cadă aurul din mâini.

Danneskjöld nu s-a uitat la el, iar ochii lui nu au urmărit aurul în cădere, ci au rămas fixaţi asupra lui Rearden şi nu şi-au modificat expresia.

— Ar fi fost mai bine dacă eram un cetăţean care s-ar fi supus legilor, domnule Rearden? Dacă e aşa, cărei legi ar trebui să mă supun? Directivei 10-289?

— Ragnar Danneskjöld... şopti Rearden, ca şi cum ar fi văzut trecându-i prin faţa ochilor ultimii zece ani, ca şi cum ar fi conştientizat enormitatea unei crime extinse pe durata unui deceniu, enormitate cuprinsă în două cuvinte.

— Uită-te mai cu băgare de seamă, domnule Rearden. Există doar două feluri de a trăi posibile pentru noi în ziua de azi: să fii un tâlhar care jefuieşte nişte victime care nu se pot apăra sau o victimă care munceşte în favoarea propriilor ei tâlhari. Eu am ales să nu fiu nimic din toate astea.

— Ai ales să trăieşti apelând la forţă, ca toţi ceilalţi.

— Da, dar făţiş. Onest, dacă vrei. Eu nu jefuiesc oameni care sunt legaţi şi cu căluşul pus, eu nu cer ajutorul victimelor mele, eu nu le spun că acţionez pentru bunăstarea lor. Îmi pun viaţa în joc la fiecare confruntare, iar ceilalţi au şansa să-şi încerce puterile şi judecata cu ale mele. E o luptă dreaptă? Sunt eu împotriva unei armate organizate: arme, avioane, nave de luptă de pe cinci continente. Dacă vrei să emiţi o judecată morală, domnule Rearden, atunci cine este omul cu un grad de moralitate mai ridicat: eu sau Wesley Mouch?

— N-aş putea spune, i-a răspuns Rearden cu o voce scăzută.

— De ce eşti atât de uimit, domnule Rearden? De-abia fac faţă sistemului pe care l-au creat concetăţenii mei. Dacă ei cred că forţa este cea mai bună cale să se poarte unii cu alţii, le dau ce vor să primească. Dacă ei cred că scopul meu în viaţă e să-i slujesc pe ei, lasă-i să-şi impună crezul. Dacă ei cred că mintea mea este proprietatea lor, lasă-i să vină să pună mâna pe ea.

— Dar ce fel de viaţă ţi-ai ales? În slujba a ce lucrează judecata dumitale?

— În slujba iubirii mele.

— Şi care-i iubirea ta?

— Dreptatea.

— Satisfăcută prin piraterie?

— Satisfăcută prin truda pentru ziua în care nu va mai trebui să fiu pirat.

— Şi când o să vină ziua aceea?

— Ziua în care o să fii liber să scoţi profit din metalul Rearden.

— O, Doamne, spuse Rearden râzând, cu un glas disperat. Asta e ambiţia dumitale?

Expresia lui Danneskjöld nu se schimbă.

— Da.

— Chiar crezi c-o să ajungi clipa aia?

— Da. Dumneata nu?

— Nu.

— Atunci ce aştepţi, domnule Rearden?

— Nimic?

— Pentru ce munceşti?

Rearden se uită în ochii lui.

— De ce mă întrebi aşa ceva?

— Ca să te fac să înţelegi de ce eu nu o fac.

— Nu te aştepta să fiu de acord cu un infractor.

— Nu mă aştept la asta. Dar sunt câteva lucruri pe care vreau să te ajut să le vezi.

— Chiar dacă lucrurile pe care le-ai spus sunt adevărate, de ce ai ales să fii în afara legii? De ce nu te-ai opus. Se opri.

— Ca Ellis Wyatt, domnule Rearden? Ca Andrev Stokton? Ca prietenul tău Ken Danagger? ca…

— Da!

— Ai fi de acord cu aşa ceva?

Se opri, şocat de propriile cuvinte.

Şocul următor veni când zări zâmbetul lui Danneskjöld: era ca un prim semn al primăverii pe muchiile sculptate ale unui aisberg. Rearden realiză dintr-odată, pentru prima oară, că faţa lui Danneskjöld era mai mult decât chipeşă, observă că avea frumuseţea uluitoare a perfecţiunii fizice – trăsăturile aspre, mândre, gura dispreţuitoare a unei statui vikinge –, cu toate astea, nu o conştientiza, aproape ca şi cum severitatea îngheţată a feţei împiedicase orice impertinenţă a unei aprecieri. Dar zâmbetul era orbitor de viu.

— Eu sunt de acord, domnule Rearden. Dar am ales o misiune specială. Sunt pe urmele unui om pe care vreau să-l distrug. El a murit cu multe secole în urmă, dar, până când nu va fi ştearsă din minţile oamenilor ultima amintire despre el, nu vom avea o lume în care să putem trăi decent.

— Cine e?

— Robin Hood.

Rearden se uită la el cu o privire piezişă şi fără să înţeleagă despre

ce vorbea.

— El a fost cel care jefuia bogaţii şi dădea săracilor. Ei bine, eu sunt omul care jefuieşte săracii şi dă bogaţilor – sau, ca să fiu mai exact, omul care jefuieşte săracii hoţi şi dă înapoi bogaţilor producători.

— Despre ce tot vorbeşti acolo?

— Dacă-ţi aminteşti poveştile care s-au scris despre mine în presă înainte de oprirea tuturor tipăriturilor, ştii că n-am jefuit niciodată niciun vas privat şi că nu mi-am însuşit niciodată nicio proprietate privată. N-am jefuit niciodată un vas militar, de asemenea, pentru că scopul flotei militare este acela de a proteja de orice violenţă pe cetăţenii care au plătit pentru asta, iar asta este funcţia adecvată a unui guvern. Dar am pus mâna pe toate portavioanele de atac care mi-au intrat în bătaia puştii, pe toate vasele de ajutor guvernamental, de subsidii, de împrumut, caritabile, pe toate vasele cu o încărcătură de produse luate cu forţa de la anumiţi oameni în beneficiul nemeritat al altora. Mi-am însuşit toate navele care navigau sub pavilionul ideii pe care vreau să o combat: principiul potrivit căruia se pretinde că nevoia este un idol sacru care pretinde sacrificii umane, că nevoia unora este un tăiş de ghilotină care atârnă deasupra altora, că noi toţi trebuie să trăim prin munca noastră, prin speranţele, planurile, eforturile noastre – la mila momentului când tăişul se va lăsa peste noi – şi că extinderea capacităţilor noastre înseamnă extinderea primejdiei pe care se pare c-am alcătui-o, aşadar succesul ne va forţa să riscăm, în timp ce eşecul ne va îndreptăţi să forţăm nota. Asta este oroarea pe care Robin Hood a statuat-o ca ideal al actelor de justiţie. Se spune că el lupta împotriva conducătorilor jefuitori şi că înapoia cele jefuite celor care fuseseră jefuiţi, dar nu ăsta este înţelesul legendei care a rămas până în ziua de azi. Este amintit nu ca protector al proprietăţii, ci ca protector al nevoii, nu ca apărător al celor jefuiţi, ci ca furnizor al săracilor. Este ţinut minte ca primul om care şi-a asumat o aureolă de virtute prin practicarea filantropiei graţie unei bogăţii care nu-i aparţinea, prin distribuirea unor bunuri pe care nu le producea, prin faptul că-i silea pe alţii să plătească luxul compasiunii lui. Este simbolul ideii că nevoia şi nu bunăstarea ar trebui să fie sursa tuturor drepturilor, că nu trebuie să producem, ci doar să vrem, că nimic din ce-am dobândit nu ne aparţine, dar ce nu am dobândit, da. Robin Hood a devenit justificarea oricărui mediocru care, nefiind în stare să-şi câştige existenţa, a cerut puterea să se descotorosească de proprietatea celor mai buni ca el şi şi-a revendicat nevoia de a-şi dedica viaţa celor inferiori lui cu preţul de a-i jefui pe cei superiori. El e creatura cea mai detestabilă, dublul parazit care trăieşte din rănile sărmanilor şi din sângele bogaţilor, creatura pe care oamenii au ajuns s-o considere idealul moral. Şi asta ne-a adus într-o lume în care, cu cât un om produce mai mult, cu atât ajunge mai uşor

în situaţia de a-şi pierde toate drepturile, până când, dacă dorinţa este destul de mare, devine o creatură ilegitimă care serveşte drept pradă pentru orice reclamant, în timp ce, pentru a ajunge deasupra drepturilor, deasupra principiilor, deasupra moralităţii, acolo unde orice îi este permis, chiar jaful şi crima, tot ce trebuie să facă cineva este să se afle în nevoie. Te întrebi de ce lumea din jurul nostru se prăbuşeşte? Ca să nu se prăbuşească lupt eu, domnule Rearden. Până când lumea nu va descoperi că, dintre toate simbolurile oamenilor, Robin Hood este cel mai imoral şi cel mai demn de dispreţ, nu va fi dreptate pe pământ şi nici nu există vreo cale ca omenirea să supravieţuiască.

Rearden asculta, amorţit. Dar sub amorţeală, ca prima zvâcnire a unei seminţe care vrea să încolţească, simţi o emoţie pe care nu o putea identifica, dar îi părea familiară şi foarte îndepărtată, ca ceva trăit şi la care renunţase cu multă vreme în urmă.

— Eu sunt, de fapt, poliţist. Este datoria unui poliţist să protejeze oamenii de criminali, iar criminali sunt aceia care-şi însuşesc o anumită proprietate cu forţa. Este datoria unui poliţist să recupereze proprietatea furată şi s-o returneze proprietarilor de drept. Dar când jaful devine scopul legii, iar datoria unui poliţist devine nu protecţia, ci jaful proprietăţii, atunci proscrisul trebuie să devină poliţist. Am vândut câteva încărcături recuperate de la nişte clienţi speciali de-ai mei în ţară, care mă plătesc în aur. De asemenea, mi-am vândut încărcăturile contrabandiştilor şi comercianţilor de pe piaţa neagră din republicile populare ale Europei. Ştii condiţiile existenţei din republicile populare? Din clipa în care producţia şi comerţul – nu violenţa – au fost decretate infracţiuni, cei mai buni oameni din Europa n-au avut altă opţiune decât să devină infractori. Exploatatorii acelor state sunt menţinuţi la putere din pomana tovarăşilor lor jefuitori din ţări care nu sunt încă secate, la fel ca a noastră. Eu nu permit ca pomana să ajungă la ei. Vând bunurile delincvenţilor din Europa la cele mai ridicate preţuri şi-i fac să mă plătească în aur. Aurul este valoarea obiectivă, calea prin care cineva poate să-şi păstreze bogăţia şi averea. Nimănui nu-i este îngăduit să deţină aur în Europa, cu excepţia prietenilor proprietari de sclavi, care spun că îl folosesc pentru bunăstarea victimelor lor. Acela e aurul pe care clienţii mei contrabandişti îl obţin ca să mă plătească în cele din urmă. Cum? Prin aceeaşi metodă pe care o folosesc şi eu ca să obţin bunurile. Şi apoi restitui aurul celor cărora le-au fost furate bunurile, adică dumitale, domnule Rearden, şi altora ca dumneata.

Rearden a înţeles ce era sentimentul acela pe care-l uitase. Era sentimentul pe care-l trăise când, la vârsta de paisprezece ani, s-a uitat la primul lui cec de salariu, când, la douăzeci şi patru de ani, a fost numit administrator al minelor de minereu, când, în calitate de

proprietar al minelor, a plasat, pentru el însuşi, prima comandă de echipament nou pentru cea mai bună companie a momentului aceluia, Twentieth Century Motors; un sentiment de încântare satisfăcută, solemnă, sentimentul că-şi câştigă locul într-o lume pe care el o respectă şi că este apreciat de nişte oameni pe care-i admiră. Vreme de aproape două decenii, sentimentul acela stătuse îngropat sub un munte de amintiri, în timp ce anii adăugau strat peste strat de dispreţ cenuşiu, de indignare, de zbatere lăuntrică, de sforţare să nu privească în jur, să nu-i vadă pe cei cu care a avut de-a face, să nu se aştepte la nimic din partea celorlalţi şi să-şi păstreze, ca pe o viziune proprie între cei patru pereţi din birou, percepţia lumii în care spera să evolueze. Dar, cu toate acestea, se afla acolo din nou, răzbătând de sub ruine, sentimentul acela de interes aţâţat, de supunere faţă de propria judecată, un sentiment cu care putea comunica şi cu care se putea descurca şi cu care putea să trăiască. Dar era vocea unui pirat cea care vorbea despre acte de violenţă, care-i oferea un substitut pentru universul lui echilibrat şi raţional. Nu putea să accepte; nu putea să piardă şi ce mai rămăsese din viziunea lui. Asculta şi-şi dorea să scape, ştiind totuşi că nu va pierde niciun cuvânt.

— Eu depun aurul la bancă – o bancă doar pentru aur, domnule Rearden în contul celor care sunt proprietarii lui de drept. Ei sunt oameni cu nişte capacităţi cu totul neobişnuite, care şi-au făcut averile prin propriile puteri, prin comerţ liber, fără să folosească nici constrângerea, nici ajutorul guvernului. Ei sunt marile victime care au contribuit cel mai mult şi care, în schimb, au îndurat cea mai mare injustiţie. Numele lor sunt înscrise în registrul meu de plăţi. Fiecare grămadă de aur pe care o recuperez se împarte între ei şi este depusă în aceste conturi.

— Cine sunt?

— Dumneata eşti unul dintre ei, domnule Rearden. Nu pot să estimez în întregime sumele care ţi s-au extorcat – prin taxe ascunse, prin ordonanţe, prin timp irosit, prin efort inutil, prin toată energia pe care ai consumat-o ca să treci peste nişte obstacole închipuite. Nu pot să estimez suma, dar dacă vrei să-i observi proporţiile, uită-te în jur. Extinderea mizeriei care se propagă acum în toată ţara asta odată prosperă înseamnă extinderea injustiţiei căreia i-ai căzut victimă. Dacă oamenii refuză să-ţi plătească datoria, asta o să fie metoda prin care o să ţi-o plătească. Dar este o parte a datoriei care-i calculată şi înregistrată. Asta e partea pe care mi-am însuşit-o şi pe care am transformat-o în scop al meu: să o colectez şi să o dau înapoi.

— Ce-i aia?

— Impozitul pe venit, domnule Rearden.

— Ce?

— Impozitul pe venit din ultimii doisprezece ani.
— Vrei să-l rambursezi?
— În întregime şi în aur, domnule Rearden.
Rearden izbucni într-un hohot de râs; râdea ca un băieţel, distrându-se sincer, într-adevăr amuzat de situaţia aceea neverosimilă.
— Dumnezeule mare! Eşti şi poliţist, şi colector al veniturilor anuale interne?
— Da, a răspuns Danneskjöld cu toată seriozitatea.
— Doar nu vorbeşti serios, nu-i aşa?
— Arăt ca şi cum aş glumi?
— Dar e absurd!
— Mai absurd decât Directiva 10-289?
— Aşa ceva nu e real, nici posibil!
— Oare doar răul poate fi real şi posibil?
— Dar…
— Te gândeşti că moartea şi taxele sunt singura noastră certitudine, domnule Rearden? Ei bine, nu pot face nimic în legătură cu prima, dar dacă uşurez povara celei de-a doua, oamenii ar putea să înveţe în cele din urmă să observe strânsa legătură dintre cele două şi viaţa lungă şi fericită pe care au ele puterea s-o genereze. Ar putea învăţa să conceapă nu moartea şi taxele, ci viaţa şi producţia ca fiind cele două absoluturi ale lor şi baza codului lor moral.
Rearden s-a uitat la el, fără să schiţeze vreun zâmbet. Silueta înaltă, subţire, cu geaca strânsă peste muşchii încordaţi părea să aparţină unui hoţ la drumul mare; faţa neînduplecată, de marmură era asemenea unui judecător; vocea seacă, clară părea să fie a unui contabil eficient.
— Tâlharii nu sunt singurii care ţi-au ţinut evidenţa, domnule Rearden. Am ţinut-o şi eu. Am printre documentele mele copii ale impozitului dumitale pe venit din ultimii doisprezece ani, precum şi ale impozitelor celorlalţi clienţi ai mei. Am prieteni în nişte poziţii absolut remarcabile, care îmi obţin copiile documentelor de care am nevoie. Împart banii între clienţii mei proporţional cu sumele extorcate. Majoritatea datoriilor au fost plătite clienţilor mei. A dumitale e cea care a mai rămas de achitat. Când o să fii gata să intri în posesia ei, în ziua când o să ştiu că nici măcar un sfanţ n-o să meargă la tâlhari, o să-ţi predau contul. Până atunci… uită-te numai la aurul de jos. Ridică-l, domnule Rearden. Nu e furat. Îţi aparţine.
Rearden nu se mişcă, nici nu răspunse şi nici nu se uită în jos.
— Şi mai mult se află în bancă, pe numele dumitale.
— La ce bancă?
— Ţi-aminteşti de Midas Mulligan din Chicago?
— Fireşte.

— Toate sumele mele sunt depuse la banca Mulligan.

— Nu există nicio bancă Mulligan în Chicago.

— Nu se află în Chicago.

Rearden chibzui un moment.

— Şi-atunci unde e?

— Cred că o să afli în cel mai scurt timp, domnule Rearden. Dar nu pot să-ţi spun acum.

Şi adăugă:

— Dar trebuie să-ţi mai zic că sunt singurul care se ocupă de sarcina asta. Este misiunea mea personală. Nimeni altcineva în afară de mine şi de membrii echipajului de pe nava mea nu mai este implicat. Nici măcar bancherul meu nu este implicat, nu mai mult decât că păstrează banii pe care-i depun. Cea mai mare parte din prietenii mei nu sunt de acord cu calea pe care am ales-o. Dar toţi alegem diferite moduri de luptă în aceeaşi bătălie, iar acesta e felul în care lupt eu.

Rearden zâmbi dispreţuitor.

— Eşti unul dintre altruiştii ăia nenorociţi care-şi irosesc timpul cu o companie nonprofit şi-şi riscă viaţa numai ca să-i ajute pe alţii?

— Nu, domnule Rearden. Îmi investesc timpul în propriul meu viitor. Când vom fi liberi şi va trebui să începem să reconstruim din ruine, vreau să văd lumea renăscând pe cât de repede posibil. Dacă va fi şi un fond de rulment pus în mâinile potrivite, în mâinile celor mai buni şi mai productivi oameni, aceasta va salva ani întregi pentru noi, ceilalţi, şi, printre altele, secole din istoria ţării. Te-ai întrebat cumva ce însemni dumneata pentru mine? Eşti tot ce admir, tot ce vreau să fiu în ziua în care Pământul o să fie un loc pentru un destin ca al dumitale, eşti prototipul celui cu care vreau să am de a face, chiar dacă numai aşa pot să fac afaceri cu dumneata şi chiar dacă numai aşa pot să-ţi fiu de ajutor.

— De ce? întrebă Rearden încet.

— Pentru că singura mea dragoste, singura valoare pentru care continui să trăiesc este cea care nu a fost niciodată preţuită de cineva, care nu a câştigat aprecierea nimănui, care n-a avut protectori şi nici prea mulţi prieteni: înzestrarea umană. Ăsta este crezul pe care-l servesc – şi dacă ar fi să-mi pierd viaţa, cărui scop mai nobil mi-aş putea-o închina?

Oare omul ăsta mai simte ceva? se gândea Rearden şi-şi dădu seama că liniile sobre ale chipului de marmură nu reprezentau nimic altceva decât forma pe care o căpătase capacitatea disciplinată de a simţi prea profund. Vocea calmă continua imperturbabil:

— Voiam să ştii. Voiam să ştii acum, când ţi se pare că eşti abandonat pe fundul unei prăpăstii, printre creaturi subumane care par să fie tot ce a mai rămas din omenire. Voiam să ştii, chiar şi atunci

când nu mai ai nicio speranţă, că ziua izbăvirii e mai aproape decât crezi. Şi că am avut un motiv cu totul special să vin şi să vorbesc cu dumneata şi să-ţi dezvălui secretul meu înainte de timpul cuvenit. Ai auzit ce s-a întâmplat la oţelăriile lui Orren Boyle de pe coasta statului Maine?

— Da, a răspuns Rearden – şi fu şocat să audă cuvântul ieşind ca o smucitură bruscă a pasiunii dinăuntrul său. Nu ştiam dacă este sau nu adevărat.

— E adevărat. Eu am făcut-o. Domnul Boyle nu va produce metal Rearden pe coasta statului Maine. Nu va produce nicăieri. La fel cum niciun alt păduche de tâlhar care crede că o ordonanţă îi dă dreptul asupra creierului dumitale. Oricine încearcă să producă metalul îşi va găsi furnalele aruncate în aer, utilajele distruse, livrările zădărnicite, o să i se dea foc uzinei, atâtea o să i se întâmple, încât oamenii o să creadă că este un blestem, iar curând niciun muncitor din ţară nu va mai dori să intre în uzina niciunui nou producător de metal Rearden. Dacă oamenii ca Boyle cred că forţa este tot de ce au nevoie ca să fure de la cei mai buni decât ei, lasă-i să vadă ce se întâmplă când unul dintre cei mai buni decât ei alege să apeleze la forţă. Voiam să ştii, domnule Rearden, că niciunul dintre ei nu va produce metalul şi nimeni n-o să câştige nicio leţcaie de pe urma lui.

Pentru că simţea impulsul să râdă – aşa cum a râs la auzul veştilor despre incendiul lui Wyatt, aşa cum a râs la prăbuşirea d'Anconia Copper – şi ştia că, dac-ar face-o, l-ar opri numai frica lui cea mai mare, care de data asta nu l-ar mai părăsi şi niciodată nu şi-ar mai vedea uzinele –, Rearden s-a retras şi, o clipă, şi-a ţinut buzele strânse ca să nu răzbată dintre ele vreun sunet. După ce a trecut impulsul de moment, a spus încet, cu o voce fermă şi monotonă:

— Ia-ţi aurul şi pleacă de aici. Nu voi accepta ajutorul unui infractor.

Faţa lui Danneskjöld nu trăda nicio reacţie.

— Nu te pot obliga să accepţi aurul, domnule Rearden. Dar n-o să-l iau înapoi. Îl poţi lăsa acolo unde este dacă asta vrei.

— Nu vreau ajutorul tău şi n-am nici cea mai mică intenţie să te protejez. Dacă aveam vreun telefon în preajmă, aş fi sunat la poliţie. Aş face-o şi o s-o fac dacă mai încerci vreodată să te apropii de mine. O s-o fac pentru siguranţa personală.

— Înţeleg exact la ce te referi.

— Ştii, pentru că te-am ascultat, pentru că m-ai văzut dispus să te ascult, pentru că nu te-am blestemat aşa cum ai fi meritat. Nu pot să te condamn pe tine şi nici pe nimeni altcineva. Nu mai există standarde, aşa că nu mă mai chinui să judec nimic din acţiunile lor de acum sau cum încearcă să facă faţă la ce nu se poate face faţă. Dacă aşa procedezi dumneata, o să te las să ajungi în infern aşa cum vrei, dar nu vreau să fiu părtaş la aşa ceva. Nici ca generator, nici în

calitate de complice. Nu te aştepta să-ţi accept vreodată banii aceia, chiar dacă există. Cheltuieşte-i pentru o protecţie mai bună pentru tine însuţi, pentru c-o să raportez totul la poliţie şi o să le dau orice indiciu pot ca să-i pun pe urmele dumitale.

Danneskjöld nu s-a mişcat şi nici n-a răspuns. Un tren de marfă trecea ca fulgerul pe undeva prin depărtare, în întuneric; nu-l puteau vedea, dar auziră sunetul sacadat al roţilor care umpleau liniştea şi care părea atât de aproape, ca şi cum un tren imaterial, redus la o prelungă undă sonoră, trecea pe lângă ei în noapte.

— Voiai să mă ajuţi acum, când mi-am pierdut orice speranţă? spuse Rearden. Dacă mă faci să cred că singurul meu protector e un tâlhar, atunci nu vreau să fiu protejat. Vorbeşti o limbă care e numai o biată rămăşiţă de limbă omenească, deşi vorbeşti în numele umanităţii, aşa c-o să-ţi mărturisesc că nu mai am nicio speranţă, dar am certitudinea că, atunci când o să vină sfârşitul, voi fi trăit după propriile principii, chiar şi atunci când rămăsesem singurul pentru care ele fuseseră în continuare valide. Voi fi trăit în lumea în care am început şi mă voi duce la fund cu ultima fărâmă din ea. Nu cred c-o să vrei să pricepi, dar…

O rază de lumină îi izbi cu putere, aproape material. Vuietul trenului înghiţise sunetul motorului, iar ei nu auziseră maşina care se apropiase năpustindu-se pe marginea drumului, din spatele fermei. Deşi nu erau în calea maşinii, au auzit, în spatele farurilor, scârţâitul roţilor în frânare care forţau o formă invizibilă să oprească. Rearden s-a dat în spate involuntar şi-a fost uimit de comportamentul însoţitorului său: agilitatea şi autocontrolul lui Danneskjöld fuseseră motivul pentru care nici nu se mişcase.

O maşină de poliţie oprise în dreptul lor.

Şoferul se aplecă în afară.

— O, dumneavoastră sunteţi, domnule Rearden! spuse, atingându-şi chipiul cu vârful degetelor. Bună seara, domnule.

— Salut, i-a răspuns Rearden, străduindu-se să-şi controleze asprimea nefirească a vocii.

Pe scaunele din faţă se aflau doi poliţişti de patrulă, iar chipurile lor erau încordate, ca şi cum ar fi oprit cu un scop clar, şi nu păreau deloc să fi avut intenţii prietenoase sau să fi venit numai pentru o discuţie oarecare.

— Domule Rearden, aţi plecat de la fabrică pe drumul secundar Edgewood, pe lângă Blacksmith Cove?

— Da. De ce?

— S-a întâmplat cumva să vedeţi prin zonă pe cineva, un străin grăbit?

— Pe unde?

— Merge fie pe jos, fie într-o nenorocită de maşină cu un motor de

un milion de dolari.

— Cine?

— Un bărbat înalt, blond.

— Şi cine-i bărbatul ăsta blond şi înalt?

— N-o să vă vină să credeţi dacă v-aş spune, domnule Rearden. Aţi văzut pe cineva?

Rearden nu-şi dădea seama ce întrebări punea, ci conştientiza doar că era capabil să facă să treacă sunetele de o barieră invizibilă din gât. Se uita ţintă la poliţist, dar simţea că acuitatea privirii se concentrase pe vederea periferică, iar percepţia lui cea mai clară era chipul lui Danneskjöld care-l privea fără nicio expresie, fără să se încrunte, fără ca măcar un singur muşchi să se contracte. Văzu braţele lui Danneskjöld care atârnau inerte pe lângă corp, văzu palmele relaxate, care nu voiau să apuce arma şi care abandonau silueta înaltă, dreaptă, lipsită de apărare în câmp deschis – un câmp deschis ca pentru un pluton de execuţie – oricărei posibilităţi. Văzu, în lumină, că faţa îi era mult mai tânără decât crezuse şi că ochii îi erau de culoarea cerului. Şi-a dat seama că singura primejdie ar fi fost să-l privească direct în ochi pe Danneskjöld, aşa că-şi menţinu privirea asupra poliţistului, se uită la alama nasturilor de pe uniforma albastră, dar tot ce-i popula conştiinţa era trupul lui Danneskjöld, trupul gol pe sub haine, un corp care va fi şters de pe faţa pământului. Nu-şi mai auzea propriile cuvinte, pentru că în minte nu-i răsuna decât o singură propoziţie, fără vreun alt context în afara senzaţiei că acesta era singurul lucru din lume care conta pentru el: şi dacă ar fi să-mi pierd viaţa, cărui scop mai nobil mi-aş putea-o închina?

— L-aţi văzut, domnule Rearden?

— Nu, spuse Rearden. N-am văzut pe nimeni.

Poliţistul a ridicat din umeri cu regret şi a prins volanul cu amândouă mâinile.

— N-aţi remarcat pe nimeni suspect?

— Nu.

— Nici vreo maşină neobişnuită care să treacă pe lângă dumneavoastră pe drum?

— Nu.

Poliţistul se întinse după cheia de aprindere.

— Am fost anunţaţi că a fost văzut la ţărm prin zonă în seara asta şi s-au pus baraje în cinci districte. Nu trebuie să-i menţionăm numele, ca să nu speriem oamenii, dar e un om al cărui cap valorează trei milioane de dolari oriunde în lume.

Apăsă pe demaror şi motorul tulbură aerul cu fărâme de sunete ascuţite când al doilea poliţist se aplecă înainte. Se uita la părul blond care ieşea de sub şapca lui Danneskjöld.

— Cine e bărbatul acela, domnule Rearden?

— Noua mea gardă de corp, spuse Rearden.

— O, o precauţie de apreciat, domnule Rearden, în vremurile noastre. Noapte bună, domnule.

Motorul porni. Luminile roşii de semnalizare ale maşinii se micşorau, pierzându-se în depărtare. Danneskjöld privi în urma ei, apoi se uită la mâna dreaptă a lui Rearden. Abia acum, Rearden realiză că stătuse cu mâna încleştată pe arma din buzunar în faţa poliţiştilor şi că fusese pregătit s-o folosească.

Şi-a desprins degetele din încleştare şi a scos repede mâna din buzunar. Danneskjöld zâmbi. Era un zâmbet de veselie contagioasă, râsul tăcut al unui spirit tânăr, limpede, care se suprapunea momentului de bucurie că supravieţuise acelui eveniment. Şi, chiar dacă cei doi nu semănau, zâmbetul îi aminti lui Rearden de Francisco d'Anconia.

— N-ai minţit, spuse Ragnar Danneskjöld. Garda dumitale de corp – asta sunt acum şi ceea ce o să merit să fiu, în mult mai multe feluri decât îţi dai seama acum. Mulţumesc, domnule Rearden, şi pe curând: o să ne întâlnim mult mai repede decât speram.

Dispăru înainte ca Rearden să-i poată răspunde. Dispăru în spatele gardului de piatră, la fel de brusc şi de silenţios precum sosise. Când Rearden se întoarse să se uite înspre câmpul de la fermă, nu mai era nici urmă de Danneskjöld şi nicio mişcare nicăieri în întuneric.

Rearden stătea la marginea unui drum pustiu, într-o mare de singurătate mai vastă decât îi păruse înainte. Apoi văzu, la picioarele lui, un obiect învelit în pânză de sac, cu un colţ expus, sclipind în lumina lumii, de culoarea părului piratului. Se aplecă, îl ridică şi plecă.

* * *

Kip Chalmers înjura din pricina trenului care se clătina şi îi vărsa cocktailul pe masă. S-a lăsat înainte, cu cotul în pata de alcool, şi a spus:

— La naiba cu trenurile astea! Ce e în neregulă cu şinele? Ai crede că, la purcoiul de bani pe care-l au, ar şi produce ceva, ca să nu ajungem să ne lovim unii de ceilalţi ca nişte ţărani în căruţa cu fân!

Cei trei însoţitori ai lui nici nu s-au obosit să-i răspundă. Era târziu, iar ei rămăseseră în vagon numai pentru că trebuia să facă efortul să se reîntoarcă în compartimente. Luminile din vagon arătau ca nişte hublouri lipsite de perspectivă în ceaţa fumului de ţigară înmuiată de mirosul de alcool. Era un vagon privat pe care Chalmers îl ceruse şi-l obţinuse pentru această călătorie; era prins la capătul Cometei şi se legăna ca o coadă de animal neliniştit pe măsură ce Cometa şerpuia prin munţi.

— O să militez pentru naţionalizarea căilor ferate, spuse Kip Chalmers, uitându-se sfidător la omuleţul mărunt şi cenuşiu care-l

privea fără niciun interes. Aia o să fie rampa mea de lansare. Trebuie să am o rampă de lansare. Nu-mi place de Jim Taggart. Arată ca o moluscă. La naiba cu căile ferate! A venit vremea să punem mâna pe ele.

— Du-te să dormi, i-a sugerat omuleţul, dacă vrei să arăţi cum se cuvine la şedinţa de mâine.

— Crezi c-o să reuşim?

— Trebuie.

— Ştiu că trebuie. Dar nu cred c-o să ajungem la timp. Rahatul ăsta de melc superspecial are deja o întârziere de câteva ore bune.

— Trebuie să ajungi acolo, Kip, i-a răspuns ameninţator şi pe tonul încăpăţânat al celui care şi-a pus un scop fără să-şi facă vreo problemă în legătură cu mijloacele prin care se poate realiza.

— La naiba, crezi că nu-mi dau seama?

Kip Chalmers avea părul blond şi ondulat şi o gură amorfă. Provenea dintr-o familie pe jumătate bogată, pe jumătate remarcabilă, dar îşi bătea joc de bogăţie şi de distincţie într-un fel pe care se presupunea că numai un aristocrat din cea mai înaltă categorie şi l-ar fi putut permite cu un asemenea grad de indiferenţă cinică. Terminase o facultate care se specializase în formarea unei astfel de aristocraţii. Facultatea îl învăţase că scopul ideilor este acela de a-i trage pe sfoară pe cei prea stupizi ca să ajungă să gândească de unii singuri. Îşi croise drum prin Washington cu graţia unei pisici hoaţe, căţărându-se din birou în birou şi din margine în margine a unei construcţii gata să se prăbuşească. Era considerat un individ destul de puternic, iar felul lui de a fi îi făcuse pe nespecialişti să-l identifice cu nimeni altul decât cu Wesley Mouch.

Graţie strategiei lui originale, Kip Chalmers decisese să fie parte activă în politica poporului şi să participe la alegerile pentru funcţia de guvernator al Californiei, deşi ştia că nu avea habar de statul acela în afară de industria filmului şi a cluburilor de plajă. Şeful lui de campanie făcuse toată munca preliminară, iar Chalmers urma acum să stea faţă în faţă cu viitorii săi alegători, pentru prima dată, în cadrul unei întâlniri ultramediatizate, la San Francisco, în seara următoare. Şeful de campanie vruse să înceapă cu o zi mai repede, dar Chalmers mai rămăsese la Washington ca să ia parte la un dineu şi luase ultimul tren. Nu părea să fie îngrijorat de întâlnirea din seara aceea până când nu-şi dăduse seama că trenul avea o întârziere de şase ore. Pe cei trei însoţitori ai lui nu-i deranja situaţia: gustau din plin băutura. Lester Tuck, şeful de campanie, era un omuleţ scund, bătrânicios, cu o figură teşită de parcă cineva i-ar fi împins-o cu forţa înăuntru şi nu şi-ar mai fi revenit niciodată. Era un avocat care, cu câteva generaţii în urmă, ar fi pledat pentru hoţii de magazine şi pentru cei care înscenau accidente în favoarea corporaţiilor bogate;

de curând îşi dăduse însă seama că-i merge mult mai bine reprezentând oameni ca Kip Chalmers.

Laura Bradford era amanta de moment a lui Chalmers: o plăcea pentru că predecesorul lui fusese Wesley Mouch. Era o actriţă care-şi forţase saltul în carieră de la statutul de interpretă talentată la cel de starletă lipsită de orice talent nu culcându-se cu directorii de studiouri, ci luând-o pe scurtătura statornică a sexului cu birocraţii. În interviurile pe care le dădea în presă, discuta despre economie în loc să vorbească despre modă, într-un stil ostentativ şi franc care aparţinea tabloidelor de mâna a treia; tot ce ştia în legătură cu economia era faptul că „trebuie să-i ajutăm pe săraci”.

Gilbert Keith-Worthing era oaspetele lui Chalmers dintr-un motiv pe care niciunul dintre ei nu-l cunoştea. Era un romancier britanic faimos, care fusese popular în urmă cu treizeci de ani; de atunci, nimeni nu se mai deranjase să citească ce scria, dar toată lumea-l accepta ca pe un clasic hoinar. Fusese considerat profund pentru că spusese lucruri ca: „Libertate? Să încetăm cu toată pălăvrăgeala despre libertate. Libertatea nu este cu putinţă. Oamenii nu pot fi eliberaţi de foamete, de frig, de boli, de accidente. Nu putem fi eliberaţi de tirania Naturii. Aşa că de ce am obiecta în legătură cu tirania unui sistem politic?” Când întreaga Europă a pus în aplicare ideile pe care le predica el, a plecat să trăiască în America. De-a lungul anilor, stilul lui de a scrie, ca şi trupul, i se înmuiase. La şaptezeci de ani, era un bărbat obez, cu părul cănit şi cu un cinism dispreţuitor, retuşat cu citate din yoga despre zădărnicia întregii strădanii omeneşti. Kip Chalmers îl invitase pentru că părea distins. Gilbert Keith-Worthing venise pentru că nu avea altceva mai bun de făcut.

— La naiba cu toţi angajaţii ăştia de la căile ferate, exclamase Kip Chalmers. O fac intenţionat. Vor să-mi distrugă campania! Nu pot să ratez întâlnirea! Dă-o naibii, Lester, fă ceva!

— Am încercat, i-a răspuns Lester Tuck. În ultima staţie în care oprise trenul, încercase, telefonic, să obţină o cursă aeriană ca să-şi încheie călătoria; dar nu existau zboruri comerciale programate în următoarele două zile.

— Dacă nu ajung în timp util, le tai gâturile şi le iau şi calea ferată! Nu putem să-l facem pe conductor să bage viteză?

— I-ai spus deja de trei ori.

— O să aranjez eu să fie dat afară. Nu mi-a aruncat altceva decât o grămadă de scuze despre toate rahaturile lor de probleme tehnice. Vreau transport, nu scuze. Nu mă pot trata ca pe unul dintre pasagerii lor obişnuiţi. Mă aştept să fiu dus unde vreau şi când vreau. Ei chiar nu-şi dau seama că sunt în trenul ăsta?

— Trebuie să fi aflat până acum, i-a răspuns Laura Bradford. Ţine-ţi gura, Kip. Mă plictiseşti.

Chalmers şi-a umplut din nou paharul. Vagonul se clătina şi sticlăria zăngănea uşor pe rafturile barului. Porţiuni din cerul spuzit de stele care se zărea prin geamuri continuau să se legene convulsiv şi părea că stelele se lovesc unele de altele. Nu se putea vedea nimic altceva dincolo de arcada de sticlă a lunetei din spatele vagonului în afară de micile aureole verzi şi roşii care marcau capătul trenului şi de scurtul siaj de şine care se îndepărta de ei în întuneric. Un zid de piatră se luase la întrecere cu trenul, iar stelele se înmuiau din când în când într-un defileu în care se desenau, mult deasupra lor, vârfurile munţilor Colorado.

— Munţii… spuse Gilbert Keith-Worthing cu satisfacţie. Un spectacol ca ăsta îl face pe om să se simtă insignifiant. Ce înseamnă fărâma asta obraznică, pe care materialiştii cinici sunt mândri să o fi creat, în comparaţie cu măreţia veşnică? Nu mai mult decât aţa cu care o croitoreasă oarecare însăilează tivul de la haina naturii. Dacă şi numai o singură piatră din granitul ăla gigantic ar alege să se rostogolească la vale, ar distruge trenul ăsta.

— Dar de ce ar alege să se prăbuşească? întrebă Laura Bradford, fără niciun interes.

— Cred că trenul încetineşte, spuse Kip Chalmers. Blestemaţii ăştia încetinesc, chiar dacă le-am spus ce le-am spus!

— Ei bine… încetinesc pentru că traversăm munţii, înţelegi… i-a răspuns Lester Tuck.

— La naiba şi cu munţii! Lester, ce zi e azi? Cu toate schimbările astea nenorocite de fus orar, nu-mi mai dau seama…

— Suntem în 27 mai, oftă Lester Tuck.

— E 28, spuse Gilbert Keith-Worthing, uitându-se la ceasul lui. E 12 şi 12 minute.

— Isuse, ţipă Chalmers. Asta înseamnă că întâlnirea e azi?

— Da, i-a răspuns Lester Tuck.

— N-o să ajungem! Noi…

Trenul se zdruncină violent, iar mişcarea i-a doborât paharul din mână. Sunetul slab al ciocnirii de podea se combină cu scârţâitul buzei de bandaj care tăia şinele la o curbă strânsă.

— Dumnezeule, întrebă Gilbert Keith-Worthing neliniştit, sunt sigure şinele astea?

— Bineînţeles, spuse Kip Chalmers. Avem atâtea reguli, ordonanţe şi controale, că pezevenchii ăştia nici n-ar îndrăzni să nu le facă sigure. Lester, unde suntem? Unde mai oprim?

— Nu mai oprim deloc până în Salt Lake City.

— Şi care-i următoarea staţie?

Lester Tuck scoase o hartă soioasă pe care o consultase o dată la fiecare câteva minute de când se lăsase noaptea.

— Winston, îi răspunse. Winston, Colorado.

Kip Chalmers se întinse să-şi ia alt pahar.

— Tinky Holloway a spus că Wesley a zis că, dacă nu câştigi alegerile astea, eşti terminat, a izbucnit deodată Laura Bradford. Şedea tolănită în scaun şi se uita pe lângă Chalmers, studiindu-şi faţa în oglinda de pe peretele vagonului; era plictisită şi o amuza să-i aţâţe furia neputincioasă.

— O, chiar aşa a zis?

— Mda. Wesley nu vrea ca ăla, cum îl cheamă? – în fine, oricum l-o fi chemând – să intre în legislativ. Dacă nu câştigi, Wesley o să fie al naibii de supărat. Tinky a spus…

— Ducă-se dracului şi nenorocitul ăla! Mai bine ar avea grijă de el.

— O, nu ştiu. Lui Wesley îi place tare mult de el.

Apoi adăugă:

— Tinky Holloway n-ar permite ca un tren de doi bani să-l facă să rateze o întâlnire importantă. N-ar îndrăzni să-l reţină.

Kip Chalmers stătea şi se holba la pahar.

— O să determin guvernul să pună mâna pe toate căile ferate, a continuat el cu vocea scăzută.

— Serios, spuse Gilbert Keith-Worthing, nu înţeleg de ce n-ai făcut-o de mai demult. Asta e singura ţară suficient de înapoiată ca să permită proprietatea privată asupra căilor ferate.

— Ei bine, o să vă ajungem din urmă, i-a răspuns Kip Chalmers.

— Ţara voastră e incredibil de naivă. E vorba aici despre un anacronism nemaipomenit! Toată vorbăria asta despre libertate şi drepturile omului n-am mai auzit-o de pe vremea străbunicului. Nu e nimic altceva decât o pălăvrăgeală simandicoasă de oameni bogaţi. Până la urmă, prea puţin contează pentru săraci dacă viaţa lor e la cheremul unui birocrat sau al unui industriaş.

— S-a dus vremea industriaşilor. Acum e vremea…

De data asta, izbitura s-a simţit de parcă aerul din vagon îi împinsese în faţă în timp ce podeaua li se oprise sub picioare. Kip Chalmers fu aruncat la podea, Gilbert Keith-Worthing fu aruncat de cealaltă parte a mesei, instalaţia electrică pâlpâi. Paharele au căzut de pe rafturi, oţelul pereţilor scrâşni ca şi cum s-ar fi despicat în două, iar un zgomot îndepărtat şi prelung traversă ca un frison roţile trenului.

Când şi-a ridicat capul, Chalmers văzu că vagonul era intact şi nu se mişca; auzi gemetele însoţitorilor lui şi primul ţipăt isteric al Laurei Bradford. Se târî până la uşă, o împinse cu putere şi se rostogoli în jos pe scări. În depărtare, în exteriorul unei curbe, zări luminile unor lanterne care se mişcau şi o pâlpâire roşiatică undeva unde părea să fie locomotiva. Trecu prin întuneric, împleticindu-se şi lovindu-se de siluete pe jumătate dezbrăcate, care fluturau flăcăruile inutile ale unor chibrituri. Undeva, de-a lungul şinei, a văzut pe cineva care purta o

lanternă şi l-a prins de braţ. Era conductorul.

— Ce s-a întâmplat? icni Chalmers.

— Rupere de şine, răspunse conductorul indiferent. Locomotiva a deraiat.

— A deraiat...?

— S-a lăsat pe o parte.

— E cineva... mort?

— Nu, mecanicul este bine. Fochistul este rănit.

— Şine rupte? Cum adică şine rupte?

Pe chipul conductorului era o privire ciudată: era fioroasă, acuzatoare şi sfârşită.

— Şina se toceşte, domnule Chalmers, îi răspunse acesta cu un fel ciudat de a accentua cuvintele. În special în curbe.

— Nu ştiaţi că este tocită?

— Ba ştiam.

— Ei bine, de ce n-aţi înlocuit-o?

— Urma să fie înlocuită. Dar domnul Locey a anulat.

— Cine e domnul Locey?

— Cel care nu este vicepreşedintele nostru executiv.

Chalmers se întreba de ce conductorul îl privea de parcă ceva din catastrofa aceea era din vina lui.

— Ei bine, n-o să puneţi locomotiva înapoi pe şine?

— Locomotiva aia n-o să mai fie vreodată pusă pe şine, după cum arată.

— Dar... trebuie să ne ducă la destinaţie!

— Dar nu poate.

Dincolo de flăcări şi de strigătele înfundate, Chalmers simţi dintr-odată, fără să vrea, imensitatea întunecată a munţilor, liniştea sutelor de mile nelocuite şi fâşia subţire de pământ care era suspendată între un zid de stâncă şi prăpastie. Strânse braţul conductorului mai tare.

— Dar... dar ce ne facem?

— Maşinistul s-a dus să sune la Winston.

— Să sune? Cum?

— Există un telefon la câteva mile mai jos de-a lungul căii ferate.

— O să ne scoată de aici?

— Da.

— Dar... Apoi mintea lui făcu o conexiune între trecut şi viitor, iar vocea i se transformă, pentru prima dată, în ţipăt: Cât mai trebuie să aşteptăm?

— Nu ştiu, i-a răspuns conductorul. Desprinse mâna lui Chalmers de pe braţul său şi se îndepărtă.

Impiegatul de noapte din gara Winston ascultă mesajul telefonic, scăpă receptorul şi o luă la fugă pe scări ca să-l ridice din pat pe şeful de staţie. Acesta era un pierde-vară solid şi morocănos, care fusese

pus în funcţie cu numai zece zile în urmă la ordinele noului administrator al regionalei. Se împletici năuc până se ridică de-a binelea în picioare, dar se trezi imediat când ajunse să conştientizeze cuvintele pe care le auzea.

— Ce? icni. Cometa?... Nu sta acolo tremurând! Sună la Silver Springs!

Dispecerul de noapte de la Silver Springs ascultă mesajul, apoi îi telefonă lui Dave Mitchum, noul administrator al diviziei Colorado.

— Cometa? gâfâi Mitchum, iar mâna îi apăsa receptorul pe ureche pe când picioarele abia atingeau podeaua şi-l săltau direct în picioare, afară din pat.

— Locomotiva distrusă? Dieselul?

— Da, domnule.

— O, Doamne! O, Dumnezeule mare! Ce ne facem?

Apoi, amintindu-şi care e poziţia lui, adăugă:

— Ei bine, trimite trenul de depanare.

— L-am trimis.

— Sună operatorul din Sherwood şi spune-i să sisteze tot traficul.

— Am făcut-o deja.

— Ce ai pe diagramă?

— Marfarul special al Armatei, care merge către vest. Dar nu ajunge decât în vreo patru ore. Are întârziere.

— O să ajung acolo imediat... Aşteaptă, ascultă, adu-i pe Bill, pe Sandy şi pe Clarence acolo până ajung eu. Cineva o să aibă de tras nişte ponoase serioase!

Dave Mitchum se plânsese mereu de nedreptate, pentru că, spunea el, avusese întotdeauna ghinion. Vorbise despre asta amintind despre conspiraţia superiorilor lui, care nu-i dăduseră niciodată nicio şansă, chiar dacă nu explicase la cine se referea, exact, când vorbea despre superiorii lui. Cine are vechimea cea mai mare în câmpul muncii era subiectul lui preferat când începea să se plângă şi reprezenta, pentru el, singurul standard de valoare; fusese în afacerile cu căi ferate înaintea celor mai mulţi dintre cei care fuseseră avansaţi înaintea lui; asta, spunea el, era o dovadă a uneia dintre nedreptăţile care se fac în sistemul social, chiar dacă nu explica niciodată la ce se referea prin sistem social. Lucrase pentru multe reţele de cale ferată, dar nu stătuse prea mult timp nicăieri. Angajatorii lui nu aveau nimic clar şi precis de care să-l învinovăţească, dar îl lăsau să plece pentru că spunea „nimeni nu mi-a spus să fac asta!” prea des. Nu ştia că-şi datora slujba unei înţelegeri dintre James Taggart şi Wesley Mouch: când Taggart făcuse aranjamentele cu Mouch în legătură cu viaţa privată a surorii lui în schimbul unor ridicări de preţuri, Mouch l-a făcut să mai ia în calcul încă o favoare, după regulile obişnuite de negociere, care consta în a scoate tot ce se poate din orice târg.

Favoarea pe care o solicita în plus era să i se ofere o slujbă lui Dave Mitchum, cumnatul lui Claude Slagenhop, preşedintele asociaţiei *Friends of Global Progress*, care era considerată de Mouch o influenţă valoroasă asupra opiniei publice. James Taggart i-a pasat lui Clifton Locey responsabilitatea să găsească o slujbă pentru Mitchum. Locey i-a dat lui Mitchum prima slujbă care s-a ivit – administrator al regionalei Colorado – atunci când cel care o ocupase până atunci îşi dăduse demisia pe neaşteptate. Fostul administrator îşi dăduse demisia când locomotiva Diesel de rezervă din gara Winston fusese transmisă trenului special al lui Chick.

— Ce ne facem? strigă Dave Mitchum, grăbindu-se, pe jumătate îmbrăcat şi ameţit de somn, spre birou, acolo unde îl aşteptau dispecerul-şef, şeful de tren şi maistrul căii ferate.

Cei trei nu-i răspunseră. Erau de vârstă mijlocie, cu ani buni de serviciu în domeniul căilor ferate în spate. În urmă cu o lună, şi-ar fi spus părerea în legătură cu orice urgenţă ar fi apărut; dar învăţaseră că lucrurile se schimbaseră şi că acum era periculos să vorbească.

— Ce naiba ne facem?

— Un lucru e sigur, spuse Bill Brent, dispecerul-şef. Nu putem trimite un tren cu locomotivă cu abur în tunel.

Ochii lui Dave Mitchum se posomorâră: ştia că toţi gândeau acelaşi lucru, îşi dorea doar ca Brent să nu fi rostit asta cu voce tare.

— Ei bine, de unde facem rost de un Diesel? întrebă el furios.

— Nu avem de unde, spuse maistrul.

— Dar nu putem ţine Cometa pe o linie secundară toată noaptea!

— Se pare c-o să trebuiască, i-a răspuns şeful de tren. Cu ce ne ajută să vorbim despre asta, Dave? Ştii că nu e niciun Diesel nicăieri în regională.

— Dar, Doamne Dumnezeule, cum se poate aştepta cineva să urnim trenurile din loc fără locomotive?

— Domnişoara Taggart nu s-ar fi aşteptat, spuse maistrul. Domnul Locey se aşteaptă.

— Bill, întrebă Mitchum pe un ton milog, nu există niciun tren transcontinental care trebuie să ajungă în seara asta, cu orice fel de locomotivă Diesel?

— Primul care ajunge, i-a dat Bill Brent, implacabil, răspunsul, o să fie cursa 236, marfarul accelerat dinspre San Francisco, care ajunge la Winston la 7:18 dimineaţa.

Şi-apoi a adăugat:

— E cea mai aproape locomotivă Diesel momentan. Am verificat.

— Cum rămâne cu specialul de la Armată?

— Mai bine o lăsăm moartă cu el, Dave. Are prioritate faţă de oricare tren, inclusiv faţă de Cometă, din ordinele Armatei. Şi oricum sunt în întârziere: furcile de osie s-au aprins de două ori. Transportă

muniţie pentru arsenalele de pe Coasta de Vest. Mai bine ne rugăm să nu le oprească nimic în regionala ta. Dacă crezi că vom fi muştruluiţi fiindcă ţinem Cometa pe loc, asta nu-i nimic pe lângă ce-o să păţim dacă încercăm să oprim transportul ăla special.

Toţi rămaseră tăcuţi. Ferestrele erau deschise în noaptea de vară şi puteau să audă telefonul care ţârâia în biroul de jos al dispecerului. Luminile de semnalizare pâlpâiau pe deasupra curţilor părăsite, care, demult, fuseseră sectoare de lucru ale regionalei.

Mitchum privea înspre depou, acolo unde siluetele negre ale câtorva locomotive cu aburi abia se desluşeau în lumina neclară.

— Tunelul... spuse el şi se opri.

— ...are opt mile lungime, spuse şeful de tren, accentuând cu asprime cuvintele.

— Mă gândeam doar, făcu repede Mitchum.

— Mai bine nu te gândi la asta, spuse Brent.

— N-am spus nimic!

— Despre ce ai vorbit cu Dick Horton înainte să-şi dea demisia? întrebă maistrul cu nevinovăţie, de parcă subiectul ar fi fost lipsit de importanţă. Nu era cumva se referea la problemele de la sistemul de ventilaţie din tunel? Nu a spus că tunelul abia dacă prezintă siguranţă chiar şi pentru locomotivele Diesel?

— De ce ai adus vorba despre asta? se repezi Mitchum. N-am spus nimic!

Dick Horton, inginerul-şef al regionalei, îşi dăduse demisia la trei zile după venirea lui Mitchum pe funcţie.

— M-am gândit că trebuie să precizez şi asta, i-a răspuns maistrul candid.

— Uite, Dave, spuse Bill Brent, ştiind că Mitchum o să mai piardă încă o oră fără să ia vreo decizie, ştii că nu există decât un singur lucru de făcut: ţine Cometa la Winston până mâine, să aşteptăm să ajungă cursa 236, Dieselul lui o s-o tragă prin tunel şi apoi lăsăm Cometa să-şi continue drumul cu cea mai bună locomotivă cu aburi pe care o avem.

— Dar ce întârziere o să aibă din cauza asta?

Brent ridică din umeri.

— Douăsprezece ore, optsprezece ore, cine ştie?

— Optsprezece ore pentru Cometă? Hristoase, asta nu s-a mai întâmplat niciodată!

— Nimic din ce se întâmplă nu s-a mai întâmplat niciodată, a răspuns Brent cu o uimitoare vibraţie de scârbă în glasul odinioară vioi şi sigur de deciziile proprii.

— Dar cei din New York o să dea vina pe noi! O să dea vina pe noi!

Brent ridică din umeri. Cu o lună în urmă, ar fi considerat de neînchipuit o asemenea nedreptate; acum ştia mai bine cum stau

lucrurile.

— Cred că… rosti Mitchum sfârşit, cred că-i tot ce putem să facem acum.

— Da, asta-i tot, Dave.

— O, Doamne! De ce a trebuit să ni se întâmple asta?

— Cine e John Galt?

Era două jumătate când Cometa, trasă de o locomotivă de manevră veche, a fost garată pe o linie secundară din gara Winston. Kip Chalmers se uita cu o ură imensă la cele câteva cocioabe de pe partea golaşă a muntelui şi la magherniţa veche care era staţia.

— Ce mai e acum? De ce naiba opresc aici? strigă el şi sună după conductor.

Odată ce-i reveni stăpânirea de sine, iar gesturile îşi recăpătară siguranţa, oroarea lui se transformă în furie oarbă. Se simţea de parc-ar fi fost cumva înşelat fiindcă simţise o frică inutilă. Companionii săi stăteau încă agăţaţi de mesele din vagonul-restaurant; erau prea neliniştiţi ca să doarmă.

— Cât mai durează? întrebă conductorul, la rândul lui, impasibil, ca răspuns la întrebare. Până dimineaţă, domnule Chalmers.

Lui Chalmers aproape că-i ieşiseră ochii din cap, pur şi simplu terifiat.

— O să rămânem aici până dimineaţă?

— Da, domnule.

— Aici?

— Da.

— Dar eu am o întrunire la San Francisco dimineaţă!

Conductorul nu răspunse.

— De ce? De ce stăm pe loc? De ce, la naiba? Ce s-a întâmplat?

Încet, cu răbdare şi cu o politeţe plină de dispreţ, conductorul i-a făcut un raport exact asupra situaţiei. Dar, cu ani în urmă, în şcoala generală, în liceu, în facultate, Kip Chalmers învăţase că oamenii nu trebuie şi nu trăiesc într-o anumită cauzalitate.

— Să vă ia dracii cu tunelul vostru cu tot! izbucni Chalmers. Credeţi că o să vă las să mă ţineţi aici din cauza unui amărât de tunel? Spune-i maşinistului tău că trebuie să ajung la San Francisco până diseară şi că o să mă ducă acolo!

— Cum?

— Asta-i treaba voastră, nu a mea!

— Nu există nicio posibilitate.

— Să faci bine să găseşti, fir-ai tu al naibii să fii!

Conductorul nu răspunse nimic.

— Îţi imaginezi tu c-o să las ca nenorocitele voastre de probleme tehnice să interfereze cu probleme sociale extrem de importante? Ai habar cine-s eu? Spune-i maşinistului să pună mâna să muncească

dacă ţine la slujba lui!

— Maşinistul are deja ordinele lui.

— La naiba cu toate ordinele! Eu dau ordinele acum! Spune-i să se apuce imediat de treabă!

— Mai bine aţi vorbi cu şeful de staţie, domnule Chalmers. Nu am nicio autoritate să vă răspund aşa cum aş dori, i-a spus conductorul plecând.

Chalmers sări în picioare.

— Kip… icni Lester Tuck jenat, poate că aşa-i, poate chiar n-au cum s-o facă.

— Pot să rezolve dacă trebuie! făcu repede Chalmers, ieşind hotărât pe uşă.

Cu ani în urmă, în facultate, fusese învăţat că singura metodă să-i sileşti pe oameni să acţioneze este frica. Într-un birou dărăpănat din staţia Winston, se afla acum faţă în faţă cu un bărbat somnoros, cu trăsături şterse şi lipsite de viaţă, şi cu un băiat speriat, care şedea la biroul administratorului. Îl ascultară, stupefiaţi şi tăcuţi, proferând valuri de măscări cum nu mai auziseră niciodată de la nimeni.

— …şi nu-i problema mea cum treceţi trenul prin tunel, asta-i treaba voastră! concluzionă Chalmers. Dar dacă nu-mi aduceţi o locomotivă şi nu porniţi trenul, puteţi să vă luaţi adio de la slujbe, de la permisele de muncă şi de la toată calea ferată!

Şeful de staţie nu mai auzise de Kip Chalmers şi n-avea habar cine e. Dar ştia că ajunsese într-o vreme când toţi neica-nimeni aflaţi în poziţii-cheie aveau putere nelimitată: drept de viaţă şi de moarte asupra tuturor.

— Nu ţine de noi, domnule Chalmers, spuse el rugător. Nu noi dăm ordinele. Ordinele vin de la Silver Springs. Mă gândesc că, dacă i-aţi telefona domnului Mitchum…

— Cine e domnul Mitchum?

— Este administratorul regionalei Silver Springs. Poate că, dacă i-aţi trimite un mesaj…

— Nu mă încurc cu un administrator de regională! O să-i trimit un mesaj lui Jim Taggart, asta o să fac!

Înainte ca şeful de staţie să aibă timp să-şi revină, Chalmers se duse repede către băiat şi-i strigă:

— Tu! Notează şi expediază imediat!

Era un mesaj pe care, cu o lună în urmă, şeful de staţie nu l-ar fi acceptat de la niciun pasager; regulile o interziceau; dar nu mai avea nicio certitudine în legătură cu nicio regulă: „Domnului James Taggart, New York City. Reţinut cu Cometa în Winston, Colorado, din cauza incompetenţei oamenilor dumneavoastră, care refuză să-mi dea o locomotivă. Am o întâlnire de importanţă naţională şi la nivel înalt, în San Francisco, în seara aceasta. Dacă nu-mi puneţi trenul în mişcare

imediat, vă las să vă daţi singur seama care vor fi consecinţele. Kip Chalmers”.

După ce băiatul a transmis mesajul prin firele de telegraf care se întindeau din stâlp în stâlp dintr-o parte în cealaltă a continentului ca nişte gardieni ai căii ferate Taggart, după ce Kip Chalmers s-a întors la vagonul său să aştepte un răspuns, şeful de staţie i-a telefonat lui Dave Mitchum, prietenul său, şi i-a citit mesajul. L-a auzit pe Mitchum mârâind un răspuns:

— M-am gândit că trebuie să-ţi spun, Dave. N-am mai auzit de individul ăsta în viaţa mea, dar poate că-i cineva important.

— Nu ştiu! gemu Mitchum. Kip Chalmers? Îi vezi numele în ziar tot timpul, la un loc cu băieţii sus-puşi. Nu ştiu cine-i, dar, dacă-i din Washington, nu ne putem asuma niciun risc. O, Hristoase, ce ne facem?

Nu putem risca, s-a gândit şi operatorul companiei Taggart din New York şi a transmis mesajul prin telefon acasă la James Taggart. Era aproape ora 6 dimineaţa în New York, iar James Taggart fu trezit din somnul agitat al unei nopţi în care nu se putuse odihni deloc. Ascultă mesajul telefonic, iar faţa îi căzu. Simţi aceeaşi spaimă teribilă pe care o simţise şi agentul de la Winston – şi din acelaşi motiv.

Îi telefonă lui Clifton Locey. Toată furia pe care nu o putuse revărsa asupra lui Kip Chalmers fu revărsată, prin telefon, asupra lui Clifton Locey.

— Fă ceva! ţipă Taggart. Nu mă interesează ce, e slujba ta, nu a mea, dar ai grijă ca trenul să treacă cu bine prin tunel! Ce naiba e cu voi? Nu s-a mai întâmplat niciodată să fie reţinută Cometa! Aşa-ţi conduci tu departamentul? E minunat când pasagerii importanţi trebuie să-mi trimită mie mesaje! Când se ocupa soră-mea de regiune, n-am fost niciodată sunat în toiul nopţii pentru orice crampon care se rupe în Iowa, Colorado, dacă mă-nţelegi!

— Îmi pare foarte rău, Jim, i-a răspuns Clifton Locey moale, pe un ton care amesteca scuzele, calmul şi o măsură numai potrivită de încredere şi de stăpânire de sine. Este doar o neînţelegere. E greşeala tâmpită a cuiva. Nu-ţi face griji, mă voi ocupa de asta. Eram încă în pat, dar mă voi ocupa de asta chiar acum.

Clifton Locey nu era în pat; tocmai se întorsese după o raită prin cluburile de noapte, însoţit de o domnişoară. A rugat-o să aştepte şi s-a năpustit spre birourile de la Taggart Transcontinental. Niciunul dintre membrii personalului de noapte nu putu să precizeze exact de ce alesese să vină acolo în persoană, dar nici nu puteau să spună că nu fusese nevoie. Năvăli înăuntru şi afară din câteva birouri, fu văzut de mai mulţi oameni şi lăsă impresia că face lucruri spectaculoase. Singurul rezultat concret la care s-a ajuns a fost un ordin telegrafic către Dave Mitchum, administratorul diviziei Colorado:

— Daţi-i imediat o locomotivă domnului Chalmers. Trimiteţi Cometa prin tunel în siguranţă şi fără întârzieri inutile. Dacă nu-ţi îndeplineşti îndatoririle, o să te târăsc în faţa Comisiei de Uniformizare. Clifton Locey.

Apoi, sunându-şi prietena să i se alăture, Clifton Locey conduse până la un motel de la ţară ca să se asigure că nimeni nu va mai putea să dea de el în următoarele câteva ore.

Dispecerul din Silver Springs fusese stânjenit de ordinul pe care i l-a înmânat lui Dave Mitchum, dar Dave Mitchum înţelesese. Ştia că niciun ordin de la nicio reţea de cale ferată n-ar folosi termeni ca „daţi-i o locomotivă" unui pasager; ştia că asta era parte dintr-un spectacol şi încerca să-şi dea seama ce era spectacolul ăsta care se punea în scenă, aşa că simţi că-l trece o transpiraţie rece când a conştientizat cine era neîndemânaticul pe care-l luase toată lumea de prost.

— Care-i problema, Dave? l-a întrebat şeful de tren.

Mitchum nu i-a răspuns. Apucă telefonul, iar mâinile îi tremurau în timp ce implora să i se facă legătura cu operatorul companiei Taggart din New York. Părea un animal prins în capcană.

Îl imploră apoi pe operatorul din New York să-i facă legătura cu casa domnului Clifton Locey. Operatorul încercă. Nu răspundea nimeni. Continuă să-l implore pe operator să mai încerce şi să încerce pe orice număr la care se putea gândi că ar fi putut fi găsit domnul Locey. Operatorul i-a promis, iar Mitchum a închis, dar ştia că era zadarnic să aştepte sau să vorbească cu cineva din departamentul domnului Locey.

— Care-i problema, Dave?

Mitchum i-a întins ordinul şi a citit pe faţa şefului de tren că situaţia era tot atât de primejdioasă pe cât crezuse şi el.

Sună la sediul central regional al Taggart Transcontinental din Omaha, Nebraska, şi imploră să vorbească cu managerul general al regiunii. Pe fir urmă un scurt moment de linişte, apoi vocea operatorului din Omaha îi spuse că managerul general a demisionat şi că a dispărut în urmă cu trei zile – din cauza unui mic incident cu domnul Locey, adăugă vocea.

Ceru să vorbească cu asistentul managerului general care se ocupa de district; dar asistentul era plecat din oraş şi nu putea fi contactat.

— Pune-mă în legătură cu altcineva! ţipă Mitchum. Cu oricine, de oriunde! Pentru numele lui Dumnezeu, fă-mi legătura cu cineva care-mi poate spune ce să fac!

Cel care preluă legătura era asistentul managerului general al sectorului Iowa-Minnesota.

— Ce? l-a întrerupt el, după primele cuvinte ale lui Mitchum. În Winston, Colorado? Şi de ce naiba mă sunaţi pe mine? Nu, nu-mi

spuneţi ce s-a întâmplat, nici nu vreau să ştiu! Nu, am spus! Nu! N-o să mă păcăliţi pe mine, ca să am să explic dup-aceea de ce am făcut sau n-am făcut nimic în legătură cu situaţia asta. Nu-i problema mea! Vorbiţi cu un director regional, nu vă legaţi de mine, ce am eu de-a face cu Colorado? O, la naiba, nu ştiu, sunaţi-l pe inginerul-şef, vorbiţi cu el!

Inginerul-şef al Regionalei Centrale i-a răspuns enervat:

— Da? Ce? Ce s-a întâmplat?

Mitchum se grăbi să-i explice. Când inginerul-şef a auzit că nu există nicio locomotivă Diesel, făcu repede:

— Atunci reţineţi trenul, bineînţeles!

Când auzi de Kip Chalmers, vocea i se îmblânzi.

— Hm, Kip Chalmers? Din Washington? Ei bine, nu ştiu. Asta este ceva ce domnul Locey ar trebui să decidă.

Când Mitchum i-a spus:

— Domnul Locey mi-a ordonat să rezolv problema, dar..., inginerul-şef i-o tăie scurt, uşurat:

— Atunci fă aşa cum ţi-a spus domnul Locey! şi i-a închis.

Dave Mitchum a pus cu grijă receptorul în furcă. Nu mai ţipa. În schimb, s-a dus tiptil înspre scaun, ca şi cum s-ar fi furişat. A rămas aşezat şi s-a uitat multă vreme, lung, la ordinul domnului Locey.

S-a uitat apoi în jurul lui, prin cameră. Dispecerul era ocupat cu telefonul. Şeful de tren şi maistrul erau acolo, dar se prefăceau că nu aşteaptă nimic. Voia ca Bill Brent, dispecerul şef, să fi mers acasă; Bill Brent rămăsese şi el într-un colţ, urmărindu-l.

Brent era un om scund şi slab, cu umeri laţi; avea patruzeci de ani, dar arăta mai tânăr; avea faţa palidă a celui care lucrează în spaţii închise şi trăsăturile aspre, uscăţive ale unui cowboy. Era cel mai bun dispecer din sistem.

Mitchum se ridică brusc şi urcă în biroul său, strângând ordinul lui Locey în palmă.

Dave Mitchum nu se pricepea la probleme de inginerie şi de transporturi, dar îi înţelegea pe oamenii ca Clifton Locey. Înţelegea ce fel de maşinaţiune practicau directorii de la New York şi că se jucau cu el. Ordinul nu spunea să-i dea domnului Chalmers o locomotivă cu aburi, ci o locomotivă. Dacă venea timpul să răspundă la întrebări, n-ar fi pufnit domnul Locey cu indignare că se aştepta ca administratorul unei diviziuni să ştie că doar despre o locomotivă Diesel putea fi vorba în ordinul acela?

Ordinul spunea că el trebuia să trimită Cometa prin tunel „în siguranţă” – n-ar fi trebuit ca un administrator de diviziune să ştie ce era cu adevărat sigur? – „şi fără întârzieri inutile.” Ce era o întârziere inutilă? Dacă se întrevedea posibilitatea unui dezastru major, n-ar fi fost considerată necesară chiar şi o întârziere de o săptămână sau de

o lună?

Directorilor din New York nu le păsa de nimic, gândi Mitchum; nu le păsa dacă Chalmers ajungea la mitingul lui la timp sau dacă şinele le fuseseră lovite de o catastrofă fără precedent; le păsa doar să nu fie învinovăţiţi nici pentru una, nici pentru cealaltă. Dac-ar ţine trenul pe loc, l-ar face ţap ispăşitor numai ca să-i domolească furia domnului Chalmers; dac-ar trimite trenul prin tunel şi n-ar ajunge la ieşirea de vest, o să dea vina pe incompetenţa lui; o să spună că a acţionat fără să ţină seama de ordine, în orice caz. Ce-o să poată el să dovedească? Cui? Nu putea dovedi nimic unui tribunal care nu avea nicio politică, nicio procedură bine definită, niciun principiu de legiferare, un tribunal precum Comisia de Uniformizare, care declara oamenii vinovaţi sau nevinovaţi după cum le venea lor la socoteală, fără să aibă niciun criteriu asupra vinovăţiei sau al nevinovăţiei.

Dave Mitchum nu ştia nimic despre filosofia dreptului; dar ştia că, atunci când o curte nu este limitată de nicio regulă, când nu este reglementată prin nimic, atunci o audiere nu este o împărţire a dreptăţii, ci o decizie subiectivă a oamenilor şi că soarta ta nu depinde de ceea ce ai făcut sau nu ai făcut, ci pe cine cunoşti sau nu cunoşti. Se întrebă ce şanse ar avea el într-o astfel de audiere împotriva domnului James Taggart, a domnului Clifton Locey, a domnului Kip Chalmers şi a omipotenţilor lor prieteni.

Dave Mitchum îşi petrecuse toată viaţa ezitând; făcuse totul aşteptând să i se spună ce să facă şi nefiind niciodată sigur de nimic. Tot ce îngăduise până atunci să-i pătrundă în creier era un scâncet lung şi indignat împotriva nedreptăţii. Soarta, gândi el, îl alesese ca ţintă pentru o prea mare cantitate de ghinion: îi fusese înscenată afacerea asta la singura slujbă bună pe care reuşise să o păstreze. Nu pricepuse niciodată că felul în care obţinuse slujba aceea şi înscenarea erau părţi inextricabile ale unui întreg.

Uitându-se la ordinul lui Locey, se gândea că putea reţine Cometa, că putea să prindă doar vagonul domnului Chalmers la o locomotivă şi să-l trimită singur prin tunel. Dar dădu din cap înainte ca gândul să ajungă la capăt: ştia că asta l-ar sili pe domnul Chalmers să-şi dea seama de riscul la care se expunea; domnul Chalmers ar refuza şi ar continua să ceară o locomotivă sigură şi imposibil de găsit. Ba chiar mai mult: asta ar însemna că el, Mitchum, ar trebui să-şi asume responsabilitatea, să mărturisească faptul că era pe deplin avizat asupra primejdiei, să stea la suprafaţă şi să identifice natura exactă a situaţiei, iar singurul gest pe care se baza politica superiorilor săi era eschiva, singurul principiu al jocului lor.

Dave Mitchum nu era un om care să se revolte împotriva mediului din care provenea sau care să pună la îndoială codul moral al celor care conduceau. Alesese să nu întărâte pe nimeni şi să urmeze

politica superiorilor săi. Bill Brent l-ar fi putut învinge în orice examen tehnic, dar acum era vorba despre ceva la care îl putea învinge fără efort pe Bill. Existase cândva o societate în care, pentru a rezista, era nevoie de talentul lui Bill Brent; acum totul depinde de talentul lui Dave Mitchum.

Dave Mitchum s-a aşezat la maşina de scris a secretarei lui şi, cu două degete, a scris cu grijă un ordin către şeful de tren şi un altul maistrului. Primul îl instruia pe şeful de tren să cheme în cel mai scurt timp o echipă care să se ocupe de locomotivă, pentru un scop descris ca „o urgenţă”; al doilea îl instruia pe maistrul de reţele să „trimită cea mai bună locomotivă de la Winston, care să fie păstrată în proximitate pentru asistenţa de urgenţă”.

Îşi puse copiile la indigo ale ordinelor în buzunar, ţipă după dispecerul de noapte să vină până sus şi-i înmână cele două copii pentru subalternii de jos. Dispecerul de noapte era un băiat tânăr şi conştiincios, care ştia că disciplina e prima regulă în industria căilor ferate. Era uimit că Mitchum voia să trimită ordine scrise la un etaj distanţă, dar nu întrebă nimic.

Mitchum aştepta nelinişti. După o vreme, văzu silueta maistrului care mergea prin staţia de triaj către depou. Se simţi uşurat: cei doi n-au urcat să se confrunte personal cu el; înţeleseseră şi jucau jocul la fel ca el.

Maistrul mergea prin staţia de triaj cu privirea în pământ. Se gândea la soţie, la cei doi copii şi la casa pentru care muncise toată viaţa. Ştia cu ce se ocupă superiorii lui şi se întreba dac-ar trebui să refuze să li se mai supună. Nu-i fusese niciodată teamă c-o să-şi piardă slujba; cu încrederea pe care o are orice om competent, ştia că, dacă s-ar fi certat vreodată cu angajatorul, ar fi fost întotdeauna în stare să găsească alt loc de muncă. Acum îi era frică; n-avea voie să demisioneze sau să-şi caute altă slujbă; dacă sfida vreun angajator, ar fi fost dat pe mâna conducerii şi, dacă decizia era luată împotriva lui, asta ar fi însemnat să fie condamnat la o moarte lentă prin înfometare: însemna că n-ar mai fi avut niciodată posibilitatea să obţină vreo slujbă. Ştia că puterea va decide împotriva lui; ştia că răspunsul la misterul întunecat, capricios al deciziilor contradictorii ale conducerii îl constituia puterea secretă a influenţei. Ce şansă avea el împotriva domnului Chalmers? Fusese o vreme în care egoismul angajatorilor săi îi ceruse să realizeze maximumul posibil din tot ce putea să facă. Acum nu-i mai cerea nimeni pricepere. Fusese o vreme când i se cerea să dea tot ce avea mai bun şi era răsplătit pe măsură. Acum nu se mai putea aştepta decât să fie pedepsit dacă încerca să-şi urmeze conştiinţa. Fusese o vreme în care i se cerea să gândească. Acum, ei nu mai voiau că el să gândească, ci doar să se supună. Nu voiau ca el să mai aibă conştiinţă. Atunci de ce să ridice vocea?

Pentru binele cui? S-a gândit la pasageri, la cei trei sute de pasageri ai Cometei. S-a gândit la copiii săi. Avea un fiu la liceu şi o fiică de nouăsprezece ani, de care era peste măsură de mândru, aproape dureros de mândru, pentru că era considerată cea mai frumoasă fată din oraş. Se întreba dacă putea să le dea copiilor lui soarta acelor copii de şomeri pe care-i văzuse în zonele căzute în ruină, în aşezămintele din jurul fabricilor închise şi de-a lungul şinelor de cale ferată întreruptă. Văzu, cu oroare uluită, că decizia pe care trebuia s-o ia acum era o opţiune între vieţile copiilor săi şi vieţile pasagerilor Cometei. Un conflict de genul ăsta fusese de neconceput înainte. Protejându-şi pasagerii, obţinuse şi securitatea propriilor copii; servise una servind-o pe cealaltă; nu fuseseră conflicte de interes şi nici nu se pusese problema unor potenţiale victime. Acum, dacă voia să salveze pasagerii, trebuia să ducă totul la bun sfârşit cu preţul copiilor săi. Îşi amintea vag predicile despre frumuseţea jertfirii de sine, despre beneficiile sacrificiului în favoarea unor oameni dragi. Nu ştia nimic despre filosofia eticii; dar ştiu dintr-odată – nu în cuvinte, ci în forma unei dureri furibunde, sălbatice – că, dacă asta însemna virtutea, nu voia să ia parte la aşa ceva.

A intrat în depou şi a cerut o locomotivă cu abur imensă, foarte veche, care să fie pregătită pentru o cursă până la Winston. Şeful de tren s-a întins după telefonul din biroul dispecerului să ceară echipaj pentru locomotivă, aşa cum i se ceruse. Dar mâna i se opri pe receptor. Îl lovi gândul că ar fi trimis nişte oameni nevinovaţi la moarte sigură şi că, din cele douăzeci de vieţi înşirate pe foaia pe care o avea în faţă, două se vor încheia din voinţa lui. Simţi o senzaţie fizică de răceală, nimic mai mult; nu simţea îngrijorare, ci doar o uimire confuză, indiferentă. Nu făcuse niciodată parte din slujba lui să trimită oameni la moarte; slujba lui era să cheme oamenii să muncească şi să-şi câştige existenţa. Era ciudat, s-a gândit; şi era ciudat că mâna nu a făcut mişcarea până la capăt; ce a făcut-o să se oprească era ceva ce ar fi simţit cu douăzeci de ani în urmă – nu, s-a gândit, ciudat, chiar cu o lună în urmă, nu mai mult de o lună.

Avea patruzeci şi opt de ani. Nu avea familie, prieteni sau legături cu altă fiinţă vie din lume. Orice capacitate de devotament pe care o avuse la un moment dat, capacitatea pe care unii o arată în toate felurile de a le purta altora de grijă, el i-a dat-o fratelui mai mic – fratele său, mai tânăr cu douăzeci şi cinci de ani, fratele pe care-l crescuse. Îl trimisese la un colegiu tehnologic şi ştia, la fel ca toţi profesorii acestuia, că băiatul purta semnul geniului pe fruntea aspră şi tânără. Cu acelaşi devotament unidirecţionat ca al fratelui său, băiatului nu-i păsa de altceva decât de studii, nu de sport sau de petreceri sau de fete, ci doar de viziunea lucrurilor pe care le va crea ca inventator. A absolvit colegiul şi a mers, pe un salariu neobişnuit

pentru vârsta lui, la un laborator de cercetare pentru o mare companie electrică din Massachusetts.

Suntem în 28 mai, s-a gândit şeful de tren. Directiva 10–289 fusese promulgată pe 1 mai. În seara zilei de 1 mai a fost anunţat că fratele lui s-a sinucis.

Şeful de tren auzise spunându-se că directiva fusese necesară ca ţara să fie salvată. Nu putea să ştie dacă era adevărat sau nu; nu putea şti ce era necesar ca o ţară să fie salvată. Dar, condus de un sentiment pe care nu-l putea exprima, a intrat în biroul editorului de la ziarul local şi i-a cerut să publice povestea morţii fratelui său. „Oamenii trebuie să afle”, a fost tot ce a putut să ofere ca justificare a gesturilor pe care le făcea. Nu fusese în stare să explice că, din legăturile vătămate ale minţii sale, se născuse concluzia mută că, dacă totul fusese făcut din dorinţa oamenilor, oamenii trebuiau să ştie; nu credea că ar mai face-o dacă ştiau. Editorul refuză; i-a spus că ar fi lezat moralul naţiunii.

Şeful de tren nu ştia nimic despre filosofia politică, dar ştia că atunci a fost momentul în care şi-a pierdut orice empatie pentru viaţa sau pentru moartea oricui din ţară.

Se gândea, ţinând receptorul în mână, că poate ar trebui să-i avertizeze pe cei pe care urma să-i sune. Aveau încredere în el; nu s-ar fi gândit niciodată că i-ar trimite cu bună ştiinţă la moarte. Dar clătină din cap: era doar un gând vechi, un gând posibil în anul care trecuse, o rămăşiţă a vremurilor în care avea şi el încredere în ei. Acum nu mai conta. Creierul lui funcţiona încet, ca şi cum şi-ar fi tras gândurile printr-un vid unde nicio emoţie nu răspundea ca să le pună în mişcare; se gândea că ar avea probleme mari dacă ar anunţa pe cineva, ar fi o dispută oarecare, iar el ar trebui să facă un efort supraomenesc ca s-o iniţieze. Uitase care ar putea fi motivele pentru care ar începe cineva un astfel de conflict. Adevărul? Dreptatea? Iubirea frăţească? Nu voia să facă niciun efort. Era foarte obosit. Dacă i-ar avertiza pe toţi oamenii de pe listă, se gândea, nu va mai fi nimeni care să conducă locomotiva, aşadar ar salva două vieţi, plus alte trei sute de la bordul Cometei. Dar nimic nu dădea vreun răspuns gândurilor din mintea lui; „vieţi” era doar un cuvânt, lipsit de orice însemnătate.

Duse receptorul la ureche, formă două numere, chemă îndată un maşinist şi un fochist care să-şi facă datoria.

Locomotiva numărul 306 plecase deja către Winston când a coborât Dave Mitchum.

— Pregătiţi-mi o autodrezină, ordonă el. Mă duc până la Fairmount.

Fairmount era o staţie mică, la douăzeci de mile spre est. Oamenii au dat din cap, fără să mai întrebe nimic. Cum Bill Brent nu se afla printre ei, Mitchum a intrat la el în birou. Brent se afla acolo şi stătea

liniştit la birou; părea să aştepte.

— Mă duc la Fairmount, i-a spus Mitchum, cu o voce agresivă tocmai fiindcă părea nepăsătoare, ca şi cum ar fi fost de la sine înţeles că nu avea nevoie de niciun răspuns. Acum câteva săptămâni aveau acolo o locomotivă Diesel… Mă-nţelegi, ceva reparaţii de urgenţă sau cam aşa… Mă duc să văd dacă putem să ne folosim de ea.

S-a oprit, dar Brent nu i-a răspuns.

— După cum arată situaţia, a continuat Mitchum, fără să se uite la el, nu putem să mai ţinem trenul pe loc până dimineaţă. Trebuie să ne asumăm un risc, într-un fel sau altul. Mă gândesc că poate reuşim cu Dieselul ăsta, dar e ultima noastră şansă. Deci, dacă nu-ţi dau nicio veste în jumătate de oră, semnează ordinul şi trimite Cometa prin tunel tractată de numărul 306.

Orice-ar fi gândit Brent, nu putea să-şi creadă urechilor. Nu i-a răspuns imediat; apoi a zis foarte încet:

— Nu.

— Cum adică, nu?

— Nu fac aşa ceva.

— Ce vrei să spui? Cum adică nu faci aşa ceva? E un ordin!

— Nu.

Vocea lui Brent avea fermitatea pe care ţi-o dă siguranţa neumbrită de vreo emoţie.

— Refuzi să îndeplineşti un ordin?

— Da.

— Dar nu ai voie să refuzi! Şi nici n-o să mă cert cu tine pe tema asta. Asta am decis, este responsabilitatea mea şi nu-ţi cer părerea. Treaba ta e să-mi îndeplineşti ordinele.

— O să-mi dai ordinul în scris?

— De ce, fir-ai să fii, n-ai încredere în mine? Asta spui…?

— De ce te duci la Fairmount, Dave? De ce nu-i suni pentru Dieselul ăla dacă într-adevăr crezi că există unul?

— Să nu-mi spui tu mie cum să-mi fac treaba! N-o să stai acolo ca să mă interoghezi. O să taci naibii din gură şi o să faci cum ţi se spune sau o să-ţi ofer şansa să vorbeşti – dar cu comitetul de conducere!

Era greu să descifrezi emoţiile de pe faţa de cowboy a lui Brent, dar Mitchum văzu ceva ce părea o privire de teamă sceptică, numai că era frica pe care o genera o viziune proprie, nu cuvintele pe care le auzea, şi nu era nimic care să aibă consistenţa fricii, nu a fricii la care sperase Mitchum.

Brent ştia că, în dimineaţa următoare, totul se va reduce la cuvântul lui împotriva cuvântului lui Mitchum; Mitchum o să nege că el a dat ordinul; Mitchum o să arate dovada scrisă că locomotiva cu numărul 306 a fost trimisă la Winston doar ca să fie menţinută în apropiere şi o să aibă martori că s-a dus la Fairmount să caute o

locomotivă Diesel; Mitchum o să susţină că ordinul fatal fusese dat de şi cu unica responsabilitate a lui Bill Brent, dispecerul-şef. Nu va fi un caz ieşit din comun, un caz care să ceară o anchetă amănunţită, dar o să fie destul pentru Comisia de Uniformizare, a cărei politică nu consta în anchete aprofundate. Brent ştia că era în stare să facă acelaşi joc şi că putea pasa înscenarea unei alte victime, ştia că poate s-o facă – numai că ar fi preferat să moară decât s-o facă.

Nu faptul de a-l fi văzut Mitchum l-a făcut să îngheţe de spaimă. Îşi dădea seama că nu avea pe cine să sune ca să demaşte toată afacerea şi s-o oprească – niciun superior nicăieri pe linie, de la Colorado la Omaha şi la New York. Toţi erau băgaţi în afacerea asta până peste cap, toţi făceau la fel, ei îi oferiseră lui Mitchum modelul şi metoda. Dave Mitchum era cel care se ocupa acum de calea ferată – şi nu el, Bill Brent.

La fel cum se obişnuise Bill Brent să vadă, dintr-o singură privire aruncată peste cele câteva numere de pe foaia de hârtie, o întreagă reţea de cale ferată dintr-o regională, tot aşa era acum în stare să-şi vadă întreaga viaţă trecându-i prin faţa ochilor şi cât preţuia hotărârea pe care o lua. Nu se îndrăgostise până când nu depăşise anii de tinereţe; avea treizeci şi şase de ani când a găsit femeia pe care o voia. Fusese logodit cu ea în ultimii patru ani; trebuise să aştepte, pentru că avea o mamă de întreţinut şi o soră văduvă cu trei copii. Nu se speriase niciodată de greutăţi, pentru că-şi cunoştea abilitatea de a le face faţă, şi nu-şi asumase nicio răspundere pe care nu era sigur c-o poate duce la bun sfârşit. Aşteptase, îşi economisise banii, iar acum ajunsese într-o etapă în care se simţea liber să fie fericit. Urma să se căsătorească în câteva săptămâni, în luna iunie. La asta se gândea în timp ce şedea la birou şi se uita la Dave Mitchum, dar gândul nu-i stârni niciun fel de ezitare, doar regret şi o tristeţe distantă – distantă, pentru că ştia că nu putea permite ca bucuria lui să facă parte din scenariul acesta.

Bill Brent nu ştia nimic despre epistemologie; dar ştia că un om trebuie să trăiască după propria percepţie a realităţii, că nu poate acţiona împotriva ei, sau să scape de ea, sau să-i găsească un substitut – şi că nu există, pentru el, niciun alt fel de a trăi.

Se ridică în picioare.

— E adevărat că, atâta timp cât am slujba asta, nu pot refuza să mă supun ţie, spuse el. Dar o pot face dacă demisionez. Aşa că-mi dau demisia.

— Ce faci?

— Demisionez în clipa asta.

— N-ai niciun drept să demisionezi, nenorocitule! Nu ştii asta? Nu ştii că te pot arunca în închisoare?

— Dacă vrei să trimiţi şeriful după mine dimineaţă, o să fiu acasă.

N-o să încerc să scap. N-am unde.

Dave Mitchum avea aproape un metru nouăzeci şi o constituţie de boxer, dar stătea în picioare tremurând de mânie şi de teroare deasupra siluetei fragile a lui Bill Brent.

— Nu poţi să-ţi dai demisia! Există o lege împotriva demisiilor! Am o lege de partea mea! Nu poţi să-mi întorci spatele! N-o să-ţi permit! N-o să te las să părăseşti clădirea în seara asta!

Brent s-a îndreptat către uşă.

— O să repeţi ordinul pe care mi l-ai dat de faţă cu ceilalţi? Nu? Atunci o s-o fac eu.

Cum a deschis uşa, pumnul lui Mitchum a ţâşnit, l-a izbit în faţă şi l-a doborât. Maistrul şi şeful de tren stăteau în uşa întredeschisă.

— Şi-a dat demisia, ţipă Mitchum. Ticălosul ăsta laş şi-a dat demisia într-un moment ca ăsta! E-un infractor şi-un fricos!

Încercând cu greu, încet, să se ridice de la podea, prin ceaţa de sânge care-i acoperise ochii, Bill Brent se uita în sus la cei doi bărbaţi. Observă că ei înţelegeau, dar văzu feţele cu expresia sfârşită a celor care nu vor să înţeleagă, care nu vor să se amestece şi care-l urăsc pentru că-i pusese într-o situaţie neplăcută în numele dreptăţii. Nu le-a spus nimic, s-a ridicat în picioare şi a ieşit din clădire.

Mitchum a evitat privirile celorlalţi.

— Hei, tu, a strigat, smucindu-şi capul către dispecerul de noapte din cealaltă parte a camerei. Vino încoace. Trebuie să preiei controlul imediat.

Cu uşile închise, i-a repetat băiatului povestea Dieselului de la Fairmount, aşa cum i-o spusese şi lui Brent, apoi a reluat ordinul pentru trimiterea Cometei prin tunel cu locomotiva numărul 306 dacă nu primea veşti noi din partea lui în jumătate de oră. Băiatul nu putea nici să gândească, nici să vorbească sau să înţeleagă ceva: vedea în faţa ochilor numai sângele de pe faţa lui Bill Brent care fusese idolul lui.

— Da, domnule, i-a răspuns inert.

Dave Mitchum a plecat spre Fairmount, anunţând orice angajat al depoului, orice acar şi curăţător pe care-l vedea, în timp ce urca în autodrezină, că merge să caute un Diesel pentru Cometă. Dispecerul de noapte stătea la biroul său, uitându-se la ceas şi la telefon şi rugându-se ca telefonul să sune şi să primească veşti de la domnul Mitchum. Dar jumătatea de oră se scurse în cea mai mare linişte, iar când nu mai rămăseseră decât trei minute, băiatul simţi o spaimă teribilă pe care nu şi-o putea explica în afara faptului că nu voia să dea ordinul.

Se întoarse către maistru şi către şeful de tren şi i-a întrebat cu şovăială:

— Domnul Mitchum mi-a dat un ordin înainte să plece şi mă

întrebam dacă trebuie să-l transmit mai departe, pentru că eu... eu nu cred că e bine. A spus...

Şeful de tren s-a întors; nu simţea niciun pic de milă, băiatul era de aproximativ aceeaşi vârstă cu fratele său. Maistrul făcu repede:

— Fă aşa cum ţi-a spus domnul Mitchum. Nu trebuie să gândeşti. Iar apoi ieşi din încăpere.

Responsabilitatea de la care se eschivaseră James Taggart şi Clifton Locey era acum pe umerii unui băiat zăpăcit şi ezitant. Se codi, apoi îşi luă inima în dinţi cu convingerea că nimeni n-ar putea pune la îndoială buna-credinţă şi competenţa şefilor de căi ferate. Nu ştia că perspectiva lui în legătură cu ce înseamnă o cale ferată şi şefii ei era veche de un secol.

Cu precizia conştiincioasă a unui lucrător feroviar, în momentul în care ceasul a bătut finalul jumătăţii de oră, şi-a trecut numele pe ordinul care informa că trenul îşi va continua drumul cu locomotiva 306 şi transmise ordinul către staţia Winston.

Agentul de la staţia Winston tremură convulsiv când văzu ordinul, dar nu era omul care să sfideze autoritatea. Îşi spuse că tunelul nu era atât de periculos pe cât crezuse. Îşi spuse că cea mai bună politică a momentului era să nu gândeşti prea mult.

Când a dat copiile ordinului conductorului şi maşinistului Cometei, primul a aruncat o privire înceată prin încăpere, a trecut peste toate chipurile, a împăturit foaia de hârtie, a pus-o în buzunar şi a ieşit fără un cuvânt. Maşinistul a stat cu privirea aţintită numai o clipă asupra foii, apoi a aruncat-o pe podea şi a spus:

— N-am de gând să fac asta. Şi, dacă s-a ajuns ca această cale ferată să dea ordine ca acestea, n-am de gând să lucrez pentru ea, în orice caz. Trece-mă pe lista de demisii.

— Dar nu poţi să-ţi dau demisia, a ţipat şeful de staţie. O să te aresteze!

— Dacă mă găsesc, a răspuns inginerul şi a plecat din staţie prin întunericul fără margini al nopţii alpine.

Maşinistul din Silver Springs, cel care adusese locomotiva numărul 306, stătea într-un colţ al camerei. Chicoti şi spuse:

— A făcut pe el de frică.

Şeful de staţie s-a întors înspre el.

— O s-o faci, Joe? Conduci tu Cometa?

Joe Scott era beat. Fusese o vreme când orice lucrător de la căile ferate care ar fi venit la slujbă cu cel mai mic semn de beţie ar fi fost la fel ca un doctor care ar fi venit la lucru cu bube de vărsat pe faţă. Dar Joe Scott era o persoană privilegiată. În urmă cu trei luni, fusese concediat pentru o încălcare a regulilor de siguranţă care cauzase un accident major; acum două săptămâni, fusese repus în funcţie în urma unui ordin al Comisiei de Uniformizare. Era prieten cu Fred Kinnan; îi

proteja interesele lui Kinnan în asociaţie – nu împotriva angajatorilor, ci împotriva comunităţii.

— Sigur, a răspuns Joe Scott. Conduc Cometa. O să reuşesc să trec prin tunel dacă merg destul de repede.

Fochistul de pe locomotiva 306 rămăsese în cabină. Ridică privirea neliniştit când au sosit cei care cuplau locomotiva la capătul de încărcare al Cometei; se uită în sus, la luminile verzi şi roşii din tunel, care pâlpâiau în depărtare deasupra a douăzeci de mile de curbe. Dar el era un om placid, prietenos, calităţi care-l făceau să fie un fochist bun, dar nu avea nicio speranţă să se ridice vreodată la poziţia de maşinist; muşchii puternici erau singura lui calitate. Era sigur că superiorii lui ştiu ce fac, aşa că n-a pus nicio întrebare.

Conductorul rămăsese la coada Cometei. Se uită la luminile tunelului, apoi la lungul lanţ de ferestre ale Cometei. Câteva ferestre erau luminate, dar majoritatea arătau doar strălucirea albastră şi infimă a lămpilor de noapte încadrate de jaluzelele lăsate. I-a trecut prin cap c-ar trebui să trezească pasagerii şi să-i avertizeze. Într-o vreme, siguranţa pasagerilor fusese mai presus de siguranţa lui, nu din iubire pentru ei, ci pentru că responsabilitatea era o parte importantă din slujba lui, responsabilitate pe care o accepta şi de care se simţea mândru împlinind-o. Acum simţea o indiferenţă plină de dispreţ şi nu avea nicio dorinţă să-i salveze. Ceruseră şi primiseră directiva 10–289, se gândi el, au continuat să trăiască ignorând verdictele pe care Comisia de Uniformizare le dădea unor victime lipsite de apărare – de ce să nu le întoarcă şi el spatele acum? Dacă le salvează vieţile, niciunul dintre ei n-o să vină să-l apere în faţa Comisiei de Uniformizare atunci când o să fie condamnat pentru că n-a respectat ordinele, c-a stârnit panică şi pentru că l-a făcut pe domnul Chalmers să întârzie. Nu dorea să fie martir numai ca să le poată îngădui unora să se complacă în răul iresponsabil pe care şi l-au făcut cu mâna lor.

Când a sosit momentul, a ridicat lanterna şi i-a dat maşinistului semnalul că poate să plece.

— Vezi? i-a spus Kip Chalmers, triumfător, lui Lester Tuck când roţile de sub picioarele lor şi-au început drumul. Frica e singurul mod funcţional în care te poţi purta cu oamenii.

Conductorul păşi pe coridorul ultimului vagon. Nimeni nu l-a văzut când a coborât scările de pe partea cealaltă, s-a strecurat afară din tren şi a dispărut în întunericul muntelui. Un acar stătea pregătit să apese pe butonul care va transfera Cometa de pe linia secundară pe linia principală. Privea Cometa apropiindu-se de el. Era doar un glob alb, care ardea cu o aureolă ce se întindea pe deasupra capului, şi un tunet sacadat care făcea să tremure şinele de sub picioare. Ştia că pârghia nu trebuie trasă. Se gândea la noaptea din urmă cu zece ani,

când îşi riscase viaţa ca să salveze un tren dintr-o alunecare de teren. Dar ştia că vremurile s-au schimbat. În momentul în care trase pârghia şi văzu farul smucindu-se într-o parte, ştiu că-şi va urî slujba până la sfârşitul zilelor.

Cometa rulă de pe linia secundară într-o linie subţire, dreaptă şi intră în munţi, cu fasciculul de raze al farului ca un braţ întins care-i arăta calea şi cu arcul de sticlă luminată al compartimentului de observaţie care-l încheia.

Câţiva dintre pasagerii Cometei erau treji. Cum trenul începu să şerpuiască pe pantă, văzură mica aglomerare de lumini din Winston la capătul mării de întuneric de dincolo de ferestrele lor, apoi acelaşi întuneric, dar punctat cu lumini roşii şi verzi lângă gura unui tunel pe laturile de deasupra ale ochiurilor de geam. Luminile din Winston se făceau tot mai mici, de fiecare dată când apăreau; gura neagră a tunelului devenea tot mai largă. Un văl negru trecea, câteodată, în fâşii pe lângă ferestre, acoperind luminile; era fumul negru al locomotivei cu aburi. Pe măsură ce tunelul se apropia, văzură, pe marginea cerului, departe, către sud, într-un vid de spaţiu şi stânci, un peisaj cu un foc viu, care se răsucea în vânt. Nu ştiau ce era şi nici nu-i interesa să afle.

Se spune că dezastrele se petrec din întâmplare şi unii ar fi spus că pasagerii Cometei nu erau vinovaţi sau responsabili de ceea ce li s-a întâmplat.

Bărbatul din cuşeta A, vagonul nr. 1, era un profesor de sociologie care-şi învăţa studenţii că abilitatea individuală nu are nicio consecinţă, că efortul individual este zadarnic, că orice conştiinţă individuală este un lux inutil, că nu există raţiune sau caracter sau împlinire individuală, că totul se înfăptuieşte colectiv şi că masele contează, nu oamenii.

Bărbatul din cuşeta 7, vagonul nr. 2, era un jurnalist care scria că este adecvat şi moral să folosim constrângerea „pentru o cauză bună” şi care credea că avea dreptul să-şi dezlănţuie forţa fizică asupra altora, să distrugă vieţi, să înăbuşe ambiţii, să reprime dorinţe, să înlănţuie, să jefuiască, să omoare pentru binele a orice alegea el să considere drept „o cauză bună”, care nici nu trebuia să fie o idee, de vreme ce nu definise niciodată ce considera el drept bun, dar declara, pur şi simplu, că se baza pe un „sentiment” – un sentiment care nu era constrâns de niciun fel de cunoaştere, de vreme ce considera emoţia superioară acesteia şi se baza doar pe „bunele sale intenţii” şi pe puterea unei arme.

Femeia din cuşeta 10, vagonul nr. 3, era o învăţătoare în vârstă care-şi petrecuse viaţa transformând copii lipsiţi de ajutor în laşi mizerabili şi învăţându-i că dorinţa majorităţii e singurul standard de bine şi de rău, că o majoritate poate face orice doreşte, că nu trebuie

să-şi afirme propriile personalităţi şi că trebuie să facă ce fac restul oamenilor.

Bărbatul din cuşeta B, vagonul nr. 4, era un editor de ziar care considera că oamenii sunt răi din fire şi prost construiţi pentru libertate, că instinctele lor primare, lăsate nestăpânite, erau să mintă, să jefuiască şi să se omoare unii pe alţii – aşadar, oamenii trebuie conduşi prin minciuni, furturi şi crime care trebuie să devină privilegiul exclusiv al celor care-i conduc, cu scopul de a-i sili pe oameni să muncească, să-i înveţe moralitatea şi să-i ţină în limitele dreptăţii şi ale ordinii.

Bărbatul din cuşeta H, vagonul nr. 5, era un om de afaceri care-şi achiziţionase afacerea, o mină de minereu brut, cu ajutorul unui împrumut guvernamental, prin Legea Egalităţii de Şansă.

Bărbatul din cuşeta A, vagonul nr. 6, era un bancher care făcuse avere cumpărând obligaţiuni de cale ferată „înghețate” şi convingându-şi apoi prietenii din Washington să le „dezgheţe”.

Bărbatul de pe locul 5, vagonul nr. 7, era un muncitor care considera că are „dreptul” la un loc de muncă, fie că angajatorul îl voia sau nu.

Femeia din compartimentul 6, vagonul nr. 8, era o conferenţiară care considera că, în calitate de consumator, avea „dreptul” să i se asigure transport, indiferent dacă lucrătorii de la căile ferate doreau să i-l furnizeze sau nu.

Bărbatul din compartimentul 2, vagonul nr. 9, era un profesor de economie care milita împotriva proprietăţii private, explicând că inteligenţa nu joacă niciun rol în producţia industrială, că mintea omului este condiţionată de unelte materiale, că oricine poate conduce o cale ferată sau o fabrică şi că este vorba doar de folosirea maşinăriilor.

Femeia din cuşeta D, vagonul nr. 10, era o mamă care-şi pusese copiii la culcare în patul de deasupra, i-a învelit cu grijă ca să-i protejeze de curent şi de zdruncinături; o mamă cu un soţ a cărui slujbă guvernamentală consta în impunerea anumitor directive şi pe care ea îl apăra spunând: „Nu mă interesează, îi vizează numai pe cei bogaţi. Până la urmă, trebuie să mă gândesc la copiii mei”.

Bărbatul din compartimentul 3, vagonul nr. 11, era un nevrotic mărunţel şi smiorcăit, care scria piese de teatru ieftine în care, ca un mesaj social, introducea, ca un laş, mici obscenităţi prin care afirma că toţi oamenii de afaceri erau nişte ticăloşi.

Femeia din compartimentul 9, vagonul nr. 9, era o casnică ale cărei idei constau în aceea că avea dreptul să aleagă politicieni despre care nu ştia nimic ca să controleze industrii gigantice despre care nu avea niciun fel de cunoştinţe.

Bărbatul din cuşeta F, vagonul nr. 13, era un avocat care spunea:

„Eu? O să găsesc o metodă să mă descurc în orice sistem politic”.

Bărbatul din cuşeta A, vagonul nr. 14, era un profesor de filosofie care-şi învăţa studenţii că nu există raţiune. — De unde ştiţi că tunelul e periculos? — Realitate. — Cum puteţi demonstra că tunelul există? — Logică. — De ce pretindeţi că trenurile nu se pot mişca fără puterea unui motor? — Principii. — De ce ar trebui să fii deasupra legii cauzei şi a efectului? — Drepturi. — De ce să nu-i legi pe oameni de slujbele lor cu forţa? — Moralitate. — Ce e moral în a conduce o cale ferată? — Absoluturi. — Ce contează pentru tine dacă trăieşti sau mori, oricum? Îşi învăţa studenţii că nu ştim nimic. — De ce să te opui ordinelor superiorilor tăi? — Pentru că nu putem fi siguri de nimic. — De unde ştii că ai dreptate? — Pentru că trebuie să acţionăm sub imperativele momentului. — Nu vrei să-ţi rişti locul de muncă, nu-i aşa?

Bărbatul din compartimentul B, vagonul nr. 15, era un urmaş care-şi moştenise averea şi care continua să repete: „De ce să fie Rearden singurul care produce metal Rearden?”

Bărbatul din cuşeta A, vagonul nr. 16, era un filantrop care a spus: „Oamenii capabili? Nu mă interesează dacă li se provoacă sau nu li se provoacă suferinţă. Trebuie penalizaţi ca să fie susţinuţi şi cei mai puţin capabili. Sincer, nu mă interesează dacă asta e drept sau nu. Mă mândresc cu faptul că nu-mi pasă deloc dacă celor capabili li se face sau nu dreptate, atunci când este în joc compasiunea faţă de cei nevoiaşi”.

Aceştia erau pasagerii treji; în tren nu era nimeni care să nu împărtăşească una sau mai multe dintre ideile lor. Când trenul intră în tunel, flacăra Torţei lui Wyatt fu ultimul lucru pe care l-au văzut pe pământ.

Capitolul VIII
Sub semnul iubirii noastre

Soarele bătea pe ramurile copacilor de pe deal, care păreau argintii-albastre şi căpătau culoarea cerului. Dagny stătea la intrarea în cabană, iar primele raze ale soarelui îi cădeau pe frunte, în vreme ce, la picioarele ei, se întindea un imens peisaj împădurit. Frunzele prindeau nuanţe de la argintiu la verde, până la albastrul fumuriu al umbrelor de pe drumul de mai jos. Lumina îşi făcea loc printre ramuri brăzdându-le şi atingea ferigile într-un izvor de raze verzi. Îi plăcea să privească unduirea luminii în toată acea încremenire.

Însemnase data, aşa cum făcea în fiecare zi, pe foaia de hârtie pe care o prinsese de peretele din camera ei. Trecerea zilelor era singura mişcare din viaţa ei în clipele acelea împietrite, iar curgerea aceasta era precum numărătoarea pe care o făcea un captiv pe o insulă

pustie. Azi era 28 mai.

Iniţial a vrut ca datele să ducă într-un anumit punct, dar nu se putea decide dacă a ajuns sau nu în punctul acela. Venise acolo cu trei motive sau, mai bine zis, deziderate pe care şi le impusese: odihneşte-te; învaţă cum să trăieşti fără companie; elimină durerea. „Elimină” era cuvântul pe care-l folosise. Se simţea ca şi când ar fi fost legată de o străină rănită care putea să sufere un atac în orice clipă, un atac care o va îneca şi pe ea în ţipetele ei. Nu-i era milă de străină, simţea doar o nerăbdare dispreţuitoare; trebuia să se lupte cu ea şi s-o distrugă, după aceea drumul o să fie liber, iar ea o să poată decide ce voia să facă mai departe; dar nu era uşor să te lupţi cu străina.

Partea cu odihna fusese mult mai simplă. Îşi dădea seama că-i place singurătatea; se trezea dimineaţa cu un sentiment de bunăvoinţă încrezătoare în suflet, avea senzaţia că putea merge mai departe şi că putea să facă faţă, orice-ar fi urmat. În oraş trăise cu o tensiune cronică pentru că trebuia să-şi ţină în frâu furia, indignarea, dezgustul, dispreţul. Singurul lucru care o ameninţa aici era posibilitatea de a se răni; dar asta părea lipsit de importanţă şi superficial în comparaţie cu tot ce însemna oraşul.

Cabana se afla departe de orice drum circulat; rămăsese exact aşa cum o lăsase tatăl ei. Îşi făcea de mâncare într-un cuptor cu lemne şi aduna vreascuri din pădure. Dăduse jos muşchii de pe pereţii cabanei, reparase acoperişul, vopsise din nou uşa şi ramele geamurilor. Ploile, mărăcinişul şi muşchii înghiţiseră ceea ce fusese cândva o alee care ducea de la drum până la cabană. Refăcuse aleea, rearanjase pietrele de o parte şi de alta a cărării de pământ moale. Îi făcea plăcere să conceapă sisteme complexe de pârghii şi scripeţi din bucăţi vechi de ţeavă şi de frânghie, iar apoi să mute dintr-o parte în alta pietrele grele pe care nu le-ar fi putut ridica niciodată cu mâinile. A plantat câteva seminţe de călţunaş şi de rochiţa-rândunicii, pentru că voia să vadă călţunaşul răspândindu-se încet pe pământ şi rochiţa-rândunicii urcând pe trunchiurile copacilor, voia să le vadă crescând, voia să vadă mişcare şi evoluţie.

Munca îi dădea calmul de care avea nevoie; nu-şi dăduse seama când începuseră toate astea sau de ce; la început, totul era conştient, dar după aceea a văzut totul crescând din mâinile ei, trăgând-o şi pe ea înainte şi dându-i o senzaţie binefăcătoare de pace. Mai apoi a înţeles că avea nevoie de un scop, nu conta cât de mic şi în ce formă, avea nevoie de o activitate care să avanseze pas cu pas către un sfârşit cunoscut. Prepararea mâncării era ca un cerc închis, complet şi pierdut, care nu ducea nicăieri. Dar munca pe care o depunea refăcând aleea era o sumă vie, aşa că nicio zi nu se sfârşea degeaba în urma ei, pentru că fiecare zi le conţinea pe cele de dinainte, fiecare

zi îşi câştiga imortalitatea odată cu următoarea. Mişcarea circulară e proprie naturii fizice, s-a gândit ea, se spune că nu există altceva decât mişcări circulare în universul neînsufleţit din jurul nostru, iar linia dreaptă nu e altceva decât pecetea omului, linia dreaptă a unei abstracţiuni geometrice care determină drumuri, şine şi poduri, linia dreaptă care taie curba lipsei de finalitate a naturii cu o mişcare clară, dintr-un punct în altul. Gătitul, s-a gândit ea, e ca şi cum ai băga cărbuni într-o locomotivă, pregătind-o pentru o călătorie lungă, când, de fapt, ea nu trebuie să plece nicăieri. Viaţa omului nu e un cerc, s-a gândit ea, sau o succesiune de cercuri care cad ca zerourile în urma lui – viaţa omului trebuie să fie o linie dreaptă, de mişcare de la un scop la altul, fiecare ducând către următorul până la unica sumă care există, precum o călătorie cu trenul dintr-o staţie în alta – o, las-o moartă!

Las-o moartă – şi-a zis ea cu severitate când strigătele străinei îndurerate se estompaseră –, nu te gândi la asta, nu te gândi prea departe, îţi place să refaci aleea asta, refă-o, nu te uita după deal.

Fusese de câteva ori la magazinul din Woodstock, care era la douăzeci de mile distanţă, să cumpere câte ceva de mâncare. Woodstock era o aglomeraţie de construcţii dărăpănate, construite cu câteva generaţii în urmă, din nişte motive şi pentru speranţe care fuseseră demult uitate. Nu avea gară, nu avea curent electric, nu avea decât un drum comunal din ce în ce mai pustiu în fiecare an.

Singurul magazin era într-o baracă de lemn cu colţurile pline de pânze de păianjen şi cu podeaua putrezită din cauza picăturilor de ploaie care se prelingeau din tavan. Vânzătoarea era o femeie grasă şi palidă, care se mişca greu, dar asta nu părea s-o intereseze absolut deloc. Stocul lor de alimente era format din conserve prăfuite, acoperite cu etichete abia vizibile, cereale şi câteva soiuri de legume care putrezeau în tăviţe străvechi în faţa intrării.

— De ce nu daţi legumele alea din soare? a întrebat Dagny odată.

— Tot timpul au fost acolo, i-a răspuns ea indiferentă.

Pe drumul de întoarcere, Dagny s-a uitat în sus, la pârâiaşul care curgea cu viteză de pe un perete abrupt de granit, cursul lui atârnând în aer ca aburul unui curcubeu. S-a gândit că, la un moment dat, ar putea să construiască o hidrocentrală micuţă, dar îndeajuns de mare pentru a pune la dispoziţia ei şi a oraşului Woodstock energie electrică; Woodstock ar fi putut fi productiv; merii ăia sălbatici, pe care îi văzuse atât de des pe dealuri, erau rămăşiţele unor livezi – ce-ar fi dacă le-ar cumpăra cineva şi după aceea ar construi o cale ferată până la cea mai apropiată gară – o, termină odată!

— Azi n-avem gaz, i-a zis vânzătoarea la următoarea ei vizită la Woodstock. A plouat joi noaptea şi, când plouă, camioanele nu pot trece de cheile Fairfield, drumul e inundat, iar cisterna cu gaz nu va

mai trece pe-aici până luna viitoare.

— Dacă ştiţi că se inundă drumul de fiecare dată când plouă, de ce nu-l reparaţi?

Femeia a răspuns:

— Tot timpul a fost aşa.

Pe drumul de întoarcere, Dagny s-a oprit pe creasta unui deal şi s-a uitat în jos la milele de teren de ţară de sub ea. S-a uitat la defileul Fairfield, unde drumul noroios se înşuruba sub nivelul apei, dispărând în deschizătura dintre două dealuri. Ar fi fost simplu să ocoleşti dealurile astea, s-a gândit ea, să construieşti un drum de cealaltă parte a râului – oamenii din Woodstock n-aveau nimic de făcut, i-ar fi putut învăţa cum s-o facă –, un drum care să o ia către sud-vest, ar fi cu multe mile mai scurt şi s-ar intersecta cu autostrada chiar la depoul marfarelor – o, termină odată!

A pus lampa cu gaz deoparte şi, după lăsarea întunericului, a aprins lumânările şi a ascultat muzică la un mic radio portabil. A căutat concerte simfonice şi, de fiecare dată când auzea silabele răguşite ale unui jurnal de ştiri, întorcea repede rotiţa; nu voia să audă nicio ştire din oraş.

Nu te gândi la Taggart Transcontinental – îşi spusese în prima noapte la cabană –, nu te gândi la ea decât când eşti pregătită să spui Taggart Transcontinental ca şi cum ai spune Atlantic Southern sau Associated Steel. Dar săptămânile treceau şi rana nu se cicatriza.

I se părea că se luptă cu răutatea imprevizibilă a propriei minţi. Când stătea în pat şi era pe punctul de-a adormi, se trezea dintr-o dată gândindu-se că transportorul cu bandă era uzat la staţia de încărcare a cărbunilor din Willow Bend, Indiana, văzuse asta pe geamul maşinii ei în timpul ultimului drum pe care-l făcuse, trebuia să le spună sau o să… şi după aceea se ridică în capul oaselor, plângând. Termină! şi termina, dar nu mai putea să doarmă toată noaptea.

Stătea în uşa cabanei la apusul soarelui şi privea mişcarea frunzelor, după aceea vedea sclipirea licuricilor care zburau din iarbă, apărând şi dispărând în fiecare colţişor întunecat, licărind încet ca şi când ar fi avertizat pe cineva – erau ca semnalele luminoase de noapte de pe o cale… — Termină!

Erau momente în care nu-şi putea stăpâni frica, momente în care, incapabilă să se ridice în capul oaselor – ca şi când ar fi avut dureri fizice care nu se delimitau concret de durerile psihice –, se prăbuşea pe podeaua cabanei sau pe pământ, printre copaci, şi rămânea acolo, cu faţa lipită de un scaun sau de o piatră şi se lupta să nu urle, în vreme ce ele erau atât de aproape şi atât de reale precum corpul unui iubit: două şine mergând către un singur punct din depărtare; botul unei locomotive tăind aerul în două doar pentru că scria pe ea TT; sunetul roţilor ţăcănind într-un ritm din ce în ce mai alert sub vagonul

ei; statuia lui Nat Taggart în mijlocul terminalului. Luptându-se să le uite, să nu le simtă, cu corpul rigid în afară de mişcarea mâinii ei pe faţă, încerca să folosească orice dram de putere îi mai rămăsese la repetarea cuvintelor: „Termină cu asta”.

Erau momente de calm, în care putea să-şi privească problema cu claritatea cu care privea o problemă de inginerie. Dar nu putea găsi niciun răspuns. Ştia că nevoia ei disperată de cale ferată o să se risipească dacă se convingea pe ea însăşi că era o nevoie eronată. Dar nevoia venea din certitudinea că adevărul şi dreptatea erau de partea ei, că inamicul erau iraţionalul şi irealul, că nu putea să vadă un alt scop sau să se împace cu încercarea de a atinge un alt scop în vreme ce adevăratul ei scop fusese pierdut nu în faţa vreunei puteri superioare, ci în faţa răului pur, demn de dispreţ, care o cucerise prin mijloace sterile.

Putea să renunţe la calea ferată, s-a gândit ea; putea să-şi găsească fericirea aici, în pădurea asta; dar pentru asta va trebui să termine de construit aleea, să ajungă la drumul principal, apoi să reconstruiască drumul principal, iar apoi să ajungă la magazinul din Woodstock şi acolo să fie sfârşitul, iar faţa aia albă şi goală care priveşte lumea cu apatie va fi limita eforturilor ei. De ce? s-a trezit ţipând. Nu exista niciun răspuns.

Atunci o să stai aici până o să poţi răspunde la toate. Nu mai ai unde să te duci, nu te poţi mişca, nu poţi să-ţi dai seama cum e drumul pe care trebuie s-o iei înainte de a realiza care e drumul pe care trebuie s-o iei.

Erau seri lungi şi tăcute, când sentimentul care o ţintuia pe loc, făcând-o să măsoare distanţa până la lumina îndepărtată din sud. Era dorul de Hank Rearden. Voia să-i vadă chipul triumfător, chipul plin de încredere care se uita la ea cu umbra unui zâmbet în colţul gurii. Dar ştia că nu putea să se vadă cu el până când bătălia nu era câştigată. Trebuia să merite zâmbetul lui, care era pentru un adversar care îşi punea mintea cu el, nu pentru orice trepăduş bătut la fundul gol care ar găsi alinare în acel zâmbet şi care i-ar risipi astfel întreaga fascinaţie. El putea s-o ţină în viaţă; el nu putea s-o ajute să decidă care-i, pentru ea, scopul pentru care ar vrea să trăiască.

Simţise o uşoară anxietate din dimineaţa când marcase data de 15 mai pe calendarul ei. Se forţase să asculte ştirile din când în când; nu auzise niciodată numele lui. Frica pe care o avea în ceea ce-l privea era singura ei legătură cu oraşul; de asta se uita atât de mult în depărtare, către sud şi de-a lungul drumului de la baza dealului. Şi-a dat seama că-l aştepta. De-abia aştepta să audă un motor. Dar singurul sunet care-i mai dădea o oarecare speranţă din când în când era sunetul unei păsări desprinzându-se de pe o ramură şi începându-şi zborul.

Mai era o legătură între ea şi trecutul ei care rămăsese nerezolvată: Quentin Daniels şi motorul pe care el încerca să-l reconstruiască. La 1 iunie trebuia să-i plătească cecul lunar. Ar fi trebuit oare să-i spună că-şi dăduse demisia, că nu va mai avea niciodată nevoie de motorul ăla şi că nici lumea nu va mai avea niciodată nevoie de el? Ar fi trebuit să-i spună să se oprească şi să lase rămăşiţele motorului să ruginească într-o groapă de gunoi, ca aceea în care-l descoperise? Nu putea să facă asta. Părea chiar mai greu decât să renunţe la calea ferată. Motorul ăla, s-a gândit ea, nu era o legătură a ei cu trecutul, era o legătură a ei cu viitorul. Să renunţe la el n-ar fi fost o crimă, ci mai degrabă o sinucidere: dacă ar fi oprit reconstrucţia acelui motor, atunci ar fi avut certitudinea că nu mai există niciun punct terminus pentru ea de aici încolo.

Dar nu-i adevărat – s-a gândit, în timp ce stătea la uşa cabanei ei, în dimineaţa zilei de 28 mai –, nu-i adevărat că viitorul nu rezervă un loc realizărilor superlative ale minţii umane; nu poate fi adevărat. Nu conta care era problema, asta era impresia ei de fiecare dată – convingerea asta de neclintit că răul era artificial şi temporar. În dimineaţa asta o ştia mai bine ca niciodată: avea certitudinea că sluţenia oamenilor din oraş şi sluţenia suferinţei ei erau accidente trecătoare, în vreme ce speranţa pe care o simţea când vedea o pădure acoperită de lumina soarelui, acea senzaţie de încredere necondiţionată, era eternă şi reală.

Stătea la uşă şi fuma. În camera din spatele ei, notele unei simfonii din vremea bunicului ei se auzeau din radio. Nu le prea asculta, era conştientă că sunt undeva, pe fundal, şi vedea numai cum imprimau parcă un anumit ritm fumului de ţigară, ritmul braţului ei care aducea, din când în când, ţigara către buze. Şi-a închis ochii şi a stat acolo nemişcată, simţind razele soarelui atingându-i trupul. Asta era adevărata realizare, s-a gândit ea – să se bucure de moment, să nu lase nicio amintire dureroasă să-i diminueze capacităţile de a simţi; atâta timp cât putea să se ţină de sentimentul ăsta, avea energia necesară să meargă mai departe.

Nu percepea foarte bine zgomotul slab care acompania muzica precum zgârieturile de pe un disc vechi. A realizat cu adevărat ce se întâmplă abia când şi-a văzut mâna mişcându-se şi punând ţigara deoparte. În aceeaşi clipă şi-a dat seama şi că zgomotul devenea din ce în ce mai strident, şi că era zgomotul unui motor. După aceea a ştiut că nu recunoscuse până atunci cât de mult voia să audă sunetul ăla, cu câtă disperare îl aşteptase pe Hank Rearden. S-a auzit chicotind – era un sunet încărcat de ruşine, foarte jos, de parcă n-ar fi vrut să tulbure vuietul metalului, care acum devenise sunetul inconfundabil al unei maşini care urca pe drumul de munte.

Nu putea să vadă drumul – era o deschizătură între ramurile

copacilor şi pe acolo nu distingea mare lucru –, dar a urmărit urcarea maşinii odată cu zgomotul motorului şi al pietrişului sub greutatea roţilor.

Maşina s-a oprit la umbra unui copac. Nu o recunoştea – nu era Hammondul negru, ci o decapotabilă gri, lungă. L-a văzut pe şoferul decapotabilei dându-se jos de la volan: era un om a cărui prezenţă aici era imposibilă. Era Francisco d'Anconia.

Şocul pe care-l resimţea nu era dezamăgire, era mai degrabă senzaţia că dezamăgirea era irelevantă acum. Era dorinţă şi o împietrire ciudată, solemnă, certitudinea subită că se afla în faţa unui lucru necunoscut şi foarte important.

Iuţeala din gesturile lui Francisco parcă îl făcea să zboare pe deal în sus, iar el a ridicat privirea. A văzut-o acolo, deasupra, la uşa cabanei şi s-a oprit. Nu putea să înţeleagă expresia de pe faţa lui. A stat acolo o clipă, uitându-se la ea. După aceea şi-a reluat urcuşul.

I se părea – ca şi când s-ar fi aşteptat la asta – că era o scenă din copilăria lor. El venea către ea fără să alerge, mişcările lui aveau mai degrabă un soi de siguranţă triumfătoare şi încrezătoare. Nu, s-a gândit ea, nu era copilăria – era viitorul, aşa cum l-ar fi văzut atunci, în zilele când îl aştepta ca pe-o eliberare din închisoare. Era o imagine a unei dimineţi din viaţa ei, dacă viaţa ei ar fi fost aşa cum şi-o imaginase, dacă ei doi ar fi luat-o pe drumurile pe care ea fusese atât de sigură că o vor lua. Împietrită de uimire, stătea acolo şi se uita, pur şi simplu, la el, iar imaginea aceasta nu avea nicio legătură cu prezentul; era, mai curând, un tribut adus trecutului.

Când el ajunsese îndeajuns de aproape ca ea să-i poată distinge trăsăturile feţei, a văzut privirea aceea veselă care transgresează solemnul, decretând nevinovăţia unui om care şi-a câştigat dreptul de a privi totul cu o oarecare relaxare. Zâmbea şi fredona o melodie care părea să respecte acelaşi ritm cu paşii lui uşori. Melodia îi părea oarecum familiară şi, chiar dacă simţea că se încadrează perfect în imaginea aceea, era ceva ciudat în ritm, ceva important, ceva pe care ea nu putea să-l cuprindă atunci.

— Salut, Slug!

— Salut, Frisco!

Ştia – din felul în care se uita la ea, din fracţiunea de secundă în care a clipit şi şi-a ascuns ochii, din încercarea lui de a-şi trage capul înapoi la un moment dat, din relaxarea pe jumătate zâmbitoare, pe jumătate neajutorată a buzelor sale şi, după aceea, din duritatea subită a braţelor lui când au cuprins-o – că gesturile lui erau involuntare, că nu se gândise să facă asta şi că era irezistibil pentru amândoi.

Violenţa cu care o ţinea, presiunea gurii pe a ei, capitularea corpului odată ajuns în braţele ei nu erau o plăcere de-o clipă; ştia că

nicio nevoie fizică nu putea să aducă un bărbat în starea aceasta, ştia că toate ţineau locul a ceea ce el n-avusese niciodată curaj să-i spună, că erau cea mai mare dovadă de iubire pe care poate s-o ofere un bărbat. Nu conta ce făcuse şi cum îşi distrusese viaţa, era tot acel Francisco d'Anconia în patul căruia era atât de mândră că fusese; nu conta cine o trădase, felul în care vedea ea viaţa cândva rămăsese adevărat, iar crezul ei indestructibil era înăuntrul lui şi, fără a avea un răspuns, corpul ei a intrat în joc, mâinile ei l-au strâns, arătând cât de mult îl dorea, arătând recunoştinţa pe care i-o purta şi pe care avea să i-o poarte mereu.

După aceea, restul anilor lui i-au revenit în minte şi ea a simţit o înţepătură ciudată, dureroasă a conştientizării faptului că el era magnific, iar faptul că se autodistrusese era cu atât mai blamabil. S-a tras din braţele lui, a dat din cap şi a zis, ca un răspuns la adresa amândurora:

— Nu.

El a stat acolo şi s-a uitat la ea, dezarmat şi zâmbitor:

— Nu încă. Înainte de asta, trebuie să mă ierţi pentru foarte multe lucruri. Dar acum pot să-ţi spun totul.

Niciodată nu i se păruse că aude nota aia joasă de neajutorare în vocea lui. Se lupta ca să preia din nou controlul, aproape că-şi cerea iertare cu zâmbetul ăla, era iertarea pe care o cerea un copil, dar, în acelaşi timp, şi detaşarea unui adult, declaraţia făţişă că nu avea de ce să-şi ascundă lupta interioară, pentru că se lupta cu fericirea, nu cu durerea.

Ea s-a dat înapoi; se simţea ca şi când emoţiile o duseseră cu câţiva paşi înaintea conştiinţei, iar întrebările o prindeau acum din urmă, luând forma cuvintelor.

— Dagny, coşmarul prin care ai trecut în ultima lună… Zi-mi sincer… Crezi că ai fi putut trece prin asta acum doisprezece ani?

— Nu, a răspuns ea; el a zâmbit. De ce?

— Ca să justific doisprezece ani din viaţa mea pe care acum n-o să trebuiască să-i regret.

— Ce vrei să spui cu asta? Şi… – întrebările o prinseseră acum din urmă – şi ce ştii tu despre coşmarul prin care trec eu?

— Dagny, încă nu ţi-ai dat seama că ştiu totul despre el?

— Cum ai…? Francisco! Ce fredonai când ai urcat dealul?

— Ce? Fredonam ceva?! Habar n-am.

— Era Concertul al Cincilea al lui Richard Halley, nu?

— O…! A părut uluit pentru o clipă, apoi a zâmbit amuzat şi a răspuns serios: Vorbim despre asta mai târziu.

— De unde-ai ştiut unde sunt?

— O să vorbim şi despre asta.

— L-ai silit pe Eddie să-ţi spună.

— Nu m-am întâlnit cu Eddie de mai bine de un an.

— El era singurul care ştia unde sunt.

— Nu mi-a zis Eddie.

— Nu voiam să mă găsească nimeni.

S-a uitat în jur, i-a văzut ochii oprindu-i-se la cărarea pe care o făcuse, la florile pe care le plantase, la acoperişul proaspăt acoperit cu ţiglă. A chicotit, ca şi când înţelegea totul şi asta îl întrista.

— N-ar fi trebuit să stai aici o lună, a zis el. Doamne, chiar n-ar fi trebuit! E prima mea greşeală şi se întâmplă tocmai într-o perioadă în care nu voiam defel să greşesc. Dar nu mi-a trecut prin cap c-o să te dai bătută. Dacă ştiam, aş fi stat cu ochii pe tine.

— Chiar aşa? De ce?

— Ca să te scutesc de – şi a arătat cu degetul către lucrurile din jurul ei – toate astea.

— Francisco, a zis ea cu o voce joasă, dacă eşti îngrijorat de coşmarul prin care trec eu, ştii şi că nu vreau să te aud vorbind despre asta, pentru că… S-a oprit; niciodată în toţi anii aceia nu i se plânsese de ceva tocmai lui; cu o voce absentă, a zis doar:…Pentru că nu vreau s-aud nimic despre asta?

— Pentru că eu sunt singurul om care n-are niciun drept să vorbească despre asta? Dagny, dacă tu crezi că nu ştiu cât de mult te-am rănit, pot să-ţi spun totul despre anii în care… Dar nu mai contează. S-a terminat. Da, s-a terminat!

— Chiar aşa?

— Iartă-mă, nu trebuia să spun asta. Cel puţin, nu până n-o spui tu. Încerca să-şi controleze vocea, dar fericirea lui nu putea fi ţinută în frâu.

— Eşti fericit c-am pierdut totul? Bine, o zic, dacă doar de-asta ai venit: tu ai fost primul lucru pe care l-am pierdut – te amuză situaţia, acum, c-am pierdut şi restul?

S-a uitat fix la ea, cu ochii aproape închişi de fericire; atâta dorinţă era în ei, că privirea asta era aproape o ameninţare, iar ea ştia că orice ar fi însemnat anii ăia pentru el, amuzament era singurul cuvânt pe care nu avea niciun drept să-l spună.

— Chiar crezi asta? a întrebat el.

Ea a şoptit:

— Nu…

— Dagny, nu putem pierde lucrurile pentru care trăim. Putem să le schimbăm forma din când în când, dacă facem vreo greşeală, dar scopul rămâne acelaşi, iar mijloacele sunt mereu în mâinile noastre.

— Asta tot încerc să-mi spun de o lună. Dar nu mai văd nicio cale pe care să-mi ating scopul.

Nu i-a răspuns. S-a aşezat pe podea, lângă uşa cabanei, uitându-se la ea ca şi cum n-ar fi vrut să rateze nici măcar o tresărire de pe faţa

ei.

— Acum ce mai crezi despre oamenii care au cedat şi s-au făcut nevăzuţi? a întrebat.

Ea a ridicat din umeri, cu un zâmbet vag de tristeţe neputincioasă, şi s-a aşezat pe jos, lângă el.

— Ştii, i-a zis, la un moment dat am crezut că există un distrugător care vine după ei şi-i forţează să cedeze. Dar bănuiesc că nu există aşa ceva. Au fost câteva momente, în ultima lună, când aproape că am vrut să vină şi după mine. Dar n-a venit nimeni.

— Nu?

— Nu. La un moment dat credeam că le dădea vreun motiv pe care nici nu pot să mi-l imaginez ca să-i facă să trădeze tot ce iubesc. Dar nu e necesar. Ştiu cum se simţeau. Nu mai pot să dau vina pe ei. Ceea ce nu ştiu e cum au reuşit să trăiască după aceea – dacă a mai reuşit vreunul.

— Te simţi ca şi când ai fi trădat Taggart Transcontinental?

— Nu. Cred… Cred c-aş fi trădat Taggart Transcontinental dacă aş fi rămas acolo.

— Ai dreptate.

— Dacă aş fi acceptat să fiu marioneta tâlharilor ălora, ar fi fost… Li l-aş fi pus pe Nat Taggart pe tavă. N-am putut. N-am putut să las toate lucrurile pe care le-a făcut şi toate lucrurile pe care le-am făcut eu în mâinile tâlharilor ălora, n-am vrut să se termine aşa.

— Nu, n-ai putut. Şi tu crezi că asta e indiferenţă? Tu crezi că iubeşti compania mai puţin decât o iubeai în urmă cu o lună?

— Cred că mi-aş da viaţa pentru încă un an în companie… Dar acum nu pot să mă-ntorc.

— Atunci ştii cum s-au simţit toţi oamenii ăia care au cedat în final şi ce iubeau cu adevărat când s-au declarat învinşi.

— Francisco, l-a întrebat, fără să se uite la el, cu capul apecat, de ce m-ai întrebat dacă aş fi putut să renunţ la ea acum doisprezece ani?

— Ştii prea bine la ce noapte din viaţa noastră mă gândesc, pentru că şi tu te gândeşti la ea.

— Da… a şoptit ea.

— Aia a fost noaptea când am renunţat la d’Anconia Copper.

Încet, cu un efort considerabil, şi-a ridicat capul şi s-a uitat la el. Faţa lui avea expresia pe care o văzuse atunci, în dimineaţa următoare, cu doisprezece ani în urmă: o faţă zâmbitoare, chiar dacă el nu zâmbea, o victorie tacită în faţa durerii, o faţă a mândriei omului care a plătit un preţ şi care nu regretă c-a făcut asta.

— Dar n-ai renunţat, a zis ea. Tu n-ai plecat. Încă eşti preşedintele d’Anconia Copper, doar că nu mai înseamnă nimic pentru tine.

— Înseamnă la fel de mult pentru mine cum însemna şi în noaptea

aia.

— Atunci cum poţi s-o laşi să se ducă pe apa sâmbetei?

— Dagny, tu eşti mult mai norocoasă decât mine. Taggart Transcontinental e o maşinărie de precizie, o maşinărie delicată. Nu o să reziste foarte mult fără tine. Nu poate fi condusă de sclavi. O s-o distrugă fără milă şi n-o să fii nevoită să-i vezi pe tâlharii ăia folosindu-se de ea. Dar mineritul e o treabă simplă. D'Anconia Copper putea rezista generaţii întregi sub conducerea unor tâlhari şi a unor sclavi. Chiar dacă pare crud, mizerabil şi inept, ar fi putut rezista şi i-ar fi ajutat şi pe ei să reziste. A trebuit s-o distrug.

— Tu… Ce?!

— Distrug d'Anconia Copper conştient, deliberat, cu un plan exact şi cu mâna mea. Trebuie să planific totul cu aceeaşi grijă şi să lucrez la fel de intens ca şi când aş face o avere, ca nu cumva să-şi dea seama ce fac şi să mă oprească; nu vreau să-i las să pună mâna pe mine decât atunci când va fi prea târziu. Tot efortul şi energia pe care am sperat să le depun pentru d'Anconia Copper au ajuns la d'Anconia Copper, doar… doar că nu pentru a creşte producţia. O să distrug fiecare părticică din ea, şi fiecare bănuţ din averea mea, şi fiecare uncie de cupru care ar putea hrăni tâlharii. N-o s-o las aşa cum am găsit-o, o s-o las aşa cum a găsit-o Sebastián d'Anconia, şi, după aceea, să vedem cum o să supravieţuiască fără el sau fără mine!

— Francisco! strigă ea. Cum poţi să faci aşa ceva?

— Pentru că simt acelaşi lucru ca tine, a răspuns el încet, pentru că iubesc d'Anconia Copper, pentru că iubesc spiritul care a caracterizat d'Anconia Copper. A caracterizat – şi într-o zi o s-o facă din nou.

A rămas acolo, împietrită, încercând să înţeleagă toate implicaţiile a ceea ce acum percepea doar ca pe o amorţeală generată de şoc. În liniştea asta, muzica simfoniei de la radio s-a auzit din ce în ce mai tare, iar ritmul corzilor ajungea la ea ca sunetul solemn, lent al unor paşi, în vreme ce încerca să vadă tot ce se întâmplase în ultimii doisprezece ani: copilul chinuit care căuta ajutor la pieptul ei, bărbatul care stătea pe pardoseala unui salon, jucându-se cu bilele şi râzând când distrugea marile industrii, bărbatul care zicea „Iubire, nu pot!" când refuza s-o ajute, bărbatul care a rostit un toast, în semiîntunericul unui bar, în cinstea anilor pe care Sebastián d'Anconia trebuise să-i aştepte…

— Francisco… dintre toate lucrurile pe care mi le-aş fi putut imagina despre tine… niciodată nu m-am gândit la asta… niciodată nu m-am gândit că eşti unul dintre cei care au cedat.

— Am fost unul dintre primii.

— De fiecare dată m-am gândit că ei dispar…

— Şi ce, eu n-am dispărut? N-a fost faptul că te-am lăsat să stai faţă-n faţă cu un playboy ieftin, care n-avea nicio legătură cu acel

Francisco d'Anconia pe care îl cunoşteai, cel mai mare rău pe care ţi l-am făcut?

— Ba da, a şoptit ea, doar că cel mai rău lucru a fost că n-am putut să cred asta… n-am crezut-o niciodată… De fiecare dată când te vedeam, tot pe acel Francisco d'Anconia îl vedeam.

— Ştiu. Şi ştiu ce-a însemnat asta pentru tine. Am încercat să te fac să-nţelegi, dar nu puteam să-ţi spun atât de repede. Dagny, dacă-ţi spuneam în noaptea sau în ziua aia în care ai venit să mă critici pentru minele San Sebastián că nu sunt un trântor, că am în minte ceva, că eram acolo ca să grăbesc distrugerea a tot ceea ce fusese sfânt pentru noi doi, distrugerea d'Anconia Copper, distrugerea Taggart Transcontinental, distrugerea Wyatt Oil, distrugerea Rearden Steel, ţi-ar fi fost mai uşor să accepţi asta?

— Nu, a şoptit ea. Nu sunt sigură că pot s-o accept nici acum. Nu cred că pot să accept nici cum ai renunţat la lucruri sau cum am renunţat chiar eu la toate acele lucruri… Dar, Francisco, şi-a ridicat dintr-odată capul şi s-a uitat la el, dacă ăsta era secretul tău, atunci, dintre toate lucrurile pe care a trebuit să le înghiţi, ce ţi-am zis eu a fost…

— Da, draga mea, da, *tu* ai fost cea mai rea parte din tot ce s-a întâmplat! Era un strigăt disperat, iar râsul de după aceea şi descărcarea de energie nu erau altceva decât o dovadă a agoniei din care voia să scape pentru totdeauna. A luat-o de mână, şi-a lipit buzele de mâna ei, după aceea şi-a lipit faţa de mâna ei, pentru a n-o lăsa să vadă cum fuseseră de fapt toţi anii ăia pentru el. Dacă asta a fost să fie pedeapsa mea, chiar dacă ştiu că nu-i adevărat… oricât de mult te-aş fi făcut să suferi, aşa am plătit pentru asta… ştiind ce-ţi făceam şi făcându-ţi asta în continuare… şi aşteptând, aşteptând să… dar s-a terminat.

A ridicat capul şi, zâmbind, s-a uitat la ea, iar ea a văzut o privire tandră şi protectoare în ochii lui, iar asta era cea mai bună dovadă a disperării din ochii ei.

— Dagny, nu te gândi la asta. N-o să folosesc suferinţa mea ca pe o scuză. Oricare ar fi fost motivele mele, ştiam ce fac şi te-am rănit groaznic. O să am nevoie de ani de zile ca să mă revanşez pentru asta. Uită ce… – ea a ştiut ce voia să zică: uită ce ţi-a mărturisit îmbrăţişarea aia – ce n-am zis. Dintre toate lucrurile pe care trebuie să ţi le spun, acela o să fie ultimul.

Dar ochii lui, zâmbetul lui, mâna lui strângându-i mâna spuneau cu totul altceva.

— Ai trecut prin prea multe şi trebuie să încerci să înţelegi multe alte lucruri ca să scapi de fiecare cicatrice a chinului prin care nu trebuia să treci niciodată. Tot ce contează acum e că eşti liberă s-o faci. Suntem liberi, am scăpat amândoi de nenorociţi, nu mai au cum

să ne-atingă.

Ea i-a răspuns cu o voce joasă şi dezolată:

— Am venit aici ca să încerc să-nţeleg toate lucrurile astea. Dar nu pot. Pare groaznic de greşit să las lumea pe mâna tâlharilor şi pare groaznic de greşit să trăiesc sub domnia lor. Nu pot nici să renunţ, nici să mă întorc. Nu pot nici să exist fără muncă, nici să muncesc ca un sclav. Tot timpul am crezut că mai bine intri în luptă decât să stai pe margine. Nu ştiu dacă suntem îndreptăţiţi să cedăm, noi doi, când ar fi trebuit să ne luptăm cu ei. Dar nu avem cum să facem asta. Dacă nu luptăm, se cheamă capitulare, şi tot capitulare se cheamă şi dacă luptăm. Nu mai ştiu ce e drept.

— Mai gândeşte-te o dată la premisele tale, Dagny. Contradicţiile nu există.

— Dar nu pot să găsesc un răspuns. Nu te pot condamna pentru ce faci, chiar dacă sunt îngrozită – sunt îngrozită şi te admir în acelaşi timp. Tu, moştenitorul familiei d'Anconia, tu, cel care ar fi putut să fie un om mai mare decât toţi strămoşii lui la un loc, tu îţi canalizezi calităţile nemaiîntâlnite ca să distrugi totul. Iar eu, eu mă joc cu pavajul şi repar acoperişuri, în timp ce o companie feroviară transcontinentală se prăbuşeşte în mâinile unor cretini care au putere politică. Şi, cu toate astea, noi doi suntem cei care au influenţat direct soarta lumii. Dacă s-a ajuns la asta, atunci s-a ajuns la asta din vina noastră. Doar că încă nu pot să înţeleg care e greşeala pe care am făcut-o.

— Da, Dagny, *a fost* vina noastră.

— Pentru că n-am muncit îndeajuns de mult?

— Pentru c-am muncit prea mult – şi am cerut prea puţin pentru asta.

— Cum adică?

— Niciodată nu am cerut nimic din ce ne datora lumea şi am lăsat de fiecare dată cele mai bune lucruri pe care le-am făcut vreodată să ajungă în mâinile celor mai răi oameni. Greşeala a fost făcută cu ani în urmă, şi n-a fost a noastră, a fost a lui Sebastián d'Anconia, a lui Nat Taggart, a fiecărui om care a hrănit lumea şi n-a primit nimic pentru asta. Nu mai ştii ce e drept şi ce nu e drept? Dagny, asta nu e o luptă a lucrurilor materiale. E o criză morală, cea mai mare criză morală prin care a trecut lumea şi, totodată, ultima criză morală. Epoca noastră e apogeul multor secole de rău pur. Trebuie să terminăm povestea asta o dată pentru totdeauna sau să dispărem – noi, oamenii cu minte. A fost greşeala noastră. Am produs averea lumii, dar i-am lăsat pe duşmanii noştri să scrie codul moral.

— Dar nu le-am acceptat niciodată codul. Tot timpul am trăit după codul nostru.

— Da, şi am plătit de fiecare dată toate pagubele! Pagube în

materie şi în spirit – în bani, pe care duşmanii noştri le-au primit, dar nu le-au meritat, şi în onoare, pe care noi le meritam, dar nu le-am primit. Asta a fost vina noastră: că am plătit. Am ţinut omenirea pe umerii noştri şi, cu toate astea, le-am dat voie oamenilor să ne dispreţuiască şi să-i venereze pe cei care voiau să ne pună beţe-n roate. Le-am dat voie să venereze incompetenţa şi brutalitatea, pe beneficiarii şi distribuitorii celor nemeritate. Acceptând toate pedepsele nu pentru păcatele noastre, ci pentru calităţile noastre, ne-am trădat codul moral şi am făcut toată povestea posibilă. Dagny, ei au moralitatea unor tâlhari. Se folosesc de iubirea pe care tu o ai pentru dreptate ca de un ostatic. Ştiu că o să treci peste tot ca să lucrezi şi să produci, pentru că eşti conştientă că realizările la care ar putea ajunge sunt cel mai înalt scop moral al omului, că el nu poate să existe fără scopul ăsta, iar iubirea pe care tu o porţi dreptăţii e, în fapt, dragoste de viaţă. Ei ştiu că tu o să accepţi orice corvoadă. Ei se bazează pe faptul că tu n-o să crezi niciodată că ai făcut prea mult pentru lucrul pe care-l iubeşti. Dagny, duşmanii tăi te distrug folosindu-se de propria ta putere. Generozitatea şi rezistenţa ta sunt singurele lor arme. Verticalitatea ta e singurul avantaj pe care-l au. Ei ştiu asta. Tu nu. Singurul lucru de care le e frică e ziua în care o să-ţi dai seama de toate astea. N-o să scapi de ei până atunci. Dar, până atunci, furia ta o să crească atât de tare, încât mai bine ai bombarda fiecare şină a Taggart Transcontinental decât să-i laşi să se folosească de ele!

— Dar să o las în mâinile lor, a murmurat ea. Să o abandonez... Să abandonez Taggart Transcontinental... când ea e... când ea e aproape vie.

— Era. Nu mai e. Lasă-le-o. Oricum nu ştiu ce să facă cu ea. Mergi mai departe. Nu avem nevoie de ea. Noi putem să facem alta. Ei nu. Noi o să supravieţuim fără ea. Ei nu.

— Dar noi, noi să fim puşi în situaţia să renunţăm şi să cedăm totul?

— Dagny, noi, cei care am fost numiţi materialişti tocmai de cei care au ucis spiritul, noi suntem singurii care ştim cât de mică e valoarea sau sensul obiectelor materiale, pentru că noi suntem cei care le dau valoare şi sens. Ne putem permite să renunţăm la ele, o perioadă, ca să putem lua înapoi ceva mult mai de preţ. Noi suntem sufletul pentru care căile ferate, minele de cupru, fabricile de oţel şi sondele de petrol sunt corpul, iar ele sunt entităţi vii care bat zi şi noapte, ca inimile noastre, sub cupola funcţiei sacre de a susţine viaţa, dar doar atâta timp cât ele rămân corpul nostru, doar atâta timp cât ele rămân expresia, recompensa şi principala proprietate a realizărilor. Fără noi, ele sunt cadavre, iar singurul lucru pe care îl produc e otravă, nu bogăţie sau mâncare, ci otrava dezintegrării,

otrava care transformă oamenii în hoarde de canibali. Dagny, încearcă să-nţelegi natura propriei tale puteri şi o să realizezi paradoxul care crezi că există acum în jurul tău. Tu nu depinzi de niciun lucru material, pentru că lucrurile materiale depind de tine, tu le creezi, tu deţii singurul mijloc de producţie. Oriunde eşti, o să fii capabilă să produci. Dar tâlharii – conform propriei lor teorii – au o nevoie disperată, permanentă şi înnăscută şi sunt la mila materialului. De ce nu-i crezi pe cuvânt? Au nevoie de şine, de fabrici, de mine, de motoare pe care nu le pot face sau administra. De ce folos o să le fie compania ta atâta timp cât tu nu eşti acolo? Cine a ţinut-o în frâu? Cine a ţinut-o în viaţă? Cine a salvat-o de fiecare dată? Să fi fost James? Cine l-a hrănit pe James? Cine a hrănit tâlharii? Cine le-a produs armele? Cine le-a furnizat mijloacele prin care să se folosească de tine? Spectacolul absurd al meschinilor, al incompetenţilor care deţin controlul asupra unor produse de geniu – cine a făcut toate lucrurile astea posibile? Cine a fost în spatele duşmanilor tăi, cine ţi-a făurit lanţurile, cine a distrus tot ce-ai făcut până acum?

Mişcarea care a ridicat-o în picioare a fost ca un strigăt tăcut. A sărit în picioare cu forţa unui arc care se destinde, în vreme ce vocea lui şi-a continuat tirul triumfător:

— Începi să-nţelegi, nu? Dagny! Lasă-le lor carcasa companiei ăleia, lasă-le lor toate şinele ruginite şi nodurile putrezite şi locomotivele stricate, dar să nu cumva să le laşi şi mintea ta! Nu le lăsa mintea ta! Soarta lumii e în mâinile tale.

„Doamnelor şi domnilor”, a zis vocea plină de panică a unui crainic de la radio, rupând ritmul simfoniei, „întrerupem această transmisie pentru un buletin special de ştiri. Cel mai mare dezastru din istoria căilor ferate a avut loc în această dimineaţă pe linia principală a Taggart Transcontinental, în Winston, Colorado, distrugând aproape complet celebrul Tunel Taggart!”

Ţipătul ei a sunat ca ţipetele care au izbucnit în momentul fatidic în întunericul tunelului. Sunetul acela a rămas cu el pentru tot restul transmisiei, după ce au fugit amândoi la radioul din cabană şi au împietrit acolo, la fel de terorizaţi, ochii ei fixând radioul, iar ochii lui privind-o pe ea.

„Detaliile poveştii le-am obţinut de la Luke Beal, fochist la trenul de lux de pe linia principală Taggart, Cometa Taggart, care a fost găsit inconştient la intrarea vestică a tunelului în dimineaţa aceasta şi care pare să fie singurul supravieţuitor al catastrofei. Din cauza unei nerespectări flagrante a regulilor de securitate, în circumstanţe care nu au fost încă determinate, Cometa, care avea ca destinaţie San Francisco, a intrat în tunel cu o locomotivă cu abur. Tunelul Taggart, un foraj de opt mile săpat în Munţii Stâncoşi şi considerat o realizare arhitecturală care nu putea fi egalată în vremurile noastre, a fost

construit de nepotul lui Nathaniel Taggart în marea epocă a locomotivelor diesel-electrice. Sistemul de ventilaţie a tunelului nu a fost conceput pentru a rezista la cantităţile mari de smog şi de reziduuri ale locomotivelor cu abur – şi orice angajat al companiei feroviare ştia că trimiterea unui tren cu locomotivă cu abur în tunel însemna moartea prin sufocare a tuturor pasagerilor săi. Chiar şi aşa, Cometei i s-a ordonat să meargă mai departe. După cum a declarat fochistul Beal, efectele fumului au început să se simtă când trenul era deja la vreo trei mile în adâncul tunelului. Maşinistul Joseph Scott a încercat atunci cu toate puterile să prindă viteză, dar locomotiva veche şi uzată era inadecvată pentru greutatea trenului şi pentru unghiul de înclinaţie a şinelor. Încercând disperat să ia măsuri, confruntându-se cu fumul din ce în ce mai gros, maşinistul şi fochistul de-abia reuşiseră să ducă boilerele până la o viteză de patruzeci de mile pe oră când un pasager, probabil îngrozit la gândul că se va sufoca, a tras frâna de alarmă. Oprirea bruscă a rupt, după câte se pare, furtunul de aer al locomotivei, pentru că trenul nu a mai putut fi pornit. Din vagoane se puteau auzi ţipete. Pasagerii spărgeau geamurile. Maşinistul Scott încerca disperat să pornească din nou locomotiva, dar s-a prăbuşit lângă manetă, intoxicat de fum. Fochistul Beal a sărit din locomotivă şi a fugit. Vedea deja ieşirea de vest când a auzit explozia, iar ăsta e ultimul lucru pe care şi-l aminteşte. Restul poveştii a fost pus cap la cap din declaraţiile angajaţilor companiei feroviare de la gara Winston. Se pare că un marfar special al armatei, care rula către vest cu o încărcătură imensă de explozibil, nu fusese anunţat de prezenţa Cometei pe exact aceeaşi linie. Niciunul dintre trenuri nu avea întârziere şi amândouă circulau conform programului. Se pare că marfarului special i s-a ordonat să înainteze în pofida oricărui semnal, pentru că sistemul de semnalizare al tunelului era defect. Se spune că, în ciuda tuturor reglementărilor în vigoare cu privire la viteză şi având în vedere defectarea destul de frecventă a sistemului de ventilaţie, exista o înţelegere tacită între maşinişti să ruleze la viteză maximă prin tunel. Se pare, în măsura în care se poate afirma în momentul de faţă, că trenul Taggart a oprit chiar după o curbă destul de strânsă. Se presupune că toţi pasagerii lui erau morţi în acel moment. E extrem de probabil ca maşinistul marfarului armatei să nu fi văzut la timp, la optzeci de mile pe oră, luminile de la ultimul vagon al Cometei, care erau aprinse când aceasta plecase din gara Winston. E cunoscut doar faptul că marfarul a intrat cu viteză maximă în ultimul vagon al Cometei. Explozia încărcăturii trenului special a spart geamurile unei ferme de la cinci mile distanţă şi a declanşat surparea unei cantităţi atât de mari de piatră încât autorităţile nu au reuşit să ajungă nici măcar la trei mile distanţă de locul accidentului. Nimeni nu se aşteaptă să mai existe supravieţuitori

şi e puţin probabil ca Tunelul Taggart să fie reconstruit vreodată."

Rămăsese împietrită. Privea în jur nu ca şi când ar vedea camera, ci ca şi când ar vedea toată scena din Colorado. Mişcările ei bruşte aveau forţa unor convulsii. Cu raţiunea unidirecţională a unui somnambul, s-a răsucit până şi-a găsit geanta, ca şi când ar fi fost unicul obiect din jurul ei, a luat-o, s-a întors către uşă şi a fugit.

— Dagny! a strigat el. Nu te duce înapoi!

Strigătul lui nu avea cum să ajungă la ea, de parcă strigătul ar fi trebuit să traverseze toată distanţa până în Colorado.

A fugit după ea, a prins-o de umeri şi a strigat la ea:

— Nu te duce înapoi! Dagny! Dacă a contat ceva vreodată pentru tine, nu te duce înapoi!

Se uita la el ca şi când n-ar fi ştiut cine e. Dac-ar fi fost vorba doar de forţă fizică, ar fi putut să-i rupă oasele delicate fără prea mare efort. Dar era vorba de forţa unei fiinţe care luptă pentru supravieţuire, aşa că s-a eliberat atât de violent că, pentru o clipă, l-a dezechilibrat. Când s-a dezmeticit, ea era deja departe, pe deal, fugind către maşina de la poalele dealului, aşa cum fugise el când auzise sirena de alarmă din fabrica lui Rearden.

* * *

James Taggart avea în faţă propria demisie şi stătea uitându-se plin de ură la ea. Se simţea ca şi când bucata aceea de hârtie ar fi fost duşmanul său cel mai înverşunat, nu cuvintele în sine, ci hârtia şi cerneala care dăduseră cuvintelor concreteţea materială. Tot timpul văzuse cuvintele şi gândurile ca neconcludente, dar toată viaţa fugise de formele materiale, de angajament.

Nu decisese să demisioneze – nu tocmai, s-a gândit el; dictase scrisoarea dintr-un motiv pe care el îl numea „dacă e nevoie". Scrisoarea, credea el, era o formă de protecţie; dar nu o semnase încă, iar asta era protecţia lui în faţa protecţiei. Ura îi era direcţionată înspre orice îl adusese în situaţia să nu fie capabil să contribuie la extinderea procesului.

Vestea catastrofei ajunsese la el la ora opt, în dimineaţa aceea; până la prânz, se ştia şi la birou. Un instinct ai cărui determinanţi îi cunoştea, dar făcea toate eforturile să nu ştie, îi spusese că, de data asta, trebuie să fie acolo.

Oamenii care fuseseră aşii lui din mânecă – într-un joc pe care ştia cum să-l joace – plecaseră. Clifton Locey era baricadat în spatele diagnosticului unui doctor care spunea că domnul Locey suferea de o boală de inimă care făcea imposibil orice fel de contact la momentul actual. Unul dintre asistenţii executivi ai lui Taggart se presupunea că plecase la Boston noaptea trecută, iar celălalt se presupunea că fusese chemat de urgenţă la un spital, nici el nu ştia la care, la

căpătâiul tatălui pe care nimeni nu ştia că-l are. Inginerul lui şef nu răspundea la telefon. Vicepreşedintele de la Relaţii cu Publicul nu era de găsit.

Conducând pe străzi către birou, James Taggart văzuse literele negre de pe primele pagini. Mergând pe coridoarele sediului Taggart Transcontinental, auzise vocea unui crainic de radio în biroul cuiva, vocea aia pe care cineva se aşteaptă s-o audă la colţul străzii: iar vocea aia urla că e nevoie de naţionalizarea căilor ferate.

Mersese prin coridoare cu paşi grei, ca să poată fi văzut, şi repede, ca să nu poată fi oprit de nimeni. Încuiase uşa biroului, spunându-i secretarului să nu lase pe nimeni înăuntru şi să-i anunţe pe cei care veneau sau sunau că domnul Taggart era ocupat.

După aceea s-a aşezat la birou cu o teroare goală în privire. Se simţea prizonier într-un buncăr subteran care nu mai putea fi spart niciodată şi, în acelaşi timp, se simţea ca şi cum ar fi fost sub ochii întregului oraş dedesubt şi sperând că nu va putea fi spart niciodată. Trebuia să fie acolo, în biroul ăsta, era o obligaţie, trebuia să aştepte aiurea, trebuia să aştepte ca hazardul să coboare asupra lui şi să-i determine deciziile, iar spaima lui era atât faptul că nu ştia cine-o să vină, cât şi faptul că nu venea nimeni, nimeni nu-i spunea ce să facă.

Telefoanele din biroul de afară sunau ca nişte strigăte de ajutor. S-a uitat la uşă cu un sentiment de invidie triumfătoare la gândul că toate vocile acelea erau înfrânte de vocea secretarului său, un bărbat care nu se pricepea la nimic în afară de arta eschivei, pe care o practica din totdeauna cu lipsa de vlagă a imoralilor. Vocile, s-a gândit Taggart, veneau din Colorado, din fiecare centru al reţelei Taggart, din fiecare birou al clădirii în care se afla. Era în siguranţă atâta timp cât nu trebuia să le asculte.

Sentimentele se grupaseră într-o sferă opacă înăuntrul lui, o sferă pe care oamenii care operau pe reţeaua Taggart nu o puteau pătrunde; oamenii ăştia abia dacă erau duşmani pe care trebuia să-i dribleze. Frica cea mai mică venea din camera de consiliu; dar demisia era ieşirea lui de urgenţă, care urma să-i lase cu ochii-n soare. Frica cea mare venea de la Washington. Dacă sunau cei de acolo, trebuia să răspundă; secretarul lui de carton ştia că vocile acelea anulau orice alte ordine i s-ar fi dat. Dar Washingtonul nu suna.

Frica se cuibărise în el şi izbucnea din când în când sub forma unor spasme care-l lăsau cu buzele uscate. Nu ştia de ce îi era teamă. Ştia că nu simţea nicio ameninţare din partea radioului. Tot ce simţise când auzise vocea mârâită fusese groaza pentru că trebuia să fie îngrozit, o groază care era datoria lui, ceva care venea odată cu poziţia pe care o ocupa, precum costumele croite perfect şi discursurile de la cină. Dar sub ea persista o speranţă fugară, rapidă şi ascunsă, ca un gândac: dacă speranţa aceasta lua o formă fizică, ar fi

rezolvat totul, l-ar fi scutit să ia vreo decizie, l-ar fi scutit să-şi dea demisia... Dacă el nu va mai fi preşedintele Taggart Transcontinental, nimeni nu va mai fi... nimeni nu va mai fi...

Stătea acolo, uitându-se la birou, cu ochii şi cu mintea în altă parte. Era ca şi când s-ar fi aflat într-o mare de fum, luptându-se ca fumul să nu ia nicio formă. Ceea ce există are identitate; putea să-i refuze existenţa refuzând s-o identifice.

Nu evaluase întâmplările din Colorado, nu încercase să le înţeleagă cauza, nu-l interesau consecinţele lor. Nu se gândea. Sfera închisă de sentimente era o greutate care-i apăsa pe piept, încărcându-i conştiinţa, dar scutindu-l de responsabilitatea de a analiza lucrurile. Sfera era ură, ura era singurul răspuns pe care-l avea, ura ca singură realitate, ura fără obiect, fără cauză, fără început sau sfârşit, ura ca singurul lucru de partea lui în întreg universul, ura ca justificare, ca drept, ca un absolut.

Telefoanele continuau să sune în tăcerea din jur. Ştia că nu lui îi cereau ajutorul strigătele alea disperate, ci unei entităţi a cărei formă o furase. Iar forma aceasta era ceea ce telefoanele furau acum de la el; simţea că ţârâitul lor nu mai era o succesiune de sunete, ci o succesiune de lovituri în craniu. Obiectul urii începea să ia o formă concretă, de parcă ar fi fost atras de ele. Sfera a explodat înăuntru şi a ars toate siguranţele. A început mişcarea.

Ieşind în fugă din birou şi sfidând toate privirile fixate asupra lui, a luat-o la goană pe holurile departamentului executiv şi a intrat în anticamera biroului vicepreşedintelui.

Uşa era deschisă: a zărit cerul prin geamurile mari din spatele biroului. După aceea a văzut oamenii care erau în jurul său şi părul blond al lui Eddie Willers în colţul întunecat al camerei. S-a îndreptat către Eddie Willers, a deschis uşa de sticlă şi, din prag, de unde-l auzea toată lumea, a urlat:

— Unde e?

Eddie Willers s-a ridicat încet în picioare şi s-a uitat în ochii lui Taggart cu o curiozitate stranie, de parcă ar fi fost un alt fenomen pe care ar fi trebuit să-l studieze, conform fişei postului, pe lângă celelalte lucruri fără precedent prin care trecuse în ziua aceea. N-a răspuns.

— Unde e?

— Nu pot să-ţi spun.

— Ascultă, lacheu încăpăţânat ce eşti, n-am timp de politeţuri! Dacă vrei să-mi vinzi gogoşi şi să-mi zici că habar n-ai unde e, nu te cred! Ştii unde e şi o să-mi spui, sau o să te raportez Comisiei de Uniformizare! O să le spun că ştii, să te văd atunci cum o să mai zici că habar n-ai!

În glasul lui Eddie exista o vagă urmă de uluire când a răspuns:

— N-am zis niciodată că nu ştiu unde e, Jim. Ştiu unde e. Dar n-o să-ţi spun.

Strigătul lui Taggart crescu până la stridenţa neajutorată a unui sunet care mărturiseşte o greşeală de calcul:

— Tu îţi dai seama ce spui?

— Da, sigur că-mi dau seama.

— Poţi să repeţi ce-ai zis – şi a arătat cu mâna către oamenii din jurul lui – să te audă şi toţi oamenii ăştia?

Eddie a ridicat puţin vocea, intensificându-se mai mult gradul de claritate decât volumul:

— Ştiu unde e. Dar n-o să-ţi spun.

— Recunoşti că eşti un complice care ajută şi acoperă un dezertor?

— Dacă aşa vrei tu s-o numeşti.

— Dar asta e o crimă! O crimă împotriva naţiunii. Nu înţelegi asta?

— Nu.

— E împotriva legii!

— Da.

— Asta e o urgenţă naţională! Nu ai niciun drept să ai secrete! Deţii informaţii vitale! Sunt preşedintele acestei companii! Îţi ordon să-mi spui! Nu poţi să nu te supui unui ordin direct! Înţelegi?

— Da.

— Refuzi să te supui?

— Refuz.

Anii de antrenament îl făcuseră pe Taggart în stare să-şi urmărească atent audienţa fără ca ea să observe asta. A văzut feţele încordate, dezarmate ale oamenilor, feţe care nu erau de partea lui. Toate păreau disperate, în afară de cea a lui Eddie Willers. „Eternul sclav” al Taggart Transcontinental era singurul care nu părea atins de dezastru. Se uita la Taggart cu privirea fără vlagă, dar onestă a unui discipol dintr-un domeniu în care n-a vrut niciodată să fie.

— Înţelegi că eşti un trădător? a urlat Taggart.

Eddie a întrebat încet:

— Pentru cine?

— Pentru oameni! E trădare să ascunzi un dezertor! E trădare economică! Datoria pe care o ai, datoria ta de a hrăni masele e prima, e deasupra oricăror alte lucruri! Toate autorităţile publice au zis asta! N-ai aflat încă? Nu înţelegi ce-or să-ţi facă?

— Dar tu nu-nţelegi că mă doare-n cot de ce-or să-mi facă?!

— O, te doare-n cot? O să le spun asta celor din comisie! Toţi oamenii ăştia pot să dovedească ce-ai zis.

— Nu te chinui să cauţi martori, Jim. Nu-i băga şi pe ei în asta. Îţi dau o declaraţie scrisă cu tot ce-am zis, o semnezi şi poţi s-o duci la comisie.

Explozia din vocea lui Taggart era semnul palmei groaznice pe care

tocmai o primise:

— Cine eşti tu să te opui guvernului? Cine eşti tu, şoarece mizerabil de bibliotecă, să judeci politicile naţionale şi să ai opinii? Crezi că ţara asta are timp să se gândească la opiniile tale, la dorinţele tale sau la conştiinţa ta preţioasă? O să-nvăţaţi o lecţie – voi, toţi! – voi, toţi funcţionăraşii ăştia răsfăţaţi şi indisciplinaţi, care aveţi impresia că toate rahaturile alea cu drepturile voastre sunt adevărate! O să-nvăţaţi că asta nu e epoca lui Nat Taggart!

Eddie n-a zis nimic. Pentru o clipă, s-au uitat unul la celălalt peste birou. Faţa lui Taggart era contorsionată de furie, a lui Eddie rămânea senină. James Taggart credea prea mult în existenţa unui Eddie Willers acolo; Eddie Willers nu putea să creadă în existenţa unui James Taggart acolo.

— Ai impresia că naţiunii îi pasă de ce vrei tu sau de ce vrea ea? a urlat Taggart. E datoria ei să vină înapoi! E datoria ei să muncească! Ce mă interesează pe mine dacă vrea sau nu s-o facă? Avem nevoie de ea!

— Ai nevoie de ea, Jim?

Instinctul de conservare l-a făcut pe Taggart să se dea cu un pas înapoi când a auzit tonul acela jos al vocii lui Eddie Willers. Dar Eddie n-a făcut nicio mişcare. A rămas în spatele biroului; avea o postură civilizată, o postură adecvată pentru clădirea în care se aflau.

— N-o s-o găseşti, a zis el. N-o să se întoarcă. Mă bucur că n-o să se întoarcă. Poţi să mori de foame, poţi să închizi compania, poţi să mă arunci în închisoare, poţi să mă împuşti – ce contează? N-o să-ţi spun unde e. Poate să se prăbuşească fiecare casă din ţara asta, că tot nu-ţi spun. N-o s-o găseşti. Nu…

S-au întors cu faţa către uşă, când au auzit-o deschizându-se. Dagny era în prag.

Purta o rochie şifonată de bumbac, iar părul ei se ciufulise în orele de condus. S-a oprit pentru o secundă, încercând să caute cu privirea chipuri familiare, dar nu recunoştea pe nimeni, se uita prin cameră de parcă ar fi făcut un inventar al obiectelor. Nici faţa ei nu era aceeaşi pe care şi-o aminteau ei; îmbătrânise, dar fără să facă riduri; pur şi simplu, privirea ei nu mai părea să sugereze altceva decât o asprime pe care n-o mai avusese vreodată.

Chiar şi aşa, prima lor reacţie a fost un fel de descătuşare stranie care se putea citi pe toate feţele din cameră, în afara uneia. Eddie Willers, care fusese singurul om calm de acolo cu câteva clipe în urmă, se prăbuşise cu capul pe birou; nu scotea niciun sunet, dar mişcările umerilor lui trădau nişte hohote de plâns.

Nu băgase pe nimeni în seamă, nu salutase pe nimeni, de parcă prezenţa ei aici era normală şi nu mai era nimic de spus. A luat-o direct către uşa biroului; trecând pe lângă cel al secretarei, a zis, cu o

voce maşinală, nici aspră, nici blândă:

— Spune-i lui Eddie să vină la mine-n birou.

James Taggart s-a mişcat primul, de parcă i-ar fi fost frică să n-o piardă din ochi. A intrat în fugă după ea şi a suspinat:

— N-am avut ce să fac! iar după aceea, viaţa lui, viaţa lui normală a ieşit din nou la iveală şi el a început să urle: E vina ta! Tu ai făcut toate astea! Tu trebuie să plăteşti pentru asta! Ai plecat!

S-a întrebat dacă urletele lui fuseseră o iluzie auditivă. Privirea ei rămăsese neschimbată, chiar dacă se întorsese cu faţa la el; părea că aude, nu că ascultă, nu dădea semne că ar fi înţeles ce vrea el să zică. Pentru un moment, sentimentul inutilităţii şi al inexistenţei i-a dat târcoale.

După aceea a văzut o vagă schimbare în privirea ei, de parcă ar fi perceput o altă prezenţă umană, dar se uita peste umărul lui, iar el s-a întors şi a văzut că Eddie Willers intrase în birou.

Ochii lui Eddie erau înlăcrimaţi, dar n-a făcut niciun efort să-şi ascundă lacrimile, stătea cu spatele drept, de parcă lacrimile, sau ruşinea, sau scuzele erau la fel de irelevante pentru el cum erau şi pentru ea.

I-a spus:

— Sună-l pe Ryan, spune-i că-s aici şi că vreau să vorbesc cu el.

Ryan era managerul general al Regiunii Centrale.

Faptul că Eddie n-a răspuns dintr-odată a fost în sine un avertisment. A zis, după aceea, cu o voce la fel de calmă ca a ei:

— Ryan a plecat, Dagny. Şi-a dat demisia săptămâna trecută.

Nu-l băgau în seamă pe James Taggart, la fel cum ignorau mobila din jur. Nu-i dăduse nici măcar satisfacţia să fie dat afară din birou. Ca un paralitic, fără să fie sigur dacă muşchii îl vor asculta, şi-a adunat puterile şi a ieşit din cameră. Dar, în sfârşit, ştia ce trebuie să facă: s-a grăbit înapoi în colţul lui să-şi distrugă demisia.

Nu şi-a dat seama că plecase; se uita la Eddie.

— Knowland e aici? a întrebat ea.

— Nu. A plecat.

— Andrews?

— Nu.

— Meguire?

— Nu.

El i-a numit mai departe, cu o voce joasă, pe toţi cei pe care urma să-i spună ea, pe cei de care aveau cea mai mare nevoie în momentele astea, care demisionaseră şi dispăruseră în ultima lună. Ea asculta fără uimire sau fără să fie mişcată de toate astea, de parc-ar fi ascultat pe cineva citind o listă cu victimele unei bătălii în care vor muri toţi şi în care nu contează absolut deloc cine cade primul.

Când a terminat, n-a spus nimic despre asta, ci a întrebat:

— Ce s-a făcut de dimineaţă până acum?

— Nimic.

— Nimic?

— Dagny, oricare dintre funcţionarii ăştia ar fi putut da ordine astăzi şi toată lumea le-ar fi ascultat. Dar până şi ei ştiu că cel care face prima mutare astăzi va fi responsabil pentru viitor, prezent şi trecut, când vor începe să arunce pisica de la unul la altul. N-ar salva sistemul, ci şi-ar pierde slujba înainte să salveze măcar o divizie. Nu s-a făcut nimic. Totul e suspendat. Orice tren care circulă o face pe ghicite – nu ştie pe ce linie să o ia sau unde să se oprească. Unele trenuri sunt oprite în gări, altele rulează, aşteptând să fie oprite înainte de a intra în Colorado. Totul rămâne la latitudinea dispecerilor locali. Managerul terminalului a anulat tot traficul transcontinental de astăzi, chiar şi Cometa din seara asta. Nu ştiu ce face managerul din San Francisco. Doar cei de la descarcerări lucrează. În tunel. Nici măcar nu s-au apropiat de tren până la ora asta. Nu cred c-o s-o facă prea repede.

— Sună-l pe managerul terminalului şi spune-i să dea drumul tuturor trenurilor transcontinentale, conform programului, inclusiv Cometei din seara asta. După aia hai înapoi aici.

Când s-a întors, ea stătea aplecată deasupra unor hărţi pe care le întinsese pe birou. A început să dea ordine, iar Eddie nota.

— Reconfigurează traseul tuturor trenurilor care merg către vest de la Kirkby, Nebraska, pe linia alternativă către Hastings, apoi pe linia Kansas Western către Laurel, Kansas, apoi pe Atlantic Southern din Jasper, Oklahoma. Du-o în vest, pe Atlantic Southern, până la Flagstaff, Arizona, după aceea în nord pe Flagstaff-Homedale până la Elgin, Utah, iarăşi în nord pe linia de la Wasatch Railway până la Salt Lake City. La Wasatch Railway e o linie abandonată cu ecartament îngust. Cumpăr-o. Măreşte ecartamentul. Dacă proprietarilor le e frică s-o facă pentru că vânzările sunt ilegale, plăteşte-le dublu şi dă-i drumul. Nu există nicio linie între Laurel, Kansas, şi Jasper, Oklahoma – trei mile, nicio linie între Elgin şi Midiant, Utah – cinci mile jumătate. Fă o linie acolo. Pune-i pe oameni să înceapă chiar în clipa asta, angajează orice localnic care e gata să lucreze, plăteşte-i de două ori mai mult decât pragul legal, de trei ori mai mult, dă-le cât vor – programează trei schimburi – şi construieşte-mi linia asta peste noapte. Şinele le iei din rutele ocolitoare de pe Winston, Colorado, de pe Silver Springs, Colorado, de pe Leeds, Utah, de pe Benson, Nevada. Dacă trepăduşii locali din Comisia de Uniformizare îşi bagă nasul şi încearcă să oprească lucrările, dă-le voie oamenilor noştri din teritoriu – ălora pe care îi cunoşti – să-i mituiască. Nu trece banii ăia prin Departamentul de Contabilitate, trimite-mi mie facturile, o să le plătesc eu. Dacă nu merge treaba cu mita, ordonă-le să-i spună

trepăduşului că în Directiva 10–289 e menţionat faptul că nu se pot pune sub acuzare filialele şi că trebuie să pună sub acuzare sediul central, adică să mă dea pe mine în judecată dacă vor să ne oprească.

— Şi asta-i adevărat sau nu?

— De unde să ştiu? Dar crezi că ei o să aibă habar de asta? Până se chinuie să dezlege iţele şi să decidă ce-or vrea să decidă, linia noastră o să fie funcţională.

— Înţeleg.

— O să mă uit peste liste şi-o să-ţi spun numele oamenilor pe care trebuie să-i folosim – dacă au mai rămas acolo. Până la ora la care Cometa din noaptea asta ajunge la Kirby, Nebraska, linia o să fie gata. Toată ingineria asta înseamnă treizeci şi şase de ore întârziere pentru programul obişnuit al transcontinentalului, dar o să existe un tren transcontinental. După ce rezolvi, spune-le să-mi aducă hărţile liniilor noastre de dinainte ca nepotul lui Nat Taggart să construiască tunelul.

— Hăr… Poftim? Eddie nu a ridicat vocea, dar în respiraţia lui se putea simţi neliniştea pe care nu voia s-o arate.

Privirea ei nu s-a schimbat, dar o nuanţă din vocea ei îi dădea dreptate, o nuanţă de compasiune, nu de reproş:

— Vechile hărţi, hărţile din vremea când tunelul nu exista. Ne întoarcem în timp, Eddie. Să sperăm c-o să ne reuşească. Nu, n-o să refacem tunelul. Nu mai avem cum să-l refacem. Dar vechile linii care treceau prin Munţii Stâncoşi încă sunt acolo. Pot fi recuperate. Doar că va fi greu să facem rost de şine pentru ele şi de oameni care să lucreze acolo. Mai ales de oameni.

Ştia, aşa cum, de fapt, ştiuse de la început, că ea îi văzuse lacrimile şi că nu trecuse indiferentă pe lângă ele, chiar dacă vocea ei clară şi glacială şi privirea ei împietrită nu dădeau semne c-ar fi simţit ceva. Era ceva în mişcările ei, ceva ce percepea, dar nu putea reda. Cu toate astea, senzaţia pe care o avea era că Dagny părea să-i zică: „Ştiu, înţeleg, aş empatiza cu tine şi ţi-aş mulţumi, dacă eram în viaţă şi dacă aveam voie să simţim, dar nu avem, nu-i aşa, Eddie? – suntem pe o planetă moartă, un corp ceresc precum luna, unde trebuie să ne mişcăm fără să ne tragem sufletul şi ţinându-ne respiraţia, pentru că altfel vom descoperi că nu avem cu ce respira”.

— Azi şi mâine trebuie să punem lucrurile în ordine, a zis ea. Mâine noaptea plec în Colorado.

— Dacă vrei să zbori, închiriez un avion de undeva. Al tău e încă la reparat, nu reuşesc să găsească piesele necesare.

— Nu, o să merg cu trenul. Trebuie să văd linia. O să iau Cometa de mâine.

Două ore mai târziu, într-o pauză între apelurile telefonice interregionale, l-a întrebat deodată primul lucru care nu avea nicio legătură cu Taggart Transcontinental:

— Ce i-au făcut lui Hank Rearden?

Eddie a avut instinctul de a nu o privi în ochi, dar s-a întors repede şi a răspuns:

— A cedat. A semnat în ultimul moment.

— O. În vocea ei nu era nici urmă de şoc sau de reţinere, era un semn de punctuaţie vocal care denota acceptarea unui fapt. Ai vorbit cu Quentin Daniels?

— Nu.

— Nu mi-a trimis nicio scrisoare, niciun mesaj?

— Nu.

El şi-a dat seama de ce îi era frică şi şi-a adus aminte de un lucru pe care nu i-l spusese.

— Dagny, mai e o problemă care acaparează întreaga reţea de când ai plecat. Din întâi mai. Trenurile îngheţate.

— Poftim?

— Am avut trenuri abandonate pe linie, în mijlocul pustietăţii, noaptea – cu întreg personalul dispărut. Pur şi simplu, lasă trenurile acolo şi se fac nevăzuţi. Nu ne dau nicio explicaţie şi niciun avertisment, e ca o epidemie, îi loveşte pe oameni şi, pur şi simplu, pleacă. Se întâmplă la toate companiile feroviare. Nimeni nu-şi explică de ce. Dar cred că toată lumea ştie de ce. Directivele guvernului sunt cauza. E forma lor de protest. Încearcă să meargă mai departe şi ajung într-un punct în care, pur şi simplu, nu mai pot. Ce-i de făcut? – a ridicat din umeri. Mda, cine-i John Galt?

A încuviinţat cu un gest scurt; nu părea uimită.

A sunat telefonul şi vocea secretarei ei s-a auzit în receptor:

— Vă caută domnul Wesley Mouch de la Washington, domnişoară Taggart.

Buzele ei s-au încordat pentru o secundă, de parcă tocmai ar fi fost muşcată de un ţânţar.

— Sigur nu-l caută pe fratele meu? a întrebat ea.

— Nu, domnişoară Taggart. Vrea să vorbească cu dumneavoastră.

— În regulă. Fă-mi legătura.

— Domnişoară Taggart, s-a auzit vocea lui Wesley Mouch, exact ca vocea unei persoane care organizează un cocktail, m-am bucurat foarte mult să aud că vă simţiţi mai bine şi am vrut să vă spun chiar eu cât de mult înseamnă pentru noi că aţi revenit. Ştiu că sănătatea dumneavoastră v-a determinat să vă luaţi un concediu prelungit şi apreciez foarte mult patriotismul care v-a determinat să vă întoarceţi în aceste clipe teribile. Am vrut doar să vă asigur că puteţi conta pe noi în fiecare pas pe care-l faceţi de aici încolo. Pe întreaga noastră cooperare, asistenţă şi susţinere. Dacă există anumite… favoruri speciale de care aveţi nevoie, să fiţi sigură că ele vă vor fi acordate.

L-a lăsat să vorbească, chiar dacă, din când în când, făcea o pauză

scurtă, de parcă ar fi aşteptat un răspuns. Când pauza asta a devenit îndeajuns de lungă, ea a zis:

— V-aş fi recunoscătoare dacă aş putea vorbi cu domnul Weatherby.

— Sigur, domnişoară Taggart, oricând doriţi... Ei bine... ăăă... Vreţi să vi-l dau acum?

— Da. Acum.

A înţeles. Dar i-a răspuns:

— Sigur, domnişoară Taggart.

Când vocea domnului Weatherby s-a auzit din receptor, părea defenisvă:

— Da, domnişoară Taggart? Cum pot să vă ajut?

— Poţi să-i spui şefului tău că, dacă nu vrea să-mi dau demisia din nou, aşa cum foarte bine ştie c-am făcut, n-o să mă mai sune şi n-o să mai vorbească cu mine niciodată. Dacă şleahta voastră vrea să-mi spună ceva, tu o să fii cel care vorbeşte cu mine. Cu tine o să vorbesc, nu cu el. Poţi să-i mai spui şi că fac toate astea pentru felul în care s-a purtat cu Hank Rearden când era omul lui. Dacă toată lumea a uitat asta, eu n-o s-o fac niciodată.

— E de datoria mea să fiu la dispoziţia companiilor feroviare, domnişoară Taggart. Weatherby părea să refuze faptul că auzise ce-i spusese Dagny; dar, dintr-odată, vocea i s-a preschimbat şi puteai să simţi interesul care se trezise în el în timp ce întreba încet, prevăzător, perspicace: Să înţeleg că dorinţa dumneavoastră e să discutaţi doar cu mine în ceea ce priveşte toate problemele oficiale, domnişoară Taggart? Ar trebui să consider că asta este noua dumneavoastră abordare?

Ea a scos un chicotit scurt.

— Dă-i drumul, a zis ea. Poţi să le spui tuturor că sunt proprietatea ta, că sunt asul din mâneca ta şi să mă pui pe tarabă în Washington. Dar nu ştiu cât de mult bine o să-ţi facă asta, pentru că n-am de gând să intru în jocul ăsta, n-am de gând să fac schimb de favoruri, pur şi simplu o să încalc toate legile voastre din clipa asta – şi poţi să mă arestezi când crezi că te descurci fără mine.

— Am impresia că aveţi o părere învechită despre legi, domnişoară Taggart. De ce să mai vorbim acum despre legi rigide, care nu pot fi încălcate? Legile moderne sunt flexibile şi deschise interpretărilor şi... circumstanţelor.

— Atunci ar fi bine să fiţi flexibili începând de azi, pentru că eu nu sunt flexibilă şi nici catastrofele feroviare nu sunt flexibile.

A închis şi i-a zis lui Eddie, ca şi când ar fi estimat durata de viaţă a unui obiect:

— O să ne lase în pace o vreme.

Nu părea să conştientizeze schimbările care fuseseră făcute în

biroul ei: absenţa portretului lui Nat Taggart, noua măsuţă de cafea pe care domnul Locey aranjase, în avantajul vizitatorilor, o serie de reviste umanitare cu titluri mari pe coperte.

A ascultat – cu privirea atentă a unei maşinării care e proiectată să înregistreze, nu să reacţioneze – raportul lui Eddie cu privire la ce se întâmplase în ultima lună în companie. A ascultat părerea lui cu privire la cauzele catastrofei. S-a uitat, cu aceeaşi privire detaşată, cum o serie de oameni intrau şi ieşeau din biroul ei cu paşi grăbiţi şi cu mâinile mişcându-se în toate direcţiile. El a crezut atunci că devenise impasibilă la orice. Dar, dintr-odată – în timp ce se plimba prin birou, dictându-i o listă de materiale necesare pentru construcţia şinelor şi locurile din care să le cumpere ilegal s-a oprit şi s-a uitat la revistele de pe măsuţa de cafea. Titlurile erau: „Noua conştiinţă socială”; „Datoria noastră faţă de defavorizaţi”; „Nevoie versus Lăcomie”. Cu o singură mişcare a mâinii, o mişcare rapidă, explozivă, o mişcare a brutalităţii fizice cum nu mai văzuse niciodată la ea, a dat jos toate revistele alea de pe măsuţă şi a continuat să-i dicteze lista de cifre, de parcă nu era nicio legătură între raţiune şi violenţa fizică.

Mai târziu în după-amiaza aceea, când a fost, în sfârşit, singură, l-a sunat pe Hank Rearden.

I s-a prezentat secretarei lui – şi-a dat seama, din felul în care o zisese, de nerăbdarea cu care apucase receptorul:

— Dagny?

— Bună, Hank. M-am întors.

— Unde?

— La mine la birou.

A auzit atunci, în liniştea scurtă, toate lucrurile pe care el nu le-a spus. Apoi a vorbit:

— Bănuiesc că trebuie să încep să mituiesc oamenii ca să putem să-ţi turnăm şine în continuare.

— Da. Toarnă cât de multe şine poţi. Nu trebuie să fie din metal Rearden. Pot să fie… – pauza din discursul ei era aproape imperceptibilă, dar era clară intenţia ei: şine din metal Rearden pentru întoarcerea în timp, într-o epocă fără oţel? Poate chiar într-o epocă a şinelor de lemn cu traverse de fier? —… din orice oţel, pot să aibă orice masă, dă-mi tot ce ai.

— Bine. Dagny, ştii că le-am pus pe tavă metalul Rearden? Am semnat certificatul.

— Da, ştiu.

— Am cedat.

— Cine sunt eu să te învinovăţesc pentru asta? Ce, eu n-am cedat?! N-a răspuns, iar ea a continuat: Hank, nu le pasă dacă mai rămâne vreun tren sau vreun cuptor pe pământul ăsta. Nouă ne pasă. Ăsta e singurul lucru cu care ne au la mână, dragostea noastră pentru ceea

ce facem, iar noi o să trecem prin orice atâta timp cât mai rămâne o şansă, cât de mică, să mai ţinem o rotiţă, oricare ar fi ea, din creierul uman în mişcare. O să ţinem rotiţa asta la suprafaţă de parcă ar fi copilul nostru, iar dacă vreodată o vor lua apele, o să ne înecăm şi noi cu ea, cu ultima rotiţă şi cu ultimul silogism. Ştiu care e preţul pe care trebuie să-l plătim – doar că nu mă mai interesează.

— Ştiu.

— Să nu-ţi fie frică pentru mine, Hank. Mâine dimineaţă o să fiu bine.

— Niciodată n-o să-mi fie frică pentru tine, scumpo. Ne vedem la noapte.

Capitolul IX
Chipul lipsit de durere sau de frică sau de vină

Liniştea din apartament şi perfecţiunea obiectelor împietrite care rămăseseră exact aşa cum le lăsase cu o lună în urmă îi dădeau, în acelaşi timp, când a intrat în camera de zi, un sentiment de linişte şi de dezolare. Liniştea îi dădea iluzia intimităţii şi a proprietăţii; imaginea obiectelor din jurul ei îi reamintea că ele conservau un moment pe care nu-l putea retrăi, aşa cum nu putea nici să schimbe lucrurile care se întâmplaseră de atunci.

Dincolo de ferestre persista încă o urmă de lumină. Plecase de la birou mai repede decât intenţionase, incapabilă să găsească forţe proaspete pentru orice problemă care putea fi rezolvată a doua zi. Nu i se mai întâmplase niciodată asta – la fel cum niciodată nu i se mai întâmplase să se simtă acasă în apartament şi nu la birou.

A făcut un duş şi a stat sub jetul de apă mult, foarte mult timp, lăsând apa să-i curgă pe trup, dar a ieşit foarte repede când şi-a dat seama că nu voia să scape de mizeria de pe drum, ci de mirosul de birou.

S-a îmbrăcat, şi-a aprins o ţigară şi a privit oraşul de la fereastra camerei de zi, la fel cum privise de-atâtea ori în ultima lună satul.

Spusese că şi-ar da şi viaţa pentru încă un an în companie. Se întorsese; dar nu mai găsea nicio plăcere în muncă; era doar pacea rece şi curată a unei decizii – şi liniştea unei dureri pe care nu voia s-o recunoască.

Norii acoperiseră cerul şi coborâseră ca un smog, înghiţind străzile dedesubt, ca şi când cerul ar fi înghiţit oraşul. Putea să vadă insula Manhattan, o formă triunghiulară care brăzda un ocean invizibil.

Arăta ca prova unui vas care se scufunda; câteva clădiri foarte înalte încă rămăseseră la suprafaţă, precum catargele, dar celelalte dispăreau în spiralele de fum gri-albăstrui, în vapori şi spaţiu. Aşa

dispăruseră – s-a gândit – atât Atlantida, oraşul care s-a scufundat în ocean, cât şi celelalte imperii care se pulverizaseră, lăsând în urmă o legendă în toate limbile oamenilor.

Se simţea – aşa cum se simţise într-o noapte de primăvară, prăbuşită peste biroul de la linia John Galt, lângă un geam care dădea spre o alee întunecată – de parcă ar fi existat o lume, lumea ei, în care nu o să ajungă niciodată… Tu – s-a gândit – oricine ai fi tu, cel pe care l-am iubit mereu şi nu l-am descoperit niciodată, tu, cel pe care m-am aşteptat să-l văd la sfârşitul şinelor, la linia orizontului, tu, a cărui prezenţă am simţit-o mereu pe străzile oraşului şi a cărui lume am vrut mereu s-o construiesc, tu trebuie să ştii că iubirea mea pentru tine m-a făcut să merg mai departe, iubirea şi speranţa c-o să te descopăr cândva şi c-o să te merit atunci când o să te zăresc. Acum ştiu că n-o să te găsesc niciodată, că lucrurile astea nu pot fi trăite, dar ceea ce a rămas din viaţa mea e doar al tău şi o să merg mai departe în numele tău, chiar dacă e un nume pe care n-o să-l aflu niciodată, o să te slujesc chiar dacă n-o să câştig niciodată, o să merg mai departe, ca să fiu vrednică de ziua în care te-aş fi întâlnit, chiar dacă n-o s-o fac… Niciodată nu renunţase la speranţă, dar stătea la geam şi, vorbind cu un oraş acoperit de fum, vorbea, de fapt, cu iubirea ei neîmpărtăşită.

S-a auzit soneria.

S-a întors cu o uimire indiferentă să deschidă uşa, dar ştia că trebuia să se fi aşteptat la asta când a văzut că era Francisco d’Anconia. Nu a fost deloc un şoc, doar serenitatea posomorâtă a siguranţei; şi-a ridicat capul cu o mişcare lentă, deliberată, pentru a-i întâlni ochii, de parcă i-ar fi spus că-şi alesese calea şi calea asta era una transparentă.

Privirea lui era gravă şi calmă; fericirea dispăruse, dar jemanfişismul playboy-ului nu revenise. Arăta de parcă şi-ar fi dat jos toate măştile, o privea direct în ochi, încordat, concentrat asupra unui singur scop; părea un bărbat capabil să ştie ce-nseamnă acţiunile responsabile, arăta exact aşa cum se aşteptase să arate cândva – niciodată nu fusese atât de atrăgător ca acum – şi ea a avut dintr-odată sentimentul că el nu mai era bărbatul care o părăsise, ci ea era cea care l-a părăsit.

— Dagny, acum poţi să vorbeşti despre asta?

— Da, dacă vrei. Intră.

A scrutat cu privirea camera de zi, casa în care nu intrase niciodată, iar după aceea ochii i s-au aţintit din nou asupra ei. O privea cu atenţie. Părea să ştie că simplitatea tăcută a mişcărilor ei era ceva rău-prevestitor, mai ales din pricina motivului pentru care venise, era precum o mare de cenuşă unde nu mai putea găsi niciun strop de durere, unde chiar şi durerea era o altă formă pe care-o lua focul.

— Ia loc, Francisco.

Ea a rămas în picioare, lângă el, de parcă i-ar fi arătat că nu are nimic de ascuns, nici măcar oboseala, preţul pe care-l plătise pentru ziua aceea şi pentru faptul că n-o interesase ce şi cât trebuia să sacrifice.

— Nu cred că te mai pot opri acum, a zis el, dacă ai ales deja. Dar dacă mai există o şansă infimă s-o fac, trebuie să încerc.

Ea a dat încet din cap.

— Nu e. Şi pentru ce, Francisco? Tu ai renunţat. Care-i diferenţa dacă mă duc la fund odată cu compania sau dacă mă duc la fund departe de companie?

— Nu am renunţat la viitor.

— Ce viitor?

— La ziua în care tâlharii se vor duce la fund, iar noi vom rămâne la suprafaţă.

— Dacă Taggart Transcontinental se duce la fund cu tâlharii, atunci şi eu mă duc la fund cu ei.

Nu şi-a mutat privirea de pe faţa ei şi nu a zis nimic.

Ea a adăugat, imperturbabilă:

— Am crezut că pot trăi fără ea. Nu pot. N-o să mai încerc s-o fac niciodată. Francisco, îţi aduci aminte? Amândoi credeam, la început, că singura eroare este aceea de a face lucrurile greşit. Încă mai cred în asta – acum se ivea primul semn de viaţă din vocea ei: N-am putut să stau deoparte şi să văd cum au distrus tunelul. Nu pot să accept ce acceptă toată lumea – Francisco, e tocmai lucrul acela pe care l-am crezut monstruos! Crezul că dezastrele sunt cauzate de destin, că nu trebuie să ne luptăm cu ele. Nu pot să accept să mă predau. Nu pot să accept neputinţa. Nu pot să accept laşitatea. Atâta timp cât va mai exista o companie feroviară de condus, o s-o conduc.

— Ca să ţii în viaţă lumea tâlharilor?

— Ca să ţin în viaţă ultima fărâmă din lumea mea.

— Dagny, a zis el încet, ştiu de ce oamenii îşi iubesc propria muncă. Ştiu ce înseamnă pentru tine compania. Dar n-ai avea cum să conduci compania atâta timp cât trenurile ar fi goale. Dagny, ce vezi când te gândeşti la un tren în mişcare?

Ea şi-a întors capul către oraş.

— Viaţa unui om de valoare care ar fi putut să piară în catastrofa aia, dar care n-o să piară în următoarea, pentru că următoarea n-o să existe – un om cu o minte intransigentă şi ambiţie fără limite, un om care-şi iubeşte propria viaţă… un om care e aşa cum eram noi la început. Tu l-ai lăsat să moară. Eu nu pot.

Şi-a închis ochii pentru o secundă, iar pe buzele lui începea să prindă formă un zâmbet, un zâmbet care ţinea locul unui murmur de înţelegere, încântare şi durere. El a întrebat, cu o voce calmă, dar

gravă:

— Crezi că încă mai poţi să slujeşti tipul ăsta de om conducând compania?

— Da.

— În regulă, Dagny. N-o să-ncerc să te opresc. Atâta timp cât încă mai crezi că nimic nu te poate şi nu ar trebui să te oprească. O să te opreşti singură în ziua în care o să-ţi dai seama că munca pe care o faci nu e în serviciul omului de care-mi vorbeşti, ci în serviciul distrugerii.

— Francisco! Era un strigăt de uluire şi disperare. Ştii foarte bine, ştii foarte bine ce vreau să spun, şi tu îl vezi pe omul acesta!

— O, da, a zis el simplu, natural, fixându-şi privirea pe un punct imobil din cameră, de parcă acolo ar fi fost o persoană. A adăugat: De ce eşti uimită? Ai zis că şi noi am fost ca el cândva. Încă suntem. Dar unul dintre noi l-a trădat.

— Da, a zis ea cu hotărâre, unul dintre noi l-a trădat. Nu putem fi în serviciul lui dacă renunţăm.

— Nu putem fi în serviciul lui dacă facem un pact cu cei care-l distrug.

— Nu fac pact cu nimeni. Au nevoie de mine. Ştiu asta. O să accepte orice.

— Intrând într-un joc în care beneficiile lor se trag din durerea ta?

— Dacă ăsta e preţul pentru ca Taggart Transcontinental să continue să funcţioneze, atunci da. De ce m-ar interesa dacă mă obligă să plătesc răscumpărări? Lasă-i să-şi ia felia lor de tort. Eu o să am compania.

El a zâmbit.

— Aşa crezi? Crezi că scutul tău e faptul că au nevoie de tine? Crezi că le poţi oferi ce vor? Nu, n-o să-ţi dai demisia până nu vezi cu ochii tăi ce vor cu adevărat. Ştii, Dagny, am fost învăţaţi că unele lucruri îi aparţin lui Dumnezeu şi celelalte Cezarului. Poate că Dumnezeul lor permite asta. Dar omul pe care spui să-l slujeşti, el nu permite aşa ceva. El nu permite o dublă credinţă, un război între mintea şi corpul tău, o prăpastie între valorile tale morale şi acţiunile tale, un tribut pe care-l aduci Cezarului. Pentru el nu există Cezari.

— Vreme de doisprezece ani, a răspuns ea încet, nu am crezut niciodată că o să vină o zi în care o să-ţi cer iertare în genunchi. Acum cred că o să vină. Dacă ajung să cred ce spui, o s-o fac. Dar până atunci, nu.

— O s-o faci. Dar nu în genunchi.

Avea sentimentul ciudat că, deşi îi privea faţa, de fapt îi privea tot corpul, iar privirea lui îi spunea că viitorul era plin de remuşcări şi capitulări. A văzut efortul pe care îl făcea să se uite în altă parte, spera că ea nu-i văzuse ochii şi că nu citise în ei, era într-un război

mut şi nu puteai vedea asta decât prin cei câţiva muşchi încordaţi de pe faţa pe care ea o cunoştea atât de bine.

— Până atunci, Dagny, suntem duşmani. Nu am vrut să-ţi spun asta, dar eşti prima persoană care aproape a ajuns în rai şi s-a întors pe Pământ. Ai apucat să vezi prea mult, ai apucat să ştii prea mult. De acum mă voi lupta cu tine, nu cu fratele tău James sau cu Wesley Mouch. Pe tine trebuie să te înfrâng. Singurul meu scop e să distrug toate lucrurile care-ţi sunt dragi. Tu o să te chinui să ţii Taggart Transcontinental în viaţă, iar eu o s-o distrug. Nu-mi cere niciodată ajutorul. Îmi cunoşti motivele. Poate mă urăşti acum – şi ar trebui s-o faci, având în vedere poziţia în care eşti.

Ea şi-a ridicat puţin capul, nu se putea vedea nicio schimbare pe faţa ei, nu era nimic altceva în afara faptului că înţelegea ce însemna corpul ei pentru el, dar pe parcursul propoziţiei pe care a zis-o a fost femeie, iar singura nuanţă sfidătoare era în pauzele mai lungi dintre cuvinte:

— Şi la ce bun?

El s-a uitat la ea, înţelegând perfect, dar fără să admită sau să nege ceea ce ea voia să audă.

— Asta e doar problema mea, a răspuns el.

Ea a fost cea care a lăsat-o mai moale, dar şi-a dat seama, în timp ce o zicea, că era cu mult mai crudă:

— Nu te urăsc. Am încercat ani buni să te urăsc, dar n-o s-o fac niciodată, nu contează prin ce trecem.

— Ştiu, a zis el cu o voce joasă şi, chiar dacă ea nu a auzit durerea în ea, a simţit-o înăuntrul ei ca o reflexie.

— Francisco! a spus ea printre sughiţuri, ridicând un zid de apărare: Cum poţi să faci ceea ce faci acum?

— Iubirea mea pentru – tine, spuneau ochii lui – omul acela, a spus vocea lui, care nu s-a prăpădit în catastrofa ta şi nu se va prăpădi niciodată.

Ea a stat acolo, în tăcere, o clipă, de parcă i-ar fi recunoscut meritele.

— Mi-aş dori să nu treci prin ceea ce o să treci acum, a zis el, iar calmul vocii sale spunea: „Nu de mine trebuie să-ţi fie milă”. Dar nu pot. Fiecare dintre noi merge mai repede sau mai încet pe un drum. Dar drumul e acelaşi.

— Şi unde duce?

El a zâmbit, de parcă ar fi închis o uşă peste toate răspunsurile pe care nu voia să le dea.

— În Atlantida, a zis el.

— Poftim? a întrebat ea, şocată.

— Nu-ţi aduci aminte? Oraşul pierdut în care pot pătrunde doar spiritele eroilor.

Se chinuise de dimineaţă să facă legătura, iar asta îi stătuse în minte ca o anxietate pe care nu avusese timp să o identifice. O ştiuse, dar se gândise doar la destinul lui şi la decizia lui, se gândise că e singur. Acum îşi aducea aminte de un pericol mai mare şi vedea forma nedefinită, imensă a entităţii cu care se lupta.

— Eşti unul dintre ei, a zis ea încet, nu-i aşa?

— Dintre cine?

— Tu erai în biroul lui Ken Danagger?

El a zâmbit.

— Nu.

Ea şi-a dat seama că n-o întrebase ce vrea să spună cu asta.

— Există – tu ar trebui să ştii cel mai bine asta – acolo, afară, cineva care distruge totul?

— Bineînţeles.

— Cine?

— Tu.

Ea a dat din umeri; faţa i se încordă.

— Oamenii care şi-au dat demisia, oamenii care au dispărut sunt în viaţă sau nu?

— Pentru tine sunt morţi. Dar va fi o a doua Renaştere. Am s-o aştept.

— Nu! Violenţa subită din vocea ei era un răspuns pe care i-l dădea lui, pe care îl dădea uneia dintre implicaţiile propoziţiei pe care tocmai o spusese. Nu, să nu m-aştepţi!

— O să te aştept întotdeauna, nu contează unde vom fi sau ce vom face.

Sunetul pe care l-au auzit a fost cel al unei chei în broasca uşii de la intrare. În spatele ei era Hank Rearden.

S-a oprit puţin în prag, iar după aceea a intrat încet în camera de zi, băgând cheia în buzunar.

Dagny ştia că-l văzuse pe Francisco înainte de a o vedea pe ea. A privit-o, dar ochii lui s-au întors la Francisco, de parcă el era singurul pe care putea să-l vadă.

Îi era frică să se uite la Francisco. Efortul pe care îl făcea să-şi mişte capul pe o traiectorie clară se asemuia cu ridicarea unor greutăţi mult prea mari pentru corpul ei. Francisco se ridicase în picioare, reflexele automate din familia d Anconia – obişnuiţi de mici cu codul bunelor maniere. Rearden nu putea să vadă nimic în privirea lui. Dar pentru ea era mult mai rău decât se aşteptase.

— Ce faci aici? a întrebat Rearden cu tonul pe care l-ai folosi când te adresezi unui servitor surprins în salon.

— Văd că nu am dreptul să-ţi pun aceeaşi întrebare, a zis Francisco. Ştia ce eforturi făcuse să ajungă la nuanţa clară şi egală pe care o avea vocea lui. Ochii săi se tot opreau la mâna dreaptă a lui Rearden,

de parcă încă mai putea vedea cheia dintre degetele lui.

— Atunci răspunde, a zis Rearden.

— Hank, o să-ţi dau eu toate răspunsurile de care ai nevoie, a zis ea.

Rearden nu părea s-o vadă sau s-o audă.

— Răspunde, a repetat el.

— Există un singur răspuns pe care ai dreptul să mi-l ceri, a zis Francisco, aşa că o să-ţi răspund că nu acela este motivul prezenţei mele aici.

— Există un singur motiv pentru prezenţa dumitale în casa oricărei femei, a zis Rearden. Şi, prin oricare femeie, mă refer la faptul că identitatea femeii nu contează pentru dumneata. Chiar crezi că mai înghit acum confesiunea dumitale şi toate lucrurile pe care mi le-ai spus?

— Ţi-am dat suficiente motive să nu ai încredere în mine, dar niciunul n-o include pe domnişoara Taggart.

— Nu-mi spune că ai venit aici degeaba, că nu ai niciun interes şi că nu ai avut niciodată. Ştiu prea bine că ai. Dar să te găsesc aici în prima…

— Hank, dacă vrei să acuzi pe cineva, eu… a început ea, dar Rearden a întrerupt-o.

— Nu, Dumnezeule, Dagny, nu vreau! Dar nu ar trebui să fii văzută vorbind cu el. Nu ar trebui să ai nimic de a face cu el. Nu-l cunoşti. Eu, da. S-a întors către Francisco: Ce urmăreşti? Sperai să fie şi ea una dintre cuceririle dumitale?

— Nu! Era un strigăt involuntar şi părea inutil, cu toată sinceritatea lui pasională.

— Nu? Atunci eşti aici cu afaceri? Îi întinzi o cursă, aşa cum mi-ai întins şi mie? Ce fel de mişmaş pregăteşti pentru ea?

— Scopul meu nu… avea legătură… cu afacerile.

— Atunci cu ce avea legătură?

— Dacă mai ai vreo urmă de încredere în mine, pot să-ţi spun că nu era vorba de niciun fel de trădare.

— Crezi că mai poţi vorbi despre trădare în prezenţa mea?

— O să-ţi răspund într-o zi. Nu pot s-o fac acum.

— Nu-ţi place să-ţi aducă cineva aminte de asta, nu? Ai stat departe de mine de atunci, nu-i aşa? Nu te-ai aşteptat să mă vezi aici? N-ai vrut să dai ochii cu mine?

Dar Hank ştia că Francisco dădea acum ochii cu el cum n-o mai făcea nimeni în vremurile acelea – i-a văzut ochii mândri uitându-i-se în ochi, cu trăsăturile feţei pregătite să treacă prin orice ar fi urmat, fără să se apere sau să protesteze –, a văzut privirea curajoasă, sinceră – asta era privirea bărbatului pe care îl iubise, a bărbatului care îi luase o piatră de pe inimă – şi se lupta îndârjit cu faptul că ştia

că el era încă acolo, între toate lucrurile astea, între el şi Dagny.

— De ce nu spui ceva în apărarea dumitale dacă nu ai nimic de ascuns? De ce eşti aici? De ce ai fost şocat să mă vezi intrând?

— Hank, opreşte-te! a strigat Dagny, dar după aceea a dat înapoi, realizând că violenţa era cel mai periculos element care putea să pătrundă în conversaţia asta.

Amândoi s-au întors către ea.

— Te rog, lasă-mă pe mine să răspund, a zis Francisco încet.

— Ţi-am spus că nu mai vreau să-l văd niciodată, a zis Rearden. Îmi pare rău că se întâmplă aici. Nu are nicio legătură cu tine, dar trebuie să plătească pentru anumite lucruri.

— Dacă asta urmăreşti... a zis Francisco, făcând mari eforturi, nu ai reuşit deja să mă faci să plătesc?

— Ce s-a întâmplat? Faţa lui Rearden era îngheţată, de-abia îşi mişca buzele, dar vocea lui părea un chicotit. Aşa ceri dumitale îndurare?

Francisco şi-a tras sufletul într-o secundă de tăcere.

— Da... dacă vrei s-o spui aşa, a răspuns el.

— Dar dumneata ai avut milă când ai avut în mâini viitorul meu?

— Ai toate motivele să crezi ce vrei despre mine. Dar, dat fiind faptul că asta nu are nicio legătură cu domnişoara Taggart..., îmi permiţi să plec?

— Nu! Vrei să evadezi cum au evadat toţi laşii ăia? Crezi că o să scapi aşa uşor?

— O să vin unde vrei, când vrei. Dar aş prefera să nu avem discuţia asta în prezenţa domnişoarei Taggart.

— De ce nu? Eu vreau să fie în prezenţa ei, pentru că acesta este singurul loc în care nu aveai niciun drept să te afli. Nu mai am ce să protejez, oricum mi-ai luat mai mult decât vor putea vreodată tâlharii aceia să-mi ia, ai distrus tot ce ai atins, dar acesta e un lucru de care n-o să te atingi.

Ştia că absenţa oricărei emoţii de pe faţa lui Francisco era cea mai puternică dovadă a emoţiilor lui puternice, dovada unui efort extraordinar de autocontrol, ştia că era tortură şi că el, Rearden, era împins de la spate de o senzaţie care semăna izbitor cu plăcerea unui torţionar, doar că nu ştia dacă îl tortura pe Francisco sau se tortura singur.

— Eşti mai rău decât ei, pentru că dumneata trădezi ştiind că trădezi. Nu ştiu ce formă de corupţie îţi serveşte ca mobil, dar vreau să ştii că există lucruri la care nu poţi ajunge, lucruri dincolo de răutatea dumitale.

— Nu mai ai de ce să te temi acum.

— Să nu te mai gândeşti niciodată la ea, să nu te mai uiţi niciodată la ea, să n-o mai abordezi niciodată. Dintre toţi oamenii, eşti singurul

pe care nu vreau să-l văd lângă ea.

Ştia că era mânat de o furie care se îndrepta împotriva lui însuşi şi împotriva lucrurilor pe care le simţea faţă de acest om, că toate erau încă acolo, chiar dacă ar fi trebuit să le distrugă demult.

— Oricare ar fi motivele dumitale, nu vei mai lua niciodată legătura cu ea.

— Dacă-ţi dau cuvântul meu…

S-a oprit.

Rearden a chicotit.

— Ştiu ce înseamnă cuvântul dumitale, covingerile dumitale, prietenia dumitale şi jurământul pe care i l-ai făcut singurei femei pe care…

S-a oprit. Toţi au ştiut ce însemna asta din prima clipă în care Rearden a spus-o.

A făcut un pas către Francisco; l-a întrebat cu o voce joasă şi mult diferită de vocea lui obişnuită, arătând către Dagny, de parcă n-ar fi fost şi nu i s-ar fi adresat unei fiinţe vii:

— E femeia pe care-o iubeşti?

Francisco şi-a închis ochii.

— Nu-l întreba asta! Urletul era al lui Dagny.

— E femeia pe care-o iubeşti?

Francisco a răspuns, uitându-se la ea:

— Da.

Mâna lui Rearden s-a ridicat, a căzut şi a aterizat în forţă pe faţa lui Francisco.

Dagny a fost cea care a strigat. Când şi-a recăpătat vederea – după o secundă în care a avut impresia că ea a încasat lovitura –, nu a văzut decât mâinile lui Francisco. Moştenitorul familiei d'Anconia se sprijinea de o masă, ţinându-se strâns de marginile ei nu ca să nu cadă, ci doar ca să-şi ţină mâinile ocupate. A văzut încordarea din corpul său, un corp care era într-o poziţie anormală, părea frânt, unghiurile şoldurilor lui erau complet nenaturale, braţele strângeau tare masa, dar erau aruncate cumva în spate, arăta de parcă efortul de a nu se mişca se întorcea asupra propriului corp, ca şi când instinctul căruia îi rezista circula prin muşchi sub forma unei dureri insuportabile. I-a văzut degetele încordate încercând să rămână pe marginea mesei şi s-a întrebat ce se va rupe mai repede, lemnul sau osul, şi ştia că viaţa lui Rearden depindea de asta.

Şi-a mutat privirea pe faţa lui Francisco şi nu a văzut niciun semn de revoltă, doar pielea de pe tâmple îi era puţin strânsă şi îşi supsese obrajii. Îl făcea să arate pur şi tânăr. Era terorizată de imagine pentru că vedea în ochii lui lacrimile care nu erau acolo. Ochii lui erau uscaţi. Se uita la Rearden, dar nu-l vedea. Arăta de parcă mai era cineva în cameră, la care se uita şi căruia îi spunea: Dacă asta vrei de la mine,

atunci poftim, uite-o, trebuie s-o accepţi, iar eu trebuie să îndur, nu mai am ce să-ţi ofer, dar sunt mândru că ţi-am dat satisfacţia asta. A văzut – o singură arteră îi pulsa sub pielea gâtului – o privire plină de recunoştinţă, buzele lui aproape că formaseră un zâmbet, iar ea a ştiut că era cel mai important gest din viaţa lui Francisco d'Anconia.

Când şi-a simţit corpul tremurând din toate mădularele şi a ştiut că poate vorbi, ecoul strigătului ei părea că încă nu se disipase în aerul camerei şi a realizat cât de puţin timp trecuse. Vocea ei avea ceva sălbatic în ea, de parcă s-ar fi pregătit să atace, când s-a auzit zicându-i lui Rearden:

— …să mă protejezi de el? Cu mult înainte ca tu să…

— Nu!

Francisco tresărise şi se uita la ea, iar scurta izbucnire avea în ea acumulată toată energia negativă. A ştiut că-i dăduse un ordin şi că trebuia să-l respecte.

Mişcându-şi doar capul, Francisco s-a întors către Rearden. Ea i-a văzut mâinile dezlipindu-se de marginea mesei şi revenind, moi, pe lângă corp. Acum se uita la Rearden, iar în privirea lui Francisco nu mai era nimic în afară de epuizare, însă Rearden şi-a dat dintr-odată seama cât de mult îl iubise omul acesta.

— Dacă luăm în considerare informaţiile pe care le ai la dispoziţie, a zis Francisco încet, ai dreptate.

Fără să aştepte sau să-i dea dreptul la replică, s-a întors să plece. A făcut o plecăciune scurtă în faţa lui Dagny, înclinându-şi capul în ceea ce părea să fie un gest simplu de la revedere pentru Rearden şi un gest de înţelegere pentru ea. Apoi a plecat.

Rearden s-a uitat după el, ştiind – fără să contextualizeze şi fără să aibă o certitudine clară – că şi-ar da viaţa ca să ia înapoi palma pe care tocmai i-o dăduse.

Când s-a întors către Dagny, părea secătuit, cu garda jos şi cu gândurile aiurea, de parcă nu ar fi întrebat-o, prin toate gesturile lui, care era continuarea propoziţiei pe care o începuse.

Un val de milă i-a cuprins atunci corpul şi a culminat cu o mişcare a capului: nu ştia de care dintre cei doi bărbaţi îi era milă, dar sentimentul o făcea incapabilă să vorbească şi, pur şi simplu, dădea din cap, iar şi iar, de parcă ar fi încercat să anuleze o suferinţă imensă, impersonală, care îi făcuse pe toţi victimele sale.

— Dacă e ceva de spus, spune-o, a zis el cu o voce egală.

Sunetul pe care l-a scos Dagny a fost pe jumătate un chicotit, pe jumătate un suspin – nu voia să se răzbune, dar avea un simţ al dreptăţii care îi făcea vocea crudă, în timp ce-i arunca toate cuvintele în faţă:

— Ai vrut să ştii numele celuilalt bărbat? Bărbatul cu care m-am culcat? Bărbatul care m-a avut primul? E Francisco d'Anconia!

Şi-a dat seama cât de dură fusese lovitura când i-a văzut faţa goală. Ştia că, dacă ceea ce căutase era dreptatea, dreptatea se făcuse, pentru că palma pe care ea i-a dat-o acum era mult mai grea decât cea pe care i-o dăduse el lui Francisco.

Dintr-odată s-a calmat, ştiind că trebuise să spună cuvintele astea pentru liniştea tuturor. Sentimentul de disperare neputincioasă a victimei o părăsise, nu mai era o victimă, era unul dintre concurenţi, îşi asuma responsabilitatea acţiunilor ei. Stătea în faţa lui şi aştepta un răspuns, oricare ar fi fost acela, simţindu-se de parcă ar fi fost rândul ei să încaseze o palmă.

Nu ştia ce îndura el în clipele astea sau ce se spărsese înăuntrul lui şi nimeni în afara lui nu putea să-şi dea seama de asta. Nu era niciun semn de durere care să-i servească drept avertisment; arăta ca un bărbat care-ar fi stat în mijlocul unei camere şi care încerca să înţeleagă pe deplin un lucru pe care refuza să-l priceapă. Atunci a observat că nu-şi schimbase poziţia, că până şi mâinile îi atârnau pe lângă corp cu degetele pe jumătate îndoite, aşa cum erau de ceva timp; i se părea că putea să simtă amorţirea greoaie a sângelui în degetele lui, iar aceasta era singura dovadă a suferinţei, dar era îndeajuns ca să înţeleagă că emoţiile prin care trecea erau atât de puternice, încât nu era capabil să mai găsească energie pentru nimic altceva, nici măcar pentru propriul său corp. A aşteptat, iar mila ei a dispărut şi s-a transformat în respect.

După aceea i-a văzut privirea coborându-i peste trup şi a ştiut prin ce trecea în clipele acelea, pentru că era o privire ale cărei intenţii nu puteau fi ascunse. Ştia că o vedea exact aşa cum fusese la şaptesprezece ani, o vedea împreună cu rivalul său de moarte, îi vedea împreună aşa cum ar fi trebuit să fie şi acum, o imagine pe care n-o putea suporta şi căreia nu-i putea rezista. A văzut cum îşi pierde controlul, dar lui nu-i păsa dacă ea îi vedea faţa aşa cum era, vie şi goală, pentru că acum nu se mai putea citi nimic pe ea, în afara nevoii primare de violenţă care uneori lua forma urii.

A prins-o de umeri, doar că ea era pregătită să fie omorâtă sau să fie lăsată inconştientă, iar în clipa în care a fost sigură că şi el se gândea la asta, şi-a simţit corpul apropiindu-se de corpul lui şi buzele lui oprindu-se pe ale ei într-un gest mai brutal decât orice lovitură pe care ar fi putut-o primi.

A încercat din răsputeri să se desprindă din braţele lui, dar apoi şi-a dat seama ce se întâmpla şi şi-a încolăcit braţele în jurul lui, strângându-l, lăsând sângele de pe buzele ei să se scurgă pe buzele lui, ştiind că niciodată nu-l dorise mai mult decât îl dorea acum.

Când a împins-o pe canapea, a ştiut, după ritmul corpului lui, că asta era în acelaşi timp victoria şi capitularea lui în faţa lui Francisco, un act de marcare a teritoriului, adus la stadiul de violenţă

neîndurătoare de gândul că-l sfida pe Francisco, un act de transformare a urii pentru plăcerea pe care o simţise acel om în propria sa plăcere. Îl învinsese pe calea trupului ei – ea simţea prezenţa lui Francisco în mintea lui Rearden, se simţea ca şi când era a amândurora, ca şi când ar fi capitulat în faţa acelui lucru pe care îl iubea la amândoi, în faţa acelui lucru pe care îl aveau în comun, esenţa care o făcuse să-i iubească. Ştia că aşa se răzvrătea el faţă de lumea de afară, faţă de adoraţia acestei lumi faţă de degradare, faţă de neliniştea din zilele pierdute şi faţă de bătăliile purtate în van, acesta era crezul lui, ei doi, singuri în semiobscuritate, deasupra ruinelor unui mare oraş, nemaiavându-se decât unul pe celălalt.

Au rămas apoi nemişcaţi, iar el şi-a aşezat capul pe umărul ei. Reflexia unei lumini din depărtare licărea pe tavan.

A luat-o de mână, şi-a lăsat buzele pe palma ei pentru o clipă, atât de delicat, încât ea a simţit mai mult motivul pentru care făcea asta decât atingerea în sine.

După o vreme, ea s-a ridicat, şi-a scos o ţigară, a aprins-o şi, după aceea, i-a întins-o, întrebându-l parcă dacă nu vrea şi el; el a dat din cap că da; încă era întins pe canapea; i-a pus ţigara între buze şi a mai aprins una, pentru ea. Simţea o pace incredibilă între ei, iar intimitatea gesturilor neimportante trecea în plan secund lucrurile cu adevărat importante pe care nu şi le spuneau. Totul fusese spus deja, s-a gândit ea, dar trebuia să fie recunoscut.

I-a văzut ochii aţintiţi, din când în când, asupra uşii de la intrare, de parcă încă mai vedea silueta bărbatului care plecase.

A zis încet:

— Putea să mă învingă în orice moment dacă-mi spunea adevărul. De ce n-a făcut-o?

Ea a ridicat din umeri, deschizându-şi braţele într-un gest de tristeţe neputincioasă, pentru că amândoi ştiau răspunsul. L-a întrebat:

— A însemnat mult pentru tine, nu?

— Încă înseamnă.

Punctele de foc din vârful ţigărilor se mişcau încet între degetele lor când cineva a sunat la uşă. Ştiau că nu e bărbatul pe care sperau să-l vadă din nou, iar Dagny s-a încruntat cu o furie subită când s-a dus să deschidă uşa. I-a luat câteva momente până să-şi aducă aminte că silueta plină de curtoazie din faţa uşii ei, care avea pe buze un zâmbet standard de „bună ziua”, era adjunctul administratorului.

— Bună seara, domnişoară Taggart. Ne bucurăm să vă vedem din nou aici. Am venit la serviciu şi am auzit că v-aţi întors, aşa că sunt aici ca să vă salut în persoană.

— Mulţumesc.

Dagny stătea în uşă şi nu avea de gând să-l invite înăuntru.

— Am o scrisoare pentru dumneavoastră, domnişoară Taggart. A ajuns acum o săptămână, a zis el, băgând mâna în buzunar. Părea importantă, dar, dat fiind faptul că pe ea scrie „confidenţial”, evident că nu putea fi retrimisă biroului dumneavoastră şi, oricum, nici ei nu vă cunoşteau adresa – aşa că, neştiind unde s-o trimit, am ţinut-o în seiful nostru şi m-am gândit să v-o înmânez cu proxima ocazie.

Pe plicul pe care i-l înmânase scria: Timbru – Air Mail – Livrare Specială – Confidenţial. În dreptul expeditorului scria: Quentin Daniels, Institutul Ştiinţific Utah, Afton, Utah.

— O… mulţumesc.

Adjunctul administratorului a observat că vocea ei se transformă mai mult într-o şoaptă, substitutul politicos al unui icnet, a observat că s-a uitat la numele expeditorului mult mai mult decât era necesar, aşa că i-a transmis gândurile lui bune şi a plecat.

În timp ce se întorcea la Rearden, a deschis plicul şi s-a oprit în mijlocul camerei, să citească scrisoarea. Era scrisă la maşină, pe o hârtie foarte subţire – el putea să vadă dreptunghiurile negre ale paragrafelor prin foile transparente şi putea să-i vadă faţa în timp ce le citea.

Se aştepta la asta: când a terminat de citit scrisoarea, s-a năpustit la telefon, iar el a auzit cum ea forma cu înflăcărare un număr, iar vocea ei, tremurătoare, spunea:

— Apel interurban, vă rog… Daţi-mi Institutul Ştiinţific Utah din Afton, Utah.

El a întrebat-o, apropiindu-se:

— Ce s-a-ntâmplat?

Ea i-a întins scrisoarea, fără să se uite la el, cu ochii aţintiţi pe receptor, de parcă l-ar fi putut forţa astfel pe Quentin Daniels să răspundă.

Scrisoarea suna aşa:

„Dragă domnişoară Taggart,

Am luptat cu gândul acesta vreme de trei săptămâni, n-am vrut s-o fac, ştiu că o să vină ca o lovitură pentru dumneavoastră şi cunosc toate contraargumentele pe care mi le-aţi putea oferi, pentru că le-am folosit chiar eu împotriva propriei mele persoane – dar vă scriu pentru a vă spune că îmi dau demisia.

Nu pot să lucrez în condiţiile Directivei 10-289 – chiar dacă motivul meu nu coincide cu intenţia celor care au susţinut legea. Ştiu că abolirea oricărei cercetări ştiinţifice nu înseamnă nici cât negru sub unghie pentru dumneavoastră sau pentru mine şi că aţi vrea să-mi continui munca. Dar trebuie să demisionez pentru că nu mai vreau să am rezultate.

Nu vreau să lucrez într-o lume care mă tratează ca pe un sclav. Nu vreau să le fiu de folos oamenilor. Dacă reuşeam să reconstruiesc

motorul, nu v-aş fi permis oricum să îl puneţi în serviciul lor. Nu aş putea să am conştiinţa curată dacă un produs al minţii mele le-ar produce orice formă de satisfacţie.

Ştiu că, dacă reuşim, vor vrea imediat să exproprieze motorul. Şi, pentru ca acest lucru să nu se întâmple niciodată, trebuie să acceptăm postura de criminali şi să lucrăm sub ameninţarea continuă a guvernului. Iar eu nu pot trece peste lucrul acesta, chiar dacă am trecut peste toate celelalte: am înţeles că trebuie să fim martirizaţi pentru bunăstarea unor oameni care, fără noi, n-ar fi putut ajunge nicăieri. Poate că am iertat celelalte lucruri, dar când mă gândesc la asta îmi spun: dă-i dracului, mai bine îi văd pe toţi murind de foame, mai bine mor şi eu de foame, decât să-i iert şi pentru asta sau să las lucrurile aşa.

Ca să vă spun tot adevărul, vreau să reuşesc să rezolv problema motorului mai mult ca niciodată. Aşa că o să-mi continui munca pentru propria mea satisfacţie. Dar, dacă reuşesc să pun lucrurile cap la cap, o să rămână secretul meu. Nu voi permite să fie folosit în scopuri comerciale. În consecinţă, nu vă mai pot accepta banii. Se presupune că acest mercantilism este dizgraţios, aşa că toţi oamenii îmi vor aplauda decizia, iar eu – eu m-am săturat să-i ajut pe cei care mă detestă.

Nu ştiu cât mai am de trăit sau ce voi face în viitor. Pentru moment, am de gând să-mi păstrez slujba de la Institut. Dar, dacă cineva îmi va spune vreodată că nu mai am voie să încetez să fiu om de serviciu, o să-mi dau demisia.

Mi-aţi dat cea mai mare oportunitate a vieţii mele şi, dacă decizia mea vă răneşte, permiteţi-mi să-mi cer iertare. Cred că vă iubiţi munca la fel de mult cum o iubeam eu pe a mea, aşa că veţi înţelege cât de greu mi-a fost să iau această decizie, dar a trebuit s-o fac.

Mă încearcă un sentiment straniu când scriu rândurile astea. Nu am de gând să mor, dar am renunţat să mai cred în lume, iar scrisoarea asta pare să fie scrisoarea mea de adio. Aşa că vreau să ştiţi că, dintre toţi oamenii pe care i-am cunoscut, doar pe dumneavoastră regret că v-am lăsat în urmă.

Cu cele mai bune gânduri,

Quentin Daniels”.

Când şi-a ridicat privirea de pe scrisoare, a auzit-o zicând, de parcă din ea ar fi ţâşnit toată forţa cuvintelor scrise pe hârtia din mâna lui, cu o voce disperată:

— Sunaţi în continuare!… Vă rog, sunaţi în continuare!

— Ce-ai mai putea să-i spui? a întrebat el. Nu ai niciun argument.

— N-o să mai am şansa de a-i oferi un argument. Sunt sigură c-a dispărut deja. A trecut o săptămână. Sunt sigură c-a plecat. Au ajuns la el.

— Cine a ajuns la el?

— Da, domnişoară, o să rămân pe linie, sunaţi în continuare!

— Ce i-ai fi spus dacă ar fi răspuns?

— L-aş fi implorat să accepte în continuare banii de la mine, fără nicio obligaţie, fără garanţii, doar ca să aibă mijloacele necesare să-şi ducă munca mai departe! I-aş fi promis că, dacă lumea o să fie condusă tot de tâlharii ăştia, n-o să-l rog să-mi dea motorul sau să-mi spună cum a rezolvat problema. Dar, dacă tâlharii ar fi dispărut până atunci…

S-a oprit.

— Dacă vom fi liberi…

— Tot ce vreau acum de la el e să nu fi dispărut, ca… ca toţi ceilalţi. Nu vreau să-i las să ajungă la el. Dacă nu am văzut scrisoarea prea târziu – o, Doamne, nu vreau să-l racoleze!… Da, domnişoară, sunaţi în continuare!

— Şi cu ce ne ajută pe noi dacă el lucrează în continuare sau nu?

— Asta e tot ce i-aş cere – să lucreze în continuare. Poate că n-o să avem niciodată şansa de a folosi motorul în viitor. Dar vreau să am certitudinea că undeva în lume un mare creier încearcă să rezolve o mare dilemă – şi că încă mai avem o şansă pentru viitor… Dacă motorul ăla va fi abandonat din nou, atunci drumul nostru nu mai poate duce decât la Starnesville.

— Da, ştiu.

Ţinea receptorul lipit de ureche şi avea mâna foarte încordată, se chinuia să nu tremure. A aşteptat, iar el a ascultat ţârâitul telefonului în liniştea mormântală din jur.

— A dispărut, a zis ea. Au ajuns la el. O săptămână e un interval de timp mult prea mare pentru ei. Nu ştiu cum sau de unde află când e momentul potrivit, dar ăsta – şi a arătat către scrisoare – ăsta a fost semnalul lor, iar ei nu ratează niciodată.

— Cine?

— Agenţii distrugătorului.

— Începi să crezi cu adevărat în existenţa lor?

— Da.

— Vorbeşti serios?

— Da. Îl cunosc pe unul dintre ei.

— Pe cine?

— Îţi spun mai târziu. Nu ştiu cine e conducătorul lor, dar o să aflu zilele astea. O să aflu. Blestemată să fiu dacă-i las să…

S-a oprit dintr-odată şi a scos un oftat; el a remarcat schimbarea bruscă în privirea ei cu o clipă înainte ca ea să audă un clic înăuntrul receptorului şi vocea unui bărbat zicând:

— Alo?

— Daniels! Tu eşti? Trăieşti? Mai eşti acolo?

— Da, sigur că trăiesc. Domnişoară Taggart? Ce s-a întâmplat?

— Am… am crezut c-ai dispărut.

— O, îmi pare rău, abia acum am auzit telefonul. Eram în grădină, scoteam nişte morcovi.

— Morcovi?

Izbucnise în râsete isterice de fericire.

— Am propria mea recoltă de legume. Pe vremuri era parcarea Institutului. Sunaţi din New York, domnişoară Taggart?

— Da, tocmai am primit scrisoarea. De-abia acum. Am… am fost plecată.

— O… a făcut o pauză, apoi a continuat: Nu mai e nimic de spus despre asta, domnişoară Taggart.

— Spune-mi, ai de gând să pleci?

— Nu.

— N-ai de gând să pleci nicăieri?

— Nu. Unde să plec?

— Ai de gând să rămâi la Institut?

— Da.

— Pentru cât timp? Pe termen nelimitat?

— Da… sau cel puţin aşa cred.

— Te-a contactat cineva?

— În legătură cu ce?

— În legătură cu plecarea ta de acolo.

— Nu. Cine?

— Ascultă, Daniels, n-o să-ncerc să discut cu tine despre scrisoare la telefon. Dar trebuie să vorbesc cu tine. Vin acolo să te văd. Ajung cât de repede pot.

— Nu vreau să faceţi asta, domnişoară Taggart. Nu vreau să faceţi un asemenea efort, n-are rost.

— Dă-mi o şansă, nu crezi că merit asta? Nu trebuie să-mi promiţi că o să-ţi schimbi opinia, nu trebuie să-mi promiţi absolut nimic – doar să mă asculţi. Dacă vreau să vin, înseamnă că vreau să-mi asum toate riscurile. Sunt lucruri pe care vreau să ţi le spun. Tot ce cer e prilejul s-o fac.

— Ştiţi că mereu veţi avea prilejul ăsta, domnişoară Taggart.

— Plec către Utah chiar acum. În noaptea asta. Dar mai e un lucru pe care vreau să mi-l promiţi. Promiţi să mă aşteptţi? Promiţi că o să fii acolo când ajung?

— Ei… bineînţeles, domnişoară Taggart. Dacă nu mor sau nu se întâmplă ceva peste puterile mele, dar nu cred că aşa ceva se poate întâmpla.

— Dacă nu mori, o să mă aştepţi, orice ar fi?

— Bineînţeles.

— Îmi dai cuvântul tău că o să mă aştepţi?

— Da, domnişoară Taggart.

— Mulţumesc. Noapte bună.

— Noapte bună, domnişoară Taggart.

A pus receptorul în furcă şi l-a ridicat din nou, cu aceeaşi mişcare a mâinii; a format repede un număr.

— Eddie?... Spune-le celor din Cometă să mă aştepte... Da, Cometa din seara asta. Dă-le ordine să lipească vagonul meu şi după aceea vino la mine acasă cât de repede poţi. S-a uitat la ceas. E opt şi doisprezece minute. Am o oră la dispoziţie. Nu cred că o să-i ţin în loc prea mult. O să vorbesc cu tine în timp ce-mi fac bagajul.

A închis şi s-a întors către Hank.

— În noaptea asta? a zis el.

— Trebuie.

— Aşa cred şi eu. Nu trebuia să mergi oricum la Colorado?

— Ba da. Aveam de gând să plec mâine noapte. Dar cred că Eddie poate să aranjeze toate lucrurile de la birou şi mai bine aş pleca acum. Fac trei zile până acolo – şi-a adus aminte –, nu, o să fac cinci zile până în Utah. Trebuie să merg cu trenul, sunt oameni pe care trebuie să-i văd pe linie – nici asta nu suferă amânare.

— Cât o să stai în Colorado?

— E greu de spus.

— Dă-mi un telefon când ajungi, bine? Dacă o să dureze mai mult, vin şi eu.

Ăsta era singurul mod în care putuse să pună în cuvinte ceea ce voia să-i spună cu disperare, ceea ce aşteptase cu disperare, ceea ce avusese de gând să-i spună când venise aici şi acum voia s-o spună mai tare ca niciodată, dar ştia că nu trebuia s-o spună în seara asta.

Şi ea ştia, după nuanţa solemnă din tonul vocii lui, că ăsta era felul lui de a se obişnui cu mărturisirea ei, era capitularea lui, iertarea lui. Ea l-a întrebat:

— Poţi să pleci de la fabrică?

— O să dureze câteva zile să pun lucrurile în ordine, dar da, pot.

Ştia ce recunoşteau, de fapt, cuvintele ei, ştia că îl iertase deja când a zis:

— Hank, hai să ne vedem în Colorado într-o săptămână. Dacă vii cu avionul, o să ajungem în acelaşi timp. Şi o să ne întoarcem împreună.

— Bine... draga mea.

* * *

În timp ce se plimba încolo şi încoace prin dormitor, băgând în grabă nişte haine într-o valiză, a dictat o listă de instrucţiuni. Rearden plecase; Eddie Willers stătea la măsuţa ei de toaletă şi lua notiţe. Părea să lucreze în acelaşi fel, eficient şi sigur, de parcă n-ar fi văzut sticluţele de parfum sau pudrierele, de parcă măsuţa de toaletă era o

masă normală şi camera era un birou.

— O să te sun din Chicago, Omaha, Flagstaff şi Afton, a zis ea, aruncând nişte lenjerie în valiză. Dacă ai nevoie de mine între timp, sună orice operator de pe linie şi spune-i să oprească trenul.

— Cometa? a întrebat el nesigur.

— La naiba, da! – Cometa.

— Bine.

— Nu ezita să mă suni dacă e nevoie.

— Bine. Dar nu cred c-o să fie.

— O să reuşim. O să lucrăm prin telefon, exact aşa cum am făcut când…

S-a oprit.

— Când construiam linia John Galt? a întrebat el încet. S-au uitat unul la celălalt, dar nu au mai spus nimic.

— Care-i situaţia cu echipele de construcţie? a întrebat ea.

— Sunt pe drum. Imediat după ce-ai sunat am primit o înştiinţare cum că au început lucrul – din Laurel, Kansas, şi din Jasper, Oklahoma. Şinele vor ajunge la ei din Silver Springs. O să fie în regulă. Cel mai greu lucru a fost să găsesc…

— Oamenii?

— Da. Oamenii pe care să-i pun să coordoneze lucrările. Am avut probleme în vest, pe sectorul dintre Elgin şi Midland. Toţi oamenii pe care ne bazam au dispărut. N-am putut să găsesc pe nimeni capabil să-şi asume responsabilitatea, nici pe linia noastră, nici pe alte linii. Am încercat chiar să vorbesc cu Dan Conway, dar…

— Dan Conway? a întrebat ea, întrerupându-l.

— Da. Am încercat. Îţi aduci aminte cum construia cinci mile de linie pe zi în zona aia? O, ştiu că ar avea milioane de motive să ne urască profund, dar ce mai contează acum? L-am găsit – trăieşte la o fermă, în Arizona. L-am sunat chiar eu şi l-am implorat să ne salveze. Să coordoneze lucrările o singură noapte şi să construiască cinci mile jumătate de linie. Cinci mile jumătate, Dagny, asta era problema noastră, iar el e cel mai mare constructor de cale ferată în viaţă! I-am zis că-l implor să facă asta ca un gest caritabil. Ştii, cred că m-a înţeles. Nu era furios. Părea trist. Dar n-a vrut s-o facă. A zis că nu trebuie să mai încercăm să aducem oamenii înapoi de la groapă… Mi-a urat noroc. Părea să vorbească serios… Ştii, nu cred că e unul dintre cei pe care i-a scos din joc distrugătorul. Cred că s-a scos singur din joc.

— Da. Ştiu.

Eddie a văzut expresia de pe faţa ei şi s-a reorientat repede.

— O, am găsit, în final, un om pe care să-l punem la Elgin, a zis el, forţându-se să pară încrezător în ce spunea. Nu-ţi face griji, linia o să fie gata cu mult timp înainte de a ajunge tu acolo.

Ea s-a uitat la el cu un zâmbet abia perceptibil pe faţă, gândindu-se de câte ori îi spusese ea cuvintele astea şi la curajul disperat cu care încerca el să-i spună acum: „Nu-ţi face griji”. El i-a văzut privirea, a înţeles şi i-a răspuns cu un zâmbet care părea să fie o scuză.

S-a întors din nou la carneţelul lui, enervându-se pe sine, simţind că şi-a încălcat propria regulă nespusă: „Nu face să fie şi mai greu pentru ea”. S-a gândit că nu trebuia să-i spună despre Dan Conway; nu trebuia să-i spună nimic care să-i aducă aminte de cât de disperaţi erau. S-a întrebat ce se întâmpla cu el: nu avea voie să facă asemenea greşeli, pentru că aceasta era o cameră şi nu un birou.

Ea a dat ordine în continuare, iar el a ascultat, cu privirea în jos, către carneţel, făcând din când în când însemnări. Nu se mai uita la ea.

Dagny a deschis uşa dulapului, a luat un costum de pe un umeraş şi l-a împăturit repede, în vreme ce vocea ei mergea mai departe cu o precizie de chirurg. El nu-şi ridica privirea, era conştient de prezenţa ei doar prin prisma zgomotelor: zgomotele mişcărilor ei delicate şi sunetul vocii egale. Ştia ce era greşit cu el, s-a gândit; nu voia ca ea să plece, nu voia s-o piardă din nou, după o reîntâlnire atât de scurtă. Dar să invoce singurătatea într-un moment în care ştia cât de mult are compania nevoie de ea în Colorado era o lipsă de loialitate la care nici măcar nu cutezase să se gândească până acum – şi a avut un sentiment vag de vinovăţie.

— Spune-le să oprească trenul la fiecare sediu de regională, a zis ea, şi spune-le tuturor superintendenţilor de divizie să-mi pregătească un raport cu…

El şi-a ridicat privirea – după aceea şi-a fixat ochii într-un punct şi nu a mai auzit nimic. A văzut un halat de bărbat atârnând de uşa deschisă a dulapului, un halat albastru închis cu două iniţiale albe pe buzunarul din dreapta: HR.

Şi-a adus aminte unde le mai văzuse înainte, şi-a adus aminte de bărbatul care fusese în faţa lui la masa de dimineaţă în Hotelul Wayne-Falkland, şi-a adus aminte cum bărbatul acela a venit neanunţat la biroul ei de Ziua Recunoştinţei – şi convingerea că ar fi trebuit să-şi dea seama l-a lovit ca două erupţii consecutive ale aceluiaşi vulcan: ceva dinăuntrul lui urla „nu!” atât de tare, încât urletul acesta, nu ceea ce avea în faţa ochilor, l-a dărâmat. Nu era şocat de ce descoperise, ci era şocat de ce-l făcuse descoperirea să realizeze despre el însuşi.

Atunci s-a hotărât: singurul lui scop era ca ea să nu-şi dea seama ce văzuse şi ce efect avusese asupra lui. A simţit o ruşine amplificată până la tortura fizică; îi violase de două ori intimitatea: aflându-i secretul şi descoperindu-şi-l pe al său. S-a aplecat deasupra carneţelului şi s-a concentrat pe primul lucru care era de făcut: să se

oprească din tremurat.

— …cincizeci de mile de linie trebuie construite pe munte şi nu putem conta pe alte materiale decât ce avem acum la dispoziţie.

— Scuză-mă, a zis el, cu o voce foarte joasă, n-am auzit ce ai zis.

— Am zis că vreau un raport de la fiecare superintendent, cu fiecare metru de şină şi cu tot echipamentul pe care-l au la dispoziţie.

— Bine.

— O să mă întâlnesc cu toţi, pe rând. Spune-le să vină în vagonul meu.

— Bine.

— Trimite vorbă – neoficial – maşiniştilor să recupereze timpul pierdut în staţiile astea mergând cu şaptezeci, optzeci, o sută de mile pe oră, cu cât vor şi cu cât pot să meargă, şi spune-le că eu… Eddie?

— Da. Bine.

— Eddie, ce s-a întâmplat?

A fost nevoit să-şi ridice privirea şi să mintă pentru prima dată în viaţă:

— Mi-e… Mi-e frică de problemele pe care o să le avem cu legea, a zis el.

— Las-o moartă. Nu vezi că nu mai există legi? Acum e vremea celor care încalcă legea şi, pentru moment, cheia e la noi.

Când a fost gata, i-a dus valiza până la un taxi şi după aceea pe peronul terminalului Taggart, până la vagonul ei, ultimul din Cometă. A stat pe peron, a văzut trenul plecând din staţie şi semnele roşii din spatele vagonului ei dispărând încet în întuneric. După ce trenul s-a făcut nevăzut, a simţit că a pierdut un vis pe care nici măcar nu ştia că-l are.

Lângă el, pe peron, mai erau câţiva oameni şi păreau să se mişte cu teamă, de parcă dezastrul plutea deasupra şinelor şi a grinzilor. S-a gândit că, după un secol de siguranţă, oamenii priveau din nou plecarea unui tren ca pe un pariu cu viaţa.

Şi-a adus aminte că nu mâncase nimic la cină şi că nici nu-i era foame, dar în bistroul terminalului Taggart era mult mai acasă decât în cubul gol căruia îi spunea apartament, aşa că a intrat în restaurant, pentru că nu avea unde să meargă.

Restaurantul era aproape gol, dar primul lucru pe care l-a văzut când a intrat a fost o spirală de fum ieşind din ţigara muncitorului care stătea singur la o masă dintr-un colţ întunecat.

Fără să-şi dea seama ce a pus pe tavă, Eddie a aşezat-o pe masa muncitorului, a dat bună ziua, s-a aşezat şi n-a mai zis nimic. S-a uitat la tacâmurile din faţa lui, s-a întrebat la ce foloseau, şi-a adus aminte pentru ce era bună furculiţa şi a încercat să mănânce, dar era peste puterile lui. După o vreme, şi-a ridicat privirea şi a văzut ochii muncitorului aţintiţi asupra lui.

— Nu, a zis Eddie, n-am nimic… O, da, bineînţeles că s-au întâmplat o grămadă de lucruri, dar ce mai contează acum?… Da, s-a întors… Ce altceva vrei să-ţi mai spun?… De unde ai ştiut că s-a întors? Ei bine, bănuiesc că toată compania a aflat că s-a întors din primele zece minute… Nu, nu ştiu dacă mă bucur că s-a întors… Sigur, o să salveze compania pentru încă o lună sau un an… Ce vrei să-ţi spun?… Nu, nu mi-a zis. Nu mi-a zis pe ce se bazează. Nu mi-a zis cum se simte… Cum naiba crezi că se simte? E iadul pentru ea – bine, bine, şi pentru mine! Doar că iadul meu e vina mea… Nu. Nimic. Nu pot vorbi despre asta – să vorbesc?! – nici măcar nu trebuie să mă gândesc la asta, trebuie să încetez, trebuie să încetez să mă gândesc la ea şi la… la ea, vreau să spun.

A tăcut câteva clipe şi s-a întrebat de ce ochii muncitorului – ochii aceia care păreau să vadă de fiecare dată înăuntrul lui – îl făceau să se simtă stingherit în seara aceea. S-a uitat în scrumieră şi a observat mai multe mucuri de ţigară.

— Şi tu ai probleme? a întrebat Eddie. A, nu, doar că ai stat aici destul de mult timp, nu?… Pe mine. De ce m-ai fi aşteptat pe mine?… Ştii, niciodată nu m-am gândit că-ţi pasă dacă mă vezi sau nu, dacă vezi pe cineva sau nu, tot timpul ai părut atât de introvertit şi de asta-mi plăcea să vorbesc cu tine, pentru că aveam sentimentul că înţelegeai de fiecare dată, dar nimic nu putea ajunge la tine – părea că nu te-ar fi rănit nimic niciodată –, iar asta mă făcea să mă simt liber, de parcă… de parcă durerea n-ar exista… Ştii ce-i straniu în chipul tău? Arăţi de parcă n-ai fi cunoscut niciodată durerea, sau frica, sau vinovăţia… Îmi pare rău c-am întârziat în seara asta. A trebuit s-o conduc – tocmai a plecat, cu Cometa… Da, în seara asta, acum… Da, a plecat… Da, a fost o decizie de moment – acum o oră s-a hotărât. Avea de gând să plece mâine noapte, dar s-a întâmplat ceva neprevăzut şi a plecat acum… Da, merge în Colorado după aceea… Întâi în Utah… Pentru că a primit o scrisoare de la Quentin Daniels care-i spunea că-şi dă demisia – şi singurul lucru la care nu o să renunţe niciodată, la care efectiv nu poate să renunţe, e motorul ăla. Ştii, motorul despre care ţi-am zis, ăla pe care l-a găsit… Daniels? E un fizician care a lucrat la Institutul Ştiinţific Utah, încercând să rezolve dilema motorului şi să-l reconstruiască… De ce te uiţi aşa la mine?… Nu, nu ţi-am spus despre el până acum pentru că era un secret. Era un proiect de-al ei… şi de ce te-ar fi interesat asta pe tine, oricum?… Bănuiesc că acum putem vorbi despre asta, pentru că şi-a dat demisia… Da, i-a spus motivele. A zis că n-o să permită ca un produs al minţii sale să intre în posesia oamenilor care îl consideră un sclav. A zis că nu se va lăsa martirizat ca să le ofere oamenilor averi inestimabile… De ce, de ce râzi?… Termină, ce naiba. De ce râzi aşa? … Dilema? N-a rezolvat dilema motorului, dacă asta mă întrebi, dar

părea să fie pe drumul cel bun, avea o şansă. Acum, totul e pierdut. Se grăbeşte să ajungă la el, vrea să-l convingă, să-l reţină, să-l facă să meargă mai departe, dar eu cred că n-o să reuşească. Dacă cineva se opreşte, acel cineva e pierdut. Nici măcar unul nu s-a… Nu, nu-mi pasă, nu-mi mai pasă, am primit atâtea lovituri că m-am obişnuit… O, nu! Nu-mi pasă de Daniels, nu e… las-o moartă. Nu mă-ntreba despre asta. Lumea se duce pe apa sâmbetei, ea se luptă să o salveze, iar eu – eu o blestem pentru ceva ce nici nu trebuia să ştiu… Nu! N-a făcut nimic să merite asta, n-o blestem pe ea, mă blestem pe mine… Ascultă, am ştiut întotdeauna că iubeşti Taggart Transcontinental la fel de mult ca mine, că înseamnă ceva pentru tine şi de asta îţi plăcea să mă asculţi vorbind despre ea. Dar asta – lucrul ăsta pe care l-am aflat astăzi – n-are nicio legătură cu TT. Nu ar însemna nimic pentru tine. Las-o moartă… E ceva ce nu ştiam despre ea, atâta tot… Am crescut cu ea. Am crezut că o cunoşteam. N-o cunoşteam. Nu ştiu la ce mă aşteptam. Bănuiesc că mă gândeam că, pur şi simplu, nu are viaţă personală. Pentru mine, nu era o persoană şi nu era o… o femeie. Era calea ferată. Şi nu m-am gândit că ar fi avut cineva îndrăzneala s-o vadă altfel… Ei bine, o merit. Las-o moartă… Am zis s-o laşi moartă! De ce mă interoghezi aşa? E viaţa ei, ce te interesează pe tine?… Las-o moartă, pentru numele lui Dumnezeu! Nu înţelegi că nu pot vorbi despre asta?… Nu s-a întâmplat nimic, sunt bine, doar că – o, de ce te mint? Nu pot să te mint, tu oricum vezi de fiecare dată totul, e mai rău decât dacă aş încerca să mă mint pe mine… M-am minţit pe mine. N-am ştiut ce simt pentru ea. Calea ferată? Sunt un nenorocit ipocrit. Dacă ea n-ar fi fost mai mult decât calea asta ferată pentru mine, nu m-ar fi lovit în halul ăsta. Nu m-aş fi simţit de parcă aş fi vrut să-l omor… Ce-i cu tine în seara asta? De ce te uiţi la mine aşa?… Ce naiba se întâmplă cu noi toţi? De ce nu a mai rămas decât mizerie în vieţile noastre? De ce suferim atât de mult? Nu trebuia să se întâmple asta. Tot timpul mi-am imaginat că trebuia să fim fericiţi, să fim cu toţii fericiţi, că ăsta era destinul nostru. Ce facem? Ce am pierdut? Cu un an în urmă, n-aş fi blestemat-o pentru că a găsit ceva de care e ataşată. Dar ştiu că sunt condamnaţi, amândoi sunt condamnaţi, şi eu sunt condamnat, toată lumea e condamnată, doar ea îmi mai rămăsese… Era atât de bine să mă simt viu, era o şansă minunată, nu ştiam că iubeam asta şi că asta era iubirea noastră, a ei, şi a mea, şi a ta – dar lumea se duce de râpă şi n-avem cum s-o salvăm. De ce ne autodistrugem? Cine o să ne spună adevărul? Cine o să ne salveze? Cine e John Galt?!… Nu, n-are sens. Nu mai contează acum. De ce ar trebui să simt orice? N-o să mai rezistăm multă vreme. De ce ar trebui să-mi pese ce face? De ce ar trebui să-mi pese că se culcă cu Hank Rearden?… O, Dumnezeule!… Ce-i cu tine? Nu pleca! Unde pleci?

Capitolul X
Semnul dolarului

Stătea la geamul trenului cu capul lăsat pe spate, nemişcată, dorindu-şi să nu mai trebuiască să se mişte vreodată.

Stâlpii de telegraf treceau în viteză pe lângă geam, dar trenul părea pierdut în gol, pe un teritoriu maroniu de prerie, pe o întindere solidă de nori ruginiţi. Amurgul secătuia cerul fără să te lase să crezi că mai e posibil un răsărit; semăna mai degrabă cu dispariţia lentă a unui corp anemic, care încearcă să-şi folosească ultimele picături de sânge şi de lumină. Trenul mergea spre vest, ca şi cum ar fi fost şi el tras să urmeze razele scufundate şi să dispară în tăcere de pe pământ. Stătea încremenită, fără să vrea să se opună.

Îşi dorea să nu audă sunetul roţilor. Băteau într-un anume ritm, fiecare a patruzecea bătaie era accentuată, şi i se părea că, prin această alergare rapidă, trepidantă, care părea să fie expresia dorinţei panicate de a scăpa, bătaia accentuată era ca paşii unui inamic care se îndreaptă către un scop inexorabil.

Nu mai experimentase niciodată asta, sentimentul acesta de spaimă la vederea unei pajişti, sentimentul acesta că şinele erau doar nişte fire fragile întinse peste un gol imens, ca un nerv uzat, gata să se rupă. Nu se aştepta niciodată ca ea, care se simţise sursa de energie a trenului, să stea şi să viseze, ca un copil sau ca un sălbatic, ca trenul să se mişte, să nu se oprească, să o ducă acolo la timp – dorindu-şi asta nu ca un act de voinţă, dar ca o rugă pentru un întuneric necunoscut.

Se gândea la schimbările pe care le văzuse întâmplându-se într-o lună. Văzuse asta pe feţele oamenilor din gară. Muncitorii de cale ferată, cei care schimbau macazul, cei care se ocupau de garaje, care au salutat-o întotdeauna oriunde de-a lungul căii ferate, râsul lor binedispus lăudându-se că ei ştiau cine e ea – se uitau acum la ea împietriţi, întorcându-şi feţele precaute şi închise. Voia să le strige ca o scuză: „Nu sunt eu cea care v-a făcut asta!” – atunci îşi aminti că ea acceptase şi că ei aveau acum dreptul de a o urî, că ea era acum sclav şi supraveghetor de sclavi, şi aşa era orice fiinţă umană din ţară, iar ura era singurul lucru pe care oamenii mai puteau acum să-l simtă unul pentru altul.

S-a liniştit două zile îmbrăţişând cu privirea oraşele care treceau pe lângă geamul ei – fabricile, podurile, semnele electrice, panourile care apăsau acoperişurile caselor, înghesuiala murdară, activă şi plină de viaţă a estului industrial.

Dar oraşele fuseseră lăsate în urmă. Trenul se scufunda acum între

pajiştile Nebraskăi, zornăitul dispozitivului care lega şinele de tren suna ca şi cum ar fi tremurat de frig. Vedea contururi singuratice, care fuseseră odată ferme, în mijlocul unor întinderi goale, care au fost odată câmpuri. Dar marea explozie de energie din est, care avusese loc cu generaţii în urmă, împroşcase şuviţe strălucitoare care alunecau acum prin vid; unele dispăruseră, dar altele încă mai trăiau. A fost surprinsă când luminile unui oraş mic au trecut peste trenul ei, evaporându-se şi lăsându-l mai întunecat decât era înainte. Nu se mişca să aprindă lumina. Stătea nemişcată, privind oraşele răsfirate. Oricând o rază de lumină electrică trecea, luminându-i rapid faţa, resimţea momentul ca pe un salut.

Vedea cum treceau pe lângă ea, pe zidurile unor clădiri modeste, peste acoperişuri acoperite de funingine, pe curbele cisternelor, pe furnale subţiri şi joase, literele de pe firme: Reynolds Harvesters – Macey Cement – Quinlan & Jones Pressed Alfalfa – Home of the Crawford Mattress – Benjamin Wylie Grain şi Feed, cuvinte crescute ca nişte steaguri înălţate spre întunericul gol al cerului, forme imobile de mişcare, de efort, de curaj, de speranţă, monumente care arătau cât de multe au realizat, la marginea pustietăţii naturii, oamenii care erau odată liberi să înfăptuiască; vedea casele construite într-o intimitate izolată, micile magazine, străzile largi cu iluminare electrică – nişte lovituri încrucişate pe cearşaful negru al terenurilor necultivate; vedea stafiile dintre ruinele oraşelor, scheletele fabricilor cu furnale părăginite, hoiturile magazinelor cu geamuri sparte, stâlpii înclinaţi cu fire rupte; a văzut o flacără iute, decorul rar al unei benzinării, o insulă albă şi sclipitoare de sticlă şi de metal sub greutatea uriaşă a spaţiului şi a cerului negru; a văzut un cornet de îngheţată făcut din tuburi strălucitoare care atârna deasupra unui colţ de stradă, o maşină uzată parcată dedesubt, cu un băiat la volan şi cu o fată care se dădea jos, rochia ei flutura în vântul de vară – s-a cutremurat pentru ei, gândindu-se: „Nu pot să mă uit la voi, eu care ştiu ce a fost luat ca voi să aveţi tinereţea voastră, seara asta, maşina asta şi cornetul de îngheţată pe care o să-l cumpăraţi cu un bănuţ”; a văzut la periferia unui oraş o clădire strălucitoare, cu etaje de lumină albastră pală, lumina industrială pe care o iubea, cu siluetele maşinăriilor în geamuri şi un panou în întuneric deasupra acoperişului – şi capul i-a căzut pe braţ dintr-odată şi stătea tremurând, strigând fără glas pentru ea însăşi, pentru noapte, pentru orice era uman în orice fiinţă umană: „Nu renunţa! Nu renunţa!”

A sărit în picioare şi a aprins lumina. Stătea nemişcată, se lupta să recâştige controlul, ştia că astfel de momente erau cel mai mare pericol pentru ea. Luminile oraşului erau trecute, geamul ei era acum un dreptunghi gol şi auzea în liniştea creată progresia celor patru bătăi, paşii inamicului înaintând fără să se grăbească sau să se

oprească.

Având foarte mare nevoie să vadă nişte forme de viaţă, a decis să nu comande masa în vagon, ci să meargă ea însăşi să ia cina. O voce s-a întors în capul ei, parcă agitând şi bătându-şi joc de singurătatea ei: „Dar tu nu ai conduce trenuri dacă ar fi goale”. Uită! – şi-a spus ea nervoasă, mergând nerăbdătoare către uşa vagonului.

A fost şocată să audă sunetul unor voci în apropiere în timp ce se apropia de holul ei. A auzit un strigăt când trăgea de uşa deschisă:

— Dă-te jos, lua-te-ar naiba!

Un vagabond bătrân îşi găsise refugiul într-un colţ al holului. Stătea pe podea, iar poziţia lui sugera că nu mai avea putere să se ridice în picioare sau să-i pese dacă este prins. Se uita la conductor cu ochii lui pătrunzători, complet lucizi, dar lipsiţi de orice reacţie. Trenul încetinea din cauza unei porţiuni proaste de şine, conductorul a deschis uşa în faţa unei rafale reci de vânt şi făcea cu mâna spre golul negru care trecea pe alături, poruncind:

— Du-te! Dă-te jos cum te-ai urcat sau o să-ţi zbor capul de pe umeri!

Nu se citea niciun pic de mirare pe faţa vagabondului, niciun protest, nicio furie, nicio speranţă: se uita de parcă abandonase demult orice judecată a oricărei acţiuni omeneşti. S-a mişcat cuminte, încercând să se ridice, mâna lui pipăia în sus de-a lungul niturilor de pe pereţii vagonului. Ea l-a văzut privind-o şi uitându-se apoi în altă parte, ca şi cum n-ar fi fost decât o structură neînsufleţită a trenului. Nu părea să fie conştient de persoana ei mai mult decât era de a lui. Era imparţial şi gata să se supună unui ordin care, în starea în care era ar fi însemnat o moarte sigură.

S-a uitat la conductor. Nu vedea pe faţa lui nimic altceva decât oarba răutate a suferinţei, a unei furii îndelung reprimate, care s-a declanşat asupra primului subiect disponibil, aproape fără conştientizarea identităţii subiectului. Cei doi bărbaţi nu mai reprezentau fiinţe umane unul pentru altul.

Costumul vagabondului era o masă de petice pe o pânză atât de rigidă şi strălucitoare, încât te aşteptai să crape ca sticla dacă era îndoită; dar a observat gulerul cămăşii lui: era alb ca un os de la spălările repetitive şi încă păstra o urmă de formă. Vagabondul s-a ridicat în picioare. Se uita indiferent la gaura neagră deschisă spre mile întregi de sălbăticie nepopulată, unde nimeni nu ar vedea corpul sau ar auzi vocea unui om mutilat, dar singurul gest de îngrijorare pe care l-a făcut a fost să-şi strângă mai tare pachetul mic şi murdar ca să se asigure că nu-l pierde când sare din tren.

A fost gulerul lui spălat şi gestul acela schiţat pentru ultimele lui bunuri – gestul pentru un sentiment al proprietăţii – care a făcut-o să simtă o emoţie ca o răsucire bruscă, arzândă înăuntrul ei.

— Aşteaptă! a spus.

Cei doi bărbaţi s-au întors spre ea.

— Lasă-l să fie invitatul meu, i-a spus conductorului în timp ce ţinea uşa deschisă pentru vagabond şi poruncindu-i: „Intră!”

Vagabondul a urmat-o ascultător, cu privirea la fel de absentă – ca atunci când era aproape de a-l asculta pe conductor.

Stătea în mijlocul compartimentului ei ţinându-şi pachetul şi uitându-se în jurul lui cu aceeaşi privire care observă, care nu reacţionează.

— Stai jos, i-a zis.

Vagabondul s-a supus şi s-a uitat la ea, aşteptând parcă noi ordine. Era un fel de demnitate în politeţea lui, sinceritatea unei recunoaşteri că nu avea nicio revendicare de făcut, nicio rugăminte de spus, nicio întrebare de pus, că era acum gata să accepte orice i s-ar fi făcut.

Nu părea să aibă mai mult de cincizeci de ani: structura oaselor lui şi costumul cam larg sugerau că odată a fost bine făcut. Indiferenţa fără viaţă a ochilor săi nu ascundea pe deplin faptul că au fost cândva inteligenţi; ridurile care-i tăiau faţa cu o incredibilă amărăciune nu au şters complet faptul că acea faţă a avut odată bunătatea distinctă a sincerităţii.

— Când ai mâncat ultima dată? a întrebat ea.

— Ieri, a spus vagabondul, adăugând apoi: Aşa cred.

Ea a sunat la conductor şi a comandat cina pentru doi, voia să fie adusă în compartimentul ei de la micul restaurant.

Vagabondul a urmărit-o în linişte, dar când portarul a plecat, i-a oferit singura plată pe care îi stătea în putere să o facă:

— Nu vreau să vă bag în necazuri, doamnă, a zis.

Ea a zâmbit:

— Ce necaz?

— Călătoriţi cu unul dintre magnaţii aceia ai căilor ferate, nu-i aşa?

— Nu, călătoresc singură.

— Atunci sunteţi soţia unuia dintre ei?

— Nu.

— O…

Ea a văzut efortul lui de a arăta ceva ce părea respect ca să se revanşeze parcă pentru faptul că a forţat o confesiune nepotrivită. Râse.

— Nu, nici asta. Cred că sunt eu însămi un magnat. Mă numesc Dagny Taggart şi lucrez pentru căile ferate.

— O… Cred că am auzit de dumneavoastră, doamnă – în zilele de demult.

Era greu de spus ce însemnau pentru el „zilele de demult”, oricât era, o lună, un an sau orice perioadă de timp a trecut de când renunţase. El se uita la ea cu un soi de interes din trecut, ca şi cum ar

fi fost un timp când ar fi considerat-o un personaj pe care merită să-l vezi.

— Dumneavoastră eraţi doamna care conducea căile ferate, zise.

— Da, a replicat ea, am fost.

Vagabondul nu a arătat niciun pic de uimire la faptul că ea alesese să-l ajute. Arăta ca şi cum înfruntase atâta violenţă, încât renunţase la încercarea să înţeleagă, să aibă încredere sau să se aştepte la ceva, la orice.

— Când te-ai urcat în tren? l-a întrebat.

— La punctul de îmbarcare, doamnă. Uşa dumneavoastră nu era închisă. M-am gândit că poate nu o să mă observe nimeni până dimineaţă pentru că e un vagon privat.

— Unde mergi?

— Nu ştiu. Apoi, parcă simţind că asta ar fi sunat prea mult ca un apel la milă, a adăugat: Cred că voiam doar să mă tot mişc pe aici până vedeam un loc în care aş fi întrezărit o şansă să găsesc ceva de lucru.

Asta era încercarea lui să-şi asume responsabilitatea unui scop mai degrabă decât să arunce povara călătoriei lui fără scop în seama milei ei – o încercare la fel ca gulerul cămăşii lui.

— Ce fel de slujbă cauţi?

— Oamenii nu mai caută feluri de slujbe, doamnă, a răspuns impasibil. Caută, pur şi simplu, de lucru.

— Unde sperai să găseşti de lucru?

— O… Ei bine, într-o fabrică, cred.

— Nu mergi în direcţia greşită? Fabricile sunt în est.

— Nu, a replicat cu fermitatea celui care cunoaşte bine cum stau lucrurile. Sunt prea mulţi oameni în est. Fabricile sunt mult prea supravegheate. Mă gândeam că aş avea mai multe şanse undeva unde sunt mai puţini oameni şi mai puţină lege.

— O, fugi? Eşti un fugar? Fugi de lege, nu?

— Nu cum te-ai fi referit la aşa ceva mai demult, doamnă. Dar, după cum stau lucrurile acum, cred că fug, da. Vreau să muncesc.

— Ce vrei să spui?

— Nu mai sunt locuri de muncă în est. Şi nimeni nu poate să-ţi dea de lucru dacă are ceva – s-ar duce la închisoare pentru asta. E supravegheat. Nu poţi să primeşti de lucru decât prin Consiliul director al Comisiei de Uniformizare. Consiliul director are un grup propriu de prieteni care stau la coadă pentru slujbe, mai mulţi prieteni decât rudele unui milionar. Ei bine, eu nu am niciuna.

— Unde ai lucrat ultima dată?

— Am rătăcit prin ţară, cerşind şi mutându-mă pe ici, pe colo, tot la şase luni – nu mai mult, cred –, cred că până acum mai mult de un an, nu pot să spun mai multe, cele mai multe slujbe au fost de o zi. Cel

mai mult la ferme. Dar nu mai foloseşte la nimic acum. Ştiu cum se uită fermierii la tine – nu le place să vadă un om care moare de foame, dar ei înşişi sunt doar la un pas să moară de foame, nu au nimic să-ţi dea de lucru, nu au mâncare şi orice economisesc, dacă nu le iau colectorii de impozite, atunci le iau jefuitorii, ştiţi, bandele care rătăcesc peste tot în ţară – dezertori, aşa li se spune.

— Crezi că e mai bine în vest?

— Nu, nu cred.

— Atunci de ce te duci acolo?

— Pentru că nu am mai încercat înainte. Acolo mai e de încercat. E undeva unde pot să merg. Doar să tot merg... Ştiţi, a adăugat dintr-odată, nu cred c-o fi de vreun folos. Dar nu e nimic altceva de făcut în est decât să stai sub un gard şi să aştepţi să mori. Nu cred că mi-ar păsa prea mult acum dacă mor. Ştiu c-ar fi mult mai uşor. Doar că ştiu că e păcat să stai jos şi să-ţi laşi viaţa să se ducă, fără ca măcar să încerci să faci ceva pentru ea.

Dagny s-a gândit dintr-odată la acei paraziţi universitari de nimic care simulau un aer bolnăvicios de dreptate morală faţă de sine ori de câte ori puneau la punct platitudinile standarde despre grija lor pentru bunăstarea altora. Ultima propoziţie a vagabondului a fost una dintre cele mai profunde declaraţii morale pe care le-a auzit vreodată; dar bărbatul nu ştia asta; a zis-o cu vocea lui neutră şi stinsă, simplă, seacă, ca pe un fapt oarecare.

— Din ce parte a ţării vii? a întrebat.

— Wisconsin, a răspuns el.

Chelnerul a intrat şi le-a adus cina. A pus o masă şi a mutat cu grijă două scaune, fără să se arate mirat.

Dagny s-a uitat la masă; se gândea la splendoarea unei lumi în care oamenii îşi puteau permite timpul şi grija leneşă pentru nişte lucruri banale ca şerveţelele împăturite şi zornăitul cuburilor de gheaţă oferite călătorilor împreună cu felurile de mâncare la preţul de câţiva dolari, asta era o rămăşiţă a vremurilor când să întreţii viaţa cuiva nu era o crimă, iar o masă nu însemna o cursă cu moartea – o rămăşiţă care avea să dispară în curând asemenea benzinăriilor de pe marginea întinderilor sălbatice.

A observat că vagabondul, care abia dacă se mai putea ţine pe picioare, nu-şi pierduse încă respectul pentru ce însemnau lucrurile întinse în faţa lui. Nu s-a repezit asupra mâncării; s-a luptat să-şi menţină mişcările încete, să-şi despăturească şerveţelul, să ridice furculiţa în acelaşi timp cu ea, cu mâna tremurândă, ca şi cum ar fi ştiut că acesta, oricât de multă umilinţă ar fi îndurat vreodată, era modul cel mai potrivit în care se putea comporta.

— Ce meserie aveai, atunci, demult? l-a întrebat când a plecat chelnerul. Ai lucrat în fabrică, nu-i aşa?

— Da, doamnă.
— În ce ramură?
— Am fost strungar.
— Unde ai lucrat ultima oară?
— În Colorado, doamnă. Pentru compania de maşini Hammond.
— O…!
— Da, doamnă?
— Nu, nimic. Ai lucrat mult acolo?
— Nu, doamnă. Doar două săptămâni.
— Cum aşa?
— Ei bine, am rătăcit şi am aşteptat prin Colorado un an întreg doar ca să obţin slujba asta. Iar ei au o listă de aşteptare, compania de maşini Hammond, doar că nu s-au luat după prietenii sau vechime, s-au luat după trecutul omului. Şi, la doar două săptămâni după ce eu am preluat postul, Lawrence Hammond şi-a lăsat slujba. A demisionat şi a dispărut. Au închis uzina. Mai apoi, consiliul orăşenesc a redeschis-o. Am fost chemat înapoi. Dar totul a durat doar cinci zile. Au început numaidecât să opereze concedieri pe baza vechimii. Deci a trebuit să plec. Am auzit că hotărârea comitetului orăşenesc a ţinut numai vreo trei luni. După aceea a trebuit să închidă uzina pentru totdeauna.
— Şi înainte unde ai lucrat?
— Cam în fiecare stat din est, doamnă. Dar niciodată nu mai mult decât o lună sau două. Uzinele se închideau una după alta.
— S-a întâmplat asta la fiecare slujbă pe care-ai avut-o?
S-a uitat la ea ca şi cum ar fi înţeles întrebarea.
— Nu, doamnă, a răspuns şi, pentru prima oară, ea a putut să desluşească un vag ecou de mândrie în vocea lui.
— Prima slujbă pe care am avut-o am avut-o timp de douăzeci de ani. Nu aceeaşi slujbă, dar a fost în acelaşi loc, vreau să spun – am ajuns să fiu şef de echipă la atelier. Asta se întâmpla acum doisprezece ani. Apoi proprietarul uzinei a murit, iar moştenitorii care au preluat afacerea au băgat-o în pământ. Timpurile nu erau bune atunci, dar de atunci lucrurile au început să se facă din ce în ce mai repede praf şi pulbere. Mi se părea că, oriunde mă întorceam, locul se destrăma. La început am crezut că era aşa doar într-un stat sau în altul. Mulţi dintre noi au crezut că va rezista Colorado. Dar s-a prăbuşit şi el. Orice încercai, orice atingeai – cădea. Oriunde te uitai, munca se oprea, fabricile se opreau, maşinăriile se opreau, motoarele… se… opreau, a adăugat încet, într-o şoaptă, ca şi când şi-ar vedea spaimele secrete cu ochii.
Vocea lui s-a ridicat:
— O, Doamne, cine e…
Şi s-a oprit.

— John Galt? a întrebat ea.

— Da, a spus şi şi-a scuturat capul ca să risipească o vedenie, doar că mie nu-mi place să spun asta.

— Nici mie. Mi-ar plăcea să ştiu de ce oamenii spun asta şi cine a început.

— Asta e, doamnă. De asta mi-e frică. Se poate să fi fost eu cel care a început.

— Ce?

— Eu sau alţii, aproximativ şase mii. Se poate ca noi să fi făcut asta. Cred că noi. Sper să mă înşel.

— Ce vrei să spui?

— Ei bine, s-a întâmplat ceva la fabrica la care am lucrat douăzeci de ani. Era pe vremea când a murit bătrânul, iar moştenitorii au preluat controlul fabricii. Erau trei, doi băieţi şi o fată, şi au conceput un nou plan pentru conducerea fabricii. Ne-au lăsat şi pe noi să votăm, iar toată lumea – aproape toată lumea – a votat planul. Nu ştiam. Credeam că e un plan bun. Nu, nu e adevărat. Presupun că trebuia să credem că este bun. Planul era ca toată lumea din fabrică să lucreze în conformitate cu ce ştie să facă mai bine, dar să fie plătită după nevoi. Noi… ce s-a întâmplat, doamnă? De ce vă uitaţi aşa?

— Cum se numea fabrica? a întrebat, cu vocea abia auzindu-i-se.

— Twentieth Century Motor Company din Starnesville, Wisconsin, doamnă.

— Continuă.

— Am votat pentru plan la o mare şedinţă, toţi eram prezenţi, toţi şase mii, toată lumea care lucra la fabrică. Moştenitorii Starnes au ţinut discursuri lungi despre plan şi nu ne era prea clar, dar nimeni n-a pus vreo întrebare. Niciunul dintre noi nu ştia cum ar fi mers planul, dar fiecare dintre noi credea că cel de alături ştie. Şi dacă cineva avea îndoieli, se simţea vinovat şi-şi ţinea gura, pentru că moştenitorii o făceau să sune de parcă oricine s-ar fi opus planului ar fi avut o inimă de criminal şi ar fi fost mult mai puţin decât un om. Ne-au spus că planul va atinge un ideal nobil. Ei bine, cum puteam noi să ştim, de altfel? Nu auziserăm noi asta toată viaţa – de la părinţii noştri, de la profesorii din şcoală, de la miniştrii noştri şi din fiecare ziar pe care-l citeam şi din fiecare film şi din fiecare discurs public? Nu ni s-a spus dintotdeauna că asta e dreptatea şi atât? Poate există vreo scuză pentru ce am făcut noi la acea şedinţă. Totuşi, am votat pentru plan, am prevăzut ce vom primi şi asta am primit. Ştiţi, doamnă, noi suntem oameni marcaţi, într-un fel, aceia dintre noi care au trăit patru ani în cadrul acelui plan în fabrica Twentieth Century. Ce ar trebui să fie iadul? Răul – evident, gol, un rău care rânjeşte, nu-i aşa? Ei bine, asta am văzut noi şi am ajutat să se facă – şi cred că suntem blestemaţi,

fiecare dintre noi, şi poate nu o să fim niciodată iertaţi…

Ştii cum funcţiona acel plan şi ce le-a făcut oamenilor? Încearcă să torni apă într-un rezervor unde există o ţeavă la fund care scurge apa mai repede decât o torni şi fiecare găleată pe care o aduci lărgeşte ţeava aia cu câte un centimetru şi, cu cât munceşti mai mult, cu atât ţi se cere mai mult, iar tu stai turnând găleţi patruzeci de ore pe săptămână, apoi patruzeci şi opt, apoi cincizeci şi şase, pentru cina vecinului, pentru operaţia soţiei, pentru pojarul copilului, pentru scaunul cu rotile al mamei, pentru cămaşa unchiului, pentru educaţia nepotului, pentru bebeluşul de alături, pentru bebeluşul care o să se nască, pentru oricine din jurul tău – ei o să primească asta, de la scutece la proteze dentare, şi tu o să munceşti, de la răsărit la apus, lună după lună, an după an, cu nimic altceva de oferit în afară de sudoare, cu nimic altceva pentru tine în afară de beneficiul lor, toată viaţa ta, fără linişte, fără speranţă, fără sfârşit… De la fiecare după capacităţi, fiecăruia după nevoi…

O să fim o mare familie, ne-au spus, suntem cu toţii împreună în asta. Dar nu staţi cu toţii să lucraţi la o lampă de sudură cu acetilenă zece ore pe zi împreună şi nu vă doare burta pe toţi deodată. Care capacitate aparţine cui şi care sunt cei ale căror nevoi vin mai întâi? Când sunteţi cu toţii în aceeaşi oală, nu poţi să laşi pe oricine să stabilească de îndată care-i sunt nevoile, nu-i aşa? Dacă ai face asta, ar putea pretinde că-i trebuie un iaht, iar dacă sentimentele lui sunt tot ce trebuie să iei în considerare, s-ar putea să şi dovedească faptul că anume de asta are nevoie. De ce nu? Dacă nu e corect faţă de mine să am o maşină până când n-am muncit încât să intru în spital, e corect să produc o maşină pentru orice derbedeu şi pentru orice sălbatic în fundul gol de pe pământ – de ce nu poate să ceară un iaht şi pentru mine dacă eu am avut puterea să nu mă prăbuşesc până acum? Nu? Nu poate? Atunci de ce poate să ceară ca eu să-mi beau cafeaua fără frişcă până când el îşi redecorează sufrageria? E… Ei bine, în orice caz, s-a decis ca nimeni să nu aibă dreptul să-şi judece capacităţile şi să-şi evalueze nevoile. Noi am votat pentru asta. Da, doamnă, noi am votat pentru asta, într-o şedinţă publică, ţinută de două ori pe an. Cum altfel putea fi făcut? Vă pasă măcar atât de puţin încât să vă imaginaţi ce se putea întâmpla la o astfel de şedinţă? Ne-a fost de ajuns o singură şedinţă ca să ne dăm seama că deveniserăm nişte milogi – nişte cerşetori de cea mai joasă speţă, plângăcioşi, smiorcăiţi, noi toţi, pentru că niciunul nu-şi putea declara salariul ca tot ce i se cuvenea, nu avea niciun drept şi niciun câştig, munca lui nu-i aparţinea, aparţinea „familiei”, şi ei nu-i datorau nimic în schimb, iar singura revendicare pe care o puteai face era „nevoia” ta – aşa că trebuia să implori în public pentru uşurarea nevoilor tale, ca orice parazit jalnic, înşirându-ţi toate necazurile şi suferinţele, până la

dulapul tău plin de petice şi până la răceala soţiei, sperând că „familia” o să-ţi arunce şi ţie ceva. Trebuia să susţii suferinţa, pentru că suferinţa, nu munca, asta devenise moneda curentă, deci totul s-a transformat într-o competiţie între şase mii de cerşetori, fiecare susţinând că nevoia lui era mai gravă decât cea a fratelui său. Cum altfel ar fi putut fi făcut? Puteţi să vă imaginaţi ce fel de oameni au tăcut, ce oameni au fost aceia care s-au simţit ruşinaţi şi ce fel de oameni au fost aceia care au câştigat lozul cel mare?

Dar asta n-a fost tot. A mai fost ceva ce am descoperit la aceeaşi şedinţă. Producţia fabricii scăzuse cu 40 % în prima jumătate a anului, deci s-a decis că cineva nu a muncit „conform propriei capacităţi”. Cine? Cum ai putea să-ţi dai seama? „Familia” a votat pentru asta, de asemenea. Au votat care oameni erau mai buni, iar aceşti oameni au fost condamnaţi să muncească peste program în fiecare noapte următoarele şase luni. Ore suplimentare fără plată, pentru că nu erai plătit după câte ore munceai şi nici după cât munceai, ci după nevoi.

Mai e oare necesar să vă spun ce s-a întâmplat după aceea şi în ce oameni am început să ne transformăm cu toţii, noi, care fuseserăm odată oameni?

Am început să ascundem orice ştiam să facem, să încetinim ritmul şi să ne privim ca vulturii, să nu muncim niciodată mai repede sau mai bine decât cel de lângă noi. Ce altceva puteam să facem când ştiam că, dacă facem tot ce e mai bine pentru „familie”, nu o să primim mulţumiri sau recompense, ci pedepse? Ştiam că, pentru fiecare nemernic care strica o serie de motoare şi costa compania bani – fie că o făcea din superficialitate, pentru că nu trebuia să-i pese, fie din simplă incompetenţă – noi eram cei care trebuiau să plătească cu nopţile şi cu duminicile noastre. Aşa că ne străduiam să fim cu totul inutili. Era un băiat tânăr, plin de zel pentru idealul nobil, un copil deştept fără şcoală, dar cu o minte minunată şi cu capul pe umeri. În primul an a venit cu o idee în legătură cu procesul de lucru care ne-a salvat de la mii de ore de muncă.

I-a oferit-o familiei, nu a cerut nimic pentru ea, nici nu putea pune vreo întrebare, dar nu-l deranja. Este pentru ideal, spunea. Dar, când s-a văzut votat unul dintre cei capabili şi condamnat la schimb de noapte, pentru că n-am obţinut destul de la el, şi-a ţinut gura închisă – şi, la fel, mintea. În al doilea an, puteţi să fiţi sigură că n-a mai venit cu nicio idee.

Ce ne-au spus ei întotdeauna despre competiţia vicioasă a sistemului de profit în care oamenii trebuiau să concureze cine făcea o treabă mai bună decât semenii lui? Meschin, nu-i aşa? Ei bine, trebuiau să vadă cum era când noi toţi trebuia să concurăm unul cu celălalt cine face cea mai proastă treabă cu putinţă. Nu este nicio cale mai sigură de a distruge un om decât să-l forţezi să stea într-un loc în

care tot ce trebuie să facă e să se gândească cum să facă prost tot ce poate face bine, unde trebuie să se chinuie să facă o treabă proastă, zi după zi. Asta o să-l termine mai repede ca băutura, sau lenea, sau hoţiile ca să-şi câştige existenţa. Dar nu ne-a mai rămas altceva de făcut decât să simulăm inadecvarea. Acuzaţia de care ne temeam era să fim suspectaţi de vreo capacitate. Capacitatea era ca o ipotecă pe care nu o puteai niciodată plăti. Şi pentru ce puteai să munceşti? Ştiai că principala sumă derizorie îţi va fi dată oricum, fie că munceai sau nu – „alocaţia ta de întreţinere şi alimentaţie”, aşa se numea – şi ceva peste suma aia de nimic, nu aveai nicio şansă să obţii altceva, oricât ai fi încercat. Nu puteai să contezi pe faptul că o să-ţi cumperi alte haine anul viitor, ar putea ei să-ţi dea o „alocaţie pentru haine” sau nu, asta depindea dacă şi-a rupt cineva un picior şi avea nevoie de operaţie sau trebuia să mai nască vreun copil. Şi dacă nu erau destui bani pentru rânduri de haine pentru toată lumea, atunci nu ai fi primit nici tu unul.

Era acolo un bărbat care muncise toată viaţa pentru că voia să-şi trimită fiul la facultate. Ei bine, băiatul a terminat liceul în al doilea an al planului, dar „familia” nu i-a dat tatălui nicio „alocaţie” pentru facultate. Au spus că băiatul nu poate merge la colegiu până nu aveau bani să trimită toţi fiii la colegiu, iar atunci ar fi trebuit mai întâi să trimită copiii tuturor la liceu şi nu aveau bani destui pentru asta. Tatăl a murit în anul următor într-o încăierare cu cuţite la un bar, o încăierare iscată din nimic deosebit – luptele de genul acesta începeau să se întâmple tot timpul între noi.

Tot acolo se afla un bărbat bătrân, un văduv fără familie, care avea un hobby: înregistrările fonografice. Cred că asta era tot ce-i oferise viaţa. În zilele alea obişnuia să sară peste mese doar ca să-şi cumpere înregistrări de muzică clasică. Ei bine, nu i-au dat nicio „alocaţie” pentru înregistrări – „lux personal”, aşa-l numeau. Dar, la aceeaşi şedinţă, Mille Bush, fiica unuia, o fată rea, urâtă, de vreo opt ani, a fost votată să primească un aparat dentar din aur pentru dinţii ei dizgraţioşi – asta era nevoie medicală, pentru că psihologul personalului a spus că săraca fată o să capete un complex de inferioritate dacă nu i se îndreptau dinţii. Bărbatul bătrân care iubea muzica a început, în schimb, să bea. A ajuns într-un asemenea hal, încât nu-l mai vedeai niciodată perfect lucid. Dar se pare că era un lucru pe care nu putea să-l uite. Într-o noapte venea clătinându-se pe stradă, a văzut-o pe Mille Bush, şi-a rotit pumnul şi i-a spart toţi dinţii. Absolut toţi.

La băutură am recurs toţi, desigur, unii mai mult, alţii mai puţin. Nu mă întrebaţi cum aveam bani pentru asta. Când toate plăcerile decente sunt interzise, există întotdeauna feluri prin care să le obţii pe cele depravate. Nu intri prin efracţie în băcănii după ce se

întunecă, nu furi din buzunarele semenului tău ca să cumperi simfonii clasice sau unelte de pescuit, dar, dacă e să te îmbeţi şi să uiţi, asta faci. Unelte de pescuit? Arme de vânătoare? Aparate de fotografiat pentru instantanee? Hobby-uri? Nu exista nicio „alocaţie pentru distracţii”, pentru nimeni. „Distracţia” era primul lucru care lipsea.

Nu ar trebui să-ţi fie ruşine întotdeauna să obiectezi atunci când cineva neînsemnat îţi cere să renunţi la ceva, dacă acel ceva îţi provoacă plăcere? Chiar şi „alocaţia noastră pentru ţigări” a fost tăiată într-atât, încât primeam două pachete pe lună – şi asta, ne-au zis, era pentru că banii trebuiau să meargă în fondul pentru laptele copiilor. Copiii erau singurul element al producţiei care nu „a scăzut”, ci a continuat să crească, pentru că oamenii nu aveau altceva de făcut şi pentru că nu trebuia să le pese; copiii nu erau povara lor, erau povara „familiei”. De fapt, cea mai bună şansă pe care o aveai să primeşti o mărire de salariu şi să-ţi tragi puţin sufletul pentru o perioadă era să beneficiezi de „alocaţia copilului”. Ori asta, ori o boală gravă.

Nu ne-a luat mult să ne dăm seama cum funcţionează totul. Orice om care încerca să joace cinstit trebuia să renunţe la tot ce era pentru el. Îţi pierdeai gustul pentru orice plăcere, urai să fumezi nişte ţigări de 5 cenţi sau să mesteci o gumă când te gândeai că cineva ar putea avea nevoie mai mare de cei 5 cenţi. Te simţeai vinovat la fiecare gură de mâncare pe care o înghiţeai, te întrebai ale cui sunt nopţile obositoare de muncă peste program care au plătit pentru mâncarea ta, ştiind că mâncarea lui nu era atâta câtă i se cuvenea şi dorindu-ţi cu ardoare să fii înşelat decât să înşeli, să fii victima unui vampir decât să fii vampirul. Cel care muncea peste program nu se căsătorea, nu-şi ajuta rudele de acasă, nu împovăra şi mai tare „familia”. De altfel, dacă mai avea o urmă de simţ al responsabilităţii, nu putea să se căsătorească sau să aducă copii pe lume, pentru că nu putea să-şi facă vreun plan, nu putea să promită sau să conteze pe nimic. Dar ineficacii şi iresponsabilii huzureau. Creşteau copiii, băgau fetele în necazuri, îşi aduceau orice rudă de niciun folos din ţară, fiecare soră însărcinată şi nemăritată primea o „alocaţie suplimentară pentru handicap”, se îmbolnăveau atât de tare încât niciun doctor nu putea pune la îndoială asta, îşi stricau hainele, mobila, casele – ce naiba, „familia” plăteşte! Au găsit mai multe metode prin care să aibă mai multe nevoi decât noi, restul, ne-am fi putut imagina vreodată – şi-au dezvoltat o adevărată abilitate pentru asta, de fapt, era singura abilitate pe care o arătau ochilor lumii. Dumnezeu să ne aibă în pază, doamnă! Vedeţi ce am văzut noi? Am văzut că ni s-a dat o lege după care să trăim, o lege morală, aşa-i spuneau, iar cei care respectau legea aşa cum era aceasta erau pedepsiţi pentru că au respectat-o. Cu cât încercai mai mult să te ridici la standardele ei, cu atât sufereai

mai mult; cu cât înşelai mai mult, cu atât recompensa era mai mare. Onestitatea ta era ca o unealtă lăsată la mila ticăloşiei celui de lângă tine. Cei mai cinstiţi plăteau, cei mai puţin cinstiţi adunau. Cei cinstiţi pierdeau, necinstiţii câştigau. Câtă vreme puteau oamenii să stea sub guvernarea unei astfel de legi a bunătăţii? Eram un grup decent de oameni când am început să lucrăm. Nu erau mulţi turnători printre noi. Ne cunoşteam locul şi eram mândri de asta şi munceam în cea mai bună fabrică din ţară, unde bătrânul Starnes luase doar cei mai buni muncitori din ţară. La sfârşitul primului an din cadrul planului, nu mai exista nici măcar un om cinstit printre noi. Acela era răul, acel fel de rău ca teroarea infernală cu care preoţii obişnuiau să te sperie, dar nu ai crezut vreodată că o să trăieşti să apuci să-l vezi. Nu numai că planul a încurajat câţiva ticăloşi, dar a transformat oamenii decenţi în ticăloşi şi nu mai era altceva de făcut – şi se mai şi numea ideal moral!

Pentru ce se presupunea că ar fi trebuit să muncim? Pentru dragostea fraţilor noştri? Care fraţi? Pentru vagabonzii, haimanalele şi paraziţii pe care-i vedeam în jurul nostru? Şi, oricând înşelau sau dădeau dovadă de incompetenţă, pentru că nu voiau sau nu erau capabili – care era diferenţa pentru noi? Dacă eram legaţi pe viaţă de nivelul lor de inadaptabilitate, fals sau real, cât puteam să mai continuăm? Nu aveam de unde să ştim care este capacitatea lor de muncă, nu puteam să le controlăm nevoile, tot ce ştiam era că eram nişte vite de povară, chinuindu-ne orbeşte într-un fel de loc care era jumătate spital, jumătate ţarc de vite, un loc care abunda doar de handicap, de dezastru, de boală – vite puse acolo pentru uşurarea oricărui om care îndrăznea să spună care erau nevoile lui X.

Dragostea fraţilor noştri? Atunci am învăţat să ne urâm fraţii pentru prima oară în viaţa noastră. Am început să-i urâm pentru fiecare masă pe care o înghiţeau, pentru fiecare mică plăcere pe care o savurau, pentru o bluză nouă, pentru pălăria soţiei, pentru o ieşire cu familia, pentru vopsitul interiorului casei – pentru asta se lua de la noi, se plătea din limitările noastre, din renunţările noastre, din foamea noastră. Am început să ne spionăm unul pe altul, fiecare sperând să-l prindă pe celălalt minţind în privinţa nevoilor lui, ca să i se scadă alocaţia la următoarea şedinţă. Am început să avem „ciripitori” care informau lumea, care raportau că cineva a făcut rost în taină de un curcan şi l-a dus familiei duminică, pentru care a plătit din jocuri de noroc, cel mai probabil. Am început să ne amestecăm unul în viaţa altuia.

Am provocat dispute în familii pentru ca unele rude să fie date afară. Oricând vedeam un bărbat că începe să aibă o relaţie stabilă cu o fată, îi făceam viaţa mizerabilă. Am rupt multe logodne. Voiam ca nimeni să nu se căsătorească, să avem cât mai puţini dependenţi pe

care să-i hrănim.

În zilele de demult, obişnuiam să sărbătorim dacă cineva făcea un copil, să strângem bani să-l ajutăm cu facturile de la spital dacă era limitat cu banii în momentul acela. Acum, dacă se năştea un copil, nu vorbeam cu părinţii săptămâni la rând. Copiii deveniseră pentru noi ceea ce sunt lăcustele pentru fermieri. Pe vremuri, obişnuiam să ajutăm pe cineva dacă avea o boală gravă în familie. Mai apoi... ei bine, o să vă spun doar de un singur caz. Este vorba despre mama unui bărbat care muncise cu noi cincisprezece ani. Era o doamnă în vârstă, amabilă, veselă şi înţeleaptă, ne ştia pe toţi după numele mic şi tuturor ne plăcea de ea – ne plăcuse. Într-o zi, a alunecat pe scările pivniţei, a căzut şi şi-a dislocat şoldul. Ştiam ce însemna un astfel de accident la vârsta ei. Doctorul personalului a spus că trebuia să fie trimisă la un spital din oraş pentru tratamente scumpe şi îndelungate. Bătrâna a murit în noaptea dinaintea plecării la spital. Nimeni nu vorbea despre asta. Tot ce ştiu e că eu – şi asta nu pot să uit! – eu, de asemenea, m-am surprins dorindu-mi să moară. Asta – să ne ierte Dumnezeu! – era frăţia, securitatea, abundenţa la care trebuia să ajungă planul în numele nostru!

Exista vreun motiv pentru care această teroare să fie predicată de cineva? Era cineva care obţinea profit din asta? Era. Moştenitorii Starnes. Sper că nu o să-mi reamintiţi că au sacrificat o avere şi au transformat fabrica într-un cadou pentru noi. Am fost prostiţi şi de asta. Da, au renunţat la fabrică. Dar profitul, doamnă, depinde de ceea ce urmăreşti. Şi moştenitorii Starnes urmăreau ceva ce nici măcar toţi banii de pe pământ nu puteau cumpăra. Banul e prea curat şi inocent pentru asta.

Eric Starnes, cel mai tânăr, era ca o meduză care nu avea curajul să urmărească o ţintă clară. A fost votat director al Departamentului de relaţii publice şi nu făcea nimic, cu excepţia faptului că avea o echipă întreagă care nu făcea nimic, deci nu trebuia să se obosească să stea la birou. Salariul pe care-l primea – ei bine, nu ar trebui să spun „salariu”, niciunul dintre noi nu primea salariu – plata stabilită pe care o primea era destul de modestă, cam de zece ori mai mult decât primeam eu, dar asta nu era cine ştie ce bogăţie. Ne reamintea întruna că ne-a dat nouă fabrica. Nu-l puteam suporta.

Gerald Starnes era directorul nostru de producţie. N-am ştiut niciodată exact cât de mare era salariul lui. Ar fi fost necesară o întreagă armată de contabili ca să-şi dea seama de asta sau o armată de ingineri care să urmărească cum s-au scurs atâţia bani, direct sau indirect, în biroul lui. Niciun ban nu se presupunea că ar fi pentru el – erau toţi pentru cheltuieli ale companiei. Gerald avea trei maşini, patru secretare, cinci telefoane şi obişnuia să dea petreceri cu şampanie şi caviar pe care niciun magnat plătitor de impozite din ţară

nu şi-ar fi permis să le dea. Cheltuia mai mulţi bani într-un an decât a câştigat din profit tatăl lui în ultimii doi ani de viaţă. Am văzut un teanc de o sută de livre – o sută de livre, le-am cântărit – de reviste în biroul lui Gerald, pline de poveşti despre fabrica noastră şi planul nostru nobil, cu poze mari de-ale lui Gerald Starnes, pe care-l numeau un mare activist social. Lui Gerald îi plăcea să vină în ateliere noaptea îmbrăcat în hainele lui de seară, cu butoni cu diamante la manşetele strălucitoare de mărimea unei monede de 5 centi şi împrăştiind scrum de ţigară peste tot. Orice paradă ieftină, atunci când nu ai nimic altceva de arătat în afară de bani, e destul de rea, atât că nimeni, de regulă, nu se preface că banii nu ar fi ai lui, iar tu eşti liber să te uiţi cu gura căscată la el sau nu, cum doreşti, dar, de cele mai multe ori, nu faci asta. Dar, când un ticălos ca Gerald Starnes se preface şi continuă să susţină sus şi tare că lui nu-i pasă de averea materială, că el doar serveşte „familia”, că toată bogăţia nu este pentru el, ci pentru binele nostru şi pentru binele comun, pentru că este esenţial să menţinem prestigiul companiei şi al planului nobil în ochii opiniei publice – acela e momentul în care înveţi să urăşti creatura cum nu ai mai urât niciodată o fiinţă umană.

Dar sora lui, Ivy, era şi mai rea. Ei chiar nu-i păsa de bogăţia materială. Plata pe care o primea nu era mai mare decât a noastră, dar întrecea măsura, avea pantofi scâlciaţi, fără tocuri, bluze simple cu nasturi – doar ca să ne arate cât de altruistă e. Ea era directorul nostru de distribuţie. Era doamna responsabilă cu nevoile noastre. Era cea care ne sugruma. Desigur, distribuţia trebuia să fie decisă prin vot, de vocea poporului. Dar, când oamenii reprezintă şase mii de voci care urlă, care încearcă să decidă fără măsură, fără noimă, unde nu există reguli ale jocului şi fiecare poate cere absolut orice, dar nu are dreptul la nimic, când toată lumea deţine puterea asupra vieţilor tuturor, mai puţin asupra propriei vieţi, atunci se dovedeşte că vocea poporului e Ivy Starnes. Până la sfârşitul celui de-al doilea an, am renunţat la amăgirea „şedinţelor familiei” – în numele „eficienţei producţiei şi al economisirii timpului”, o şedinţă ţinea, de obicei, zece zile – şi toate petiţiile pentru nevoi erau trimise, pur şi simplu, în biroul doamnei Starnes. Nu, nu trimise. Trebuiau să-i fie recitate personal de fiecare solicitant. Apoi ea făcea o listă de distribuţie pe care ne-o citea pentru votul de aprobare la o şedinţă care dura trei sferturi de oră. Votam pentru aprobare. Exista un interval de zece minute în program pentru discuţii şi obiecţii. Nu făceam nicio obiecţie. Ştiam mai bine lecţia la vremea aceea. Nimeni nu putea să împartă venitul unei fabrici între mii de oameni fără vreun fel de şablon cu care să măsoare valoarea muncitorilor. Şablonul ei era linguşeala. Altruism? Pe vremea tatălui ei, toţi banii de pe lume nu i-ar fi dat şansa să vorbească în cel mai jalnic mod cu putinţă şi să scape basma curată,

cum vorbea ea cu cei mai buni muncitori şi cu soţiile lor. Avea nişte ochi şterşi, care arătau ciudat, reci şi morţi. Dacă ai fi vrut vreodată să vezi răul pur, trebuia să vezi strălucirea din ochii ei atunci când privea un bărbat care i-a dat o replică odată, care tocmai îşi auzise numele pe lista celor care nu primesc nimic altceva pe lângă suma derizorie. Şi când vedeai asta, vedeai obiectivul real al oricărei persoane care a predicat vreodată sloganul: „De la fiecare după capacităţi, fiecăruia după nevoi”.

Acesta era tot secretul. La început mă tot întrebam cum era posibil ca educaţii, cultivaţii, faimoşii oameni ai lumii să poată face o greşeală de asemenea proporţii şi să predice ca dreptate o astfel de nelegiuire – când doar cinci minute de gândire trebuiau să le spună ce s-ar întâmpla dacă cineva ar pune în practică ce predicau ei. Acum ştiu că nu au făcut asta din greşeală. Greşelile de asemenea proporţii nu se fac din întâmplare. Când câţiva oameni o iau razna, când nu există nicio cale să facă lucrurile să funcţioneze şi nu au nicun motiv la îndemână care să le justifice alegerile, se întâmplă pentru că au un motiv pe care nu vor să-l împărtăşească. Dar nici noi nu eram mai puţin vinovaţi, am votat pentru planul acela la prima şedinţă. Nu am făcut asta doar pentru că am crezut că aberaţiile siropoase pe care le aclamau erau bune. Noi aveam alt motiv, dar aberaţiile ne-au ajutat să ascundem asta de vecinii noştri şi chiar de noi înşine. Gargara asta ne-a dat şansa să considerăm virtute ceva ce altfel ne-ar fi fost ruşine să recunoaştem ca atare. Nu exista un singur om care să fi votat pentru asta şi care să nu se fi gândit că, sub un astfel de aranjament, ar trebui să forţeze profiturile celor mai capabili. Nu exista niciun om destul de bogat şi de inteligent care să nu se gândească la faptul că altcineva era mai bogat şi mai inteligent, iar planul acesta avea să-i dea o porţie din bogăţia şi din mintea celuilalt. Dar, în timp ce se gândea că putea obţine beneficii nemeritate de la cei superiori, uita de cei inferiori, care aveau de asemenea beneficii nemeritate. Uita de toţi cei care îi erau inferiori şi care încercau să-l secătuiască, aşa cum şi el spera să-şi secătuiască superiorii. Muncitorilor cărora le plăcea ideea conform căreia nevoile lor îi îndreptăţeau să vrea o limuzină ca aceea a superiorilor lor uitau că orice vagabond şi orice cerşetor din lume ar veni urlând că nevoia lui îi dădea dreptul la un congelator ca al lor. Acesta era motivul real pentru care am votat – ăsta era adevărul –, dar nu ne plăcea să ne gândim la asta, deci, cu cât ne displăcea mai mult, cu atât mai tare urlam despre dragostea pentru binele comun.

Ei bine, am primit ce-am cerut. Către momentul când ne-am dat seama ce am cerut, de fapt, era prea târziu. Eram în capcană, fără cale de ieşire. Cei mai buni dintre noi au plecat din fabrică în prima săptămână a punerii în aplicare a planului. Ne-am pierdut cei mai buni

ingineri, administratori, şefi de echipă şi cei mai calificaţi muncitori. Un om care are respect de sine nu ajunge o vacă de muls pentru oricine. Unii mai capabili au încercat să reziste, dar nu pentru mult timp. Continuam să pierdem oameni, continuau să evadeze din uzină ca dintr-un perimetru infestat cu un microb – până nu am mai avut altceva decât oameni cu nevoi, nu şi oameni capabili.

Iar aceia dintre noi care mai erau buni la ceva şi care au rămas erau singurii de acolo de prea mult timp. Mai demult, nimeni nu-şi dădea demisia de la fabrica Twentieth Company – şi, cumva, nu puteam să credem că vremurile acelea s-au sfârşit. După un timp nu mai puteam demisiona, pentru că niciun alt angajator nu ne-ar fi luat – şi nici nu puteam să-i condamnăm. Nimeni nu voia să aibă a face cu noi în niciun fel, nicio persoană şi nicio firmă respectabilă. Toate magazinele mici în care ne făceam cumpărăturile au început să se mute rapid din Starnesville, aşa încât ajunseserăm să nu mai avem decât baruri, case de pariuri şi escroci care ne vindeau gunoaie la preţuri exorbitante. Sumele pe care le primeam începeau să scadă, dar costul traiului de zi cu zi continua să crească. Lista pentru nevoile de la fabrică tot sporea, dar lista clienţilor fabricii se micşora. Aveam un venit din ce în ce mai mic, care trebuia împărţit între tot mai mulţi oameni. Mai demult, se spunea că marca comercială a fabricii era la fel de bună ca marca de carat de pe aur. Nu ştiu la ce s-au gândit moştenitorii Starnes, dacă s-au gândit măcar puţin, dar cred că, la fel ca toţi cei care fac planuri sociale şi ca sălbaticii, s-au gândit că marca asta comercială era ca o ştampilă magică care făcea nişte trucuri printr-un soi de putere voodoo şi-i va menţine bogaţi cum l-a menţinut şi pe tatăl lor. Ei bine, când clienţii noştri au început să vadă că nu livram niciodată o comandă la timp şi că nu dădeam niciodată un motor care să nu aibă ceva în neregulă, ştampila magică a început să funcţioneze în sens invers: oamenii nu mai luau nici pe gratis un motor dacă purta marca fabricii Twentieth Century. Şi s-a ajuns la situaţia când singurii noştri clienţi erau oameni care niciodată nu au plătit şi nu intenţionau să-şi plătească facturile. Dar Gerald Starnes, îndopat cu propria propagandă, s-a iritat şi a început să ceară, cu un aer de superioritate morală, ca oamenii de afaceri să plaseze la noi comenzi nu pentru că motoarele erau bune, ci pentru că aveam mare nevoie de comenzi.

Către acel moment, până şi prostul satului putea să vadă ceea ce generaţii de profesori s-au prefăcut că nu observă. La ce ar fi bună nevoia noastră pentru o uzină electrică atunci când generatoarele s-au oprit din cauza motoarelor noastre defecte? La ce i-ar folosi nevoia noastră unui om întins pe o masă de operaţie când lumina electrică se stinge? La ce le-ar folosi nevoia noastră pasagerilor unui avion dacă motorul ar ceda în aer? Şi, dacă ne cumpărau produsele nu pentru

meritele lor, ci pentru nevoia noastră, ar fi fost un lucru bun, cinstit, moral de făcut pentru proprietarul acelei uzine electrice, pentru chirurgul din spital, pentru cel care a construit avionul?

Totuşi asta era legea morală pe care profesorii, liderii, filosofii voiau să o instaureze pe tot globul. Dacă asta a ajuns să se întâmple într-un oraş mic, unde ne ştiam cu toţii, vă imaginaţi ce s-ar fi întâmplat la scară mondială? Vă puteţi imagina cum ar fi, dacă ar trebui să trăiţi şi să munciţi atunci când sunteţi legată de toate dezastrele şi de toţi cei care se prefac bolnavi din lume? Să munceşti, iar atunci când oricine face vreo greşeală, tu trebuie să te revanşezi pentru asta. Să munceşti fără să ai şansa să te ridici, cu mesele, hainele, casa şi plăcerile tale care să depindă de orice escroc, de orice foamete, de orice epidemie din orice colţ al planetei. Să munceşti fără să ai şansa la o raţie în plus atâta timp cât cei din Cambodgia nu au fost hrăniţi, iar cei din Patagonia nu au fost trimişi la facultate. Să munceşti pentru factura în alb prezentată de orice fiinţă, pe care n-o s-o vezi niciodată, ale cărei nevoi n-o să le ştii niciodată, ale cărei abilităţi, lene, superficialitate sau înşelătorii nu ai cum să le ştii vreodată şi nici să nu ai niciun drept să pui întrebări – doar să lucrezi, să lucrezi, să lucrezi – şi să laşi în seama lui Ivy, a lui Gerald şi a lumii întregi să ia decizia al cui stomac o să consume efortul, visele şi restul zilelor tale. Şi asta e legea morală care trebuie acceptată? Acesta este un ideal moral?

Ei bine, am încercat pe pielea mea şi am văzut. Agonia noastră a durat patru ani, de la prima noastră şedinţă până la ultima, şi s-a sfârşit în singurul mod în care se putea sfârşi: falimentul. La ultima noastră şedinţă, Ivy Starnes a fost cea care a încercat să se poarte cu tupeu. A ţinut un discurs scurt, obraznic, tăios, în care a spus că planul a eşuat pentru că restul ţării nu l-a acceptat, că o singură comunitate nu putea avea succes în mijlocul unei lumi lacome, egoiste şi că planul era un ideal nobil, dar că natura umană nu era destul de bună pentru el. Un tânăr – cel care fusese pedepsit pentru că ne-a dat o idee folositoare în primul an – s-a ridicat, în timp ce noi toţi stăteam în linişte, şi s-a dus direct la Ivy Starnes pe platformă. Nu a spus nimic. A scuipat-o în faţă. Acesta a fost sfârşitul planului nobil al fabricii Twentieth Century.

Bărbatul vorbise ca şi cum povara anilor de tăcere i-ar fi scăpat dintr-odată din strânsoare. Dagny ştia că acesta era un tribut destinat ei: el n-a arătat niciun fel de reacţie la bunătatea ei, părea insensibil la orice formă de valoare şi de speranţă umană, dar ceva fusese atins înăuntrul lui, iar răspunsul fusese această mărturisire, acest lung strigăt disperat de rebeliune împotriva nedreptăţii, un strigăt ţinut în frâu ani de zile, dar care ieşise la iveală odată ce a întâlnit omul căruia a-i face un apel la dreptate nu era cu totul fără speranţă. Era ca şi cum viaţa de care era pe cale să se lepede îi era înapoiată de cele

două lucruri esenţiale de care avea nevoie: de mâncare şi de prezenţa unei fiinţe cu judecată.

— Dar ce e cu John Galt? a întrebat ea.

— O... a spus, amintindu-şi. O, da.

— Urma să-mi spui de ce oamenii începeau să pună întrebarea asta.

— Da... Se uita ca şi cum ar fi avut în faţa ochilor tabloul pe care-l studiase atâţia ani, dar care rămăsese neschimbat şi neelucidat: faţa lui avea o privire ciudată, întrebătoare, plină de teroare.

— Urma să-mi spui cine era acel John Galt de care vorbeau – dacă a existat vreodată o astfel de persoană.

— Sper că nu, doamnă. Adică, vreau să spun, sper că nu este doar o coincidenţă, că e doar o frază care nu are niciun înţeles.

— Te gândeai la ceva. La ce?

— Era ceva... S-a întâmplat ceva la prima şedinţă a fabricii. Poate acesta a fost începutul a tot ce a urmat, poate nu. Nu ştiu... Şedinţa se ţinuse într-o noapte de primăvară, acum doisprezece ani. Noi, cei şase mii de muncitori, eram înghesuiţi pe locuri în aer liber, locuri construite pe căpriorii celui mai mare hangar al uzinei. Tocmai votasem pentru noul plan şi eram nervoşi, făcând mult prea mult zgomot, aclamam victoria oamenilor, ameninţam nişte duşmani necunoscuţi şi instigam lumea la luptă, ca nişte bătăuşi cu conştiinţa tulburată. Nişte reflectoare cu lumină albă băteau deasupra noastră şi ne simţeam cam iritaţi şi alcătuiam, în clipa aceea, o gloată urâtă şi periculoasă. Gerald Starnes, preşedintele, tot bătea cu un ciocănel în masă ca să restabilească ordinea, iar unii dintre noi s-au mai liniştit, dar nu prea mult, puteai vedea tot locul mişcându-se fără stare dintr-o parte în alta, ca apa dintr-o oală care se clatină. „Acesta este un moment crucial în istoria omenirii!”, a urlat Gerald Starnes în vacarmul de acolo. „Ţineţi minte că niciunul dintre noi nu mai poate să plece din acest loc acum, tot ce are fiecare aparţine tuturor celorlaţi, potrivit legii morale pe care noi toţi o acceptăm!” – „Eu nu”, a spus un bărbat care se ridicase în picioare. Era unul dintre inginerii tineri. Nimeni nu ştia multe despre el. De cele mai multe ori, se ţinea deoparte. Când s-a ridicat, s-a făcut dintr-odată o linişte mormântală. Ce ne făcuse să înlemnim era poziţia capului lui. Era înalt şi slab – şi îmi amintesc că mă gândeam că oricare dintre noi ar fi putut să-i rupă gâtul cu uşurinţă –, dar tot ce am simţit era frica. Stătea ca un om care ştia că are dreptate. „O să pun capăt mascaradei ăsteia, o dată pentru totdeauna”, a spus. Vocea lui era limpede şi lipsită de orice emoţie. Asta a fost tot ce a zis şi s-a îndreptat spre ieşire. Niciunul nu s-a mişcat să-l oprească. Gerald Starnes a ţipat brusc la el: „Cum?” S-a întors şi i-a răspuns: „O să opresc motorul lumii”. Apoi a ieşit. Nu l-am mai văzut niciodată. N-am auzit niciodată ce s-a ales de el. Dar ani

mai târziu, când am văzut luminile stingându-se, una după alta, în fabricile care au rezistat ca munţii generaţii după generaţii, când am văzut porţile închizându-se, iar benzile rulante oprindu-se din mişcare, când am văzut străzile golindu-se, iar rezervoarele maşinilor secătuind, când totul începea să arate de parcă o putere tăcută oprea generatoarele lumii, iar lumea se dărâma într-o linişte lunară, ca un corp atunci când nu mai are suflet – atunci am început să ne punem întrebări despre el. Am început să ne întrebăm unul pe altul ce a zis, cine sunt cei care l-au auzit spunând-o. Am început să credem că s-a ţinut de cuvânt, că el, cel care a văzut şi a ştiut adevărul pe care noi refuzam să-l conştientizăm, era blestemul căzut asupra capetelor noastre, răzbunătorul, justiţiarul pe care-l sfidasem. Am început să ne gândim că ne-a blestemat şi că nu mai exista nicio scăpare din calea verdictului pe care-l dăduse şi că nu vom mai fi niciodată în stare să scăpăm de el, iar asta era mult mai teribil, pentru că el nu ne urmărea, noi eram cei care, deodată, îl urmăream, iar el dispăruse aproape fără urmă. N-am descoperit nicio informaţie despre el nicăieri. Ne-am întrebat prin ce putere neobişnuită a putut să realizeze ce a promis că o să facă. Nu aveam niciun răspuns pentru asta. Am început să ne gândim la el ori de câte ori vedeam un faliment aiurea în lume pe care nimeni nu-l putea explica, oricând sufeream o altă lovitură, oricând ne pierdeam o altă speranţă, oricând ne simţeam prinşi în ceaţa asta cenuşie şi imobilă care se lăsa deasupra pământului. Poate că oamenii ne-au auzit strigătul şi nu ştiau ce voiam să spunem prin întrebarea aceea, dar cunoşteau prea bine sentimentul care ne făcuse să urlăm. Şi ei, de asemenea, simţeau că ceva dispăruse cu totul din lume. Poate de asta au început s-o spună oricând simţeau că nu mai există nicio speranţă. Mi-ar plăcea să cred că mă înşel, că acele cuvinte nu însemnau nimic, că nu există nicio intenţie conştientă şi nicio răzbunare în spatele acestui sfârşit al rasei umane. Dar, când îi aud repetând întrebarea, mi-e frică. Mă gândesc la omul care a spus că va opri motorul lumii. Vedeţi dumneavoastră, numele lui era John Galt.

* * *

Dagny se trezise pentru că zgomotul roţilor se modificase. Era o bătaie neregulată, cu un ţiuit brusc şi cu trosnituri scurte, un sunet ca un râs isteric, şi cu zdruncinături intermitente ale vagonului. Ştia încă dinainte să-şi verifice ceasul că asta era calea ferată de vest a Kansasului şi că trenul îşi începuse lungul înconjur pe la sud de oraşul Kirby din Nebraska.

Trenul era pe jumătate gol – numai câţiva oameni se aventuraseră de-a lungul continentului cu prima Cometă care circula de când cu dezastrul din tunel. I-a oferit un pat vagabondului, iar apoi a rămas

singură cu povestea lui. Voia să se gândească la ea, la toate întrebările pe care avea de gând să i le pună în ziua următoare, dar avea mintea încremenită, imobilă, ca un spectator care se holbează la poveste, incapabil să funcţioneze, doar să se zgâiască încontinuu. De parc-ar fi ştiut ce înseamnă tot acel spectacol, de parc-ar fi ştiut totul şi fără să mai pună întrebări – şi că trebuia să scape. Să se mişte – astea erau cuvintele care nu-i dădeau pace, insistent şi alarmist să se mişte – ca şi cum mişcarea devenise ea însăşi un sfârşit crucial, absolut şi condamnat.

Prin vălurile subţiri ale somnului, sunetul roţilor continua să alerge ca într-o cursă, odată cu creşterea tensiunii ei. Se tot trezea ca şi cum somnul i-ar fi fost chinuit de o stare de panică fără cauză, se descoperea stând dreaptă în întuneric şi gândindu-se cu o privire absentă: „Ce a fost asta" – apoi spunându-şi ca pe o garanţie – „Ne mişcăm.. Încă ne mişcăm…"

Căile ferate ale Kansasului de Vest erau mai rele decât se aştepta – se gândea ea, ascultând roţile. Trenul o purta acum peste miile de mile din Utah. Simţea o dorinţă disperată să se dea jos din tren pe linia principală, să lase în urmă toate problemele de la Taggart Transcontinental, să găsească un avion şi să zboare direct la Quentin Daniels. A fost nevoie să facă un efort de voinţă ca să rămână în vagon.

Stătea întinsă în întuneric, şi asculta roţile, şi se gândea că doar Daniels şi motoarele lui mai rămăseseră ca o luminiţă firavă înainte şi o trăgeau şi pe ea într-acolo. La ce i-ar mai fi de folos motorul acum? Nu avea niciun răspuns. De ce simţea această nevoie disperată să se grăbească? Nu avea niciun răspuns. Să ajungă la timp, acesta era singurul ultimatum din capul ei. A ţinut totul pentru ea, nu a pus nicio întrebare. Fără cuvinte, ştia răspunsul adevărat: era nevoie de motor nu ca să pună în mişcare trenurile, ci ca să o ţină pe ea în mişcare.

Nu mai auzea bătaia celor patru lovituri în harababura ţiuitului metalic, nu mai auzea paşii inamicului cu care se luase la întrecere, ci doar panica aceea fără speranţă… O să ajung acolo la timp, se gândea, o să ajung acolo prima, o să salvez motorul. Există un motor pe care el n-o să-l oprească, se gândea…n-o să-l oprească…n-o să-l oprească… N-o să-l oprească, se gândea. O zdruncinătură care i-a smucit capul de pe pernă a trezit-o. Roţile se opriseră.

Pentru un moment, a rămas nemişcată, încercând să surprindă împietrirea limpede din jurul ei. Era la fel de imposibil ca şi cum ar fi încercat să alcătuiască o imagine sensibilă a ceva ce nu exista. Nu exista nimic concret în această realitate care să poată fi perceput, nimic în afară de absenţă: niciun sunet, de parcă ar fi fost singură în tren, nicio mişcare, de parcă n-ar fi fost un tren, ci o încăpere dintr-o clădire, nicio lumină, de parcă n-ar fi fost niciun tren şi nicio cameră,

doar un spaţiu lipsit de materie, niciun semn de violenţă sau de dezastru fizic, de parcă aceasta ar fi fost starea în care niciun dezastru nu mai era cu putinţă.

În momentul în care a înţeles natura acestei nemişcări, corpul i s-a avântat înainte, drept, dintr-o singură mişcare, imediată şi violentă, ca un strigăt de revoltă. Când a deschis geamul, ţiuitul ascuţit a trecut ca tăişul unui cuţit prin tăcerea de mormânt. Afară nu zărea nimic altceva decât întinderile anonime de pajişti: un vânt puternic spulbera norii, se vedea o coloană de lumină lunară, care cădea pe deasupra câmpiilor care păreau la fel de moarte ca peisajele dinspre care venise lumina. A apăsat pe întrerupător şi pe soneria care-l chema pe însoţitorul de vagon. Lumina electrică s-a reaprins şi i-a readus în lumea concretă. S-a uitat la ceas: trecuseră doar câteva minute peste miezul nopţii. S-a uitat afară pe geamul din spate: şinele de cale ferată s-au îndreptat, iar la distanţa cuvenită a văzut felinarele roşii lăsate pe pământ, plasate cu conştiinciozitate ca să protejeze partea din spate a trenului. Priveliştea era reconfortantă.

A apăsat soneria pentru însoţitor încă o dată. Aşteptă. A mers în hol, a descuiat uşa şi s-a aplecat să se uite la şine. În fâşia lungă, îngustă, oţelită, câteva geamuri erau luminate, dar nu vedea nicio siluetă, nicio mişcare. A trântit uşa, s-a întors şi a început să se îmbrace, iar mişcările ei deveniseră deodată calme şi iuţi.

N-a venit nimeni să răspundă la chemarea soneriei. Când s-a grăbit spre vagonul alăturat, nu simţea niciun fel de frică, de incertitudine sau de disperare, nimic altceva în afară de necesitatea imediată de a acţiona.

În compartimentul din vagonul următor nu exista nimeni din personal; la fel, nici în vagonul următor.

A iuţit pasul pe coridoarele înguste, dar nu a întâlnit pe nimeni. Uşile de la câteva compartimente erau deschise. Pasagerii stăteau înăuntru, îmbrăcaţi sau pe jumătate îmbrăcaţi, în linişte, ca şi cum ar fi aşteptat. O vedeau trecând în grabă pe lângă ei, cu priviri ciudate şi furişe, de parcă ştiau ce urmărea, de parcă aşteptau să vină cineva şi să înfrunte ce nu înfruntaseră ei. A continuat să alerge de-a lungul coloanei vertebrale a unui tren mort, vedea combinaţia limpede a compartimentelor luminate, a uşilor deschise şi a pasajelor goale: nimeni nu îndrăznea să iasă. Nimeni nu voia să pună prima întrebare.

Fugea prin singurul vagon al trenului în care câţiva pasageri dormeau în poziţii felurite, contorsionaţi de epuizare, în timp ce alţii erau treji, nemişcaţi, aplecaţi ca animalele care aşteaptă o lovitură, fără să facă vreo mişcare, tocmai ca să evite contactul.

S-a oprit în holul vagonului. A văzut un bărbat care deschisese uşa şi se apleca în afară, se uita întrebător în întuneric, gata să sară. S-a întors fiindcă a auzit că se apropie cineva. I-a recunoscut imediat

chipul: era Owen Kellogg, omul care refuzase viitorul pe care ea i-l oferise cândva.

— Kellogg! a strigat, iar râsul din glasul ei era un ţipăt de uşurare ca atunci când vezi, deodată, un om în plin deşert.

— Bună seara, domnişoară Taggart, a răspuns cu un zâmbet uimit, care avea o nuanţă de plăcere neîncrezătoare şi nostalgie. Nu ştiam că sunteţi în tren.

— Haide, i-a ordonat ea, de parcă era un angajat al căilor ferate. Cred că ne aflăm într-un tren care stă pe loc.

— Da, a răspuns şi a urmat-o cu o supunere disciplinată şi promptă.

Nu era necesară nicio explicaţie. Era ca şi cum, printr-o înţelegere tacită, ar fi răspuns la o chemare la datorie – şi era normal ca, dintre sutele de oameni de la bord, în caz de primejdie, ei doi să fie cei care trebuiau să fie parteneri.

— Ai idee de când stăm pe loc? a întrebat ea în timp ce se grăbeau spre vagonul următor.

— Nu, a răspuns. Eram deja opriţi când m-am trezit.

Au străbătut tot trenul şi n-au dat de niciun însoţitor de vagon, de niciun chelner în restaurantul micuţ, de niciun muncitor feroviar sau de vreun conductor. S-au uitat câteva clipe unul la altul, dar n-au spus nimic. Auziseră poveşti despre trenuri abandonate, despre personalul care se face nevăzut în bruşte izbucniri de revoltă împotriva robiei.

Au coborât la capătul din faţă al trenului, fără să perceapă nicio mişcare în jurul lor, cu vântul bătându-le pe faţă, şi s-au urcat repede în locomotivă. Farul principal era aprins şi se întindea ca un braţ acuzator în vidul nopţii. Cabina locomotivei era goală.

Strigătul ei disperat de triumf a ţâşnit în faţa priveliştii şocante:

— Bravo lor! Sunt oameni!

S-a oprit, îngrozită, de parcă auzise ţipătul unui străin. A observat că Kellogg se uita la ea curios, arborând o vagă urmă de zâmbet.

Aceasta era o locomotivă veche, cu abur, cea mai bună pe care i-au putut-o oferi căile ferate Cometei. Focul ardea în cuptor, presiunea aburului era scăzută, iar pe parbrizul imens din faţa lor, farul principal se oprise asupra unui şir de traverse care trebuiau să le alerge în întâmpinare, dar care stăteau nemişcate, ca treptele unei scări, numărate, inscripţionate, încheiate.

Dagny s-a uitat după registru şi a căutat numele ultimului echipaj al trenului. Maşinistul era Pat Logan.

Privirea i-a coborât încet, apoi a închis ochii. Se gândea la prima cursă pe linia albastru-verzuie care trebuia să fi fost în mintea lui Pat Logan – iar acum şi în a ei –, prin orele tăcute ale unei ultime curse pe orice cale ferată.

— Domnişoară Taggart? a rostit Kellogg cu blândeţe.

Şi-a ridicat repede capul.

— Da, a răspuns, da... Ei bine, vocea ei nu avea nicio altă culoare cu excepţia nuanţei metalice a hotărârii, va trebui să ajungem la un telefon şi să chemăm o altă echipă. S-a uitat la ceas. În ritmul în care ne mişcăm, cred că suntem la aproximativ optzeci de mile de linia ferată a statului Oklahoma. Cred că Bradshaw este cea mai apropiată staţie de la care putem suna. Suntem cam la treizeci de mile depărtare.

— Ne urmează vreun tren Taggart?

— Următorul este Numărul 253, un transport transcontinental, dar nu o să ajungă aici până la şapte dimineaţa nici dacă se încadrează în program, ceea de ce mă îndoiesc.

— Doar un transport în şapte ore? a întrebat el involuntar, cu o loialitate revoltată faţă de măreaţa cale ferată pentru care era odată atât de mândru să muncească.

Gura ei s-a strâmbat într-un zâmbet scurt.

— Traficul nostru transcontinental nu mai e ce era pe vremea când lucrai şi tu.

El a clătinat uşor din cap.

— Presupun că nu există niciun tren din Kansasul de Vest care să vină în noaptea asta, nu?

— Nu pot să-ţi spun cu exactitate, dar cred că nu.

Owen se uită la stâlpii de pe marginile şinelor.

— Sper ca cei din Kansasul de Vest să aibă telefoane funcţionale.

— Vrei să spui că şansele ca telefoanele să meargă sunt mici dacă judecăm după starea căilor lor ferate. Dar va trebui să încercăm.

— Da.

Dagny s-a întors să plece, dar s-a oprit. Ştia că nu avea niciun rost să comenteze, dar cuvintele au ieşit involuntar.

— Ştii, a spus, există nişte lămpi puse de lucrătorii noştri la capătul trenului ca să ne protejeze, e lucrul cel mai greu de conceput. Ei... ei se simt mai responsabili pentru vieţile oamenilor decât a fost responsabilă ţara pentru vieţile lor.

Privirea lui îndreptată repede înspre ea a fost un impuls de empatie voluntară, apoi i-a răspuns grav:

— Da, domnişoară Taggart.

Coborând pe scara de pe o latură a locomotivei, au văzut un grup de pasageri adunaţi lângă calea ferată şi încă şi mai multe siluete care ieşeau din tren să li se alăture. Printr-un instinct deosebit al lor, oamenii care stăteau şi aşteptau ştiau că cineva preluase comanda, că cineva îşi asumase responsabilitatea, iar acum se simţeau în siguranţă să se arate.

Toţi o priveau cu aerul întrebător al aşteptării în timp ce ea se apropia. Paloarea nefirească a lunii părea să dizolve diferenţele dintre feţele lor şi să accentueze calitatea pe care o aveau cu toţii: o privire

cumpănitoare şi precaută, parte frică, parte rugăminte, parte scepticism, parte impertinenţă nerostită.

— Este printre voi cineva care vrea să fie purtătorul de cuvânt al pasagerilor? a întrebat Dagny.

Se uitau unul la celălalt. Nu venea niciun răspuns.

— Foarte bine atunci, a spus Dagny, nu trebuie să vorbiţi. Sunt Dagny Taggart, vicepreşedintele executiv al acestei căi ferate, – s-a auzit o rumoare drept răspuns din partea grupului, jumătate mişcare, jumătate şoapte care părea să fie uşurare –, şi vreau să vă vorbesc. Ne aflăm într-un tren care a fost abandonat de personal. Nu a fost niciun accident. Locomotiva este intactă. Dar nu există nimeni care să-l conducă. Asta e ceea ce numesc ziarele un tren îngheţat. Ştiţi cu toţii ce înseamnă – şi ştiţi şi motivele. Poate ştiaţi motivele cu mult înainte ca ele să fi fost descoperite de oamenii care au dezertat aseară. Legea le interzice asta. Dar asta nu o să vă ajute acum.

O femeie a ţipat brusc, cu violenţa unei crize de isterie:

— Ce-o să ne facem?

Dagny s-a oprit ca să se uite la ea. Femeia îşi făcea loc în faţă, ca să facă parte din grup, ca să pună nişte corpuri omeneşti între ea şi marele vid – stepa care se întindea şi lumina lunii, fosforescenţa moartă a energiei moarte, neputincioase. Femeia purta un palton deasupra cămăşii de noapte: paltonul îi aluneca, iar abdomenul îi ieşea în afară pe sub materialul subţire al cămăşii, cu toată vulgaritatea vlăguită a comportamentului care pare să spună că tot ce a aflat omul despre sine este urâţenia şi că nu trebuie să facă nimic ca s-o ascundă. Pentru un moment, Dagny a regretat nevoia de a continua.

— Ar trebui să merg de-a lungul şinelor ca să găsesc un telefon, a continuat ea cu o voce limpede şi rece ca lumina lunii. Există telefoane de urgenţă la intervale de cinci mile de-a lungul şinelor. O să dureze puţin. Vă rog să rămâneţi în tren şi să fiţi liniştiţi.

— Cum rămâne cu bandele de tâlhari? a întrebat vocea nervoasă a unei femei.

— Adevărat, a răspuns Dagny. Mai bine ar veni încă cineva cu mine. Cine vrea?

Interpretase greşit afirmaţia femeii. Nu venea niciun răspuns. Nu exista nicio privire îndreptată înspre ea sau înspre altcineva. Nu existau ochi – doar ovale umede strălucind în lumina lunii. Acolo sunt, se gândea ea, oamenii noii generaţii, cei care cer şi primesc sacrificiul de sine. A fost frapată de intensitatea furiei dinăuntrul liniştii lor, o furie care spunea că ea ar trebui să-i scutească de astfel de momente, şi, cu un sentiment de cruzime cu desăvârşire nou pentru ea, a rămas tăcută.

Observa că şi Owen Kellogg aştepta, de asemenea; dar el nu privea

pasagerii, o privea pe ea. Când a fost sigur că n-o să existe niciun răspuns din partea grupului, a spus încet:

— Vin eu cu dumneavoastră, desigur, domnişoară Taggart.

— Mulţumesc.

— Cum rămâne cu noi? a izbucnit femeia agitată.

Dagny s-a întors către ea şi a răspuns formal, fără intonaţie, monoton, ca un om de afaceri:

— Nu au existat atacuri ale bandelor de jefuitori asupra trenurilor îngheţate – din păcate.

— Unde suntem, mai exact? a întrebat un bărbat mătăhălos, cu un palton mult prea scump şi cu o faţă prea grasă; vocea lui avea tonul pe care-l foloseşti cu servitorii angajaţi de un om nepotrivit. În ce parte a statului?

— Nu ştiu.

— Cât timp vom rămâne aici? a întrebat altul pe tonul unui creditor care se impune unui datornic.

— Nu ştiu.

Resentimentele exagerate îşi răreau rafalele ca nişte castane care pocnesc în cuptorul întunecat al minţii, oamenii ştiau acum să cineva are grijă de ei şi sunt în siguranţă.

— E absolut scandalos! a urlat o femeie sărind înainte şi aruncându-i lui Dagny cuvintele în faţă. Nu-ţi permit să laşi să se întâmple aşa ceva! N-am niciun chef să fiu silită s-aştept la mama dracului! Normal ar fi să fiu dusă la destinaţie!

— Tacă-ţi fleanca, i-a replicat Dagny, sau o să încui uşile trenului şi o să te las exact unde eşti.

— Nu poţi să faci aşa ceva! Eşti o cărăuşă ordinară! N-ai dreptul să mă tratezi în halul ăsta! O să te raportez la comisia de uniformizare!

— Asta dacă o să ai un tren care să te ducă la comisie, i-a aruncat Dagny, întorcându-i spatele.

L-a văzut pe Kellogg uitându-se la ea, privirea lui părea să fie numai o linie desenată în subsolul cuvintelor şi scoţându-le în evidenţă importanţa.

— Fă rost de o lanternă de pe undeva până îmi iau eu geanta şi, dup-aia, pornim.

Când au început să meargă de-a lungul şinelor ca să ajungă la un telefon, după ce au depăşit şirul de vagoane, au zărit o siluetă care ieşea din tren şi acum se grăbea să-i ajungă din urmă. A recunoscut vagabondul.

— Probleme, doamnă? a întrebat oprindu-se.

— A dispărut echipajul.

— O! Şi ce-i de făcut?

— Mă duc să caut un telefon.

— Nu puteţi să mergeţi singură, doamnă, nu într-o perioadă ca

asta. Vin mai bine cu dumneavoastră.

Dagny a zâmbit.

— Mulţumesc, o să fiu în siguranţă. Domnul Kellogg, aici de faţă, o să vină cu mine. Spune cum te numeşti?

— Jeff Allen, doamnă.

— Ei bine, din clipa asta eşti angajat. Eşti conductor adjunct şi vicepreşedinte delegat la conducerea operaţiunii. Treaba ta este să ai grijă de tren cât lipsesc eu, să menţii ordinea şi să te asiguri că şleahta asta nu face probleme. Spune-le că eu te-am numit. Nu-ţi trebuie nicio dovadă. O să asculte pe oricine le pretinde să-l asculte.

— Da, doamnă, a răspuns el ferm, cu o privire care arăta că a înţeles.

Dagny şi-a amintit că banii din buzunar puteau să devină încredere în propria raţiune: a luat o bancnotă de o sută de dolari din geantă şi a pus-o în mâna vagabondului.

— Plata în avans.

— Da, doamnă.

Pornise înainte când a strigat-o:

— Domnişoară Taggart!

S-a întors.

— Da?

— Vă mulţumesc.

Dagny zâmbi ridicându-şi pe jumătate mâna, în semn de salut, şi a mers mai departe.

— Cine era? a întrebat Kellogg.

— Un vagabond care a fost prins fără bilet.

— O să-şi facă treaba, cred.

— O să şi-o facă.

Au înaintat tăcuţi pe lângă locomotivă şi şi-au continuat drumul, în direcţia farurilor ei. La început, mergând cu o lumină violentă care le bătea din spate, se simţeau ca acasă în fireasca împărăţie a căilor ferate. Apoi, urmărind luminile care se reflectau în urmele de sub picioarele ei, Dagny resimţi un reflux încet şi se străduia să-şi păstreze starea, să continue să perceapă strălucirea care începea să se estompeze, până când şi-a dat seama că sclipirile de pe şine nu erau nimic altceva decât lumina lunii. Nu putu să-şi stăpânească impulsul care o făcea să se uite înapoi. Farurile se aflau încă în spatele lor ca globurile de lichid argintiu ale unei planete, înşelător de aproape, dar de pe o altă orbită şi dintr-un alt sistem. Owen Kellogg mergea în tăcere lângă ea, iar ea era sigură că-şi cunoşteau unul altuia gândurile.

— N-ar fi putut. O, Doamne, n-ar fi putut! a zis dintr-odată, dar nu şi-a dat seama că a spus-o cu voce tare.

— Cine?

— Nathaniel Taggart. N-ar fi putut să lucreze cu nişte oameni ca ăştia care călătoresc acum cu trenul. N-ar fi putut să conducă trenurile pentru ei. N-ar fi putut să-i angajeze. N-ar fi putut să-i folosească deloc, nici ca beneficiari, nici ca muncitori.

Kellogg a zâmbit.

— Vreţi să spuneţi că nu putea să se îmbogăţească exploatându-i pe ei, domnişoară Taggart?

Dagny a dat din cap.

— Ei… a zis, iar el a simţit tremurul abia perceptibil din vocea ei, care însemna şi dragoste, şi durere, şi indignare, au spus ani de-a rândul că Nathaniel s-a ridicat împiedicându-i pe alţii, că nu le lăsa nicio şansă şi că… şi că incompetenţa celorlalţi servea interesului lui egoist… Dar el… nu voia supunere de la ceilalţi.

— Domnişoară Taggart, a zis el, cu o notă stranie în voce, gândiţi-vă că el a reprezentat un cod al existenţei care – pentru o scurtă perioadă din istoria umanităţii – a eliminat sclavia din lumea civilizată. Gândiţi-vă la asta de fiecare dată când sunteţi consternată de mulţimea de inamici pe care i-a avut.

— Ai auzit de o individă, Ivy Starnes?

— Da, sigur că da.

— Mă tot gândesc că i-ar fi plăcut foarte mult spectacolul pasagerilor din noaptea asta. Numai după astfel de lucruri umbla. Dar noi, noi nu putem trăi aşa, nu? Nimeni nu poate trăi aşa. E imposibil să trăieşti aşa.

— Ce vă face să credeţi că scopul lui Ivy Starnes e să trăiască?

Undeva, la periferia minţii – ca nişte firicele pe care vedea cum le poartă vântul la marginea preriei, fără să ia forma razelor, sau a fumului, sau a norilor –, simţea că există o formă pe care nu o putea percepe, o formă pe care o putea vedea pe jumătate şi care pretindea să fie văzută.

Nu i-a mai răspuns nimic şi – ca un lanţ care se desfăşura în tăcere – şi-au urmat paşii pe marginea căii ferate.

Nu avusese timp să-i analizeze caracterul, fusese mai degrabă unul dintre acei angajaţi competenţi şi providenţiali; acum se uita la el cu o atenţie stranie. Avea o privire clară, dură, aceeaşi ca în trecut. Dar muşchii feţei îi erau mai relaxaţi, de parcă ar fi făcut pace cu el însuşi. Era îmbrăcat cu nişte haine jerpelite. Purta o geacă veche de piele şi chiar pe întuneric putea să vadă că avea câteva porţiuni roase de folosinţă.

— Ce-ai făcut de când ai plecat de la Taggart Transcontinental? l-a întrebat.

— O, multe.

— Unde lucrezi?

— Fac comisioane.

— Ce fel de comisioane?

— Orice fel de comisioane.

— Nu lucrezi pentru o companie feroviară?

— Nu.

Concizia abruptă cu care spusese cuvântul părea să-i dea expresivitate. Ştia că-şi dăduse seama din ce cauză întreabă.

— Kellogg, dacă-ţi spun că nu mai am niciun om de calitate în toată reţeaua, dacă-ţi ofer orice post, în orice condiţii, pe oricât de mulţi bani vrei tu, te întorci la noi?

— Nu.

— Te-a uimit scăderea frecvenţei trenurilor noastre. Nu cred că ai idee ce-a generat lipsa asta acută de oameni. Nu pot să-ţi spun prin ce agonie am trecut acum trei zile, încercând să găsesc pe cineva care să construiască cinci mile de linie temporară. Trebuie să construiesc cincizeci prin Munţii Stâncoşi. Nu văd nicio cale de ieşire. Dar trebuie s-o fac. Am căutat oameni în toate văgăunile. N-am găsit pe nimeni. Şi după aceea m-am întâlnit întâmplător cu tine, într-un vagon, când aş da jumătate din reţea pe un om ca tine – înţelegi de ce nu te pot lăsa să pleci? Cere-mi ce vrei. Vrei să fii manager general de regiune? Sau asistentul vicepreşedintelui executiv?

— Nu.

— Încă-ţi mai câştigi existenţa muncind, nu?

— Da.

— Nu pari să faci foarte mulţi bani.

— Fac îndeajuns de mulţi ca să-mi acopere nevoile, doar nevoile mele.

— De ce eşti dispus să lucrezi pentru oricine altcineva în afară de Taggart Transcontinental?

— Pentru că nu-mi puteţi oferi slujba pe care o vreau eu.

— Eu? – s-a oprit dintr-o dată – Doamne Dumnezeule, Kellogg! – nu înţelegi? Ţi-aş da orice slujbă mi-ai cere!

— În regulă. Revizor de cale.

— Ce?

— Montator de şine. Îngrijitor de locomotivă. A zâmbit când a văzut expresia de pe faţa ei: Vedeţi, ştiam eu că n-o să acceptaţi.

— Vrei să spui că ai accepta o slujbă de zilier?

— Oricând.

— Dar nimic mai mult de atât?

— Exact. Nimic mai mult.

— Nu înţelegi că am prea mulţi oameni care pot să facă lucrurile astea, dar nimic altceva?

— Înţeleg, domnişoară Taggart. Dar dumneavoastră înţelegeţi?

— Am nevoie de…

— …Mintea mea, domnişoară Taggart? Mintea mea nu mai e

demult de vânzare.

A rămas pe loc, uitându-se la el, cu o figură din ce în ce mai încordată:

— Eşti unul dintre ei, nu-i aşa? a întrebat ea în cele din urmă.

— Ce?

Nu i-a răspuns. A ridicat din umeri şi a mers mai departe.

— Domnişoară Taggart, a întrebat el, cât mai aveţi de gând să rămâneţi un cărăuş?

— N-o să las lumea pe mâinile individei pe care o citezi.

— Răspunsul pe care i l-aţi dat era mult mai realist.

Zgomotul paşilor a mai durat câteva minute până când să-l întrebe:

— De ce ai fost de partea mea în seara asta? De ce ai vrut să mă ajuţi?

I-a răspuns imediat, aproape cu jovialitate:

— Pentru că nu există niciun pasager în trenul ăla care să vrea să ajungă la destinaţie mai repede decât îmi doresc eu. Dacă trenul o să se pună în mişcare, nimeni n-o să profite din asta mai mult decât mine. Dar, când am o nevoie, nu stau să aştept să-mi pună cineva ceva pe tavă, ca individa aia a dumneavoastră.

— Nu? Şi dacă toate trenurile s-ar opri?

— Atunci n-aş alege să merg cu trenul într-o călătorie importantă.

— Unde mergi?

— Către vest.

— Într-o misiune specială?

— Nu. Merg în vacanţă cu nişte prieteni, stăm o lună.

— O vacanţă? Şi e vacanţa asta atât de importantă pentru tine?

— Cel mai important lucru de pe pământ.

Merseseră deja două mile când au ajuns la micuţa cabină gri de lângă linie care avea în ea telefonul de urgenţă. Cabina stătea într-o rână din cauza furtunilor. A deschis-o. Telefonul era acolo, un obiect familiar, liniştitor, care strălucea în lumina lanternei lui Kellogg. Dar a ştiut, în clipa în care a pus receptorul la ureche, iar el a ştiut când i-a văzut mâna apăsând furca din nou şi din nou, că telefonul era mort.

I-a întins receptorul fără să-i spună nimic. A ţinut lanterna cât s-a apropiat şi el de aparat, l-a smuls din perete şi s-a uitat la fire.

— Firele sunt în regulă, a zis el. Curentul e pornit. Telefonul e problema. Avem toate şansele să funcţioneze următorul. A adăugat: Următorul e la cinci mile.

— Hai să mergem, a zis ea.

Mult în spatele lor, se vedeau încă farurile locomotivei, dar nu mai erau o planetă, ci o stea micuţă care de-abia se vedea prin praf. În faţa lor, şinele se pierdeau într-un spaţiu albastru, iar capătul lor se risipea în întuneric.

Şi-a dat seama că se întorcea des să privească la lumina farurilor;

atâta timp cât ele rămâneau în câmpul ei vizual, se simţea de parcă ar fi avut o ancoră de siguranţă; acum trebuia să se despartă de ele şi să se cufunde în… şi să dispară de pe planeta asta, s-a gândit ea. L-a văzut şi pe Kellogg privind în urmă.

S-au uitat unul la altul, dar n-au zis nimic. O pietricică s-a sfărâmat sub talpa bocancului ei cu sunetul unei pocnitori. Cu o mişcare rece şi conştientă, el a aruncat telefonul într-un şanţ: violenţa gestului a spart tăcerea.

— Să-l ia naiba, a zis cu voce egală şi cu un dispreţ mai presus de orice emoţie. Probabil că n-a avut chef să vină la muncă şi, pentru că avea nevoie de salariul lui, nimeni nu a avut dreptul să-i pretindă să ţină naibii telefoanele în funcţiune.

— Hai, i-a zis.

— Ne putem odihni dacă sunteţi obosită, domnişoară Taggart.

— Sunt bine. N-avem timp să fim obosiţi.

— Asta e marea noastră problemă, domnişoară Taggart. Ar trebui să luăm o pauză la un moment dat.

Ea a scos un chicotit scurt şi a păşit apăsat pe o traversă, de parcă ăsta ar fi fost răspunsul ei.

Era greu să păşeşti pe traverse, dar, când au încercat să meargă pe lângă şină, şi-au dat seama că era mult mai greu. Pământul pe jumătate nisip, pe jumătate noroi se strângea în jurul picioarelor ca o substanţă care nu e nici lichidă, nici solidă. S-au întors la mersul pe traverse; era aproape la fel ca şi cum ar fi traversat un râu pe buturugi.

S-a gândit cât de mult însemnau, dintr-odată, cele cinci mile şi că un punct regional de la treizeci de mile distanţă părea acum de neatins – asta după o vreme a liniilor construite de oameni care cuantificau totul în mii de mile transcontinentale. Pânza de şine şi de lumini care se întindea de la un ocean la altul atârna de un fir rupt sau de o conexiune stricată dinăuntrul unui telefon ruginit – nu, atârna de ceva mult mai puternic şi mult mai fragil. Atârna de legăturile din minţile oamenilor care ştiau că existenţa unui fir, a unui tren, a unei slujbe, a lor şi a acţiunilor lor era un absolut din care nu aveai cum să scapi. Când minţile astea dispăreau, un tren de două mii de tone depindea de muşchii picioarelor ei.

Obosită? s-a gândit ea. Până şi mersul lor însemna ceva, era un fragment de realitate în imobilitatea din jur. Efortul însemna o experienţă specifică, însemna suferinţă şi nu putea fi mai mult decât atât – în inima unui spaţiu care nu era nici luminat, nici obscur, în centrul unui teritoriu care nici nu se solidifica, nici nu se lichefia de tot, într-o ceaţă care nici nu era mobilă, nici nu se ridica. Mersul era singura dovadă a mişcării lor: nimic nu se schimbase în pustietatea din jur, nu exista niciun semn care să le arate că avansaseră. Tot

timpul se întrebase, cu un dispreţ autentic, ce era în mintea ălora care predicau că dispariţia universului ar reprezenta idealul umanităţii. Acolo, s-a gândit ea, se afla lumea lor şi proiecţia minţii lor.

Apariţia unui semnal verde pe linie le-a dat un punct de reper pe care să-l depăşească, dar – fără să ţină seama de dizolvarea tuturor reperelor – nu-i liniştise deloc. Părea c-ar veni dintr-o lume stinsă demult, ca stelele acelea care luminează şi după ce mor. Cercul verde strălucea în spaţiu, anunţa libera trecere, cerea mişcare acolo unde nu se mai mişca nimic. Cine era filosoful, s-a gândit ea, care a spus că mişcarea există şi în absenţa entităţilor mobile? Asta era şi lumea lui.

Şi-a dat seama că nu din pricina presiunii continua să meargă cu efort, ci pentru că era absorbită înainte. Uitându-se la Kellogg, a văzut că şi el mergea ca un om împotriva furtunii. Se simţea de parcă ei erau singurii supravieţuitori ai… ai realităţii – doi oameni singuri, zbătându-se într-o lume care a încetat să mai existe.

Kellogg a fost primul care, după un timp, s-a uitat în spate: nu se mai vedea nicio lumină.

Nu s-au oprit. Cu privirea aţintită înainte, şi-a băgat o mână în buzunar; Dagny a fost sigură că mişcarea era involuntară; a scos un pachet de ţigări şi i l-a întins.

Când să ia o ţigară, dintr-odată, l-a prins de încheietură şi i-a smuls pachetul din mână. Era un pachet alb care avea pe el un singur semn: semnul dolarului.

— Dă-mi lanterna! a ordonat ea, oprindu-se.

El s-a oprit, supus, şi a îndreptat lanterna către pachetul din mâinile ei. Ea a apucat să-i vadă faţa. Părea puţin uimit şi foarte amuzat.

Pe pachet nu exista nimic altceva, nicio marcă, nicio adresă, doar semnul auriu al dolarului. Ţigările aveau acelaşi semn imprimat.

— De unde ai luat ţigările astea? a întrebat ea.

El zâmbea.

— Dacă ştiţi îndeajuns de multe ca să puneţi întrebarea asta, domnişoară Taggart, sigur ştiţi şi că n-o să vă răspund.

— Ştiu că semnul ăsta înseamnă ceva.

— Dolarul? Înseamnă foarte multe. Apare pe vesta fiecărui personaj gras, porcin, din desenele animate, cu scopul de a arăta că e un criminal, un şarlatan, un nemernic – e singura marcă a răului pur. Dolarul înseamnă – ca monedă a unei ţări libere – reuşită, succes, capacităţi, putere creatoare – şi, tocmai din aceste motive, este un simbol al infamiei. E însemnat pe fruntea unui om ca Hank Rearden, un om condamnat. Dar ştiţi de unde vine semnul acesta? Sunt iniţialele Statelor Unite.

A stins lanterna, dar a rămas pe loc; putea să-i vadă zâmbetul amar.

— Ştiaţi că Statele Unite sunt singura ţară din istrorie care şi-a pus

propria monogramă pe post de simbol al depravării? Întrebaţi-vă de ce. Întrebaţi-vă cât de mult timp poate spera să reziste o astfel de ţară şi ce standarde morale a distrus, de fapt, acea ţară. A fost singura ţară din istorie unde averea nu se câştiga prin tâlhărie, ci prin producţie, nu prin forţă, ci prin comerţ, singura ţară unde banii erau simbol al omului liber, stăpân pe munca sa, pe viaţa sa, pe fericirea sa, pe el însuşi. Dacă ăsta e răul, aşa cum spun standardele de astăzi, dacă ăsta e motivul pentru care ne blestemă toată lumea, atunci noi – noi, cei care vrem dolari şi facem dolari – acceptăm asta şi alegem să fim înfieraţi de toţi ceilalţi. Alegem să purtăm semnul dolarului pe frunţile noastre, mândri, ca emblemă a aristocraţiei noastre – o emblemă pentru care suntem gata să trăim şi, dacă e nevoie, să murim.

Şi-a întins palma într-un gest care-i cerea pachetul înapoi. Ea nu voia să-i dea drumul, dar a capitulat şi i l-a pus în mână. Cu o încetineală căutată, de parcă ar fi subminat astfel însemnătatea gestului, i-a oferit o ţigară. Ea a luat-o şi a pus-o între buze. A luat şi el una, a scăpărat un chibrit, a aprins ţigările şi au mers mai departe.

Au mers aşa, pe lemne putrezite, care se afundau fără ca măcar să opună cea mai mică rezistenţă, printr-un glob imens, necoagulat, de lumină şi ceaţă, cu două sfere de foc viu în mâini şi cu două halouri care le luminau, din când în când, faţa.

„Focul, un element atât de periculos, îmblânzit de degetele lui…”; şi-a adus aminte ce i-a spus bătrânul, bătrânul care zisese că ţigările astea nu sunt produse pe Pământ. „Când un om gândeşte, în mintea lui e aprinsă o flacără – şi e firesc ca el să aibă vârful aprins al unei ţigări ca reflexie fizică a acelui gând”.

— Mi-ar plăcea să-mi spui cine le face, a zis ea, pe un ton fără speranţă.

El a chicotit binevoitor.

— Pot să vă spun doar atât: un prieten de-al meu le vinde – dar, nefiind un cărăuş, le vinde doar prietenilor lui.

— Nu-mi vinzi pachetul ăla?

— Nu cred că vi-l puteţi permite, domnişoară Taggart, dar, dacă insistaţi…

— Cât costă?

— Cinci cenţi.

— Cinci cenţi? a repetat ea, uluită.

— Cinci cenţi, a zis el şi a adăugat: în aur.

Ea s-a oprit, holbându-se la el:

— În aur?

— Da, domnişoară Taggart.

— Ei bine, care-i rata ta de schimb? Cât înseamnă asta în bani obişnuiţi?

— Nu există o rată de schimb, domişoară Taggart. Nicio monedă fizică sau spirituală al cărei singur sistem de valori este decretul domnului Wesley Mouch n-o să poată cumpăra ţigările astea.

— Înţeleg.

A băgat mâna în buzunar, a scos pachetul şi i l-a întins.

— Vi le fac cadou, domnişoară Taggart, a zis el, pentru că le-aţi câştigat de atâtea ori până acum – şi pentru că aveţi nevoie de ele, aşa cum şi noi avem nevoie de ele.

— Pentru ce?

— Să ne aducă aminte – în momentele de descurajare, în singurătatea exilului – de adevărata noastră casă, care a fost întotdeauna şi a dumneavoastră, domnişoară Taggart.

— Mulţumesc, a zis ea. A pus ţigările în buzunar; el a văzut că îi tremurau mâinile.

Când au ajuns la cea de a patra bornă, nu mai scoseseră demult niciun sunet, nu mai aveau energie pentru nimic altceva, îşi mişcau doar picioarele. Au zărit în depărtare un punct luminos, prea aproape de Pământ şi prea clar ca să fie o stea. L-au privit în continuare, fără să se oprească, şi n-au spus nimic până n-au fost siguri că era într-adevăr un far electric în mijlocul unei prerii pustii.

— Ce-i aia? a întrebat ea.

— Nu ştiu, a zis el. Arată ca o…

— Nu, l-a întrerupt ea, nu se poate. Nu aici.

Nu voia să îl audă numind speranţa pe care o simţise atâtea minute în şir. Nu putea nici măcar să-şi permită să recunoască sentimentul acela ca fiind, de fapt, speranţă.

La a cincea bornă au dat peste cutia telefonică. Farul ardea în continuare ca un punct de foc la mai puţin de o jumătate de milă înspre sud.

Telefonul funcţiona. A auzit bâzâitul din fir când a ridicat receptorul – părea respiraţia unei fiinţe vii. O voce tărăgănată a răspuns:

— Jessup, la Bradshaw.

Vocea părea somnoroasă.

— Dagny Taggart la telefon, vă vorbesc de la…

— Cine?

— Dagny Taggart de la Taggart Transcontinental, vă vorbesc de la…

— O… O, da… înţeleg… Da?

— …vă vorbesc de la telefonul cu numărul 83 de pe linia dumneavoastră. Cometa e blocată la şapte mile în nord faţă de locul în care mă aflu. A fost abandonată. Echipajul a dispărut.

A urmat o pauză.

— Şi ce vreţi să fac eu?

Şi Dagny a avut nevoie de o pauză ca să creadă ce-i auzeau

urechile.

— Sunteţi dispecerul de noapte?

— Da.

— Atunci trimiteţi-ne un alt echipaj chiar acum.

— Un echipaj complet pentru un tren cu pasageri?

— Bineînţeles.

— Acum?

— Da.

A urmat o pauză.

— N-am primit nicio instrucţiune pentru o astfel de situaţie.

— Chemaţi-l pe dispecerul-şef, a zis Dagny.

— E în concediu.

— Chemaţi-l pe şeful diviziei.

— E plecat la Laurel pentru câteva zile.

— Chemaţi pe cineva care are putere de decizie.

— Eu am putere de decizie.

— Ascultaţi-mă, a zis ea încet, străduindu-se să rămână calmă, înţelegeţi că un tren, un tren plin cu pasageri, a fost abandonat în mijlocul preriei?

— Da, dar de unde să ştiu ce se presupune că aş putea face într-o situaţie ca asta? Nu există reglementări pentru astfel de situaţii. Dacă aţi fi avut un accident, v-am fi trimis trenul de depanare, dar, dacă n-a fost niciun accident… n-aveţi nevoie de el, nu?

— Nu, n-avem nevoie de depanatori. Avem nevoie de oameni? Înţelegeţi? Oameni vii care să conducă o locomotivă.

— Reglementările nu prevăd nimic despre un tren fără echipaj. Sau despre un echipaj fără tren. Nu există nicio indicaţie care să mă facă să trimit un echipaj în puterea nopţii să caute un tren undeva în pustiu. N-am mai auzit aşa ceva până acum.

— Auziţi acum. Nu ştiţi ce trebuie să faceţi?

— Cine sunt eu să ştiu ce trebuie să fac?

— Ştiţi că principala dumneavoastră îndatorire e să ţineţi trenurile în mişcare?

— Principala mea îndatorire e să respect regulile. Dacă trimit un echipaj şi nu trebuia s-o fac, Dumnezeu ştie ce o să se întâmple! Vine comisia peste mine şi, la reglementările nou intrate în vigoare, cine sunt eu să am drept de decizie?

— Şi ce se va întâmpla dacă un tren e blocat pe linie?

— Dar nu e vina mea. N-am nimic de a face cu asta. Nu pot să dea vina pe mine. N-am avut ce să fac.

— Dar aveţi ce să faceţi acum.

— Nimeni nu mi-a spus ce să fac.

— Eu vă spun ce să faceţi.

— Şi de unde să ştiu dacă aveţi dreptul să-mi spuneţi ce să fac sau

nu? Nu e treaba noastră să înlocuim echipajele Taggart. Ni s-a spus că vă folosiţi propriii oameni. Eu aşa ştiu.

— Dar asta e o urgenţă!

— Nu mi-a spus nimeni nimic despre vreo urgenţă.

A avut nevoie de câteva secunde ca să-şi recapete controlul. L-a văzut pe Kellogg privind-o cu un zâmbet amar.

— Ascultaţi, a zis ea în receptor, ştiţi că trenul trebuia să ajungă la Bradshaw acum mai bine de trei ore?

— Da, bineînţeles. Dar nimeni n-o să se gândească la asta. Niciun tren nu ajunge la timp acum.

— Şi aveţi de gând să ne lăsaţi pe linie, să blocaţi traficul feroviar pentru totdeauna?

— Nu avem niciun tren până la Numărul 4, trenul de pasageri din Laurel, la opt şi treizeci şi şapte de minute dimineaţa. Puteţi aştepta până atunci. Până atunci, o să intre în tură dispecerul de zi. Puteţi vorbi cu el.

— Nătărăule! E vorba de Cometa Taggart!

— Şi ce înseamnă asta pentru mine? Aici nu e Taggart Transcontinental. Voi, bogaţii, aşteptaţi ca toată lumea să lucreze pentru voi. Nu ne-aţi dat decât dureri de cap cu toată munca suplimentară pe care a trebuit s-o facem gratis. Vocea lui devenea insolentă: Nu aveţi dreptul să vorbiţi cu mine aşa. Vremurile alea sunt demult apuse.

Niciodată nu crezuse că existau oameni care să folosească această strategie simplă, pe care ea n-o folosise niciodată, şi să le iasă; astfel de oameni nu erau angajaţi de Taggart Transcontinental şi nu fusese niciodată pusă în situaţia de a discuta cu ei până acum.

— Ştii cine sunt? a întrebat ea, pe tonul rece al unei ameninţări.

Funcţionase.

— Da… Cred că da, a răspuns el.

— Atunci hai să-ţi spun cum stau lucrurile: dacă nu-mi trimiţi un echipaj chiar acum, o să fii pe drumuri când ajung la Bradshaw, unde o să ajung, mai devreme sau mai târziu. Spre binele tău, să fie mai devreme.

— Da, doamnă, a zis el.

— Cheamă un echipaj complet pentru un tren cu pasageri şi dă-le ordinul să ne ducă la Laurel, de unde o să ne luăm propriii oameni.

— Da, doamnă. A adăugat: O să-i informaţi pe cei de la centru că dumneavoastră mi-aţi cerut să fac asta?

— Da.

— Şi că dumneavoastră sunteţi responsabilă pentru asta?

— Da.

A urmat o pauză, iar apoi a întrebat-o zăpăcit:

— Acum trebuie să sun oamenii? Cei mai mulţi n-au telefoane.

— N-ai niciun ajutor?
— Ba da, dar n-o să ajungă până dimineaţă.
— E cineva pe-acolo acum?
— E un măturător în depou.
— Trimite-l pe el să cheme oamenii.
— Da, doamnă. Rămâneţi pe linie.

Ea s-a sprijinit pe o margine a cabinei telefonice, aşteptând. Kellogg zâmbea.

— Şi dumneavoastră vreţi să conduceţi o companie feroviară – şi încă una transatlantică – cu astfel de oameni pe linie? a întrebat el.

Ea a ridicat din umeri.

Nu putea să-şi ia ochii de la far. Părea să fie atât de aproape, părea atât de uşor de ajuns acolo. I se părea că gândul acela pe care nu avea curaj să-l accepte se lupta cu ea, aruncând rămăşiţele luptei lor în tot creierul: un om capabil să valorifice o sursă intactă de energie, un om care lucra la un motor care să facă toate celelalte motoare complet nefolositoare… putea să vorbească cu un astfel de creier… în doar câteva ore… dar dacă nu trebuia să se grăbească? Voia să se grăbească. Tot ce voia era să ajungă acolo… Munca ei? Ce însemna munca ei: să înainteze înspre ţinta supremă a minţii ei sau să-şi petreacă restul vieţii făcându-i treaba unuia care nu era în stare să fie dispecer de noapte? De ce alesese o astfel de muncă? Era în regulă să facă tot treaba pe care o făcuse şi la început – să fie dispecer de noapte? Nu, era mai jos de atât – fusese mai bună decât dispecerul ăsta, chiar şi la Rockdale; aici îi fusese dat să ajungă: într-un loc sub nivelul la care fusese la început… Nu avea motive să se grăbească? Ea era motivul… Aveau nevoie de trenuri, dar nu aveau nevoie de motor? Ea avea nevoie de motor… Datoria ei? Către cine?

Dispecerul a lipsit multă vreme; când s-a întors, vocea lui părea posacă:

— Ei bine, măturătorul zice că poate să adune oamenii, dar n-are niciun sens să facă asta, pentru că nu pot să-i trimit până la dumneavoastră. N-avem nicio locomotivă.

— N-ai locomotivă?

— Nu. Administratorul a luat una la Laurel şi cealaltă e la reparat, e acolo de săptămâni bune, iar locomotiva de rezervă a deraiat în dimineaţa asta, o să lucreze la ea până mâine după-amiază.

— Dar trenul de depanare pe care voiai să ni-l trimiţi?

— O, e în nord. A fost un accident acolo ieri. N-a revenit încă.

— Ai o locomotivă Diesel?

— N-am avut niciodată.

— Ai o autodrezină?

— Da, am.

— Trimite-i cu autodrezina.

— O… Da, doamnă.

— Spune-le oamenilor tăi să se oprească la telefonul de pe linie cu numărul 83, să ne ia pe domnul Kellogg şi pe mine. – Se uita la far.

— Da, doamnă.

— Sună-l pe dispecerul de la Laurel, spune-i ce s-a întâmplat aici şi explică-i de ce o să întârzie Cometa. Şi-a pus mâna în buzunar şi a strâns dintr-odată pumnul: a simţit pachetul de ţigări. Zi-mi, a întrebat ea, ce e cu farul ăla pe care-l văd la jumătate de milă de mine?

— De locul în care sunteţi? O, ăla trebuie să fie aerodromul de urgenţă al celor de la Flagship Airlines.

— Înţeleg… În regulă, asta-i tot. Pune oamenii la treabă. Spune-le să-l ia pe domnul Kellog de la telefonul de pe linie cu numărul 83.

— Da, doamnă.

A închis. Kellogg avea un zâmbet larg.

— Un aerodrom, hm?

— Da. Se uita la far cu mâna încă strângând pachetul de ţigări din buzunar.

— Deci trebuie să-l ia pe domnul Kellogg, nu?

S-a întors către el, înţelegând ce decizie se înfiripase deja în mintea ei, chiar fără să-şi fi dat seama.

— Nu, a zis ea, nu voiam să spun că te abandonez aici. Doar că şi eu trebuie să ajung neapărat în vest, trebuie să mă grăbesc şi m-am gândit să iau un avion, dar nu pot s-o fac şi nu-i necesar.

— Haideţi, a zis el, începând să meagră în direcţia aerodromului.

— Dar eu…

— Dacă aveţi ceva mai important de făcut decât să-i ajutaţi pe idioţii ăia, daţi-i drumul.

— Mai important decât orice altceva, a şoptit ea.

— O să rămân eu la comandă şi o să duc Cometa la oamenii dumneavoastră din Laurel.

— Mulţumesc… Dar, dacă speri… N-o să dispar, să ştii.

— Ştiu.

— Atunci de ce vrei să mă ajuţi?

— Vreau să văd cum e să fac şi eu ceva pentru dumneavoastră măcar o dată.

— Nu prea cred că e vreun avion pe aerodrom.

— Sunt şanse mari să fie.

La marginea aerodromului se aflau două avioane: o epavă care nu merita nici măcar să fie casată şi un monoplan Dwight Sanders, nou-nouţ, de care cereau oamenii în toată ţara, în van.

Aerodromul avea un îngrijitor adormit, tânăr, durduliu şi, cu excepţia vocabularului de facultate, un frate de cruce al dispecerului de noapte din Bradshaw. Nu ştia nimic despre cele două avioane: stăteau acolo de când se angajase, cu un an în urmă. Niciodată nu-l

interesase ce se întâmpla cu ele şi, de fapt, nu interesase pe nimeni. Probabil că, în tot haosul de la sediul îndepărtat, în dezmembrarea lentă a unei mari companii aeriene, monoplanul Sanders fusese uitat, aşa cum obiectele de valoarea lui erau uitate peste tot… aşa cum matriţa motorului fusese uitată într-o grămadă de gunoi, lăsată la vedere, şi nu însemnase nimic pentru moştenitori şi tâlhari…

Nu existau reglementări care să-i spună tânărului îngrijitor dacă trebuia să păstreze avionul Sanders sau nu. Doi străini siguri de sine au decis pentru el – numele postului ocupat de domnişoara Dagny Taggart, cel de vicepreşedinte al unei mari companii feroviare, care i-a dat câteva semne subtile că avea o misiune secretă pentru Washington, menţionarea unei înţelegeri pe care o făcuse cu oamenii de vază ai companiei aeriene, ale căror nume el nu le auzise până atunci, cecul de cincisprezece mii de dolari semnat de domnişoara Taggart ca o garanţie pentru returnarea în siguranţă a avionului Sanders şi un alt cec, de două mii de dolari, pentru deranjul pe care i-l cauzase.

A umplut rezervorul avionului, i-a făcut cea mai bună revizie tehnică pe care era în stare s-o facă, a găsit o hartă a aeroporturilor ţării, iar ea a văzut că exista o pistă pe câmpurile de lângă Afton, Utah. Fusese mult prea încordată ca să simtă ceva, dar, în momentul ăsta, când îngrijitorul a aprins reflectoarele, când era pe punctul de a se urca în avion, s-a oprit şi s-a uitat la cer şi după aceea la Owen Kellogg. Stătea acolo, cu picioarele depărtate, în lumina albă a unei insule de ciment din mijlocul unui inel de faruri orbitoare, care nu aveau în spatele lor nimic altceva în afară de o noapte fără cale de ieşire, iar ea s-a întrebat care dintre ei îşi asuma mai multe riscuri, care dintre ei avea în faţă un hău mai mare.

— Dacă se întâmplă ceva cu mine, a zis ea, îi spui, te rog, lui Eddie Willers să-i dea o slujbă lui Jeff Allen, aşa cum am promis?

— Da, o să-i spun… Asta e tot ce vrei să fie făcut… în caz că se întâmplă ceva?

Se gândea la asta şi zâmbea trist în timp ce realiza şocată acest lucru.

— Da, cred că asta-i tot… Doar spune-i lui Hank Rearden ce s-a întâmplat şi că te-am rugat pe tine să-i spui.

— Aşa o să fac.

Şi-a ridicat privirea şi i-a spus fermă:

— Totuşi, nu mă aştept să se întâmple asta. Când dai de Laurel, sună la Winston, Colorado, şi spune-le că o să fiu acolo până mâine la amiază.

— Da, domnişoară Taggart.

Voia să-i întindă mâna în semn de rămas-bun, dar părea un gest nepotrivit, iar abia atunci şi-a amintit ce spusese el despre perioadele

de singurătate. A scos pachetul de ţigări şi i-a oferit în tăcere o ţigară. Zâmbetul lui era o declaraţie de înţelegere, iar mica flacără a chibritului care aprindea ţigările amândurora era cea mai persistentă srângere de mână.

Apoi s-a urcat la bord, iar următoarea perioadă de luciditate nu reuşea să separe momentele de mişcare, dar rotirea unei singure mişcări într-o singură unitate de timp forma progresiv o entitate, ca notele unei piese muzicale: de la gestul de a apăsa cu degetul butonul de pornire – la sunetul exploziv al motorului care a răbufnit ca o alunecare de teren pe un munte, toate conectându-se cu timpul pe care-l lăsa în urmă; la căderea circulară a unei lame care s-a evaporat într-o sclipire fragilă a aerului care tăia spaţiul din faţă; la iniţierea rulajului pe pistă; la pauza scurtă, apoi propulsia – până la cursa lungă, periculoasă, cursa nu trebuia să fie blocată, linia lungă a pistei care colectează electricitatea şi o foloseşte într-un impuls din ce în ce mai greu şi mai accelerat, linia dreaptă a unei ţinte; până la momentul imperceptibil în care pământul cade, iar linia neatinsă continuă să se ridice în spaţiu, simplu, firesc.

Vedea cum firele de telegraf de pe marginea căii ferate îi trec pe lângă degetele de la picioare. Pământul se prăbuşea în spatele ei, iar ei i se părea că toată greutatea lui i-ar fi căzut pe glezne, ca şi cum globul s-ar fi micşorat şi ar fi ajuns de mărimea unei bile metalice, bila unui condamnat pe care ea ar fi tras-o după ea şi pe care ar fi lepădat-o. Corpul ei se balansa beat de şocul unei descoperiri, avionul se legăna în ritmul trupului ei, iar pământul de dedesubt era cel care se clătina odată cu clătinarea avionului – descoperirea că viaţa ei stătea acum în propriile mâini, că nu era nevoie de ceartă, de explicaţie, de învăţare, de pledoarie, de luptă – de nimic altceva decât să te uiţi, să gândeşti şi să acţionezi. Apoi pământul s-a stabilizat ca o foaie lată şi neagră, care creştea tot mai mult şi mai mult pe măsură ce ea se ridica învârtindu-se. Când s-a uitat în jos pentru ultima dată, luminile pământului se stingeau, mai exista numai un singur far rămas şi arăta ca vârful ţigării lui Kellogg, strălucind ca un salut în întuneric.

Apoi a rămas numai cu luminile de pe panoul de control şi cu întinderea de stele din faţa întinderii de sticlă. Nu mai exista nimic care să o susţină în afară de sunetul motorului avionului şi de minţile oamenilor care concepuseră avionul. Dar cine avea parte de susţinere oriunde altundeva? se gândea.

Linia traiectoriei ei mergea spre nord-vest, descria o diagonală deasupra statului Colorado. Ştia că alesese cea mai periculoasă rută, mult prea lungă, ca să traverseze cea mai rea barieră de munţi, dar era drumul cel mai scurt şi mai sigur în altitudine, niciun munte nu părea mai periculos în comparaţie cu dispecerul de la Bradshaw.

Stelele erau ca o spumă, iar cerul părea să fie doldora de mişcări

continue, mişcarea bulelor care se formau şi se stabilizau, plutirea valurilor circulare şi progresive. O licărire de lumină pâlpâia pe pământ din când în când şi părea mai strălucitoare decât tot albastrul static de deasupra. Dar albastrul stătea agăţat singur între cenuşa neagră şi albastrul unei cripte, părea să se lupte pentru sprijinul lui fragil – şi parcă a salutat-o şi a dispărut.

Dunga pală a râului se ridica încet din vid, iar pentru o perioadă lungă de timp a rămas în câmpul ei vizual, planând imperceptabil ca să o întâlnească. Semăna cu o venă fosforescentă care ieşea din pielea pământului, o venă delicată fără sânge.

Când a văzut luminile unui oraş ca un pumn de monede de aur aruncate peste pajişte, strălucirea violentă a luminilor hrănite de curent electric, ele păreau la fel de îndepărtate ca stelele şi, acum, la fel de inaccesibile. Energia care i-a luminat drumul a dispărut, electricitatea care crease uzine electrice în mijlocul unor stepe goale s-a evaporat, iar ea nu ştia nicio altă cale să o redescopere. Totuşi, acestea fuseseră stelele ei – se gândea, uitându-se în jos –, acestea fuseseră scopul ei, luminile ei călăuzitoare, aspiraţiile care o chemau spre evoluţie.

Sentimentul pe care unii au pretins să-l aibă la vederea stelelor – stele de la milioane de ani distanţă, aşadar, care nu-ţi cer să acţionezi, dar care servesc inutilităţii ca paietele –, asta simţise ea când a văzut becurile electrice care luminau străzile unui oraş. Acest pământ se găsea dedesubt, era limita pe care voia să o atingă şi se întreba cum a ajuns să piardă sentimentul acesta, cine a făcut ca acesta să fie bila unui condamnat târâtă prin noroi, cine i-a transformat promisiunea măreaţă într-o himeră care niciodată n-o să fie atinsă. Dar a lăsat în urmă oraşul şi acum trebuia să privească în faţă la munţii Colorado care se ridicau în faţa ei.

Micul cadran de sticlă de pe panoul ei arăta că avionul era în urcare. Sunetul motorului bătând prin cochilia de metal cu care era înconjurat făcea cârma din mâinile ei să tremure ca bătăile unei inimi care face un efort solemn şi i-a dat de veste că trecea peste culmi. Pământul era acum o sculptură descompusă care se clătina dintr-o parte în alta, forma unei explozii împietrite împroşca cu ţâşniri bruşte ca să atingă avionul. Le vedea ca pe nişte tăieturi zimţate şi negre care rupeau din întinderea albă de stele chiar în calea ei şi lărgindu-se tot mai mult. Mintea ei era una cu corpul, iar corpul era una cu avionul, se lupta cu gravitaţia invizibilă care o trăgea în jos, se lupta cu rafalele bruşte care răsturnau pământul ca şi cum ar fi fost pe cale să se rostogolească peste cer, cu jumătate din munţi rostogolindu-se în urma lor. Era ca şi cum ar fi luptat cu un ocean îngheţat, unde până şi un singur strop putea fi fatal.

Se mai odihnea când munţii se micşorau deasupra văilor pline de

ceaţă. Apoi, ceaţa se ridica să înghită pământul, iar ea rămânea suspendată în aer, fără nicio mişcare în jur, doar cu sunetul motorului.

Dar nu trebuia să vadă pământul. Panoul de control era acum vederea ei – era vederea concentrată a celor mai bune minţi care o puteau ghida pe drumul ei. Vederea asta concentrată, se gândea, i se oferea şi îi cerea doar să fie în stare să o citească. Cum au fost plătiţi ei pentru asta, ei, cei care au dat oamenilor astfel de vedere? De la laptele condensat la vederea condensată a instrumentelor de precizie – ce avere nu au dat ei lumii şi ce au primit ei în schimb? Unde sunt ei acum? Unde era Dwight Sanders? Unde era inventatorul motorului ei?

Ceaţa se ridica, iar într-un gol alpin a văzut un mic foc care se răspândea pe deasupra stâncilor. Nu era lumină electrică, era doar o flacără singuratică în întunericul pământului. Ştia unde era şi ştia flacăra: era Torţa lui Wyatt.

Se apropia de destinaţie. Undeva, în spatele ei, în nord-est, se aflau culmile străpunse de tunelurile Taggart. Munţii alunecau într-o pantă lungă spre pământul mai neted al statului Utah. Şi-a lăsat avionul să alunece mai aproape de pământ.

Stelele se estompau, cerul se întuneca, dar în grupul de nori din est începeau să apară crăpături subţiri – mai întâi ca raze, apoi ca pete pale de reflexii, apoi ca benzi lungi care nu erau încă roz, dar nu mai erau albastre, aveau culoarea unei viitoare lumini, primele semne ale unui răsărit care urma. Continuau să apară şi să dispară, se făceau mai limpezi încetul cu încetul, lăsau cerul mai întunecat, apoi îl despicau ca o promisiune care se chinuie să fie îndeplinită. Auzea o melodie în minte, una de care nu prea-i plăcea să-şi amintească: nu Concertul al Cincilea al lui Halley, ci al Patrulea, strigătul unei lupte chinuite, cu viorile temei principale, care ieşeau la suprafaţă ca o himeră îndepărtată ce trebuie atinsă.

Vedea aeroportul Afton la câteva mile distanţă, mai întâi ca pe un pătrat de scântei, apoi ca pe nişte raze albe de soare. Se semnaliza că un avion este gata să decoleze, aşa că a trebuit să-şi întârzie aterizarea. Învârtindu-se în întunericul de deasupra câmpiei, a văzut corpul unui avion argintiu ridicându-se ca un phoenix din focul alb şi, într-o linie dreaptă, aproape lăsând o urmă de lumină care să atârne în spatele lui, îndreptându-se spre est.

Apoi căzu în jos ca să se scufunde în pâlnia formată de fasciculele de lumină; a văzut o pistă de ciment în faţa ei, a simţit zdruncinătura roţilor oprindu-se la timp, apoi şi-a temperat coborârea şi a îmblânzit avionul până la siguranţa unei maşini care rulează pe pistă.

Era un aerodrom mic, privat, care servea traficului redus pe care-l aveau câteva companii industriale rămase în Afton.

A observat un angajat singuratic care se grăbea spre ea. A sărit din avion în momentul în care acesta s-a oprit, orele de zbor s-au şters din

mintea ei de nerăbdarea creată de câteva minute în plus.

— Pot să iau o maşină care să mă ducă imediat la Institutul Ştiinţific? a întrebat.

Angajatul s-a uitat la ea confuz.

— De ce? Da, cred, doamnă. Dar... pentru ce? Nu este nimeni acolo.

— Domnul Quentin Daniels este acolo.

Angajatul a dat din cap uşor, apoi a arătat cu degetul mare spre est – spre luminile din spate care se îndepărtau ale avionului.

— Acolo e domnul Daniels acum.

— Poftim?

— Tocmai a plecat.

— A plecat? De ce?

— A plecat cu bărbatul care a venit aici după el acum două-trei ore.

— Ce bărbat?

— Nu ştiu, nu l-am mai văzut niciodată, dar, o Doamne, are o frumuseţe de avion!

S-a întors la cârma avionului şi goni pe pistă, se ridică în aer, avionul ei ţintea ca un glonţ cele două sclipiri de lumini roşii şi verzi care străluceau în cerul de est, în timp ce-şi repeta: „O, nu! Nu au făcut asta! Nu au făcut asta! Nu au făcut asta!”

O dată pentru totdeauna – se gândea, ţinând strâns manşa de parcă ar fi fost duşmanul pe care nu-l putea abandona, cuvintele ei ca nişte explozii cu urme de foc în mintea ei care să le lege – o dată pentru totdeauna... să-l vadă pe distrugător faţă în faţă, să afle cine este şi unde dispare... nu motorul... el nu trebuie să ducă motorul în întunericul din monstruosul lui ţinut necunoscut şi închis... nu o să scape de data asta.

O bandă de lumină se ridica din est şi părea să vină dinspre pământ, ca o inspiraţie ţinută mult în plămâni şi apoi eliberată. În albastrul adânc de deasupra, avionul străinului era o singură sclipire care-şi schimba culoarea şi care străfulgera dintr-o parte în alta ca un pendul legănându-se în întuneric şi marcând timpul.

Un viraj a făcut ca sclipirea să cadă mai aproape de pământ, iar ea a apăsat pe accelerator pentru a nu scăpa din ochi luminiţa, să nu o lase să atingă linia orizontului şi să dispară. Lumina curgea peste cer, ca şi cum ar fi fost atrasă de pe pământ de avionul străinului. Avionul se îndrepta spre sud-est, iar ea-l urma în întâmpinarea răsăritului.

Din transparenţa verde de gheaţă, cerul trecea într-un auriu pal, iar auriul se împrăştia într-un lac de sub pelicula roz de sticlă, culoarea acelei dimineţi uitate care a fost prima pe care a văzut-o pe pământ. Norii treceau în fâşii lungi de albastru înceţoşat. Îşi ţinea ochii pironiţi pe avionul străinului, ca şi cum privirea ei ar fi fost o frânghie de remorcat care să-i tragă avionul.

Avionul străinului devenise un punct negru, ca o bifă micşorată pe cerul strălucitor.

Apoi a observat că norii nu se mai lăsau în jos, că stăteau îngheţaţi pe marginea pământului, după care a realizat că avionul se îndrepta spre munţii din Colorado, că lupta împotriva furtunii invizibile o aştepta încă o dată. A constatat asta fără vreo emoţie; nu se întreba dacă trupul sau avionul ei mai aveau puterea să înfrunte pericolul încă o dată. Cât timp era în stare să se mişte, avea de gând să urmărească pata aceea care zbura în zare cu ultimele fărâme din lumea ei. Nu simţea altceva decât vidul lăsat de un foc care a fost ură şi furie şi impulsul disperat al unei lupte până la moarte; toate au fuzionat într-un singur cristal de gheaţă, singura rezolvare ca să-l urmărească pe străin, oricine ar fi fost el, oriunde ar fi dus-o, doar să-l urmeze şi… nu a adăugat nimic în mintea ei, dar, vag, ce stătea la capătul vidului exista cu adevărat: şi putea să-i dea ei viaţă dacă ea i-o lua pe a lui mai întâi.

Ca un instrument setat pe pilot automat, corpul ei executa mişcările necesare pilotării unui avion – cu munţii care se clătinau într-o ceaţă albăstruie dedesubt şi cu vârfurile dinţate care se ridicau în faţa ei ca o ultimă formaţiune albastră. A observat că distanţa faţă de avionul străinului se micşorase: îşi verificase viteza pentru o traversare sigură, în timp ce ea era nepăsătoare faţă de primejdie, numai cu muşchii mâinilor şi ai picioarelor luptând să ţină avionul în aer.

O mişcare scurtă şi strânsă a buzelor a fost forma cea mai reuşită de zâmbet: el pilota avionul pentru ea, se gândea ea; el i-a dat puterea să-l urmeze cu priceperea unui somnambul desăvârşit.

Ca un răspuns la controlul din partea ei, acul altimetrului a urcat încet. Avionul se ridica şi se tot ridica, iar ea se întreba când vor ceda elicea şi respiraţia ei. Străinul se îndrepta spre sud-est, unde cei mai înalţi munţi blocau soarele.

Avionul lui a fost cel dintâi atins de prima rază de soare. A strălucit pentru un moment ca o explozie de foc alb care-şi trimitea razele ca pe nişte proiectile din aripile lui. Au urmat culmile munţilor; tăiau umbre violente pe stânci, desăvârşeau forma munţilor şi o însufleţeau.

Zburau peste cele mai sălbatice întinderi ale statului Colorado, nelocuite, nelocuibile, inaccesibile oamenilor pe jos sau cu avionul. Nicio aterizare nu era posibilă pe o rază de sute de mile; s-a uitat la aparatul care măsura cantitatea de combustibil: mai avea o jumătate de oră. Străinul se îndrepta ţintă spre un alt lanţ muntos, şi mai înalt. S-a întrebat de ce străinul a ales să facă o cursă pe o rută pe care nimeni nu ar face-o vreodată. Îşi dorea ca acel lanţ muntos să fie în spatele ei şi era ultimul efort pe care spera să-l facă.

Avionul străinului pierdu brusc din viteză. Pierdu altitudine tocmai atunci când ea se aştepta ca el să urce. Bariera de granit se ridica în calea lui, aproape atingându-l şi întinzându-se spre aripile lui, dar linia lungă, netedă a mişcării cobora. Ea nu detecta nicio stricăciune, nicio izbitură, niciun semn de defecţiune mecanică; se părea că e mişcarea voită a unei intenţii controlate. Cu o strălucire bruscă a luminii soarelui pe aripile lui, avionul a planat într-o curbă lungă, razele scurgându-i-se ca apa pe corp, apoi a trecut în cercurile netede, vaste ale unei spirale, ca şi cum ar fi vrut să aterizeze acolo, ceea ce era de neimaginat.

Privea, nu încerca să explice, nu putea să creadă ce vede, aştepta forţa care să-l aducă pe drumul cel bun. Dar cercurile line continuau să cadă spre pământul pe care ea nu-l vedea şi la care nici măcar nu îndrăznea să se gândească. Ca rămăşiţele unui maxilar spart, fâşii de proteze dentare de granit apărură între avionul ei şi al lui; nu putea să spună de ce se mişca în spirală. Ştia doar că nu pare, dar că este, de fapt, mişcarea unui sinucigaş.

Vedea razele soarelui strălucind pe aripile avionului lui. Apoi, ca trupul unui om care se scufundă cu pieptul înainte şi braţele întinse, abandonându-se calm spiralei căderii, avionul s-a prăbuşit şi a dispărut în spatele crestelor.

Ea a continuat să zboare, aproape aşteptând ca avionul să reapară, nu putea să creadă că tocmai a fost martoră la o catastrofă oribilă care a avut loc atât de simplu şi de silenţios. Zbura desupra zonei în care se prăbuşise avionul. Părea să fie o vale înconjurată de pereţi de granit.

A ajuns deasupra văii şi a scrutat locul. Nu exista niciun loc posibil pentru o aterizare. Nu era nicio urmă de avion.

Fundul văii semăna cu o fâşie din crusta Pământului tăiată în zilele în care se răcea, de neschimbat încă de atunci. Era o întindere de roci plasate faţă în faţă, cu bolovani care atârnau în formaţiuni precare, cu crevase lungi şi întunecate, cu câţiva pini contorsionaţi care creşteau pe jumătate orizontal în aer. Toate zonele solului mai mult sau mai puţin netede erau de mărimea unor batiste. Nu era niciun loc în care s-ar putea ascunde un avion. Nu exista nicio urmă din epava avionului.

A executat o curbă înclinată şi ascuţită, planând pe deasupra văii şi lăsându-se puţin în jos. Printr-o iluzie cauzată de lumină pe care nu o putea explica, fundul văii părea mult mai clar şi mai vizibil decât restul. Putea să distingă fundul văii cu atâta claritate, încât să constate că avionul nu era acolo; dar asta nu era posibil.

A mai zburat în cerc, lăsându-se şi mai jos. S-a uitat în jurul ei – şi, pentru un moment înfricoşător, se gândi că este dimineaţa unei zile de vară, că ea era singură şi pierdută într-o zonă a Munţilor Stâncoşi

unde niciun avion nu s-ar aventura vreodată şi, cu ultimele resurse de combustibil pe care le mai avea, căuta un avion care nu existase, căuta urma unui distrugător care dispăruse ca întotdeauna; poate că himera lui a condus-o aici ca să fie distrusă. În clipa următoare, a scuturat puternic din cap, şi-a strâns buzele mai tare şi a plecat mai departe.

Se gândea că nu putea să abandoneze printre stâncile de dedesubt un creier de o asemenea anvergură ca al lui Quentin Daniels, dacă mai era încă în viaţă, şi putea să ajungă la el să-l ajute. A coborât între pereţii circulari ai văii. Era un zbor extrem de dificil de executat, spaţiul era mult prea strâmt, dar ea continua să se lase în jos, viaţa ei fiind la cheremul simţurilor, iar ele oscilând între două sarcini: căutarea avionului pe fundul văii şi grija pentru pereţii de granit care păreau să rupă aripile avionului.

Cunoştea pericolul doar ca parte a îndatoririlor de serviciu. Acum nu mai avea înţeles personal. Sentimentul sălbatic pe care l-a avut era aproape bucurie. Era ultima dezlănţuire a unei lupte pierdute. „Nu! striga în mintea ei, ţipa asta către distrugător, către lumea pe care o părăsise, către lungul drum spre înfrângere – Nu!... Nu!... Nu!..

Ochii ei măturau panoul de control, apoi a rămas nemişcată o secundă ca să-şi recapete suflul. Altimetrul ei era la 11.000 ultima oară când îl verificase. Acum era la 10.000. Dar fundul văii nu se schimbase. Nu s-a apropiat. A rămas la fel de îndepărtat ca prima dată când s-a uitat în jos.

Ştia că numărul 8.000 reprezenta nivelul pământului în partea asta a statului Colorado. Nu observase cât coborâse. Nu observase că pământul, care părea mult prea clar şi prea aproape de la înălţime, era acum mult prea difuz şi îndepărtat. Se uita la aceleaşi roci din aceeaşi perspectivă, dar ele nu s-au mărit, umbrele lor nu s-au mişcat, iar lumina stranie şi nenaturală continua să stea agăţată deasupra capătului văii.

Se gândea că altimetrul se blocase şi continua să coboare. Vedea acul cadranului cum coboară, vedea pereţii de granit cum urcă, crestele munţilor cum cresc, vârfurile cum înaintează tot mai aproape de cer, dar fundul văii rămânea neschimbat, ca şi cum ar coborî într-un puţ fără capăt. Acul s-a mişcat de la 9500 la 9300, apoi de la 9.000 la 8.700.

Strălucirea luminii care a lovit-o nu avea nicio sursă. Era ca şi cum aerul din avion şi din afara lui se transformase într-o explozie de foc rece şi orbitor, o explozie bruscă şi fără zgomot. Şocul a aruncat-o înapoi, a scăpat manşa din mână. În secunda în care a prins-o din nou, lumina dispăruse, dar avionul se învârtea, urechile îi plesneau de atâta linişte, iar elicea stătea ţeapănă drept în faţa ei: motorul era mort.

A încercat să ridice avionul, dar se ducea în jos, iar ce a văzut întinzându-se în faţa ei nu era o grămadă de bolovani deformaţi, ci iarba verde a unui câmp care nu existase acolo.

Nu era timp de văzut restul. Nu exista timp pentru explicaţii. Nu exista timp să iasă din vrie. Pământul era un tavan verde care venea repede peste ea la o distanţă foarte mică.

Azvârlită dintr-o parte în alta ca un pendul, agăţată de manşă şi aşezată pe jumătate în scaun şi pe jumătate în genunchi, se lupta să împiedice avionul să planeze ca să încerce o aterizare „pe burtă”, în timp ce pământul verde o ameţea şi se rotea deasupra ei, apoi dedesubt, răsucirile lui în formă de spirală venind din ce în ce mai aproape. Braţele ei trăgeau de manşă fără să ştie dacă va reuşi, mai ales că rămânea fără timp şi spaţiu – simţea toate astea violent şi pur, intuiţia distinctă asupra existenţei pe care o avusese dintotdeauna. Într-un moment de devoţiune pentru dragostea ei – pentru negarea perpetuă a dezastrului, pentru dragostea ei de viaţă şi pentru valoarea ei neegalabilă – simţi mândria sigură şi feroce că va supravieţui.

Şi, ca răspuns pentru pământul care zbura spre ea, a auzit în minte, ca o batjocură a ei pentru soartă, ca un strigăt sfidător, cuvintele propoziţiei pe care o ura – cuvintele de înfrângere, de disperare, de strigăt de ajutor:

— O, la naiba! Cine e John Galt?

Cuprins

Capitolul I – Omul care aparţinea Pământului 7
Capitolul II – Arta trasului pe sfoară 58
Capitolul III – Şantaj pe faţă 115
Capitolul IV – Consimţământul victimei 165
Capitolul V – Sold epuizat 210
Capitolul VI – Metalul miracol 255
Capitolul VII – Moratoriul pe creiere 299
Capitolul VIII – Sub semnul iubirii noastre 351
Capitolul IX – Chipul lipsit de durere sau de frică sau de vină 383
Capitolul X – Semnul dolarului 409